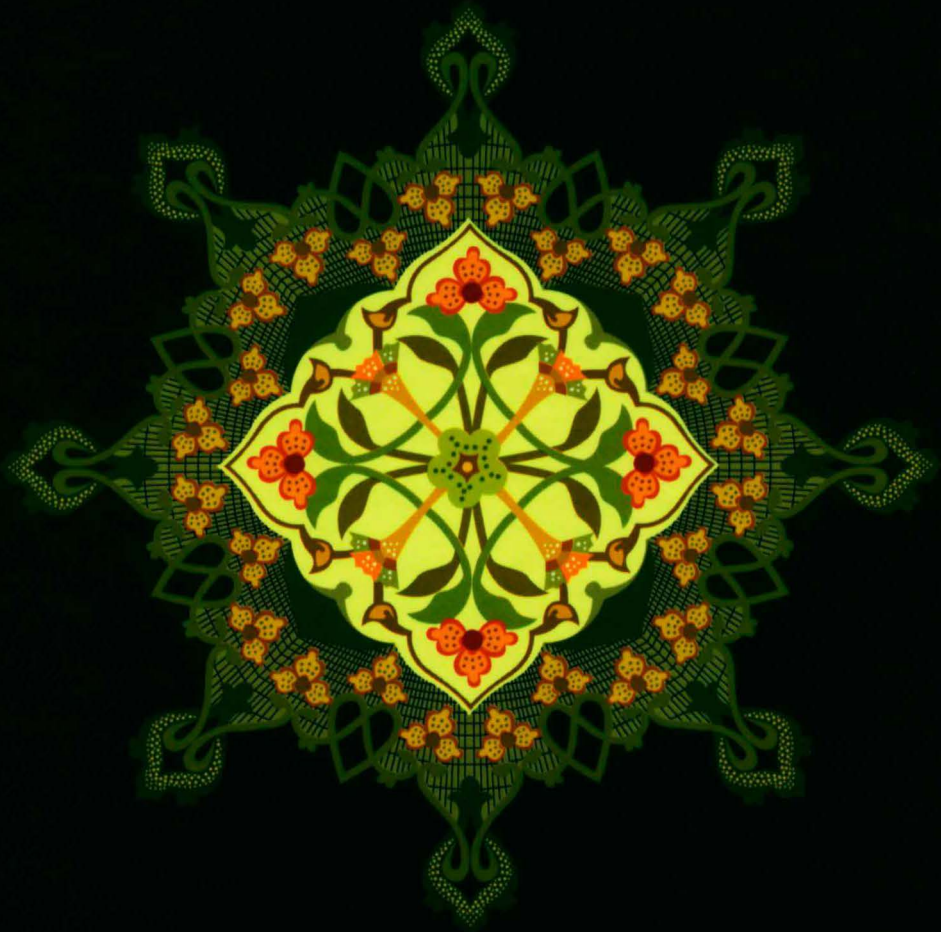

Sejjid Sabik

الفقه السنة FIKHUS-SUNNE

KNJIGA 4

ES-SEJJID SABIK

FIKSHUS-SUNNE

فِئْه السُّنَّةِ

FIKHUS - SUNNE

Es-Sejjid Sabik

KNJIGA 4

Sarajevo, 2008.

PONIŠTENJE BRAČNOG UGOVORA

Poništenje bračnog ugovora jeste njegovo dokidanje i prekidanje bračne veze koja je povezivala dvoje supružnika. Poništenje bračnog ugovora može se desiti zbog greške u samoj proceduri sklapanja braka ili zbog pojave neke iznenadne situacije koja nastavak braka čini nemogućim.

Primjeri grešaka u proceduri sklapanja braka jesu sljedeće:

1. ako se sklopi brak, pa se ispostavi da je žena s kojom se čovjek vjenčao njegova sestra po mliječku. U tom će slučaju brak biti poništen;
2. ako u ime maloljetnog djeteta ili djevojčice brak sklopi neko drugi mimo oca i djeda, oni će, nakon što postanu punoljetni, imati pravo da odlučuju da li žele taj brak ili ne. Ako ne budu taj brak željeli, to će se smatrati poništenjem bračne veze.

Primjeri iznenadnih situacija koje nastavak braka čine nemogućim

1. Ako se jedno od supružnika odmetne od islama, i ne pokaje se zbog toga, brak će biti poništen zbog odmetništva od islama;
2. ako muž primi islam, a njegova žena odbije to učiniti, a bude mnogoboškinja, tada se bračni ugovor se poništava. Ako bude ehlu-kitabijka, brak će i dalje ostati, i neće se prekinuti, jer je brak s ehlu-kitabijkom dozvoljen.

Rastava braka koja nastane kao rezultat poništenja bračnog ugovora različita je od one koja nastane kao rezultat razvoda braka. Naime, razvod braka dijeli se na opozivi i neopozivi razvod. Opozivi razvod braka ne znači trenutno prekidanje bračne zajednice, dok se u slučaju neopozivog razvoda braka brak momentalno prekida. Što se tiče poništenja bračnog ugovora, bez obzira da li se desio zbog pojave neke iznenadne situacije koja onemogućuje nastavak bračne zajednice ili zbog greške pri samom sklapanju braka, to momentalno prekida bračnu zajednicu.

S druge strane, razvod braka pruža mogućnost da se to desi više puta, pa ako se čovjek sa svojom ženom razvede opozivim razvodom

braka, a zatim je opet vrati dok je ona u iddetu, ili sklopi s njome novi bračni ugovor, to će se uzeti u obzir, i poslije toga imat će pravo da se još dva puta razvodi.

Što se tiče rastave koja je rezultat poništenja bračnog ugovora, u obzir se ne uzima broj razvoda braka, jer ako bi se npr. bračni ugovor prekinuo kao rezultat izbora supružnika koji su postali punoljetni, pa nakon toga ipak odluče da se vjenčaju, muž će imati pravo razvesti se sa svojom ženom tri puta.

Učenjaci hanefijskog mezheba htjeli su postaviti razliku između rastave koja je rezultat razvoda braka i poništenja bračnog ugovora, pa kažu: "Svaka rastava braka koja dođe od muža i za koju je nezamislivo da dođe od žene smatra se razvodom braka. A svaka rastava braka koja dođe od žene, a ne kao rezultat muževe želje, smatra se poništenjem bračnog ugovora."

Poništenje bračnog ugovora koje je rezultat kadijine presude

Postoje situacije koje same po sebi znače poništenje bračnog ugovora, i za njih nije potrebna kadijina presuda, npr. ako se ispostavi da su supružnici brat i sestra po mlijeku. U tom slučaju oni su obavezni rastaviti se onog momenta kada to saznaju.

Međutim, postoje situacije kada su razlozi za poništenje braka nejasni, tako da je potrebna kadijina presuda o tom pitanju, npr. situacija kada žena koja je mnogoboškinja, a čiji je muž primio islam odbija da i ona to učini, jer postoji mogućnost da će kasnije pristati da primi islam, tako da će brak ostati sačuvan.

Lian (međusobno proklinjanje supružnika)

Riječ *lian* uzeta je iz riječi *la'n* što znači: prokletstvo, jer supruga peti put, nakon što se četiri puta zaklela, kaže:

﴿وَالْخَامِسَةُ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾

"A peti put da ga pogodi Allahovo prokletstvo, ako laže!"

Neki kažu da to znači udaljavanje.

Supružnici su nazvani ovim imenom jer njihovo međusobno proklinjanje biva uzrokom da se udalje i da jedno od njih učini grijeh jer sigurno jedno od njih laže, pa biva prokletim. Neki kažu: To je i zbog toga što se oni tim činom udaljavaju jedno od drugog i bivaju jedno drugom zabranjeni.

Sušтина međusobnog proklinjanja sastoji se od toga da se muž, koji je svoju suprugu potvorio da je učinila blud, četiri puta zakune da govori istinu, a da peti puta prizove na sebe Allahovo, dž.š., prokletstvo ako laže. Žena se treba zakleti četiri puta da on laže, a peti put treba na sebe prizvati Allahovu, dž.š., srdžbu ako on bude istinu govorio.

Šerijatskoppravna utemeljenost

Ako čovjek optuži svoju ženu da je učinila blud, a ona to ne prizna, i on ne povuče svoju tužbu, Šerijat je propisao da se oni međusobno prokunu.¹

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ قَذَفَ امْرَأَتَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشُرْكَ ابْنِ سَخْمَاءَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْبَيِّنَةُ أَوْ حَدٌّ فِي ظَهْرِكَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى أَحَدُنَا عَلَى امْرَأَتِهِ رَجُلًا يَنْطَلِقُ يَلْمِسُ الْبَيِّنَةَ! فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْبَيِّنَةُ أَوْ حَدٌّ فِي ظَهْرِكَ. فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنِّي لَصَادِقٌ وَلَيُنْزِلَنَّ اللَّهُ مَا يُبْرِئُ ظَهْرِي مِنَ الْحَدِّ فَتَزَلْ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يَزْمُونَ أَرْوَاحَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ وَالْخَامِسَةَ أَنْ لَعْنَتِ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابُ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ وَالْخَامِسَةَ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ فَأَنْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهَا فَجَاءَ هِلَالَ فَشَهِدَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ أَنَّ أَحَدَكُمَا كَاذِبٌ فَهَلْ

¹ To se desilo u mjesecu Ša'banu 9. god. po Hidžri, a neki kažu da se to desilo u godini u kojoj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., umro.

مِنْكُمْ تَائِبٌ؟ فَشَهِدْتُ. فَلَمَّا كَانَتْ عِنْدَ الْحَامِسَةِ وَقَفُوهُمَا وَقَالُوا إِنَّهَا الْمُوجِبَةُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: فَتَلَكَّاتُ وَتَكَصَّتْ حَتَّى طَنَّنَا أَنَّهُا تَرْجِعُ ثُمَّ قَالَتْ: لَا أَفْضَحُ قَوْلِي سَائِرَ الْيَوْمِ فَمَضَتْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَبْصُرُوهَا فَإِنْ جَاءَتْ بِهِ أَكْحَلُ الْعَيْنَيْنِ سَابِغٌ إِلَّا لَيْتَيْنِ خَدَجٍ السَّاقَتَيْنِ فَهُوَ لِشُرْكَائِكَ بْنِ سَحْمَاءَ. فَجَاءَتْ بِهِ كَذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ لَا مَا مَضَى مِنْ كِتَابِ اللَّهِ كَانَ لِي وَلَهَا شَأْنٌ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi² da je Hilal ibn Umejja, r.a., optužio svoju ženu da je učinila blud sa Šurejkom bin Semhaom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Daj dokaz ili ću te bičevati zbog potvora.” On reče: “Zar, kada neko od nas vidi svoju ženu da čini blud treba donijeti dokaz.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., ponovi mu: “Daj dokaz ili ću te bičevati.” On reče: “Tako mi Onoga Koji te je s Istinom poslao, ja govorim istinu, a Allah, dž.š., objavit će ono što će me osloboditi kazne.” Nakon toga spustio se Džibril, a.s., i objavio ajet: “A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta da zaista govore istinu, a peti put da ga pogodi Allahovo prokletstvo, ako laže! A ona će kazne biti pošteđena ako se četiri puta Allahom zakune da on, doista, laže, a peti put da je stigne Allahova srdžba ako on govori istinu!”³ Allahov Poslanik, s.a.v.s., ode kod njegove žene, a Hilal, r.a., dođe da svjedoči. Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio je: “Allah, dž.š., zna da jedno od vas laže,⁴ pa želi li da se pokaje?” Međutim, ona je odbijala priznati da je to učinila i počela se zaklinjati. Kada je htjela da se peti put zakune, zaustavili su je i rekli da će se Allah, dž.š., uistinu rasrditi na nju ako bude lagala, i ona postade neodlučna, pa gotovo da prizna da je lagala, tako da su neki pomislili da će se predomisliti, međutim ona reče: “Neću dopustiti da nanese sramotu svome narodu”, pa se zaklela i peti put. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Pratite je. Ako rodi dijete koje ima velike surmelijske oči i debele oble noge, onda je ono dijete Šurejka ibn Semhaa.” Kada je rodila dijete koje je imalo ovakve

² Bilježi ga El-Buhari.

³ Sura En-Nur, 6-9.

⁴ Ovo je dokaz da ukoliko muž potvori svoju ženu da je učinila blud, a ne donese dokaz za to, obavezno ga je kazniti, a ako pristane da proklinjanje, kazna spada s njega.

osobine, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Da prema Allahovoj, dž.š., knjizi kazna ne spada s onog ko je pristao na proklinjanje, kaznio bih je.”

Autor djela *Bidajetul-mudžtehid* veli: “Značenje ovog jeste da je bračna zajednica nešto što garantira i reguliše porijeklo djece, pa ako se pojavi nešto što to ruši, ljudima je neophodno nešto što će ih zaštititi od toga da im budu podmetnuta tuđa djeca, a to će se postignuti pristankom na proklinjanje. Proklinjanje je propis koji je utvrđen Kur'anom, sunnetom, analogijom i konsenzusom učenjaka, jer se niko u tome ne razilazi.”

Kada će se desiti proklinjanje?

To će se desiti u dva slučaja:

prvi: ako čovjek optuži svoju ženu za blud, a ne bude imao četiri svjedoka da posvjedoče u njegovu korist;

drugi: da negira da je žena zatrudnjela s njime.

Proklinjanje je dozvoljeno u prvom slučaju kada ustanovi ko je učinio blud s njome, npr. tako što je to vidio, ili ona prizna i bude iskrena u tome. U ovom slučaju najpreče je da se razvede s njome i da se ne proklinju. Ako ne ustanovi ko je učinio blud s njome, onda mu nije dozvoljeno da je optužuje za blud.

Negiranje trudnoće desit će se u slučaju ako muž bude tvrdio da uopće nije imao spolni odnos s njome otkako su se vjenčali, ili ako bude tvrdio da se ona porodila prije šest mjeseci nakon što je imao spolni odnos s njome, ili da se porodila godinu dana nakon što je imao spolni odnos s njome.

Predstavnik vlasti jeste taj koji donosi presudu o proklinjanju

U ovom slučaju potrebna je presuda predstavnika vlasti. On je obavezan savjetovati ženu i opomenuti je na način koji se spominje u hadisu, a u kojem stoji:

أَيُّمَا مَرَأَةٍ أَدْخَلَتْ عَلَى قَوْمٍ مِنْ لَيْسَ مِنْهُمْ فَلَيْسَتْ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ وَلَنْ يُدْخِلَهَا اللَّهُ الْجَنَّةَ
وَأَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَلَدَهُ وَهُوَ يُنْظَرُ إِلَيْهِ احْتَجَبَ اللَّهُ مِنْهُ وَفَصَّحَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ .

“Koja god žena rodi dijete i ustvrdi da ono pripada njenom mužu, a to ne bude tako, Allah, dž.š., odriče je se i neće je nikada uvesti u Džennet. Koji se god čovjek odrekne svoga djeteta tvrdeći da nije njegovo, u trenutku dok gleda u njega, Allah, dž.š., stavit će pregradu između Sebe i njega i osramotit će ga pred prijašnjim i kasnijim narodima.”⁵

Uvjetovanje da supružnici budu zdrave pameti i punoljetni

Kao što je uvjet da presudu o proklinjanju donese predstavnik vlasti, isto je tako uvjet da supružnici budu zdrave pameti i punoljetni, i u tome se slažu svi učenjaci.

Proklinjanje nakon svjedočenja svjedoka

Ako muž bude imao svjedoka da je njegova žena učinila blud, hoće li onda imati pravo tražiti proklinjanje? Ebu Hanifa i Davud kažu: “To ne može činiti jer je proklinjanje propisano u slučaju da ne postoje svjedoci. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ﴾

‘A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci...’⁶

Malik i Eš-Šafi kažu: “On će imati pravo to tražiti jer svjedoci ne utječu na utvrđivanje da li je dijete njegovo ili ne.”

⁵ Bilježe ga Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madža, a Ibn Hibban i El-Hakim ocjenjuju ga vjerodostojnim.

⁶ En-Nur, 6. ajet.

Da li se proklinjanje smatra zakletvom ili svjedočenjem?

Malik, Eš-Šafi i većina učenjaka smatraju da je proklinjanje u ovom slučaju zakletva, jer da se smatra svjedočenjem, niko ne bi mogao svjedočiti u svoju korist. Kao dokaz navode jedno od predanja koje prenosi Ibn Abbas, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَوْلَا إِيمَانُ لَكَانَ لِي وَلَهَا شَأْنٌ.

“Da nije zaklinjanja, kaznio bih je.”

Ebu Hanifa i sljedbenici njegovog mezheba smatraju da je to svjedočenje i kao dokaz navode riječi Uzvišenog:

﴿فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ﴾

“Potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta.” Oni navode i hadis Ibn Abbasa, r.a., koji smo prethodno citirali, a u kojem stoji: “Zatim je došao Hilal da svjedoči, a nakon toga ustala je ona i svjedočila.”

Oni koji smatraju da je to ipak zakletva kažu: “Proklinjanje se može desiti između supruznika koji su slobodni ili robovi, ili jedno od njih slobodno, a drugo u ropstvu, ili su pravedni ili grešnici, ili je to slučaj s jednim od njih.”

Oni koji smatraju da je to svjedočenje kažu: “To svjedočenje može biti samo od supruznika koji ispunjavaju uvjete da mogu biti svjedoci, tj. ako su slobodni i muslimani. Što se tiče supruznika koji su u ropstvu ili su već kažnjavani za potvoru, njima neće biti dozvoljeno učestvovati u proklinjanju. Isti je slučaj i ako jedno od njih bude ispunjavalo uvjete, a drugo ne bude ispunjavalo te uvjete.”

Ibn el-Kajjim veli: “Ispravno je da ovo proklinjanje u sebi sadrži i elemente zakletve i elemente svjedočenja. To je svjedočenje koje je potvrđeno zakletvom i ponavljanjem, a ujedno je i zakletva koja je potvrđena svjedočenjem i ponavljanjem, jer situacija to zahtijeva. Zbog toga, ovdje je prisutno deset vrsta potvrđivanja:

1. spominjanje riječi pomoću kojih se svjedoči;
2. spominjanje zakletve s jednim od imena Uzvišenog Gospodara, a ime koje objedinjuje značenja svih imena jeste ime Allah, dž.š.;
3. potvrđivanje odgovora pomoću čestica koje potvrđuju zakletvu te korištenje participa aktivnog umjesto glagola;
4. ponavljanje toga četiri puta;
5. dova protiv samog sebe prizivanjem prokletstva u slučaju da laže;
6. obavještanje da će to neminovno biti uzrok kazne, te da je kazna na ovom svijetu manja od kazne na onom svijetu;
7. neproklinjanje bit će uzrok kazne, a to je: ili bičevanje ili hapšenje, a pristanak na proklinjanje spriječit će ovodunjalučku kaznu;
8. proklinjanje će biti uzrok da jedno od njih bude kažnjeno: ili na ovom ili na onom svijetu;
9. rastavljanje supružnika koji su se proklinjali te rušenje njihovog bračnog doma;
10. to rastavljanje bit će konačno i trajno. Zbog toga što se ovdje radi o ovako ozbiljnoj stvari, uz zakletvu dolazi i svjedočenje, a uz svjedočenje dolazi i zakletva. Onaj ko proklinje ujedno je i svjedok, pa ako žena ne pristane na proklinjanje, njegovo će se svjedočenje uzeti u obzir.”

Njegova zakletva njemu donosi: oslobađanje od kazne i obaveznost kažnjavanje žene. Ako žena pristane da se i ona zakune, i suprotstavi mu se u optužbi tako što će i ona prizivati prokletstvo, to će imati za rezultat da će on biti oslobođen kazne, a ni ona neće biti kažnjena, tako da će se to ujedno smatrati i zakletvom i svjedočenjem, jer da je to samo zakletva, ona ne bi mogla biti kažnjena samo zbog njegove zakletve, a da je samo svjedočenje, ni u tom slučaju neće moći biti kažnjena zbog toga što on sam svjedoči protiv nje. Ako se tome još pridoda njeno sustezanje od proklinjanja, onda će potreba za njegovim svjedočenjem i zakletvom biti izraženija. To će, uopćeno gledano, biti dokaz da je on govorio istinu; bit

će oslobođen kazne, a ona će obavezno biti kažnjena, i ovo je najljepša moguća presuda:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

“A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?”⁷

Iz ovog se može zaključiti da je to zakletva koja ima značenje svjedočenja, i da je to svjedočenje koje ima značenje zakletve.

Proklinjanje među supružnicima u slučaju kada je muž slijep ili nijem

Niko se među učenjacima ne razilazi o pitanju da je dozvoljeno mužu koji je slijep tražiti proklinjanje sa svojom suprugom, međutim razilaze se kada je u pitanju nijema osoba. Malik i E-Šafi kažu: “I nijema osoba može to učiniti ukoliko je moguće to razumjeti od njega.”

Ebu Hanifa veli: “On to ne može učiniti jer ne ispunjava sve uvjete da bi mogao biti svjedok.”

Ko će prvi početi s proklinjanjem?

Učenjaci se slažu da će sunnet u ovom slučaju prednost dati mužu, i on će prvi početi s proklinjanjem. Međutim, razilaze se o pitanju da li je to obavezno učiniti?

Šafi i neki drugi učenjaci kažu: “To je obavezno, jer ako ona prva počne s proklinjanjem, to se neće uzimati u obzir.” Njihov dokaz jeste to što je proklinjanje propisano da bi se čovjek oslobodio kazne za potvoru, pa ako bi žena prva počela s time, to bi značilo oslobađanje od kazne koja nije još ni propisana.

Ebu Hanifa i Malik smatraju da je ispravno da i žena prva započne s proklinjanjem, i to će biti punovažno.

Njihov je dokaz to što je Allah, dž.š., u ajetu kao veznik upotrijebio slovo “Vav”, koje u svojoj gramatičkoj upotrebi ne znači obaveznost redoslijeda, nego općenito povezuje stvari koje se spominju.

⁷ El-Maida, 50.

Neprihvatanje proklinjanja

Neprihvatanje proklinjanja može se desiti od muža ili od žene. Ako je muž taj koji ne prihvata proklinjanje, bit će kažnjen za potvoru, jer je Uzvišeni rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ
بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ﴾

“A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta, da zaista govore istinu.”⁸

Ako ne dovede svjedoke on je onda poput bilo koga drugog čovjeka koji je potvorio ženu za blud. U hadisu koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prethodno spomenuo stoji: “Daj dokaz ili ćemo te kazniti.”

Ovo je mišljenje trojice imama.

Ebu Hanifa kaže: “Njega ne treba kazniti, nego ga treba uhapsiti sve dok ne pristane na proklinjanje ili ne prizna da je slagao. Ako prizna, onda će biti kažnjen.” Ako se žena sustegne od proklinjanja, bit će kažnjena, i ovo mišljenje zastupaju Malik i Eš-Šafi. Ebu Hanifa veli: “Ni ona neće biti kažnjena nego će biti pritvorena sve dok ne pristane na proklinjanje ili ne prizna da je učinila blud. Ako prizna da je njen muž govorio istinu, bit će kažnjena.”

Ebu Hanifa kao dokaz navodi riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

لَا يَحِلُّ دَمُ امْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: زَنَى بَعْدَ إِحْصَانٍ أَوْ كَفَّرَ بَعْدَ إِيْمَانٍ أَوْ قَتَلَ نَفْسَ بَغَيْرِ نَفْسٍ.

“Nije dozvoljeno prolići krv muslimana osim u tri slučaja: ako, kao oženjen, učini blud, ako postane nevjernik nakon što je bio musliman, ili ako bespravno ubije muslimana.”

⁸ En-Nur, 6.

Njegov je dokaz i to što je u osnovi zabranjeno proliti nečiju krv zbog njegovog sustezanja od nečega, jer većina učenjaka smatra da onaj ko se sustegne od nečega nije obavezan plaćati materijalne kazne, pa je preče da se zbog toga ne desi prolijevanje krvi.

Ibn Rušd veli: “Pravilo koje dozvoljava prolijevanje krvi u Šerijatu temelji se na jasnom dokazu, priznanju, pa je neophodno da se ovo pravilo ne odnosi na svaku situaciju.”

Prema tome, Ebu Hanifa o ovom pitanju zastupa najispravnije mišljenje. Ebu Meali, koji je bio sljedbenik šafijskog mezheba, u svom djelu *Burhan* priznaje da je mišljenje Ebu Hanife jako.

Rastavljanje među supružnicima koji su se proklinjali

Ako se supružnici budu proklinjali, nastupit će trajni razvod braka, i nikada više neće moći stupiti u bračnu zajednicu.

فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُتَلَاعِنَانِ إِذَا تَفَرَّقَا لَا يَجْمَعَانِ أَبَدًا.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ako se supružnici rastave zbog proklinjanja, nikada se više neće moći vjenčati.”

Od Alije i Ibn Mesuda, r.a., prenosi se da su rekli: “Prema sunnetu, utvrđeno je da supružnici koji su se rastavili zbog proklinjanja ne mogu više sklopiti zajednički brak.”⁹ To je zbog toga što se među njima desila mržnja i odbojnost, a to neminovno vodi do trajne rastave, jer se u njihovom braku izgubilo ono na čemu počiva bračna zajednica: mir, ljubav, samilost, pa im je kazna to što će trajno biti rastavljeni.

Učenjaci se razilaze o situaciji kada čovjek prizna da je slagao. Većina učenjaka smatra da i u tom slučaju nastupa trajni razvod braka i kao dokaz navodi hadise koje smo prethodno spominjali. Ebu Hanifa veli: “Ako čovjek prizna da je slagao bit će bičevan i bit će mu dozvoljeno da zaključi novi bračni ugovor s njome.” On kao dokaz navodi to što kada čovjek prizna da je slagao, nema potrebe za proklinjanjem, pa kao

⁹ Ove hadise bilježi Ed-Darekutni.

što se dijete koje se rodi pripisuje njemu, isto mu je tako dozvoljeno vratiti sebi ženu. Uzrok trajne zabrane jeste to što se ne zna koje od njih dvoje govori istinu, a sigurno je da jedno od njih laže, pa ako ne bude tog uzroka, prestaje i zabrana.

Kada će nastupiti rastava

Rastava braka nastupit će onog momenta kada oni završe s proklinjanjem, i ovo mišljenje zastupa imam Malik. Eš-Šafi veli: “Rastava će nastupiti kada muž završi s proklinjanjem.”

Ebu Hanifa, Ahmed i Es-Sevri kažu: “Rastava će se desiti tek nakon kadijine presude.”

Da li se ova rastava smatra razvodom braka ili poništenjem bračnog ugovora?

Većina učenjaka smatra da se rastava koja je nastala kao rezultat proklinjanja smatra poništenjem bračnog ugovora.

Ebu Hanifa smatra da je to neopozivi razvod braka jer se desio s čovjekove strane, i nije moguće da se desi sa ženine strane. Svaka rastava koja se desi s čovjekove strane smatra se razvodom braka, a ne poništenjem bračnog ugovora. U ovom slučaju rastava se smatra poput rastave zbog impotentnosti ukoliko se desi presudom kadije.

Oni koji zastupaju prvo mišljenje kao dokaz navode činjenicu da supružnici postaju trajno zabranjeni jedno drugom, pa zbog toga slič bližim rođacima. Oni smatraju da poništenje bračnog ugovora koje je nastalo kao rezultat proklinjanja, oduzima ženi njeno pravo da je muž izdržava dok je u *iddetu* te da joj osigura stan. Žena će imati pravo na izdržavanje i stan dok je u *iddetu* nakon razvoda braka, a ne dok je u *iddetu* nakon poništenja bračnog ugovora.

Ovo mišljenje potvrđuje predanje Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda o jednom slučaju kada su se supružnici proklinjali, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio da žena neće imati pravo na izdržavanje niti na stan jer se ne rastavlja kao rezultat razvoda braka niti zbog smrti muža.¹⁰

¹⁰ Bilješke ga Ahmed i Ebu Davud.

Dijete će pripasti majci

Ako čovjek porekne da dijete pripada njemu i ako zbog toga dođe do proklinjanja, dijete se neće pripisivati njemu, on neće biti obavezan izdržavati ga, a neće se ni međusobno nasljeđivati. Ono će biti pripisano majci, ona će nasljeđivati njega, i ono će nasljeđivati nju. Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, on od djeda, da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio je da dijete čiji su se roditelji proklinjali nasljeđuje majku, i da ona njega nasljeđuje, a onaj ko ju je potvorio bit će bičevan s osamdeset udaraca."¹¹

Ovaj hadis potvrđuju dokazi koji ukazuju na to da dijete pripada mužu za koga je žena udata. Međutim, u ovom slučaju to se ne prihvata zbog toga što muž niječe da dijete pripada njemu. Onaj ko je potvorio smatrat će se lažljivcem i bit će bičevan s osamdeset udaraca, jer se proklinjanje dešava kada se potvore čedne žene u slučaju kada se ne desi nešto što ukazuje na suprotno, tako da onaj ko je potvori da je rodila dijete iz bluda zaslužuje da bude kažnjen. Onaj ko potvori dijete zaslužuje da bude kažnjen, poput onog ko je potvorio njegovu majku. Ovo se odnosi na propise koji se trebaju sprovesti u ovom konkretnom slučaju.

Međutim, što se tiče općih šerijatskih propisa, prema njima, čovjek treba da se prema tom djetetu ophodi kao da je njegov sin: ne može mu davati zekat, ako bi ga ubio, neće doći do odmazde, između njega i njegove djece bit će trajna zabrana sklapanja braka zbog postojanja mogućnosti da su braća, neće moći svjedočiti jedno za drugo. Za dijete se neće moći tvrditi da se ne zna ko mu je otac, niti će ga neko drugi moći nazvati svojim. Ako čovjek prizna da je slagao, dijete će se pripisati njemu i bit će otklonjene sve posljedice proklinjanja kada je u pitanju dijete.

¹¹ Bilježi ga Ahmed.

IDDET

Definicija

Riječ *iddet* uzeta je od riječi koja znači brojanje i zbrajanje, tj. to su dani koje žena odbrojava. Iddet je naziv za dane koje žena provodi, a u kojima joj je zabranjeno udati se za nekog drugog nakon smrti njenog muža ili nakon razvoda braka.¹² *Iddet* je bio poznat i u doba džahilijeta i gotovo uvijek su ga prakticirali. Kada je došao islam, potvrdio je iddet jer se u njemu kriju mnoge koristi.

Učenjaci se slažu da je iddet za ženu obavezan. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَرْجِعْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾

“Raspuštenice neka čekaju tri mjeseca na pranje.”¹³

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je Fatimi bint Kajs:

اعْتَدِي فِي بَيْتِ أُمِّ مَكْتُومٍ.

“*Iddet* provedi u kući Ummu Mektuma.”

Mudrost koja se krije u propisivanju iddeta

1. Utvrđivanje da li je žena trudna i kako bi se tačno znalo ko je otac djeteta.

2. Davanje supružnicima šanse da se predomisle ukoliko shvate da je to dobro za njih.

3. Ukazivanje na značaj bračne zajednice koja se ne može drukčije osnovati osim u prisustvu svjedoka niti se može razoriti osim nakon dugog čekanja i razmišljanja. Da nije tako, brak bi bio poput dječje igre: dešavao bi se i prekidao u jednom trenutku.

¹² Brojanje *iddeta* počinje od momenta kada dođe do razvoda ili rastave braka.

¹³ El-Bekara, 228.

4. Ciljevi braka ne mogu se ispuniti sve dok se supružnicima ne pruži prilika da na svaki način pokušaju sačuvati bračnu zajednicu. Ako se desi nešto što neminovno vodi do prekidanja bračne zajednice, potreban je određeni vremenski period kako bi o svemu dobro razmislili.¹⁴

Vrste iddeta

1. *Iddet* žene koja ima menstruaciju i traje tri menstrualna ciklusa.
2. *Iddet* žene koja je prestala imati menstruaciju i traje tri mjeseca.
3. *Iddet* žene kojoj je umro muž i traje četiri mjeseca i deset dana ukoliko žena nije trudna.
4. *Iddet* žene koja je trudna i traje sve dok se žena ne porodi.

Ovo što smo uopćeno spomenuli sada ćemo podrobnije pojasniti.

Razvod braka može se desiti sa ženom s kojom je muž imao spolni odnos ili sa ženom s kojom nije imao spolni odnos.

Iddet žene s kojom muž nije imao spolni odnos

Ukoliko se čovjek razvede sa svojom ženom prije nego bude imao spolni odnos s njome, ona nije dužna biti u *iddetu*. Uzvišeni je rekao:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْدُونَهَا فَمَعَهُنَّ وَسَرَحوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا﴾

“O vjernici, kad se vjericama oženite, a onda ih, prije stupanja u bračni odnos, pustite, one nisu dužne čekati određeno vrijeme koje ćete vi brojati.”¹⁵

Ako njen muž umre prije nego što bude imao spolni odnos s njome, ona će biti obavezna da bude u *iddetu* kao što je to slučaj kada se razvedu, nakon što budu imali spolni odnos. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يُوَفُّونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَرْيَضْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

¹⁴ Iz djela *Hudždžetullabil-baliga*.

¹⁵ El-Ahzab, 49.

“Žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa.”¹⁶

Iddet joj je u ovom slučaju propisan da oplače svoga muža i da ispuni svoje obaveze prema njemu.

Iddet žene s kojom je njen muž imao spolni odnos¹⁷

U ovom slučaju može se raditi o ženi koja ima menstruaciju ili o ženi koja nema menstruaciju.

Iddet žene koja ima menstruaciju

Ako dođe do razvoda sa ženom koja ima menstruaciju, njen *iddet* trajat će tri mjesečna pranja. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالْمُطَلَّاتُ يَرْبِضْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾

“Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja.”

Pod riječima mjesečno pranje (*kar*) ovdje se misli na menstruaciju.

Ibn el-Kajjim smatra ovo mišljenje ispravnim, pa kaže: “Kada se ova riječ spomene u šerijatskom tekstu, odnosi se samo na menstruaciju, i ni na jednom mjestu ova se riječ ne upotrebljava za čistoću, tako da je preče ovu riječ tumačiti na osnovu njenog pravog značenja. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao nekoj ženi koja je imala menstruaciju: ‘Nemoj obavljati namaz u vrijeme kada imaš mjesečno pranje (*kar*).’ Kada Allahov Poslanik, s.a.v.s., nešto kaže, to je objava od Allaha, dž.š., a na narječju njegovih sunarodnjaka Kurejšija objavljen je Kur’an. Ukoliko neka riječ na različitim dijalektima ima različita značenja, obavezno je uzeti ono značenje koja je zastupljeno kod plemena Kurejš, osim ako ne postoji jasan dokaz za neko drugo značenje. U tom slučaju to postaje jezikom Kur’ana kojim nam se Allah, dž.š., obraća, pa makar u nekom drugom dijalektu ta riječ bude imala neko drugo značenje.

¹⁶ Sura El-Bekara, 234.

¹⁷ Hanefije, Hanbelije, kao i hulefa rašidun (pravedne halife) smatraju da se i potpuno osamljivanje sa ženom tretira kao spolni odnos, tako da i u tom slučaju treba *iddet*. Međutim, Fš-Šafi prema zadnjem mišljenju smatra da *iddet* nije potreban nakon osamljivanja.

Ako je potvrđeno da se u šerijatskim tekstovima ove riječ koristi kako bi označila menstruaciju, onda to treba tako i prihvatiti. Na to upućuje i nastavak ajeta:

﴿وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُنَّ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾

‘I nije im dopušteno da kriju ono što je Allah stvorio u maternicama njihovim.’

Prema većini mufessira, ovdje se misli na trudnoću i menstruaciju. Ono što je stvoreno u maternicama jeste menstruacija, i ovo mišljenje zastupali su prijašnji i kasniji učenjaci, i niko od njih nije tvrdio da se ova riječ odnosi na čistoću. Uzvišeni je također rekao:

﴿وَاللَّاتِي يَسْنَنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّاتِي لَمْ يَحْضُنَّ وَأُولَاتِ الْأُحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

‘A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve dok ne rode.’¹⁸

U ovom ajetu jedan mjesec određuje se jednom menstruacijom, pa se propis veže za nepostojanje menstruacije, a ne za nepostojanje čistoće i menstruacije. U drugom ajetu Uzvišeni veli:

﴿فَطَلَّوْهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ﴾

‘Vi ih u vrijeme kada su čiste pustite.’

Značenje ajeta jeste: pustite ih dok su čiste, a ne dok imaju menstruaciju. Pa ako je ono što dolazi nakon razvoda braka čistoća, menstruacija je ono što dolazi nakon te čistoće, jer poslije čistoće ne može doći opet čistoća, jer je to trenutno stanje nego će nakon toga nastupiti menstruacija.”¹⁹

¹⁸ Et-Talak, 4.

¹⁹ *Zadul-mead; tom 3. str. 96.*

Najkraći period *iddeta* koji se mjeri mjesečnim pranjem

Učenjaci šafijskog mezheba kažu: “Najkraći period *iddeta* koji se mjeri mjesečnim pranjem iznosi trideset dva dana i još određeni vremenski period. To će se desiti tako što će se čovjek razvesti sa svojom ženom dok je čista, a do menstruacije će preostati još jedno kratko vrijeme, i to će se vrijeme smatrati jednim *kar'om*. Nakon toga imat će menstruaciju, a nakon nje će biti čista petnaest dana, i to će se smatrati drugim *kar'om*. Nakon toga imat će menstruaciju, a nakon nje će biti čista petnaest dana, i to će se smatrati trećim *kar'om*. Kada nakon toga dobije menstruaciju, to će biti prestanak njenog *iddeta*.”

Prema Ebu Hanifi, najkraći *iddet* traje šezdeset dana, a prema njegovim učenicima najkraći *iddet* traje trideset devet dana.

Prema Ebu Hanifi, *iddet* počinje nastupanjem menstruacije koja traje deset dana, i to je najduži period menstruacije. Nakon toga čistoća traje dvadeset pet dana, nakon toga dolazi menstruacija, koja traje opet deset dana, i čistoća, koja traje petnaest dana. Nakon toga dolazi treća menstruacija, koja traje deset dana, i to je sve ukupno šezdeset dana. Kada istekne ovaj period, i ona bude tvrdila da joj je *iddet* prestao, zaklet će se da govori istinu, i bit će joj dozvoljeno da se uda za drugog čovjeka.

Njegovi učenici računaju da svaka menstruacija traje tri dana, i to je najkraći period trajanja menstruacije. Oni smatraju da dva perioda čistoće između menstruacija traju po petnaest dana, tako da je to ukupno trideset devet dana.²⁰

Iddet žene koja nema menstruaciju

Ako je žena od onih koje nemaju menstruaciju, njen će *iddet* trajati tri mjeseca. To će se primjenjivati kod maloljetne žene koja još nije počela dobijati menstruaciju, kao i kod žene koja zbog starosti nema menstruaciju, bez obzira da li je nikako nije imala, ili je imala, pa se taj ciklus prekinuo. Uzvišeni veli:

²⁰ *Zadul-mead tom 4., str. 208.*

﴿وَاللَّاتِي يَسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّاتِي لَمْ يَحْضُنْ
وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve dok ne rode.”²¹

Ibn Ebu Hašim u svom *Tefsiru* bilježi predanje Omera bin Salima, koji prenosi od Ubejja ibn Ka'ba, r.a., da je rekao: “Allahov Poslaniče, ljudi u Medini spominju iddet žena koji se ne spominje u Kur'anu: *iddet* maloljetnica, starica i trudnih žena”, pa je Allah, dž.š., nakon toga objavio ovaj ajet:

﴿وَاللَّاتِي يَسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّاتِي لَمْ يَحْضُنْ
وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve dok ne rode.”

Iddet trudnice traje sve dok se ne porodi. U verziji koju bilježi Džerir stoji da je Ubejj, r.a., rekao: “Allahov Poslaniče, ljudi u Medini su, nakon što je objavljen ajet o *iddetu* u suri El-Bekara, rekli: ‘Postoje i žene čiji iddet nije spomenut u Kur'anu: maloljetnice, starice koje su prestale dobijati menstruaciju i trudnice”, pa je objavljen ajet:

﴿وَاللَّاتِي يَسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّاتِي لَمْ يَحْضُنْ
وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali.”

Od Seida bin Džubejra prenosi se da je o ajetu:

﴿وَاللَّاتِي يَسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile” rekao: “Radi se o starici koja je zbog starosti prestala dobijati menstruaciju ili o ženi kojoj se to desilo iz nekog drugog razloga, i ona svoj *iddet* neće mjeriti

²¹ Et-Talak, 4.

mjesečnim pranjem.” Također se prenosi da je o riječi Uzvišenog: “... ako niste znali”, rekao da znače: “Ako ste sumnjali, onda će njihov *iddet* trajati tri mjeseca.” Prenosi se da je Mudžahid o ovom ajetu rekao: “Ako ste sumnjali i niste znali koliko je vremena prošlo od trenutka kada je prestala dobijati menstruaciju, ili ako se radi o ženi koja uopće nema menstruacije, njihov *iddet* trajat će tri mjeseca.” Riječi Uzvišenog: “... ako niste znali” znače: ako pitate o *iddetu* ovih žena i ako ste imali neke nedoumice oko toga, sada vam je Allah, dž.š., to pojasnio.”

Status žene koja ima mjesečni ciklus pa se to nakon razvoda braka poremeti

Ako se žena razvede, a spada u one koje imaju menstruaciju pa nakon razvoda braka izostane menstruacija, a ona ne bude znala stvarni uzrok tome, njen *iddet* trajat će godinu dana. Provest će devet mjeseci kako bi ustvrdila da li je trudna jer je ovo period koliko pretežno traje trudnoća. Ako se ispostavi da nije trudna, a nakon toga će u *iddetu* provesti onoliko koliko traje *iddet* čija je menstruacija prestala, a to je tri mjeseca. Ovo je mišljenje Omera, r.a.

Eš-Šafi veli: “Ovo je presuda koju je donio Omer, r.a., muhadžirima i ensarijama, i niko mu se među njima nije usprotivio.”

Starosna dob u kojoj žena prestaje dobijati menstruaciju

Učenjaci se razilaze o ovom pitanju. Neki kažu: “To je pedeset godina.” Drugi kažu: “To je šezdeset godina.” Međutim, istina je da se to razlikuje od žene do žene.

Šejhul-islam Ibn Tejmijja veli: “Starosna dob kada žena prestaje dobijati menstruaciju različita je kod žena i nije ista kod svake žene. Iz ajeta se može razumjeti da gubljenje nade u menstruaciju nastaje kod svake žene onog momenta kada ona to primijeti, pa makar joj bilo četrdeset godina. Može se desiti da žena ima i pedeset godina, a da se to ne desi.”²²

²² *Zadul-mead str.* 206., tom 4.

Iddet trudnice

Iddet trudnice prestaje onog momenta kada se ona porodi, bez obzira da li je razvedena ili joj je muž umro. Uzvišeni je rekao:

﴿وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“Trudne žene čekaju sve dok ne rode.”²³

Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadul-mead* veli: “Riječi Uzvišenog:

﴿أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

‘Čekaju sve dok ne rode’ ukazuju na to da, ukoliko je žena trudna, njen će *iddet* trajati sve dok se ne porodi. Također ukazuje na to da i žena kod koje se za vrijeme *iddeta* ustanovi da je trudna također treba čekati dok se ne porodi, te da je to krajnji rok *iddeta*, bez obzira da li se radilo o živom ili mrtvom djetetu, potpuno formiranom djetetu ili ne, djetetu u koje je udahnuta duša ili ne. Od Subej’e es-Sulemije prenosi se da je ona bila udata za Sa’da ibn Havalu, r.a., a on je jedan od učesnika Bitke na Bedru. On je umro na Oprosnom hadžu, a ona je ostala trudna iza njega i porodila se. Kada se oporavila, dotjerala se za eventualne proscje. Posjetio ju je Ebu Senabil bin Ba’kek, jedan od pripadnika plemena Benu Abdud-Dar, i rekao joj: ‘Zbog čega si se dotjerala, da li se to želiš udati? Tako mi Allaha, dž.š., ne možeš se udati sve dok ne prođe četiri mjeseca i deset dana.’ Subej’a pripovijeda: ‘Kada mi je to rekao, skinula sam sa sebe tu lijepu odjeću i kada je svanulo, otišla samo kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i upitala ga o tome pa mi je odgovorio da mi je od onog momenta kada sam se porodila dozvoljeno da se udam ukoliko mi se za to pokaže prilika.’”

Ibn Šihab veli: “Ne vidim da ima ikakve smetnje da se uda i dok je u nifasu samo što joj se njen muž ne smije približavati dok ne prođe nifas.”²⁴

²³ Et-Talak, 4.

²⁴ Bilježe ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai i Ibn Madža.

Učenjaci smatraju da se ajet:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْفِقُونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

“Žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa” odnosi isključivo na žene koje nisu trudne, dok se riječi Uzvišenog iz sure Et-Talak:

﴿أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“Trudne žene čekaju sve dok ne rode” odnose isključivo na trudnice, tako da među ovim ajetima nema nikakve kontradiktornosti.

Iddet žene čiji je muž umro

Iddet žene čiji je muž umro traje četiri mjeseca i deset dana, ukoliko nije trudna. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْفِقُونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

“Žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa.”

Ako se čovjek sa svojom ženom razvede opozivim razvodom braka, pa nakon toga umre dok je ona još u iddetu, njen će iddet biti iddet žene poslije smrti muža, jer je on umro u vrijeme dok se ona još uvijek smatrala njegovom ženom.

Iddet žene koja ima menstruaciju

Žena koja ima menstruaciju *iddet* mjeri brojem menstruacija.

Ako ona ima neki poseban ciklus menstruacije, na osnovu toga će i računati, i kada prođu tri menstruacije, njen će *iddet* biti završen. Ako spada u one koje nemaju menstruaciju, njen će *iddet* trajati tri mjeseca.

Obaveznost iddeta i nakon brakova koji nisu sklopljeni na ispravan način

Ako žena bude imala spolni odnos s čovjekom, pa makar se i ne radilo o legalno sklopljenom braku, bit će obavezna boraviti u *iddetu*, jer su posljedice spolnog općenja na nelegalan način iste kao i kada se to desi na legalan način, pa ako je žena obavezna boraviti u *iddetu* nakon braka, to je njena obaveza i nakon braka koji nije sklopljen na legalan način nakon što se ustanovi da je imala spolni odnos. Žena koja je učinila blud nije obavezna boraviti u *iddetu*, jer je iddet propisan kako bi se ustvrdilo očinstvo, dok se dijete rođeno kao rezultat bluda nikome ne pripisuje. Ovo je mišljenje koje zastupaju učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba, Es-Sevri, a to je mišljenje Ebu Bekra, r.a., i Omera, r.a.

Malik i Ahmed kažu: "I žena koja je učinila blud treba biti u *iddetu*." Da li ona treba u *iddetu* proboraviti tri mjesecna pranja ili samo jedno kako bi se provjerilo da li je trudna? Od imama Ahmeda prenose se obje ove verzije.

Promjena mjerenja iddeta menstruacijama u mjerenje mjesecima

Ako se čovjek razvede sa ženom koja ima redovan mjesečni ciklus, a nakon toga umre dok je ona još u *iddetu*, ako se bude radilo o opozivom razvodu braka, ona će imati *iddet* žene čiji je muž umro, a njegovo je trajanje četiri mjeseca i deset dana, jer je ona u trenutku kada je on umro bila njegova žena, a to je zato što opozivi razvod ne prekida bračnu vezu. Zbog toga, oni će se moći međusobno nasljeđivati ako jedno od njih umre dok je ona u *iddetu*.

Ako se radi o neopozivom razvodu braka, njen *iddet* trajat će jedno mjesечно pranje i neće se ništa promijeniti ako bi njen bivši muž umro. To je zbog toga što neopozivi razvod braka momentalno prekida bračnu vezu, tako da u trenutku kada je on umro ona više nije bila njegova žena, te stoga neće jedno drugo nasljeđivati ako jedno od njih umre dok je ona u *iddetu* osim ako se ne ustanovi da je on razvodom braka želio uskratiti ženi neka njena prava.

Razvod braka čovjeka koji želi da razvodom uskrati ženi njena prava

Ovdje se misli na situaciju kada se čovjek koji je na smrtničkoj postelji razvede sa svojom ženom mimo njene volje i nakon toga umre dok je ona još u *iddetu*. U ovom slučaju smatrat će se da je on ovim postupkom želio da joj uskrati njeno pravo na nasljedstvo. O tome imam Malik veli: "Ona će imati pravo da ga naslijedi pa makar on umro i nakon isteka njenog *iddeta*, pa i nakon što se uda za nekog drugog čovjeka kako bi se spriječile nakane njenog prvog muža."

Ebu Hanifa i Muhammed smatraju da se propis u ovom slučaju razlikuje: njen *iddet* bit će jedan od dva duža *iddeta*, bit će u *iddetu* zbog razvoda braka ili zbog smrti svog muža. Ako *iddet* zbog razvoda braka bude duži, onda će biti u tom *iddetu*, a ako je *iddet* nakon smrti duži, bit će u *iddetu* povodom toga. Znači, ako njene tri menstruacije traju dulje od četiri mjeseca i deset dana, onda će se njen *iddet* mjeriti brojem menstruacija, a ako njene tri menstruacije traju manje od četiri mjeseca i deset dana, onda će njen *iddet* biti četiri mjeseca i deset dana.

Razlog tome jeste da ženi ne bude uskraćeno njeno pravo na nasljedstvo, a to je želja njenog muža koju je nastojao ispuniti tako što se razveo s njome. Prema Ebu Jusufu, žena u ovom slučaju treba biti u *iddetu* koji je predviđen nakon razvoda braka, pa makar taj period bio kraći od četiri mjeseca i deset dana.

Imam Eš-Šafi smatra da žena neće imati pravo na nasljedstvo poput žene s kojom se njen muž neopozivo razveo u vrijeme dok je bio zdrav. Njegov je dokaz to što je bračna zajednica prekinuta prije smrti muža, tako da razlog zbog kojeg žena ima pravo na nasljedstvo više ne postoji. Prema njemu, u obzir se ne uzima njegova namjera da uskrati ženi njena prava, jer se Šerijat bavi vanjskim djelima, a ne skrivenim namjerama.

Učenjaci se slažu da ukoliko se čovjek sa svojom ženom neopozivo razvede i ona nakon toga umre, on neće imati pravo naslijediti njen imetak. *Iddet* će se mjeriti mjesecima nakon što se mjerio mjesečnim pranjima i u slučaju da žena bude imala menstruaciju jednom ili dva puta dok je u *iddetu*, i nakon toga izgubi nadu da će više imati menstruaciju. U

tom će slučaju njen *iddet* trajati tri mjeseca, jer upotpunjavanje *iddeta* s još jednom menstruacijom nemoguće je zato što je žena izgubila nadu da će više imati menstruaciju. To je moguće samo mjerenjem mjesecima, koji su zamjena za mjesečna pranja.

Promjena mjerenja *iddeta* mjesecima u mjerenje mjesečnim pranjem

Ukoliko žena započne mjerenje *iddeta* s mjesecima zbog svoje maloljetnosti, ili zbog toga što je mislila da više, zbog starosti, neće imati menstruaciju, pa se nakon toga menstruacija pojavi, obavezna je da *iddet* počne mjeriti mjesečnim pranjima. Razlog tome jeste to što je mjerenje mjesecima zamjena za mjerenje mjesečnim pranjima, a nije dozvoljeno koristiti zamjenu ukoliko postoji ono što je osnova. Ako njen *iddet* istekne, a mjerila ga je po mjesecima, pa nakon toga dobije menstruaciju, neće biti obavezna ponoviti *iddet* jer se to desilo nakon isteka *iddeta*.

Ako započne mjerenje *iddeta* mjesečnim pranjem ili mjesecima pa se nakon toga ustanovi da je trudna, njen *iddet* će se promijeniti u *iddet* trudne žene jer postoji nepobitan dokaz da je trudna.

Prestanak *iddeta*

Ako je žena trudna, njen *iddet* prestat će onog momenta kada se rodi. Ako se dužina *iddeta* mjeri mjesecima, početak će računati od momenta kada se rastavi s mužem ili od trenutka²⁵ njegove smrti pa sve dok ne prođe tri mjeseca ili četiri mjeseca i deset dana. Ako se dužina *iddeta* mjeri mjesečnim pranjima, *iddet* će se smatrati završenim kada žena bude imala tri mjesečna pranja. To se može saznati samo na osnovu informacija koje dadne žena lično.²⁶

²⁵ Malik i Eš-Šafi smatraju da ukoliko se razvod braka desi u toku mjeseca, ostatak tog mjeseca žena će proboraviti u *iddetu*, a nakon toga će u *iddetu* provesti još dva mjeseca, a od trećeg mjeseca provest će onoliko dana koliko je potrebno da upotpuni trideset dana.

²⁶ Neke žene su lagale i tvrdile da njihov *iddet* još nije istekao kako bi produžila trajanje svog *iddeta* i na taj način prisilile svoje muževe da ih što duži vremenski period izdržavaju. Ljudi su se počeli žaliti na to, pa je 1929. god. donesene zakon pod brojem 25. U 17. paragrafu tog zakona stoji: "Ženi koja bude tvrdila da njen *iddet* traje više od godinu dana, to joj se neće uvažiti." U pojašnjenju ovog zakona stoji: "Kako bi se spriječile ove lažne tvrdnje, i na temelju tvrdnji doktora da je najduži period trudnoće godinu dana, donesen je prvi stavak zakona iz

Žena koja je u iddetu treba boraviti u kući svoga muža

Žena je obavezna provoditi *iddet* u kući svoga muža sve dok joj *iddet* ne istekne, i nije joj dozvoljeno da izađe odatle. Također, ni njenom mužu nije dozvoljeno da je istjera iz kuće, a ako bi se rastava ili razvod braka desio u trenutku kada ona nije u kući, obaveza bi joj bila da se vrati u kuću.

Uzvišeni je rekao:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾

“O vjerovjesniče, kada htjednete žene da pustite, vi ih u vrijeme kada su čiste pustite, a onda vrijeme koje treba da prođe brojte i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne tjerajte ih iz stanova njihovih - a ni one neka ne izlaze - osim ako očito sramno djelo učine.²⁷ To su Allahovi propisi. Onaj koji Allahove propise krši – sam sebi nepravdu čini.”²⁸

Od Furej'e bint Malik ibn Sinan, sestre Ebu Seida el-Hudrija, r.a., prenosi se da je ona došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da joj dozvoli da se vrati svojoj porodici jer je njen muž krenuo u potjeru za svojim odbjeglih robovima i kada ih je stigao u mjestu Kudum, oni su ga ubili. Tražila je od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se vrati svojim zato što joj njen muž nije ostavio ni kuću niti sredstva od kojih bi se izdržavala, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., to dozvolio. Kada je krenula da izađe, Allahov Poslanik, s.a.v.s., zovnuo ju je i zatražio od nje da mu ponovi šta je rekla, i kada je ona to učinila, on joj je rekao: “Proboravi u kući svoga muža sve dok ti *iddet* ne istekne.” Ona se vratila i boravila u kući

paragrafa 17., u kojem se muž ne obavezuje da izdržava ženu nakon isteka godine dana od razvoda braka. Pomoću ovog zakona utvrđen je period u kojem žena ima pravo na izdržavanje, ali to ne znači da je prema šerijatskom učenju to dužina trajanja *iddetu*, jer je njegova dužina tri mjeseca pranja.”

²⁷ Sura Ft-Talak, 1.

²⁸ Ibn Abbas, r.a., veli: “Očito sramno djelo jeste ono za koje muž i njegova porodica saznaju, a ako saznaju dozvoljeno im je da je istjeraju iz kuće.”

svoga muža sve do isteka *iddeta*. Ona dalje pripovijeda: “Kada je Osman ibn Affan, r.a., postao halifa, zovnuo me je i pitao o tome, i ja sam mu ispričala, pa je on to prihvatio i ljudima presuđivao po tome.”²⁹ Omer, r.a., zabranjivao je ženama koje su u *iddetu* da idu na hadž.

Iz ovog pravila izuzima se žena koja živi na selu i u pustinji ukoliko joj umre muž. Njoj će biti dozvoljeno da putuje sa svojom porodicom ukoliko je njihov običaj da putuju.

Tome se suprotstavljaju Aiša, r.a., Ibn Abbas, r.a., Džabir ibn Zejd, r.a., Hasan, r.a., Ata, r.a., a prenosi se i od Alije, r.a., i Džabira, r.a..

Aiša, r.a., smatrala je da je ženi koja je u *iddetu* zbog smrti njenog muža dozvoljeno izlaziti iz kuće, a ona je išla sa svojom sestrom Ummu Kulsum na hadž i umru nakon što je poginuo njen muž Talha ibn Ubejdullah, r.a..

Abdurrezak prenosi od ibn Džurejdža, a on od Ataa, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: “Uzvišeni je naredio da žena nakon smrti njenog muža provede u *iddetu* četiri mjeseca i deset dana, a nije spomenuo to da treba da boravi u kući njenog muža, tako da ona može *iddet* provesti gdje god to želi.” Ibn Abbas, r.a., rekao je: “Ajet u kojem se naređuje da ona *iddet* provodi kod muževe porodice derogiran je, i prešućno je gdje ona treba provoditi vrijeme *iddeta*, tako da može, ako to želi, *iddet* provesti i van kuće njenog muža.”³⁰ Uzvišeni je rekao:

﴿فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلُ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَا فِي أَنْفُسِنَا بِالْمَعْرُوفِ﴾

‘A ako je same napuste, vi niste odgovorni za ono što one sa sobom, po zakonu, urade.’”

Ata veli: “Nakon toga je propisano nasljeđivanje, derogiran je propis u kojem se ženi naređuje da *iddet* provodi u kući njenog muža, tako da ona *iddet* može provesti gdje god to želi.”

²⁹ Bilježić ga: Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madža, Et-Tirmizi, koji kaže: “Ovaj je hadis hasenun-sahih.”

³⁰ Bilježi ga Ebu Davud.

Razilaženje učenjaka o pitanju da li je ženi dozvoljeno izlaziti iz kuće dok je u iddetu

Učenjaci se razilaze o ovom pitanju.

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da ženi koja je razvedena opozivim razvodom nije dozvoljeno izlaziti iz kuće, a ni ženi koja je razvedena neopozivim razvodom braka to nije dozvoljeno ni danju ni noću. Što se tiče žene čiji je muž umro, njoj je dozvoljeno izlaziti danju i malo noću, ali, zabranjeno joj je da noći na bilo kojem drugom mjestu osim u svojoj kući. Oni dalje kažu: "Razlika između ove dvije situacije jeste to što se žena koja je razvedena izdržava iz imetka njenog muža, tako da joj nije dozvoljeno izlaziti, kao što joj je to bilo zabranjeno i dok je bila udata, dok žena čiji muž je umro nema sredstava za izdržavanje pa je prinuđena izlaziti iz kuće kako bi se pobrinula za sebe. Ona treba boraviti u kući u kojoj je živjela u trenutku kada se rastavila sa svojim mužem. Ako joj kuća koja je ostala nakon smrti muža nije dovoljna ili joj nasljednici zabrane da koristi njihov dio, bit će joj dozvoljeno da se preseli jer ima opravdan razlog za to. Boravak u kući za vrijeme *iddeta* jeste *ibadet*, a *ibadet* se može izostaviti ukoliko za to postoji neki opravdan razlog." Oni smatraju da ukoliko u toj kući ima mnogo ukućana, žena ima pravo preseliti se u kuću u kojoj ima manje ukućana.

Iz ovih njihovih riječi može se zaključiti da ukoliko žena stanuje u kući koja je iznajmljena, bit će joj dozvoljeno da napusti tu kuću ukoliko nije u stanju plaćati kiriju. Zbog toga oni tvrde da žena može koristiti svoje nasljedstvo kako bi sebi pronašla stan. Prema njima, žena čiji je muž umro neće imati pravo boraviti u njegovoj kući bez obzira da li je trudna ili ne, nego će boraviti u kući u kojoj je živjela u trenutku kada je on umro, i tu će boraviti i danju i noću.

Prema učenjacima hanbelijskog mezheba, ženi će biti dozvoljeno izlaziti danju bez obzira da li je razvedena ili joj je muž umro.

Ibn Kudama veli: "Ženi koja je u iddetu dozvoljeno je danju izlaziti, bez obzira da li je razvedena ili joj je muž umro." Džabir veli: "Moja tetka po majci razvedena je tri puta pa je izašla da siječe palme koje su bile u

njenom palmoviku. Sreo ju je neki čovjek i zabranio joj da to čini. Ona je otišla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i obavijestila ga o tome, pa joj je on rekao: ‘Izađi i sijeci svoje palme, možda udijeliš sadaku ili učiniš neko drugo dobro djelo time.’”³¹

El-Mudžahid pripovijeda: “Na dan Bitke na Uhudu poginuli su neki muslimani, pa su njihove žene došle kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekle: ‘Allahov Poslaniče, mi se noću osjećamo usamljenim, možemo li noću boraviti jedna s drugom, a kada svane, vraćat ćemo se svojim kućama?’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori im:

تَحَدَّثْنَ عِنْدَ إِحْدَاكُنَّ حَتَّى إِذَا أَرَدْتُنَّ النَّوْمَ فَالْتَبِ كُلُّ وَاحِدَةٍ إِلَى بَيْتِهَا .

‘Boravite noću jedna kod druge, a kada htjednete spavati, vratite se svojim kućama.’” Žena ne smije noćiti na nekom drugom mjestu osim u svojoj kući i ne smije noću izlaziti ukoliko nema stvarnu potrebu za tim, jer je noć doba u koje će neko, ako je vidi, pomisliti loše o njoj, dok se to ne dešava po danu, jer se danju rješavaju poslovi i kupovina.

Žalost žene koja je u iddetu

Žena je obavezna provesti određen vremenski period u žalosti zbog smrti muža, i to traje u dužini njenog iddeta, i u tome se slažu svi učenjaci. Međutim, razilaze se kada je u pitanju žena koja je razvedena neopozivim razvodom braka. Učenjaci hanefijskog mezheba kažu: “Obavezna je provesti to vrijeme u žalosti.” Drugi učenjaci smatraju da ona nije obavezna to činiti. Prethodno smo govorili o ovoj temi u drugom tomu ove knjige.

Izdržavanje žene koja je u iddetu

Učenjaci se slažu da žena koja je razvedena opozivim razvodom braka ima pravo na izdržavanje i stan. Međutim, razilaze se kada je u pitanju žena koja je neopozivo razvedena. Ebu Hanifa veli: “I ona će imati pravo na izdržavanje i stan poput žene koja je razvedena opozivim

³¹ Bilježi ga En-Nesai i Ebu Davud.

razvodom braka, jer je obavezna provoditi vrijeme u iddetu u kući svoga muža, jer je to muževo pravo koje ima kod nje. Zbog toga, on je obavezan izdržavati je, i to će se smatrati njegovim dugom prema njoj od momenta razvoda braka, i to se neće uvjetovati njegovim zadovoljstvom niti presudom kadije. Ovaj će dug prestati samo onda kada ga on ispuni prema njoj.”

Ahmed veli: “Ona neće imati pravi ni na izdržavanje niti na stan, jer Fatima bint Kajs, r.a., prenosi da se njen muž razveo s njom neopozivim razvodom braka, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِ النَّفَقَةُ.

“Ti nemaš kod njega pravo da te izdržava.”

Eš-Šafi i Malik kažu: “Ona će u svakom slučaju imati pravo na stan, ali neće imati pravo na izdržavanje osim ako je trudna, jer Aiša, r.a., i Ibn el-Musejjeb, r.a., osporili su Fatimi bint Kajs, r.a., njeno predanje.” Malik prenosi da je čuo Ibn Šihaba kako kaže: “Žena koja je razvedena neopozivim razvodom braka ne smije izlaziti iz kuće sve dok joj ne prođe iddet i neće imati pravo na izdržavanje osim ako je trudna. U tm slučaju muž će je izdržavati sve dok se ne porodi.” Nakon ovih riječi on veli: “Ovo je naše mišljenje o ovom pitanju.”

STARATELJSTVO

Riječ *el-hadana* (starateljstvo) uzeta je od riječi el-hidan koja označava dio tijela od pazuha do slabina. Upotrebljava se i za pticu koja svojim krilima grije jaja koje je izlegla, kao i za ženu koja je prigrllila svoje dijete.

Učenjaci starateljstvo definiraju rekavši da je to briga o djetetu,³² ili o osobi koja je senilna i ne može biti neovisna, tako da je potrebno donositi odluke u njeno ime, treba je štititi od svega što je uznemirava, treba je opsluživati u fizičkom, psihičkom i intelektualnom smislu kako bi takva osoba bila spremna nositi se sa životnim izazovima i kako bi postala odgovorna osoba.

Starateljstvo nad maloljetnom osobom obavezno je, jer zapostavljanje te obaveze vodi dijete u propast.

Starateljstvo je zajedničko pravo

Starateljstvo je pravo djeteta jer ono ima potrebu za nekim ko će se brinuti o njemu i čuvati ga, brinuti se o njegovim potrebama i odgajati ga. Majka također ima pravo da ima udjela u brizi o svom djetetu, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je nekoj ženi:

أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ.

“Ti imaš najviše prava nad njim.”

Ako je starateljstvo pravo djeteta, onda će majka biti prisiljena brinuti se o njemu ukoliko ne bude neko drugi da to čini umjesto nje, kako dijete ne bi bilo obespravljeno kada je u pitanju njegov odgoj i odrastanje.

³² Da bi starateljstvo bilo obavezno, potrebno je da dijete bude malehno, a roditelji nisu obavezni da se staraju o djetetu kada postane punoljetno. Dijete će imati pravo da izabere kod kojeg od roditelja želi boraviti, a ako se radi o muškom djetetu, može izabrati da živi samo. Međutim, preporučljivo je da se ne odvajaju od svojih roditelja, i zabranjeno mu je da prestane biti dobar prema njima. Ako se bude radilo o ženskom djetetu, ono neće imati pravo da se osamostali, jer neće biti sigurna da je neće neko napastvovati i nanijeti i njoj i njezinoj porodici sramotu. Ako ne bude imala oca, onda će je njen staratelj spriječiti da se osamostali.

U nekim presudama koje su donijele šerijatske sudnice došla je potvrda gore navedenom. U jednoj od sudnica donesen je 13. 07. 1933. god. sljedeći zakon: "Svaki staratelj kao i maloljetno dijete imaju pravo na starateljstvo, s tim što je pravo djeteta izraženije, jer ako se staratelju uskrati pravo na staranje, to ne znači da je i djetetu uskraćeno pravo da ima staratelja."

U jednoj drugoj sudnici donesen je 8. oktobra 1928. god. sljedeći zakon: "Ako se neko dobrovoljno javi da izdržava dojenče, majka neće izgubiti na starateljstvo nad njim, nego će ono i dalje ostati pod njenim nadzorom, i niko nema pravo da joj ga oduzme sve dok je dojenče. To je zbog toga kako se djetetu ne bi nanijela šteta zato što je udaljeno od svoje majke koja u svom srcu gaji najveću ljubav prema njemu i koja je najstrpljivija kada je u pitanju briga o njemu."³³

Majka ima veće pravo na starateljstvo nad djetetom od oca

Roditelji su u stanju da djetetu pruže najkvalitetniji odgoj, jer oni će mu pružiti takvu negu koja će ojačati njegovo tijelo, razviti njegovu intelektualnu sposobnost, okriti njegovu dušu plemenitim osobinama i pripremiti ga za život.

Ako se desi da se roditelji razvedu, a budu imali zajedničko dijete, majka će imati više prava od oca da se brine oko djeteta ukoliko ne postoji neki razlog koji će dati ocu više prava³⁴ od majke ili ukoliko dijete ne bude imalo pravo da bira, pa odabere oca.³⁵

Razlog zbog kojeg majka ima više prava nad svojim djetetom jeste to što je majka ta koja doji dijete i što bolje poznaje način na koji se dijete odgaja i u stanju je to kvalitetnije učiniti. Ona, kada je u pitanju odgoj djeteta, ima više strpljenja nego čovjek, ima više vremena od muškarca, pa zbog toga ima više prava od muškarca jer je to korisnije za dijete.

³³ Građansko pravo od doktora Muhammeda Jusufa Musaa.

³⁴ Npr. da majka ne ispunjava sve uvjete koji su potrebni da bi mogla biti staratelj.

³⁵ Da dijete bude toliko odraslo da mu više nije potrebna njega žene.

Abdullah ibn Amr, r.a., prenosi da je neka žena rekla: “Allahov Poslaniče, moj stomak bio je prebivalište ovog djeteta i nalazilo je zaštitu i u mom krilu. Hranilo se iz mojih prsa, a sada njegov otac želi da mi ga oduzme”, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio:

أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تَكْجِي .

“Ti imaš više prava nad njim sve dok se ne udaš.”³⁶

Jahja ibn Seid prenosi da je Kasim ibn Abdullah rekao: “Omer, r.a., bio je oženjen nekom ensarijkom, pa mu je rodila Asima ibn Omera, r.a. Nakon nekog vremena Omer, r.a., razveo se s njom, i jednom prilikom, kada je Omer, r.a., posjetio Kuba, vidio je svog sina kako se igra pokraj mesdžida. Uzeo ga je i posadio pored sebe na jahalicu. Međutim, ugledala ga je djetetova nana i počela se prepirati s Omerom, r.a., oko djeteta. Nakon toga, otišli su kod Ebu Bekra, r.a., pa Omer, r.a., reče: ‘Ovo je moj sin.’ Žena reče: ‘On je i moj sin.’ Ebu Bekr, r.a., reče: ‘Pusti majku i njeno dijete.’ Nakon toga Omer, r.a.,³⁷ nikada više nije pokušavao sporiti se oko djeteta.”³⁸

Ibn Abdulber veli: “Ovo je poznato mišljenje i prenosi se i sa spojenim i s prekinutim nizovima prenosilaca, a prihvataju ga svi učenjaci.”

U nekim predanjima stoji da je Ebu Bekr, r.a., rekao: “Majka je nježnija, blaža, bolja, i preča je da se brine za dijete sve dok se ne uda.”

Ono što je Ebu Bekr, r.a., spomenuo da je majka nježnija i blaža prema djetetu jeste razlog zbog kojeg ona ima više prava da se brine za dijete.

³⁶ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, El-Bejheki i El-Hakim, koji ga ocjenjuje vjerodostojnim.

³⁷ Omer, r.a., zastupao je suprotno mišljenje mišljenju Ebu Bekra, r.a., međutim pokorio se onome ko je bio najpozvaniji da sudi i presuđuje među ljudima. I kada je postao halifa, on je sudio po Ebu Bekrovom, r.a., mišljenju i nije se suprotstavljao u tome sve dok dijete ne postane psihički zrelo. Niko od ashaba nije zastupao suprotno mišljenje ovom mišljenju.

³⁸ Bilježi ga Malik u *Murettan*.

Ko od srodnika ima više prava na starateljstvo

Zbog toga što majka ima najviše prava da se brine za dijete, učenjaci su zaključili da srodnici s majčine strane imaju više prava na starateljstvo od srodnika s očeve strane. To će se određivati sljedećim redoslijedom: najviše prava imat će majka, a ako majka ne bude u stanju brinuti se za dijete, starateljstvo će se prenijeti na njenu majku (nanu), a ako ni ona ne bude u stanju, starateljstvo će se prenijeti na očevu majku. Nakon toga, starateljstvo će se prenijeti na sestru po ocu i majci, zatim na tetku po majci, a ako ona ne bude u stanju starati se o njemu, onda će se prenijeti na tetku po ocu, zatim na kćerku sestre po ocu i majci, a zatim na kćerku tetke po majci, zatim na majčinu tetku, a nakon toga na očevu tetku, zatim na kćerku očeve sestre, zatim na kćerku brata po ocu i majci, zatim na kćerku majčinog brata, nakon toga na kćerku očevog brata, zatim na tetku po ocu i majci, nakon toga na tetku po majci, a nakon toga na tetku po ocu, zatim na majčinu tetku, nakon toga na očevu tetku, pa na majčinu tetku s očeve strane, a nakon toga na očevu tetku s očeve strane, a prednost s obje strane imat će ona koja je u srodstvu i s majčine i s očeve strane.

Ako dijete nema rodbine koja je gore nabrojana, ili ako ima, ali nije sposobna da se stara o njemu, starateljstvo će se prenijeti na dalje rođake shodno njihovom pravu na nasljedstvo.

Starateljstvo će se prenijeti na oca, pa na njegovog oca, zatim na brata po ocu i majci, zatim na brata po ocu, zatim na bratića po ocu i majci, zatim na bratića po ocu, zatim na amidžu koji je očev brat po ocu i majci, zatim na amidžu koji je očev brat samo po ocu, zatim na amidžu njegovog oca, a nakon njega na amidžu njegovog oca po babi.

Ako ne postoji niko od gore nabrojanih daljih rođaka ili ako postoji, ali, niko od njih nije u stanju biti staratelj, starateljstvo će se prenijeti na još dalje rođake.

U tom slučaju starateljstvo će pripasti djedu po majci, zatim na brata po majci, zatim na bratića po majci, zatim na amidžu po majci, zatim na

daidžu po ocu i majci, zatim na daidžu po ocu, zatim na daidžu po majci, a ako dijete ne bude imalo nikakvih rođaka, onda će mu kadija odrediti staratelja koji će se brinuti o njemu. Staratelji će se određivati ovim redoslijedom jer je starateljstvo neizostavno pravo djeteta, a rodbina je najpreča da se brine o njemu, a neki su rođaci preči od drugih.

Bližim rođacima dat će se prednost jer će se oni više truditi oko djeteta, a ako njih nema, ili ih ima, ali ne ispunjavaju sve uvjete da budu staratelji, starateljstvo će se prenositi na rođake koji su po bliskosti odmah poslije njih. Ako ne postoje rođaci, predstavnik vlasti bit će obavezan pronaći staratelja tom djetetu.

Uvjeti da bi se ostvarilo starateljstvo

Za osobu koja preuzima starateljstvo nad djetetom i koja se želi brinuti o potrebama tog djeteta uvjetuje se da bude sposobna da ispunjava tu svoju zadaću. Ako se ispune potrebni uvjeti za to, imat će pravo starati se o djetetu, a ako se ti uvjeti ne ispune, izgubit će pravo na starateljstvo. Te ćemo uvjete sada pobrojati.

1. Zdrava pamet.

Osoba koja je senilna, nenormalna, koja se ne može brinuti ni o samom sebi, ne može se brinuti i o nekom drugom, jer onaj ko nešto ne posjeduje ne može to pokloniti nekome drugom.

2. Punoljetnost.

Maloljetno dijete, pa makar bilo i psihički zrelo, i samo ima potrebu da se neko još uvijek stara o njemu, tako da ono nije u stanju brinuti se o nekom drugom djetetu.

3. Sposobnost nekoga da se brine o djetetu.

Pravo na starateljstvo neće imati osoba koja je slijepa ili ima slab vid, osoba koja posjeduje zaraznu bolest, ili je tako bolesna da se nije u stanju brinuti o sebi, kao i osoba koja je toliko stara da se ne može više ni sama o sebi brinuti, osoba koja je zapustila svoju kuću zbog toga što je često odsutna iz nje, tako da bi zbog te odsutnosti dijete moglo nastradati samo u kući, osoba koja mrzi to dijete, pa makar mu bila bliži rođak, jer u svim ovim slučajevima dijete neće dobiti potrebnu pažnju niti će biti okruženo zdravom atmosferom.

4. Povjerljivost i pozitivne moralne osobine.

Ne može se vjerovati grešniku i nepovjerljivoj osobi da će ispuniti sve svoje obaveze prema djetetu o kojem se stara. Postoji velika mogućnost da će to dijete krenuti njenim putem i poprimiti njene osobine. Ibn el-Kajjim govori o ovom uvjetu pa kaže: "Ispravno je da ovaj uvjet nije neophodan kada je u pitanju starateljstvo, iako to kao uvjet postavljaju Ahmed i Eš-Šafi, kao i neki drugi učenjaci, jer je postavljanje tog uvjeta daleko od onog što je ispravno. Ako bi se bezgrešnost postavila kao uvjet kod osobe koje treba biti staratelj, sva djeca svijeta ostala bi bez staratelja, a narodu bi bilo znatno otežano. Otkako se islam pojavio pa sve do Sudnjeg dana, djeca će biti okružena ljudima koji griješe. Postoji li ijedan slučaj u islamu da je roditeljima oduzeto pravo na starateljstvo zbog toga što su grešnici. Ovo samo otežava situaciju i zbunjuje ljude jer se to primjenjuje u svim vremenima, krajevima i mjestima. Suprotno tome jeste uvjetovanje bezgrešnosti kada je u pitanju starateljstvo prilikom sklapanja braka, jer se to neprestano primjenjuje u svim mjestima i vremenima, selima i gradovima, i pored toga što su većina staratelja za sklapanje braka grešnici a griješenje će biti uvijek popratna pojava među ljudima. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije ni jednom od svojih ashaba zabranio starati se o svom djetetu, pa makar i učinio neki grijeh, i nije im zabranjivao da budu staratelji prilikom sklapanja braka.

Ono što potvrđuje gore navedeno jeste to što roditelj, pa makar bio i grešnik, ipak, svome djetetu želi dobro i ne želi ga upropastiti. On nastoji da svoje dijete uputi na ono što je dobro, i rijetki su slučajevi kada roditelj postupa suprotno ovome. Zakonodavac se u ovom slučaju zadovoljio s prirodnom težnjom da se djetetu dadne ono što je najbolje. Da se kojim slučajem grešniku oduzima pravo na starateljstvo nad djetetom ili prilikom sklapanja braka, glavna briga ovog umeta bila bi potraga za starateljima, i to bi prednjačilo nad svim situacijama u kojima se nekom oduzima pravo na nešto. Pa kako je onda nekome dozvoljeno postupati suprotno onome što smo rekli. Da je kojim slučajem griješenje uzrok oduzimanja starateljstva, onda bi počinjeni blud, pijenje alkohola ili činjenje bilo kojeg drugog velikog grijeha postajalo uzrokom da se čovjek koji je to učinio odvoji od svoje djece. A Allah, dž.š., najbolje zna!”

5. Islam.

Starateljstvo nad djetetom muslimanom neće biti dodijeljeno osobi koja je nevjernik, jer je starateljstvo upravljanje, a Allah, dž.š., nije dozvolio da nevjernici upravljaju vjernicima.

﴿وَلَنْ يَجْمَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

“A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike.”³⁹ U ovom slučaju propis je isti kao kod starateljstva prilikom sklapanja braka i brige o imetku. To je zbog toga što postoji bojazan da će djetetova vjera biti ugrožena, a najveći cilj jeste da dijete odraste u islamu. Nakon što odraste u islamu, kasnije će teško promijeniti vjeru, a to bi bila najveća šteta koja bi mogla zadesiti to dijete. U jednom hadisu stoji: “Svako dijete rađa se u čistoj vjeri, s tim što ga kasnije njegovi roditelji učine jevrejem, kršćaninom ili vatropoklonikom.”

Učenjaci hanefijskog mezheba i Ibn Kasim od učenjaka malikijskog mezheba, i Ebu Sevr smatraju da je dozvoljeno da starateljstvo nad

³⁹ Sura En-Nisa, 141.

djetetom muslimanom preuzme žena koja je, prema islamskom učenju, nevjernica, jer će ona samo dojiti dijete i brinuti se o njegovim fizičkim potrebama, a obje te stvari dozvoljeno je koristiti od nevjernice.

Rafi ibn Sinan primio je islam, a njegova žena odbila je to učiniti. Ona je došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekla: “Ovo je dijete moja kćerka” (a bila je dojenče ili nešto malo starija), a Rafi također reče: “To je i moja kćerka.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Allahu, uputi ovo dijete na ono što je bolje za nju”,⁴⁰ pa je dijete pružilo ruke ocu.⁴¹

Iako učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da je dozvoljeno da se nevjernica stara o muslimanskom djetetu, ipak za to postavljaju određene uvjete: da se ne radi o ženi koja se odmetnula od islama, jer, prema njima, odmetnica od islama zaslužuje da bude uhapšena sve dok se ne pokaje i vrati u islam ili dok ne umre u zatvoru. U tom slučaju takva neće ni imati priliku da se brine o nekom djetetu. A ako se pokaje i vrati u islam, ponovo će imati pravo na starateljstvo.⁴²

6. Da žena ne bude udata.

Ako žena bude udata, neće imati pravo na starateljstvo. Abdullah ibn Amr, r.a., prenosi da je neka žena rekla: “Allahov Poslaniče, moj stomak bio je prebivalište ovom djetetu, u mom krilu nalazilo je sigurnost i hranilo se iz mojih grudi, a sada njegov otac želi da mi ga oduzme.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio joj je:

أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تُنْكِحِي .

“Ti imaš najviše prava nad njim sve dok se ponovo ne udaš.”⁴³

Ovaj propis važi samo za ženu koja je udata za čovjeka koji nije otac djeteta. Ako se uda za nekog bliskog djetetovog rođaka, npr. za njegovog

⁴⁰ Bilježe ga Ebu Davud i En-Nesai.

⁴¹ Učenjaci za ovaj hadis kažu da je slab. Ibn el-Munzir veli: “Iz hadisa se može zaključiti da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., znao da će ona odabrati oca jer je on učio dovnu za to, a jedino je: on to mogao učiniti.”

⁴² Izgubljeno pravo na starateljstvo vratit će se onog momenta kada prestane razlog za zabranu.

⁴³ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, El-Bejheki i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

amidžu, neće izgubiti pravo na starateljstvo, jer i djetetov amidža ima pravo da se stara o njemu jer mu je bližnji rođak, što će biti razlogom da bude pažljiv prema njemu i da ga istinski pazi.

Suprotno tome jeste čovjek stranac koji nije ni u kakvom srodstvu s djetetom; on neće osjećati samilost prema djetetu niti će pomagati svojoj ženi u starateljstvu prema djetetu. Dijete neće osjećati samilost, neće imati prirodno okruženje, tako da neće imati osnovne uvjete da razvija svoje sposobnosti i nadarenosti. Hasan i Ibn Hazm smatraju da udaja ne sprečava ženu da bude staratelj.

7. Sloboda.

To je zbog toga što je rob zauzet svojim obavezama prema svome vlasniku tako da neće imati vremena da se brine o djetetu.

Ibn el-Kajjim veli: "Što se tiče uvjetovanja slobode, za to ne postoji neki dokaz na kojem bi se srca smirila. Taj uvjet postavljaju trojica imama u mezhebima. Imam Malik veli: 'I majka koja je ropkinja ima prava brinuti se za dijete osim ako je njen vlasnik proda nekome drugom i ona se odseli, u tom slučaju otac će imati više prava na brigu o djetetu.' Ovo je najispravnije mišljenje."

Uzimanje naknade za starateljstvo

Naknada za starateljstvo jeste poput naknade za iznajmljivanje dojilje. Majka neće imati pravo da od muža uzima naknadu zbog brige o zajedničkom im djetetu sve dok je udata za njega ili dok je u iddetu, jer je u tom slučaju njen muž obavezan izdržavati je. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلِدِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

"Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta dužan je da ih prema svojoj mogućnosti hrani i odijeva."⁴⁴

⁴⁴ El-Bekara, 233.

Nakon isteka *iddeta* žena će imati pravo uzimati naknadu za starateljstvo, jer je Uzvišeni, rekao:

﴿وَأِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمْلٌ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمُّوا بِكُمْ مَعْرُوفٍ وَإِنْ نَعَسَرْتُمْ فَسَرُّعٌ لَهُ أُخْرَى﴾

“Ako su trudne, dajte im izdržavanje sve dok se ne porode, a ako vam djecu doje, onda im dajte zasluženu nagradu sporazumjevši se međusobno na lijep način. A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete.”⁴⁵

Žena koja nije majka djeteta ima pravo na naknadu od momenta kada preuzme starateljstvo nad djetetom, poput žene koja se unajmi da doji dijete svojim mlijekom. Kao što je otac obavezan osigurati naknadu za dojenje i starateljstvo, isto tako obavezan je da ženi koju je unajmio osigura i stan ukoliko ona nema vlastiti stan u kojem živi. Isto tako, obavezan je plaćati služavku, ili osigurati joj služavku, ukoliko joj je potrebna, a on bude u mogućnosti da to učini. Tu naknadu davat će mimo troškova koji su djetetu potrebni za hranu, lijekove, odjeću. On je obavezan davati toj ženi naknadu od momenta kada ona preuzme starateljstvo nad djetetom, i bit će dužan sve dok ne ispuni sve svoje obaveze prema njoj.

Dobrovoljno starateljstvo bez naknade

Ukoliko dijete među rodicama ima nekoga ko bi želio da se brine o njemu bez nadoknade, a njegova majka odbije brinuti se o djetetu osim uz nadoknadu; ako je otac imućan, bit će prisiljen platiti majci djeteta da se brine o njemu, i dijete neće biti predano toj rodici, nego će ostati kod svoje majke, jer će mu njena briga biti korisnija, a njegov je otac u stanju da mu to osigura.

Propis će biti drugačiji u slučaju da je otac siromašan. Tada će se dijete dati rodici koja želi da se bez naknade brine o tom djetetu, jer njegov otac nije u stanju zbog siromaštva da mu osigura skrbništvo njegove majke.

⁴⁵ Et-Talak, 6.

Ovo je samo u slučaju da je otac obavezan brinuti se o djetetu. Međutim, ako dijete ima imetak od kojeg bi se moglo izdržavati, bit će dodijeljeno rodici koja se želi o njemu brinuti bez naknade kako bi se sačuvao djetetov imetak, i zbog toga što će se o njemu brinuti žena koja je u srodstvu s njime. Ako je otac siromašan, a ni dijete ne bude imalo nikakvog imetka, a njegova majka odbije brinuti se o njemu, osim iz nadoknadu, a ne postoji neka bližnja rodica koja bi se besplatno brinula o njemu, u tom slučaju žena će biti prisiljena brinuti se o njemu, a nadoknada će se smatrati očevim dugom i riješit će se tog duga jedino ako ga isplati ili se žena dobrovoljno odrekne svoga prava.

Prestanak starateljstva

Starateljstvo će prestati onog momenta kada dijete bude u stanju brinuti se samo o sebi, i kada mu ne bude trebala njega žene i kada postane psihički zrelo i samostalno i kada bude u stanju brinuti se o svojim osnovnim potrebama; da samo jede, da se samo čisti, i za to ne postoji neki određeni vremenski period. U obzir će se uzimati samo psihička zrelost i sposobnost za samostalnost. Kada dijete postane psihički zrelo i kada više ne bude u potrebi za njegom žene i bude u stanju da se samo brine o svojim osnovnim potrebama, u tom vremenu prestat će starateljstvo nad njim. Prema mišljenju učenjaka hanefijskog mezheba, doba starateljstva prestat će kada muško dijete napuni sedam, a žensko devet godina. Kod ženskog djeteta određen je veći broj godina zbog pružanja djetetu mogućnosti da se nauči ženskim poslovima i običajima.

U zakonu koji se donesen 1929. god., pod brojem 25., u dvadesetom paragrafu, određuje se starosna dob djeteta kojemu je potrebno starateljstvo. U tom zakonu stoji: "Kadija će imati pravo da muškom djetetu produži period starateljstva sa sedam na devet godina, a ženskom djetetu s devet na jedanaest godina, ukoliko se ukaže potreba za time. Kadiji će biti prepušteno da procijeni situaciju."

U pojašnjenju ovog zakona stoji: "Sve do sada praksa je bila da starateljstvo prestaje kada muško dijete napuni sedam a žensko devet godina."

Životna praksa pokazala je da se može desiti da dijete i nakon tih godina ne bude sposobno živjeti bez staratelja, pa bi se takvom djetetu nanijela šteta ako bi mu se uskratilo prisustvo žene koja se brinula o njemu, posebno ako je otac djeteta oženjen nekom drugom ženom koja mu nije majka. Zbog toga, mnogobrojne su žalbe žena zbog oduzimanja djece od njih dok su njihova djeca u ovoj dobi. Prema hanefijskom mezhebu, muško dijete bit će predano ocu kada napuni sedam godina jer mu više nije potrebna briga žene, a žensko dijete bit će predano ocu kada postane spolno zrelo.

Učenjaci se razilaze o pitanju kada dijete postaje neovisno o starateljstvu dadilje? Neki kažu da se to dešava kada napuni sedam godina, a neki smatraju da je za to potrebno devet godina. Neki smatraju da dijete postaje spolno zrelo u devetoj godini, a neki misle da se to dešava u jedanaestoj godini. Ministarstvo je uočilo da dobrobit djeteta nalaže da se kadiji dadne sloboda kada je u pitanju određivanje starateljstva i nakon sedam godina, kada je u pitanju muško dijete, i poslije devet godina, kada je u pitanju žensko dijete. Ako kadija procijeni da je za djecu bolje da se i dalje o njima brine žena, može odrediti da se o muškom djetetu brine do devete, a za žensko do jedanaeste godine. Ako procijeni da starateljstvo žene nad djetetom više nije potrebno, može donijeti odluku da se starateljstvo prekine (zakon pod brojem 20).

Pravna praksa u Sudanu o ovom pitanju

Prof. dr. Muhammed Jusuf Musa bilježi da je prisutno mišljenje u šerijatskim sudnicama u Sudanu da starateljstvo nad muškim djetetom prestaje kada ono napuni sedam godina, a nad ženskim djetetom prestaje kada napuni devet godina. 1932. god. 12. XII u Sudanu donesen je zakon pod brojem 34., a na početku tog zakona stoji: "Kadija ima pravo produžiti starateljstvo nad dječakom i nakon što napuni sedam godina i

nad djevojčicom nakon što ona napuni devet godina ukoliko se pokaže da postoji potreba za time. Nakon prestanka starateljstva otac i ostali bližnji rođaci brinut će se o djetetu.”

U drugom paragrafu ovog zakona stoji: “Ne treba se davati nadoknada dadilji za starateljstvo nad dječakom koji je stariji od sedam godina niti za starateljstvo nad djevojčicom koja je starija od devet godina.”

U trećem paragrafu stoji: “Ako bi se otac oženio dadiljom svoga djeteta samo iz namjere da izbjegne obavezu plaćanja nadoknade, taj dug ne bi spao s njega sve dok je u stanju davati nadoknadu toj ženi.”

Ako bismo se vratili na opći zakon koji je donesen pod brojem 18/6/1942, koji je donesen u Kartumu 5.12. 1942. god., vidjeli bismo kako pojašnjava ove zakone. Sažetak tog pojašnjenja glasi:

“Šerijatski zakon pod brojem 34. dozvoljava starateljstvo nad dječakom sve dok ne postane punoljetan i nad djevojkom sve dok se ne uda.” Nije poznato da je ovakvo mišljenje prisutno u hanefijskom mezhebu. Ovo je jedini slučaj u kojem se u donošenju zakona odstupilo od mišljenja Ebu Hanife i postupilo se po mišljenju imama Malika. Da se zaključiti da je to izuzetak iz pravila u kojem treba poštivati sljedeće:

1. kadija neće imati pravo samovoljno produžavati rok starateljstva sve dok žena koja se stara o djetetu od suda ne zatraži dozvolu da se njeno starateljstvo nad djetetom nastavi. To je zbog toga što interes djeteta to zahtijeva. Također se neće zabraniti ocu da preuzme dijete od žene koja se starala o njemu;

2. ako otac ne bude zadovoljan time da dijete i dalje ostane pod nadzorom žene koja se stara o njemu, ona će biti obavezna da dokaže da je to u interesu djeteta. Ako ne bude u stanju to dokazati, ili ako donese dokaze, ali ne budu dovoljni, od oca će se zatražiti da se zakune da je u djetetovom interesu da on preuzme brigu o njemu. Ako se zakune da će djetetu biti bolje ako on preuzme brigu o njemu, kadija će donijeti odluku da mu se dijete preda, a ako se sustegne od zakletve, dijete mu neće biti predano;

3. ako je dadilja bila odsutna u trenutku kada je dijete trebalo da joj se preda, pa dijete bude dodijeljeno nekom drugom, imat će pravo da se suprotstavi toj presudi i da traži da joj se dijete vrati. Sud će sprovesti isti proces kao i prilikom dodjeljivanja djeteta ženi koja je tada bila prisutna;

4. ako sud odbije dijete dodijeliti jednoj od žena zbog toga što je tako bolje za dijete, pa se kasnije ispostavi da je za dijete ipak bolje da bude s jednom od žena, bit će dozvoljeno da se ponovo pokrene rasprava o tom pitanju. Rasprava će se pokrenuti nakon što se utvrdi da dijete nema nikakve koristi od boravka s muškarcem, tako da nema potrebe da boravi s njime. Dijete će se uzeti od njega i vratiti svome bližem rođaku.⁴⁶

Davanje djetetu izbora nakon što istekne doba u kojem mu je potrebno starateljstvo

Kada dječak napuni sedam godina ili postane psihički zreo, više neće biti potrebno staranje nad njime. Ako se djetetov otac i majka dogovore da dijete i dalje ostane s njom, dogovor će biti ispravan.

Ako se ne slože o tom pitanju, djetetu će biti dana mogućnost izbora⁴⁷, pa koga dijete izabere, njemu će i pripasti.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ زَوْجِي يُرِيدُ أَنْ يَذْهَبَ بِابْنِي وَقَدْ سَقَانِي مِنْ بَرِّ أَبِي عَنَبَةَ وَقَدْ نَفَعَنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَذَا أَبُوكَ وَهَذِهِ أُمَّكَ فَخُذْ بَيِّدَ أَحَدِهِمَا شِئْتَ.» فَأَخَذَ بِيَدِ أُمِّهِ فَأَنْطَلَقَتْ بِهِ.

Ebu Hurejra, r.a., pripovijeda da je neka žena došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekla: “Moj muž želi odvesti moje dijete od mene, a ono mi je donosilo vodu s bunara Ebu Anbe i radilo mi je mnoge druge

⁴⁶ Dr. Muhammed Jusuf Musa, *Gradansko pravo u šerijatskom pravu*, str. 516.

⁴⁷ Kada je u pitanju davanje djetetu mogućnosti izbora, tu se uvjetuje sljedeće: 1. da oni, između kojih dijete odlučuje, budu sposobni da se staraju o djetetu; 2. da dijete ne bude retardirano. Ako je retardirano, onda će majka imati više prava da se brine o djetetu, pa makar ono bilo i punoljetno, jer je ono u ovoj situaciji poput nekog djeteta, a majka ima više ljubavi prema djetetu i bolje će se brinuti o njemu.

korisne poslove.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., obraćajući se djetetu, reče: “Ovo je tvoj otac, a ovo tvoja majka, uzmi za ruku ono koje želiš od njih”, pa je dijete uzelo majku za ruku, i ona ga je odvela sa sobom.⁴⁸

Po ovome je sudio Omer, r.a., Alija, r.a., Šurejh, a to je bilo mišljenje Šafija i učenjaka hanbelijskog mezheba. Ako se dijete ne bi moglo odlučiti, onda bi se taj slučaj rješavao izvlačenjem strelica.

Ebu Hanifa veli: “Preče je da otac uzme dijete, i nije ispravno da se djetetu dadne pravo izbora, jer ono nema pravo da odlučuje, i njegovo se mišljenje ne uzima u obzir. Postoji mogućnost da odabere onoga kod koga će moći raditi što želi, ko ga neće odgajati kako treba, i ko će ga pustiti da radi što god poželi. To će sve upropastiti dijete. Dijete koje nije punoljetno nema pravo da odlučuje.”

Malik veli: “Majka ima više prava nad djetetom sve dok ono potpuno ne odraste.”

Ovo je propis ukoliko se radi o dječaku, a kada se radi o djevojčici, ona će imati pravo da bira kod kojeg od roditelja želi boraviti kao što je to, prema mišljenju Eš-Šafija, slučaj s dječakom.

Ebu Hanifa veli: “Majka će imati više prava nad djevojčicom sve dok se ona ne uda ili dok ne postane punoljetna.”

Malik veli: “Majka će imati više prava nad djevojčicom sve dok se ona ne uda i ne bude imala spolni odnos s mužem.”

Prema mišljenju učenjaka hanbelijskog mezheba, otac će imati više prava da se brine djevojčici nakon što ona napuni devet godina, i neće joj se dati pravo izbora. Prije nego što djevojčica napuni devet godina majka će se brinuti o njoj.

U Šerijatu ne postoji neki tekst koji daje prednost jednom od roditelja u odnosu na drugo niti daje općenito pravo djetetu da bira između svojih roditelja.

Učenjaci se slažu da se ne može općenito davati prednost jednom od njih, nego se generalno ne daje prednost onome ko je sklon neprijateljstvu i pretjerivanju, nad onim ko je poznat po dobročinstvu i pravednosti. Također se uvažava sposobnost čuvanja i odgajanja.

⁴⁸ Bilježi ga Ebu Davud.

Ako je otac nemaran, ili nije u stanju da se brine o djetetu, ili se, jednostavno, ne želi brinuti o djetetu, a majka želi, onda će se pravo na starateljstvo dati majci, kao što to tvrdi Ibn el-Kajjim.

On veli: "Prednost ćemo dati onom roditelju koji će posvetiti više pažnje svome djetetu. Ako će se majka bolje brinuti o djetetu od oca i biti ljubomornija prema njemu, dat će joj se prednost, i neće se starateljstvo određivati izvlačenjem strelica niti davati mogućnost djetetu da bira, jer dijete još nije psihički zrelo pa će dati prednost onom ko mu pruži više zabave. Ako odabere roditelja koji će mu pružiti sve to, neće se obazirati na djetetov izbor nego će se dijete dodijeliti roditelju koji će mu pružiti koristan odgoj i biti bolji za njega. Ovo je jedino rješenje koje Šerijat nudi. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Naređujte im da obavljaju namaz nakon sedme godine a istucite ih ako budu izbjegavali namaz nakon desete godine i rastavite ih u postelji.'"

Allah, Uzvišeni, rekao je:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾

"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti."⁴⁹

Hasan veli: "Podučite ih, odgojite i podučite ih učenjima vjere."

Ako majka želi da dijete pošalje u školu i poduči ga Kur'anu, a dijete bi više voljelo da se igra sa svojim drugovima, a otac bi ga pustio da to čini, u tom slučaju majka će imati više prava da uzme dijete, i njemu se neće pružiti mogućnost da bira. U svakom slučaju, kada se jedno od roditelja želi o djetetu brinuti onako kako je naredio Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., a drugi je roditelj nemaran prema odgoju, prednost će se dati onome ko se želi brinuti o djetetu.

Ibn el-Kajjim prenosi da je čuo Ibn Tejmijju kako pripovijeda: "Jednom prilikom pred kadijom su se sporili roditelji oko svog djeteta, pa kadija pruži priliku djetetu da izabere kome želi da pripadne, i dijete odabra oca. Kada ga je kadija upitao zbog čega je odabrao oca, dijete reče: 'Majka me svaki dan šalje kod učitelja da učim pisanje, profesor me

⁴⁹ Et-Talak, 6.

udara, a otac me pušta da se igram s djecom.' Nakon toga kadija presudi da dijete pripadne majci i reče: "Ti si preča da se brineš o njemu."

Ibn Tejmijja, također veli: "Ako jedan od roditelja ne bude vodio brigu o obrazovanju djeteta i ne bude mu naređivao da se pridržava Allahovih, dž.š., naredbi bit će grešan i izgubit će pravo na starateljstvo nad djetetom. Svako onaj ko svoje obaveze kao staratelj ne bude izvršavao onako kako treba izgubit će pravo na izdržavanje; ili neka to prepusti nekome drugom ili neka pozove još nekoga da mu pomogne u odgoju djeteta. Treba se pokoravati Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., onoliko koliko je to moguće."

Dijete između oca i majke

Učenjaci šafijskog mezheba kažu: "Ako sin odabere da boravi s majkom, s njom će boraviti noću, a kod oca će odlaziti danju da stječe znanje ili da uči neki zanat. Cilj je da se dijete okoristi, a korist se krije u ovome što smo spomenuli. Ako odabere da boravi kod oca, kod njega će boraviti i danju i noću, ali mu on ne smije zabranjivati da posjećuje majku, jer će ga na taj način prisiliti da bude nepokoran prema majci i da prekida rodbinske veze. Ako se dijete razboli, majka će biti preča da se brine o njemu dok je bolesno, jer je zbog bolesti postalo poput malog djeteta, kome je potrebna posebna njega. Ako djevojčica odabere jednog od roditelja, kod njega će boraviti i danju i noću, ali joj niko ne smije zabranjivati da posjećuje drugog roditelja, ali da ne dulji s posjetom, jer kada se supružnici rastave, oni se više ne mogu ponašati u kući jednog od njih slobodno. Ako se djevojčica razboli, majka će biti preča da se brine o njoj u svojoj kući. Ako se razboli jedan od roditelja, a dijete bude kod onog koji nije bolestan, ne smije mu zabranjivati da posjeti bolesnog roditelja i da bude prisutno u trenutku kada on bude umirao, kao što smo to prethodno spominjali. Ako odabere jednog od roditelja, pa se kasnije predomisli, imat će mogućnost da se preseli kod drugog roditelja. Ako opet, nakon što se vrati, odabere prvog roditelja, imat će pravo to učiniti. Postoji mogućnost da u određenom vremenu osjeti potrebu da boravi

kod jednog roditelja, a kasnije osjeti potrebu da boravi kod drugog, i imat će pravo da bira, kao što ima pravo birati šta će jesti i piti.”

Selidba s djetetom

Ako jedan od roditelja bude imao potrebu da putuje, a drugi roditelj ne bude putovao, on će imati više prava nad djetetom, jer putovanje s djetetom, posebno s dojenčecom, nanijet će mu štetu i ugroziti ga. Ovaj propis učenjaci spominju uopćeno i ne izuzimaju putovanje na hadž.

Ako jedno od njih želi otputovati s namjerom da se naseli u drugom mjestu, a putovanje bude nosilo sa sobom neke poteškoće, onda će roditelj koji ne putuje imati više prava nad djetetom. Ako je putovanje sigurno, o tome postoje dva mišljenja koja se prenose od imama Ahmeda:

prvo: starateljstvo će pripasti ocu kako bi mu se pružila mogućnost da odgaja dijete i da mu osigura obrazovanje, i ovo mišljenje zastupaju Malik i Eš-Šafi i po tome je sudio Šurejh;

drugo: majka će imati više prava nad djetetom.

Postoji i treće mišljenje. Ako je otac taj koji se želi preseliti, majka će imati više prava, a ako majka želi odseliti u mjesto gdje se vjenčala s djetetovim ocem, ona će imati više prava nad njim. Ako se bude željela odseliti u neko drugo mjesto, otac će imati više prava nad djetetom. Ovo je mišljenje Ebu Hanife.

Od Ebu Hanife prenosi se i drugo mišljenje, a to je da ukoliko majka bude željela odseliti iz grada na selo, otac će imati više prava nad djetetom, a ako se bude htjela preseliti iz grada u grad, ona će imati više prava nad djetetom. Kao što vidiš, ni jedno od ovih mišljenja ne temelji se na dokazu na kojem bi se srce smirilo.

Ispravno je da treba pogledati šta je korisnije za dijete i koje je mjesto bolje za njegov boravak, pa to i izabrati. Ovi propisi vrijede u slučaju da jedno od supružnika ne želi da putovanjem odvoji dijete od njegovog roditelja i da mu ga na taj način preotme, pa ako se ustanovi da ima tu namjeru, bit će spriječen u tome. A Allah, dž.š., ukazuje na ono što je ispravno!

Današnja praksa u sudnicama

Šerijatske sudnice danas imaju toliko mnogo propisa da ih je teško pobrojati kada se govori o posebnim sporovima i problemima. Većina ovih propisa ima dokaze i pravila na osnovu kojih su doneseni. Mi ćemo se ovdje zadovoljiti da spomenemo samo te propise.

Prvi propis: u sudnici El-Kurmuz, 10. aprila 1932. god., i u sudnici u Aleksandriji, 29. maja 1932. god., donesen je zakon kojim se odbija zahtjev oca da mu se dodijeli maloljetna kćerka zbog toga što njena majka, koja je njegova supruga, boravi daleko od mjesta gdje inače žive i gdje su se vjenčali. Po zakonu, ovo biva uzrokom da majka izgubi pravo na starateljstvo.

Tu se oslonilo na činjenicu da je Šerijatom potvrđeno da majka ima više prava na starateljstvo prije razvoda braka i poslije toga, te da neposlušnost žene prema njenom mužu ne postaje uzrokom da ona izgubi pravo na starateljstvo. Otac će imati pravo da, ukoliko želi da dijete pripadne njemu, zahtijeva od majke da mu se pokori ukoliko je bračna veza još uvijek prisutna među njima. Ako to ne učini, nego dijete bude samo njemu dodijeljeno, to će se smatrati nepravednim zahtjevom i neće mu se udovoljiti jer će to uskratiti prava majke da vidi svoje dijete.

Na osnovu ovog zakona doneseno je sljedeće pravilo:

Ako se majka djeteta preseli s njime, pa makar i u veoma udaljeno mjesto, otac neće imati pravo oduzeti joj ga, sve dok je među njima prisutna bračna veza, jer u tom slučaju čovjek ima pravo narediti ženi da ostane s njime, tako da će u isto vrijeme dobiti i dijete uz sebe. Isti je slučaj sa ženom koja je u *iddetu* jer je ona obavezna boraviti u kući svoga muža.

Drugi propis donesen je u sudnici Beba, 25. maja 1931. god., i u sudnici Benu Jusuf, 20. jula 1931. god., i u njemu je doneseno sljedeće pravilo: "Zahtjev oca da mu pripadne njegov maloljetni sin zato što on nije u stanju živjeti u mjestu gdje živi djetetova majka i dolaziti da vidi dijete, te da se vrati kući prije noći, bit će odbijen. To važi ukoliko majka boravi u mjestu gdje inače živi, a između tog mjesta i mjesta gdje živi

otac ne postoji velika udaljenost, tako da nije u stanju da za isti dan ode i vrati se kući, bez obzira da li je odsustvovanje oca rezultat njegove volje ili ne? U svakom slučaju majka s time nema ništa.

Kada je u pitanju ovakva vrsta zahtjeva, u obzir su uzete činjenice da se otac oženio majkom djeteta u njenom mjestu i, dok su bili u braku, preselili su se u drugo mjesto gdje se on s njom razveo, a njen je *iddet* pretao onog momenta kada se porodila. Ona je nakon toga nastavila živjeti u gradu Baba, gdje je dobila presudu 29. oktobra 1930. god., da dijete pripada njoj u trenutku kada je njen muž boravio u mjestu Benu Mizar. Sve se završilo tako što je on nastavio živjeti u Esjutu, gdje je imao posao i gdje je podigao ovu tužbu tražeći da mu se dodijeli njegova kćerka koja je imala dvije godine i osam mjeseci.”⁵⁰

Treći propis: u sudnici Dimnehur, 25. oktobra 1927. god., donesen je zakon u kojem stoji da dadilja koja nije majka djetetu nema pravo s njime preseliti u neko drugo mjesto osim s dozvolom oca djeteta.

Međutim, neki učenjaci smatraju da je to zabranjeno samo u slučaju da se preseli u neko veoma udaljeno mjesto, npr. da odseli tako daleko da otac nije u stanju vratiti se u istom danu prije noći kući, i u tome ne prave razliku između majke djeteta i neke druge žene.⁵¹

Zbog toga smatramo da je neophodno pridržavati se ovih propisa koji su doneseni u sudnicama, a koji se smatraju praktičnom primjenom šerijatskih tekstova. U njima se rješavaju problemi iz praktičnog života. Međutim, kadija je dužan uzeti u obzir sve okolnosti i specifičnosti vremena u kojem živi.

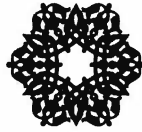
⁵⁰ *Advokati* str. 165.

⁵¹ *Službeno glasilo šerijatskih sudnica*, str. 336. Pogledaj sličnu presudu koja se desila 15. aprila 1931. god., u poglavlju *Advokati*, str. 163.

KAZNENO PRAVO

KAZNENO PRAVO (EL-HUDUD)

Definicija kaznenog prava

Riječ *hudud* množina je od riječi *badd* i njeno osnovno značenje jeste: pregrada koja je postavljena između dvije stvari.

Neki kažu da ova riječ označava ono što jednu stvar razdvaja i razlikuje od drugih.

Ova riječ upotrebljava se kada želimo reći: granice kuće, granice zemlje i sl.

U arapskom jeziku koristi se u značenju zabrane. Kazne za učinjene prijestupe i grijeha nazvane su ovom riječju *hudud*, jer te kazne u većini slučajeva sprečavaju grešnika da se ponovo vrati tom grijehu zbog kojeg je kažnjen. Ova se riječ upotrebljava i za sami grijeh. Uzvišeni je rekao:

﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا﴾

“To su Allahove granice, i ne približujte im se!”⁵²

U šerijatskoj terminologiji, to je kazna koja je predviđena za onog ko se ogriješi o Allahovu, dž.š., naredbu. Ovim imenom **بِث** naziva se presuda koju kadija donese preventivno jer je to njegovo pravo, niti se ovim imenom naziva odmazda za učinjenu štetu čovjeku, jer je to pravo čovjeka kome je nanesena šteta.

⁵² Sura El-Bekara, 187.

DJELA ZBOG KOJIH NJIHOV POČINILAC ZASLUŽUJE DA BUDE KAŽNJEN

Kur'an i sunnet određuju posebnu vrstu grijeha zbog kojih njihov počinilac treba biti kažnjen a koji se nazivaju Djela koja su po Šerijatu kažnjiva (*džeraimul-hudud*). To su sljedeći grijesi: blud, potvora, krađa, konzumiranje alkohola, borba protiv muslimana, odmetništvo od vjere i urota protiv muslimana. Onaj ko učini jedan od ovih grijeha bit će kažnjen predviđenom kaznom za taj grijeh. Ako neoženjen muškarac ili neudata žena počine blud, bit će bičevani, oženjen muškarac ili udata žena koji počine blud, bit će kamenovani. Uzvišeni je rekao:

﴿وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا﴾

“Kada neka od žena vaših blud počini, zatražite da to protiv njih četverica od vas posvjedoče, pa ako posvjedoče, držite ih u kućama sve dok ih smrt ne umori ili dok im Allah ne nađe izlaz neki.”⁵³

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

خُذُوا عَنِّي، خُذُوا عَنِّي، قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا: الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ جُلْدٌ مِائَةً وَتَغْرِيبُ عَامٍ
وَالثَّيْبُ بِالثَّيْبِ جُلْدٌ مِائَةً وَالرَّجْمُ.

“Poslušajte me, poslušajte me, Allah, dž.š., našao im je adekvatno rješenje. Ako neoženjen muškarac i neudata žena počine blud bit će bičevani sa stotinu udaraca i izolirani godinu dana. Ako oženjen muškarac i udata žena počine blud bit će bičevani sa stotinu udaraca i kernenovani.” Kazna za potvoru jeste osamdeset udaraca bičem. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

⁵³ F:n-Nisa, 15.

“One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, s osamdeset udaraca biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi.”⁵⁴

Kazna za krađu jeste odsijecanje ruke. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar.”⁵⁵

Kazna za činjenje nereda na Zemlji jeste ili pogubljenje, ili razapeće, ili protjerivanje iz zemlje, ili odsijecanje ruku i nogu unakrst. Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika.”⁵⁶

Kazna za konzumiranje alkohola jeste osamdeset ili četrdeset udaraca bičem, a o tome ćemo govoriti podrobnije kada za to dođe vrijeme. Kazna za odmetništvo jeste pogubljenje, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ.

“Ubijte onoga ko promijeni svoju vjeru.”

Kazna za urotu protiv muslimana jeste pogubljenje. Uzvišeni rekao je:

⁵⁴ En-Nur, 4.

⁵⁵ El-Maida, 38.

⁵⁶ El-Maida, 33.

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتُلُوا فَأُصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ نَفَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأُصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista pravedne voli.”⁵⁷

Argument su i Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

إِنَّهُ سَكُونُ بَعْدِي هِنَاتٌ وَهِنَاتٌ فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَفْرُقَ أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ وَهُمْ جَمِيعٌ فَاصْرُبُوهُ
بِالسَّيْفِ كَأَنَّا مَنْ كَانَ.

“Poslije mene desit će se mnoga razilaženja. Onoga ko htjedne razjediniti muslimane u trenutku kada su oni složni udarite sabljom bez obzira o kome se radilo.”

PRAVEDNOST OVIH KAZNI

Ove kazne, zbog toga što ostvaruju općedruštvenu korist i čuvaju sigurnost i red jesu na vrhuncu pravednosti.

Blud spada u najogavnije i najprljavije grijeha te predstavlja napad na čovjekovu ličnost, čast i ugled te ruši bračnu zajednicu. Blud je izvor mnogih drugih štetnih pojava koje narušavaju stabilnost jednog društva i pojedinaca, ruši snagu jednog naroda. I pored toga, islam traži da se prvo dobro provjeri da li je do činjenja bluda uistinu došlo, pa je postavio uvjete koje je gotovo nemoguće ispuniti.

Kazna za blud ima više za cilj da prepadne i zastraši ljude da ga ne čine, nego da se izvrši sama kazna nad počiniocem tog djela.

⁵⁷ El-Hudžurat, 9.

Potvora čednih muslimana i muslimanki jeste grijeh koji uništava porodicu i rastavlja muža i ženu. Porodica je osnovna ćelija društva, pa ako je porodica stabilna, stabilno je i društvo, a ako je porodica uništena, i društvo će biti uništeno. Propisivanje bičevanja s osamdeset udaraca za onoga ko potvori nekoga da je učinio blud, a za to nema svjedoka, u sebi sadrži vrhunac mudrosti i općedruštvenih koristi kako se ne bi neko prevario i odlučio napasti čast nekog čovjeka i povrijediti ga.

Krađa nije ništa drugo do napad na imetak ljudi i poigravanje njime. Imetak je jedna od najdražih stvari čovjeku. Odsijecanje ruke kao kazna za krađu propisano je kako bi se imeci ljudi učinili sigurnim, i kako bi čovjek znao da mu je najdraža stvar koju posjeduje zaštićena, a ovo se ubraja u odlike islamskog zakona.

Rezultati primjene ovog zakona očiti su u zemljama u kojima ga praktično primjenjuju. U njima vlada sigurnost, imeci su zaštićeni i sigurni od onih koji su van zakona.

Savez sovjetskih republika na kraju je bio prisiljen pooštriti kazne za krađu jer su ljudi shvatili da samo hapšenje prijestupnika nije dovoljno da spriječi sve veći broj krađa. Oni su donijeli zakon po kojem se onaj ko je ukrao treba strijeljati.⁵⁸

Onima koji se bore protiv muslimana i koji čine nered na Zemlji i šire smutnju, ugrožavaju sigurnost, i koji se bore protiv zakona i reda – kazna im je da im se ruke i noge odsijeku unakrst ili da se protjeraju iz zemlje.

Konзумiranje alkohola oduzima čovjeku pamet i razum, a kada čovjek izgubi pamet i razum, ne preže od bilo kojeg grijeha. Ako bude bičevan zbog toga, to će ga spriječiti da ponovo pije alkohol, a ujedno će biti upozorenje i ostalima da to ne čine.

⁵⁸ Ovo se spominje u časopisu El-Ehram, 14/8/1963. god. U SSSR-u pogubljene su tri osobe, jer su bile optužene za krađu, jer gotovo da nije bilo dana a da se ne desi neka krađa.

OBAVEZNOST IZVRŠENJA KAZNE

Izvršenje kazne nad onima koji su učinili prijestup donosi mnogo koristi ljudima jer sprečava širenje nereda i upuštanje u ono što je vjerom zabranjeno. To će svakom pojedincu donijeti sigurnost, čuvat će njegovu čast, imetak, slobodu, plemenitost.

هَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: حَدٌّ يُعْمَلُ فِي الْأَرْضِ خَيْرٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ مِنْ أَنْ يُنْطَرُوا أَرْبَعِينَ صَبَاحًا .

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:⁵⁹ “Bolje je jednom narodu da postoji jedna šerijatska kazna nego da im kiša pada četrdeset dana.”⁶⁰

Svaki pokušaj da se spriječi izvršenje šerijatske kazne jeste, u isto vrijeme, borba protiv Allahovih, dž.š., propisa, jer je to ustvari potvrđivanje loših djela i želja za njihovim širenjem toga.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَهُوَ مُضَادٌّ لِلَّهِ فِي أَمْرِهِ .

“Onaj ko se zauzima za to da se ne provede izvršenje šerijatske kazne, on je protiv izvršenja Allahove, dž.š., naredbe.”⁶¹

Dešava se da se čovjek smiluje na onoga ko je počinio grijeh. Međutim, islam potvrđuje da je to u suprotnosti s vjerovanjem jednog muslimana, jer vjerovanje podrazumijeva čistoću i udaljenost od grijeha i činjenje svega što će čovjeka učiniti moralnim i plemenitim. Uzvišeni je rekao:

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

⁵⁹ Bilježe ga En-Nesai i Ibn Mađža.

⁶⁰ U nizu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Džerir ibn Zejcl ibn Abdullah el-Bedželi, a njegova su predanja slaba i ne prihvataju se.

⁶¹ Bilježe ga Ahmed, Ebu Davud, i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

“Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara bičem, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje, ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete, i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!”⁶²

Samilost prema cijelom društvu preča je od samilosti prema jednom pojedincu.

Strog je zbog toga ne bi li se grijeha klonili, a onaj ko je odlučan neka promisli prema kome treba biti samilostan.

ZAUZIMANJE ZA NEIZVRŠENJE ŠERIJATSKIH KAZNI

Strogo je zabranjeno da se neko zauzima da se šerijatska kazna ne izvrši, jer je to borba protiv općedruštvene koristi i potpomaganje onih koji čine prijestupe kako bi izbjegli posljedice svojih djela. Ovo je zabranjeno nakon što stvar bude prijavljena kadiji, jer zauzimanje u tom slučaju sprečava kadiju da obavlja svoj posao onako kako treba i otvara prostora za poništenje šerijatskih kazni. Međutim, prije nego što kadija sazna za počinjeno zlodjelo, nema smetnje da se prikrije sramota čovjeka koji je to uradio i da se zauzima da se on ne kazni.

عَنْ عُمَرَ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعَاَفُوا الْحُدُودَ
فِيمَا بَيْنَكُمْ فَمَا بَلَّغْنِي مِنْ حَدٍّ فَقَدْ وَجِبَ.

Amr ibn Šuajb, prenosi od njegovog oca, od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Opraštajte jedni drugima kazne, jer ako tužba stigne do mene, onda se kazna mora izvršiti.”⁶³

Safvan ibn Umejja, r.a., prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što je on tužio nekog čovjeka da mu je ukrao ogrtač, pa se kasnije zauzimaao za njega da mu se ruka ne odsiječe, rekao:

⁶² Sura En-Nur, 2.

⁶³ Bilježe ga Ebu Davud, En-Nesai i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

هَلَا كَانَ قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَنِي بِهِ .

“Zašto se nisi zauzeo da se ne kazni prije nego što si mi ga doveo?”⁶⁴

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَتْ امْرَأَةٌ مُحْزُومِيَّةٌ تَسْعِيرُ الْمَاعِ وَتَجْحَدُهُ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَطْعِ يَدِهَا فَاتَى أَهْلَهَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَكَلَّمُوهُ فَكَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أُسَامَةُ لَا أَرَاكَ تَشْفَعُ فِي حَدِّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيئًا فَقَالَ: إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بَأَنَّهُ إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ قَطَعُوهُ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا .

Prenosi se od Aiše, r.a., da je rekla: “Jedna žena iz plemena Mahzum ukrala je nešto, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da joj se odsiječe ruka. Njena porodica, došla je kod Usame ibn Zejda, r.a., da se zauzme kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za nju. On je otišao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kada se počeo zauzimati za nju, on mu je rekao: ‘Usama, nisam mislio da ćeš se zauzimati za to da se ne izvrši naredba Allaha, dž.š.’ Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je i rekao: ‘Narodi prije vas propali su zbog toga što ako bi neki uglednik među njima nešto ukrao, ne bi ga kaznili, a ako bi ukrao neko ko nije ugledan, kaznili bi ga. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, da je Fatima, kći Muhammedova, ukrala, odsjekao bih joj ruku.’ Nakon toga, naredio je da se odsiječe ruka ovoj ženi.”⁶⁵

⁶⁴ Bilježe ga Ahmed, autori *Es-Sunena* i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

⁶⁵ Bilježe ga Ahmed, Muslim i En-Nesai.

OSLOBAĐANJE OD IZVRŠENJA KAZNE ZBOG NEKIH SUMNJI

Šerijatska kazna jeste kazna koja nanosi štetu na tijelu čovjeka koji je učinio prijestup. Međutim, nije dozvoljeno optužiti niti kazniti čovjeka ako za to ne postoji opravdan razlog. Taj opravdan razlog utvrđuje se pomoću jasnog dokaza u koji nema nikakve sumnje. Ukoliko postoji ikakva sumnja, to će biti dovoljno da se optuženi čovjek oslobodi kazne. Zbog toga, sve optužbe i sumnje u kojima je postojala nedoumica nisu uzimane u obzir jer postoji velika vjerovatnoća da je u pitanju greška.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِدْفَعُوا الْحُدُودَ مَا وَجَدْتُمْ لَهَا مَدْفَعًا.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ukoliko postoji ikakav razlog, nemojte izvršiti kaznu.”⁶⁶

وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذْرَأُوا الْحُدُودَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ مَا اسْتَطَعْتُمْ: فَإِنْ كَانَ لَهُ مَخْرَجٌ فَخَلُّوا سَبِيلَهُ: فَإِنَّ الْإِمَامَ لَأَنْ يُخْطِئَ فِي الْعَفْوِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يُخْطِئَ فِي الْعُقُوبَةِ.

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Koliko god ste u stanju da spriječite izvršenje kazne nad muslimanom, učinite to. Ako postoji ikakav izlaz za njega, pustite ga, jer bolje je da sudac pogriješi kada oprost, nego da pogriješi kada kazni.”⁶⁷

Et-Tirmizi spominje da se ove riječi prenose kao riječi nekog od ashaba, te da je to ispravnije. On veli: “Ove riječi prenose se od većeg broja ashaba.”

⁶⁶ Bilježi ga ibn Madža.

⁶⁷ Bilježi ga Et-Tirmizi.

Vrste sumnji

Učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba govore o sumnjama, i svako od njih ima posebno mišljenje o ovom pitanju.

Mišljenje učenjaka šafijskog mezheba

Učenjaci šafijskog mezheba smatraju da se ove sumnje dijele na tri vrste.

1. Sumnja u mjesto

To je sumnja u mjesto gdje je grijeh počinjen, npr. da li je muž imao spolni odnos sa suprugom dok je imala menstruaciju ili dok je postila, ili da li je imao spolni odnos u njenu stražnjicu. U ovom slučaju, sumnja postoji kada je u pitanju mjesto gdje je grijeh počinjen. Generalno gledano, samo muž ima pravo da ima spolni odnos sa svojom ženom. Iako on nema pravo da ima spolni odnos s njome dok je ona u menstruaciji ili dok posti; ili da ima spolni odnos u njemu stražnjicu, ipak, činjenica da su ta mjesta na neki način njegovo pravo ukazuje na postojanje sumnje u mjesto gdje je grijeh učinjen. Postojanje sumnje podrazumijeva oslobođanje od izvršenja kazne bez obzira da li je počinilac bio uvjeren da je to dozvoljeno ili zabranjeno, jer sumnja se ne temelji na uvjerenju. Sumnja se u ovom slučaju temelji na mjestu gdje je grijeh učinjen i na šerijatskom pravu koje on ima kada je u pitanju to mjesto.

2. Sumnja u počinitelja grijeha

Primjer toga jeste čovjek kome se neka žena prvu bračnu noć predstavila da je njegova, pa se kasnije ispostavi da ona nije njegova žena. U ovom se slučaju sumnja temelji na čovjekovom uvjerenju da je učinio nešto što je dozvoljeno. Ovo uvjerenje donosi sumnju kada je u pitanju počinilac, tako da će on biti oslobođen od izvršenja kazne za počinjeno djelo. Međutim, ukoliko on to učini znajući da mu to nije dozvoljeno, onda nema nikakve sumnje i kazna će se izvršiti.

3. Sumnja kada je u pitanju dozvoljenost ili zabranjenost djela

Ovdje se misli na to da li je djelo koje je čovjek učinio dozvoljeno ili zabranjeno. Ova sumnja temelji se na razilaženju učenjaka o nekom pitanju. Svc u čemu su se oni razišli glede pitanja da li je nešto dozvoljeno ili zabranjeno, to razilaženje smatrat će se sumnjom i zbog te sumnje kazne se neće izvršiti. Npr. Ebu Hanifa smatra da je sklapanje braka dozvoljeno i bez dozvole staratelja, a imam Malik smatra da je sklapanje braka ispravno i bez prisustva svjedoka, dok većina učenjaka smatra da to nije dozvoljeno. Rezultat ovog razilaženja jeste to da kazna neće biti izvršena nad onim ko u ovakvom braku bude imao spolni odnos sa ženom, jer se učenjaci razilaze oko ispravnosti ovog braka. To razilaženje bit će uzrok pojave sumnje, pa makar počinilac tog djela smatrao da je to što je učinio zabranjeno, jer to uvjerenje nimalo ne utječe na izvršenje kazne zbog toga što se učenjaci razilaze u tome da li je to djelo dozvoljeno ili zabranjeno.

Mišljenje učenjaka hanefijskog mezheba

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da se ove sumnje dijele na dvije vrste.

1. Sumnja kada je u pitanju učinjeno djelo

Ova sumnja odnosi se na onoga kome nije jasno da li je neko djelo dozvoljeno ili ne, a ne na onoga kome je jasno da li je to djelo dozvoljeno ili zabranjeno. Ova sumnja utvrđuje se kada je u pitanju onaj kome nije jasno da li je neko djelo dozvoljeno ili zabranjeno, a ne postoji ni jedan dokaz koji ukazuje na to da je to djelo dozvoljeno, nego postoji samo mišljenje njegovog počinioaca. Primjer toga jeste čovjek koji bude imao spolni odnos sa ženom s kojom se razveo tri puta, ili jednim neopozivim razvodom braka, dok je ona u *iddetu*. Objašnjenje toga jeste činjenica da je brak prestao, i da je mužu njegova žena postala zabranjenom, a razlog je toga razvod braka. Bračna veza ostala je još samo kada je u pitanju utvrđivanje potomstva, dok je spolni odnos sa ženom s kojom se

na taj način razveo zabranjen. To će se smatrati bludom, i za sobom će povlačiti kaznu, osim ako počinilac tog djela bude tvrdio da je mislio da je to dozvoljeno i da je to mišljenje temeljio na nekom dokazu, a to je da brak i dalje traje zbog utvrđivanja potomstva i zabrane udavanja za nekog drugog, pa je zbog toga on smatrao da mu je ta žena i dalje dozvoljena. Iako se ovo ne smatra ispravnim dokazom, ipak se zbog počiniteljevog uvjerenja da je to valjan dokaz, smatra oslobađajućim od kazne, zato što je on sumnjao u dozvoljenost toga. Kada je u pitanju sumnja, uvjetuje se da ne postoji neki jasan dokaz koji u osnovi zabranjuje to djelo. Ukoliko ne postoji dokaz da je nešto strogo zabranjeno, ili ako uvjerenje da je nešto dozvoljeno nije potvrđeno, to će se smatrati sumnjom. Ukoliko se ustvrdi da je počinilac nekog djela znao da je to djelo strogo zabranjeno, kazna će se obavezno sprovesti nad njim.

2. Sumnja kada je u pitanju mjesto izvršenja djela

Ovu vrstu sumnje nazivaju pravnom sumnjom ili sumnjom posjedovanja. Ova sumnja temelji se na dilemi o šerijatskom propisu o dozvoljenosti mjesta. Kada je u pitanju ovakva vrsta sumnje, uvjetuje se da se ona temelji na jednom od šerijatskih propisa, a to će se ostvariti donošenjem šerijatskog dokaza koji negira zabranu, jer sumnja postoji zbog djela počinitelja, tako da je svejedno da li je on smatrao da je to dozvoljeno ili je znao da je zabranjeno. Sumnja u ovom slučaju postoji na osnovu nekog šerijatskog dokaza, a ne na osnovu postojanja znanja ili njegovog nepostojanja.

KO ĆE IZVRŠITI ŠERIJATSKU KAZNU

Učenjaci se slažu da je vlast, ili neko ko je opunomoćen od strane vlasti, izvršiti kaznu, te da nije dozvoljeno pojedincima da sami izvršavaju te kazne. Et-Tahavi prenosi od Muslima ibn Jesara, a on od nekog ashaba, da je rekao: “Zekat, šerijatske kazne, ratni plijen i džuma-namaz, pravo su vladara.”

Et-Tahavi veli: “Nije nam poznato da se neko od ashaba razilazio s njim o ovom pitanju.”⁶⁸

El-Bejheki bilježi predanje Haridža ibn Zejda, od njegovog oca, a bilježi ga i od Ebu Zinada, od njegovog oca, a on od učenjaka do čije se riječi držalo u Medini, da su rekli: “Niko ne smije izvršiti šerijatsku kaznu mimo znanja vladara, osim što je čovjeku dozvoljeno kazniti svoga roba ili ropkinju za blud.”

Jedna skupina prijašnjih učenjaka, a među njima i Eš-Šafi, smatra da je čovjeku dozvoljeno kazniti svoga roba, a kao dokaz navode predanje koje se prenosi od vladara pravovjernih Alije, r.a., da je ropkinja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rodila dijete kao rezultat bluda, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio Aliji, r.a., da izvrši šerijatsku kaznu nad njome. Kada je Alija, r.a., došao kod nje, vidio je da je ona još uvijek u nifasu, pa je o tome obavijestio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on mu je rekao:

إِذَا جَفَّتْ مِنْ دَمِهَا فَأَقِمَّ عَلَيْهَا الْحَدَّ أَقِيمُوا الْحُدُودَ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ.

“Kada se očisti od krvi, izvrši kaznu nad njome. Kažnjavajte svoje robove kada prekrše šerijatsku zabranu.”⁶⁹

Ebu Hanifa veli: “Vlasnik roba treba tužiti vladaru i ne smije sam izvršiti kaznu.”

PROPISANOST SAKRIVANJA GREŠKI KOJE SU LJUDI POČINILI

Postoji mogućnost da prikrivanje grijeha, koje neki ljudi učine, može biti djelotvoran lijek onima koji su se upustili u činjenje onoga što je vjerom zabranjeno i što se smatra grijehom. Može se desiti da se oni poslije toga iskreno pokaju i započnu novi čisti život. Zbog toga, islam je propisao da oni koji vide nekog čovjeka kako čini neki grijeh to sakriju od ostalih ljudi i da ne budu brzopleti kada je u pitanju otkrivanje njihovog grijeha.

⁶⁸ Ibn Hazm tvrdi da se o ovom pitanju s ovim ashabom razilazilo dvanaest ashaba.

⁶⁹ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, Muslim, El-Bejheki i El-Hakim.

Prenosi se od Seida ibn el-Musejjeba da je on čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čovjeku po imenu Hezal iz plemena Eslem, a koji je došao da prijavi nekog čovjeka da je učinio blud, prije nego je objavljen ajet:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

‘One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, s osamdeset udara biča izbičujete i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi’, rekao:

يَا هَزَالُ لَوْ سَرَرْتَهُ بِرِدَائِكَ كَانَ خَيْرًا لَكَ.

“Hezale, bolje bi ti bilo da si ga sakrio svojim ogrtačem.”

Jahja ibn Seid rekao je: “Ispričao sam ovaj hadis na jednom skupu gdje je prisustvovao Jezid ibn Nuajm ibn Hezal el-Eslemi, pa je on rekao: ‘Hezal je bio moj djed, a ovaj je hadis vjerodostojan.’”

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ سَرَّ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ سَرَّ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ كَشَفَ عَوْرَةَ أَخِيهِ كَشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ فِي بَيْتِهِ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko prikrije sramotu brata muslimana, Allah, dž.š., prikrit će njegovu sramotu na Sudnjem danu, a ko otkrije sramotu svoga brata muslimana, Allah, dž.š., otkrit će njegovu sramotu, pa će biti osramoćen u svojoj kući.”⁷⁰

Ako je prikrivanje nečijeg grijeha dozvoljeno, onda se svjedočenje o tome da je neko počinio grijeh smatra postupanjem suprotno onome što je preče učiniti i smatra se pokuđenim. Međutim, ovo je preporučeno samo u slučaju kada se radi o čovjeku koji nije poznat kao bludnik i koji prije toga nije sumnjičen za to. Ako stvar dođe dotle da čovjek počne to činiti stalno, onda je preče posvjedočiti protiv njega, nego kloniti se svjedočenja.

⁷⁰ Bilježi ga Ibn Madža.

Cilj islama jeste čišćenje zemlje od svih vrsta grijeha i griješenja, a to će se desiti ako se počinioци grijeha pokaju ili se spriječe u njihovom činjenju. Ukoliko se ispostavi da se čovjek upustio u stalno činjenje bluda, i da tome ne pridaje nikakvu pažnju, onda je obavezno očistiti zemlju od toga grijeha: ili na taj način što će se on pokajati, a ako se to ne desi, onda će se nad njim sprovesti šerijatska kazna. Suprotna tome jeste situacija u kojoj čovjek jednom ili više puta učini blud, ali daleko od očiju ljudi, pa se poslije toga pokaje, u tom slučaju preporučljivo je sakriti njegovu sramotu.⁷¹

Sakrivanje sopstvenih mahana

Musliman je obavezan sakrivati svoje sopstvene mahane i grijehe i ne sramotiti se pričajući ljudima o tome, pa da vladar bude primoran da ga zbog toga kazni.

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ آتَى لَكُمْ أَنْ تَنْهَوْا عَنْ حُدُودِ اللَّهِ مَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ هَذِهِ الْقَادُورَةِ فَلْيَسِّرْ بِسُوءِ اللَّهِ فَإِنَّهُ مَنْ يُبْدِ لَنَا صَفْحَتَهُ نَقِمَ عَلَيْهِ كِتَابَ اللَّهِ.

Zejd bin Eslem, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ljudi, došlo je vrijeme da se ne izlažete kaznama koje je Allah, dž.š., propisao. Ko uradi neko kažnjivo djelo neka to sakrije, jer ko nam ispriča da je uradio neko kažnjivo djelo, mi ćemo ga kazniti kaznom koju je Allah, dž.š., propisao.”⁷²

⁷¹ Pogledaj str. 164., tom 3, komentare Šelbija na mišljenja Zejleija, koja se navode u djelu *El-Hudud*, autora Buhnesija.

⁷² Bilježi ga imam Malik u svom Muvettau.

IZVRŠENJE KAZNE NAD GREŠNIKOM BIVA UZROKOM BRISANJA NJEGOVIH GRIJEHA

Većina učenjaka smatra da ukoliko se izvrši kazna nad čovjekom koji ju je zaslužio čineći neki grijeh, bit će mu izbrisani grijesi pa neće zbog tih grijeha biti kažnjen na ahiretu.

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: تَبَايَعُونِي عَلَى
أَلَّا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ فَمَنْ
وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَسَرَّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ إِنْ
شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ.

Ubada ibn es-Samit, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom rekao: "Dajte mi prisegu da nećete pripisivati Allahu, dž.š., druga, da nećete blud činiti, da nećete krasti, da nećete ubijati onoga koga je Allah, dž.š., zabranio da se ubija, osim s pravom. Ko ispuni svoj zavjet dobit će nagradu od Allaha, dž.š., a ko učini neki od ovih grijeha i bude kažnjen zbog toga, to će mu biti iskup za grijehе.⁷³ Ko tajno uradi neki od ovih grijeha bit će prepušten Allahovoj milosti; ako htjedne, oprostiti će mu, a ako htjedne, kaznit će ga."⁷⁴

Pored toga što izvršenje kazne briše grijehе čovjeka nad kojim je kazna izvršena, ono, u isto vrijeme, upozorava sve ljude da se ne upuštaju u činjenje tog grijeha, tako da se to ujedno smatra i upozorenjem i kaznom.

⁷³ Bit će iskup za sve grijehе osim za pripisivanje druga Allahu, dž.š., jer je Allah, dž.š., rekao: "Allah neće oprostiti da Mu se neko ravnim smatra."

⁷⁴ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

IZVRŠAVANJE ŠERIJATSKIH KAZNI U MJESTIMA GDJE ŽIVE NEVJERNICI, A PROTIV KOJIH MUSLIMANI VODE RAT

Jedna skupina učenjaka smatra da se šerijatske kazne trebaju izvršavati i u mjestima gdje žive nevjernici protiv kojih muslimani vode rat (*darul-harb*), i da je to poput izvršenja kazne u mjestima gdje žive muslimani, jer je naredba za izvršenje kazni općenita i ne spominju se nikakvi izuzeci. Među onima koji zastupaju ovo mišljenje jesu Malik i Lejs ibn Sa'd.

Ebu Hanifa i neki drugi učenjaci kažu: "Ukoliko neki zapovjednik napadne s muslimanima neko mjesto gdje žive nevjernici, on neće izvršavati šerijatske kazne nad svojim vojnicima, osim ako se ne radi o namjesniku u Egiptu, Šamu, Iraku, i sl., i on će imati pravo izvršavati šerijatske kazne nad svojim vojnicima."

Njihov je dokaz to što izvršenje kazne u tim situacijama može navesti neke muslimane da se priključe nevjernicima. Ovo je mišljenje ispravnije zbog toga što je ovo jedna od kazni koje je propisao Allah, dž.š., a On je naredio da se te kazne ne izvršavaju, dok su muslimani u ratu zbog postojanja mogućnosti da se ne prouzrokuje još veće zlo. Od imama Ahmeda, Ishaka ibn Rahevejha, El-Evzaija i drugih islamskih učenjaka prenosi se da su oni smatrali da se kazne ne trebaju izvršavati u mjestu gdje žive neprijatelji, i u tome su se slagali svi ashabi. Ashab Ebu Mihdžen es-Sekafi nije mogao odoliti da pije alkohol, pa ga je pio neposredno pred Bitku na Kadisiji. Zapovjednik vojske Sa'd ibn Ebu Vekkas, r.a., uhapsio ga je i naredio da ga svežu. Kada su se sukobile dvije vojske, Ebu Mihdžen reče:

*"Dovoljno je tužno to što se konji u boj tjeraju,
a ja sam ovdje zarobljen jer su odlučili da me okuju."*

Nakon toga, rekao je Sa'dovoj ženi: "Odveži me. Ako Allah, dž.š., odredi da ostanem živ, vratit ću se, i ti me ponovo zaveži, a ako poginem, u tom slučaju ste me se riješili." Ona ga je odvezala, i on je uzjahao na jednom od Sa'dovih konja koji se zvao Belka. Uzeo je koplje i u galopu jurnuo u bitku. Njegov hrabri nastup i borba zadivili su Sa'da i muslimane, pa su pomislili da je Allah, dž.š., poslao meleka da ih pomogne. Kada je neprijatelj poražen, on se vratio i dozvolio da ga ponovo svežu. Kada je Sa'dova žena ispričala Sa'du, r.a., šta se desilo, on je odlučio da ga pusti i zakleo se da ga neće kazniti zahvaljujući njegovom učešću u bici i pomaganju muslimana. Nakon ovog oprosta Ebu Mihdžen se pokajao i nikada više nije pio alkohol. Znači, odgađanje kazne i oslobađanje Ebu Mihdžena bilo je zbog opće koristi i donijelo je više dobra muslimanima nego da je on kažnjen.

ZABRANA IZVRŠAVANJA KAZNI U DŽAMIJAMA IZ BRIGE DA SE NE ONEČISTE

Hakim ibn Hizam, r.a., rekao je: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je da se u mesdžidima vrši pogubljenje, pjevaju stihovi i izvršavaju šerijatske kazne."⁷⁵

JE LI KADIJI DOZVOLJENO SUDITI SAMO NA OSNOVU SVOGA ZNANJA

Pripadnici zahirijskog mezheba smatraju da kada su pitanju odmazde, krvarine, imovinski prestupi i šerijatske kazne, kadija ima pravo suditi na osnovu onog što je on saznao, bez obzira da li je to saznao prije nego je postao kadija ili nakon toga, jer je to što je saznao istina. Nakon toga, treba suditi na osnovu priznanja, a nakon toga na osnovu dokaza, jer je Uzvišeni rekao:

⁷⁵ Bilježi ga Ebu Davud.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ﴾

“O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi.”⁷⁶

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko od vas vidi neko ružno djelo neka ga spriječi rukom, a ako nije u stanju, neka to učini riječima.....”

Kadija treba suditi pravedno, a nije pravednost da pusti nasilnika da i dalje čini nasilje, a da ga ne spriječi u tome. On treba omogućiti svakome njegovo pravo, a ako to ne učini, on će se smatrati nasilnikom.

Većina učenjaka smatra da kadija nema pravo suditi na osnovu onog što on zna. Ebu Bekr, r.a., rekao je: “Nikoga neću kazniti sve dok ne dobijem jasan dokaz da to trebam učiniti.”

Kadija je poput ostalih ljudi, i nije mu dozvoljeno govoriti o onome što je vidio, osim ako za to nema jasan dokaz. Ako bi kadija optužio nekoga da je učinio blud, a za svoje tvrdnje nema jasnog dokaza, to će se smatrati potvorom, i kadija će biti kažnjen za potvoru. Ako je kadiji zabranjeno da govori o onome što je vidio a za što nema dokaza, još više mu je zabranjeno postupati shodno onome što je saznao. Osnova za ovo mišljenje jesu riječi Uzvišenog:

﴿وَلَا جَاؤُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾

“Zašto nisu četvericu svjedoka doveli? A pošto svjedoke nisu doveli, oni su, onda, kod Allaha lažljivci.”⁷⁷

ALKOHOL

Postepenost u zabranjivanju alkohola

Muslimani su pili alkohol i nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učinio Hidžru iz Meke u Medinu. Oni su često zapitkivali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o pijenju alkohola i kockanju, jer su uvidjeli da ove dvije stvari donose sa sobom mnogo štete. Nakon toga, Allah, dž.š., objavio je:

⁷⁶ E:n-Nisa, 135.

⁷⁷ E:n-Nur, 13.

﴿قُلْ فِيهَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهَا﴾

“Reci: ‘Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi.’”⁷⁸

Naime, konzumiranje alkohola i kocka spadaju u velike grijehе, jer su to veoma štetne pojave po imetak i vjeru čovjeka. U njima ima malo i koristi, ali to su koristi materijalne prirode koje nastaju od prodaje alkohola i dobivanja na kocki. I pored tih koristi, posljedice grijehа daleko su veće od njih, te su zbog toga ove dvije stvari u ovom ajetu označene kao negativne, ali nisu odmah strogo zabranjene. Nakon ovog ajeta objavljen je ajet u kojem se zabranjuje konzumiranje alkohola onome ko želi obaviti namaz. Zabrana je došla postepeno zbog toga što su se neki ljudi navikli na alkohol i toliko ga pili da je to bio sastavni dio njihovog života. Uzvišeni je objavio:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾

“O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate.”⁷⁹

Povod objave ovog ajeta bio je slučaj kada je neki čovjek u alkoholiziranom stanju obavljao namaz pa je suru El-Kafirun proučio na sljedeći način: **“Reci: ‘O nevjernici, ja obožavam ono što i vi obožavate.’”** Ovaj je slučaj bio povod da se alkohol potpuno zabrani. Uzvišeni je objavio:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُمْ مُنْتَهُونَ﴾

“Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju, i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvрати. Pa hoćete li se okaniti.”⁸⁰

U ajetu se jasno može vidjeti da je Allah, dž.š., uz alkohol spomenuo i kocku, kumire i strelice za gatanje. Ove su stvari okarakterizirane kao sljedeće:

⁷⁸ El-Bekara, 219.

⁷⁹ En-Nur, 43.

⁸⁰ El-Maida, 91.

1. da su nečist, tj. oni koji pameti imaju, ove stvari smatraju ogavnim;

2. da su to šejtanski poslovi koje on uljepšava ljudima i nagovara ih da to čine;

3. ako su ove stvari onakve kakvim smo ih nazvali, onda je vjernik strogo obavezan da ih se kloni i udalji se od njih kako bi uspio u životu;

4. uljepšavajući ove stvari šejtan želi da ljudi konzumiraju alkohol i bave se kockanjem ne bi li na taj način među njih ubacio neprijateljstvo, a to će im samo otežati život na ovom svijetu;

5. njegova je želja da pomoću ovih stvari ljude odvрати od spominjanja Allaha, dž.š., da zanemare obavljanje namaza, a to je štetno po njihovu vjeru i život na onome svijetu;

6. sve ovo gore navedeno vjernika obavezuje da se sustegne od činjenja ovih stvari. Ovo je posljednji ajet koji je objavljen kao zabrana konzumiranja alkohola, i on predstavlja definitivnu zabranu.

Ubejd ibn Humejd prenosi od Ataa da je rekao: "Prvo što je objavljeno, kada je u pitanju zabranjivanje alkohola, bio je ajet:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعَةٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾

'Pitaju te o vinu i kocki. Reci: 'Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi'; pa su neki ljudi rekli: 'Pit ćemo alkohol zato što u njemu ipak ima neke koristi.' Drugi su rekli: 'Nema nikakvog dobra u onome što je grijeh.' Nakon toga, objavljen je ajet:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾

'O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate', pa su neki ljudi rekli: 'Kada budemo pili alkohol, ostat ćemo u našim kućama.' Drugi su rekli: 'Nema nikakva dobra u onome što nas sprečava da obavljamo namaz.' Nakon toga, objavljen je ajet:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ
وَالْمَيْسِرِ وَيُضْذِكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوْنَ ﴿٤٠﴾

‘O vjernici, vino i kocka i strelice za gatanje odvratne su stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite. Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvрати. Pa hoćete li se okanit.’”

Nakon objave ovog ajeta muslimani su prestali s konzumiranjem alkohola. Zabrana pijenja alkohola desila se nakon Bitke na Hendeku.

Prenosi se od Kadate da je Allah, dž.š., zabranio alkohol ajetima iz sure El-Maida, nakon Bitke na Hendeku, koja se desila četvrte ili pete godine po Hidžri.

Ibn Ishak spominje da se zabrana alkohola desila nakon bitke protiv jevrejskog plemena Benu Nedir, koja se, prema ispravnijem mišljenju, dogodila četvrte godine po Hidžri.

Dimjati u svom životopisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., veli: “Zabrana alkohola dogodila se šeste godine po Hidžri, kada se dogodila prisega na Hudejbiji.”

Strog stav islama kada je u pitanju zabrana alkohola

Zabrana konzumiranja alkohola podudara se s ciljevima islama da od čovjeka načini fizički i psihički jaku osobu, a nema nikakve sumnje da alkohol slabi čovjekovu ličnost, a posebno razum. Jedan od pjesnika rekao je:

*‘Pio sam ga dok razum nisam izgubio,
tako vino čovjekovu pamet odnosi.’*

Kada čovjek izgubi pamet, pretvori se u zlu životinju i učini toliko zla da mu nema granice, počinu ubojstva, blud, oda tajnu, izda domovinu i sl. To zlo pogađa samog čovjeka koji ga čini, njegove prijatelje, komšije i sve one koji dolaze u dodir s njim. Prenosi se da je Alija, r.a., imao dvije deve i jednom je prilikom otišao da im skupi ukusno bilje kako bi ih ugojio

i prodao, jer mu je bio potreban novac za svadbu povodom ženidbe Fatimom, r.a. U to vrijeme Hamza, r.a., pio je vino u društvu nekih ensarija, a s njima je bila neka pjevačica koja je počela pjevati stihove u kojima je nagovarala Hamzu, r.a., da zakolje te deve i jede njihovo meso. Hamza, r.a., ustao je rasporio im stomake i izvadio im džigerice. Kada je Alija, r.a., to vidio, mnogo ga je pogodilo, tako da je zaplakao i požalio se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na Hamzu, r.a. Allahov Poslanik, s.a.v.s., u društvu Alije, r.a., i Zejda ibn Harisa, r.a., otišao je kod Hamze, r.a., i počeo ga srdito koriti i ružiti. Hamza, r.a., bio je toliko pijan da su mu oči pocrvenjele. Pogledao je u Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa se njemu i onima koji su bili s njime obratio sljedećim riječima: “Vi niste ništa drugo do robovi moga oca.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., shvatio je da je Hamza, r.a., potpuno pijan, okrenuo se i zajedno sa svojim društvom potišten izašao iz kuće.

Ovo je jedna od direktnih posljedica konzumiranja alkohola, kada se on počne poigravati čovječjim razumom, pa čovjek izgubi samokontrolu. Zbog toga, islam alkohol naziva majkom svih zala.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْخَمْرُ أُمُّ الْخَبَائِثِ.

Prenosi se od Abdullaha ibn Amra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Vino je majka svih zala.”

Prenosi se da je Abdullah ibn Amr, r.a., rekao: “Vino je uzrok svakog zla i jedan od najvećih grijeha. Ko se napije vina izostavi namaz i napastvuje svoju majku i tetku.” Bilježi ga Et-Taberani u *El-Kebiru* od Abdullaha ibn Amra, r.a., kao i od Ibn Abbasa, r.a., u sljedećoj verziji: “Ko ga se napije napast će svoju majku...”

Pored toga što se pijenje alkohola smatra izvorom svakog zla, što je alkohol strogo zabranjen i što je proklet svako onaj ko s njime ima ikakve veze, onaj ko ga pije u tom trenutku ne smatra se vjernikom.

فَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ فِي الْخَمْرِ عَشْرَةَ: عَاصِرَهَا، وَمُعَصِرَهَا، وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا، وَالْمُخْمَلَةَ إِلَيْهِ، وَسَاقِيَهَا وَبَاقِيَهَا وَأَكَلَ ثَمَنِهَا وَالْمُشْرِي لَهَا وَالْمُشْرِي لَهُ.

Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Allah, dž.š., u vezi alkohola prokleo je deset osoba: onoga ko ga proizvodi, kome se proizvodi, onoga ko ga pije, ko ga nosi, i kome se nosi, ko ga toči, ko ga prodaje, ko se hrani od njegove prodaje, ko ga kupuje, i kome se kupuje.”⁸¹

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرِبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Dok bludnik čini blud, on se u tom trenutku ne smatra vjernikom, dok kradljivac krade, on se u tom trenutku ne smatra vjernikom, i dok musliman pije alkohol, on se u tom trenutku ne smatra vjernikom.”^{82,83}

Kazna za onoga ko bude konzumirao alkohol na ovom svijetu jeste to da će mu na onom svijetu to biti uskraćeno jer je bio nestrpljiv, pa će mu zbog toga džennetsko vino biti zabranjeno.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَتُبْ لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ وَإِنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

“Ko bude pio vino na ovom svijetu, i ne pokaje se zbog toga, neće ga imati pravo piti u Džennetu pa makar i ušao u Džennet.”

Zabrana konzumiranja alkohola u kršćanstvu

Kao što je alkohol zabranjen u islamu, isto je tako zabranjen i u kršćanstvu. Jedna skupina ljudi u Ujedinjenim Arapskim Emiratima zatražila je odgovor o tom pitanju od vjerskog kršćanskog vođstva, pa je ono uputilo sljedeći odgovor: “Božanske knjige naređuju čovjeku da

⁸¹ Bilježi ga Ibn Mađža i Et-Tirmizi, koji kaže: “Ovaj je hadis *garib*, neobičan.”

⁸² Tj. u momentu dok čini taj grijeh, on se ne može nazvati vjernikom, jer čini ono što mu je vjerom zabranjeno, što je uzrok Allahove, dž.š., srdžbe i djelo zbog kojeg će njegovog počinioa kazniti, jer onaj ko vjeruje neće se upustiti u činjenje ovih grijeha. Neki kažu da iman napušta onoga ko čini ove grijehe u trenutku dok ih čini, a kada prestane s time, iman mu se ponovo vraća. Neki kažu da ovaj hadis znači da iman tog čovjeka nije potpun. Prvo je mišljenje najispravnije, i takvim ga ocjenjuje imam Gazali u svom djelu Ihja, u poglavlju o pokajanju.

⁸³ Bilježe ga: Ahmed, El-Buhari, Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai.

se kloni opojnih stvari.” Isto tako, vjerski poglavar kršćana ortodoksa u Siriji navodi dokaze iz svetih knjiga da je alkohol zabranjen, a nakon toga kaže: “Sva opojna sredstva, općenito, zabranjena su u svakoj svetoj knjizi bez obzira da li su proizvedena od grožđa ili od nečeg drugog: ječma, meda, jabuka i dr.”

Dokaz za to jeste pasos koji se navodi u Novom zavjetu u Pavlovoj poslanici narodu Ufsusa (8, 5) gdje stoji: “Nemojte piti vino koje opija.”

On, na drugom mjestu, zabranjuje konzumiranje opojnih pića i tvrdi da oni koji to budu činili neće naslijediti carstvo nebesko.

Štetne posljedice konzumiranja alkohola

U jednom islamskom časopisu dr. Abdul-Vehhab Halil govori o štetnim posljedicama konzumiranja alkohola na psihi, tijelo i moral kao i na ljudsko društvo općenito. On veli: “Ako bi upitali naučnike, kako vjerske, tako i medicinare, psihologe, sociologe, ekonomiste, o alkoholu, od svih njih dobili bi isti odgovor: To treba strogo zabraniti jer nanosi očitu štetu.”

Vjerski učenjaci rekli bi: “Alkohol je strogo zabranjen jer je on izvor svakog zla.”

Medicinari bi rekli: “Alkohol je jedna od najvećih opasnosti koje prijete čovječanstvu, ne samo zbog trenutne štete koju nanosi nego i zbog kasnijih posljedica koje mogu i naknadno doći, jer onoga ko ga konzumira, alkohol izlaže i drugim opasnostima. To je, jednostavno rečeno, otrov.”

Alkohol slabi tijelo i slabi njegov imunitet na mnoge bolesti; on nanosi štetu svim organima tijela i napada čovjekov nervni sistem.

Zbog toga, ne treba čuditi to što je konzumiranje alkohola uzrok pojave mnogih nervnih bolesti: ludila, osjećaja nesreće, zločinačkih namjera, i to ne samo kod onoga ko ga konzumira nego se to prenosi i na njegove potomke. Znači, alkohol je uzrok nesreće, nervnih poremećaja i osjećaja tjeskobe, i to je siguran put u siromaštvo i poniženje. Gdje

god se pijenje alkohola proširilo, uništilo je narod moralno i materijalno, tjelesno i duševno, psihički i fizički.

Psiholozi kažu: "Ako čovjek želi sačuvati svoje dostojanstvo, čednost, čast, ponos, muškost, treba da se kloni alkohola, jer će mu on uništiti sve pozitivne moralne osobine."

Sociolozi kažu: "Ako ljudsko društvo želi biti uređeno, treba da se kloni svega što narušava javni red i mir. Ako se članovi tog društva počnu baviti besposlicom, to će ih podvojiti u mišljenju, a to će ih odvesti u međusobno neprijateljstvo."

Ekonomisti kažu: "Svaki dinar koji se potroši u općedruštvenu korist pojačat će snagu društva, a svaki dinar koji se potroši na nešto što nije korisno, to je ujedno šteta i za nas i za našu domovinu. A šta je tek s milionima dinara koji se potroše na opojna sredstva. To nas samo unazađuje u ekonomskom smislu i narušava našu moralnost."

Zbog svega ovoga, zdrava pamet nas poziva da se klonimo alkohola. Ako država želi uzeti u obzir mišljenje stručnjaka o ovom pitanju, to će joj samo uštedjeti truda jer smo joj ponudili jasan odgovor. Naime, svi se stručnjaci slažu da je alkohol štetan – država predstavlja narod, a narod želi od nje da ga zaštiti od svake štete i uznemiravanja, i ona je odgovorna za svoj narod.

Zabranom korištenja alkoholnih pića pojedinci će postati jaki, fizički i psihički, postat će odlučniji, produktivniji. Ovo je jedan od najboljih načina da se poveća nivo zdravlja u zemlji, a u isto će vrijeme to povećati društveni standard, povećati moralnost i ekonomsku moć u državi. Na taj bi se način smanjili troškovi mnogih ministarstava, posebno ministarstva pravde. Smanjio bi se broj njegovih službenika, kao i broj službenika u zatvorima. Prazne zatvorske prostorije pretvorile bi se u sale, koje bi se iskoristile u različite društveno korisne svrhe.

Ovo je civilizacija, i to je progres koji se očekuje.

Ovo je istinska spoznaja i napredak.

Ovo je formula i mjerilo za uspjeh jednog naroda.

Ovo je istinska solidarnost.

Naime, ujedinit ćemo se da zajedničkim snagama otklonimo od nas svako zlo i štetu, a polje na kojem možemo raditi široko je i otvoreno. “

﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾

I reci : ‘Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici.’”

Ovo su neke od posljedica konzumiranja alkohola koje su toliko očite da ih niko ne može negirati niti može u njih sumnjati, a to je navelo mnoge države da pokušaju spriječiti konzumiranje opojnih sredstava.

Jedna od država koje su prve pokušale spriječiti konzumiranje alkohola jeste Amerika. Ebu E'la el-Mevdudi u svom djelu *Tenkibat* veli: “Vlast u Americi zabranila je konzumiranje alkohola i progonila je one koji su kršili ovaj zakon. Upotrijebili su sva sredstva i metode: medije, štampu, fotografije, dokumentarne filmove kako bi narodu omrznuli konzumiranje alkohola i ukazali na njegovu štetnost i posljedice.

U ovoj borbi protiv opojnih sredstava vlasti su potrošile više od šezdeset miliona dolara i odštampano je više od deset miliona stranica čiji je sadržaj govorio protiv opojnih sredstava. U sprovedbi zakona kojim je zabranjena upotreba alkohola potrošeno je oko dvjesto pedeset miliona egipatskih džunejha. Pogubljeno je tri stotine osoba, zatvoreno je 335532 osoba, a kada su u pitanju novčane kazne, naplaćeno je šesnaest miliona egipatskih džunejha i oduzeto je robe u iznosu od oko četiri stotine miliona egipatskih džunejha.

Međutim, to je samo povećalo želju Amerikanaca za konzumiranjem alkohola, i povećalo je njihovu tvrdoglavost. Tako je 1933. god. država bila prinuđena ukinuti ovaj zakon i općenito dozvoliti ljudima da konzumiraju alkohol.”

Amerika je bila potpuno nemoćna da zabrani konzumiranje alkohola i pored velikih napora koje je uložila. Međutim, islam koji želi odgojiti pojedince na osnovama vjere te usaditi u njihova srca svjetlo imana, te ih podstaknuti da čine samo ono što je dobro i pozitivno, nije uradio ništa od toga. Nije ulagao imetak, ali je bila dovoljna samo jedna riječ od Allaha, dž.š., pa da joj se duše odazovu.

Enes ibn Malik, r.a., rekao je: “Mi smo imali samo jednu vrstu vina. Jednom prilikom posluživao sam Ebu Talhu i Ebu Ejuba kao i još neke ashabe donoseći im vino, kad dođe jedan musliman i reče: ‘Jeste li čuli najnoviju vijest?’ Mi odgovorismo: ‘Ne.’ On reče: ‘Pijenje vina zabranjeno je.’ Zatim mi je rekao: ‘Enese, prolij to vino.’ Ashabi nakon toga više nikada nisu zatražili da im neko donese vino niti su ga poslije ove vijesti pili.”⁸⁴ Ovo je primjer kakav utjecaj na čovjeka ima vjera.

Šta je to alkohol

Alkohol je poznata tekućina koje se priprema na poseban način vrenjem nekih vrsta sjemenki ili voća. U tom procesu šećer se vrenjem pretvara u posebnu supstancu koja se naziva alkohol.

Nazvan je riječju *el-hamr* (zastor), jer pomračuje čovjekov razum i zaklanja ga, tj. sprečava zdravo promišljanje.

Ovo je definicija alkohola s medicinskog aspekta.

Sve što opija naziva se ovim imenom bez obzira od čega je proizvedeno. Ono što djeluje opojno na čovjeka, po Šerijatu, smatra se alkoholom i ima njegov status bez obzira da li je proizvedeno od grožđa, hurmi, meda, pšenice, ječma ili od nečeg drugog. U svakom slučaju, konzumiranje toga strogo je zabranjeno zbog posebne i općenite štete koju nanosi i zbog toga što odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., obavljanja namaza, što unosi mržnju i neprijateljstvo među ljude.

Šerijat ne pravi nikakvu razliku između različitih vrsta alkohola, pa da jednu vrstu zabranjuje, a drugu dozvoljava. Ako je zabranjena i najmanja količina jedne vrste alkohola, isto tako zabranjena je i najmanja količina druge vrste alkohola. O tome su preneseni jasni i vjerodostojni hadisi koje je nemoguće tumačiti na neki drugi način.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija smatra se alkoholom a svaki je alkohol zabranjen.”⁸⁵

⁸⁴ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

⁸⁵ Bilježe ga Ahmed i Ebu Davud.

Jednom prilikom, Omer ibn el-Hattab, r.a., popeo se na mimber Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: “Ljudi, zabranjen vam je alkohol, a on se proizvodi od pet stvari: grožđa, hurmi, meda, pšenice i ječma. Međutim, sve što pomračuje razum smatra se alkoholom.”⁸⁶

Ove Omerove, r.a., riječi presudne su, jer je on među ashabima najbolje poznao arapski jezik kao i šerijatsko pravo. Ne prenosi se ni od jednog ashaba da se suprotstavljao Omeru, r.a., u njegovom mišljenju.

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَمَنِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ الذَّرَّةِ يُقَالُ لَهُ: الْمِرْزُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُمْسِكُوا هُوَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ. إِنَّ عَلَى اللَّهِ عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْحَبَالِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا طِينَةُ الْحَبَالِ؟ قَالَ: عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ أَوْ قَالَ: عَصَاةُ أَهْلِ النَّارِ.

Džabir, r.a., prenosi da je neki čovjek iz Jemena upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o piću koje piju u njegovoj zemlji, a prave ga od kukuruza, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: “Je li to piće opojno?” Čovjek odgovori: “Da.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Sve što opija zabranjeno je... Allah, dž.š., obavezao se da će onoga ko bude pio alkohol napojiti s ‘*Tinetul-habala*’. Ashabi upitaše: “Allahov Poslaniče, šta je to ‘*Tinetul-habal*’?” On odgovori: “Gnoj stanovnika Džehennema.” (ili je rekao: “...Tekućina stanovnika Džehennema”).⁸⁷

U *Es-Sunenima* bilježi se predanje Nu'mana ibn Bešira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Vino se pravi od grožđa, hurmi, meda, pšenice, i ječma.”

Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: “Sve što opija strogo je zabranjeno. Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama.”

Ahmed, El-Buhari i Muslim bilježe predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o dvije vrsta pića koje su oni pravili u Jemenu od meda i kukuruza. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kome je Allah, dž.š., podario jezgrovit i sadržajan govor, rekao mu je:

⁸⁶ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

⁸⁷ Bilježi ga Muslim.

كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

“Sve što opija strogo je zabranjeno.”

Alija, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se pije piće koje se napravi od pšenice.⁸⁸

Ovo je mišljenje većine učenjaka među ashabima i tabiinima, zastupaju ga fekihi iz različitih krajeva, prema njemu se izdaje fetva, zastupa ga i Muhammed, jedan od učenika Ebu Hanife.

Ovom se mišljenju suprotstavljaju učenjaci iz Iraka, Ibrahim en-Nehai, Sufjan es-Sevri, Ibn Ebu Lejla, Šurejk, Ibn Šubruma, i učenjaci iz Kufe, većina učenjaka iz Basre i Ebu Hanifa. Oni smatraju da je zabranjena i mala količina vina kao i velika količina pića koje se proizvede od grožđa. Prema njima, piće koje se proizvede od nečega drugog, a ne od grožđa, zabranjeno je u velikim količinama koje su dovoljne da se čovjek opije, dok je mala količina toga pića, koja nije dovoljna da se čovjek opije, dozvoljena. Međutim, ovo je mišljenje potpuno u suprotnosti s prethodno spomenutim dokazima.

Kako bi imali naučni pristup ovoj temi, spomenut ćemo dokaze i ovih učenjaka koje ćemo u skraćenoj formi preuzeti iz djela *Bidajetul-mudžtehid*, autora Ibn Rušda. On veli: “Većina učenjaka iz Hidžaza⁸⁹ i većina muhaddisa kažu: ‘Mala i velika količina opojnog pića zabranjena je.’ Učenjaci iz Iraka, Ibrahim en-Nehai, koji je bio tabiin, Sufjan es-Sevri, Ibn Ebu Lejla, Šurejk, Ibn Šubruma, Ebu Hanifa, ostali učenjaci iz Kufe i većina učenjaka iz Basre kažu: ‘Što se tiče opojnih pića koja su proizvedena od nečeg drugog, a ne od grožđa, ona sama po sebi nisu zabranjena, nego je zabranjeno opijanje.’ Razlog njihovog razilaženja jeste kontradiktornost predanja i analogija o ovom pitanju. Učenjaci Hidžaza u dokazivanju ovog svog mišljenja imaju dvije metode:

prva: navođenje predanja koja se prenose o toj temi;

druga: nazivanje svih ovih pića vinom.

⁸⁸ Bilježe ga Ebu Davud i En-Nesai.

⁸⁹ *Bidajetul-mudžtehid*, tom. 1, str. 434.-437.

Najpoznatije predanje koje učenjaci Hidžaza navode jeste predanje koje bilježi imam Malik od Ibn Šihaba, a on od Ebu Seleme bin Abdur-Rahmana, od Aiše, r.a., koja je rekla: ‘Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan je o piću koje se napravi od meda koji se pusti da se vrenjem pretvori u opojno piće, pa je odgovorio:

كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ.

‘Svako piće koje opija strogo je zabranjeno.’”⁹⁰

Jahja ibn Mein veli: ‘Ovo je najvjerodostojniji hadis koji se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi kao zabrana opojnih pića.’”

Među tim predanjima nalazi se i ono koje bilježi Muslim od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

“Sve što opija jeste vino, a svako je vino zabranjeno.” Ova su dva hadisa vjerodostojna. Kada je u pitanju prvi hadis, svi se učenjaci slažu o njegovoj vjerodostojnosti, a što se tiče drugog hadisa, jedino ga Muslim ocjenjuje vjerodostojnim.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا أَسْكَرَ كَثِيرَةً فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ.

Džabir ibn Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama.”⁹¹

Ovo je hadis koji je presudan kada je u pitanju ovo razilaženje među učenjacima.

Što se tiče dokaza da se svako opojno piće naziva vinom, oni to argumentiraju na dva načina:

prvi: pravo značenje imena saznajemo etimologijom;

drugi: putem predanja.

Što se tiče etimologije, poznato je među stručnjacima u jeziku da je vino nazvano “*hamr*” (zastorom) zato što pomračuje razum. Na osnovu toga, svako piće koje zamračuje razum može se nazvati ovim imenom.

⁹⁰ Bilježiga El-Buhari.

⁹¹ Bilježe ga: Et-Tirmizi, Ebu Davud, En-Nesai

Kada je u pitanju ovakav način nastajanja imena, učenjaci metodologije fikha razilaze se u tome, i, prema učenjacima iz Horosana, to je sporan način.

Što se tiče drugog načina, a to su predanja, kažu: “Ako bi nam neko prigovorio da se u arapskom jeziku ne može svako opojno piće nazvati vinom, ipak, kada je u pitanju šerijatska terminologija, može se nazvati tim imenom. Kao dokaz oni navode predanje Ibn Omera, r.a., koje smo prethodno citirali, i predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

الْخَمْرُ مِنْ هَاتَيْنِ شَجَرَتَيْنِ: النَّخْلَةِ وَالْعِنَبِ.

‘Vino se pravi od ove dvije voćke: hurmi i grožđa.’ Oni navode i predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ مِنَ الْعِنَبِ خَمْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعَسَلِ خَمْرًا وَمِنَ الرَّيْبِ خَمْرًا وَمِنَ الْحِنْطَةِ خَمْرًا وَأَنَا أَنَهَاكُمُ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ.

‘Vino se pravi od grožđa, meda, smokvi, i pšenice, a ja vam zabranjujem svako piće koje opija.’”

Ovo su predanja na koja se oslanjaju učenjaci Hidžaza kada dokazuju zabranjenost svih opojnih pića.

Što se tiče učenjaka Kufe, oni svoje mišljenje temelje na ajetu:

﴿وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

“...a od plodova palmi i loze pripremate piće i hranu prijatnu. To je, doista, dokaz onima koji pameti imaju.”⁹²

Oni navode i predanja koja se prenose o ovoj temi kao i analogiju.

Što se tiče navođenja ovog ajeta, kao dokaza, oni kažu: “Kada bi opojna pića bila sama po sebi zabranjena, ne bi ih Allah, dž.š., nazvao prijatnom hranom.”

⁹² Sura En-Nahl, 67.

Što se tiče predanja koja im služe kao argument, najpoznatije među njima jeste predanje Ebu Avna es-Sekafija, od Abdullaha ibn Šeddada, od ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

حُرِّمَتِ الْخَمْرُ لَعَيْنِهَا وَالسُّكْرُ مِنْ غَيْرِهَا .

“Vino je zabranjeno samo po sebi, a kod drugih pića samo opijanje.” On kaže: “Ovaj je hadis nemoguće protumačiti nekako drugačije.” Međutim, učenjaci Hidžaza ovaj hadis ocjenjuju nevjerodostojnim jer ga neki prenosioci prenose u sljedećoj formi: “...kao i sve drugo što opija.”

وَمِنْهَا حَدِيثُ شُرَيْكُ بْنِ سَمَّاكٍ بْنِ حَرْبٍ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي بَرْدَةَ بْنِ يَارِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي كُنتُ نَهَيْكُمْ عَنِ الشَّرَابِ فِي الْأَوْعِيَةِ فَأَشْرَبُوا فِيمَا بَدَا لَكُمْ وَلَا تَسْكُرُوا .

Oni navode i predanje Šurejka bin Semmaka bin Harba, od Ebu Berde bin Nejjara, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Bio sam vam zabranio da pijete piće koje je duže vremena provelo u posudama. Od sada, slobodno pijte to piće, ali se nemojte opijati.”⁹³

Prenosi se od ibn Mesuda, r.a., da je rekao: “Bio sam prisutan kao i vi kada je zabranjeno piće koje se ukiseli, a kasnije sam bio prisutan kada vam je to dozvoljeno, pa sam ja to zapamtio, a vi ste zaboravili.”

وَرَوَى عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَمُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ: إِنَّ بَيْنَا شَرَابَيْنِ يُصْنَعَانِ مِنَ الْبَرِّ وَالشَّعِيرِ: أَحَدُهُمَا يُقَالُ لَهُ: الْمَزْرُ وَالْآخَرُ يُقَالُ لَهُ: الْبُبْعُ. فَمَا نَشْرَبُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِشْرَبَا وَلَا تَسْكُرَا .

Prenosi se od Ebu Musaa, r.a., da je rekao: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao je mene i Muazu u Jemen, pa smo rekli: ‘Allahov Poslaniče, u Jemenu postoje dvije vrste pića koje prave od pšenice i ječma, pa šta nam je od toga dozvoljeno da pijemo.’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio nam je: ‘Pijte i jedno i drugo, ali se nemojte opijati.’”⁹⁴

⁹³ Bilježi ga Et-Tahavi.

⁹⁴ Bilježi ga također Et-Tahavi.

Postoje još i neka druga predanja koja oni navode o ovoj temi.

Što se tiče njihovog služenja analogijom, kao dokazom, oni kažu: “U Kur’anu se spominje da je uzrok zabrane pijenja vina to što ono odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., i što među ljude donosi mržnju i neprijateljstvo, kao što kaže Uzvišeni: ‘Šejtan želi pomoću vina i kocke unijeti među vas neprijateljstvo i mržnju, i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvрати.’ Ovaj razlog postoji samo ukoliko se popije prekomjerna količina ovog pića, a ne ukoliko se popije neznatna količina toga. Na osnovu toga zabranjeno je popiti onoliko koliko je potrebno da se čovjek opije. Jedino se izuzima vino za koje se svi učenjaci slažu da je zabranjeno i u malim količinama.” Oni kažu: “Ova analogija temelji se na kur’anskom tekstu, kada Šerijat ukazuje na uzrok zabrane.”

Kasniji učenjaci, koji su sposobni i stručni u analizi i proučavanju, kažu: “Dokazi koje navode učenjaci Hidžaza, kada su u pitanju predanja, jači su, međutim, analogija učenjaka Iraka jasnija je.”

Ako je situacija ovakva kakvom je oni prikazuju, onda se osnova razilaženja vraća na pitanje: da li treba dati prednost predanjima u odnosu na analogiju ili prednost treba dati analogiji u odnosu na predanja ukoliko među njima dođe do kontradiktornosti, a o ovom pitanju učenjaci se razilaze.

Međutim, ispravno je da ukoliko je predanje vjerodostojno i kategorički jasno, njemu će se dati prednost u odnosu na analogiju. Ali, ako je šerijatski tekst podložen različitim tumačenjima, onda nastaju dileme.

Da li će se izmiriti stavovi između predanja i analogije tako što će se dati prostora za tumačenje teksta tog predanja, ili će se dati prednost vanjskoj formi teksta u odnosu na analogiju? Ovo se razlikuje shodno razlikama jačine vjerodostojnosti predanja i jačini teksta koji je osnova za analogiju. Razliku među ove dvije stvari mogu primijetiti samo oni koji su obdareni posebnom pronicljivošću, kao što se može primijetiti razlika između odmjerenog i neodmjerenog govora. Međutim, može se desiti da dva pronicljiva učenjaka donesu različite zaključke, pa je zbog toga

i nastalo ovakvo razilaženje, tako da je među ljudima poznata izreka: “Svaki je mudžtehid u pravu.”

El-Kadi veli: “Ono što ja smatram ispravnim, a Allah, dž.š., najbolje zna, jeste da riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: ‘Sve što opija zabranjeno je’, iako mogu značiti da je zabranjena količina koja opija, a ne samo piće, ipak je mišljenje da je u osnovi zabranjeno samo piće ispravnije od toga da je zabranjena količina od koje se čovjek može opiti, jer je ta analogija u oprečnosti s analogijom učenjaka Kufe. Naime, nije teško prihvatiti činjenicu da je Allah, dž.š., zabranio i malu količinu alkohola iz preventivnih razloga kao i zbog toga da bi ukazao na žestinu zabrane, iako se šteta krije tek u velikoj količini. Učenjaci se na osnovu šerijatskih tekstova slažu da se, kada je u pitanju zabrana, uzima u obzir samo vino, a ne njegova količina, pa na osnovu toga sve što ima osobine vina, smatrat će se kao i vino, a onaj ko smatra da među njima treba napraviti razliku treba donijeti dokaz.”

Ovo je slučaj ukoliko ne prihvaćaju da je hadis: “Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama”, vjerodostojan. Međutim, ako prihvate da je ovaj hadis vjerodostojan, onda im ne preostaje ništa drugo do da se slože s nama, jer je ovaj hadis presudan kada je u pitanju ovo razilaženje. Prema nama, nije ispravno da su šerijatski tekstovi oprečni analogiji. Također, u šerijatskim tekstovima spominje se da u vinu ima i štete i koristi, jer je Uzvišeni rekao:

﴿قُلْ فِيهَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ﴾

“Reci: ‘Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima.’”

Ukoliko bismo htjeli primijeniti analogiju na ovaj ajet, onda bismo mogli reći da je vino zabranjeno u velikim, a dozvoljeno u malim količinama. Međutim, pošto je Allah, dž.š., ukazao da je šteta veća od koristi, zabranjena je mala kao i velika količina vina, onda trebamo taj sud imati o svemu što ima svojstva vina, osim ako postoji šerijatski dokaz da treba postupati drugačije.

Učenjaci se slažu da je piće koje je ukisnulo dozvoljeno, osim ako je vrenje dostiglo toliki stepen da se takvo piće pretvorilo u materiju koja

opija. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Pustite piće da se ukiseli, ali sve što opija zabranjeno je.” Prenosi se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je on puštao neke sokove da se ukisele, ali je to prolijevao drugi ili treći dan.

Učenjaci se u ovome razilaze glede dva pitanja:

prvo: o posudama u kojima se piće kiseli;

drugo: o kiselenju dviju stvari: nezrelih i svježih hurmi, te hurmi i groždica.

Najpoznatije vrste alkohola

Na tržištu postoje razne vrste alkoholnih pića koja imaju različita imena. One se razlikuju kada je u pitanju procenat alkohola koji se nalazi u njima.

Najpoznatije vrste su: brendi, viski, rum, liker i dr., a procenat alkohola u njima iznosi od 40% do 60%.

Postoje i druge vrste alkoholnih pića u kojima procenat alkohola iznosi od 33% do 40%.

Neke druge vrste u sebi sadrže između 15% i 25% alkohola.

Alkoholna pića koja se smatraju blažim, npr. šampanjac, u sebi sadrže između 10% i 15% alkohola.

Razne vrste piva u sebi sadrže od 2% do 9% alkohola. Postoji još mnogo vrsta piva koje u sebi sadrže ovaj procenat alkohola.

Pijenje sokova u kojima je došlo do vrenja, ali se nisu pretvorili u alkohol

Dozvoljeno je piti sokove u kojima je došlo do vrenja, ali se nisu pretvorili u alkohol. Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madža bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji je rekao: “Saznao sam da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postio, pa sam mu pripremio iftar s ukišnjelim sokom koji sam pripremio u mješini. Kada sam mu ga donio, vidio sam da je sok ukisnuo, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

إِضْرِبْ بِهَذَا الْحَاظِ فَإِنَّ هَذَا شَرَابٌ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ .

‘Baci ovo, jer to pije samo onaj ko ne vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan.’”

Ibn Omer, r.a., rekao je o sokovima: “Pijte ih prije nego što se šejtan umiješa u njih.” Neko ga upita: “A kada se šejtan umiješa u njih?” On odgovori: “Nakon tri dana.”⁹⁵

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je on Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., cijedio sok od grožđa, pa ga je Poslanik, s.a.v.s., pio tog dana, sutradan i prekosutra. Nakon toga, dao bi slugi da to popije ili bi naređivao da se taj sok prolije.⁹⁶

Ebu Davud veli: “Značenje riječi u kojima stoji da je davao slugi da to popije jeste da je to bilo neposredno prije nego što sok potpuno ukisne, a to se desi nakon tri dana.”

Aiša, r.a., prenosi da je ona cijedila sok Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., ujutro, pa bi ga on pio uvečer, a ako bi nešto preostalo, to bi pio kasnije u toku noći. Kada bi svanulo, pio bi taj sok kada bi doručkovao. Pio bi sok koji je bio star jedan dan i jednu noć.⁹⁷ Ovaj hadis nije kontradiktoran hadisu koji prenosi ibn Abbas, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pio sok koji je bio star tri dana, jer se ovdje spominje samo vremenski duži period, a oboje je ispravno.⁹⁸

Povrh toga, poznato je da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada u životu nije pio vino, ni prije ni poslije poslanstva. Pio je samo sok koji se nije usljed vrenja pretvorio u vino, kao što se to jasno spominje u hadisima koje smo prethodno spomenuli.

⁹⁵ Bilježi ga Ahmed.

⁹⁶ Bilježi ga Muslim.

⁹⁷ Bilježi ga Muslim.

⁹⁸ *Er-Revdatun-nedijja*, str. 202 tom 1.

Vino koje prelazi u sirće

Autor djela *Bidajetul-mudžtehid* veli: “Učenjaci se slažu da je dozvoljeno konzumirati alkohol koji postane nešto drugo, i tako izgubi svoje svojstvo opojnosti.”

Ipak učenjaci se razilaze kada je u pitanju namjera izrade vinskog sirćeta na tri mišljenja:

1. to je zabranjeno;
2. pokuđeno;
3. dozvoljeno.⁹⁹

Uzrok njihovog razilaženja jeste kontradiktornost analogije i nekih predanja kao i njihovo različito razumijevanje nekih predanja.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا طَلْحَةَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَثَامٍ وَرَثُوا خَمْرًا؟
فَقَالَ: أَهْرِقْهَا . قَالَ: أَفَلَا أَجْعَلُهَا خَلًّا؟ قَالَ: لَا .

Enes ibn Malik, r.a., prenosi¹⁰⁰ da je Ebu Talha, r.a., upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o siročićima koji su naslijedili vino, pa je on odgovorio: “Prolij ga.” Ebu Talha upita: “Zar ga neću pretvoriti u sirće?!” a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: “Ne.”¹⁰¹

Oni koji su ovaj hadis razumjeli tako da ima za cilj da djeluje preventivno kažu da je pravljenje sirćeta od alkohola pokuđeno, a oni koji su tu zabranu razumjeli doslovno, smatraju da je ovaj postupak strogo zabranjen, haram.

Moglo bi se zaključiti da nije haram i zbog toga što kod dijela učenjaka zabrana, nužno ne znači da je neispravno, ono što se zabranjuje. Analogija je u ovom slučaju oprečna proglašavanju alkoholnog sirćeta

⁹⁹ Oni koji to smatraju su: Omer ibn el-Hattab, r.a., Eš-Šafi, Ahmed, Sufjan, Ibn el-Mubarek, Ata ibn Ebu Rebbah, Omer ibn Abdulaziz i Ebu Hanifa.

¹⁰⁰ Bilježc ga Ebu Davud, Muslim i Et-Tirmizi.

¹⁰¹ El-Hattabi veli: “U ovom je hadisu jasan dokaz da nije dozvoljeno pretvarati alkohol u sirće, kako bi izgubio svoje svojstvo opojnosti. Da je to bilo dozvoljeno, siročići bi bili najpreči da im se sačuva njihov imetak, jer je čuvanje njihovog imetka preporučeno. Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je da se uništava imetak siročića, a svakako da je prolijevanje tog vina bilo uništavanje imetka. Na osnovu ovoga možemo zaključiti da miješanje vina s nečim drugim, ne bi ga učinilo dozvoljenim.”

zabranjenim. Naime, općepoznato je u Šerijatu da su propisi različiti kada se radi o različitim materijama. U ovom slučaju radi se o dvije različite tvari, jer alkohol nije isto što i sirće koje je, prema mišljenju svih učenjaka, dozvoljeno. U slučaju da se alkohol promijeni u sirće, ono u tom slučaju postaje dozvoljenim.¹⁰²

Droge

Ovo je Allahova, dž.š., presuda kada je u pitanju alkohol. Što se tiče drugih tvari osim pića, a koje pomračuju razum, npr. narkotici i droge, i to je također zabranjeno zato što opojno djeluje na čovjeka.

U hadisu koji bilježi Muslim, a koji smo prethodno citirali, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

“Sve što opija alkohol je, a svaki je alkohol zabranjen.”

Šejh Abdulmedžid Selim, egipatski muftija, upitan je o narkoticima i drogama, a pitanje se odnosilo na sljedeće:

1. konzumiranje narkotika;
2. trgovanje narkoticima s namjerom trgovinskog profita;
3. uzgajanje biljaka koje spadaju u narkotike s namjerom da se prodaju ili da se od njih pravi droga;
4. novac koji se na ovaj način zaradi, da li je dozvoljen ili zabranjen?

Odgovorio je na sljedeći način: “Neka niko nema ni najmanje sumnje da je konzumiranje narkotika strogo zabranjeno, jer nanosi štetu tijelu, i ima mnogo drugih štetnih posljedica, kao što su: pomračenje razuma i sl. Zbog toga nema nikakva načina da Šerijat dozvoli konzumiranje narkotika; čak su zabranjene i tvari koje imaju manju jačinu djelovanja.”

Neki učenjaci hanefijskog mezheba kažu: “Onaj ko kaže da je konzumiranje narkotika dozvoljeno otpadnik je od vjere.”

¹⁰² Tom. 1, str. 438.

Ovo može poslužiti kao jasan dokaz da su narkotici zabranjeni. I najmanja količina opojnih droga koje pomračuju razum i koje kod čovjeka stvaraju lažni osjećaj sreće, a što one koji to upotrebljavaju čini ovisnicima, spada u ono što je Allah, dž.š., učinio zabranjenim i u ono što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao alkoholom i opojnim sredstvom.

Šejhul-islam Ibn Tejmijja u svom djelu *Sijasetuš-šer'ija*, veli: "Opojne trave strogo su zabranjene, a onaj ko ih koristi treba biti kažnjen poput onoga ko konzumira alkohol. Droga je čak i gora od alkohola jer negativno djeluje i na razum i na promišljanje, tako da se onaj ko konzumira drogu prepušta svim vrstama užitaka. I ona odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., pa spada u ono što su Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., zabranili."

قَالَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفْتِنَا فِي شَرَابَيْنِ كَمَا نَصْنَعُهُمَا بِالْيَمَنِ الْبَنْعُ وَهُوَ الْعَمَلُ يَنْبَذُ حَتَّى يَشْتَدَّ وَالْمَزْرُ وَهُوَ مِنَ الذَّرَّةِ وَالشَّعِيرِ حَتَّى يَشْتَدَّ. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أُعْطِيَ جَوَامِعَ الْكَلِمِ بِحَوَائِمِهِ فَقَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., rekao je: 'Allahov Poslaniče, reci nam o dvije vrste pića koje smo mi spravljali u Jemenu: piće od meda koje smo ostavljali sve dok ne ukisne i od kukuruza i pšenice.' Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., darovana je sposobnost da izgovara jezgrovite riječi, pa mi je odgovorio: 'Sve što opija zabranjeno je.'¹⁰³

وَعَنْ ثَعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنَ الْعَنْبِ خَمْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعَمَلِ خَمْرًا وَمِنَ الزَّيْبِ خَمْرًا وَمِنَ الْحِنْطَةِ خَمْرًا وَأَنَا أَنَهَى عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ.

Nu'man ibn Bešir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Vino se pravi od pšenice, od ječma, grožđa, hurmi i meda, a ja vam zabranjujem sve što opija."¹⁰⁴

وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

¹⁰³ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

¹⁰⁴ Bilježi ga Ebu Davud.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija jeste alkohol. Sve što opija zabranjeno je.”

U drugom predanju stoji: “Sve što opija jeste alkohol, a svaki je alkohol zabranjen.”

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ الْفَرْقُ مِنْهُ فَمِلْهُ الْكَهْفِ مِنْهُ حَرَامٌ.

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija zabranjeno je. Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama.”¹⁰⁵

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ.

“Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama.”¹⁰⁶

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَمَنِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ الذَّرَّةِ يُقَالُ لَهُ: الْبِزْرُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمْسِكْ هُوَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ إِنْ عَلَى اللَّهِ عَهْدًا لَنْ يَشْرَبَ الْمُسْكِرُ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْحَبَالِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا طِينَةُ الْحَبَالِ؟ قَالَ: عَرَفَ أَهْلُ النَّارِ أَوْ قَالَ: عَصَاةُ أَهْلِ النَّارِ.

Džabir, r.a., prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o piću koje je njegov narod spravljao od kukuruza, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: “Je li to piće opojno?” Čovjek je odgovorio: “Da”, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija zabranjeno je. Allah, dž.š., obavezao se da će onoga ko bude pio opojna pića napojiti s *Tinetul-habala*.” Ashabi su upitali: “A šta je to *Tinetul-habal*?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: “Gnoj stanovnika Džehennema.”

¹⁰⁵ Et-Tirmizi veli: “Ovaj je hadis hasen, dobar.”

¹⁰⁶ Bilježi ga Ibn Sunni.

U drugom predanju stoji: “Tekućina stanovnika Džehennema.”¹⁰⁷

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُخْبِرٍ حَرَامٌ
وَكُلُّ مُسَكِّرٍ حَرَامٌ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što pomračuje i opija razm, zabranjeno je.”¹⁰⁸

Hadisi o ovoj temi mnogobrojni su, i Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio je o ovoj temi jezgrovito. Rekao je da je sve što pomračuje razum, bez obzira o čemu se radilo i bez obzira da li se radilo o piću ili jelu, zabranjeno.

Naime, postoji mogućnost da se vino pretvori u čvrsto stanje ili da se opojne biljke stave u vodu i otope se i da se u takvom stanju unesu u tijelo. Alkohol može biti i popijen i pojedena, i opojne biljke mogu biti i pojedene i popijene, međutim, to je u svakom slučaju zabranjeno. Sve što je otkriveno od droga nakon smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i smrti velikih učenjaka potpada pod općenitost riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je govorio o opojnim tvarima. Naime, poslije smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., napravljene su nove vrste alkoholnih pića, ali na sve njih odnose se ajeti i hadisi. Ovo je bio sažetak riječi Ibn Tejmije. On je o ovoj temi govorio u više navrata u svojim *Fetvama*, gdje je, između ostalog, rekao: “Narkotici kao i onaj ko ih konzumira prokleti su kao i onaj ko ih smatra dozvoljenim. Njihova upotreba biva uzrokom srdžbe Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., kao i svih iskrenih vjernika a onaj ko ih konzumira bit će kažnjen. Droge nanose štetu čovjekovoj vjeri, njegovom razumu, moralu i kvare njegovo ponašanje. Droga stvara poremećaje u razmišljanju, tako da mnogi narkomani postaju luđacima i to ih čini prezrenijim i poniženijim od alkoholičara, jer su droge štetnije od alkohola, tako da su još više zabranjene. Svi se učenjaci slažu da su droge strogo zabranjene. Od onoga ko narkotike bude smatrao dozvoljenim treba tražiti da se pokaje, a ako se ne pokaje, bit će ubijen kao otpadnik

¹⁰⁷ Bilježi ga Muslim.

¹⁰⁸ Bilježi ga Ebu Davud.

od vjere; neće mu se klanjati džhenaza niti će biti ukopan u muslimansko greblje. I najmanja količina droge zabranjena je, i na to ukazuju hadisi koji govore o zabrani alkohola i svega što ima opojno djelovanje.”

Njegov učenik, Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadul-mead* rekao je: “Pod alkoholom se smatra svako opojno sredstvo bez obzira da li bilo u tečnom ili čvrstom stanju, iscijeđeno ili skuhanu. U to se ubrajaju i biljke od kojih se prave narkotici, jer se i to ubraja u opojna sredstva. Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., vjerodostojno je preneseno da je rekao: ‘Sve što opija zabranjeno je.’ I od ashaba koji su bili najučeniji ljudi u vjeri prenosi se da su oni smatrali da je zabranjeno sve ono što pomračuje razum. I da se nisu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., odnosile na svaku opojnu stvar, bila bi dovoljna i analogija da se pomoću nje zaključi da je zabranjeno sve što opija.”

Autor djela *Subulus-selam* veli: “Zabranjeno je sve što opija bez obzira kakvog je porijekla, pa makar i ne bilo u tečnom stanju, kao što je to slučaj s opojnim biljkama.”

Prenosi se da je hafiz Ibn Hadžer, r.a., rekao: “Onaj ko kaže da droge ne opijaju, nego da stimuliraju, griješi, jer rezultati i jednog i drugog su isti: razuzdanost i nekontroliranost.”

Ibn Bejtar prenosi od medicinara da su droge u Egiptu veoma opojne i da mala količina tih droga ima velike posljedice.

Mnogobrojne su ružne osobine droga. Neki učenjaci spominju čak stotinu i dvadeset štetnih utjecaja droge, kako vjerskih, tako i dunjalučkih. Ti štetni utjecaji prisutni su i u opijumu, čak i više nego u običnim drogama.

Ono što su rekli Ibn Tejmijja i Ibn el-Kajjim, kao i ostali učenjaci, istina je koja se temelji na jasnim dokazima na kojima se duše smiruju. Ako nam postane jasno da se tekstovi iz Kur’ana i sunneta odnose i na opojne biljke, onda se odnose i na opijum, koji je, prema mišljenju učenjaka, daleko više štetan od obične droge i stvara veće posljedice.

Ovi tekstovi odnose se i na narkotike koji su kasnije otkriveni, a nisu prije bili poznati. Naime, i te su droge poput vina, koje se pravi od grožđa; i one pomračuju razum.

Ti narkotici stvaraju više štete od alkohola i daleko su opasniji, a to nam je poznato i iz životne prakse.

Ne postoji nikakva mogućnost da Šerijat dozvoli bilo što od ovih droga, a onaj ko ustvrdi da je to ipak dozvoljeno iznio je laž na Allaha, dž.š., ili takvi govore o Allahu, dž.š., ono što ne znaju. Prethodno smo citirali neke hanefijske učenjake koji su rekli: “Onaj ko smatra da je droga dozvoljena otpadnik je od vjere.”

Ako je onaj ko kaže da su droge dozvoljene otpadnik od vjere, onda je isti slučaj i s onim ko kaže da su suvremene droge dozvoljene, jer su te droge štetnije od onih koje su se koristile u davnoj prošlosti.

Kako da Šerijat dozvoli nešto što razorno djeluje i na pojedinca i na društvo: materijalno, zdravstveno i odgojno. Šerijat se temelji na pravilu da nastoji podstaći na sve što je dobro i korisno, te zabraniti sve što je štetno.

Kako da Allah, Znani, Mudri, i o svemu Obaviješteni, ne zabrani i najmanju količinu vina koje se pravi od grožđa, kada konzumiranje male količine uvijek vodi u konzumiranje i velike količine. Kako da dozvoli i najmanju količinu opojnih droga, jer će njihova upotreba dovesti do želje za većim količinama, i tako će uništiti čovjekovo tijelo, razum, vjeru, moral i osjećaje? Ovo ne može reći niko drugi osim čovjek koji je totalna neznalica kada je u pitanju vjera islam ili neko ko je otpadnik od vjere.

Konzumiranje narkotika i droga na bilo koji način i u bilo kojem obliku strogo je zabranjeno.

Trgovanje narkoticima i drogama s ciljem materijalnog profita

Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenose se mnogobrojni hadisi koji zabranjuju prodaju alkohola.

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ
وَالْمَيْتَةِ وَالْحِنْزِيرِ وَالْأَصْنَامِ.

Džabira, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Allah, dž.š., zabranio vam je da se bavite prodajom alkohola, strvine, svinjskog mesa i kipova.”¹⁰⁹

Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., također se prenose hadisi koji ukazuju na to da sve ono što je zabranjeno da se koristi, zabranjeno je i prodavati i koristiti imetak koji se na takav način zaradi.

Iz odgovora koji je postavljen vidimo da se propis koji važi za alkohol odnosi i na droge, tako da se zabrana prodavanja alkohola odnosi i na droge.

Predanja koja govore da je zabranjeno prodavati ono što je zabranjeno koristiti ukazuje na to da je zabranjeno prodavati i droge.

Zbog toga, savršeno je jasno da je zabranjeno prodavati droge i koristiti ih kao trgovačku robu, a posebno zbog toga što je to potpomaganje u grijehu prema Allahu, dž.š.. Uzvišeni je rekao:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

“Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu.”

Zbog toga, istina je na strani većine učenjaka koji smatraju da je zabranjeno prodavati sok od grožđa onome za koga se zna da će od toga napraviti vino. Ta trgovina neće biti ispravna jer je to pomaganje u grijehu.

Uzgajanje biljaka koje spadaju u narkotike s namjerom da se prodaju ili da se od njih pravi droga

Uzgajanje biljaka koje imaju opojno djelovanje, kao i opijuma s namjerom da se od njih proizvede droga kako bi se upotrebljavala ili prodavala, bez ikakve sumnje, strogo je zabranjeno i to iz sljedećih razloga:

¹⁰⁹ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

prvi:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ حَبَسِ الْعَنْبِ أَيَّامَ الْقَطَافِ حَتَّى يَبِيعَهُ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ خَمْرًا فَقَدْ تَقَحَّمَ النَّارَ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko u vrijeme branja grožđe odvoji kako bi ga prodao nekome ko će od njega napraviti vino, sam je za sebe raspalio vatru.”¹¹⁰

Ovaj hadis ukazuje na zabranu uzgajanja biljaka koje imaju opojno djelovanje, kao i opijuma;

drugi: uzgajanje i trgovanje ovim biljkama predstavlja pomaganje u grijehu, a već smo pojasnili da je pomaganje u grijehu, također, grijeh;

treći: onaj ko uzgaja ove biljke s ciljem trgovine i davanja na konzumiranje, zadovoljan je time, a zadovoljstvo grijehom, također, predstavlja grijeh.

Preziranje grijeha u srcu stroga je obaveza svakog muslimana u svakoj situaciji. Muslim u svom Sahihu bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ مَنْ لَمْ يُكْرِ الْمُنْكَرَ بَقَلْبِهِ لَيْسَ عِنْدَهُ مِنْ إِيْمَانٍ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ.

“Ko u srcu ne prezire činjenje grijeha nema u svom srcu imana ni koliko zrno gorušice.”

Uzgajanje opojnih biljaka zabranjeno je i iz razloga što to zabranjuje i vlast preko određenih zakona, a nepokornost vlastima u onome što nije grijeh prema Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., grijeh je, kao što to spominje imam Nevevi u svom komentaru Muslimovog Sahiha, kada govori o poglavlju o pokoravanju pretpostavljenim.

Zbog toga, i ovaj posljednjih uzrok jeste razlog zabrane uzgajanja i trgovanja opojnim drogama.

¹¹⁰ Bilježi ga Ebu Davud.

Da li je novac koji se na ovaj način zaradi dozvoljen ili zabranjen?

Iz prethodnog poglavlja saznali smo da je prodavanje opojnih droga zabranjeno, tako da je i novac koji se na taj način stekne zabranjen iz sljedećih razloga:

prvi: zbog riječi Uzvišenog:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾

“Ne jedite imovinu jedan drugoga na nepošten način”, tj. nemojte na nepošten način uzimati imetak jedan od drugog. Uzimanje imetka na nepošten način može se desiti na dva načina:

1. uzimanje nasilničkim putem: krađom, prevarom, otimanjem i sl.;

2. uzimanje na način koji je zabranjen: kockanjem, sklapanjem trgovinskih sporazuma koji se vjerom zabranjeni, uzimanjem kamate, prodajom onoga što je zabranjeno prodavati; vina, droge i sl.

Sve je ovo strogo zabranjeno pa makar se desilo uz pristanak obiju strana;

drugi: preneseni su hadisi koji ukazuju na to da je zabranjeno prodavati ono što je Allah, dž.š., zabranio da se koristi.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

إِنَّ اللَّهَ إِذَا حَرَّمَ شَيْئًا حَرَّمَ ثَمَّهُ.

“Ako je Allah, dž.š., nešto zabranio, zabranio je njegovu prodaju.”¹¹¹

Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadul-mead* prenosi da većina učenjaka kaže: “Ukoliko se grožđe proda osobi za koju se zna da će od njega napraviti vino, zabranjeno je jesti imetak koji se na taj način stekao. Međutim, to nije zabranjeno ako se proda onome ko će to grožđe jesti. Isti je slučaj i s oružjem ako se proda onome za koga se zna da će se pomoću tog oružja boriti protiv muslimana. Ukoliko se to oružje proda nekome ko će se njime boriti na Allahovom, dž.š., putu, onda će taj imetak biti dozvoljen. Ako se svila proda onome ko će je upotrebljavati

¹¹¹ Bilježi ga Ibn Ebu Šejba od Ibn Abbasa, r.a.

griješeci prema Allahu, dž.š., to će biti zabranjeno, ali je nije zabranjeno prodavati onome kome je dozvoljeno da je odijeva.”

Prema mišljenju većine učenjaka, koje je ispravno, ako se roba koja je u osnovi dozvoljena proda nekome za koga se zna da će tu robu upotrebljavati u nedozvoljene svrhe, griješeci prema Allahu, dž.š., imetak koji se na taj način stekne bit će zabranjen, jer na to ukazuju dokazi koje smo prethodno spomenuli. Zbog toga, preče je proglasiti zabranjenim prodaju robe koja je sama po sebi zabranjena.

Ako je prodaja droge zabranjena, imetak koji se na taj način stekne, a koji se upotrijebi u neke dobrotvorne svrhe, npr. za sadaku, odlazak na hadž i sl., neće biti primljen kod Allaha, dž.š., tj. onaj ko ga je udijelio neće imati nagradu za to.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ وَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَعُذْيُ بَا حَرَامٌ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Allah, dž.š., dobar je i prima samo ono što je dobro. Naredio je vjernicima ono što je naredio i poslanicima. Uzvišeni je rekao: ‘O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima hranite se i dobra djela činite.’ I rekao je Uzvišeni: ‘O vjernici, jedite ukusna djela koja smo vam podarili i budite Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate!’ Zatim je spomenuo čovjeka raščupanog i prašnjavog koji je pružio ruke prema nebu i govorio: ‘Gospodaru, Gospodaru’, a hranio se haramom, pio je ono što je haram, odijevao se onim što je haram, gojio se haramom, pa kako da ovom čovjeku budu uslišane njegove dove?”

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالًا مِنَ الْحَرَامِ فَيُفْنِقُ مِنْهُ فَيُبَارِكَ لَهُ فِيهِ. وَلَا يَصْدَقُ قَبُولُ مِنْهُ.

وَلَا يَرْكُهُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ فِي النَّارِ. إِنَّ اللَّهَ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ وَلَكِنْ يَمْحُو
السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ.

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, koji god čovjek stekne imetak koji je zabranjen pa ga bude trošio, Allah, dž.š., mu neće dati bereketa u njemu, i ako ga udjeli kao sadaku, to mu neće biti primljeno, a ako ga ostavi poslije svoje smrti, to će mu samo povećati patnju u vatri. Allah, dž.š., neće izbrisati loše djelo zbog učinjenog nekog drugog lošeg djela, nego će izbrisati loša djela zbog učinjenih dobrih djela. Ono što je ružno ne može neutralizirati ono što je ružno."¹¹²

U djelu *Džamiul-ulumi vel-bikem*, autora Ibn Redžeba, zabilježeni su mnogi hadisi o ovoj temi.

وَرَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ كَسَبَ مَالًا حَرَامًا
فَتَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يَكُنْ لَهُ أَجْرٌ وَكَانَ إِصْرُهُ وَعُقُوبَتُهُ عَلَيْهِ.

Jedan od njih jeste i predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko na zabranjen način stekne imetak pa ga udijeli kao sadaku, neće mu biti primljeno, i bit će kažnjen zbog toga."

U djelu *Merasil*, autora Kasima ibn Muhajmira, bilježi se hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ مَأْتَمٍ فَوَصَلَ بِهِ رَحِمَهُ أَوْ تَصَدَّقَ بِهِ أَوْ أَنْفَقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ جُمِعَ ذَلِكَ
جَمْعًا ثُمَّ قَذَفَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ.

"Onaj ko na grešan način stekne imetak pa pomoću njega bude održavao rodbinske veze ili dijelio sadaku ili ga udijeli na Allahovom, dž.š., putu, taj imetak će mu biti skupljen na gomilu pa će zajedno s njime biti bačen u vatru."

Mulla Ali el-Kari komentariše djelo *El-Erbeunen en-Nevevije*, gdje se bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

¹¹² Bilježi ga Ahmed.

أَنَّهُ إِذَا خَرَجَ الْحَاجُّ بِالنَّفَقَةِ الْحَبِيبَةِ فَوَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْعُرْزِ وَقَالَ: لَبَّيْكَ، نَادَاهُ مَلَكٌ مِنَ
السَّمَاءِ: لَا لَبَّيْكَ وَلَا سَعْدِيكَ وَحُجَّكَ مَرْدُودٌ عَلَيْكَ.

“Ukoliko čovjek ode na hadž pomoću imetka koji je stekao na zabranjen način i kada stavi svoju nogu u uzengiju i kaže: ‘Odazivam ti se, Allahu’, odgovori mu melek s nebesa i kaže mu: ‘Ne odazivaš se niti si uspio i tvoj hadž neće biti primljen.’”

Ovi hadisi koji podupiru jedni druge ukazuju na to da Allah, dž.š., neće primiti ni sadaku ni hadž niti bilo koje drugo dobro djelo koje se uradi pomoću imetka koji je zabranjen i nečist. Zbog toga, učenjaci hanefijskog mezheba kažu da je trošenje imetka koji je stečen na nedozvoljen način haram, zabranjeno. Sažetak onoga što smo prethodno rekli jeste sljedeće:

prvo: zabrana konzumiranja opojnih trava, opijuma i kokaina i sl.;

drugo: zabrana trgovanja drogom;

treće: zabrana uzgajanja biljaka koje imaju opojno djelovanje s namjerom da se od njih pravi opojno sredstvo;

četvrto: imetak koji se stekne prodajom droge nije dozvoljen, i svako dobro djelo koje se učini ovim novcem neće biti primljeno.

Možda sam preopširno govorio o ovoj temi, ali želio sam ukazati na ono što je istina i kako bih otkrio ono što je ispravno. Imao sam namjeru da otklonim sve nedoumice koje su imale neznalice i kako bi se znalo da je mišljenje onih koji smatraju da je dozvoljeno konzumirati droge neispravno i daleko od istine. U svemu što sam rekao oslonio sam se na ajete iz Kur’ana i na riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao i na mišljenja učenjaka koja se podudaraju s osnovama Šerijata.

Ovim riječima završavam ovo poglavlje, pa neka je, hvala Allahu, dž.š., Koji na Pravi put upućuje. Neka je salavat i selam na Muhammeda, s.a.v.s., i na njegovu porodicu i sve ashabe.

Kažnjavanje onoga ko je konzumirao alkohol

Svi se učenjaci slažu da je izvršenje kazne nad onim ko je konzumirao alkohol obavezno i da će ta kazna biti bičevanje.

Učenjaci hanefijskog mezheba i imam Malik smatraju da će to biti osamdeset udaraca bičem.

Eš-Šafi smatra da će to biti četrdeset udaraca bičem.

Od imama Ahmeda prenose se dva mišljenja.

Autor djela *El-Mugni* veli: "Od njega se o ovom pitanju prenose dva mišljenja. Jedno je mišljenje da to će biti osamdeset udaraca. Ovo mišljenje zastupaju imam Malik, Es-Sevri, Ebu Hanifa, i dr., a njihov je dokaz to što su se svi ashabi slagali o ovom pitanju.

Prenosi se da je Omer, r.a., zatražio mišljenje od ostalih ashaba kada je u pitanju kazna za konzumiranje alkohola? Abdurrahman ibn Avf, r.a., rekao je: 'Odredi da najmanja kazna za to bude osamdeset udaraca bičem', pa je Omer, r.a., odredio da to bude osamdeset udaraca bičem i o tome je poslao poruku Halidu, r.a., i Ebu Ubejdi, r.a., koji su bili u Šamu.

Prenosi se da je Alija, r.a., na tom savjetovanju rekao: 'Kada se čovjek opije, govori besmislice, a kada govori besmislice, potvori nevine ljude, pa ga zato kaznite kao onog ko potvara.' Ovo predanje bilježe Dževzedžani, Ed-Darekutni i dr.'

Drugo je mišljenje da onoga ko konzumira alkohol treba kazniti s četrdeset udaraca, i ovo mišljenje odabrali su Ebu Bekr¹¹³ i imam Eš-Šafi, zbog toga što je Alija, r.a., bičevao Velida ibn Ukbu s četrdeset udaraca.' On veli: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., naređivao je da se onaj ko pije alkohol udari bičem četrdeset puta, to je bila i praksa Ebu Bekra, r.a., a Omer, r.a., jeste taj koji je naredio da to bude četrdeset udaraca bičem. Oboje je sunnet, međutim meni je draže ono što je prakticirao Allahov Poslanik, s.a.v.s.'¹¹⁴

¹¹³ Jedan od hanbelijskih učenjaka.

¹¹⁴ Bilježi ga Muslim.

Prenosi se da je Enes, r.a., rekao: 'Pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden je neki čovjek koji je pio alkohol, pa ga je on udario papučama otprilike četrdeset puta. Za vrijeme hilafeta Ebu Bekra, r.a., taj isti čovjek doveden je pred njega, pa je on učinio to isto. Kada je doveden pred Omera, r.a., on je zatražio mišljenje ostalih ashaba, pa je Ibn Avf, r.a., rekao: 'Najmanja šerijatska kazna-had jeste osamdeset udaraca bičem',¹¹⁵ pa je Omer, r.a., to i učinio.¹¹⁶

Postupak Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jeste dokaz i nije dozvoljeno taj postupak odbacivati zbog nečijeg drugog postupka. Također, nije moguće tvrditi da postoji konsenzus na onome što je u oprečnosti s postupcima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Ebu Bekra, r.a., i Alije, r.a. Omerovo povećanje tumači se kao pravo vladara (*ta'zir*), koje on može iskoristiti shodno svome mišljenju.¹¹⁷ Dokaz jeste to što je Omer, r.a., naređivao da se čovjek koji je snažan i koji to radi češće bičuje s osamdeset udaraca, a da se čovjek koji je slabašan i koji to ne radi često bičuje s četrdeset udaraca. Što se tiče naredbe da se onaj ko više puta bude pio alkohol ubije, to je derogirano.

فَعَنْ قُبَيْصِ بْنِ ذُوئِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ، فَإِنْ
عَادَ فَاجْلِدُوهُ، فَإِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ فَإِنْ عَادَ فَاقْتُلُوهُ.

Kubejs bin Zuejb, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Bičujte onoga ko bude pio alkohol. Ako to ponovi, opet ga bičujte, i ako to opet ponovi, bičujte ga. A ako i pored toga nastavi s pijenjem alkohola, ubijte ga." Nakon toga, pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden je čovjek koji je pio alkohol, pa je naredio da ga bičuju. Nakon toga, opet je doveden zbog istog razloga, pa je naredio da ga bičuju. I treći put je doveden zbog toga, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da ga bičuju i nije naredio da ga ubiju i to je bila olakšica."

¹¹⁵ Ovim je mislio na kaznu za potvoru.

¹¹⁶ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

¹¹⁷ Ovo je osnova, i kazna će se sastojati od četrdeset udaraca. Međutim, imamu je dozvoljeno da odredi i više, ukoliko će to imati pozitivne posljedice.

Na koji se način utvrđuje kazna

Kazna se utvrđuje na jedan od dva načina:

1. priznanjem čovjeka da je pio alkohol;
2. svjedočenjem dvojice pravednih svjedoka.

Učenjaci se razilaze u tome kada je u pitanju utvrđivanje kazne pomoću mirisa alkohola koji se širi iz usta čovjeka.

Učenjaci malikijskog mezheba smatraju da je kaznu obavezno izvršiti ukoliko se osjeti miris alkohola i ukoliko dvojica pravednih ljudi pred kadijom posvjedoče da su osjetili miris alkohola, jer to zasigurno upućuje na to da je taj čovjek konzumirao alkohol.

Ebu Hanifa i Eš-Šafi smatraju da se kazna ne može izvršiti samo na osnovu mirisa jer u tom slučaju postoji sumnja zbog toga što postoje slični mirisi, a postojanje sumnje biva uzrokom da kazna prestane biti obavezujuća.

Postoji i mogućnost da je popio alkohol pomiješan s nečim drugim ili je to učinio pod prisilom, a postoje i mirisi koji su slični mirisu alkohola.

Osnova je da je čovjek oslobođen od kažnjavanja, a i Zakonodavac u svojim propisima želi da se kazna izbjegne.

Uvjeti izvršenja kazne

Da bi kazna postala obavezujuća potrebno je da se ispune sljedeći uvjeti:

1. mentalno zdravlje počinioca grijeha jer je to uvjet da bi čovjek postao zadužen vjerskim obavezama. Ukoliko bi nenormalan čovjek pio alkohol, on neće biti kažnjen. Sličan njemu jeste i čovjek koji je senilan;
2. punoljetnost. Ako bi dijete pilo alkohol, nad njim se neće izvršiti kazna jer ono nije obavezano vjerskim naredbama;
3. slobodan izbor. Ako bi čovjek pod prisilom pio alkohol, neće biti kažnjen zbog toga bez obzira da li se ta prisila sastojala od obične

prijetnje ili prijetnje smrću, udaranjem, uništenjem cijelog imetka. Prisila je uzrok da čovjek nije grešan zbog svojih postupaka.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

رَفَعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَا وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ.

“Pripadnicima moga umeta oprošteno je ono što učine greškom, iz zaborava i ono što su prisiljeni učiniti.”

Ukoliko čovjek nije grešan zbog svog postupka, neće biti ni kažnjen zbog njega jer se kazna dešava zbog grijeha.

U prisilu se ubraja i to da čovjek bude u situaciji da umire od žeđi pa pronade vino. U tom slučaju bit će mu dozvoljeno piti to vino. Isti je slučaj i s čovjekom koga zadesi žestoka glad tako da se poboji da će umrijeti i bit će mu dozvoljeno jesti ono što je inače zabranjeno. U ovom slučaju konzumiranje alkohola bit će nužno jer će od toga zavisiti čovjekov život, a nužnosti bivaju uzrokom da zabranjene stvari postanu dozvoljenim. Uzvišeni je rekao:

﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

“A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, tek toliko da glad utoli, njemu grijeh nije. – Allah zaista prašta i milostiv je.”

U djelu *El-Mugni* stoji: “Abdullaha ibn Huzafu, r.a., zarobili su Bizantinci. Njihov vladar naredio je da ga zatvore u prostoriju u kojoj je bilo samo vode koja je bila pomiješana sa vinom. Tu je bilo i pečenog svinjskog mesa, i na taj način su ga željeli prisiliti da pije vino i jede svinjetinu. Tu je proboravio tri dana, ali ništa nije okusio, pa su ga oni izveli iz bojazni da ne umre od gladi. Kada je izašao, rekao im je: ‘Tako mi Allaha, dž.š., Allah, dž.š., dozvolio mi je da to jedem ukoliko sam to prisiljen učiniti, ali nisam htio to učiniti kako se vi ne biste obradovali tome’;

4. znanje da je ono što konzumira opojno piće. Ako bi čovjek pio alkohol ne znajući o čemu se radi, opravdat će ga njegovo neznanje, a kazna nad njim neće biti izvršena. Ako bi ga neko od ljudi upozorio da je to što pije alkohol, a on i dalje nastavi to piti, neće imati opravdanja

jer više neće postojati neznanje kada je to u pitanju, a on je ustrajao u grijehu i nakon što je saznao da je to grijeh. Zbog toga će on biti kažnjen, i kazna će se obavezno izvršiti nad njim.

Ukoliko bude pio piće o kojem se učenjaci razilaze da li je to alkohol ili ne, kazna nad njim neće biti izvršena jer razilaženje učenjaka znači da o tome postoji sumnja, a postojanje sumnje oslobađa čovjeka od kazne.

Isto tako, kazna neće biti izvršena ni nad onim ko bude pio ukisnuli sok od iscijeđenog soka u kojem je došlo do velikog vrenja a za koji se učenjaci slažu da je zabranjen, a čovjek za to ne bude znao zbog toga što živi u nevjerničkoj zemlji ili je nedavno primio islam. U tom slučaju neznanje će biti opravdanje za njega, i bit će oslobođen od kazne. To nije slučaj s čovjekom koji živi u muslimanskoj zemlji i ne spada u one koji su nedavno primili islam. Nad njim će se kazna izvršiti jer mu neznanje ne može poslužiti kao opravdanje, jer je to jedno od temeljnih učenja vjere.

Neuvjetovanje slobode i pripadnosti islamu kada je u pitanju izvršavanje kazne

Sloboda i pripadnost islamu nisu uvjet kada je u pitanju izvršenje kazne. Ako bi rob pio alkohol, kazna će se izvršiti nad njim jer je i on zadužen vjerskim obavezama koje je Allah, dž.š., naredio svim muslimanima, i zabranjeno mu je činiti sve što je Allah, dž.š., zabranio da se čini.

Iz toga se izuzimaju neke vjerske obaveze koje mu je teško obavljati zbog svojih dužnosti prema svome vlasniku, npr. džuma-namaz, obavljanje namaza u džematu.

Allah, dž.š., naredio je vjernicima da se potpuno sustegnu od konzumiranja alkohola, i ta je naredba upućena i robu i slobodnom čovjeku, i nikome nije teško da se sustegne od toga. I roba kao i slobodnog čovjeka zadesit će šteta koja se krije u alkoholu, i jedina razlika između njih jeste to što se rob kažnjava s pola kazne kojom se kažnjava slobodan čovjek, tako da će se rob kazniti s dvadeset ili četrdeset udaraca biča, shodno razilaženju učenjaka o ovom pitanju.

Kao što se sloboda ne uvjetuje kada je u pitanju izvršenje kazne, isto tako ne uvjetuje se ni pripadnost islamu. Sljedbenici Knjige, jevreji i kršćani koji žive u muslimanskoj zemlji i koji žive zajedno s muslimanima, npr. Kopti u Egiptu, kao i sljedbenici Knjige koji su sklopili s muslimanima vremenski određeni mirovni sporazum, npr. stranci koji na određeno vrijeme žive u muslimanskoj zemlji, nad svima njima bit će izvršena šerijatska kazna ukoliko budu konzumirali alkohol u muslimanskoj zemlji, jer, oni imaju sva prava kao i muslimani, ali i obaveze poput muslimana.

Razlog je i to što je alkohol zabranjen i u njihovoj vjeri, kao što smo to prethodno spominjali, te zato što štetne posljedice koje alkohol sa sobom nosi pogodit će sve ljude općenito, a islam želi sačuvati društvo koje živi pod islamskom upravom, i tome pridaje veliku pažnju kako to društvo ne bi zadesila slabost s bilo koje strane; niti od muslimana niti od nemuslimana. Ovo je mišljenje većine učenjaka, i to je ispravno mišljenje koje se treba slijediti.

Međutim, učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da iako alkohol nema nikakve vrijednosti kod muslimana, ipak kod kršćana on ima vrijednost, pa ukoliko bi neko prolio kršćaninu njegov alkohol, bio bi obavezan da mu to nadoknadi. Kršćanima je dozvoljeno konzumirati alkohol, a nama je naređeno da ih pustimo da se ponašaju slobodno i da ispovijedaju svoju vjeru. Na osnovu ovog mišljenja, kršćani neće biti kažnjeni ako budu konzumirali alkohol.

I pod pretpostavkom zabrane alkohola u njihovim svetim knjigama, mi ćemo to prepustiti njima, jer oni nisu uvjereni da je alkohol u njihovoj vjeri zabranjen, a mi ćemo se u tome odnositi prema njima onako kako su oni uvjereni, a ne onako kako mi mislimo da je ispravno.

Upotrebljavanje alkohola u medicinske svrhe

U doba džahilijeta ljudi su alkohol koristili kao lijek. Kada je došao islam, to im je zabranio.

طَارِقُ بْنُ سُؤَيْدٍ الْجُمَيْي سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْخَمْرِ فَتَنَاهُ عَنْهُ فَقَالَ:
إِنَّمَا أَصْنَعُهَا لِلدَّوَاءِ فَقَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلَكِنَّهُ دَاءٌ.

Tarik bin Suvejd el-Dža'fi, r.a., upitao je Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o alkoholu, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio da je to zabranjeno. On je ponovo upitao: "Ali ja ga pravim radi lijeka?", pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: "Alkohol nije lijek, nego bolest."¹¹⁸

عَنْ أَبِي دَرْدَاءٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ الدَّاءَ وَالِدَوَاءَ فَجَعَلَ لِكُلِّ
دَاءٍ دَوَاءً: فَتَدَاوَوْا وَلَا تَتَدَاوَوْا بِالْحَرَامِ.

Ebu Derda, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., stvorio je i bolest i lijek, pa je za svaku bolest stvorio i lijek, zbog toga, tražite sebi lijeka, ali nemojte koristiti ono što je zabranjeno."¹¹⁹

Neki ljudi, prije dolaska islama konzumirali su alkohol kako bi se zaštitili od hladnoće, pa im je islam i to zabranio.

وَرَوَى أَنَّ دَيْلَمَ الْحَمِيرِي سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا بِأَرْضٍ
بَارِدَةٍ نُعَالِجُ فِيهَا عَمَلًا شَدِيدًا، وَإِنَّا نَتَّخِذُ شَرَابًا مِنْ هَذَا الْقُنْعِ تَقْوَى بِهِ عَلَى أَعْمَالِنَا وَعَلَى
بَرْدِ بِلَادِنَا؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ يَسْكُرُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَاجْتَنِبُوهُ.
قَالَ: إِنَّ النَّاسَ غَيْرَ تَارِكِيهِ. قَالَ: فَإِنْ لَمْ يَسْكُرْهُ فَقَاتِلُوهُمْ.

Dejlem el-Humejri upitao je Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, mi živimo u području gdje vladaju velike hladnoće, a prisiljeni smo mnogo raditi pa sebi pravimo piće od pšenice koje nam daje snage da radimo i koje nam olakšava podnošenje hladnoće?" Allahov Poslanik,

¹¹⁸ Bilježe ga: imam Ahmed, Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi.

¹¹⁹ Bilježi ga Ebu Davud.

s.a.v.s., odgovorio je: “Je li to piće opojno?” On je odgovorio: “Da.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Klonite se toga.” On reče: “Ali ljudi ga se neće kloniti.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Ako ga se ne klone, suprotstavi im se.”¹²⁰

Neki učenjaci dozvoljavaju upotrebljavanje alkohola u svrhu liječenja pod uvjetom da ne postoji neki lijek koji je vjerom dozvoljen koji bi se upotrijebio umjesto alkohola i da čovjek njegovom upotrebom nema namjeru da uživa i da se opija. U tom slučaju on ne smije piti više od onoga što mu liječnik propiše. Ovi učenjaci to porede sa situacijom kada je čovjek prisiljen piti alkohol kako ne bi umro od žeđi.

Oni to porede i sa slučajem kada čovjeku zastane zalogaj u grlu, pa se počne gušiti, ali ne nađe ništa drugo mimo alkohola kako bi stjerao taj zalogaj; ili s onim kada čovjek popije alkohol kako se ne bi smrznuo jer ne postoji ništa drugo kako bi se zgrijao. Sve ove situacije ubrajaju se u posebne situacije zbog kojih inače zabranjene stvari postaju dozvoljenim.

KAZNA ZA BLUD

1. Islam vjernike poziva da se žene i to im preporučuje jer je to najbolji način zadovoljenja intimnih potreba, idealan način širenja potomstva o kojem se brinu supružnici koji će svojoj djeci usaditi osjećaje ljubavi, dobrote, samilosti, čistoće, časti, plemenitosti i ponosa. To će tim potomcima pomoći da se odupru životnim izazovima i da se uzdignu u životu.

2. Kao što je islam usmjerio čovjeka da svoje nagone zadovoljava na ispravan način, isto je tako upozorio da te nagone ni pod kojim uvjetom ne smije zadovoljavati na nedozvoljen način jer će u tom slučaju odlutati s Pravog puta.

Zabranio je nedozvoljeno miješanje muškaraca i žena, zajedničke plesove, pornografiju, razvratne pjesme, strastven pogled, kao i sve ono

¹²⁰ Bilježi ga Ebu Davud

što može razbuktati čovjekovu strast i podstaći ga na razvrat, a sve to oslabit će značaj porodičnog doma i uništiti će porodicu.

3. Blud se smatra krivičnim prijestupom i za njega su propisane najstrožije kazne, jer njegovo činjenje ima potpuno negativne posljedice, i za sobom povlači činjenje još mnogih drugih grijeha i zločina.

Veze s ljubavnicima i vanbračni odnosi u vjeri strogo su zabranjeni jer društvo vode u propast, a da ne spominjemo da je to jedno od najvećih poniženja u koje čovjek može sam sebe dovesti.

﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّانِيَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا﴾

“I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!”¹²¹

4. Blud je direktan uzrok širenja opasnih spolnih bolesti koje napadaju ljudsko tijelo, a koje se putem bakterija i virusa prenose s očeva na njegove potomke, npr. sifilis, kapavac, sida i sl.

5. On je jedan od uzroka činjenja ubistava jer je ljubomora prirodna osobina čovjeka, i ne postoji ni jedan častan čovjek, a da je zadovoljan da mu žena čini blud, niti postoji jedna časna žena, a da bi željela živjeti s čovjekom koji je bludnik. U tom slučaju čovjek ne nalazi drugog načina da sapere sa sebe sramotu osim ubistva.

6. Blud narušava harmoniju u porodici, uništava slogu, i prekida bračnu vezu. Djeca bivaju izložena lošem odgoju, što prouzrokuje asocijalnost, poremećaje i sklonost ka kriminalu.

7. Blud je uzrok da se ne zna ko je čiji potomak, tako da nasljedstvo u tom slučaju odlazi onome ko na njega nema pravo.

8. To je i varanje bračnog druga, jer ukoliko žena zatrudni s nekim drugim čovjekom, njen će muž paziti i odgajati dijete koje nije njegovo.

9. Blud je privremena veza koja se ne zasniva na ljubavi. To je životinjski postupak od kojeg zazire svaki častan čovjek.

Općenito kazano, nauka je potvrdila da blud ima mnogo štetnih posljedica i da je to jedan od najvećih uzroka rušenja stabilnosti društva,

¹²¹ Tj. nemojte činiti ni ono što vodi u blud, kao što je razvratan pogled, dodir, poljubac. Ovaj ajet zabranjuje sve radnje koje prethode bludu, pa ako su predradnje zabranjene, šta je tek onda sa samim činom bluda?!

rušenja morala, uzrok je pojave pogubnih bolesti, zbog bluda mnogi mladići ostaju neoženjeni jer imaju veze s ljubavnicama. Zbog toga, blud se ubraja u jedan od najvećih uzroka razbludnosti, rasipništva, lumpovanja i grijehenja.

Zbog svih ovih i drugih razloga islam je propisao žestoku kaznu za one koji se odaju razvratu i bludu.

Iako na prvi pogled ova kazna izgleda okrutnom, ipak su posljedice ovog grijeha daleko opasnije i okrutnije kada napadnu jedno društvo. Islam želi da kazna koja se sprovede nad počiniocem nekog grijeha bude razmjerna šteti koja je nastala činjenjem tog grijeha i opasnosti kojoj je takav počinilac izložio društvo u kojem živi. Zbog toga, islam želi da se preventivno djeluje i da ako mora biti štete, neka ona zadesi pojedinca, a ne cijelu zajednicu, i to je u svakom slučaju pravedno.

Nema sumnje da se šteta koja se nanese pojedincu zbog izvršavanje kazne nad njim može mjeriti sa štetom koju on nanese cijelom društvu šireći nemoral i promovirajući grijehenje i razvrat.

Iako izvršenje kazne nad bludnikom nanosi njemu štetu, u fizičkom smislu, ipak se na taj način čuva njegova duša, čast, porodica, koja je osnovna ćelija svakog društva, jer ako je porodica jaka, i društvo je jako, a ako je slaba, i društvo je slabo.

Narod će biti jak ako bude plemenitog morala, čist od svega što ne valja i svega što ima štetne posljedice.

S druge strane, kako god je islam dozvolio brak, isto tako dozvolio je i višeženstvo kako bi spriječio sve puteve koji vode u grijeh i kako niko ne bi imao opravdanje da počinio ovaj zločin.

Pored toga, odredio je da se kazna ne izvrši ukoliko postoji i najmanja mogućnost za to.

1. Jedna od mogućnosti da se kazna ne izvrši jeste i postojanje bilo kakve sumnje, tako da će se kazna izvršiti samo ako se sigurno utvrdi da je čovjek počinio blud.

2. Da bi se to potvrdilo, potrebno je svjedočenje četverice muškaraca, svjedoka, koji trebaju biti pravedni, a u ovom slučaju svjedočenje

žene neće biti prihvaćeno, kao ni svjedočenje ljudi koji su poznati po grijehu.

3. Svi svjedoci treba da su vidjeli čin bluda, tj. da su vidjeli kako spolni organ muškarca ulazi u spolni organ žene. Međutim, to je vrlo teško vidjeti.

4. Ako bi se desilo da su trojica ljudi posvjedočili da je neki čovjek počinio blud, a četvrti posvjedoči suprotno, ili se jedan od ove četverice predomisli i povuče tužbu, svi će biti kažnjeni za potvoru.

Postojanje ovih mogućnosti za izbjegavanje kazne dovoljno je da se zaključi da je dokazivanje da je neko učinio blud gotovo nemoguće, što ukazuje na to da je kazna za blud propisana više iz razloga da uplaši i zastraši ljudi da to ne čine. Možda će neko reći: "Ako je gotovo nemoguće dokazati da je neko počinio blud, zbog čega je onda islam propisao kaznu za činjenje bluda?!" Odgovor će biti isti kao što smo i malo prije spomenuli: "Kada čovjek shvati kolika je veličina grijeha koji čini i kakve su njegove posljedice, dobro će promisliti prije nego što se upusti u činjenje tog grijeha."

Ovo je jedna vrsta zastrašivanja kada je u pitanju činjenje ovog grijeha na koji čovjeka podstiče mnogo stvari. Svakako da je prirodna privlačnost između suprotnih spolova jedan od najvećih uzroka, ako nije i najveći. Zbog toga, primjereno je da veličina propisane kazne i zastrašivanje budu razmjerni veličini motiva za činjenje tog grijeha.

Postepenost zabranjivanja činjenja bluda

Veliki broj učenjaka smatra da je propisivanje kazne za činjenje bluda bilo postepeno, kao što je to slučaj i sa zabranom konzumiranja alkohola i kao što je slučaj s propisivanjem posta.

U početku, kazna za blud bila je uznemirivanje, grdnja i korenje. Uzvišeni je rekao:

﴿وَاللَّذَانِ يَأْتِيَانِيَا مِنْكُمْ فَأَذُوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا﴾

“A ako dvoje to učine, izgrdite ih; pa ako se pokaju i poprave, onda ih na miru ostavite.”¹²²

Nakon toga, propisano je da bludnici budu u kućnom pritvoru. Uzvišeni je objavio:

﴿وَالَّذِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَهْدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِّنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّىٰ تَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتَ أَوْ يُجْعَلَ لَهُنَّ سَبِيلًا﴾

“Kada neka od žena vaših blud počini, zatražite da to protiv njih četverica od vas posvjedoče, pa ako posvjedoče, držite ih u kućama sve dok ih smrt ne umori ili dok im Allah ne nađe izlaz neki.”¹²³

Nakon toga, Allah, dž.š., našao im je izlaz tako što im je propisao kaznu, za neoženjenog muškarca ili neudatu ženu stotinu udaraca bičem, a za oženjenog muškarca ili udatu ženu kamenovanje do smrti.

Ova kazna propisana je kako bi se sačuvalo islamsko društvo i očistilo od nemorala i razvrata. Blud je postepeno zabranjen kako bi se ljudima olakšalo i kako ne bi imali poteškoća u svojoj vjeri.

عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خُذُوا عَنِّي. خُذُوا عَنِّي. قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِهِنَّ سَبِيلًا: الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ جُلْدُ مِائَةٍ وَتَقِي سَنَةً وَالتَّيِّبُ بِالتَّيِّبِ جُلْدُ مِائَةٍ وَالزَّجَمُ.

Ubada ibn es-Samit, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Poslušajte me dobro! Allah, dž.š., propisao im je izlaz. Ako neoženjeni i neudate učine blud, bit će bičevani sa stotinu udaraca i protjerani iz svog mjesta godinu dana. Ako oženjeni muškarci i udate žene počine blud, bit će kažnjeni sa stotinu udaraca bičem i poslije toga kamenovani.”¹²⁴

Iz vanjske forme dva prethodno citirana ajeta iz sure En-Nisa da se zaključiti da oni govore o kazni za homoseksualce i lezbijke, a kazna za njih razlikuje se od kazne za bludnike jer je za njih u suri En-Nur propisana drugačija kazna.

Prvi ajet koji govori o kazni za lezbijke je:

¹²² En-Nisa, 16.

¹²³ En-Nisa, 15.

¹²⁴ Bilježe ga Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

﴿وَاللَّائِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا﴾

“Kada neka od žena vaših blud počini, zatražite da to protiv njih četverica od vas posvjedoče, pa ako posvjedoče, držite ih u kućama sve dok ih smrt ne umori ili dok im Allah ne nađe izlaz neki”, a drugi koji govori o kazni za homoseksualce jeste:

﴿وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِيَا مِنْكُمْ فَأُذَوْهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا﴾

“A ako dvoje to učine, izgrdite ih; pa ako se pokaju i poprave, onda ih na miru ostavite.”

1. Ovo bi značilo da ako neke od žena počine lezbijstvo, pokušajte pronaći da li postoje četiri svjedoka za taj njihov grijeh. Ako posvjedoče, stavite ih u kućni pritvor tako što će žena biti izolirana od žene s kojom je počinila grijeh sve dok ne umre ili dok im Allah, dž.š., ne nađe neki drugi izlaz, tako što će se pokajati ili udati za muškarca pa više neće imati potrebe za lezbijstvom.

2. Muškarce koji se upuste u homoseksualizam uznemirujte nakon što se dokaže da su to učinili, tako što ćete pozvati četvericu svjedoka, pa ako se pokaju prije nego što ih počnete uznemirivati tako što ćete ih kazniti i budu iskreni u tom svom pokajanju, klonite ih se i nemojte ih kažnjavati.

Kakav to blud obavezuje izvršenje kazne nad njegovim počiniocem

Svaki seksualni kontakt koji je šerijatski zabranjen smatra se bludom zbog kojeg je potrebno kazniti njegovog počinioca jer se to smatra prijestupom i grijehom za koji je propisana kazna.

Blud zbog kojeg je obavezno kazniti njegovog počinioca jeste onaj u kojem muškarac stavi glavić svog spolnog organa, ili njegov dio, u spolni organ žene koja mu je zabranjena, tj. ne bude u braku sa tom ženom, i to učini iz strasti i požude¹²⁵ pa makar i ne doživio orgazam.

¹²⁵ Iz toga se izuzima zoofilija.

Ako seksualno naslađivanje sa ženom koja je čovjeku zabranjena bude na neki drugi način mimo spolnog organa, u tom slučaju oni se neće kazniti za činjenje bluda (*bad*) nego će kadija odrediti neku manju visinu kazne (*ta'zir*).

فَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي عَالَجْتُ امْرَأَةً مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ فَأَصَبْتُ مِنْهَا دُونَ أَنْ أَمْسَهَا فَأَنَا هَذَا فَأَقِمْ عَلَيَّ مَا شِئْتَ. فَقَالَ عُمَرُ: سَرَّكَ اللَّهُ لَوْ سَرَّكَ نَفْسُكَ. فَلَمْ يَرُدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا فَاذْطَلَقَ الرَّجُلُ فَاتَّبَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا فَدَعَاهُ فَقَالَ عَلَيْهِ: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي لِلذَّاكِرِينَ﴾ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَمْ خَاصَّةٌ أَمْ لِلنَّاسِ عَامَّةٌ.

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: “Imao sam seksualni kontakt s jednom ženom iz najudaljenijeg dijela Medine, ali nisam stavio svoj spolni organ u njen spolni organ. Došao sam da priznam, pa me kazni kako god želiš.” Omer, r.a., reče mu: “Allah, dž.š., sakrio je tvoj grijeh, zbog čega ga iznosiš u javnost.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., šutio je i ništa mu nije govorio, pa se čovjek okrenu i ode. Nakon nekog vremena Allahov Poslanik, s.a.v.s., posla po njega nekog ashaba, i kada dođe, prouči mu sljedeći ajet: “**I obavljajte molitvu početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrdava. To je pouka za one koji pouku žele.**” Neko upita: “Allahov Poslaniče, da li se to odnosi na sve ljude ili samo na njega?” Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “To važi za sve ljude.”¹²⁶

¹²⁶ Bilježe ga Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

Vrste bludnika

Bludnik može biti osoba u braku ili ona koja nije u braku, a na svakog od njih odnose se posebni propisi.

Kazna za bludnika koji nije u braku

Učenjaci se slažu da ukoliko slobodna, neoženjena osoba počini blud, bit će kažnjena sa stotinu udaraca bičem, svejedno bio to muškarac ili žena. Uzvišeni je, u suri En-Nur, objavio:

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara bičem, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje, ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete, i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!”

Spajanje između bičevanja i protjerivanja

Iako se svi učenjaci slažu da je bičevanje bludnika obavezno, ipak se razilaze u mišljenju da li tome treba još pridodati i protjerivanje.

1. Eš-Šafi i Ahmed kažu: “Treba spojiti bičevanje i protjerivanje, koje će trajati jednu godinu dana.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَعْرَابِ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَشَدُّكَ اللَّهُ إِلَّا قَضَيْتَ لِي بِكِتَابِ اللَّهِ. وَقَالَ الْحُصَمُ الْآخِرُ - وَهُوَ أَقْبَعُ مِنْهُ - : فَأَقْضِ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ وَأَذِّنْ لِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قُلْ. قَالَ: إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا عَلَى هَذَا فَزَنَى بِامْرَأَتِهِ وَإِنِّي أُخْبِرْتُ أَنَّ عَلَى ابْنِي فَأَقْدَيْتُ مِنْهُ بَيَانَةَ شَاةٍ وَوَلِيدَةً - فَسَأَلْتُ أَهْلَ الْعِلْمِ فَأَخْبَرُونِي أَنَّ عَلَى ابْنِي جُلْدَ مِائَةٍ وَتَغْرِبُ عَامٍ وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا الرَّجُلِ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا قَضَيْنَ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ - الْوَلِيدَةُ وَالْعِنَمُ رَدُّ عَلَيْكَ. وَعَلَى ابْنِكَ جُلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِبُ عَامٍ - وَاعْدِ يَا ابْنُ آدَمَ إِلَى امْرَأَةِ هَذَا فَإِنَّ اعْتَرَفْتَ

فَارْجُئْهَا. قَالَ: فَعَدَا عَلَيْهَا فَأَعْتَرَفَتْ فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَجَعَتْ.

Ebu Hurejra, r.a., i Zejd ibn Halid, r.a., prenose da je neki beduin došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: 'Allahov Poslaniče, zaklinjem te da među nama presudiš prema Allahovoj, dž.š., knjizi.' Čovjek protiv kojega se sporio, a koji je bio učeniji od njega, reče: 'Da, Allahov Poslaniče, presudi među nama po Allahovoj, dž.š., knjizi i pusti mene da govorim.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Govori.' Čovjek reče: 'Moj sin radio je kao najamnik kod ovog čovjeka pa je učinio blud s njegovom ženom. Neko mi je rekao da moj sin treba biti kamenovan, a ja sam ponudio da ga otkupim sa stotinu ovaca s janjcima. Kada sam upitao o tome učene ljude, obavijestili su me da moj sin treba biti kažnjen sa stotinu udaraca bičem i protjeran iz svog mjesta godinu dana, a da njegova žena treba biti kamenovana.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, presudit ću među vama po Allahovoj, dž.š., knjizi. Ovce i janjci trebaju biti tebi vraćeni. Tvoj će sin biti kažnjen sa stotinu udaraca bičem i protjeran godinu dana. Unejse, (čovjek iz plemena Eslem) idi kod ove žene, pa ako prizna, kamenuj je.' Kada je Unejs, r.a., otišao kod nje, ona je priznala, i on ju je karnenovao."¹²⁷

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presuđivao onima koji su počinili blud, a nisu bili oženjeni da se kazne sa stotinu udaraca bičem i da budu protjerani godinu dana.¹²⁸

عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خُذُوا عَنِّي. خُذُوا عَنِّي. قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا: الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ جَلْدُ مِائَةٍ وَتَقْنِي سَنَةٌ وَالثَّيْبُ بِالْثَّيْبِ جَلْدُ مِائَةٍ وَالرَّجْمُ.

Ubada ibn Samit, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:¹²⁹ "Poslušajte me... poslušajte me... Allah, dž.š., našao im je izlaz! Ako neoženjen muškarac i neudata žene počine blud, bit će kažnjeni sa

¹²⁷ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

¹²⁸ Bilježi ga El-Buhari.

¹²⁹ Bilježi ga Muslim.

stotinu udaraca bičem i bit će protjerani godinu dana. A ako oženjen čovjek i udata žena počine blud, bit će kamenovani.”¹³⁰

Protjerivanje bludnika prakticirale su pravedne halife, i niko im to nije osporavao. Ebu Bekr, r.a., protjerivao je bludnike u mjesto El-Fedk, a Omer, r.a., u Šam, Osman, r.a., u Egipat, a Alija, r.a., u Basru.

Učenjaci šafijskog mezheba smatraju da nije obavezno obraćati pažnju na redoslijed kada je u pitanju bičevanje i protjerivanje, nego se može dati prednost i jednom i drugom. Kada je u pitanju protjerivanje, oni uvjetuju da mjesto u koje se bludnik protjeruje bude udaljeno toliko da je na putovanju prema njemu obavezno skraćivanje namaza, jer je cilj da se bludnik udalji od svoje porodice i mjesta u kojem živi. Svako mjesto koje je bliže od ovoga, prema njima, poput je mjesta u kojem bludnik inače živi, a ako kadija ustanovi da ga je potrebno protjerati u još udaljenije mjesto, imat će pravo to učiniti. Ako se radi o ženi, ona će se protjerati u društvu nekog bližeg rođaka ili muža, a ako oni odbiju da idu s njome osim uz nadoknadu, ona će biti obavezna platiti im iz svoga imetka.

2. Malik i El-Evzai kažu: “Neoženjenog slobodnog muškarca treba protjerati, ali, ako se radi o neudatoj slobodnoj ženi, ona ne treba biti protjerana jer joj nije dozvoljeno da putuje sama.”

3. Ebu Hanifa veli: “Bludnik koji je bičevan ne treba biti protjeran osim ako kadija ne zaključi da je to ipak bolje učiniti.”

¹³⁰ El-Hattabi veli: “Učenjaci se razilaze, kada je u pitanju ovaj hadis, u redoslijedu stvari koje se spominju u njemu, tj. da li ovaj hadis derogira ajet ili ga samo pojašnjava? Neki smatraju da se radi o derogiranju, i ovo mišljenje zastupaju oni koji smatraju da hadisi mogu derogirati kur'anske ajete. Drugi kažu: ‘Ovaj hadis samo pojašnjava propise koji su spomenuti u ajetu, pa kao da se kaže: ‘Njihova je kazna da budu zatočene sve dok im Allah, dž.š., ne pronade neki drugi izlaz’, tako da je kada su pitanju žene koje su počinile ovaj grijeh, to bila maksimalna kazna. Kada je došlo vrijeme da se taj izlaz pojavi, Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ‘Poslušajte me... poslušajte me...’ pojašnjavajući u ovom hadisu o kakvom se izlazu radi. Svakako da ovaj hadis ne govori o nekom novom propisu, nego se radi o pojašnjavanju koje je ranije doneseno pa je samo pojašnjeno ono što nije bilo jasno, i ono što je spomenuto općenito podrobno je pojašnjeno tako da se radi o derogiranju ajeta drugim ajetom, a ne o derogiranju Kur'ana hadisom.’ Ovo je mišljenje ispravnije, a Allah, dž.š., najbolje zna.”

Kažnjavanje oženjenog muškarca ili udate žene koji počine blud

Što se tiče oženjenog muškarca i udate žene, učenjaci se slažu da je njih obavezno kamenovati. Kao dokaz navode sljedeće:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَنَادَاهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: إِنِّي زَنَيْتُ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ. رَدَّدَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا شَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ دَعَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَبُكَ جُنُونٌ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَبُلْ أَخَصَّتْ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذْهَبُوا بِهِ فَأَرْجُمُوهُ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je on bio u mesdžidu, i rekao mu: "Allahov Poslanice, učinio sam blud." Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenu se od njega, ali čovjek ove svoje riječi ponovi četiri puta. Kada je protiv sebe posvjedočio četiri puta, Allahov Poslanik, s.a.v.s., zovnu ga i upita: "Jesi li ti normalan?" Čovjek odgovori: "Jesam." Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga ponovo: "Jesi li oženjen?" Čovjek odgovori: "Jesam." Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon toga reče: "Vodite ga i kamenujte."

Ibn Šihab veli: "Pričao mi je jedan od ljudi koji su čuli Džabira ibn Abdullaha, r.a., kako je rekao: 'Bio sam među onima koji su ga kamenovali. To smo učinili na mjestu gdje se obavlja bajram-namaz. Kada smo ga počeli kamenovati, pokušao je da bježi, ali smo ga sustigli i kamenovali.'"¹³¹

Ovo je predanje dokaz da kada je u pitanju oženjen čovjek, dovoljno je da jednom prizna da je počinio blud i da se smatra priznanjem ukoliko dadne potvrđan odgovor;

Ibn Abbas, r.a., pripovijeda da je Omer, r.a., jednom prilikom držao govor, pa je, između ostalog, rekao: "Allah, dž.š., poslao je Muhammeda, s.a.v.s., s istinom, objavio mu je Knjigu i među ajetima koje mu je objavio jeste i ajet koji govori o kamenovanju. Mi smo taj ajet učili i razumjeli. Allahov Poslanik, s.a.v.s., primijenio ga je u praksi, a i mu smo

¹³¹ Muttefekun alejhi.

ga prakticirali. Bojim se da će nakon dužeg vremena neko reći: ‘Ali, u Allahovoj, dž.š., knjizi ne postoji ajet koji naređuje kamenovanje’, pa će, ostavljajući strogu Allahovu, dž.š., naredbu, zalutati. Allah, dž.š., objavio je uistinu ajet u kojem je naredio kamenovanje oženjenog muškarca i udate žene koji počine blud, a to nakon što se to dokaže pomoću svjedočenja svjedoka, pomoću trudnoće ili priznanja. Samo da se ne bojim da će ljudi reći: ‘Omer je u Kur’an dodao jedan ajet’, ja bih ga ponovo napisao.”¹³²

U djelu *Nejlul-evtar* stoji: “Što se tiče kamenovanja bludnika, svi se učenjaci slažu da to treba učiniti. U djelu *El-Babr* bilježi se da su haridžije smatrale da to nije obavezno. To mišljenje od njih prenosi i Ibnul-Arebi. To se mišljenje prenosi i od nekih mu’tezilijskih učenjaka, npr. Nizama i njegovih učenika. Međutim, oni nemaju nikakva dokaza za ovu tvrdnju, jedino se oslanjaju na to da se to ne spominje u Kur’anu, ali ova je tvrdnja neispravna. Da bludnika treba kamenovati prenosi se u brojnim *mutevatir-badisima* za koje se svi učenjaci slažu da su vjerodostojni, a isto tako to je utemeljeno i na slovu Kur’ana, jer veliki broj muhaddisa bilježi predanje Omera, r.a., koji je rekao: ‘Među ajetima koji su objavljeni Muhammedu, s.a.v.s., nalazi se i ajet koji govori o kamenovanju bludnika. Mi smo taj ajet učili i razumjeli. Allahov Poslanik, s.a.v.s., primjenjivao ga je u praksi, a i mi smo ga prakticirali.’ To što je ovaj ajet derogiran, tako što je derogirano njegovo učenje, ne znači da je derogiran i propis ovog ajeta, kao što to Ebu Davud bilježi od Ibn Abbasa, r.a. Ahmed i Taberani u svom *El-Kebiru* bilježe predanje Ebu Umame ibn Sehla, koji prenosi od svoje tetke da je rekla: ‘Među ajetima koje je Allah, dž.š., objavio jeste i ajet: ‘A kada starac i starica učine blud, obavezno ih kamenujte zbog zabranjenog užitka kojem su se prepustili.’ Ibn Hibban u svom *Sabihu* bilježi predanje Ubejja ibn Ka’ba, r.a., koji je rekao: ‘Sura El-Ahzab bila je velika poput sure El-Bekara i u njoj se nalazio ajet: ‘A kada starac i starica....’”

¹³² Bilježe ga: El-Buhari, Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi, En-Nesai u kraćoj i opširnijoj formi.

Uvjeti koji se trebaju ispuniti da bi se čovjek smatrao oženjenim ili žena udatom¹³³

Da bi se čovjek smatrao oženjenim, ili žena udatom, potrebno je da se ispune sljedeći uvjeti:

1. da čovjek ili žena budu zreli u šerijatskopравnom smislu, tj. da su zdrave pameti i punoljetni. Ako bi nenormalna ili maloljetna osoba učinila blud, ne bi se nad njom izvršila šerijatska kazna, ali kadija može propisati neku drugu kaznu;

2. da budu slobodni. Ako bi blud učinio rob ili ropkinja, neće biti kamenovani, jer je Uzvišeni o kažnjavanju ropkinje objavio:

﴿ فَإِنْ أَتَيْنِ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نَصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ﴾

“A kada one kao udate počine blud, neka se kazne polovinom kazne propisane za slobodne žene.”

A kazna kamenovanjem ne može se poloviti;

3. da budu imali spolni odnos nakon ispravno sklopljenog braka, tj. da onaj ko je učinio blud već bude oženjen na ispravan način i da bude imao spolni odnos sa svojom suprugom, pa makar i ne doživio orgazam. Ako bi se to desilo dok žena ima menstruaciju ili dok je pod ihramima, bilo bi dovoljno. Ako bi se spolni odnos desio nakon braka koji nije sklopljen na ispravan način, čovjek se neće smatrati oženjenim. Isto tako, nije uvjet da bračna veza bude i dalje važeća kako bi se čovjek smatrao oženjenim, npr. ako bi čovjek sklopio brak na ispravan način i nakon toga imao spolni odnos sa svojom suprugom, a nakon toga se razveo s njom i počinio blud s nekom drugom ženom, bit će kamenovan. Isti je slučaj i sa ženom koja je bila udata pa se nakon toga razvela. Ako nakon toga učini blud, bit će kamenovana kao da je i dalje u braku.

¹³³ Riječ *l'il-hsan* kojom se označava udata žena ili oženjen muškarac ponekad u Kur'anu ima značenje slobode: “A kada one kao udate počine blud, neka se kazne polovinom kazne propisane za slobodne žene.” (*F'n-Nisa*), a ponekad označava čednost: “One koji okrive poštene žene...” (*F'n-Nur*), a ponekad označava brak: “I udate žene...” (*F'n-Nisa*), tj. žene koje su udate. Ponekad označava spolni odnos: “Kada su čedne i kada javno ne čine blud i kada tajno ne žive s ljubavnicima...” Osnovno značenje ove riječi u arapskom jeziku je “zabrana”. Ova riječ upotrebljena je i u ajetu: “...da biste se štitili jedni od drugih.” Jedna od izvedenica iz ove riječi jeste i riječ “*el-hisn*” što znači tvrđava. U šerijatskoj terminologiji ova riječ može imati značenja: islam, punoljetstvo, i razum.

Kada je u pitanju izvršenje šerijatske kazne, u tome se neće praviti razlika između vjernika i nevjernika

Kao što je izvršenje šerijatske kazne obavezno kada se radi o vjerniku koji je učinio blud, isti je slučaj i s nevjernikom koji živi u islamskoj zemlji, kao i s otpadnikom od islama. To je zbog toga što se podanik u islamskoj zemlji obavezao da će poštovati zakone muslimana. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kamenovao dvojicu jevreja koji su kao oženjeni učinili blud. Što se tiče i otpadnika od islama, i na njega se odnose zakoni muslimana, i njegovo otpadništvo ga ne oslobađa od odgovornosti.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ الْيَهُودَ اتَّوَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَامْرَأَةٍ مِنْهُمْ قَدْ زَنَيَا فَقَالَ: «مَا تَجِدُونَ فِي كِتَابِكُمْ؟» فَقَالُوا: «نُحْصِمُ وَجُوهَهُمَا وَيُخْرِبَانِ». قَالَ: كَذَبْتُمْ. إِنَّ فِيهَا الرَّجْمَ فَأَتَوْا بِأَتْرَافٍ فَأَتَلَوْهَا إِنَّ كُتُبَهُمْ صَادِقِينَ. وَجَاءُوا بِقَارِيءٍ لَهُمْ قَرَأَ حَتَّى إِذَا انْتَهَى إِلَى مَوْضِعٍ مِنْهَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ فَقِيلَ لَهُ: ارْفَعْ يَدَكَ. فَرَفَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ تَلُوحٌ. فَقَالَ - أَوْ قَالُوا - يَا مُحَمَّدُ: إِنَّ فِيهَا الرَّجْمَ وَلَكِنَّا كُنَّا نَسْكَتُهُ بَيْنَنَا. فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فُرْجِمَا. قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَحْنُ عَلَى يَتِيمَيَا بِالْحِجَارَةِ.

Ibn Omer, r.a., prenosi da su jevreji pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveli čovjeka i ženu koji su počinili blud, pa ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: “Šta o tome nalazite u vašoj knjizi?” Oni odgovoriše: “Lica im se oboje u crno i bivaju ponižavani.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im: “Lažete. Njih, prema vašoj knjizi, treba kamenovati. Donosite Tevrat i čitajte ga ako istinu govorite.” Nakon toga, naredili su jednom od njih da čita Tevrat, i kada je došao do mjesta gdje se spominje kazna za blud, stavio je ruku na tu stranicu. Naredili su mu da podigne ruku, pa jevreji rekoše: “Muhammede, prema našoj knjizi, njih treba kamenovati, ali smo to skrivali od našeg svijeta.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da to dvoje jevreja kamenuju, a prenosilac hadisa veli: “Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako lično baca kamenje na te bludnike.”¹³⁴

¹³⁴ Bilježe ga E-Buhari i Muslim.

U predanju koje bilježi Ahmed stoji: “Naredili su njihovom učenjaku Ibn Suriji da čita.”

Džabir ibn Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se kamenuje jedan čovjek iz plemena Eslem i jedan jevrej.¹³⁵

El-Bera ibn Azib, r.a., prenosi da su jevreji pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., proveli nekog jevreja koji je učinio blud, pa su ga namazali crnom bojom i bičevali. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ih: “Je li vam u vašoj knjizi naređeno da ovako kažnjavate bludnike.” Oni odgovoriše: “Da.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., zovnu jednog od njihovih učenjaka i reče mu: “Zaklinjem te Allahom, dž.š., Koji je objavio Tevrat Musau, a.s., je li vam naređeno da tako kažnjavate one koji počine blud?” On reče: “Ne... Da me nisi zakleo ovom zakletvom, nikada ti ne bih rekao da je i nama naređeno da kamenujemo bludnike. Ali, blud se proširio među našim uglednicima pa kada bi neko od naših uglednika počinio blud, mi ga ne bi kažnjavali, a ako bi to učinio neko od običnog svijeta, kaznili bi ga. Zbog toga smo odlučili da odredimo jedinstvenu kaznu za sve: i za uglednike i za običan svijet, pa smo uveli mazanje crnom bojom i bičevanje.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَوَّلُ مَنْ أَحْيَا أَمْرَكَ إِنَّ أَمَاتُوهُ.

“Allahu, ja sam prvi koji će izvršiti Tvoje naredbe kada ih oni zapostave”, pa je naredio da kamenuju tog jevreja. Nakon toga, Allah, dž.š., objavio je Svome Poslaniku, s.a.v.s.:

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَامِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ﴾

“O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore: ‘Vjerujemo!’, a srcem ne vjeruju...” do riječi: “Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to!” Jevreji su govorili: “Idite Muhammedu, pa ako vam naredi da bludnika namažete crnom bojom i da ga bičujete, poslušajte ga, a ako vam naredi da ga kamenujete, nemojte ga poslušati.” Nakon toga, Allah, dž.š., objavio je:

¹³⁵ Bilježe ga Ahmed i Muslim.

﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

“A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici.”

﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

“Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici.”

﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

“Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio pravi su grešnici.”¹³⁶

Mišljenje učenjaka

Autor djela *El-Bahr* prenosi da se svi učenjaci slažu da treba bičevati i nevjernika koji je u ratu s muslimanima ukoliko počini blud. Što se tiče kamenovanja, Eš-Šafi, Ebu Jusuf i Kasimovi učenici smatraju da treba kamenovati oženjenog nevjernika kada učini blud ako je punoljetan, zdrave pameti i slobodan, i koji je sklopio, shodno svom vjerskom uvjerenju, ispravan brak.

Ebu Hanifa, Muhammed, Zejd ibn Alija, Nasir, imam Jahja i dr. smatraju da nevjernika treba bičevati, ali da ga ne treba kamenovati ako učini blud, jer, prema njima, potrebno je da čovjek bude musliman kako bi sklopio legalan brak. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kamenovao je dvojicu jevreja na osnovu presude koja je bila zapisana u Tevratu, na osnovu čijih propisa jevreji prakticiraju svoju vjeru.

Imam Jahja veli: “Isti propisi odnose se i na podanika nevjernika u islamskoj državi.”

Malik veli: “Njega ne treba kažnjavati.”

Što se tiče nevjernika s kojim su muslimani zaključili mirovni sporazum, prema mišljenju Eš-Šafija i Ebu Jusufa, i njih treba kazniti za učinjeni blud, a imam Malik, Ebu Hanifa i Muhammed, smatraju da njih ne treba kažnjavati za učinjeni blud.

¹³⁶ Bilježe ga: Ahmed, Muslim i Ebu Davud.

Ibn Abdul-Berr malo pretjeruje kada tvrdi da se svi učenjaci slažu da je uvjet da bi se čovjek smatrao oženjenim to da kao musliman sklopi brak. Međutim, spominjali smo da Eš-Šafi i Ahmed to ne postavljaju kao uvjet.

Među učenjacima koji smatraju da je uvjet pripadnost islamu jesu: Rebia, Malikov šejh i neki učenjaci šafijskog mezheba.

Spajanje bičevanja i kamenovanja

Ibn Hazm, Ishak ibn Rahevejh, i među tabiinima Hasan el-Basri, smatraju da oženjenog muškarca koji učini blud treba bičevati sa stotinu udaraca, a nakon toga treba ga kamenovati sve dok ne umre od toga, tako da će biti kažnjen i jednom i drugom kaznom.

عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خُذُوا عَنِّي. خُذُوا عَنِّي. قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا: الْبِكْرَ بِالْبِكْرِ جُلْدَ مِائَةٍ وَنَفْيَ سَنَةٍ وَالْتِّبَ بِالتِّبِّ جُلْدَ مِائَةٍ وَالرَّجْمَ.

Kao dokaz oni navode predanje Ubade ibn es-Samita, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Poslušajte me... poslušajte me... Allah, dž.š., propisao im je izlaz! Ako neudata žena učini blud, bit će kažnjena sa stotinu udaraca bičem, a ukoliko udata žena učini blud, bit će bičevana sa stotinu udaraca i nakon toga kamenovana.”¹³⁷

Prenosi se da je Alija, r.a., bičevao Šurahu u četvrtak, a u petak ju je kamenovao. Rekao je: “Bičujem je na osnovu naredbe Allaha, dž.š., a kamenujem je na osnovu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.”

Ebu Hanifa, Malik i Eš-Šafi smatraju da ne treba spajati bičevanje i kamenovanje nego, ukoliko oženjen muškarac ili udata žene učine blud, treba ih samo kamenovati.

Od Ahmeda se o ovom pitanju prenose dva mišljenja.

Prema jednom od tih mišljenja, treba spojiti bičevanje i kamenovanje, i to je njegovo jače mišljenje, koje prihvata i El-Hireki.

¹³⁷ Bilježe ga: Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

Prema drugom mišljenju, ne treba spajati bičevanje i kamenovanje, jer je to mišljenje većine učcnjaka, a ovo mišljenje prihvata Ibn Hamid.

Oni kao dokaz navode činjenicu da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kamenovao Maiza i gamidijku kao i dvojicu jevreja, i nikoga od njih nije bičevao. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je El-Enisu el-Eslemiju: "Ako prizna kamenuj je", a nije mu naredio da je bičuje. Činjenica da ovaj hadis prenosi Ebu Hurejra, r.a., ukazuje na to da se to desilo u kasnijem periodu, jer je Ebu Hurejra, r.a., primio islam relativno kasno, tako da ovaj hadis derogira sve kazne koje su se desile prije njega. Ebu Bekr, r.a., i Omer, r.a., za vrijeme svog hilafeta, nikada nisu spajali kamenovanje i bičevanje. Šejh Dehlevi smatra da između ovoga nema nikakve kontradiktornosti i da, kada se radi o ovim šerijatskim kaznama, nema derogiranih niti derogirajućih hadisa, nego da se stvar prepušta mišljenju vladara.

Ja smatram da vladar ima pravo spojiti bičevanje i kamenovanje, ali mu je preporučljivo da se ograniči samo na kamenovanje, jer je to bila praksa Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Mudrost koja se krije u tome jeste to što je kamenovanje oduzimanje života, i kada se to učini, ostali ljudi bit će upozoreni, a bičevanje je dodatna kazna koju je dozvoljeno izostaviti. Smatram da su se zbog toga Allahov Poslanik, s.a.v.s., Ebu Bekr, r.a., i Omer, r.a., ograničavali samo na kamenovanje.

Uvjeti za obaveznost izvršenja kazne

Da bi izvršenje kazne zbog učinjenog bluda bilo obavezno, potrebno je da se ispune sljedeći uvjeti:

1. da je čovjek koji je učinio blud zdrave pameti;
2. da je punoljetan;
3. da je to učinio kao rezultat slobodne volje i
4. da je znao da je to što čini strogo zabranjeno.

Maloljetnik, nenormalna osoba kao i čovjek koji je prisiljen da učini blud neće biti kažnjeni zbog toga.

وَرُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ:
عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحِلَّمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَفْعَلَ.

Aiša. r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tri osobe nisu odgovorne za svoje postupke: čovjek koji spava, sve dok se ne probudi, dijete, sve dok ne postane punoljetno, i nenormalna osoba, sve dok joj se ne vrati pamet."¹³⁸

Potrebno je da čovjek zna da je to što čini strogo zabranjeno zbog toga što, da bi se kazna izvršila nad njim, on mora znati u šta se upustio. Allahov Poslanik, s.a.v.s., vraćao je Maiza kada mu je došao da prizna da je počinio blud, pa ga je pitao: "A jesi li znao šta je to blud?"

Prenosi se da je neka crna ropkinja optužena pred Omerom, r.a., da je učinila blud, pa je on upita: "Zbog čega si učinila blud?" Ona odgovori: "Zbog dva dirhema." Nakon njenih riječi Omer, r.a., upita prisutne ashabe o njihovom mišljenju, pa Alija, r.a., reče: "Smatram da je trebaš kamenovati." Abdurrahman, r.a., reče: "Ja smatram isto što i tvoj brat." Osman, r.a., reče: "Koliko ja vidim, ona to ne smatra velikim grijehom, a Allah, dž.š., propisao je da se kazna izvrši nad onim ko je znao Njegovu naredbu o tom pitanju." Omer, r.a., reče: "Istinu si rekao."

Na koji se način dokazuje krivica

Krivica se dokazuje na jedan od dva načina: priznanjem ili svjedočenjem svjedoka.

Izvršenje kazne na osnovu čovjekovog priznanja

Što se tiče priznanja, ono je prema nekima najbolji dokaz. Allahov Poslanik, s.a.v.s., prihvatio je Maizovo priznanje, kao i priznanje gamidijke, i o ovom pitanju ne razilazi se niko od imama. Međutim, oni se razilaze u tome koliko puta treba čovjek priznati da bi se na osnovu toga mogao kazniti.

¹³⁸ Bilježe ga: Ahmed, autori *Es-Sunenu* i El-Hakim, koji kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju El-Buhari i Muslim." Et-Tirmizi ovaj hadis ocjenjuje dobrim.

Malik, Eš-Šafi, Davud, Et-Taberi i Ebu Sevr smatraju da je dovoljno da jednom prizna. Ebu Hurejra, r.a., i Zejd ibn Halid, r.a., prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Unejse, idi kod te žene, i ako prizna, kamenuj je.” Ta je žena priznala, i on ju je kamenovao ne spominjući koliko je puta priznala.

Prema učenjacima hanefijskog mezheba, osoba koje je počinila blud treba to priznati četiri puta u različitim terminima.

Ahmed i Ishak zastupaju isto mišljenje, s tim što oni ne uvjetuju da se ta priznanja dese u različitim terminima. Međutim, prvo je mišljenje najispravnije.

Ukoliko se čovjek koji je priznao da je počinio blud predomisli, nad njim neće biti izvršena šerijatska kazna

Učenjaci šafijskog i hanefijskog mezheba, i Ahmed,¹³⁹ smatraju da ukoliko se čovjek nakon priznanja predomisli, neće biti kažnjen. Ahmed i Et-Tirmizi bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Maiz, kada su ga ljudi počeli kamenovati, počeo bježati, pa ga je neki čovjek udario košću, i kada su ga ljudi stigli, kamenovali su ga. Kada su to spomenuli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., rekao je: “Zašto ga niste pustili?”¹⁴⁰

Ovaj se hadis od Ebu Hurejre, r.a., prenosi putem više lanaca prenosilaca.

Ebu Davud i En-Nesai bilježe sličan hadis u kojem se još spominje da je Maiz, kada je osjetio udarce kamenja, povikao: “Ljudi, vratite me Allahovom Poslaniku, jer moji su me sunarodnjaci obavijestili da će me Allahov Poslanik, s.a.v.s., lično kamenovati.” Međutim, ljudi nisu prestali da ga kamenuju sve dok ga nisu ubili. Kada su se vratili Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestili ga o tome šta se desilo, on je rekao: “Zašto niste prestali i doveli mi ga!”

¹³⁹ Malik kaže: “Ako se predomisli zbog postojanja sumnje da je to učinio, to će mu se prihvatiti, a ako se predomisli, a ne bude nimalo sumnjao da je to učinio, u jednom od predanja od Malika, koje je poznatije, stoji da će to biti prihvaćeno, a u drugom predanju stoji da to ne bi bilo prihvaćeno.”

¹⁴⁰ Et-Tirmizi veli: “Ovaj je hadis hasen-dobar.”

Čovjek koji prizna da je učinio blud s nekom ženom, a ona to porekne

Ako čovjek prizna da je učinio blud s nekom ženom, a ona to porekne, samo će se nad njim izvršiti šerijatska kazna, a nad njom neće. Ahmed i Ebu Davud bilježe predanje Sehla bin Sa'da, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu da je učinio blud s ženom kojoj je spomenuo ime, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao po nju, i kada je došla, upitao je o tome, a ona je to porekla. Zbog toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaznio je samo njega, ali ne i nju.

Ova kazna jeste zbog učinjenog bluda koji je čovjek priznao, a ne kazna za potvoru, kao što to smatraju Malik i Eš-Šafi.

El-Evzai i Ebu Hanifa kažu: "Bit će kažnjen samo zbog potvore, jer zbog njenog poricanja postoji sumnja da je to doista učinjeno." Međutim, zamjerka ovom mišljenju jeste to što njeno poricanje ne poništava njegovo priznanje.

Hadijeovski pravac, zatim Muhammed, a prenosi se od Eš-Šafija smatraju da on treba biti kažnjen i zbog bluda i zbog potvore, jer Ebu Davud i En-Nesai bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je čovjek iz plemena Bekr po imenu Ibn Lejs došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i priznao da je četiri puta s nekom ženom počinio blud. Taj je čovjek bio neoženjen, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da ga bičuju sa stotinu udaraca bičem. Nakon toga je zatražio ženino priznanje, ali je ona rekla: "Allahov Poslaniče, on je slagao", pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da ga kazne za potvoru sa osamdeset udaraca bičem.¹⁴¹

Izvršenje kazne na osnovu svjedočenja svjedoka

Optužba za blud ima loše posljedice kad je u pitanju ugled čovjeka i žene. To ruši njihovu čast i njima kao i njihovim porodicama nanosi sramotu. Zbog toga je islam postavio jaka pravila prilikom utvrđivanja da li je neko učinio blud kako bi spriječio sve one koji žele nekoga potvoriti. Na taj način zaštitio je svakog čovjeka od sramote koju bi mu mogao

¹⁴¹ En-Nesai veli: "Ovaj je hadis nevjerodostojan", a Ibn Hibban veli da se ne može upotrebljavati kao dokaz.

nanijeti neko drugi. Da bi svjedočenje bilo prihvaćeno, potrebno je da se ispune sljedeći uvjeti:

prvi: potrebno je da svjedoče četverica svjedoka, što nije slučaj prilikom svjedočenja za neke druge stvari. Uzvišeni je rekao:

﴿وَاللَّيْ يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَوْفَاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا﴾

“Kada neka od žena vaših blud počini, zatražite da to protiv njih četverica od vas posvjedoče, pa ako posvjedoče, držite ih u kućama sve dok ih smrt ne umori ili dok im Allah ne nađe izlaz neki.”¹⁴²

Također je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ﴾

“Oni koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka...”¹⁴³

Ako ih bude manje od četiri, njihovo svjedočenje neće biti primljeno.

Ako manje od četiri svjedoka budu svjedočili, da li će biti kažnjeni zbog toga?

Učenjaci hanefijskog mezheba, Malik, Eš-Šafi i Ahmed smatraju da trebaju biti kažnjeni, jer je Omer, r.a., kaznio trojicu ljudi: Ebu Bekru, Nafiju i Šibla ibn Mabeda, koji su svjedočili da je Mugira, r.a., učinio blud.

Neki smatraju da oni ne trebaju biti kažnjeni za potvoru jer su imali namjeru da svjedoče, a ne da potvore čovjeka protiv koga svjedoče. Prema mišljenju učenjaka šafijskog, hanefijskog i zahirijskog mezheba, ovo je mišljenje ispravnije;

drugi: da svjedoci budu punoljetni. Uzvišeni je rekao:

﴿وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ﴾

¹⁴² En-Nisa, 15.

¹⁴³ En-Nur, 4.

“I navedite dva svjedoka, dva muškarca vaš, a ako nema dvojice muškaraca, onda jednog muškarca i dvije žene, koje prihvatate kao svjedoke.”¹⁴⁴

Ako svjedok ne bude punoljetan, njegovo svjedočenje neće biti prihvaćeno, jer se dijete ne smatra muškarcem niti će ga neko prihvatiti kao svjedoka iako je ono teoretski u stanju svjedočiti.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

رَفَعَ الْقَلَمَ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ.

“Tri osobe nisu odgovorne za svoje postupke: čovjek koji spava, sve dok se ne probudi, dijete, sve dok ne postane punoljetno, i nenormalna osoba, sve dok joj se ne vrati pamet.”

Dijete nije sposobno brinuti se o svom imetku tako da ne može svjedočiti protiv nekog drugog, jer je svjedočenje poput starateljstva;

treći: da budu zdrave pameti. Svjedočenje nenormalne osobe i osobe koja je senilna, neće biti prihvaćeno, na osnovu hadisa koji smo prethodno citirali. Ako se svjedočenje djeteta ne prima zbog nepotpunosti njegove pameti, onda je još preče da svjedočenje nenormalne i senilne osobe ne bude prihvaćeno;

četvrti: pravednost i pobožnost. Uzvišeni je rekao:

﴿وَأَشْهَدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾

“I kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite.”¹⁴⁵

I rekao je Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾

“O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete”¹⁴⁶;

¹⁴⁴ El-Bekara, 282.

¹⁴⁵ Sura Et-Talak, 2.

¹⁴⁶ Sura El-Hudžurat, 6

peti: islam. Bez obzira da li svjedočenje bilo protiv muslimana ili nemuslimana, svjedoci moraju biti muslimani, i u tome se slažu svi učenjaci;

šesti: da svjedoci jasno vide kako spolni organ bludnika ulazi u ženin spolni organ, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao je Maiza: “Možda si je samo poljubio, dodirnuo ili pogledao”, pa je on odgovorio: “Ne, Allahov Poslaniče.” Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nedvosmisleno ga je upitao o samom činu bluda, pa je on odgovorio: “Da, Allahov Poslaniče, ušao sam u nju kao što štapić ulazi u posudu sa surmom i kao što konopac s vedrom ulazi u bunar.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Dobro.”

Pogled je u ovom slučaju dozvoljen zbog toga što je to nužno kako bi svjedok mogao svjedočiti, kao što je to dozvoljeno liječniku i babici prilikom porađanja žene;

sedmi: nedvosmislenost u riječima, tj. onaj ko svjedoči ne smije se koristiti metaforom, kao što smo to spominjali u jednom od prethodnih hadisa;

osmi: da svjedočenje bude na jednom mjestu u isto vrijeme. Većina učenjaka smatra da je jedan od uvjeta svjedočenja za blud i to da svi svjedoci u isto vrijeme i na istom mjestu svjedoče protiv čovjeka koji je optužen za blud. Ako bi dolazili pojedinačno, svjedočenje ne bi bilo prihvaćeno.

Učenjaci šafijskog, zahirijskog, i zejdijskog mezheba ne postavljaju ovaj uvjet. Prema njima, svjedočenje bi bilo prihvaćeno ako bi svjedočili i u isto vrijeme na istom mjestu kao i ako bi svjedočili pojedinačno. Svjedočenje bi bilo prihvaćeno, jer Allah, dž.š., u ajetu spominje svjedoke, a ne spominje mjesto, kao i zbog toga što će svako svjedočenje različitih osoba biti prihvaćeno ako se podudari, pa makar se ne desilo na istom mjestu, i takvo je svjedočenje poput svjedočenja za druge stvari;

deveti: svjedoci moraju biti muškarci. Kada je u pitanju svjedočenje za blud, svi svjedoci moraju biti muškarci, i u ovom slučaju svjedočenje žena neće biti prihvaćeno.

Ibn Hazm smatra da je dozvoljeno prihvatiti i svjedočenje žena kada je blud u pitanju ukoliko posvjedoče dvije žene koje su poznate po pravednosti, a koje svjedoče umjesto jednog muškarca. Prema njemu, prihvatljivo je ako budu svjedočili trojica muškaraca i dvije žene, ili dva čovjeka i četiri žene, ili jedan čovjek i šest žena, ili samo osam žena;

deseti: da svjedočenje ne kasni za samim činjenjem bluda, jer prenosi se da je Omer, r.a., rekao: "Ko god bude svjedočio protiv nekoga da je učinio blud, ali to ne učini onda kada je to trebalo učiniti, nego onda kada zamrzi čovjeka koji je počinio blud, njegovo svjedočenje neće biti primljeno."

Prema učenjacima hanefijskog mezheba, ako bi svjedoci svjedočili protiv bludnika, ali nakon prolaska određenog vremena, njihovo svjedočenje ne bi bilo primljeno. Oni kao dokaz navode to što je svjedok koji je vidio čovjeka kako čini blud u situaciji da bira: da li želi svjedočiti protiv njega, ili želi sakriti njegovu sramotu. Ako bi šutio duži vremenski period, to bi ukazivalo na to da se odlučio sakriti njegovu sramotu. Ako bi nakon određenog vremena odlučio svjedočiti, to bi ukazivalo na to da je to učinio zbog mržnje, a u tom slučaju svjedočenje ne bi bilo prihvaćeno zbog osnovane sumnje da je to učinio zbog mržnje koju osjeća prema tom čovjeku, kao što je to rekao Omer, r.a., a ne prenosi se da se neko od ashaba suprotstavio njegovom mišljenju, tako da se to može smatrati konsenzusom.

Ovaj propis važi ukoliko ne postoji neki opravdan razlog koji je spriječio svjedoka da svjedoči na vrijeme, npr. udaljenost od mjesta gdje živi kadija, ili bolest svjedoka i sl., i u tom bi slučaju svjedočenje bilo prihvaćeno. Učenjaci hanefijskog mezheba koji su postavili ovaj uvjet nisu odredili tačnu vremensku dužinu, nego su to prepustili kadiji, da on sam procjeni na osnovu specifičnosti situacije i uzroka koji su spriječili svjedoka da svjedoči. Neki učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da je to period od mjesec dana, a neki da je to šest mjeseci.

Što se tiče većine učenjaka, učenjaka malikijskog, šafijskog, zahirijskog, šitskog i zejdijskog mezheba, prema njima, odgađanje

svjedočenja ne utječe na njegovo prihvatanje, bez obzira koliko dugo bilo odgođeno.

Učenjaci hanbelijskog mezheba imaju dva mišljenja: jedno se podudara s mišljenjem učenjaka hanefijskog mezheba, a drugo s mišljenjem većine učenjaka.

Može li kadija suditi samo na osnovu svog znanja

Učenjaci zahirijskog mezheba smatraju da je kadija obavezan suditi na osnovu svog znanja kada su u pitanju krvarine, odmazde, međumovinski odnosi, zinaluk i drugi prestupi za koje Šerijat precizira kaznu, bez obzira da li je za to saznao prije nego što je postao kadija ili nakon toga. Prema njima, to je najpouzdanija informacija, jer je počinjeno djelo kadija lično vidio. Nakon toga, po pouzdanosti, dolazi priznanje, a nakon toga, upotreba dokaza. Uzvišeni je rekao: “O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi.”¹⁴⁷ Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko od vas vidi neko ružno djelo neka ga otkloni rukom, a ako to nije u stanju, onda neka govori protiv toga.”

Kadija je dužan suditi pravedno, a nije pravedno da pusti nasilnika da i dalje čini nasilje, a da ga u tome ne spriječi. Zbog toga, njegova je dužnost da svako zlo otkloni svojom rukom i da svakome dadne njegovo pravo, jer ako to ne učini, on će biti nasilnik.

Međutim, većina učenjaka smatra da kadija nema pravo suditi samo na osnovu svoga znanja. Ebu Bekr, r.a., rekao je: “Kada bih vidio čovjeka kako čini grijeh zbog kojeg se treba kazniti, ne bih ga kaznio sve dok za to ne bih imao dokaze.” Kadija je poput ostalih ljudi; nije mu dozvoljeno da nekog optužuje ukoliko za to nema jasan i nepobitan dokaz. Ako bi kadija optužio čovjeka da je učinio blud jer je sam kadija to vidio, ali ne bude imao drugih svjedoka, bit će optužen za potvoru i kažnjen zbog toga. Ako je kadiji zabranjeno govoriti o onome što ne zna, preče je onda da mu bude zabranjeno da na osnovu tog svog neznanja postupi. Osnova na kojoj se temelji ovo mišljenje jesu riječi Uzvišenog:

¹⁴⁷ En-Nisa, 135.

﴿فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالْبُحْثَاءِ فَأَوْتِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾

“A pošto svjedoke nisu doveli, oni su onda kod Allaha lažljivci.”¹⁴⁸

Da li se neudata žena može kazniti zbog bluda ukoliko se ustanovi da je trudna

Većina učenjaka smatra da sama trudnoća ne znači da tu ženu, koja je trudna, treba kazniti, nego se treba tražiti priznanje ili svjedoci. Kao dokaz za ovo mišljenje oni navode hadise koji govore da kaznu treba izbjegavati kada postoji neka dilema. Prenosi se da je Alija, r.a., rekao nekoj neudatoj trudnoj ženi: “Jesi li bila prisiljena učiniti blud?” Ona mu odgovori: “Ne.” On reče: “Možda ti je neki čovjek prišao dok si spavala?”

Pouzdaní prenosioći prenose da je Omer, r.a., prihvatio tvrdnju žene koja je tvrdila da je teškog sna i da joj je neki čovjek prišao dok je bila u snu, i da ni dan-danas ne zna ko je to bio.

Malik i njegovi sljedbenici kažu: “Ako žena koja je neudata zatrudni, a ne bude prisiljena na činjenje bluda, nad njom će se izvršiti šerijatska kazna. Dokaz da je djevica bila prisiljena na činjenje bluda jeste to da se pojavi sva krvava i utučena zbog toga što je silovana.” Oni kao dokaz za svoje mišljenje navode riječi Omera, r.a.: “Kamenovanje je obavezno nad svakim oženjenim muškarcem i udatom ženom, za koje postoji jedan od sljedećih dokaza da su počinili blud: svjedoci, trudnoća ili priznanje.”

Alija, r.a., rekao je: “Ljudi, postoje dvije vrste bluda: tajni i javni. Tajni blud je onaj za koji su potrebni svjedoci, i oni su ti koji su prvi optužili bludnika. Javni je blud onaj koji se objelodani zbog trudnoće ili priznanja.”

Oni kažu: “Ovo su riječi ashaba, i ne prenosi se da im se neko u njihovo vrijeme suprotstavljao o ovom pitanju, tako da se to može smatrati konsenzusom.”

¹⁴⁸ E:n-Nur, 13.

Oslobađanje od kazne zbog dokaza koji negira da su čovjek ili žena počinili blud

Ako se kod čovjeka ili žene pojavi dokaz koji negira da su počinili blud, npr. da se ustanovi da je žena i dalje djevica i da nije izgubila djevičanstvo, ili da je njen spolni organ potpuno zatvoren, tako da nije u stanju imati spolni odnos, ili se, kada je u pitanju čovjek, ustanovi da je kastriran ili da ne može doći do erekcije, nad njima se neće izvršiti kazna.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao je Aliju, r.a., da izvrši kaznu nad čovjekom koji je ulazio kod neke žene. Kada je Alija, r.a., došao kod njega vidio ga je kako se kupao u vodi, i kada ga je izvukao iz vode, primijetio je da je taj čovjek kastriran. Alija, r.a., pustio ga je i vratio se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., te ga obavijestio o tome.

Žena koja se porodi šest mjeseci nakon udaje

Ako se žena porodi šest mjeseci nakon udaje, nad njom se neće izvršiti kazna.

Malik veli: “Čuo sam da je pred Osmana ibn Affana, r.a., dovedena žena koja se porodila šest mjeseci nakon udaje, pa je on naredio da je kamenuju. Alija, r.a., reče mu: ‘Ona ne treba biti kamenovana, jer je Uzvišeni u Svojoj knjizi rekao:

﴿وَحَمْلُهُ وَفَصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾

‘Nosi ga i doji trideset mjeseci.’¹⁴⁹

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنَسِّمَ الرِّضَاعَةَ﴾

‘Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude.’¹⁵⁰

¹⁴⁹ El-Ahkaf, 15.

¹⁵⁰ El-Bekara, 233.

Najmanji period trudnoće jeste šest mjeseci, tako da ona ne treba biti kamenovana.' Kada je Osman, r.a., poslao po ženu, bilo je već kasno jer su je kamenovali.”

Vrijeme izvršavanja kazne

Autor djela *Bidajetul-mudžtehid*¹⁵¹ veli: “Što se tiče vremena izvršenja kazne, većina učenjaka smatra da to ne treba biti u vrijeme kada vladaju velike vrućine i kada je žestoka zima, niti treba izvršiti kaznu nad čovjekom dok je bolestan.”

Neki učenjaci smatraju da se može izvršiti kazna i nad čovjekom koji je bolestan, i to su mišljenje zastupali imam Ahmed i Ishak. Oni kao dokaz navode dva hadisa u kojima stoji da je Omer, r.a., izvršio kaznu nad Kudamom u vrijeme dok je on bio bolestan. Uzrok razilaženja među učenjacima jeste različito shvaćanje ciljeva koje ima izvršenje kazne, i briga o načinu i uzroku smrti kažnjenika.

Oni koji smatraju da se šerijatska kazna treba općenito izvršiti bez izuzetaka tvrde da se i nad bolesnikom sprovodi kazna.

Oni koji dublje ulaze u značenje izvršenja kazne smatraju da se nad bolesnikom ne treba izvršavati kazna, sve dok ne ozdravi, niti da to treba činiti u trenutku kada vladaju vrućine i žestoka zima.

Eš-Ševkani veli: “Autor djela *El-Bahr* prenosi konsenzus učenjaka da neoženjenog muškarca i neudatu ženu treba ostaviti sve dok ne prođu ljetne vrućine i zima, kao i bolesnika dok ne ozdravi. Ako se radi o bolesniku koji se ne nada ozdravljenju, prema Hadiju i učenjacima šafijskog mezheba, bit će bičevan korijenjem palme ukoliko to može podnijeti.

Nasir i Muejjedun Billah kažu: “Bludnik neće biti kažnjen ako je bolestan, pa makar se radilo i o neizlječivoj bolesti.” Međutim, prvo je mišljenje ispravnije, jer ima potvrdu u prethodno citiranom hadisu koji prenosi Ebu Umama ibn Sehl ibn Hunejf el-Ati.¹⁵²

¹⁵¹ Tom 2., str. 410.

¹⁵² Str. 153.

Kada je u pitanju bludnik koji treba biti kamenovan, prema mišljenju Atire, učenjaka šafijskog, hanefijskog mezheba i imama Malika, njegovu kaznu ne treba odgađati jer je cilj kazne pogubljenje.

El-Mervezi veli: “Njegovu kaznu treba odgoditi u vrijeme kada vladaju vrućine, zima ili ako je bolestan, bez obzira da li je priznao grijeh ili je to dokazno pomoću svjedoka.”

El-Isferajini veli: “Kaznu treba odgoditi samo ako se radi o bolesti, a kada je u pitanju vrućina ili zima, o tome postoje različita mišljenja koja zavise od toga da li je blud dokazan pomoću svjedoka, priznanjem ili nečim drugim.”

Trudnicu ne treba kamenovati sve dok se ne porodi i dok ne prođe period dojenja, ako ne bude u stanju naći nekog drugog da doji dijete.

عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: إِنَّ أُمَّةَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَنَتْ فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَجْلِدَهَا فَأَتَيْتُهَا فَإِذَا هِيَ حَدِيثَةُ الْعَهْدِ بِنَفَاسٍ فَخَشِيتُ أَنْ أَجْلِدَهَا أَنْ أَقْتُلَهَا فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَحْسَنْتَ. أَتْرَكُهَا حَتَّى تَمُوتَ.

Prenosi se da je Alija, r.a., rekao: “Ropkinja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., učinila je blud pa mi je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da je bičujem. Kada sam došao po nju, saznao sam da se ona nedavno porodila, pa sam se pobojavao da je bičujem dok je u tom stanju. To sam spomenuo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mi je rekao: ‘Dobro si postupio. Ostavi je dok se ne oporavi.’”¹⁵³

Ukopavanje osobe koju treba kamenovati

O ukopavanju osobe koju treba kamenovati preneseni su različiti hadisi. U nekima jasno stoji da je treba ukopati, dok se u drugim hadisima to ne spominje.

Imam Ahmed veli: “Većina hadisa ukazuje na to da osobu koja se kamenuje ne treba ukopavati.”

¹⁵³ Bilješke ga: Ahmed, Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

Razilaženje među učenjacima nastalo je upravo zbog različitosti ovih hadisa.

Malik i Ebu Hanifa kažu: “Osobu koju treba kamenovati ne treba ukopavati u zemlju.”

Ebu Sevr veli: “Treba je ukopati.”

Prenosi se da je Alija, r.a., kada je izveo Šurahu el-Hemdaniju da se kamenuje, naredio da se ona donekle ukopa u zemlju, pa su je ljudi nakon toga počeli kamenovati.

Imam Eš-Šafi u ovom slučaju pušta mogućnost izbora, a od njega se također prenosi da je smatrao da jedino žene treba ukopavati.

Atira smatra da je preporučljivo muškarca ukopati do pupka, a ženu do grudi, te da je preporučljivo svezati ženinu odjeću kako joj se ne bi otkrilo stidno mjesto kada se počne trzati i izmicati ukoliko ne bude ukopana.

Učenjaci se slažu da ženu treba kamenovati dok je u sjedećem položaju, a muškarca u stojećem položaju. Malik veli: “Muškarca treba kamenovati u sjedećem položaju.” Drugi učenjaci kažu: “Kadija će odabrati u kojem će položaju bludnik biti kamenovan.”

Prisustvovanje kadije i svjedoka kamenovanju¹⁵⁴

Autor djela *Nejlul-evtar* veli: “Autor djela *El-Bahr* prenosi od Atira, i Eš-Šafija da su oni smatrali da imam nije obavezan prisustvovati kamenovanju, i ovo je mišljenje ispravno jer ne postoji dokaz koji ukazuje na to da je to obavezno. U predanju koje govori o Maizu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se Maiz kamenuje, ali nije prisustvovao kamenovanju, a poznato je da je Maiz priznao da je učinio blud. Isto tako, nije prisustvovao kamenovanju gamidijke, iako neki pogrešno smatraju da je prisustvovao.”

¹⁵⁴ Ebu Hanifa smatra da svjedoci moraju biti prvi koji će baciti kamen na bludnika koji je kao oženjen učinio blud, a ukoliko je blud dokazan pomoću svjedoka, a svjedoci odbiju da počnu kamenovati osuđenika, vladar će ih prisiliti na to. To zbog toga što će se na taj način svjedoci upozoriti da ne shvataju olahko svoje svjedočenje i da budu sigurni u svome svjedočenju. Ako se dokaz za učinjeni blud desi pomoću priznanja bludnika, vladar ili njegov zamjenik otpočet će kamenovanje.

Autor djela *Et-Telbis* veli: “U ova dva hadisa ne spominje se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prisustvovao kamenovanju, čak se u nekim predanjima ovih hadisa spominje da nije prisustvovao. To tvrdi i Eš-Šafi, koji kaže: ‘Što se tiče kamenovanja gamidijke, u *Et-Sunenu* Ebu Davuda bilježi se da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije prisustvovao kamenovanju.’ Ako je ovo predanje tačno, onda se da zaključiti da imam nije obavezan prisustvovati kamenovanju bludnika, niti je to obaveza svjedoka. Međutim, to je preporučljivo, jer Ibn Dekik el-Id prenosi da su učenjaci smatrali da je preporučljivo da vladar započne s kamenovanjem ukoliko se kazna dešava na osnovu priznanja bludnika, a svjedoci će započeti s kamenovanjem ako se kazna izvršava na osnovu njihovog svjedočenja.”

Prisustvovanje jedne skupine vjernika izvršavanju šerijatske kazne

Uzvišeni je rekao:

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara bičem, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje, ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete, i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!”¹⁵⁵

Učenjaci ovaj ajet navode kao dokaz da je preporučljivo da izvršavanju šerijatske kazne prisustvuje jedna skupina vjernika. Međutim, razilaze se u mišljenju u situaciji kada je u pitanju broj vjernika. Neki kažu: «Treba da ih bude četverica», neki da ih treba biti trojica, neki da je potrebno da bude samo jedan, a neki da treba da bude sedam i više vjernika.

¹⁵⁵ F:n-Nur, 2.

Udaranje prilikom bičevanja

Ebu Hanifa i Eš-Šafi smatraju da će bludnik biti udaran po cijelom tijelu osim po spolnom organu, licu i glavi. Malik veli: "Prilikom bičevanja, čovjeka treba razodjenuti." Isto mišljenje zastupaju i imam Ebu Hanifa i Eš-Šafi, osim ako se radi o bičevanju zbog potvore.

Bičevat će se u sjedećem položaju, a ne dok stoji.¹⁵⁶

En-Nevevi veli: "Učenjaci šafijskog mezheba smatraju da ukoliko se udarci zadaju bičem, bič treba biti srednje veličine, ni prevelik ne premali. Ako se radi o palminoj grani, ona treba ne treba biti ni potpuno suha ni sirova, i treba da je srednje težine. Udarci će biti umjereni, tako da onaj ko udara neće dizati ruku iznad glave niti će blago spuštati ruku, nego će to činiti umjerenom snagom."

Odgadanje izvršenja kazne ako se radi o neoženjenom muškarcu i neudatoj ženi koji su počinili blud

Ako se radi o kažnjavanju neoženjenog muškarca i neudate žene, kazna će biti odgođena ako vladaju velike vrućine ili zima. Isti je slučaj i s bolesnikom za koga postoji nada da će ozdraviti. Ako se radi o osobi za koju nema nade da će ozdraviti, učenjaci šafijskog mezheba smatraju da nju treba udarati korištenjem palminog stabla ukoliko je bolesnik u stanju to podnijeti.

Ebu Davud i dr. bilježe predanje jednog ensarije koji prenosi da se neki čovjek razbolio, pa je smršao tako da su od njega ostale samo kosti i koža. Jednom prilikom kod njega je ušla neka ropkinja i on je učinio blud s njome. Kada su njegove komšije došle da ga obiđu, on ih je obavijestio o onom što se desilo i rekao im je: "Raspitajte se o mom statusu kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer sam učinio blud s ropkinjom." Oni su to spomenuli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekli: "Nismo vidjeli nekog da je bolesniji od toga čovjeka. Da smo ga kojim slučajem ponijeli ovamo, kosti bi mu se raspale. On je samo kost i koža."

¹⁵⁶ *Bidajetul-mudžtehid*, tom 2, str. 410.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi da uzmu stotinu palminih grančica i da ga odjednom udare njima.

Ako bi osoba koja se bičuje podlegla, da li treba za nju platiti krvarinu

Ukoliko osoba koja se bičuje umre, za nju ne treba davati krvarinu.

U komentaru Muslimovog *Sabiha*, En-Nevevi kaže: “Učenjaci se slažu da za osobu za koju je imam naredio da bude bičevana, pa od toga umre, ne treba davati krvarinu niti se iskupljivati zbog njenog ubojstva, niti to treba činiti imam niti onaj ko ju je bičevao, niti je to obaveza državne kase. U prethodnim poglavljima govorili smo o propisima koji govore o kaznama za bludnike, a u nerednim poglavljima govorit ćemo o nekim drugim grijesima.”

1. Homoseksualizam (griješ Lutovog, a.s., naroda)

Homoseksualizam spada među najveće grijeha, i to je razvrat koji uništava moral, zdravu prirodu, vjeru, dunjaluk, pa i sami čovjekov život. Allah, dž.š., kaznio je počinioce ovog grijeha najstrašnijom kaznom. Utjerao je u zemlju Lutov, a.s., narod, i na njih je poslao kišu od kamenja kao kaznu za njihove prljave postupke. O tome je objavio ajete kako bi se učili i bili opomena svim ljudima. Uzvišeni je rekao:

﴿وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ إِنَّكُمْ لَأَتُونَ
الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَظْهَرُونَ فَاجْتَنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ
وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ﴾

“I Luta, kad reče narodu svome: ‘Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio. Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama. Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi!’ A odgovor naroda njegova glasio je: ‘Istjerajte ih iz grada vašeg, oni su ljudi čistunci! I Mi smo njega i porodicu njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala s onima koji su kaznu iskusili. I na njih smo

kišu spustili, pa pogledaj kako su razvratnici skončali.”¹⁵⁷ I rekao je Uzvišeni:

﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيِّئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزَوْنَ فِي صَیْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ قَالَ لَوْ أَنِّي لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلَوْا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَّنصُودٍ مُّسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ﴾

“I kad izaslanici Naši dođoše Lutu, on se zbog njih nađe u neprilici i bi mu teško pri duši, pa reče: ‘Ovo je mučan dan!’ I narod njegov pohrli njemu, a i prije su radili sramotna djela. ‘O narode moj’, reče on, ‘eto mojih kćeri, one su vam čistije! Bojte se Allah i pred gostima mojim me ne sramotite! Zar među vama nema razumna čovjeka?’ ‘Ti znaš da nam nisu potrebne tvoje kćeri’, rekoše oni, ‘ti doista znaš šta hoćemo mi.’ Ah, da ja samo imam moć’, reče on, ‘ili da se mogu osloniti na nekog snažnog!’ A meleki rekoše: ‘O Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, oni tebi ne mogu nauditi. Ti kreni s čeljadi svojom u gluho doba noći bez žene svoje, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire! – Rok im je praskazorje, a zar praskazorje nije blizu?’ I kada pade naredba Naša, Mi sve prevrnusmo, ono što je bilo gore – bi dolje, i na njih, kao kišu, grumenje od pečena blata spustismo, koje je neprekidno sipalo, obilježeno od Gospodara tvoga, a ono nije daleko ni od jednog nasilnika.”¹⁵⁸

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se ubije homoseksualac i prokleo ga je.

عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ

¹⁵⁷ El-E'raf, 80-84.

¹⁵⁸ Hud, 77.-82.

عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ فَأَقْتُلُوا فَاعِلَهُ وَالْمُتَعَمِّلَ بِهِ .

Ikrima od Ibn Abbasa, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ako vidite da neko čini grijeh Lutova, a.s., naroda, ubijte i aktivnog i pasivnog učesnika.”¹⁵⁹

U predanju koje bilježi En-Nesai stoji:

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَمِلَ عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ . . . لَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَمِلَ عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ .

“Allah, dž.š., prokleo je homoseksualce, Allah, dž.š., prokleo je homoseksualce, Allah, dž.š., prokleo je homoseksualce.”

Eš-Ševkani veli: “Onaj ko se upusti u ovaj ogavni grijeh zaslužuje da bude kažnjen takvom kaznom koja će biti opomena svima koji pameti imaju i tako da će se stišati strast poremećenih osoba. Onaj ko bude činio grijeh kakav nije prethodio u prijašnjim generacijama bit će kažnjen takvom žestinom koja će potpuno odgovarati veličini njihovog grijeha. Allah, dž.š., kaznio je Lutov, a.s., narod tako što ih je utjerao u zemlju, i ta je kazna zadesila i neoženjene i oženjene.”

Islam je propisao ovako žestoku kaznu za ovaj grijeh jer činjenje takvog grijeha ima veoma štetne posljedice i nanosi štetu kako pojedincu, tako i cijelom društvu. Ove štetne posljedice ukratko ćemo spomenuti prenoseći ih iz knjige *Islam i medicina*.¹⁶⁰

Homoseksualizam uništava naklonost i želju za ženama

Homoseksualizam odvraća čovjeka od ženskog spola, tako da, u krajnjem slučaju, takav čovjek nije u stanju imati spolni odnos sa ženom. Na taj način biva uništen osnovni cilj braka, a to je rađanje potomaka.

Ukoliko bi homoseksualac i bio u stanju oženiti se, njegova žena bila bi žrtva tog braka, ne bi osjećala smirenost pored njega, ljubav, samilost, a na ovim osjećajima zasniva se bračna veza. Takva žena živjela bi u velikoj neizvjesnosti: niti bi bila udata niti razvedena.

¹⁵⁹ Bilježe ga: Ebu Davud, Et-Tirmizi, En-Nesai i Ibn Madža.

¹⁶⁰ Autor knjige jeste Muhammed Vasi.

Homoseksualizam ima štetne posljedice na nervni sistem

Ovaj nastrani običaj napada psihi čovjeka i ima štetan utjecaj na njegov nervni sistem, tako da čovjek zapada u depresivno stanje. On u srcu osjeća da nije stvoren da bude muškarac, tako da njegovi osjećaji postaju poremećeni. U tom slučaju muškarci mu postaju privlačni, te on počinje razmišljati o njihovim spolnim organima.

Zbog ovoga, možemo shvatiti suštinu zbog koje se određeni broj mladića odaje potpunom razvratu i koji počinju oponašati žene koristeći šminku. Oni stavljaju karmin na svoje usne, dotjeruju obrve, i nastoje biti ženstveni u svom hodu i čine mnoge druge stvari koje vidimo u svako vrijeme i na svakom mjestu. U medicinskoj literaturi spominju se razne vrste posljedica ovih neobičnih poremećaja, međutim mi ovdje nemamo prostora da to sve spomenemo.

To se ne ograničava samo na štetan utjecaj na nervni sistem, nego ima štetne posljedice i na čovjekovu psihi. To što ga ova nastranost izlaže raznim psihičkim bolestima biva uzrokom da izgubi svaku slast u životu i odnosi od njega svojstvo ljudskosti i muškosti. To u njemu oživljava razne psihičke poremećaje koji postaju vidljivi i koji potpuno ovladavaju njime. Primjeri ti psihičkih bolesti jesu neraspoloženje, depresija, itd.

Štetne posljedice na čovjekov razum

Homoseksualizam ima veoma štetne posljedice na čovjekov razum, na moć njegovog razmišljanja, iskrivljuje njegove predstave o životu, muti razum, slabi njegovu volju. To se sve vraća na nedostatak njegove razboritosti koju treba pokazati u svom svakodnevnom životu, što ima direktne posljedice: neodgovoran je prema svom poslu i obavezama koje ima. Primijetit ćeš da postoji velika veza između duševne pokvarenosti i homoseksualizma. Homoseksualac postaje tupoglav, pokvaren, gubi moć normalnog razmišljanja i potpuno gubi razum i pamet.

Melanholija

Homoseksualizam može biti ili sam uzrok pojave melanholije ili je jedan od znakova te bolesti. Potvrđeno je da ovakva vrsta nemorala ima veoma veliki utjecaj na ovu bolest, tako što je povećava, što se sve direktno odražava na nervni sistem čovjeka.

Nezasitnost homoseksualaca

Homoseksualizam je nastrani običaj koji nije dovoljan da bi zadovoljio seksualne potrebe čovjeka, jer je to u potpunosti neprirodni fizički dodir kojim nisu zadovoljni nervni centri u mozgu; spolni kontakt je bolan, a ima štetne posljedice i na ostatak organa u tijelu.

Ako bismo pogledali samu fiziologiju spolnog odnosa i razmišljali o cilju koji taj spolni odnos ima i to usporedili s onim što se dešava prilikom homoseksualnog čina, vidjeli bismo veliku razliku koja će ti ukazati da se radi o neispravnom činu i nastranosti.

Narušavanje zdravlja nekih organa i njihovo uništavanje

Ako bismo malo razmislili o homoseksualizmu, vidjeli bismo da on uništava pojedine organe ljudskog tijela, i čovjek gubi kontrolu nad tjelesnim izlučevinama i nad izmetom jer nije u stanju da ga zadrži. Zbog toga, možemo zaključiti da su grešnici ove vrste uvijek uprljani izmetom, jer on izlazi iz njih mimo njihove volje i kontrole.

Utjecaj homoseksualizma na moral

Homoseksualizam je znak moralnog pada, i to je opasna duševna bolest, tako da ćemo vidjeti da svi oni koji čine ovakvu vrstu nemorala imaju iskvareno ponašanje i pokvarenu prirodu. Takvi ljudi gotovo da ne mogu razlikovati šta je dobro, a šta sramota činiti. Njihova je volja slaba, nemaju savjest koja bi ih upozorila, ne zaziru od bilo čega, čak i od toga da seksualno zlostavljaju djecu i maloljetnike; to čine na grub

način nastojeći utoliti svoje nezasite strasti. Često slušamo o zločinima koje oni čine, i to se prikazuje u medijima i u novinama. O pojedinostima njihovih zločina možemo saznati u sudnicama i bolnicama.

Utjecaj homoseksualizma na opće zdravlje

Pored svega što smo spomenuli, onaj ko se upušta u ovakav razvrat osjeća tjeskobu u grudima i nesreću u srcu. Ta duševna tjeskoba slabi njihov imunitet, tako da osobe koje to čine bivaju izložene raznim fizičkim oboljenjima.

Utjecaj na genitalni sistem

Homoseksualizam slabi centre u mozgu koji upravljaju orgazmom koji čovjek doživljava prilikom spolnog odnosa, što uništava žlijezde koje proizvode spermu. Nakon toga, sperma biva zagađena, što u veoma kratkom periodu dovodi do nemogućnosti začeća, i čovjek postaje impotentan, što osuđuje homoseksualce na izumiranje.

Tifus i dizenterija

Možemo reći da homoseksualizam biva uzrokom pojave tifusa i dizenterije kao i drugih bolesti koje se prenose dolaskom u dodir sa izmetom koji je zaražen raznim vrstama virusa i bakterija koje sa sobom nose različite bolesti.

Bolesti koje se pojavljuju kao rezultat bluda

Nema sumnje da se bolesti koje se prenose putem bluda mogu prenijeti i putem homoseksualizma, tako da osobe koje čine blud obolijevaju od njih, što uništava njihova tijela i duše. Iz prethodno navedenog, možemo spoznati mudrost koja se krije u šerijatskoj zabrani homoseksualizma. U tome se ogleda preciznost islamskih propisa koji djeluju zastrašujuće za one koji se upuštaju u ovaj grijeh jer je naređeno da se takvi pogube, i da se svijet riješi njihovog zla.

Mišljenje učenjaka o pitanju homoseksualizma

Svi se učenjaci slažu da je homoseksualizam strogo zabranjen. Međutim, razilaze se kada je u pitanju način kažnjavanja na tri mišljenja:

1. mišljenje onih koji smatraju da se homoseksualci trebaju općenito ubiti;
2. mišljenje onih koji smatraju da je kazna za homoseksualizam identična kazni za bludnike;
3. mišljenje onih koji smatraju da kadija ima pravo odlučiti o vrsti kazne.

Prvo mišljenje

Ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., En-Nasir, El-Kasim ibn Ibrahim, i Eš-Šafi, u jednom od predanja, smatraju da je kazna za homoseksualca pogubljenje, bez obzira da li je neoženjen ili oženjen i bez obzira da li je aktivni ili pasivni učesnik u tom činu.

عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلْ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ فَأَقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ.

Ikrima prenosi od Ibn Abbasa, r.a., koji je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: “Ako vidite da neko čini grijeh Lutova, a.s., naroda, ubijte i aktivnog i pasivnog učesnika.”¹⁶¹ Hafiz Ibn Hadžer veli: “Prenosioci ovog hadisa pouzdani su, s tim što postoji razlika u tekstu hadisa.”

2. Prenosi se od Alije, r.a., da je on naredio da se onaj ko se bavi homoseksualizmom kamenuje.¹⁶²

Eš-Šafi veli: “Na osnovu ovog predanja možemo zaključiti da se čovjek koji se bavi homoseksualizmom kamenuje bez obzira da li je oženjen ili ne.”

3. Prenosi se da je Ebu Bekr, r.a., okupio ashabe da zatraži od njih mišljenje o čovjeku koji ima spolni odnos s drugim čovjekom. Najžešći

¹⁶¹ Bilježi ga per autora hadiskih zbirki osim En-Nesaija. Autor djela *Nejful-ertar* veli: “Bilježe ga i El-Hakim i El-Bejhki.”

¹⁶² Bilježi ga El-Bejhki.

stav o tom pitanju imao je Alija ibn Ebu Talib, r.a., koji je rekao: “Ovo je grijeh koji prije nas nije činio ni jedan narod osim Lutova, a.s., naroda, a znate na koji ih je način Allah, dž.š., kaznio. Ja smatram da ih treba spaliti na lomači.” Nakon toga, Ebu Bekr, r.a., poslao je pismo Halidu ibn Velidu, r.a., u kojem mu je naredio da spali homoseksualce.¹⁶³ Eš-Shevkan i tvrdi da ovi hadisi negiraju sva ostala mišljenja i dokaze.

Oni koji smatraju da treba pogubiti homoseksualce razilaze se u stavu o načinu izvršenja te kazne.

Ebu Bekr, r.a., i Alija, r.a., smatrali su da ih treba pogubiti sabljom, a nakon toga spaliti na lomači.

Omer, r.a., i Osman, r.a., smatrali su da na njih treba srušiti zid.

Ibn Abbas, r.a., smatrao je da ih treba baciti s najveće zgrade u mjestu u kojem žive.

El-Begavi prenosi od Eš-Ša‘bija, Ez-Zuhrija, Malika, Ahmeda, i Ishaka da homoseksualce treba kamenovati. Et-Tirmizi to mišljenje bilježi od Malika, Eš-Šafija, Ahmeda i Ishaka.

Prenosi se od En-Nehaija da je rekao: “Da je ikako moguće kamenovati čovjeka dva puta, to bi trebalo učiniti s homoseksualcima.”

El-Munziri veli: “Ebu Bekr, r.a., Alija, r.a., Abdullah ibn Zubejr, r.a., i Hišam bin Abdulmelik spaljivali su homoseksualce.”

Drugo mišljenje

Scid ibn el-Musejjeb, Ata ibn Ebu Rabbah, Hasan, Katada, En-Nehai, Es-Sevri, El-Evzai, Ebu Talib, imam Jahja, Eš-Šafi, u jednom predanju, smatrali su da homoseksualca treba kazniti istom kaznom koja je predviđena za bludnika. Ukoliko je neoženjen, bit će bičevan i protjeran, a ako je oženjen, bit će kamenovan. Kao dokaz navode sljedeće:

1. ovaj je čin jedna od vrsta bluda, jer se radi o spolnom kontaktu, tako da i aktivni i pasivni učesnik u tome potpadaju pod propise koji se odnose na blud. To potvrđuju riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

¹⁶³ Bilježi ga El-Bejheki, a u njegovom nizu prenosilaca postoji prekid.

إِذَا أَتَى الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَهُمَا زَانِيَانِ .

“Ako muškarac ima spolni odnos s drugim muškarcem, oni su bludnici.”

2. Ako bismo ustvrdili da se propisi koji govore o bludu ne odnose direktno na homoseksualizam, onda ćemo reći da se odnose na to putem analogije.

Treće mišljenje

Ebu Hanifa, El-Mu’ejjed Billahi, El-Murteda i Eš-Šafi, u jednom predanju, smatraju da kadija ima pravo za homoseksualce odrediti kaznu koju želi, jer taj čin nije blud tako da se na njega ne mogu odnositi isti propisi. Eš-Ševkani mišljenje onih koji smatraju da homoseksualce treba pogubiti ocjenjuje najispravnijim. Kritizirajući drugo mišljenje, on veli: “Dokazi koji ukazuju na to da homoseksualce općenito treba pogubiti bez obzira da li su neoženjeni ili oženjeni različiti su od dokaza koji se odnose na blud, gdje se pravi razlika između neoženjenog i oženjenog muškarca. Ovo ukazuje na to da ova dva čina nemaju isti status i ruši analogiju na koju se oni pozivaju, jer je analogija suvišna ukoliko postoji šerijatski tekst.”

2. Onanija (samozadovoljavanje)

Samozadovoljavanje rukom u suprotnosti je s odgojem i moralom kojim treba biti okićen jedan musliman. Međutim, učenjaci se razilaze o šerijatskopравnom statusu ovog djela. Neki smatraju da je to općenito zabranjeno. Neki smatraju da je zabranjeno u određenim situacijama, a obavezno u drugim, dok neki smatraju da je to pokuđeno činiti.

Oni koji smatraju da je to zabranjeno jesu učenjaci malikijskog, šafijskog i zejdijskog mezheba. Njihov je dokaz to što je Allah, dž.š., naredio čuvanje spolnih organa u svim situacijama osim ako se radi o supruzi i ropkinji. Ako se čovjek mimo ove dva izuzetka odluči na samozadovoljavanje, bit će od onih koji prelaze granicu dozvoljenog, i učinio je ono što mu je Allah, dž.š., zabranio. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ هُمْ يُفَرِّجُهُمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ
فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾

“..i. koji stidna mjesta svoja čuvaju, osim od žena svojih ili od onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju; a oni koji i pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju.”¹⁶⁴

Oni koji smatraju da je to zabranjeno u određenim situacijama, a naređeno u drugim, jesu učenjaci hanefijskog mezheba, koji kažu: “Samozadovoljavanje je obavezno u slučaju da se čovjek poboji da će učiniti blud, i u tom slučaju primijenit će pravilo činjenja manjeg zla. To će biti zabranjeno ako se čini samo zbog naslađivanja i raspirivanja strasti. Također, nema smetnje da čovjek to učini ako njime ovladaju strasti, a njegova žena ili ropkinja nisu prisutne. U tom slučaju učinit će to da bi se smirio.”

Učenjaci hanbelijskog mezheba kažu: “To je strogo zabranjeno osim ako čovjek to učini iz bojazni da ne učini blud, ili se poboji za svoje zdravlje, a nema žene ili ropkinje, i nije u takvom imovinskom stanju koje bi mu omogućilo da se oženi. U tom slučaju neće biti grešan da to učini.”

Ibn Hazm smatra da je to pokuđeno činiti, ali da onaj ko to čini nije grešan, jer je čovjeku dozvoljeno da lijevom rukom dodiruje svoj spolni organ, i u tom se slažu svi učenjaci. Ako je dodir dozvoljen, jedino što se mimo toga može desiti jeste prouzrokovanje izlaska sperme, a to u osnovi nije zabranjeno, jer je Uzvišeni rekao:

﴿وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ﴾

“On vam je objasnio šta vam je zabranio.”¹⁶⁵ Nije nam objašnjeno da je ovo zabranjeno pa je na osnovu toga dozvoljeno, jer je Uzvišeni rekao:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً﴾

“On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio.”

¹⁶⁴ El-Mu'minun, 5.7.

¹⁶⁵ El-En'am, 119.

On veli: “To je pokuđeno zbog toga jer ne spada u plemenite osobine i ne ubraja se u moralne vrijednosti. Prenijeli su nam da su neki smatrali ovo pokuđenim, a neki su to smatrali dozvoljenim. Među onima koji su to smatrali pokuđenim jesu Omer, r.a., Ibn Abbas, r.a., Hasan i neki učenici tabiini. Hasan je rekao: ‘To su ljudi prakticirali kada su išli u vojne.’ Mudžahid je rekao: ‘Prijašnje generacije naređivale su svojim mladićima da to čine kako bi se sačuvali od bluda. Isti propis odnosi se i na žene.’”

3. Lezbijstvo

Lezbijstvo je, prema mišljenju svih učenjaka, strogo zabranjeno, a dokaz za to jeste predanje u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَلَا يَفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَلَا تَفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ .

“Muškarcu je zabranjeno gledati u stidno mjesto drugog muškarca, i ženi je zabranjeno gledati u stidno mjesto druge žene. Muškarcu je zabranjeno spavati pod istim pokrivačem s drugim muškarcem, a i ženi je zabranjeno pod istim pokrivačem spavati s drugom ženom.”¹⁶⁶ Lezbijstvo je spolni kontakt u kojem spolni organi ne ulaze jedan u drugi, pa zbog toga za to nije propisana određena kazna kao što je propisana u slučaju kada muškarac ima odnos sa ženom s kojom nije vjenčan.

4. Zoofilija (spolni odnos sa životinjama)

Svi se učenjaci slažu da je zoofilija strogo zabranjena.

Međutim, razilaze se kada je u pitanju kazna za čovjeka koji to čini.

Prenosi se da je Džabir ibn Zejd rekao: “Ko bude spolno općio sa životinjom, treba ga kazniti.”

Prenosi se da je Alija, r.a., rekao: “Ako se radi o oženjenom čovjeku, treba ga kazniti.”

¹⁶⁶ Bilješke ga: Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi

Hasan je rekao: "To je poput bluda."

Ebu Hanifa, Malik, Eš-Šafi u jednom u predanju, El-Muejjed Billah, En-Nasir, imam Jahja, smatraju da je kadija obavezan da mu, shodno svom mišljenju, odredi kaznu koja će djelovati upozoravajuće na druge, jer to nije poput bluda.

Eš-Šafi, u jednom drugom predanju, smatra da takvoga treba ubiti.

رَوَى عَنْهُ ابْنُ أَبِي عَمْرٍو عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
مَنْ وَقَعَ عَلَى الْبَهِيمَةِ فَاقْتُلُوهُ وَاقْتُلُوا الْبَهِيمَةَ.

Amr ibn Ebu Amr, r.a., prenosi od Ikrima, od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ako neko bude imao spolni odnos sa životinjom, ubijte i njega i tu životinju."¹⁶⁷

Asim prenosi od Ebu Rezina, od Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Onoga ko bude općio sa životinjom ne treba kažnjavati"¹⁶⁸, i spominje da je ovo mišljenje najispravnije.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ وَقَعَ عَلَى ذَاتِ مَحْرَمٍ فَاقْتُلُوهُ
وَمَنْ وَقَعَ عَلَى بَهِيمَةٍ فَاقْتُلُوهُ وَاقْتُلُوا الْبَهِيمَةَ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ako neko bude spolno općio sa bližom rodicom, ubijte ga, ko bude općio s nekom životinjom, ubijte ga i ubijte životinju s kojom je općio."¹⁶⁹

Eš-Ševkani veli: "U hadisu se nalazi dokaz da treba ubiti i životinju koja je bila žrtva spolnog općenja, a razlog se spominje u predanju koje bilježe Ebu Davud i En-Nesai, a u kojem stoji da je neko upitao Ibn Abbasa, r.a.: 'Zbog čega se ubija životinja?', pa je odgovorio: 'Smatram da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., to rekao zato što je pokuđeno jesti meso te životinje nakon što je to učinjeno s njome.'"

Prethodno smo spominjali da je razlog tome da se ne bi govorilo: "S ovom životinjom učinjeno je to i to."

¹⁶⁷ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, Et-Tirmizi koji kaže: "Ovaj hadis prenosi jedino Amr ibn Ebu Amr."

¹⁶⁸ Bilježe ga Et-Tirmizi i Ebu Davud.

¹⁶⁹ Bilježi ga Ibn Madža.

Alija, r.a., i Eš-Šafi, u jednom predanju, smatrali su da je zabranjeno jesti meso životinje s kojom je to učinjeno te da tu životinju treba zaklati.

Kasimovi sljedbenici, učenjaci šafijskog mezheba, u jednom predanju, Ebu Hanifa i Ebu Jusuf smatrali su da je pokuđeno jesti meso te životinje.

Autor djela *El-Bahr* smatra da životinju s kojom je to učinjeno treba zaklati, pa makar joj meso bilo zabranjeno jesti kako ne bi donijela mladunče koje će biti mješanac čovjeka i životinje. Prenosi se da je neki čoban imao spolni odnos sa životinjom, pa je rodila nešto što je bilo mješanac čovjeka i životinje. Što se tiče hadisa u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se kolje životinja, osim s namjerom da se jede njeno meso, taj je hadis općenit, a specificira ga hadis koji smo spomenuli u ovom poglavlju.¹⁷⁰

5. Silovanje

Ako bi žena bila silovana, neće biti kažnjena šerijatskom kaznom, jer je Uzvišeni rekao:

﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾

“A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, njemu grijeh nije.”¹⁷¹

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأُ وَالْتِسْيَانُ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ.

“Mome umetu oprošteno je ono što greškom učini, ono što učini iz zaborava i ono na što je prisiljen.”

Za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., neka je žena silovana, pa je on nije kaznio.

Neka je žena došla kod Omera, r.a., žaleći se da je tražila od nekog pastira da je napoji vodom, pa je on odbio osim ako mu se ne poda, i ona je pristala na to. Omer, r.a., zatražio je mišljenje od Alije, r.a., pa je

¹⁷⁰ *Nejlul-evtar*, tom 7., str. 900.

¹⁷¹ El-Bekara, 173.

on rekao: "Ona je bila prisiljena da to učini." Nakon toga Omer, r.a., dao joj je nešto imetka i pustio je da ide.

Kada je u pitanju silovanje, svejedno je da li je žena fizički svladana i nakon toga silovana, ili joj je zapriječeno, i u ovome niko od učenjaka ne pravi razliku. Međutim, razilaze se o pitanju da li je onaj ko ju je silovao obavezan dati joj nešto od imetka na ime mehra?

Malik i Eš-Šafi smatraju da je on obavezan to učiniti.

Malik bilježi u *Muvettau* od Ibn Šihaba da je Abdulmelik ibn Mervan presudio da čovjek koji je silovao neku ženu da toj ženi nešto od svog imetka na ime mehra.

Ebu Hanifa veli: "Ne treba joj ništa davati."

Autor djela *Bidajetul-mudžtehid* veli: "Uzrok razilaženja među učenjacima jeste pitanje da li se vjenčani dar daje i vezuje za spolni odnos ili se daje kao poklon. Oni koji ga vežu za spolni odnos smatraju da će žena imati pravo na to, svejedno da li se radi o dozvoljenom ili zabranjenom odnosu, a oni koji smatraju da je to poklon koji je Allah, dž.š., propisao prilikom sklapanja braka smatraju da žena koja je silovana neće imati pravo na to."

Mišljenje Ebu Hanife ispravnije je.

6. Spolni odnos koji se desi greškom

Ako bi se neka žena prerušila i prikazala nekom čovjeku da je njegova mlada, i on bude imao spolni odnos s njome, nad njim neće biti izvršena šerijatska kazna.

Isti je propis i ako mu se ne bi prikazala kao mlada, nego čovjek u svom krevetu zatekne ženu pa bude uvjeren da je to njegova žena i imadne spolni odnos s njome. Ni tada neće biti kažnjen zbog toga. Ovaj propis važi za svaki spolni odnos koji je desi greškom. Što se tiče svjesnog spolnog odnosa koji je zabranjen, on obavezuje izvršenje šerijatske kazne. Ako bi neko pozvao ženu koja mu je zabranjena da učini blud s njome, pa mu se odazove neka druga žena, a on bude mislio da je to žena koju je pozvao, pa učini blud s njome, bit će kažnjen predviđenom

šerijatskom kaznom. Ako bi pozvao ženu koja mu je zabranjena, pa mu se odazove njegova žena, i on bude imao spolni odnos s njome misleći da to čini sa ženom koja mu je zabranjena, nad njim neće biti izvršena kazna. Međutim, bit će grešan shodno svojoj namjeri.

Negubljenje djevičanstva

Negubljenje djevičanstva prouzrokuje sumnju da je žena protiv koje je svjedočeno da je učinila blud uistinu to i učinila, i ovo mišljenje zastupaju: Ebu Hanifa, Eš-Šafi, Ahmed, šije zejdiije. Prema njima, ako bi četverica svjedoka posvjedočila da je neka djevojka učinila blud, a četiri pouzdane žene posvjedoče da ona nije izgubila djevičanstvo, ona neće biti kažnjena, niti će biti kažnjeni svjedoci.

7. Spolni odnos koji se desi nakon braka oko čije se ispravnosti učenjaci razilaze

Ovdje je riječ o izvršenju kazne zbog spolnog odnosa koji se desi nakon braka oko čije se ispravnosti učenjaci razilaze, npr. privremeni brak, *šigar*¹⁷², brak u kojem se čovjek vjenča s razvedenom ženom samo da bi je učinio dozvoljenom njenom prvom mužu, brak koji je sklopljen bez staratelja i svjedoka, brak sa sestrom žene koja je razvedena i koja je još u *iddetu* nakon definitivnog razvoda braka, ženidba s petom ženom u vrijeme kada je četvrta u *iddetu* nakon definitivnog razvoda braka.

Razilaženje učenjaka o pitanju ispravnosti ovih brakova smatra se uzrokom postojanja sumnje kada je u pitanju dozvoljenost spolnog odnosa. Postojanje sumnje jeste razlog zbog kojeg optuženi biva oslobođen kazne. Ovo je u suprotnosti s mišljenjem učenjaka zahirijskog mezheba, jer oni smatraju da čovjek treba biti kažnjen zbog svakog spolnog odnosa koji se desi nakon neispravnog sklapanja braka.

¹⁷² Brak koji se desi tako što se dvojica ljudi dogovore da udaju jedan za drugog svoje štićenice, a da ne daju mehr tim ženama.

8. Spolni odnos nakon neispravno sklopljenog braka

Spolni odnos nakon braka za koji se svi učenjaci slažu da je neispravan, kao što je npr. ženidba s pet žena u isto vrijeme, brak sa ženom koja je već udata, sa ženom koja je u *iddetu* nakon razvoda braka s nekim drugim čovjekom, brak sa ženom koja je tri puta razvedena prije nego što se uda za nekog drugog čovjeka – smatra se bludom zbog kojeg će njegov počinilac biti kažnjen, i taj bračni ugovor neće biti uziman u obzir.

KAZNA ZA POTVORU

Definicija potvore

Osnovno značenje riječi "*el-kazf*" (potvora) u arapskom jeziku jeste: bacanje kamenja i sl. Ta riječ upotrebljena je u sljedećem ajetu:

﴿أَنْ أَقْذِفَ فِي التَّابُوتِ فَأَقْذِفَ فِي الْيَمِّ﴾

"Metni ga u sanduk i u rijeku baci."¹⁷³

Kada se radi o potvori za blud, upotrebljena je ova riječ i ona se upotrebljava u šerijatskoj terminologiji.

Zabrana potvaranja

Cilj islama jeste očuvanje časti ljudi, briga o njihovom ugledu i položaju. Zbog toga, islam nastoji prekinuti svako klevetanje i spriječiti one koji nastoje okaljati nevine osobe. Vjernicima koji su slabi zabranjuje da vrijeđaju osjećaje drugih ljudi i da im kaljaju čast. Najstrožije zabranjuje da se o vjernicima šire glasine koje su netačne, i na taj način čini da čovjekov život bude čist i oslobođen ovog zla.

¹⁷³ Ta-Ha, 39.

Islam je potvoru definitivno zabranio i svrstao ju je među najveće grijehе. Kazna za onogako potvori vjernika jeste osamdeset udaraca bičem bez obzira da li se radilo o muškarcu ili ženi. Nakon toga, svjedočenje takve osobe više se ne prima, takva osoba proglašava se grešnikom, prokletom i udaljenom od Allahove, dž.š., milosti. Takav zasluđuje da bude kažnjen i na ovom i na onom svijetu, osim u slučaju da se ispostavi da je govorio istinu pomoću dokaza koji ne ostavljaju prostora nikakvoj sumnji, a to je svjedočenje četvorice ljudi koji će potvrditi da je optuženi uistinu učinio blud. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

“One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, s osamdeset udaraca bičem izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi, osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave, jer i Allah prašta i samilostan je!”¹⁷⁴

I rekao je Uzvišeni:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ يَوْمَ تُشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ يَوْمَئِذٍ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾

“Oni koji obijede čestite, bezazlene vjernice neka budu prokleti i na ovom i na onom svijetu; njih čeka patnja nesnosna, na Dan kada protiv njih budu svjedočili jezici njihovi, i ruke njihove, i noge njihove za ono što su radili. Toga Dana će ih Allah kazniti kaznom koju su zaslužili, i oni će saznati da je Allah, doista, oličena Istina.”¹⁷⁵

I rekao je Uzvišeni:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

¹⁷⁴ En-Nur, 4. i 5.

¹⁷⁵ En-Nur, 23.-25.

“One koji vole da se o vjernicama šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovom i na onom svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate.”¹⁷⁶

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اجْتَنِبُوا سَبْعَ مَوْقِعَاتٍ، قَالُوا: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟
قَالَ: الشَّرُّكَ بِاللَّهِ، وَالنَّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ، وَأَكْلُ الزَّيِّ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى
يَوْمَ الرَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ.

Klonite se sedam pogubnih grijeha.” Ashabi upitaše: “A koji su to grijesi?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Pripisivanje Allahu druga, bavljenje sihrom, ubijanje nevinih osoba, poslovanje s kamatom, jedenje imetka siročeta, bježanje s bojnog polja i potvaranje nevinih i čestitih vjernica.”¹⁷⁷

Zabrana potvaranja, a o čemu su objavljeni ajeti, desila se zbog potvore Aiše, r.a.. Ona veli: “Kada je Allah, dž.š., objavio da sam nevina, Allahov Poslanik, s.a.v.s., popeo se na mimber, objasnio ljudima da sam nedužna i proučio je ajete koji su objavljeni povodom mene. Kada je sišao, naredio je da se kazni troje ljudi: Hasan, Mistah i žena po imenu Himna.”¹⁷⁸

Uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju potvora

Da bi se potvora smatrala prijestupom zbog kojeg njegov počinilac treba biti kažnjen, potrebno je da se ispune određeni uvjeti. Neki od ovih uvjeta obavezni su, a neki su poželjni.

¹⁷⁶ En-Nur, 18.

¹⁷⁷ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

¹⁷⁸ Bilježi ga Ebu Davud.

Uvjeti koji treba da se ispune kada je u pitanju osoba koja je potvorila

Uvjeti koji treba da se ispune kada je u pitanju osoba koja je potvorila jesu sljedeći:

1. zdrava pamet;
2. punoljetnost;
3. da to učini slobodnom voljom.

Ovo su uvjeti čije je ispunjenje osnova da bi čovjek bio zadužen vjerskim naredbama i zabranama. Ako bi se desilo da osoba koja je nenormalna, dijete ili čovjek pod prisilom potvori nekoga, ni jedno od njih neće biti kažnjeno.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ.

“Tri osobe nisu odgovorne za svoje postupke: čovjek koji spava, sve dok se ne probudi, dijete, sve dok ne postane punoljetno, i nenormalna osoba, sve dok joj se ne vrati pamet.” I rekao je: “Mome umetu oprošteno je ono što greškom učini, ono što učini iz zaborava i ono na što je prisiljen.”

Ako se radi o djetetu koje je u pubertetu tako da njegova optužba djeluje uznemirujuće, bit će kažnjeno primjerenom kaznom.

Uvjeti koji se odnose na osobu koja je potvorena

1. Zdrava pamet.

Kazna za potvoru propisana je kako bi spriječila štetu koja može zadesiti osobu koja je potvorena. Ta šteta ne može zadesiti osobu koja je izgubila pamet.

2. Punoljetnost.

Isto tako, kada je u pitanju osoba koja je potvorena, uvjetuje se da bude punoljetna. Ako bi neko potvorio dječaka ili djevojčicu, neće biti kažnjen zbog toga. Ako bi neko potvorio djevojčicu koja nije punoljetna, ali je u stanju imati spolni odnos, prema mišljenju većine učenjaka, to se ne bi smatralo potvorom, jer se to ne smatra bludom zbog toga što ona ne može biti šerijatski kažnjena jer nije punoljetna, a onaj ko ju je potvorio dobio bi primjerenu kaznu.

Malik veli: "Ovo bi se smatralo potvorom i onaj ko je potvorio treba biti kažnjen."

Ibn el-Arebi veli: "Kada je ovo u pitanju, postoji sumnja. Međutim, Malik smatra da je preče zaštititi čast osobe koja je potvorena nego čast osobe koja je potvorila. Onaj ko je potvorio sam se izložio opasnosti, pa treba biti kažnjen."

Ibn el-Munzir veli: "Ahmed smatra da ako bi neko potvorio djevojčicu od devet godina, bio bi kažnjen zbog toga. Isto tako, ako bi neko potvorio punoljetnog dječaka, bio bi kažnjen zbog potvore."

Ishak veli: "Ako bi dječak koji je u dobi u kojoj dječaci mogu imati spolni odnos potvorio nekoga, bio bi kažnjen zbog toga. Isti je slučaj i s djevojčicom starijom od devet godina."

Ibn el-Munzir veli: "Ako bi neko potvorio maloljetnika, ne bi bio kažnjen zbog toga jer je to očita laž. Međutim, dobit će primjerenu kaznu zbog vrijeđanja."

3. Islam.

Pripadnost islamu jeste također jedan od uvjeta kada je u pitanju potvorena osoba. Ako bi osoba koja nije musliman bila potvorena za blud, onaj ko ju je potvorio ne bi bio kažnjen. Ovo mišljenje zastupa većina učenjaka. Ako bi se desilo suprotno, tj. da npr. kršćanin ili jevrej potvori slobodnog muslimana, bio bi kažnjen kaznom koja je predviđena i za muslimana koji je potvorio: bičevanje s osamdeset udaraca bičem.

4. Sloboda.

Ako bi rob potvorio slobodnog čovjeka, ne bi bio kažnjen zbog toga bez obzira da li je rob u njegovom vlasništvu ili u vlasništvu nekog drugog. To je zbog toga što rob nije na istom stupnju kao i slobodan čovjek. Međutim, strogo je zabranjeno da slobodan čovjek potvori roba.

مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكًا لَهُ بِالزَّيْنِ أَقِيمَ عَلَيْهِ الْحَدُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ كَمَا قَالَ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko potvori roba za blud nad njim, će na Sudnjem danu biti izvršena kazna, osim ako bude govorio istinu.”¹⁷⁹

Učenjaci kažu: “Kazna će biti izvršena na Sudnjem danu zbog toga što će tada prestati vlasništvo bilo koga nad bilo kime i što će biti izjednačeni oni koji su se na ovom svijetu razlikovali po položajima, slobodan čovjek i rob postat će ravnopravni. Ljudi će se tada razlikovati samo po bogobožnosti. Zbog toga, među ljudima će biti izmireni neriješeni računi tako što će biti učinjena odmazda, osim ako onaj kome je učinjeno nasilje ne halali nasilniku. Kazna nije izvršena na ovom svijetu kako se ne bi poremetili odnosi među robovima i njihovim vlasnicima i kako se oni ne bi izravnali po položaju na ovom svijetu. Ako bi neko potvorio osobu za koju je mislio da je rob, pa se ispostavi da se radi o slobodnom čovjeku, bit će kažnjen zbog toga. Ovo je mišljenje koje preferira Ibn el-Munzir. Hasan el-Basri rekao je: ‘U tom slučaju ne treba biti kažnjen.’ Ibn Hazm zastupa različito mišljenje od mišljenja većine učenjaka pa smatra da i osobu koja potvori roba treba kazniti zbog toga, i da u tom slučaju nema nikakve razlike između slobodnog čovjeka i roba. On veli: ‘Što se tiče njihovog mišljenja da čast roba i ropkinje nisu zaštićene, to je apsurdno. Čast svakog muslimana jeste zaštićena. Koliko li je samo robova koji su iza sebe ostavili više hajra od kurejšijskog halife? Ovo je njegovo mišljenje ispravno i dobro iako je donekle u oprečnosti sa hadisom.’”

¹⁷⁹ Bilješke ga El-Buhari i Muslim.

5. Potvoreni čovjek treba biti poznat po svojoj čestitosti

On treba biti poznat po svojoj čednosti i daleko od bluda za koji je optužen, bez obzira da li je poznat po nekim drugim grijesima. Ako bi neko u svojoj mladosti učinio blud, a nakon toga se pokajao i cijeli život živio čedno, pa ga nakon toga neko potvori za blud, neće biti kažnjen zbog toga, iako zaslužuje neku vrstu kazne, jer je objelodanio ono što je bilo bolje sakriti.

Uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju ono zbog čega se čovjek optužuje

Kada su u pitanju uvjeti koji se postavljaju u slučaju potvore, to je da onaj ko optužuje otvoreno i jasno izjavi da je taj i taj učinio blud, ili da na to aludira. U ovome nema razlike da li je to saopćeno riječima ili napismeno. Primjer jasne optužbe jeste da čovjek, obraćajući se nekome, kaže: "Bludniče" ili da upotrijebi neku drugu riječ sličnog značenja, kao što je negiranje porijekla. Primjer aluzije jeste da se u svađi kaže: "Ja nisam bludnik niti je moja majka bludnica."

Kada je u pitanju aludiranje, učenjaci se u tome razilaze. Malik veli: "Ako se radi o direktnoj aluziji, ona se smatra kao jasna izreka, jer se obično aluzija prihvata kao jasan govor, bez obzira što se nije upotrebio potpuno jasan govor. Omer, r.a., zastupao je ovo mišljenje."

Malik bilježi predanje Amre bin Abdurrahman, koja prenosi da su se dvojica ljudi za vrijeme hilafeta Omera, r.a., počeli vrijeđati, pa jedan od njih reče: "Tako mi Allaha, dž.š., moj otac i majka nisu bludnici." Omer, r.a., zatraži o tome mišljenje ashaba, pa neko reče: "Htio je samo pohvaliti svoje roditelje." Drugi rekoše: "Mogao je to učiniti i na neki drugi način. Smatramo da dotičnog trebaš bičevati", pa je Omer, r.a., naredio da ga bičuju sa osamdeset udaraca bičem.

Ibn Mesud, r.a., Ebu Hanifa, Eš-Šafi, Es-Sevri, Ibn Ebu Lejla, Ibn Hazm, šije, Ahmed u jednom predanju smatraju da ne treba kažnjavati u slučaju aluzije, jer aluzija sadrži dozu sumnje, a postojanje sumnje oslobađa čovjeka kazne.

Ebu Hanifa i Eš-Šafi smatraju da kadija treba u ovom slučaju odrediti neku vrstu kazne onome ko izgovori ovakve riječi.

Autor djela *Er-Revdatun-nedijja*, ukazujući nam na ono što je ispravno, veli: "Ispravno je da onaj ko želi optužiti čestite vjernice da su učinile blud, a što se spominje u Allahovoj, dž.š., knjizi, treba upotrijebiti izraz koji jezički, terminološki ili običajno ukazuje na potvoru za blud. U poređenju s drugim sličnim situacijama može se tada zaključiti da onaj ko izgovara takve riječi ne želi ništa drugo osim potvoriti jer nije dao neko drugo ispravno objašnjenje zbog kojeg se njegove riječi mogu tumačiti na neki drugi način. Taj čin biva uzrokom da takav čovjek bude kažnjen za potvoru. Isti je slučaj i ako bi upotrijebio riječ koja se u vanjskoj formi ne odnosi na blud, ili je neko neispravno protumači da se odnosi na blud, a on potvrdi da je tom riječju želio optužiti nekoga za blud. I u ovom slučaju bit će kažnjen predviđenom kaznom. Ako bi upotrijebio riječ koja se zbog situacije u kojoj je izgovorena ne može protumačiti tako da označava potvoru, u tom slučaju neće biti kažnjen. Naime, zaslužiti će kaznu jedino ako se njegove riječi mogu protumačiti kao potvora."

Na koji se način ustvrđuje da je neko učinio potvoru

To će se ustvrditi na sljedeći način:

1. priznanjem čovjeka koji je potvorio;
2. svjedočenjem dvojice pravednih ljudi.

Ovodunjalučka kazna za onoga ko je potvorio vjernika

U slučaju da čovjek nekoga potvori za blud, osim ako ne govori istinu, bit će fizički kažnjen, a kazna će biti osamdeset udaraca bičem. Postoji i odgojna kazna, a to je da njegovo svjedočenje nikada više neće biti prihvaćeno, i imat će status nepravednog čovjeka i kod Allaha, dž.š., i kod ljudi. Ove dvije kazne spominju se u riječima Uzvišenog:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

“One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, s osamdeset udara bičem izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi, osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave, jer i Allah prašta i samilostan je!”

Glede ove kazne slažu se svi učenjaci osim ako se onaj ko je potvorio ne pokaje. Postoje dva pitanja u kojima se učenjaci razilaze:

prvo pitanje:

da li je kažnjavanje roba identično kažnjavanju slobodnog čovjeka?;

drugo pitanje:

ako se onaj ko je potvorio pokaje, hoće li imati svoj prijašnji status i da li će njegovo svjedočenje nakon toga biti prihvaćeno?

Što se tiče prvog pitanja, ono glasi: ako bi rob potvorio slobodnog oženjenog čovjeka, obavezno će biti kažnjen. Međutim, da li će njegova kazna biti poput kazne predviđene za slobodnog čovjeka ili samo njena polovica?

Presuda o ovom pitanju ne spominje se u hadisima, pa su zbog toga mišljenja učenjaka o ovom pitanju različita. Većina učenjaka smatra da ukoliko bi rob potvorio nekog drugog, bio bi kažnjen s četrdeset udaraca bičem, jer on ima status roba, a kazna je za njega, ako učini blud, upola manja od kazne za slobodnog čovjeka. Uzvišeni je rekao:

﴿ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ ﴾

“A kada one kao udate počine blud, neka se kazne polovinom kazne propisane za slobodne žene.”¹⁸⁰

Malik bilježi da je Ebu Zinad upitao Abdullaha bin Amira bin Rebiu o tome, pa je odgovorio: “Bio sam s Omerom, r.a., Osmanom, r.a., i s ostalim halifama i nisam vidio da je neko od njih kaznio roba zbog potvore s više od četrdeset udaraca.”

Prenosi se od Ibn Mesuda, r.a., Ez-Zuhrija, Omera ibn Abdulaziza, Kubejsa ibn Zuejba, El-Evzaija, Ibn Hazma da su oni smatrali da i roba

¹⁸⁰ Eñ-Nisa, 25.

treba bičevati s osamdeset udaraca bičem jer je to kazna koja je pravo čovjeka koji je potvoren zbog toga što je njegova čast ukaljana, i nema razlike da li mu je to učinio slobodan čovjek ili rob.

Ibn el-Munzir veli: "Mišljenje koje se praktikira u svim krajevima jeste prvo mišljenje, a i ja ga smatram ispravnim."

U djelu *el-Mesva* stoji: "Ovo mišljenje zastupaju učenjaci."

Autor djela *El-Revdatun-nedijja* suprotstavlja se prvom mišljenju i, ocjenjujući drugo mišljenje ispravnijim, on veli: "Časni je ajet općenit i odnosi se i na slobodnog čovjeka i na roba. Uvreda roba slobodnog čovjeka, tako što ga potvori, veća je od one kada slobodan čovjek potvori slobodnog čovjeka. Ne postoji ništa što ukazuje na to, niti u Kur'anu niti u sunnetu da kazna za roba treba biti upola manja ako se radi o potvori. Većina učenjaka koji smatraju da kazna treba biti upola manja svoje mišljenje zasniva na riječima Uzvišenog:

﴿فَعَلَيْنَ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ﴾

'Neka se kazne polovinom kazne propisane za slobodne žene.'

Očito je da ovaj ajet govori o kazni za blud, a ne o kazni za potvoru. Uspoređivanje ovih dviju kazni posebno je problematično zbog toga što se one dešavaju kao rezultat različitih prijestupa; jedna od njih jeste isključivo Allahovo, dž.š., pravo, a druga u sebi sadrži i pravo čovjeka."

Što se tiče drugog pitanja, učenjaci se slažu da se svjedočanstvo čovjeka koji je potvorio ne prima sve dok se ne pokaje. Naime, on je učinio nešto što je veliki grijeh, a grijeseenje čovjeka oslobađa svojstva pravednosti, a pravednost je jedan od uvjeta prihvatanja svjedočanstva. Iako bičevanje zbog potvora briše grijeha koje je čovjek učinio i oslobađa ga kazne na onom svijetu, ipak se on nije pokajao zbog tog nedjela, a to je uzrok da se njegovo svjedočenje više ne prima.

Međutim, ako se pokaje i popravi svoje stanje, hoće li se u tom slučaju njegovo svjedočenje prihvaćati ili ne?

Učenjaci o ovom pitanju imaju dva mišljenja:

1. prvo mišljenje jeste da se može prihvatiti svjedočenje čovjeka koji je kažnjen zbog potvore ukoliko se on iskreno pokaje zbog toga. Ovo mišljenje zastupaju: Malik, Eš-Šafi, Ahmed, El-Lejs, Ata, Sufjan ibn Ucejna, Eš-Ša'bi, Kasim, Salim i Ez-Zuhri.

Omer, r.a., rekao je nekom čovjeku koji je kažnjen zbog potvore: "Ako se pokaješ, prihvaćat ću tvoja svjedočenja."

Prema drugom mišljenju, svjedočenje takvog čovjeka neće nikada više biti prihvaćeno. Ovo mišljenje zastupaju učenjaci hanefijskog mezheba, El-Evzai, Es-Sevri, Hasan, Seid ibn el-Musejjeb, Šurejh, Ibrahim en-Nehai, Seid ibn Džubejr. Osnova zbog koje se učenjaci razilaze o ovom pitanju jeste različito tumačenje riječi Uzvišenog:

﴿وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾
الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"I nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi, osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave."

Izuzimanje se u ovom ajetu u isto vrijeme može odnositi na dvije stvari, a to su: neprihvatanje svjedočenja i nazivanje takvih ljudi grešnicima, a može se odnositi samo na posljednju stvar, a to je nazivanje tih ljudi grešnicima.

Oni koji smatraju da se izuzimanje odnosi na obje ove stvari tvrde da je dozvoljeno prihvatati svjedočenje nakon što se oni pokaju.

Oni koji smatraju da se izuzimanje odnosi samo na nazivanje tih ljudi grešnicima smatraju da njihovo svjedočenje ne treba prihvatiti pa makar se i pokajali.

Način pokajanja

Omer, r.a., rekao je: "Pokajanje čovjeka koji je nekoga potvorio desit će se tako što će on opovrgnuti samog sebe." Onima koji su potvorili Mugiru, r.a., rekao je: "Ako neko od vas opovrgne samog sebe, u budućnosti ćemo prihvaćati njegovo svjedočenje, a od onoga ko to ne

učini nećemo prihvaćati svjedočenje.” Šibl ibn Ma‘bed i Nafi ibn Haris ibn Kelda porekli su svoju optužbu i pokajali su se, a Ebu Bekra je odbio to učiniti, tako da njegovo svjedočenje više nije prihvaćano.

Ovo mišljenje zastupa je Eš-Ša‘bi a prenosi se i od učenjaka Medine. Jedna skupina učenjaka kaže: “Njegovo pokajanje ogledat će se u tome da se popravi pa makar i ne opovrgnuo svoje riječi. Dovoljno će biti ako se pokaje što je to učinio i bude molio Allaha, dž.š., da mu oprost, i u budućnosti to više nikada ne učini.” Ovo mišljenje zastupali su Malik i Ibn Džerir.

Hoće li čovjek biti kažnjen ako potvori nekog od svojih potomaka

Ebu Sevr i Ibn el-Munzir kažu: “Ako bi čovjek potvorio svoga sina, također će biti kažnjen zbog toga, jer je značenje ajeta općenito i u njemu se ne pravi nikakva razlika.”

Učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba kažu: “U tom slučaju neće biti kažnjen jer jedan od uvjeta kada je u pitanju osoba koja je potvorila jeste da ne potvori nekog od svojih potomaka. Jer, ako se otac ne ubija ako ubije svoje dijete, onda je preče da ne bude kažnjen zbog potvore.”

Oni smatraju da kadija ipak može odrediti neki vid kazne (*ta’zīr*), jer je potvora uznemiravanje.

Potvaranje jednog čovjeka više puta

Ako bi se desilo da neka osoba potvori jednog čovjeka više puta, bit će kažnjena samo jednom, ako već nije bio kažnjen zbog te potvore. Ako bi onaj ko je potvorio bio već kažnjen jednom zbog toga, pa to opet učini, bit će kažnjen i drugi put. Ako bi to učinio i treći put, opet bi bio kažnjen i bio bi kažnjavan za svaku novu potvoru.

Potvaranje jedne skupine ljudi

Ako bi jedan čovjek potvorio skupinu ljudi da su učinili blud, u takvom slučaju učenjaci o ovom pitanju zastupaju tri mišljenja:

1. prvo mišljenje zastupaju oni koji smatraju da treba biti kažnjen samo jedanput. Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Malika, Ahmeda i Es-Sevrija;

2. drugo mišljenje zastupaju oni koji smatraju da treba biti kažnjen za svakog čovjeka posebno. Ovo je mišljenje Eš-Šafija, i El-Lejsa;

3. treće mišljenje zastupaju oni koji prave razliku u tome da li ih je potvorio samo jednom riječju, npr. ako im je rekao: "O bludnici", ili je svakom od njih ponaosob rekao: "Bludniče." U prvom slučaju bit će kažnjen samo jednom, a u drugom bit će kažnjen za svakog pojedinca koga je optužio.

Ibn Rušd veli: "Oni koji smatraju da će onaj ko potvori skupinu ljudi biti kažnjen samo jednom pozivaju se na predanje Enesa, r.a., i dr. koji prenose da je Hilal ibn Umejja potvorio svoju ženu da je učinila blud sa Šurejkom ibn Semhaom, r.a. Kada je spor došao do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., on je zatražio od supružnika da se međusobno proklinju, a nije kaznio Šurejka. Na ovom hadisu temelji se konsenzus učenjaka kada je u pitanju čovjek koji potvori svoju ženu da je učinila blud s nekim drugim. Oni koji smatraju da treba biti kažnjen za svakog pojedinca ponaosob svoje mišljenje temelje na tezi da je to čovjekovo pravo i ako bi neko od njih oprostio, a to ne bi učinili ostali, ne može doći do ukidanja kazne. Što se tiče onih koji prave razliku između onog ko ih je potvorio samo jednom riječju ili svakog pojedinačno, na jednom skupu, ili na više različitih skupova, temelje svoje mišljenje na tome da broj kazni treba biti jednak broju potvora, jer ako se desi da je broj potvorenih veći od jednog i da je broj potvora isto toliko, logično je da i broj kazni bude razmjeran tom broju."

Da li je izvršenje šerijatske kazne Allahovo, dž.š., pravo ili spada u domen ljudskih prava

Ebu Hanifa smara da je izvršenje šerijatske kazne Allahovo, dž.š., pravo, a to podrazumijeva da ukoliko tužba stigne do kadije, kazna se mora obavezno izvršiti, pa makar potvoreni čovjek ne bude to tražio.

Obaveznost izvršenja kazne ne prestaje u slučaju da oštećena osoba halali onome ko ju je uvrijedio. Pokajanje će koristiti čovjeku koji je potvorio između njega i Allaha, dž.š., ako je bilo iskreno. Prema Ebu Hanifi, ako se radi o robu, kazna će biti upola manja, kao i kada se radi o bludu. Imam Eš-Šafi smatra da je to čovjekovo pravo, i imam će izvršiti kaznu nad osobom koja je potvorila samo u slučaju da to zahtijeva potvorena osoba. Ako bi se desilo da potvorena osoba oprostí onome ko ju je potvorio ili ako bi to učinili njegovi nasljednici, osoba koja je potvorila bila bi oslobođena kazne, a pokajanje joj neće koristiti sve dok joj ne oprostí osoba koja je potvorena.

Oslobađanje od kazne

Onaj ko je potvorio bit će oslobođen kazne u slučaju da dovede četvoricu svjedoka, jer će oni biti dokaz da se ne radi o potvori, i da on ne zasluđuje da bude kažnjen. Ti će svjedoci biti dokaz da je optužena osoba učinila blud, i bit će kažnjena zbog toga jer se smatra bludnikom. Isti je propis i ako bi potvorena osoba priznala da je učinila blud.

Ako bi žena potvorila svoga muža, nad njom će biti izvršena kazna ukoliko se ispune svi potrebni uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju potvora. Suprotno tome jeste situacija, ako bi on potvrio nju i ne bude imao dokaz za svoju tvrdnju; u tom slučaju kazna zbog potvore neće biti nad njim izvršena, nego će se tražiti od njih dvije da se međusobno proklinju. Opširnije o tome govorili smo u poglavlju o međusobnom proklinjanju supružnika.

ODMETNIŠTVO

Definicija odmetništva

Osnovno značenje riječi “*er-ridde*” (odmetništvo) jeste “čovjekovo vraćanje putem kojim je i došao” i ima isto značenje kao u riječ “*el-irtidad*”, s tim što se ova riječ odnosi samo na nevjerstvo. U ovom slučaju, ova riječ označava odmetništvo muslimana, umno zdravog, punoljetnog, od islama, slobodnom voljom, i bez prisile, i podjednako se odnosi i na muslimana i na muslimanku. Odmetništvo od islama lude osobe i djeteta ne uzima se u obzir jer oni ne podliježu pod šerijatskopravna pravila.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

رَفَعَ الْقَلَمَ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ .

“Tri osobe nisu odgovorne za svoje postupke: čovjek koji spava, sve dok se ne probudi, dijete, sve dok ne postane punoljetno, i nenormalna osoba, sve dok joj se ne vrati pamet.”¹⁸¹

Prisiljavanje vjernika da izgovori riječi nevjerstva ne biva uzrokom da se on smatra odmetnikom od islama sve dok je njegovo srce odano vjeri.

Ammar ibn Jasir bio je prisiljen da izgovori riječi nevjerstva, što je i učinio, pa je Allah, dž.š., povodom toga objavio:

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

“Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova, i njih čeka patnja velika.”¹⁸²

¹⁸¹ Bilježe ga: Ahmed, autori *Es-Sunena*, a Et-Tirmizi ga ocjenjuje dobrim hadisom. El-Hakim veli: “Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju El-Buhari i Muslim.”

¹⁸² En-Nahl, 106.

Ibn Abbas, r.a., veli: “Mnogobošci su uhvatili njega, njegovog oca i majku Sumeju, Suhejba, Bilala i Habbaba, pa su ih mučili. Sumeju su svezali između dvije deve, stavili ispred nje koplje pa su rekli: ‘Ti si promijenila svoju vjeru zbog tog čovjeka’, pa su nakon toga ubili i nju i njenog muža. Njih dvoje, bili su prvi šehidi u islamu. Što se tiče Ammara, on je pod prisilom pristao da izgovori riječi nevjerstva i kada je oslobođen, požalio se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa ga je on upitao: ‘Šta osjećaš u srcu?’ On je odgovorio: ‘Moje je srce i dalje smireno u islamu.’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: ‘Ako te opet budu prisiljavali, ponovo izgovori te riječi.’”

Da li se smatra odmetništvom kada nevjernik konvertira u neku drugu vjeru koja je isto tako nevjernička

Rekli smo da ako musliman napusti islam, smatra se odmetnikom, i na njemu će biti primijenjeni propisi koji su predviđeni za odmetnike. Međutim, da li se odmetnikom naziva samo musliman koji napusti svoju vjeru ili se taj termin može upotrebljavati i za sljedbenike drugih vjera kada zamijene svoju vjeru nekom drugom nevjerničkom vjerom?

Ono što se da zaključiti jeste to da ako nevjernik napusti svoju vjeru i zamijeni je nekom drugom nevjerničkom vjerom, neće se smatrati odmetnikom niti će snositi posljedice, jer je on napustio vjeru koja je neispravna i prihvatio drugu, koja je također, prema islamskom učenju, neispravna, a nevjernici su glede toga svi jednaki. Suprotna tome jeste situacija ako bi čovjek napustio islam i zamijenio ga nekom drugom vjerom. U tom slučaju, on je napustio uputu i istinitu vjeru i prihvatio se zablude i nevjerstva. Uzvišeni je rekao:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

“A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama, ona mu neće biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati.”¹⁸³

U nekim predanjima hadisa stoji:

¹⁸³ Alu Imran, 85.

مَنْ خَالَفَ دِينَهُ دِينَ الْإِسْلَامِ فَأَضْرِبُوا عُنُقَهُ.

“Onoga ko zamijeni vjeru nekom drugom vjerom mimo islama – ubijte!”¹⁸⁴

Eš-Šafi o ovom pitanju ima dva mišljenja.

Prvo: nakon što to učini, ponudit će mu se da prihvati islam, a ako odbije, bit će ubijen. Ovo mišljenje podudara se s jednim od mišljenja imama Ahmeda.

Prema drugom, njegovom, mišljenju, ako bi prihvatio bolju vjeru nego što je bila njegova vjera, to će mu biti odobreno, a ako bi prihvatio vjeru koja je slabija od njegove vjere, to mu neće biti odobreno. Ako bi se desilo da jevrej prihvati kršćanstvo, to bi bilo prihvaćeno, jer je judaizam poput kršćanstva zbog toga što su te obje vjere u osnovi nebeske, koje su kasnije njihovi sljedbenici izmijenili, a i derogirane su islamom.

Također, bit će prihvaćeno ako bi vatropoklonik prihvatio judaizam ili kršćanstvo, jer je to prihvatanje vjere koja je bolja od vatropoklonstva. Ako je dozvoljeno konvertiranje u vjeru koja je poput stare vjere, onda je preče da bude dozvoljeno konvertiranje u bolju vjeru. Ako bi jevrej ili kršćanin konvertirao u vatropoklonstvo, to ne bi bilo prihvaćeno, jer je to prihvaćanje vjere koja je slabija od one u kojoj je bio.

Muslimana nije dozvoljeno nazivati nevjernikom zbog grijeha koji učini

Islam je sistem koji se sastoji od dogme i šerijatskog prava.

Dogma se sastoji od vjerovanja:

1. u Allaha, dž.š.;
2. vjerovjesnike;
3. proživljenje i Sudnji dan.

Šerijatsko pravo sastoji se od:

1. obredoslovlja: namaz, post, zekat, hadž;
2. morala i normi ponašanja; iskrenosti, odanosti, povjerenja;
3. građanskog prava: kupoprodaja i sl.;
4. porodičnog prava: sklapanje braka, razvod;

¹⁸⁴ Bilježi ga Et-Taberani od Ibn Abbasa, r.a., a on ga prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

5. krivičnog prava: odmazda, kazneno pravo i sl.;
6. međudržavnih odnosa: sklapanje ugovora, savezništva i sl.

Na osnovu ovoga, vidimo da je islam opći sistem koji obuhvata sve sfere čovjekovog života. Ovo je razumijevanje islama onakvog kakvim ga predstavljaju Kur'an i sunnet i kako su ga razumijevali prve generacije muslimana koje su islam primijenile u svim segmentima svoga života. Svaki musliman smatrao se ravnopravnim članom islamske zajednice, i na njega su se odnosili šerijatskopравни propisi.

Međutim, među ljudima ima onih koji su oštroumniji i onih koji to nisu, jakih i slabih, moćnih i nemoćnih, čestitih i lijenih, onih koji se trude i onih koji su nemarni. Među njima postoji očita razlika kada su u pitanju psihofizičke sposobnosti. Zbog svih tih razlika, neki su više privrženi islamu, a neki se samo udaljavaju od njega. Uzvišeni je rekao:

﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنُ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾

“Mi ćemo učiniti da Knjigu poslije naslijede oni Naši robovi koje Mi izaberemo; bit će onih koji će se prema sebi ogriježiti, bit će onih čija će dobra i loša djela podjednako teška biti, i bit će i onih koji će, Allahovom voljom, svojim dobrim djelima druge nadmašiti.”¹⁸⁵

Činjenje pojedinih grijeha ne znači da je čovjek izašao van granica imana, sve dok se potpuno ne odmetne. Ako musliman izgovori riječi koje ukazuju na njegovo nevjerstvo, a njegova stvarna namjera ne bude negiranje islama, ili učini nešto što je na prvi pogled djelo nevjernika, ali ne bude imao namjeru da zaniječe vjeru islam, nećemo ga nazvati nevjernikom.

Kakve god grijeha musliman uradio smatrat će se vjernikom, i niko ga ne smije nazivati odmetnikom.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَصَلَّى صَلَاتَنَا وَأَكَلَ ذَبْحَتَنَا فَهُوَ مُسْلِمٌ لِّمَا لِلْمُسْلِمِ وَعَلَيْهِ مَا عَلَى الْمُسْلِمِ.

¹⁸⁵ El-Fatir, 32.

“Ko bude svjedočio da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., bude se okretao prema kibli, i bude obavljao molitvu onako kako je mi obavljamo, bude jeo naše zaklane životinje, on je musliman, i imat će sva prava i obaveze koje muslimani imaju.”¹⁸⁶

Allahov Poslanik, s.a.v.s., upozorio je muslimane da ne nazivaju jedni druge nevjernicima jer se to smatra opasnim grijehom.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كَفَرَ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَقَدْ بَاءَ بِأَحَدِهِمَا .

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ako musliman nazove drugog muslimana nevjernikom, to će stići jednog od njih dvojice.”¹⁸⁷

U kojem slučaju se musliman smatra odmetnikom

Musliman će se smatrati odmetnikom od islama ukoliko dobrovoljno i draga srca prihvati nevjerstvo i na osnovu toga bude činio djela koja izvode iz vjere islama. Uzvišeni je rekao:

﴿وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا﴾

“...one kojima se nevjerstvo bude mililo.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى .

“Djela se vrednuju prema namjerama, i svakom čovjeku pripada ono što je namjerio.” Čovjekovi osjećaji u srcu skriveni su od drugih ljudi i jedino su poznati Allahu, dž.š. Zbog toga, da bi bio proglašen odmetnikom, potrebno je da učini nešto što definitivno ukazuje da je postao nevjernikom. Prenosi se da je imam Malik rekao: “Ko uradi nešto što iz devedeset i devet razloga ukazuje na njegovo nevjerstvo, a iz jednog razloga ukazuje na njegovu pripadnost islamu, smatrat ćemo ga muslimanom.”

¹⁸⁶ Bilježi ga El-Buhari.

¹⁸⁷ Bilježi ga Muslim.

Primjer djela koja nedvosmisleno ukazuju na nevjerstvo:

1. negiranje temeljnih istina vjere, npr. negiranje Allahovog, dž.š., jedinstva, negiranje da je On stvoritelj svega, negiranje postojanja meleka, negiranje poslanstva Muhammeda, s.a.v.s., negiranje da je Kur'an objava od Allaha, dž.š., negiranje proživljenja i Sudnjeg dana, negiranje obaveznosti obavljanja namaza, davanja zekata, negiranje posta i hadža;

2. smatranje dozvoljenim stvari za koje se svi učenjaci slažu da su zabranjene, npr. smatranje dozvoljenim konzumiranje alkohola, bluda, kamate, jedenja svinjskog mesa, smatranje da je dozvoljeno ubijati nevine osobe i uzimati njihove imetke;

3. smatranje zabranjenim onoga za što se svi učenjaci slažu da je dozvoljeno, npr. da je zabranjeno jesti neka jela koja su dozvoljena;

4. psovanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ismijavanje s njime kao i psovanje bilo koga od poslanika, a.s.;

5. psovanje vjere, napad na kur'ansko i sunnetsko učenje, i namjerno nesuđenje po njima, te smatranje da su drugi zakoni bolji od islamskih;

6. tvrdnja nekog od ljudi da mu silazi objava;

7. bacanje Kur'ana i hadiskih djela u smeće kao znak omalovažavanja i nevjerovanja u ono što ta djela u sebi sadrže;

8. ismijavanje s jednim od imena Allaha, dž.š., s jednom od Njegovih naredbi ili zabrana, s Njegovim obećanjima i prijetnjama, osim ako se radi o čovjeku koji je nedavno primio islam tako da nije upoznat s propisima islama koji to zabranjuju. Ako nešto od ovoga uradi iz neznanja, neće se smatrati nevjernikom.

Postoje pitanja o kojima se učenjaci slažu, ali to poznaje veoma mali broj ljudi, tako da onaj ko nije čuo nešto od toga ne postaje nevjernikom, jer se može opravdati neznanjem, npr. zabrana ženima da se udaju za čovjeka za koga je udata njena tetka po ocu ili majci; da čovjek koji je namjerno ubio ne može biti nasljednik, da nani pripada šestina nasljedstva i sl. Čovjek neće postati nevjernikom ni zbog iznenadnih šejtanskih vesvesa koje ne može kontrolirati jer Allah, dž.š., neće nikoga kazniti zbog toga.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِأَمْتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَكَلِّمْ بِهِ أَوْ تَعْمَلْ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., oprostio je mome umetu ono što mu šejtan unosi u razmišljanja, osim ako to ljudi ne izgovore ili ne postupe po tome."¹⁸⁸

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ أَنَا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلُوهُ فَقَالُوا: إِنَّا نَجِدُ فِي أَنْفُسِنَا مَا يَتَعَاطَمُ أَحَدُنَا أَنْ يَكَلِّمْ بِهِ! قَالَ: وَقَدْ وَجَدْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: ذَلِكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ.

Ebu Hurejra, r.a., također prenosi da su neki ashabi došli kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i upitali ga: 'Ponekad u dušama osjetimo nešto što ni u kojem slučaju ne bismo smjeli izgovoriti.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ih: 'Zar ste već počeli to osjećati?' Oni odgovoriše: 'Da.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'To je znak istinskog imana.'¹⁸⁹

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَزَالُ النَّاسُ يَسْأَلُونَنِي حَتَّى يُقَالَ: هَذَا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ؟ فَمَنْ خَلَقَ اللَّهُ؟ فَمَنْ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَلْيُكَلِّمْ بَالِ اللَّهِ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ljudi će se neprestano zapitkivati sve dok neko od njih ne rekne: 'Sva stvorenja stvorio je Allah, dž.š., a ko je stvorio Allaha, dž.š.?' Kada neko od vas to osjeti, neka kaže: 'Ja vjerujem u Allaha, dž.š.'¹⁹⁰

Kazna za odmetnika

Odmetništvo je grijeh koji poništava sva dobra djela koje je čovjek učinio prije nego što se odmetnuo i biva uzrokom teške patnje na onom svijetu.

Uzvišeni je rekao:

¹⁸⁸ Bilježi ga Muslim.

¹⁸⁹ Bilježi ga Muslim.

¹⁹⁰ Bilježi ga Muslim.

﴿وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قِمَتٌ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

“A oni među vama koji od svoje vjere otpadnu i kao nevjernici umru, njihova djela bit će poništena i na ovom i na onom svijetu, i oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati.”¹⁹¹

Značenje ajeta jeste to, da će onome ko se odmetne od islama i umre kao nevjernik biti poništena sva dobra djela, izgubit će i privilegije koje muslimani imaju na ovom svijetu. Također će mu biti uskraćene ahiretske blagodati i doživjet će patnju koja će vječno trajati. Islam je za odmetnika propisao i ovodunjalučku kaznu, a to je pogubljenje koje će iskusiti prije ahiretske kazne.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Onoga ko promijeni svoju vjeru – ubijte ga!”¹⁹²

وَرَوَى عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِإِحْدَى ثَلَاثٍ: زَنَى بَعْدَ إِحْصَانٍ أَوْ كُفِّرَ بَعْدَ إِيمَانٍ أَوْ قُتِلَ نَفْسٌ بِنَفْسٍ بَغَيْرِ نَفْسٍ.

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Nije dozvoljeno proliti krv drugog muslimana osim trojici: odmetniku od vjere, oženjenom čovjeku koji učini blud, i onome ko ubije nedužnog muslimana.”

Džabir, r.a., prenosi da se žena po imenu Ummu Mervan odmetnula od islama, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da joj ponude da se vrati u islam, a ako se ne pokaje, da je ubiju. Ona je odbila vratiti se u islam, pa su je ubili.¹⁹³ Prenosi se da se Ebu Bekr, r.a., borio protiv odmetnika sve dok oni nisu ponovo prihvatili islam. Niko se od učenjaka ne razilazi o tome da je obavezna borba protiv odmetnika. Međutim, razilaze se u slučaju kada se žena odmetne od islama. Ebu Hanifa veli: “Ženu koja se

¹⁹¹ El-Bekara, 217.

¹⁹² Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

¹⁹³ Bilježe ga Ed-Darekutni i El-Bejheki, a niz je prenosilaca ovog hadisa slab.

odmetne od islama ne treba ubijati, nego je treba uhapsiti i svaki dan joj nuditi da se pokaje i da ponovo prihvati islam, sve dok to ne učini ili dok ne umre, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio ubijanje žena.”

Tome se suprotstavlja većina učenjaka koja kaže: “Kazna za ženu koja se odmetne treba biti poput kazne za muškarca koji se odmetnuo od islama jer su posljedice njenog odmetanja poput posljedica koji nastaju kada to učini muškarac. Dokaz za to jeste hadis koji Ibn Hadžer ocjenjuje dobrim, a prenosi ga Ibn Mesud, r.a., koji tvrdi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada ga je poslao u Jemen, rekao: ‘Ako se neki čovjek odmetne od islama, pozovi ga da se pokaje, a ako to ne učini, ubij ga. I ako se desi da se neka žena odmetne od islama, pozovi je da se pokaje, a ako odbije, ubij je.’” Ovaj je hadis presudan kada je u pitanju ovo razilaženje.

Prenosi se da je Ebu Bekr, r.a., tražio od žene po imenu Ummu Karfa, koja se odmetnula od islama, da se pokaje, i kada je to ona odbila, on je naredio da je ubiju.¹⁹⁴

Što se tiče hadisa u kojem se zabranjuje ubijanje žena, on se odnosi na situaciju kada vlada rat, jer su žene fizički slabe i ne učestvuju u ratu. Uzrok zabrane jeste slučaj kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ugledao ubijenu ženu, pa je rekao: “Ona se nije borila.” Nakon toga zabranio je ubijanje žena. Kada su u pitanju šerijatske kazne, one se odnose jednako na žene kao i na muškarce, pa kao što se nad njom izvršava kamenovanje zbog učinjenog bluda, isto tako će biti i ubijena zbog odmetništva od vjere, i u tome nema nikakve razlike.

Mudrost koja se krije u pogubljenju odmetnika

Islam je savršeni sistem života, on je vjera i država, ibadet i vodstvo, knjiga i borba, duša i materija, ovaj i onaj svijet. Islamsko učenje temelji se na razumu i logici, zasniva se na jasnim dokazima i argumentima. U njegovom učenju nema ništa što se suprotstavlja čistoj ljudskoj prirodi. Islam nije prazno naučavanje koje nema utjecaja ni na materijalni svijet niti na odgoj čovjeka. Ko prihvati iskreno islam shvatit će njegovu

¹⁹⁴ Bilježe ga El-Bejheki i Ed-Darekutni.

suštinu, osjetit će njegovu slast. Ako se, nakon što prihvati islam i shvati njegovu suštinu, odmetne od njega, on je onda onaj ko je napustio istinu i logiku, koji poriče očite i jasne dokaze, postupa suprotno razumu i zdravoj ljudskoj prirodi. Ako se to desi čovjeku on je, onda, doživio najveći mogući pad i doživio je maksimalno poniženje. Život ovakvog čovjeka ne treba čuvati jer njegov život više nema plemenitog cilja.

S druge strane, islam je općeniti sistem života koji zalazi u sve segmente čovjekovog ponašanja. Taj sistem kao i svi ostali sistemi mora imati zaštitu od svega što ga može narušiti i obezvrijediti. Jedna od najboljih zaštita tog sistema jeste zabrana njegovim pripadnicima da ga napuštaju, jer će to oslabiti njegovu moć i ugled.

Napuštanje i odmetništvo od islama jeste pobuna protiv njega. A kazna za to jeste ono u čemu se slažu i svi pozitivni zakoni, a to je borba protiv onih koji nastoje da ih sruše. Svaki čovjek, bez obzira da li živio u državi s komunističkim uređenjem ili u kapitalističkoj državi, ako izade van granica zakona koji vladaju u tim državama, proglašava se državnim izdajnikom, a kazna za to jeste pogubljenje.

Na osnovu toga, predviđena kazna u islamu za odmetnike jeste logična i podudara se sa zakonima u državama koje nisu islamske.

Traženje od odmetnika da se pokaje

U većini slučajeva, razlog odmetništva jesu razne sumnje i nedoumice koje napadaju dušu i ruše čovjekovu vjeru. Zbog toga, odmetniku se treba pružiti šansa kako bi se riješio tih sumnji, i treba mu predložiti istinske dokaze koji će vratiti vjeru u njegovo srce, koje će smiriti njegovu dušu, i odmoriti ga od nemira koji vlada u njemu. To je razlog zbog kojeg mu obavezno treba ponuditi da se pokaje, pa makar se više puta odmetao od islama. Treba mu dati određeni vremenski period da ima vremena da razmisli, da se oslobodi nedoumica, pa ako se nakon toga riješi sumnji i vrati islamu i prizna da nije bio u pravu, i prizna ono što je nijekao i odrekne se svake druge vjere mimo islama, njegovo pokajanje bit će primljeno. A ako to ne učini, nad njim će biti izvršena kazna.

Neki učenjaci smatraju da je to period od tri dana. Neki pak smatraju da ne treba davati tačan vremenski rok, nego da se treba s takvim čovjekom raspravljati i uvjeravati ga sve dok ne postane jasno da se on neće vratiti u vjeru. Nakon toga, bit će pogubljen.¹⁹⁵

Oni koji smatraju da mu treba dati roka od tri dana svoje mišljenje temelje na predanju u kojem stoji da je neki čovjek iz Šama došao kod Omera, r.a., pa ga je Omer, r.a., upitao: “Ima li kakvih novih vijesti iz dalekih mjesta?” Čovjek reče: “Da, jedan od muslimana odmetnuo se od vjere.” Omer, r.a., reče: “Pa šta ste učinili s njime?” Čovjek reče: “Uhvatili smo ga i pogubili.” Omer, r.a., reče: “Zbog čega ga niste tri dana držali u pritvoru, svaki dan mu davali komad hljeba i tražili od njega da se pokaje, jer postojala je mogućnost da se pokaje i vrati Allahovoj, dž.š., vjeri; Allahu, ja nisam bio prisutan, niti sam to naredio niti sam bio zadovoljan time kada su me obavijestili. Allahu, ja sam čist od prolijevanja njegove krvi.”¹⁹⁶

Oni koji zastupaju drugo mišljenje oslanjaju se na predanje koje bilježi Ebu Davud od Muaza, r.a., koji prenosi da je Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., došao kod njega u Jemen i kada je ugledao nekog čovjeka koji je bio okovan, upitao je: “Ko je ovo?” Muaz reče: “Ovaj čovjek bio je jevrej pa je primio islam, a nakon toga je opet prihvatio judaizam.” Ebu Musa, r.a., reče: “Neću sjesti dok ga ne ubijete. To je presuda Allahovog Poslanika, s.a.v.s.” Ove riječi ponovio je tri puta i nakon toga naredio da taj jevrej bude pogubljen. Prije nego što je došao Ebu Musa, r.a., u Jemen, Muaz je od jevreja dvadeset dana tražio da se pokaje.

U predanju koje bilježi Abdur-Rezak stoji da su ga dva mjeseca nagovarali da se vrati u islam. Eš-Ševkani veli: “Oni koji smatraju da od odmetnika treba tražiti da se pokaje razilaze se u tome, tj. da li to treba učiniti samo jednom ili to treba učiniti tri puta na jednom mjestu, ili u tri

¹⁹⁵ Ovo je mišljenje većine učenjaka. Neki učenjaci smatraju da ga treba istog momenta pogubiti, i to je mišljenje Hasana, Tavusa i učenjaka zahirijskog mezheba koje se temelji na predanju koje prenosi Muaz. Oni navode i činjenicu da je on poput nevjernika protiv kojih su muslimani u ratu, a do kojih je doprla islamska poslanica. Prenosi se od ibn Abbasa, r.a., da je on smatrao da ukoliko se radi o muslimanu koji je od rođenja musliman, ne treba od njega tražiti da se pokaje, u protivnom treba.

¹⁹⁶ Prenosi ga Eš-Šafi.

različita dana. Ibn Betal prenosi da je Alija, r.a., smatrao da to treba činiti mjesec dana, a od En-Nehaija se prenosi da od odmetnika treba tražiti da se pokaje sve dok je živ.”

Propisi koji se odnose na odmetnika

Ako se musliman odmetne od islama, izgubit će status koji je imao dok je bio pripadnik islamu, i, shodno tome, promijenit će se odnos drugih muslimana prema njemu. Ove ćemo propise nabrojati.

1. Bračna veza

Ukoliko se muž ili supruga odmetnu od islama, bračna veza bit će prekinuta jer je odmetništvo bilo koga od njih uzrok prekidanja te veze. Taj prekid nastupit će zbog poništenja braka, a ako bi se odmetnik pokajao i vratio u islam, morao bi iznova sklopiti brak sa svojom ženom i dati joj novi mehr ukoliko želi nastaviti biti u braku s njome.¹⁹⁷ Njemu neće biti dozvoljeno sklopiti brak sa ženom zbog koje je promijenio vjeru, jer on zasluđuje da bude pogubljen.

2. Nasljedstvo

Odmetnik od islama nema pravo nasljeđivati nikog od svoje rodbine, jer se odmetnik smatra bezvjernikom, a ako je to tako, onda nema pravo nasljeđivati svoga rođaka muslimana. Ako bi on bio ubijen ili ako umre i ne vrati se u islam, sav njegov imetak bit će predan njegovim rođacima muslimanima, jer on poput umrle osobe od onog momenta od kada se odmetnuo od islama. Pred Aliju, r.a., doveden je neki starac kršćanin koji je primio islam, a nakon toga odmetnuo se od islama, pa mu je Alija, r.a., rekao: “Jesi li se možda odmetnuo kako bi imao pravo naslijediti svoje rođake kršćane s namjerom da se opet vratiš u islam?” On odgovori: “Ne.” Alija, r.a., upita: “Jesi li možda zaprosio neku ženu, pa su odbili

¹⁹⁷ Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da se odmetništvo muža smatra neopozivim razvodom braka i da smanjuje broj prava na razvod.

da je udaju za tebe, pa si se vratio u kršćanstvo kako bi se oženio njome s namjerom da se opet vratiš u islam?” On odgovori: “Ne.” Alija, r.a., reče mu: “Vrati se u islam.” On reče: “Ne, sve dok se ne sretnem sa Mesijom.” Nakon toga, Alija, r.a., naredi da ga ubiju, a sav njegov imetak izruči njegovom sinu koji je bio musliman.

Ibn Hazm veli: “Slično mišljenje prenosi se i od Ibn Mesuda, r.a., a zastupala ga je i skupina učenjaka, a među njima: El-Lejs ibn Sa’d, Ishak ibn Rahevejh, Ebu Jusuf i Muhamed, a ovo se mišljenje također spominje u jednom od predanja od imama Ahmeda.”

3. Odmetnik gubi pravo da bude staratelj nekome drugom

Odmetnik nema pravo biti staratelj nekome drugom, tako da mu nije dozvoljeno biti staratelj prilikom sklapanja braka njegovih kćeri, niti maloljetnih sinova, i takvi se ugovori smatraju ništavnim jer je izgubio starateljstvo nad njima onog momenta od kada se odmetnuo.

Imetak odmetnika

Odmetništvo ne biva uzrokom da odmetnik izgubi pravo na imetak kojim će on imati pravo da i dalje raspolaže kako želi, i u tome će biti poput nevjernika koji nikada nije ni bio musliman. Sve njegove odluke u vezi s imetkom bit će sprovedene, jer je to njegovo pravo. Činjenica da on zasluhuje da bude ubijen ne znači da nema pravo raspolaganja svojim imetkom zbog toga što, Šerijatom, za njega nije predviđena druga kazna osim pogubljenja. U tom slučaju on je poput osobe koju treba pogubiti zbog odmazde ili kamenovati zbog učinjenog bluda, jer pogubljenje nekoga zbog odmazde ili kamenovanja ne znači da on gubi pravo na imetak i da ne može njime raspolagati kako želi.

Priključivanje odmetnika nevjernicima koji su u ratu s muslimanima

Isto tako, neće izgubiti pravo na imetak ako bi se priključio nevjernicima koji su u ratu s muslimanima, i taj njegov imetak bit će povjeren nekom pouzdanom čovjeku, jer priključivanje nevjernicima ne znači da on gubi pravo na svoj imetak.

Odmetništvo zindika

Ebu Hatim es-Sidžistani i dr. kažu: “Riječ *zindik* perzijskog je porijekla i njeno osnovno značenje odnosi se na čovjeka koji smatra da je ovaj svijet vječan. Saleb veli: ‘U Arapskom jeziku ne postoji ova riječ, a kada se upotrijebi, ona označava čovjeka koji je spletkaroš, a običan narod upotrebljava je za čovjeka koji niječe Allahovo, dž.š., postojanje i koji vjeruje u vječnost ovog svijeta.’ El-Dževheri veli: ‘*Zindici* su mnogobošci.’”

Ibn Hadžer veli: “Autor djela *El-Milel ven-nihal* tvrdi da su oni sljedbenici Disana, Manija i Mizdeka.”¹⁹⁸

En-Nevevi veli: “*Zindik* je čovjek koji nema vjere.”

Autor djela *El-Mesva* veli: “Čovjek koji se suprotstavlja istinitoj vjeri i ne priznaje je, niti je prakticira ni javno ni tajno, nevjernik je. Ako jezikom bude priznavao tu vjeru, ali u srcu bude krio nevjerstvo, on je munafik, licemjer. Ako bude priznavao istinitu vjeru i javno i tajno, ali neka učenja vjere koje je nužno poznavati bude tumačio suprotno onome kako su ih tumačili ashabi i tabiini i onome u čemu su se složili svi učenjaci, on je zindik. Isti je slučaj i ako bi priznavao da je Kur’an istina te da su Džennet i Vatra, koji se u njemu spominju istina, ali Džennet bude tumačio tako da je to radost koja čovjeka zadesi zbog plemenitih

¹⁹⁸ Ukratko, njihovo vjerovanje sastoji se u uvjerenje da su svjetlo i tmina oduvijek, i kada su se pomiješali, nastao je ovaj javni svijet. Oni koji su loši porijeklom su od tmine, a oni koji su dobri porijeklom su od svijetla. Svaki čovjek obavezan je da se trudi da spasi svjetlo od tmine tako što će očistiti svoju dušu od svega što ne valja. Behram, Kisrin djed, prevario je Manija rekavši da je prihvatio njegovo učenje, i kada je Mani došao kod njega sa svojim pristalicama, Behram ih je sve poubijao. Oni koji su preživjeli slijedili su Mizdeka. Riječi islam i zindik počele su se upotrebljavati za one koji su iz straha da ne budu ubijeni izjavili da su muslimani, tako da jedna skupina šafijskih učenjaka ovaj izraz upotrebljava za one koji javno ispoljavaju islam a u sebi skrivaju nevjerstvo.

osobina koje ima, a da je Vatra nesreća koja nastaje zbog loših osobina, te da ne postoje Džennet i Vatra na onom svijetu, takav će se čovjek smatrati zindikom.

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُولَئِكَ الَّذِينَ هَانَى اللَّهُ عَنْهُمْ.

Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "To su oni od kojih me je odvratio Allah, dž.š.", odnose se na munafike, licemjere, a ne na zindike. Kao što je Šerijatom predviđeno pogubljenje odmetnika od vjere kako bi se od toga odvratili ostali muslimani i kako bi se ukazalo na pokuđenost druge vjere koju je prihvatio, isto je tako propisano i pogubljenje za zindika kako bi se ostali muslimani odvratili od toga, i kako bi im postala jasna opasnost koja se krije u ovakvim nakaradnim tumačenjima. Postoje dvije vrste tumačenja: tumačenje koje nije u suprotnosti s Kur'anom i sunnetom kao i s mišljenjem o kojem su se složili svi učenjaci, i tumačenje koje se definitivno suprotstavlja s onim što je općepoznato u vjeri, i oni koji to čine smatraju se zindicima. Svako onaj ko zaniječe šefa, zauzimanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za vjernike na Sudnjem danu, te da će vjernici vidjeti Allaha, dž.š., na onom svijetu, patnju u kaburu, da će meleki Munkir i Nεκir ispitivati umrle u kaburu, Sirat-čupriju, polaganje računa na Sudnjem danu, bez obzira da li je rekao da sumnja u prenosioce koji su to prenijeli ili bude imao povjerenja u njih, ali te hadise bude proizvoljno tumačio, smatrat će se zindikom. Isti je slučaj i ako bi rekao za Ebu Bekra, r.a., i Omera, r.a., da neće ući u Džennet, i pored mutevatir-hadisa koji ukazuju na to, ili rekne: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., pečat je svih vjerovjesnika, ali to ne znači da se niko poslije njega ne smije nazvati vjerovjesnikom. Riječ vjerovjesnik označava čovjeka koji je poslan od Allaha, dž.š., ljudima i kome se oni moraju pokoravati i koji je bezgrešan, a koji se može pojaviti i poslije Muhammeda, s.a.v.s.¹⁹⁹, a ko god bude vjerovao u ovo smatrat će se zindikom. Prijašnji i kasniji učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba slažu se da čovjeka koji bude vjerovao u ovo treba pogubiti. A Allah, dž.š., najbolje zna!"

¹⁹⁹ Kao što to vjeruju kadijanije, koji Ahmeda Gulama smatraju vjerovjesnikom.

Treba li pogubiti čovjeka koji se bavi sihrom (magijom)

Učenjaci se slažu da sihr (magija) ima utjecaj, te da je onaj ko smatra da je dozvoljeno baviti se njime – nevjernik. Međutim, razilaze se o pitanju da li *sibr* ima stvarni utjecaj ili se radi o priviđenju, i da li je onaj ko se bavi *sihrom* nevjernik? Zbog toga, kada je u pitanju sam *sibirbaṣ*, oni zauzimaju različite stavove.

Ebu Hanifa, Malik i Ahmed kažu: “Ko god bude izučavao *sibr* i bavio se njime treba biti pogubljen zbog toga što je postao nevjernik, i od njega ne treba tražiti da se pokaje.”

Učenjaci šafijskog i zahirijskog mezheba kažu: “Ako je ono što *sibirbaṣ* izgovara ili čini nevjerstvo, on će se smatrati odmetnikom, i na njega će se odnositi svi propisi koji se odnose na odmetnika, osim ako se pokaje. Ako, ono čime se bavi nije nevjerstvo, neće biti ubijen, jer nije postao nevjernik, nego se samo smatra grešnikom.”

Ono što se da zaključiti jeste da je *sibr* grijeh i da se svrstava među najveće grijehe, te da ne treba ubiti onog ko se bavi njime osim ako bude vjerovao da je to čime se bavi dozvoljeno. U tom slučaju smatrat će se odmetnikom zbog svog uvjerenja, a ne zbog postupka.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اجْتَنِبُوا سَبْعَ مُوبِقَاتٍ... قَالُوا: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Klonite se sedam pogubnih grijeha.” Ashabi upitaše: “A koji su to grijesi?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Pripisivanje Allahu druga, bavljenje sihrom, ubijanje nevinih osoba, jedenje kamate, jedenje imetka siročeta, bježanje s bojnog polja i potvaranje nevinih i čistih vjernica.”

Ibn Hazm, nakon što kritički govori o dokazima onih koji smatraju da je onaj ko se bavi sihrom nevjernik i da ga treba pogubiti, veli: “Ispravno je da bavljenje sihrom nije nevjerstvo, a ako nije nevjerstvo,

nije dozvoljeno pogubiti onoga ko se bavi njime, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: زَنَى بَعْدَ إِحْصَانٍ أَوْ كُفِّرَ بَعْدَ إِيْمَانٍ أَوْ قُتِلَ نَفْسٍ
بِغَيْرِ نَفْسٍ.

‘Nije dozvoljeno ubiti muslimana osim u tri slučaja: ako se odmetne od islama, ako, kao oženjen, učini blud, i ako ubije nedužnog muslimana.’ Kao što smo pojasnili, onaj ko se bavi sihrom nije odmetnik, pa ga nije dozvoljeno ni ubiti, niti je kao oženjen učinio blud, a ne prenosi se jasan dokaz koji ukazuje da ga treba pogubiti i priključiti ovoj trojici koji su spomenuti u hadisu, kao što je to slučaj s muslimanom koji se oružjem bori protiv muslimana. Na osnovu ovoga, ispravno je da je njegova krv strogo, i bez ikakve sumnje, zabranjena.” Šije smatraju da je sihirbaz odmetnik od vjere i da prema njemu treba postupati kao i prema svakom drugom odmetniku.

Vračar i astrolog

Ebu Hanifa smatra da vračar i astrolog zaslužuju da budu pogubljeni, jer je Omer, r.a., rekao: “Ubijte svakog *sibirbaza* i vračara.”

U drugom predanju stoji: “Ako se pokaju, ne treba ih ubijati.”

Prijašnji učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da ukoliko vračar i astrolog budu tvrdili da to čine pomoću šejtana, smatrat će se nevjernicima, a ako budu tvrdili da su to samo priviđenja, neće se smatrati nevjernicima.

DRUMSKO RAZBOJNIŠTVO

Definicija

Drumsko razbojništvo jeste izlazak jedne oružane grupe u islamskoj zemlji s namjerom da pravi nered, ubija, pljačka, kalja čast ljudi, uništava usjeve i stoku, izazivajući time vjeru, moral, red i zakon.

Nema nikakve razlike u tome da li se radi o skupini muslimana, podanika u islamskoj državi, onih s kojima se postigao ugovor ili o onima s kojima su muslimani u ratu ukoliko se to što čine dešava u islamskoj državi i ukoliko se bore protiv onih koji su zaštićeni.

Također, nema razlike u tome da li se radi o organiziranoj skupini ili o pojedincu. Ako bi se pojedinac koji je fizički spreman i tako dobro naoružan da je u stanju savladati skupinu ljudi odmetnuo i napadao ljude, smatrat će se drumskim razbojnikom.

U to se ubrajaju ubojstva, otmice, provale u privatne kuće, banke, otmice djevojaka s namjerom njihovog silovanja, otmice državnika s namjerom širenja nereda i narušavanja sigurnosti, uništavanje usjeva i ubijanje stoke.

Riječ *el-haraba* ("drumsko razbojništvo") uzeta je iz riječi *el-harb* ("rat") jer se ova skupina bori protiv zakona, muslimana, islamskog učenja koje poziva uspostavljanju javnog reda i mira čuvajući pravo svakog pojedinca.

Borba ove skupine smatrat će se ratom, i zbog toga se u arapskom jeziku upotrebljava ovaj termin. Naziva se i drumskim razbojništvom zbog toga što ova skupina razbojnika susreće ljude na njihovim putovanjima, tako da se oni sustežu od putovanja bojeći se da ne poginu, da ne budu opljačkani, okaljane njihove časti, i kako se ne bi suočili s onim što je van granica njihove moći. Ovaj postupak neki učenjaci nazivaju velikom krađom "*serika kubra*".

Drumsko razbojništvo ubraja se u velike grijehе

Drumsko razbojništvo ubraja se u velike grijehе, a Kur'an i sunnet za one koji to čine upotrebljavaju najstrože termine i obećavaju im žestoku kaznu koja nije predviđena za druge grijehе. Uzvišeni je rekao:

﴿ إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا
أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾

“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika.”²⁰⁰

Allahov Poslanik, s.a.v.s, prokleo je one koji budu činili ovaj grijeh, i takvi gube pravo da se nazivaju muslimanima. On je rekao:

مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا .

“Ko se bude borio protiv nas, ne smatra se članom naše zajednice.”²⁰¹

Ako je izgubio ovo pravo dok je živ, bez tog prava ostat će i nakon smrti, jer ljudi umiru na onome čime su se bavili, i u tom stanju bit će proživljeni na Sudnjem danu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ خَرَجَ عَلَى الطَّاعَةِ وَفَارَقَ الْجَمَاعَةَ
وَمَاتَ فَمِيتُهُ جَاهِلِيَّةٌ .

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko izađe iz pokornosti muslimanskom vladaru i bude se razilazio s muslimanskom zajednicom umrijet će smrću neznalice.”²⁰²

²⁰⁰ El-Maida, 33.

²⁰¹ Bilježe ga El-Buhari i Muslim kao predanje Ibn Omera, r.a.

²⁰² Bilježi ga Muslim.

Uvjeti koji su potrebni da bi se neko smatrao drumskim razbojnikom

Da bi se neko mogao smatrati drumskim razbojnikom, potrebno je da se ispune određeni uvjeti kako bi on zaslužio da bude kažnjen predviđenom kaznom za taj prijestup. To su sljedeći uvjeti:

1. punoljetstvo i umno zdravlje (*tekliif*);
2. da je naoružan;
3. da to čini daleko od naselja;
4. da prepad učini javno.

Učenjaci se ne slažu kada su u pitanju ovi uvjeti, pa kritički govore o njima, što ćemo mi spomenuti u narednim redovima.

1. Zrelost (*tekliif*)

Kada je u pitanju osoba koja se bavi drumskim razbojništvom, potrebno je da se radi o osobi zdrave pameti i da je punoljetna, jer je to uvjet da bi se smatrala zrelom i da bi se nad njom mogle izvršavati šerijatske kazne.

Ako bi se radilo o djetetu ili luđaku koji napada ljude, to se ne bi smatralo drumskim razbojništvom, bez obzira šta da učine, jer ni jedno od njih ne podliježe pod šerijatskopravne norme. Međutim, učenjaci se razilaze u mišljenju u situaciji kada se okupi skupina djece ili luđaka s namjerom da se bavi drumskim razbojništvom. Da li će organizirana skupina djece ili luđaka biti oslobođena kazne?

Učenjaci hanefijskog mezheba kažu: "Da, bit će oslobođeni kazne svi, jer ako su neki pojedinci iz te grupe oslobođeni odgovornosti, to će vrijediti i za ostale, jer su svi učesnici u tome. Ako su oslobođeni kazne za drumsko razbojništvo, vidjet će se da li za zločine koje su počinili ima predviđena šerijatska kazna. Pa, ako se radi o ubojstvu, stvar će biti prepuštena staratelju osobe koja je ubijena. On će imati pravo oprostiti, a imat će pravo i tražiti odmazdu. Isto će se postupiti u slučaju da se radi o nekom drugom zločinu."

Prema malikijskom i zahirijskom mezhebu, ako odgovornost za drumsko razbojništvo spada s djece i luđaka, odgovornosti neće biti oslobođeni drugi učesnici koji su se udružili u činjenju ovog grijeha. Kazna za drumsko razbojništvo jeste Allahovo, dž.š., pravo, i kada je to u pitanju, ne gleda se na ljude.

Kada je u pitanju drumsko razbojništvo, ne uvjetuje se da razbojnik bude muškarac niti slobodan čovjek, jer i žena i rob mogu posjedovati snagu kao i slobodan muškarac kada se radi o smišljanju napada, nošenju oružja i učestvovanju u napadu, tako da će biti kažnjeni kaznom koja je predviđena za ovaj grijeh.

2. Naoružanost

Uvjet je da drumski razbojnici budu naoružani, jer se njihova snaga ogleda u snazi njihovog oružja. Ako ne budu naoružani, neće se smatrati drumskim razbojnicima jer nisu u stanju ovladati ljudima koje su napali ako su napad izvršili štapovima i kamenjem. Učenjaci se razilaze o ovom pitanju. Eš-Šafi, Malik, učenjaci hanbelijskog mezheba, Ebu Jusuf, Ebu Es-Sevr, Ibn Hazm kažu: "Smatrat će se drumskim razbojnicima jer je nevažno koju su vrsta naoružanja koristili ili koliko su oružja imali. U obzir se uzima činjenica da su izvršili napad na nedužne ljude." Ebu Hanifa veli: "Neće se smatrati drumskim razbojnicima."

3. Vršenje napada u nenaseljenim mjestima

Neki učenjaci uvjetuju da se napad izvrši u mjestu koje je nenaseljeno, a ako se desi u naseljenom mjestu, to se ne bi smatrao drumskim razbojništvom. Da bi kazna bila obavezna, potrebno je da razbojnici uznemiravaju ljude na njihovim putovanjima, a to se neće desiti, ako se desi u naseljenom mjestu. U većini slučajeva, ako se napad desi u naseljenom mjestu, napadnuti će ljudi dobiti pomoć, tako da će snaga napadača biti znatno oslabljena, pa će biti prinuđeni sakriti se, a napadač koji se skriva ne smatra se drumskim razbojnikom, tako da ne treba biti ni kažnjen za drumsko razbojništvo. Ovo mišljenje zastupaju:

Ebu Hanifa, Es-Sevri, Ishak, većina šitskih učenjaka, zatim El-Hireki, učenjak hanbelijskog mezheba, koji ovo mišljenje iznosi u svom djelu *El-Vedžiz*. Jedna skupina učenjaka smatra da je svejedno da li se napad desio u naseljenom ili nenaseljenom mjestu, i da je propis isti za sve zato što se ajet, općenito, odnosi na sve razbojнике. Čak, ako se napad desi u naseljenom mjestu, šteta će biti veća, tako da je preče kazniti one koji to učine. U to se ubrajaju i ostali zločini poput: otimanja, pljačke, ubojstva i sl. Ovo mišljenje zastupaju: Eš-Šafi, učenjaci hanbelijskog mezheba, Ebu Sevr, El-Evzai, El-Lejs, učenjaci malikijskog i zahirijskog mezheba.

Da se zaključiti da je razilaženje učenjaka o ovom pitanju uvjetovano specifičnošću situacija u različitim pokrajinama. Oni koji uvjetuju da se napad desi u nenaseljenom mjestu u obzir uzimaju činjenicu da se to tamo češće dešava, ili je to bila češća pojava u vremenu u kojem su oni živjeli, a to nije slučaj s nekim drugim mjestom. Suprotno je s onima koji ne postavljaju ovaj uvjet.

Zbog toga Eš-Šafi veli: “Ako vlast oslabi i nasilje zavlada u naseljenom mjestu, to se smatra razbojništvom – harabe, a ako se to ne desi, onda je to krađa.”

4. Činjenje prepada javno

Jedan od uvjeta da bi se napad nazvao drumskim razbojništvom jeste da se desi javno. Ako bi se napadači skrivali i ukrali imetak, ne bi se smatrali drumskim razbojnicima nego kradljivcima. Ako bi uzeli nešto od imetka i pobjegli, također se ne bi smatrali drumskim razbojnicima. Isti je slučaj i ako bi jedan ili dvojica ljudi napali začelje karavana i uzeli nešto od imetka, ni tada se ne bi smatrali drumskim razbojnicima zbog toga što nisu u stanju ovladati tim karavanom i spriječiti ga u putovanju. Ako bi se radilo o više napadača koji su u stanju ovladati karavanom, smatrat će se drumskim razbojnicima. Ovo mišljenje zastupaju učenjaci hanefijskog, šafijskog i hanbelijskog mezheba. Tome se suprotstavljaju učenjaci malikijskog i zahirijskog mezheba.

Ibn el-Arebi, učenjak malikijskog mezheba, veli: “Ono što mi smatramo ispravnim jeste da je drumsko razbojništvo svaki napad koji se desi u naseljenom ili nenaseljenom mjestu i, iako su posljedice toga različite, napadači će biti nazvani drumskim razbojnicima. Ako bi razbojnik napao u naseljenom mjestu nekoga štapom, bit će ubijen sabljom, i kazna za njega treba biti žestoka jer se služio varkom, a varka je teža od javnog napada i smatrat će se drumskim razbojništvom.” Nakon što tvrdi da drumski razbojnik treba biti ubijen, on veli: “U vrijeme dok sam bio kadija, pred mene je dovedena skupina drumskih razbojnika koji su od nekog čovjeka oteli ženu, iako je on bio u društvu drugih muslimana, i odveli su je sa sobom. Ljudi su krenuli u potjeru za njima i kada su razbojnici uhvaćeni, dovedeni su pred mene. Upitao sam jednog od svojih muftija o njima, pa on reče: ‘Oni nisu drumski razbojnici jer se razbojnikom smatra onaj ko pljačka imetak, a ne onaj ko siluje.’ Rekao sam: ‘Svi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti! Zar ne znate da je otimanje žene radi silovanja daleko gore od otimanja imetka. Ljudi bi radije pristali da im oduzmu imetke i pred njima ih unište, nego da im otmu žene ili kćerke. Da postoji neka veća kazna od one koju je Allah, dž.š., propisao za drumske razbojнике, kaznio bih njome one koje otimaju žene kako bi ih silovali. Dovoljno je nesreće da se družim sa nezalicama, posebno među muftijama i kadijama.”

El-Kurtubi veli: “Onaj ko tajno napada poput je onog ko to čini javno. Razbojnik je svako onaj ko napada ljude s namjerom da ih ubije ili otme njihov imetak, pa makar to ne učinio pomoću oružja. Ako bi neko ušao u tuđu kuću, ili krenuo s nekim na put, pa ga otrovao, bit će kažnjen kao drumski razbojnik, a ne iz odmazde.” Slično ovom mišljenju jeste i mišljenje Ibn Hazma, koji je rekao: “Drumski razbojnik je svaki čovjek nasilnik koji straši putnike, narušava sigurnost putova, bez obzira da li to radio pomoću oružja ili bez njega, noću ili danju, u naseljenom ili nenaseljenom mjestu, u gradu u kojem živi vladar ili u nekom drugom naseljenom mjestu, bez obzira da li to činio uz pomoć organizirane grupe ili sam, u pustinji ili selu, i bez obzira da li je napao ljude u njihovim kućama ili u tvrđavama, da li je napao jednog čovjeka ili skupinu ljudi.

Svako onaj ko napada prolaznike, ubijajući ih, otmajući njihove imetke, ranjavajući ih, kaljavajući njihove časti smatrat će se drumskim razbojnikom bez obzira da li to učinio jednom ili više puta.”

Možemo zaključiti da Ibn Hazm ima najpotpunije mišljenje kada je u pitanju drumsko razbojništvo. Slično njegovom jeste mišljenje učenjaka malikijskog mezheba, jer svako onaj ko narušava sigurnost putova, na bilo koji način, smatrat će se drumskim razbojnikom i takav zaslužuje predviđenu kaznu za to.

Šerijatska kazna za drumsko razbojništvo

Uzvišeni Allah, dž.š., o ovom pitanju, objavio je:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”²⁰³

Ovaj ajet objavljen je povodom nekih muslimana koji su se počeli baviti drumskim razbojništvom čineći nered na Zemlji. Uzvišeni je rekao:

﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ﴾

“...ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete!”

Učenjaci se slažu u mišljenju da ukoliko bi muslimani zarobili nekog mnogobošca, pa on primi islam, to bi sačuvalo njegovu krv i imetak, iako je prije primanja islama učinio prijestupe za koje je predviđena kazna.

²⁰³ El-Maida, 33.34.

﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْهَوُا عَنْهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ﴾

“Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprošteno ono što je prije bilo.”²⁰⁴

To ukazuje da je ovaj ajet objavljen o muslimanima koji su se bavili drumskim razbojništvom. Značenje riječi: “...koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju” jeste: koji se bore protiv muslimana čineći nered, unoseći nesigurnost, nemir, i na taj se način bore protiv islama kršeći njegove propise i učenja. To se naziva ratom protiv Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., a znači da svako onaj ko se bori protiv muslimana kao da se bori protiv Allaha, dž.š., kao što Uzvišeni veli:

﴿يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾

“Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju.”

Rat u ovom slučaju ima metaforično značenje. El-Kurtubi veli: “Nazivanje toga ratom protiv Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., jeste metafora, jer niko nije u stanju da se bori protiv Allaha, dž.š., jer On posjeduje savršena svojstva, i niko Mu nije ravan. Značenje toga jeste da se bore protiv Allahovih, dž.š., miljenika tako da, Allah, dž.š., spominjući Sebe umjesto vjernika, ovdje ukazuje na veličinu grijeha koji čine oni koji uznemiravaju vjernike. Primjer toga jeste i ajet u kojem Allah, dž.š., spominje Sebe umjesto siromašnih i nemoćnih vjernika:

﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَغْرِضُ اللَّهَ قَرَضًا حَسَنًا﴾

‘Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati²⁰⁵, podstičući na samilost prema njima. Primjer toga jeste i hadis koji se bilježi u El-Buharijevom *Sabihu*: “Tražio sam od tebe da Me nahraniš, pa to nisi učinio.”

Povod objave ovog ajeta

Većina učenjaka kaže da je povod objave ovog ajeta slučaj kada su neki pripadnici plemena El-Urna došli u Medinu i primili islam. Klima u Medini nije im godila pa su se razboljeli. Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

²⁰⁴ El-Enfal, 38.

²⁰⁵ El-Bekara, 245.

naredio im je da odu u pustinju i piju devino mlijeko. Oni su to i učinili i kada su ozdravili, ubili su pastira deva, odmetnuli se od islama i poveli sa sobom deve. Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao je potjernicu za njima, i kada su pred kraj dana dovedeni pred njega, naredio je da im se odsijeku ruke i noge unakrst, a kao odmazdu da im se iskopaju oči, jer su oni to učinili pastiru koga su ubili. Nakon toga, ostavljeni su u pustinji, tražili su da ih neko napoji vodom, ali to niko nije učinio i na kraju su umrli. Ebu Kulaba veli: "Ovi su ljudi ukrali, ubili i odmetnuli se od islama, borili se protiv Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., pa je Allah, dž.š., objavio ajet:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾

'Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju...'

Kazne koje su predviđene u ovom ajetu

Ovaj ajet odredio je za drumske razbojнике jednu od četiri kazne:

1. pogubljenje;
2. raskivanje;
3. odsijecanje ruku i nogu unakrst;
4. protjerivanje.

Ove se kazne u ajetu spominju česticom "ili", tako da neki učenjaci kažu: "Upotreba ove čestice ukazuje da kadija ima pravo izabrati koju od ovih kazni želi odrediti razbojniku, shodno onome što on smatra da je primjereno, a i bez obzira kakav je zločin razbojnik učinio." Međutim, većina učenjaka kaže: "Značenje čestice "ili" jeste da se radi o različitim vrstama kazne shodno zločinu koji je počinjen, te da se kazne u ovom ajetu spominju prema veličini učinjenog zločina."

Dokazi onih koji smatraju da čestica "ili" označava mogućnost biranja kazne

Prva skupina učenjaka kaže: "To je jedno od značenje ove čestice u arapskom jeziku i uklapa se u kontekst ajeta, a u sunnetu se ne spominje ništa što bi ukazivalo na neko drugo značenje. Svako onaj ko se bude

borio protiv Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., i bude činio nered na Zemlji bit će kažnjen tako što će biti pogubljen, ili raskovan, ili će mu biti ruke i noge odsječene unakrst ili će biti protjeran iz zemlje shodno odluci vladara koji će odlučiti šta je od svega ovoga produktivnije, bez obzira da li je taj zločinac ubio nekoga ili to nije učinio, da li je opljačkao nekoga ili to nije učinio, i bez obzira da li je učinio jedan ili više zločina. U ajetu ne postoji ništa što bi ukazivalo na to da će vladar imati pravo kazniti zločinca više nego jednom kaznom ili ga osloboditi od kazne.”

El-Kurtubi prenosi da je Ebu Sevr rekao: “Prema vanjskoj formi ajeta, vladar će imati pravo birati koju će kaznu odrediti.”

Isto mišljenje zastupa Malik, a prenosi se i od Ibn Abbasa, r.a., Ibn Musejjiba, Omera ibn Abdulaziza, Mudžahida, Ed-Dahhaka, En-Nehaija. Svi oni kažu: “Vladar će imati pravo odabrati jednu od ovih kazni koje je Allah, dž.š., propisao: pogubljenje, raskivanje, unakrsno odsijecanje ruke i noge ili protjerivanje iz zemlje.”

Ibn Abbas, r.a., veli: “Gdje god se u Kur'anu spomene čestica “ili”, pružena je mogućnost izbora.” Ovo se mišljenje podudara s vanjskom formom ajeta.

Ibn Kesir veli: “Može se zaključiti da upotreba čestice ‘ili’ ukazuje na mogućnost izbora, kao što je to slučaj sa sličnim ajetima u Kur'anu:

﴿وَمَنْ قَتَلَ مِنْكُمْ مِثْقَالَ دُنْجَرَةٍ فَإِنَّهُ قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّمَّنْهُمَا بِأَلْفِ
الْكُفَّةِ أَوْ كَفَّارَةٍ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا﴾

‘Onome od vas ko je hotimično ubije kazna je da jednu domaću životinju, čiju će vrijednost procijeniti dvojica vaših pravednih ljudi, pokloni Kabi, ili da se iskupi time što će nahraniti siromahe ili postiti,²⁰⁶ kao i ajet koji govori o iskupu za nemogućnost posta:

﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْكِ﴾

‘A onda među vama koji se razboli ili ga glavobolja muči, neka se postom, ili milostinjom, ili kurbanom iskupi’²⁰⁷,

²⁰⁶ El-Maida, 95.

²⁰⁷ El-Bekara, 196.

ili u ajetu koji govori o iskupu za prekršenu zakletvu:

﴿فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ
مَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ﴾

‘Otkup za prekršenu zakletvu jeste: da deset siromaha običnom hranom, kojom hranite čeljad svoju, nahranite, ili da ih odjenete, ili da roba ropstva oslobodite. A onaj ko ne bude mogao – neka tri dana posti.’²⁰⁸

U svim ovim ajetima ova čestica označava mogućnost izbora, tako da se to može reći i za ajet koji govori o kazni za drumsko razbojništvo.

Dokazi onih koji tvrde čestica ‘ili’ ukazuje na raznovrsnost

Druga skupina učenjaka kao potvrdu za svoje mišljenje navodi predanje koje se prenosi od Ibn Abbasa, r.a., a on je bio najveći učenjak u arapskom jeziku i poznavanju tumačenja Kur’ana. Eš-Šafi bilježi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: “Ako drumski razbojnici ubiju nekoga i opljačkaju njegov imetak, bit će raskovani; ako ubiju, a ne opljačkaju imetak, bit će pogubljeni, a neće biti raskovani; ako opljačkaju imetak, a nikog ne ubiju, bit će im odsiječena ruka i noga unakrst; a ako budu narušavali sigurnost puta, a ne budu pljačkali, bit će protjerani iz zemlje.”

Ibn Kesir veli: “Potvrda ovom objašnjenju jeste hadis koji bilježi ibn Džerir u svom Tefsiru, ako je njegov lanac prenosilaca ispravan, od Alije ibn Sehla, od Velida bin Muslima, od Jezida ibn Habiba, koji prenosi da je Abdulmelik ibn Mervan poslao pismo Enesu ibn Maliku, pitajući ga o ovom ajetu, pa ga je Enes, r.a., obavijestio da je ovaj ajet objavljen povodom nekih pripadnika plemena El-Urna, koji su ogranak plemena El-Budžeje, koji su se odmetnuli od islama, ubili pastira, oteli deve i unijeli strah u područje gdje su to učinili. Enes, r.a., rekao je: ‘Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao je Džibrila, a.s., o tome kakva će biti presuda prema njima, pa mu je Džibril, a.s., odgovorio:

مَنْ سَرَقَ مَالًا وَأَخَافَ السَّبِيلَ فَأَقْطَعَ يَدَهُ بِسَرِقَتِهِ وَرَجَلَهُ بِإِخَافَتِهِ وَمَنْ قَتَلَ أَقْتَلَهُ وَمَنْ قَتَلَ
وَأَخَافَ السَّبِيلَ وَاسْتَحْلَلَ الْفَرْجَ الْحَرَامَ فَاصْلَبَهُ.

²⁰⁸ El-Maida, 89.

‘Onome ko bude pljačkao imetak i unosio nesigurnost na putu treba odsjeći ruku zbog krađe i nogu zbog toga što je unosio nesigurnost. Ko ubije nekoga, treba biti ubijen. Ko ubije i bude unosio nesigurnost među ljude te bude silovao žene, treba ga raskovati.’”

Učenjaci kažu: “Ono što ukazuje da je mišljenje prema kojem se u ajetu pojašnjava način kažnjavanja shodno učinjenom zločinu ispravno, a ne da ukazuje na mogućnost biranja kazne, jeste to što je Allah, dž.š., za različite prijestupe propisao različite kazne jer su i posljedice tih grijeha različite; postoje ubojstva, pljačke i otimačine, kaljanje časti, uništavanje usjeva, voća i stoke. Postoje drumski razbojnici koji učine dvije vrste prijestupa, ili više njih, tako da vladar nema pravo birati s kojom vrstom kazne će ih kazniti, nego će svakog razbojnika kazniti shodno zločinu koji je počinio i shodno posljedicama tog zločina, i jedino je to pravedno.

﴿وَجَزَاء سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا﴾

‘Nepravda se može uzvratiti istom mjerom.’²⁰⁹

Ovo mišljenje zastupa imam Eš-Šafi, Ahmed, u jednom od predanja, Ebu Hanifa. Kasani, u svom djelu *El-Bedai*²¹⁰ zauzima naučni pristup kritizirajući mišljenje onih koji smatraju da čestica ‘ili’ u ovom ajetu ukazuje na mogućnost izbora, pa kaže: ‘Pružanje mogućnosti izbora različito je, shodno različitosti propisa o kojima ajet govori. Mogućnost izbora bit će prisutna u slučaju da je uzrok obavezivanja na nešto jedan, kao što je to slučaj s iskupom za prekršenu zakletvu, ili iskupom za lovljenje divljači u haremu Meke.

Međutim, ako je uzrok obavezivanja različit, svaki od tih prijestupa imat će poseban propis, kao što Uzvišeni veli:

﴿قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْآنِ إِنَّا أَنْتَ نَدَّبَ وَإِنَّا أَنْ تَخَذَ فِيهِمْ حُسْنًا﴾

‘O Zulkarnejne’, rekosmo Mi, ‘ili ćeš ih kazniti ili ćeš s njima lijepo postupiti.’²¹¹

²⁰⁹ Eš-Šura, 40.

²¹⁰ Tom 7, str.9.

²¹¹ El-Kehf, 86.

U ovom slučaju, ne postoji mogućnost izbora, nego će svako posebno dobiti ono što je zaslužio. Značenje ajeta jeste: ili ćeš kazniti one koje nepravdu čine ili ćeš lijepo postupiti s onima koji su činili dobra djela. Nastavak ovog ajeta glasi:

﴿قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكَرًا وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا﴾

‘Onoga ko ostane mnogobožac’, reče, ‘kaznit ćemo, a poslije će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On teškom mukom mučiti. A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio – nagrada najljepša, i s njim ćemo blago postupiti.’²¹²

Drumsko razbojništvo sa sobom nosi različite vrste zločina iako se ti zločini nazivaju istim imenom. Ponekad se radi samo o pljački, ponekad samo o ubojstvu, ponekad oboje, ponekad se radi samo o unošenju straha i nemira, tako da su uzroci obaveznosti kažnjavanja počinioaca zločina različiti tako da ovdje nema mogućnosti izbora kazne, štaviše, ajet ukazuje na propisanost posebne kazne za svaki zločin, ili, može se reći, pruža mogućnost i jednog i drugog tumačenja, a postojanje mogućnosti tumačenja ne biva dokazom.

Ukoliko se ovaj ajet po svojoj vanjskoj formi ne može protumačiti tako da daje mogućnost biranja kazne za drumsko razbojništvo, može se reći da ukazuje na to da svaka vrsta zločina počinjena u drumskom razbojništvu ima predviđenu posebnu kaznu, pa kao da Uzvišeni kaže: ‘Nagrada za one koji se budu borili protiv Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., i koji budu sijali nered na Zemlji jeste da budu ubijeni, ako druge ubiju; raskovani, ako opljačkaju imetak i ubiju; da im se ruka i noga unakrst odsiječe ako budu pljačkali; ili da budu protjerani, ako budu unosili strah i nesigurnost, kao što je to rekao Džibril, a.s., Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., nakon što je Ebu Berda el-Eslemi presreo neke ljude koji su došli primiti islam. Džibril, a.s., rekao je:

إِنَّ مِنْ قَتَلَ قَتْلَ وَمَنْ أَخَذَ الْمَالَ وَلَمْ يَقْتُلْ قُطِعَتْ يَدُهُ وَرِجْلُهُ مِنْ خِلَافٍ وَمَنْ قَتَلَ وَأَخَذَ

²¹² El-Kehf, 86.

أَلَا صَلِبَ وَمَنْ جَاءَ مُسْلِمًا هَدَمَ الْإِسْلَامَ مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الشِّرْكِ .

‘Ko ubije, treba biti ubijen, ko opljačka, a ne ubije nikoga, bit će mu odsiječena ruka i noga unakrst, ko ubije i opljačka imetak, bit će raskovan, a ko dođe kao musliman, njegovo primanje islama bit će razlogom da mu svi grijesi budu poništeni.’”

Pojašnjenje mišljenja učenjaka koji smatraju da je za svaku vrstu zločina predviđena posebna kazna

Rekli smo da većina učenjaka smatra da je za svaki zločin predviđena posebna kazna i da se to dijeli na više vrsta:

1. da se drumsko razbojništvo ograničava samo na strašenje prolaznika i njihovo uznemiravanje, i da se ne desi ništa drugo mimo toga. Takvi će biti protjerani iz mjesta gdje su to činili u neko drugo mjesto gdje žive muslimani. Ako se radi o nevjernicima, dozvoljeno ih je protjerati u mjesto gdje žive nevjernici. Mudrost toga jeste da razbojnici osjete gorčinu protjerivanja i udaljavanja od svojih domova i da se mjesto u kojem su živjeli očisti od njihovog zla i uznemiravanja, i da ljudi zaborave svaku bol koju su im ti razbojnici nanijeli. Prenosi se od Malika da je rekao da je značenje protjerivanja razbojnika njihovo odvođenje u drugo mjesto gdje trebaju boraviti u zatvoru sve dok se ne pokaju. Ovo mišljenje Ibn Džerir ocjenjuje kao ispravno.

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da protjerivanje znači odvođenje razbojnika u zatvor sve dok se ne poprave, jer odvođenje u zatvor znači uskraćivanje slobode djelovanja i boravak u tjeskobi ćelije, pa oni koji su u zatvoru protjerani su u zatvorsku ćeliju. Kao dokaz oni navode stihove nekog zatvorenika koji je rekao:

“Protjerani smo sa dunjaluka nakon što smo na njemu bili,

i ovdje su nas ni žive ni mrtve ostavili

Kad nam ponekad stražari dođu,

mi kažemo: ‘Ovi nam s dunjaluka dođoše u zatvorsku ložu’,

2. da se u drumskom razbojništvu desi pljačka, ali ne i ubojstvo. Kazna za to jeste odsijecanje desne ruke i lijeve noge, jer se u ovom zločinu pored ubojstva desilo i drumsko razbojništvo. Rane koje nastanu nakon amputiranja ovih organa trebaju odmah biti zaliječene i treba zaustaviti krvarenje kako kažnjenik ne bi podlegao zbog gubitka krvi. Odsijecanje biva unakrst zbog toga da bi se kažnjenik mogao kasnije koristiti preostalom rukom i nogom. Ako bi se opet upustio u drumsko razbojništvo, odsjeći će mu se lijeva ruka i desna noga, a učenjaci uvjetuju da količina otetog imetka bude u veličini nisaba, obavezne količine imetka koju čovjek mora posjedovati, da bi bio dužan dati zekat, i da ukrade imetak koji je zaštićen. Krađa je prekršaj za koji je predviđena posebna kazna, pa ako se desi prekršaj, obavezno je i izvršenje kazne bez obzira da li se radilo o pojedincu ili organiziranoj skupini. Ako je količina otetog imetka manja od nisaba i ako se ne bude radilo o zaštićenom imetku, ruka neće biti odsječena, pa makar se radilo i o organiziranoj skupini. Da li se uvjetuje da svaki od članova razbojnika otme imetka u količini nisaba? Ibn Kudama odgovara na ovo pitanje, pa kaže: "Ako drumski razbojnici zajedno otmu imetka u veličini nisaba, bit će im odsječene ruke analogno propisu koji važi kada je u pitanju krađa. Eš-Šafi i racionalisti (*ashaburrej*) smatraju da im ruke ne trebaju biti odsječene sve dok svaki od njih ne uzme imetka u veličini nisaba, i također uvjetuju da ne postoji nikakva sumnja kada je taj zločin u pitanju. Učenjaci malikijskog i zahirijskog mezheba ne slažu se s ovim mišljenjem, pa ne uvjetuju da količina otetog imetka treba biti ravna iznosu nisaba za zekat niti da taj imetak treba biti zaštićen, jer sami čin njihovog razbojništva biva uzrokom da oni zasluže kaznu, tako da se ne treba obazirati na količinu imetka i njegovu zaštićenost. Zločin drumskog razbojništva nije kao obična krađa, tako da je i kazna za njih različita. Allah, dž.š., odredio je, kada je u pitanju krađa, kolika treba biti količina imetka pa da se kradljivac kazni, a kada je u pitanju drumsko razbojništvo, ne određuje se nikakva količina. Čak, Allah, dž.š., spomenuo je kaznu za drumsko razbojništvo tako da na osnovu toga samo upuštanje ljudi u taj grijeh biva uzrokom da zasluže kaznu."

Ako među razbojnicima bude neko ko je bliži rođak osobi od koje je opljačkan imetak, njemu neće biti odsječena ruka, dok će ostalim učesnicima u pljački odsjeći po jedna njihova ruka. Ovo mišljenje zastupaju učenjaci hanbelijskog mezheba i jedno je od mišljenja imama Eš-Šafija. Učenjaci hanefijskog mezheba kažu: “Nikome od njih ruka neće biti odsječena, jer postojanje rođaka među njima biva uzrokom postojanja sumnje. Razbojnici su jedni uz druge, pa ako jedan od njih bude oslobođen kazne, i ostali će biti oslobođeni.” Ocjenjujući mišljenje učenjaka hanbelijskog mezheba i imama Eš-Šafija ispravnijim, Ibn Kudama kaže: “To postojanje sumnje odnosi se samo na jednog od razbojnika, tako da ostali razbojnici ne mogu biti oslobođeni kazne zbog toga.” Htio je reći da se sumnja zbog koje se oslobađa od kazne ne odnosi na nekog ko nije rođak, tako da će samo rođak biti oslobođen kazne;

3. da se u drumskom razbojništvu desi ubojstvo, a ne i pljačka. Oni koji to učine zaslužuju da budu ubijeni onog momenta kada ih se vlast dočepa, i svi koji su učestvovali u napadu bit će ubijeni pa makar ubili samo jednog čovjeka, jer su svi učestvovali u njegovom ubijanju. Bit će ubijeni čak i ako rodbina ubijenog ne bude tražila odmazdu ili krvarinu, jer će rodbina imati pravo na to u slučaju običnog ubojstva, a ne u slučaju kada se radi o drumskom razbojništvu;

4. da se prilikom drumskog razbojništva desi i ubojstvo i pljačka. U ovom slučaju zločinci zaslužuju da budu ubijeni i raskovani, tj. bit će raskovani i ostavljeni da tako umru. Zločinac će biti privezan za stup ili drvo, ispruženih ruku i nakon toga će biti proboden smrtonosnim udarcem sablje ili noža.

Neki učenjaci kažu: “Prvo ga treba ubiti, a nakon toga raskovati kako bi služio za opomenu ostalim razbojnicima.”

Neki kažu: “Ne smije biti privezan za drvo duže od tri dana.”

Svamišljenja koja smo spomenuli, rezultat su ličnih mišljenja učenjaka koja oni zauzimaju komentirajući ajet koji govori o kazni za drumske razbojнике. Svako od tih učenjaka ima ispravan način razmišljanja. Oni koji smatraju da vladar ima pravo odabrati kojom kaznom želi kazniti

razbojнике svoje mišljenje temelje na jezičkom značenju čestice "ili". Na osnovu ovog mišljenja, vladar će imati pravo da procijeni koja će kazna biti dovoljna da otkloni nered i smutnju na Zemlji, i da uspostavi red među ljudima. Oni koji smatraju da svaka vrsta zločina ima posebnu kaznu svoje mišljenje temelje na činjenici da je to jedino ono što će donijeti pravdu na Zemlji, što će otkloniti nered i donijeti red među ljude. Svi učenjaci slažu se da treba spriječiti nered i donijeti red među ljude. Ova mišljenja olakšat će predstavnicima vlasti razumijevanje šerijatskih tekstova, a onima koji stječu znanje pomoći će da proniknu u suštinu problema. Nema sumnje da drumski razbojnici čine i mnoge druge zločine i prijestupe koje mi ovdje nismo spominjali. Međutim, na osnovu ovoga što smo spomenuli, mogu se donositi analogni zaključci koji će se temeljiti na razumijevanju učenjaka i propisima koji se mogu izvesti iz ovog ajeta.

Otklanjanje kontradiktornosti i sumnji

Autor tefsira *El-Menar* veli: "Abd ibn Humejd i Ibn Džerir prenose od Mudžahida da je rekao: 'Pod neredom se ovdje misli na: činjenje bluda, krađu, ubojstva, uništavanje usjeva i stoke. Sva ova djela spadaju u nered na Zemlji.'" Međutim, neki učenjaci kritički govore o ovom Madžahidovom mišljenju i kažu: "Za ove grijehе i nered u Šerijatu je predviđena posebna kazna mimo onih kazni koje se spominju u ajetu koji govori o drumskom razbojništvu. Za blud, krađu, ubojstvo, kršenje granica, uništavanje usjeva i stoke predviđena je posebna kazna nadoknade za učinjenu štetu, a i vladar može propisati preventivnu kaznu koju želi. Neki učenjaci zaboravljaju da se spomenute kazne u ajetu odnose isključivo na drumske razbojнике, koji čina raznovrsna razbojništva i ne pokoravaju se šerijatskim zakonima, dok se ovakve kazne odnose na kradljivce, bludnike pojedince i dr. koji su pokorni šerijatskim zakonima. Njihov status, spominje se u časnoj Knjizi u formi participa aktivnog, npr. riječi Uzvišenog:

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾

“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove.”²¹³

I rekao je:

﴿الرَّائِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ﴾

“Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara bičem.”²¹⁴

Oni, kada čine ove grijehе, skrivaju se i ne čine javni nered na Zemlji, pa da se mogu nazvati lošim uzorima, niti se udružuju u skupine kako bi se zajednički mogli boriti protiv Šerijata. Zbog toga, ne možemo ih nazvati drumskim razbojnicima niti onima koji čine nered na Zemlji. Međutim, kada su u pitanju drumski razbojnici oni, pored toga što čine sve ove grijehе, čine to javno. Kada učenjaci spominju drumsko razbojništvo, pod tim podrazumijevaju razbojнике koji javno čine nabrojane grijehе.

I vladar i muslimani obavezni su boriti se protiv drumskih razbojnika

I vladar i ostali muslimani obavezni su čuvati zakon i red, uspostavljati sigurnost, brinuti se o pravu svakog pojedinca, štiti ti njihove živote, imetke i časti. Ako se jedna skupina ljudi odmetne i počne presretati ljude na putu i izloži tuđe živote opasnosti, vladar će biti obavezan boriti se protiv njih, kao što je to uradio Allahov Poslanik, s.a.v.s., protiv nekih pripadnika plemena El-Urna, i kao što su to činile pravedne halife poslije njega. Muslimani su također obavezni pomoći vladaru da se domogne tih razbojnika i spriječi ih u njihovom djelovanju kako bi svi ljudi uživali u sigurnosti i miru, osjetili slast spokoja i mirnog života. To će im omogućiti da se svi trude i rade i nastoje biti korisni članovi svojih porodica i svog naroda. Ako drumski razbojnici budu poraženi i razbijeni, pa se razbježe na sve strane i oslabi njihova snaga, ne treba ih slijediti niti slati potjernice za njima osim ako su već počinili ubojstva i pljačkali imetke. U tom slučaju bit će pohvatani kako bi se nad njima sprovela kazna za drumsko razbojništvo.

²¹³ El-Maida, 38.

²¹⁴ En-Nur, 2.

Pokajanje drumskih razbojnika prije nego što ih se vlast dočepa

Ako se drumski razbojnici koji su činili nered na Zemlji pokaju prije nego što ih se vlasti domognu, Allah, dž.š., oprostit će im grijehе koje su prethodno učinili, i bit će oslobođeni kazne koja je predviđena za drumske razbojnike. Uzvišeni je rekao:

﴿ذَٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن قَبْلِ أَن تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

“To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”

To je zbog toga što je njihovo pokajanje prije nego što ih se domognu vlasti dokaz da se u njima probudio osjećaj savjesti i odlučnosti da započnu sa novim, čistim životom daleko od bilo kakvog nereda i borbe protiv Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Zbog toga, obuhvatio ih je Allahov, dž.š., oprost, i sve što su prema Njemu zgriješili, oprostio im je. Ali, kada se radi o pravima drugih ljudi, to im neće biti oprošteno, te će biti kažnjeni u znak odmazde, a ne zbog drumskog razbojništva. Odluka o tome bit će prepuštena onima nad kojima je zločin izvršen, a ne vladaru. Ako su ubili, rodbina ubijenog imat će pravo oprostiti ili tražiti odmazdu. Ako su ubili i opljačkali, neće biti raskovani niti ubijeni nego će biti kažnjeni zbog odmazde za ubijenu osobu i morat će nadoknaditi imetak koji su opljačkali. Ako su pljačkali imetak, ruke im neće biti odsječene, a imetak koji su opljačkali bit će im oduzet ukoliko se nalazi kod njih. Ono što su potrošili dužni su nadoknaditi jer je to imetak koji su nasilu uzeli, pa im ga nije dozvoljeno koristiti. Imetak će biti vraćen njegovom vlasniku ili će ga vladar čuvati kod sebe dok se ne pronade njegov vlasnik. Njihovo pokajanje neće biti ispravno sve dok ne vrate sve imetke njihovim vlasnicima. Ako vladar primijeti da je bolje osloboditi bivše razbojnike obaveze da nadoknade oteti imetak, to će se nadoknaditi iz državne kase. Ibn Rušd u svom djelu *Bidajetul-mudžtehid* navodi mišljenja učenjaka o ovom pitanju, pa kaže: “Kada se raspravlja

o tome od čega pokajanje oslobađa razbojnika, učenjaci se razilaze na četiri mišljenja:

1. prvo mišljenje jeste da pokajanje oslobađa čovjeka samo od kazne za drumsko razbojništvo, dok će za sve prijestupe koje je učinio prema Allahu, dž.š., i prema ljudima biti odgovoran. Ovo mišljenje zastupa imam Malik;

2. drugo je mišljenje da pokajanje drumskog razbojnika oslobađa od kazne za drumsko razbojništvo i od svega u čemu se ogriješio prema Allahu, dž.š., kao što je npr. blud, pijenje alkohola, odsijecanja ruke zbog krađe, dok neće biti oslobođen odgovornosti za prijestupe prema ljudima, kao što je npr. pljačkanje njihovog imetka, prolijevanje nedužne krvi, osim ako mu porodica ubijenog ne oprost²¹⁵;

3. treće mišljenje jeste da pokajanje oslobađa čovjeka odgovornosti od svega u čemu se ogriješio prema Allahu, dž.š., a bit će kažnjen za prolijevanje krvi i pljačkanje imetka;

4. četvrto je mišljenje da pokajanje oslobađa razbojnika od svega što je učinio prema ljudima, npr. pljačka, prolijevanje krvi, osim od imetka koji je pronađen kod njega nakon što se pokajao.”

Uvjeti za ispravnost pokajanja

Pokajanje ima svoje vanjske i unutarnje znakove. Šerijatsko pravo u obzir uzima vanjske pokazatelje pokajanja mimo unutarnjih, koje poznaje jedino Allah, dž.š. Ako se razbojnik pokaje prije nego što ga se vlasti domognu i ako se uzme u obzir to pokajanje, neki učenjaci uvjetuju, kada je u pitanju pokajnik, da on zatraži sigurnost od vladara, i da vladar to prihvati. Neki pak ne postavljaju ovaj uvjet, nego je, prema njima, vladar obavezan prihvatiti svakog pokajnika. Neki kažu: “Dovoljno je da razbojnik odbaci oružje i udalji se od mjesta gdje je činio zločine i da ljudi budu sigurni od njegovog zla, a nema potrebe da razbojnik odlazi kod vladara.

²¹⁵ Ovo je prema nama najispravnije mišljenje na koje smo još ranije ukazivali.

Ibn Džerir prenosi od Velida ibn Muslima, od El-Lejsa, od Musaa el-Medenija, koji prenosi da se Alija el-Esedi počeo baviti drumskim razbojništvom; unio je nesigurnost, proljevao krv, i pljačkao, pa su u potragu za njim krenuli i vlasti i ljudi, međutim nisu bili u stanju da ga uhvate sve dok se on sam nije pokajao. Povod njegovog pokajanja bilo je to što je čuo nekog čovjeka kako uči ajet:

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

“Reci: ‘O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehе oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.’”²¹⁶

Zastao je i rekao: “Allahov robe, ponovi mi taj ajet.” Čovjek mu to i učini, a on baci sablju i pokaja se. U Medinu je stigao rano ujutro, okupao se, a zatim je otišao u mesdžid Allahovog Poslanika, s.a.v.s., klanjao sabah, a nakon toga sjeo je u blizini ashaba, među kojima je bio i Ebu Hurejra, r.a. Kada se razvidjelo, ljudi su ga prepoznali i krenuli prema njemu da ga uhvate, ali im on reče: “Nemate prava da me hapsite. Pokajao sam se prije nego što ste bili u stanju da me se domognete.” Ebu Hurejra, r.a., reče: “Istinu je rekao.” Nakon toga, uzeo ga je za ruku i odveo pred Mervana ibn Hakema, koji je bio namjesnik u Medini za vrijeme hilafeta Muavije, r.a. Rekao mu je: “Ovo je Alija, došao je kao pokajnik tako da nemate prava da ga hapsite ili pogubite”, pa ga Mervan ostavi na miru. Alija krenu kao pokajnik i borac na Allahovom, dž.š., putu u pomorske bitke. Kada su se muslimani sukobili s Bizantincima i kada su se lađe približile jedne drugima, Alija je nasrnuo na neprijatelje tako žestoko da su oni pobjegli u drugi kraj lađe, koja se zbog toga prevrnula, pa su se svi utopili.

²¹⁶ Ezz-Zumer, 54.

Oslobađanje od kazne zbog pokajanja koje se desi prije stizanja tužbe do vladara

Prethodno smo spominjali da pokajanje razbojnika prije nego što ih se vlasti domognu biva uzorkom da oni budu oslobođeni posljedica svog razbojništva, jer je Uzvišeni rekao:

﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَفُوٌّ رَحِيمٌ﴾

“...ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”²¹⁷

Ovaj propis ne ograničava se samo na drumsko razbojništvo, nego je to opći propis koji se odnosi na sve šerijatske kazne. Ko god uradi neko zlodjelo, pa se pokaje prije nego što tužba dođe do vladara bit će oslobođen kazne. Naime, ako je to slučaj s drumskim razbojnicima, preče je onda da od kazne budu oslobođeni i oni koji su učinili prijestupe koji imaju manje posljedice. Ibn Tejmijja to ocjenjuje kao najispravnije mišljenje, pa kaže: “Ko se pokaje zbog učinjenog bluda, krađe, pijenja alkohola, prije nego što bude tužen pred predstavnicima vlasti, bit će oslobođen šerijatske kazne, kao što je to slučaj s drumskim razbojnicima ukoliko se pokaju prije nego što ih se vlasti domognu.”

El-Kurtubi veli: “Što se tiče onih koji su konzumirali alkohol, bludnika, kradljivaca, ako se pokaju i poprave, i to njihovo pokajanje bude očigledno, pa nakon toga budu prijavljeni predstavnicima vlasti, u tome slučaju ne trebaju biti kažnjeni. Ako bi izjavili svoje pokajanje nakon što budu tuženi, to se neće uzeti u obzir, i njihova situacija slična je drumskim razbojnicima koji su uhvaćeni prije nego što su se pokajali.”

Ibn Kudama podrobnije pojašnjava razilaženje učenjaka o ovom pitanju, pa kaže: “Ako bi se drumski razbojnik pokajao prije nego što ga se vlasti domognu, a učinio je nešto zbog čega zaslužuje kaznu, o tome se od učenjaka prenose dva mišljenja:

²¹⁷ El-Maida, 34.

prvo mišljenje: bit će oslobođen šerijatske kazne, jer Uzvišeni je rekao:

﴿فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾

‘Pa ako se pokaju i poprave, onda ih na miru ostavite, jer Allah prima pokajanje i samilostan je.’²¹⁸

Nakon što je spomenuo kaznu za kradljivca, Uzvišeni je rekao:

﴿فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se – Allah će sigurno oprostiti. Allah doista prašta i samilostan je.’²¹⁹

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَمْ يَنْتَبِ لَهُ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: ‘Onaj ko se pokaje zbog učinjenog grijeha kao da nije ni učinio taj grijeh.’ Onaj ko nema grijeha ne zaslužuje da bude kažnjen. Kada su ga obavijestili o tome da je Maiz počeo bježati kada su ga počeli kamenovati, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

هَلَّا تَرْكُمُوهُ يَتُوبُ قَبْلُ تَوْبُ اللَّهِ عَلَيْهِ.

‘Zašto ga niste pustili da se pokaje, pa da mu Allah, dž.š., primi pokajanje?’ Naime, on se ogriješio isključivo prema Allahu, dž.š., tako da će biti oslobođen od kazne ako se pokaje;

drugo mišljenje: neće biti oslobođen kazne, i ovo mišljenje zastupaju imam Malik, Ebu Hanifa, jedno je od mišljenja imama Eš-Šafija, jer je Uzvišeni, rekao:

﴿الرَّائِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ﴾

‘Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara bičem, svakog od njih.’

Ovaj je ajet općenit i odnosi se i na one koji su se pokajali kao i na one koji se nisu pokajali. Allah, dž.š., također je rekao:

²¹⁸ En-Nisa, 16.

²¹⁹ El-Maida, 39.

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾

‘Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove.’

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da Maiz i gamidijka budu kamenovani, a također je naredio da se odsiječe ruka čovjeku koji je priznao krađu. Svi su se oni pokajali i tražili su od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ih očisti od grijeha tako što će nad njima izvršiti šerijatsku kaznu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao je taj njihov postupak pokajanjem. Za ženu koja se na taj način pokajala rekao je:

لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قَسَمْتُ عَلَى سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَوَسِعَتْهُمْ.

‘Pokajala se takvim pokajanjem koje bi bilo dovoljno kada bi se podijelilo na sedamdeset stanovnika Medine.’

Amr ibn Semura, r.a., došao je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: ‘Allahov Poslaniče, ukrao sam deve od tog i tog čovjeka pa me očisti od toga grijeha.’ Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., izvršio je šerijatsku kaznu nad njim. Šerijatska je kazna otkup za učinjeni grijeh tako da nije dovoljno samo pokajanje, npr. iskup za prekršenu zakletvu, ubojstvo. U ovim slučajevima nije dovoljno da se čovjek pokaje, kao što je to slučaj s drumskim razbojnikom. Ako bismo rekli da će pokajanje biti uzrokom da čovjek bude oslobođen kazne, postaviti ćemo pitanje: ‘Da li je za to potrebno samo pokajanje ili treba da popravi i svoje ponašanje?’ Postoje dva odgovora na ovo pitanje:

prvo: čovjek će biti oslobođen zbog samog pokajanja jer će ga to pokajanje osloboditi od kazne, kao što je to slučaj s drumskim razbojnicima koji se pokaju prije nego što ih se vlasti domognu;

drugo: u obzir će se uzeti i popravljane djela, jer je Uzvišeni rekao:

﴿فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرَضُوا عَنْهُمَا﴾

‘Pa ako se pokaju i poprave, onda ih na miru ostavite.’

I rekao je Uzvišeni:

﴿فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

'A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se – Allah će sigurno oprostiti.'

Na osnovu ovog mišljenja potrebno je da prođe određeno vrijeme kako bi se provjerilo da li se prijestupnik zaista pokajao i da li je imao iskrene namjere. Za to ne postoji tačno određen vremenski rok.”

Neki učenjaci šafijkog mezheba kažu: “Potrebno je da prođe godina dana, i nije dozvoljeno da taj vremenski rok ne bude tačno određen.”

Samoodbrana i odbrana

Ako čovjeka napadne neko ko želi da ga ubije, opljačka ili ponizi i ukalja čast njegove žene, imat će pravo da se bori i brani sebe, svoj imetak i čast. Njegova odbrana bit će postepena. Prvo će pokušati riječima, zatim će početi galamiti, a ako to ne bude dovoljno, onda će se upustiti u pravu borbu, i ako u samoobrani ubije napadača, neće se nad njim izvršiti odmazda niti će se morati iskupljivati krvarinom, jer je napadač želio da mu nanese nepravdu, a onoga ko to čini dozvoljeno je ubiti. Ako bi napadnuti čovjek u samoobrani bio ubijen, smatrat će se šehidom.

Uzvišeni je rekao:

﴿وَلَمَن اتَّصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ﴾

“Neće odgovarati onaj koji istom mjerom uzvati za pretrpljenu nepravdu.”²²⁰

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ جَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَخْذَ مَالِي؟ قَالَ: فَلَا تُعْطِهِ مَالَكَ. قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَاتَلَنِي؟ قَالَ: فَقَاتَلْهُ. قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلَنِي؟ قَالَ: فَأَنْتَ شَهِيدٌ. قَالَ: فَإِنْ قَتَلْتُهُ؟ قَالَ: هُوَ فِي النَّارِ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: “Allahov Poslaniče, ako bi mi neko došao želeći da mi otme imetak, kako ću postupiti?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: “Nemoj mu davati svog imetka.” Čovjek upita: “Ako bi došao s

²²⁰ Fiš-Sura, 41.

namjerom da me ubije?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Bori se protiv njega.” Čovjek upita: “A ako me ubije?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Ti si onda šehid.” Čovjek upita: “A ako ja ubijem njega?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “On će u vatru.”

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قُتِلَ دُونَ عَرْضِهِ وَمَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ .

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko pogine u odbrani svoga imetka, on je šehid, ko pogine braneći svoju čast, i on je šehid.”²²¹

Prenosi se da je neka žena izašla iz kuće želeći da prikupi drva pa je za njom krenuo neki čovjek nagovarajući je da učini blud s njime. Ona ga je pogodila kamenom, pa je on podlegao od tog udara. Kada je slučaj došao do Omera, r.a., rekao je: “Njega je Allah, dž.š., ubio, tako mi Allaha, dž.š., za njega ne treba davati krvarinu.”

Kao što je čovjek obavezan braniti sebe, isto tako obavezan je štititi i druge ljude koji su napadnuti s ciljem da budu ubijeni, opljačkani, poniženi. To je obavezan učiniti pod uvjetom da ne izlaže samog sebe propasti, jer zaštita drugog čovjeka jeste sprečavanje činjenja zla i čuvanje njegovih prava.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ .

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko od vas vidi neko ružno djelo neka ga spriječi rukom, a ako nije u stanju, neka govori protiv toga, a ako ni to nije u stanju, neka to prezre u srcu, i to je najslabiji vid imana.” Ovaj postupak spada u sprječavanje činjenja zla.

²²¹ Bilježi ga Eš-Šejh Buhari.

KAZNA ZA KRAĐU

Islam poštuje svačiju privatnu imovinu jer je to osnovno sredstvo za život. Pravo na imetak islam je učinio svetim i zabranio je bilo kome da na bilo koji način napada na to pravo. Zbog toga je zabranio krađu, otimačinu, prevaru, pronevjeru, kamatu, varanje i zakidanje na vagi, mito, te se stjecanje imetka na bilo koji od ovih načina smatra neispravnim.

Krađa je izrazito zabranjena, a kazna za kradljivca jeste da mu se odsiječe ruka kojom je ukrao, a u tome postoji očigledna mudrost, a to je da treba odstraniti organ koji je obolio kako se ne bi zarazilo cijelo tijelo. Žrtvovanje jednog dijela tijela kako bi se spasio ostatak tijela potpuno je opravdano i logično. Pored toga, odsijecanje ruke kradljivcu poslužiti će kao opomena ostalim potencijalnim kradljivcima koji imaju sklonosti za uzimanjem tuđeg imetka, tako da se poslije toga oni neće smjeti usuditi da to učine. Na ovaj način bit će sačuvani i zaštićeni imeci ljudi. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar.”²²²

Mudrost koja se krije u ovako žestokoj kazni

Na mudrost koja se krije u ovako žestokoj kazni koja je propisana za krađu ukazuje predanje koje se bilježi u komentaru Muslimovog *Sahiha*, autora En-Nevevija, gdje stoji da je Kadi Ijad rekao: “Allah, dž.š., zaštitio je imetke ljudi tako što je propisao odsijecanje ruke kradljivcu. To nije propisano u slučaju da se radi o prevari, otimačini, pljački, jer je to malehno u odnosu na krađu. U ovom slučaju povrat imetka moguć je tako što će se slučaj izložiti pred kadiju i bit će lahko dokazati da se radilo o prevari. Međutim, kada se radi o krađi, to je teško dokazati, pa se stoga

²²² El-Maida, 38.

krađa smatra teškim prijestupom i kažnjava se ovako žestokom kaznom kako bi se ljudi sustegnuli od toga.”

Vrste krađe

Postoji više vrsta krađe:

1. vrsta krađe zbog koje počinitelj zaslužuje kaznu koju određuje nadležni organ (*ta'zir*);
2. krađa zbog koje slijedi šerijatski precizirana kazna (*hadd*).

Krađa koja uzrokuje *ta'zir* jeste ona kod koje se ne ispune svi potrebni uvjeti kako bi se moglo izvršiti odsijecanje ruke. Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio je odštetu u duploj vrijednosti kod krađe za koju se ne odsijeca ruka. To je presudio u slučaju čovjeka koji je ukrao plodove koji su bili na grani, kao i u slučaju čovjeka koji je ukrao ovcu s pašnjaka. U prvom slučaju, kradljivac je oslobođen odsijecanja ruke ukoliko je uzeo plodove s grana i sasušene hurme, i ko god to učini zbog gladi koja ga je svladala neće snositi nikakve posljedice. Ko iznese iz bašče nešto od tih plodova bit će obavezan nadoknaditi štetu u dvostrukom iznosu i bit će kažnjen, a ko uzme plodove iz podruma ili magacina, bit će mu odsječena ruka ukoliko je ukrao količinu zbog koje se inače ruka odsijeca.

U drugom slučaju presudio je da onaj ko uzme ovcu s pašnjaka treba platiti njenu dvostruku cijenu i biti kažnjen određenim brojem udaraca bičem. Allahov Poslanik, s.a.v.s., također je presudio da se odsiječe ruka čovjeku koji ukrade zaštićenu imovinu ukoliko ukrade količinu zbog koje se odsijeca ruka.²²³

Postoje dvije vrste krađe zbog koje kradljivac treba biti kažnjen: prva: tzv. mala krađa, i to je krađa zbog koje se kradljivcu odsijeca ruka;

druga: velika krađa. To je uzimanje imetka uz primjenu sile, a to se naziva drumskim razbojništvom, i o tome smo govorili u prethodnim poglavljima. Sada ćemo govoriti isključivo o maloj krađi.

²²³ Bilježe ga: Ahmed, En-Nesai, El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

Definicija krađe

Krađa je tajno uzimanje tuđeg imetka, a glagol *“istereka”* koristi se i za onog ko potajno prisluškuje tuđe riječi. Allah, dž.š., u Kur'anu veli:

﴿إِلَّا مَنْ اسْتَرْقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ﴾

“A onoga koji kradom prisluškuje stiže svjetlica vidljiva.”²²⁴

U rječniku *El-Kamus* stoji da je krađa potajno uzimanje imetka koje pripada nekome drugom. Ibn Arefa veli: “U arapskom jeziku, kradljivac je čovjek koji tajno dolazi kako bi uzео imetak koji je pod zaštitom a koji pripada nekome drugom.” Iz onoga što su spomenuli autor *El-Kamusa* i Ibn Arefa može se zaključiti da krađa podrazumijeva tri stvari:

1. uzimanje tuđeg imetka;
2. da se to desi tajno;
3. da taj imetak bude pod zaštitom.

Ako taj imetak nije vlasništvo nekog drugog, ili ako se uzme javno, ili ne bude zaštićen, u tom slučaju nad onim ko ga uzme neće biti izvršena kazna odsijecanja ruke.

Varalica, otimač i prevarant ne smatraju se kradljivcima

Na osnovu ove definicije, varalica, otimač, prevarant i sl. neće se smatrati kradljivcem niti će im biti odsječena ruka, ali će biti kažnjeni drugom kaznom koju će odrediti nadležni organ.

فَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ عَلَى الْخَائِنِ وَلَا مُنْهَبٍ وَلَا مُحْتَلَسٍ قَتْلٌ.

Džabir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Varalici, otimaču i prevarantu ne odsijeca se ruka.”²²⁵

Muhammed ibn Šihab ez-Zuhri prenosi da je pred Mervana bin Hakema doveden čovjek koji je javno uzimao tuđi imetak, a zatim bježao,

²²⁴ El-Hidžr, 18.

²²⁵ Bilježe ga autori *Es-Sunena*, El-Hakim, El-Bejheki, Et-Tirmizi i Ibn Hibban.

pa je Mervan htio da mu odsiječe ruku. Poslao je po Zejda ibn Sabita, r.a., da ga pita o tome, pa mu je Zejd, r.a., rekao: “Zbog takvog načina uzimanja tuđeg imetka ne odsijeca se ruka.”²²⁶

Ibn el-Kajjim veli: “Odsijecanje ruke kradljivcu koji ukrade tri dirhema i pošteđivanje onoga ko to uzme javno ili uz upotrebu sile ukazuje na savršenu mudrost Zakonodavca. Naime, od kradljivca se ne može zaštititi jer on krišom ulazi u kuće i ulazi u zaštićeni prostor, obija brave, a vlasnik imetka može malo toga učiniti da zaštiti svoj imetak od kradljivca. Da zbog toga nije propisano odsijecanje ruke, ljudi bi krali jedni od drugih, pojavila bi se smutnja i opasnost od kradljivaca. Suprotno tome jesu oni koji javno otimaju imetak, jer oni to čine javno pred očima ljudi, tako da su oni u stanju da krenu u potjeru za njima, uhvate ih, vrate oteti imetak i svjedoče protiv njih pred kadijom. Kradljivac uzima imetak u trenutku kada ga ljudi ne vide, tako da je teško otkriti ko je ukrao, za razliku od čovjeka koji javno uzme nečiji imetak. Pored toga, onaj ko javno otima imetak rijetko kada uspije, jer njegovi vlasnici tada motre na njega i čuvaju ga tako da onaj ko to radi nije poput kradljivca nego je sličniji prevarantu. Također, u većini slučajeva, onaj ko uzima imetak javno uzima ono što nije zaštićeno, jer će ti prvo skrenuti pažnju na nešto drugo, a zatim će ti uzeti imetak. Međutim, u većini slučajeva, moguće je zaštititi ovaj imetak jer je taj čovjek poput drumskog razbojnika; čini to javno, tako da mu se ne treba odsijecati ruka zbog krađe. Ali, šteta koju nanose ovakvi ljudi spriječit će se njihovim bičevanjem, hapšenjem i novčanom kaznom.”

Negiranje pozajmice

Oko ovoga postoji nedoumica: da li se to smatra krađom ili ne, pa se učenjaci razilaze kada je u pitanju kazna za onoga ko to čini. Većina učenjaka smatra da takvome ne treba odsijecati ruku, jer u Kur'anu i sunnetu stoji da je obavezno odsijecanje ruke kradljivcu, a onaj ko negira pozajmicu ne smatra se kradljivcem.

²²⁶ Bilježi ga Malik u *Muvettau*.

Ahmed, Ishak, Zufer, haridžije, zahirije, smatraju da mu treba odsjeći ruku, a to mišljenje temelje na predanju Aiše, r.a., koja kaže:

كَانَتْ امْرَأَةٌ مَحْرُومِيَّةٌ تَسْعِيْرُ الْمَنَاعِ وَتَجْحَدُهُ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَطْعِ يَدِهَا فَاتَى أَهْلَهَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَكَلَّمُوهُ فَكَلَّمَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أُسَامَةُ لَا أَرَاكَ تَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيْبًا فَقَالَ: إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بَأَنَّهُ إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ قَطَعُوهُ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا.

“Jedna žena, mahzumijka posuđivala je tuđe stvari, a nakon toga je to poricala, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da joj se odsiječe ruka. Njena porodica zatražila je od Usame ibn Zejda, r.a., da se zauzme za nju kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Usama, zar se zauzimaš protiv izvršenja kazne koju je Allah, dž.š., propisao.’ Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je i rekao: ‘Narodi prije vas propali su zbog toga što su kada neki njihov uglednik ukrade, puštali ga na miru, a ako bi ukrao neko od običnog naroda, odsjekli bi mu ruku. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada bi Fatima, kći Muhammedova, ukrala, odsjekao bih joj ruku.’ Nakon toga naredio je da se toj mahzumijki odsiječe ruka.”²²⁷

Ibn Kajjim podržava ovo mišljenje, pa kaže: “U ovom slučaju onaj ko posuđuje tuđe stvari a zatim to poriče, smatra se kradljivcem.” U svom djelu *Zadul-Mead* on veli: “Smatranje onog ko bez dozvole posuđuje tuđe stvari kradljivcem jeste poput tretiranja svih vrsta opojnih pića kao vino, i to je ono što se može zaključiti iz poruka koje se kriju u Allahovim, dž.š., riječima.” U djelu *Er-Revdatur-nedija* stoji: “Iako se za onoga ko bez dozvole posuđuje tuđe stvari jezički ne može reći da je kradljivac, ipak se u šerijatskoj terminologiji on označava kradljivcem, a svakako da Šerijat ima prednost nad jezikom.”

Ibn Kajjim u svom djelu *I'lamul-muvekkin* veli: “Mudrost i korist koja se krije u tome očigledna je, jer posuđivanje stvari spada u korist za

²²⁷ Bilježe ga: Ahmed, Muslim i En-Nesai.

ljude. Čovjekova je obaveza dati stvar na korištenje onome kome je to neophodno, bilo to uz određenu nadoknadu ili besplatno. Nemoguće je uvijek imati svjedoke pri posuđivanju, niti je moguće da čovjek izbjegne posuđivanje. Nema nikakve razlike između prisvajanja tuđeg imetka krađom i putem posuđivanja pa poricanja. Suprotno tome jeste onaj ko poriče da mu je nešto povjereno na čuvanje, jer mu je vlasnik toga dobrovoljno to povjerio vjerujući u njegovo poštenje.”

Pljačkaš grobova

Učenjaci se također razilaze kada je u pitanju pljačkaš grobova koji krade kefine s umrlih. Većina učenjaka smatra da mu se treba odsjeći ruka jer je on uistinu kradljivac koji je uzeo zaštićen imetak.

Ebu Hanifa, Muhammed, El-Evzai, Es-Sevri, smatraju da takvoga treba kazniti drugom kaznom koju određuje nadležni organ, jer je pljačkaš grobova, a ne obični kradljivac, tako da se na njega neće odnositi propisi koji važe za kradljivca, i zbog toga što je uzeo imetak koji nikome ne pripada, jer mrtvac ne može ništa posjedovati, tako da je pljačkaš uzeo imetak koji je nezaštićen.

Osobine koje obavezno treba uzeti u obzir kada je u pitanju krađa

Iz prethodne definicije može se zaključiti da se moraju uzeti u obzir određene osobine kada je u pitanju kradljivac, ono što je ukradeno, kao i mjesto na kojem se krađa desila kako bi se ustvrdilo da li treba zbog te krađe odsjeći ruku kradljivcu. U narednim redovima govorit ćemo detaljnije o svakoj od ovih osobina.

Osobine koje se uzimaju u obzir kada je u pitanju kradljivac

Osobine koje se trebaju uzimati u obzir kada je u pitanju kradljivac jesu sljedeće:

1. kradljivac treba biti punoljetan i zdrave pameti. Ako bi luđak ili dijete ukrali, nad njima se ne bi izvršila kazna odsijecanja ruke jer oni

nisu zaduženi vjerskim naredbama i zabranama. Međutim, dijete koje ukrade treba kazniti primjerenom kaznom.

Ovdje se ne uvjetuje da kradljivac bude pripadnik islamu, pa ako bi se desilo da *zimija*, nemusliman koji živi u islamskoj državi, ili odmetnik od islama ukradu, odsjeći će im se ruka, kao što će ruka biti odsječena muslimanu koji ukrade imetak od nevjernika;

2. slobodan izbor, tj. da se krađa desi kao rezultat slobodne volje kradljivca. Ako bi neko bio prisiljen ukrasti neće se smatrati kradljivcem, jer je bio prisiljen i nije imao slobodne volje, a nepostojanje slobodne volje oslobađa čovjeka od odgovornosti za počinjeno djelo;

3. da ne ukrade nešto u što postoji sumnja da se smatra krađom. Ako postoji takva sumnja, neće se izvršiti kazna odsijecanja ruke. Zbog toga, ako bi se desilo da otac ili majka ukradu imetak svoga djeteta, ruka im neće biti odsječena, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ.

“Ti i tvoj imetak pripadate tvome ocu.” Isto tako, djetetu neće biti odsijechena ruka ako ukrade nešto od svojih roditelja, jer, uglavnom, dijete ima pristup imetku svojih roditelja. Ako bi se desilo da djed ukrade nešto od svoga unuka, ruka mu neće biti odsijechena bez obzira da li se radi o djedu po ocu ili majci. Također, nikome od potomaka neće biti odsijechena ruka ako ukrade nešto od svojih predaka. Što se tiče ostale rodbine, Ebu Hanifa, i Es-Sevri smatraju da ne treba sjeći ruku čovjeku koji ukrade nešto od svojih rođaka koji su *mahremi*, npr. tetke po ocu ili majci, od sestre, amidže, daidže, od brata, jer odsijecanje ruke zbog toga vodi u prekidanje rodbinskih veza, čije je održavanje Allah, dž.š., naredio, i zbog toga što oni imaju pravo ulaziti u kuću, što znači da se imetak ne čuva od njih.²²⁸

Malik, Eš-Šafi, Ahmed i Ishak kažu: “I njima treba odsjeći ruku ako ukradu, jer ne postoji nikakva sumnja da su ukrali taj imetak. Ako bi se desilo da jedno od supružnika ukrade nešto od drugog, neće mu biti odsijechena ruka, jer postoji sumnja da su njihovi imeci pomiješani,

²²⁸ On je poput gosta kome je dozvoljeno ući, i ako ukrade, neće mu se odsjeći ruka.

a to znači da se ne radi o klasičnoj krađi te ukazuje da postoji sumnja kada je u pitanju ta krađa, i samim tim optuženi će biti oslobođen od kazne.” Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Eš-Šafija, u jednom od predanja, i jedno je od predanja koje se prenose od imama Ahmeda. Malik, Es-Sevri i Ahmed, u jednom od predanja, i Eš-Šafi u jednom od mišljenja koje se prenose od njega, kažu: “Ako bi svako od supružnika živjelo u posebnoj kući i imalo svoje posebno pokućstvo, pa se desi da jedno od njih ukrade od drugog, bit će mu odsječena ruka jer je to imetak koji je bio zaštićen i bio je vlasništvo samo jednog od njih.” Ako bi sluga ukrao od svoga vlasnika, ruka mu neće biti odsječena²²⁹, jer se prenosi da je Abdullah bin Omer, r.a., rekao: “Neki je čovjek došao kod Omera, r.a., i doveo sa sobom slugu, pa je rekao: ‘Odsijeci mu ruku jer je ukrao ogledalo moje žene.’ Omer, r.a., reče: ‘Neću mu odsijeci ruku jer je on vaš sluga koji je uzeo nešto od vašeg imetka.’” Ovo mišljenje zastupali su Omer, ibn Mesud, i niko od ashaba nije im se suprotstavljao u tome. Ako bi se desilo da musliman ukrade nešto iz državne blagajne, ruka mu se neće odsijeci, jer se prenosi da je Omerov, r.a., namjesnik poslao pismo Omeru, r.a., pitajući ga o čovjeku koji ukrade nešto iz državne kase, pa mu je Omer, r.a., odgovorio: “Nemoj mu odsijecati ruke jer svako od muslimana ima svoj dio u toj blagajni.”

Eš-Šafi bilježi da je neki čovjek ukrao nešto iz državne blagajne, i kada je to čuo Alija, r.a., rekao je: “On ima svoj dio u ovoj blagajni”, i nije mu odsjekao ruku. U riječima Omera, r.a., i Alije, r.a., nalazi se pojašnjenje zbog čega se ne odsijeca ruka onome ko ukrade nešto iz državne blagajne, jer postoji sumnja koja ga oslobađa od kazne.

Ibn Kudama veli: “Isti je slučaj i ako bi čovjek ukrao imetak u kojem on ima udjela, ako bi čovjek ukrao nešto iz ratnog plijena u kojem ima udio²³⁰, ili nešto od imetka koji je vlasništvo njegovog djeteta, gospodara, i ovo mišljenje zastupa većina učenjaka.”²³¹

²²⁹ Ovaj uvjet postavlja Malik, a Eš-Šafi u jednom od predanja postavlja ovaj uvjet, a u drugom predanju to ne uvjetuje.

²³⁰ Ako ne bi imao pravo na taj ratni plijen, ruka će mu biti odsječena.

²³¹ Malik smatra da im treba odsijeci ruku jer se to može zaključiti iz vanjskog značenja ajeta.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عَبْدًا مِنْ رَقِيقِ الْخُمْسِ سَرَقَ مِنَ الْخُمْسِ فَدَفَعَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَقْطَعْهُ، وَقَالَ: مَالُ اللَّهِ سَرَقَ بَعْضُ مَالِهِ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je neki rob koji je bio zarobljen kao ratni plijen ukrao nešto od ratnog plijena, i kada je doveden pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nije mu odsjekao ruku, i rekao je: "I on je Allahov, dž.š., imetak koji je ukrao nešto od Allahovog, dž.š., imetka."

Ruka neće biti odsječena ni onome ko ukrade od čovjeka koji mu je dužan i ne želi da mu vrati dug, ili od onoga ko poriče da mu je dužan, jer će se to smatrati vraćanjem duga. Iz toga se izuzima situacija ako onaj ko je dužan priznaje svoj dug i u stanju je da ga vrati. Ako bi se desilo da dužnik ukrade imetak od čovjeka kome je dužan, ruka će mu biti odsječena, jer u tome ne postoji nikakva sumnja. Isto tako, ruka neće biti odsječena ni čovjeku koji ukrade nešto od drugog koji je zadužen za iznajmljivanje, jer je on povjerenik, a ne vlasnik imetka.

Ako bi se desilo da neko otme i ukrade imetak od nekog drugog kradljivca, prema mišljenju imama Eš-Šafija i Ahmeda, neće mu se odsjeći ruka, jer je taj imetak bio pod zaštitom čovjeka kojim nije zadovoljan istinski vlasnik tog imetka. Malik veli: "Ruka će mu biti odsječena jer je ukrao imetak za koji ne postoji nikakva sumnja da je zaštićen poput ostalog imetka." Ako bi zavládala glad, pa se desi da neko ukrade hranu, i ispostavi se da je imao šta jesti, ruka će mu biti odsječena, a ako se ispostavi da nije imao šta jesti, neće biti kažnjen, jer je bio prisiljen to uzeti. Omer, r.a., rekao je: "Nema odsijecanja ruke u vrijeme kada vlada opća glad."

Malik u svom *Muwettau* bilježi da su Hatibovi robovi ukrali devu nekog čovjeka iz plemena Muzejna pa su je zaklali. Kada je tužba za to došla do Omera, r.a., on je naredio Kusejjiru ibn Saltu da im odsiječe ruke, ali je nakon toga rekao njihovom vlasniku: "Čini mi se da ti njih mučiš gladu. Tako mi Allaha, dž.š., odredit ću ti novčanu kaznu koja će ti teško pasti." Nakon toga, upitao je čovjeka od kojeg je ukradena deva: "Koliko je vrijedila tvoja deva?" On odgovori: "Nisam je htio prodati

kada su mu nudili četiristo dirhema.” Omer, r.a., reče vlasniku robova: “Daj mu za ovu devu osamsto dirhema.”

Ibn Vehb prenosi da je Omer, r.a., nakon što je naredio Kusejjiru bin Saltu da odsiječe ruke kradljivcima, poslao za njim čovjeka kome je naredio da kradljivce dovede pred njega, i kada su došli, rekao je Abdurrahmanu ibn Hatibu: “Da ne smatram da ih opterećujete poslom i mučite gladu, tako da su prisiljeni posegnuti za onim što je Allah, dž.š., zabranio, odsjekao bih im ruke, ali, tako mi Allaha, dž.š., nakon što njih pošteditim, tebi ću odrediti novčanu kaznu zbog koje će te zaboljeti u duši.”

Svojstva koja treba uzimati u obzir kada je u pitanju imetak koji je ukraden

Kada je u pitanju imetak koji je ukraden, potrebno je uzeti u obzir sljedeće okolnosti:

prvo: da se radi o profitabilnom imetku koji čovjek može posjedovati i koji je dozvoljen, koji može prodati. Ako bi neko ukrao vino, svinju, pa makar vlasnik toga bio *zimija*, ruka mu neće biti odsječena, jer je Allah, dž.š., zabranio da se nešto poput ovoga posjeduje, da se koristi, i u tome nema razlike između muslimana i *zimije*.²³²

Isto tako, ruka neće biti odsječena ni onome ko ukrade muzičke instrumente, jer je to, prema mišljenju većine učenjaka, zabranjeno posjedovati. Znači, to je imetak od kojeg je zabranjeno profitirati i posjedovati, i nije ga dozvoljeno prodavati. Što se tiče učenjaka koji smatraju da je dozvoljeno posjedovati muzičke instrumente, oni se slažu s ostalim učenjacima da ne treba odsjecati ruku onome ko ih ukrade jer postoji sumnja, a postojanje sumnje oslobađa čovjeka od kazne.

Učenjaci se razilaze u mišljenju o čovjeku koji ukrade maloljetno dijete koje još nije psihički zrelo.

²³² Ebu Hanifa smatra da je *zimiji* dozvoljeno posjedovati vino, svinju, te da je onaj ko im to uništi dužan nadoknaditi štetu. Međutim, i on se slaže s ostalim učenjacima da onaj ko ukrade imetak poput ovog ne zaslužuje da mu se odsiječe ruka, jer imetak koji je ukraden ne ispunjava sve uvjete zbog kojih treba odsjeći ruku onome ko ga ukrade.

Ebu Hanifa i Eš-Šafi kažu: “Onome ko to učini ne treba odsijecati ruku, jer se ne radi o imetku, ali ga treba kazniti primjerenom kaznom. Ako bi na djetetu bila odjeća ili nakit, kradljivcu ruka neće biti odsječena jer nije imao namjeru ukrasti tu odjeću ili nakit.”²³³

Malik veli: “Onaj ko to ukrade zaslužuje da mu se odsiječe ruka jer je dijete vrednije od imetka. Odsijecanje ruke ne dešava se zbog samog imetka nego zbog boli koja je nanesena čovjeku od koga je taj imetak ukraden. Krađa slobodnog djeteta veća je od krađe roba.”

Onome ko ukrade maloljetno dijete koje još nije psihički zrelo, a koje je rob, treba odsjeći ruku, jer se radi o imetku koji je potrebno čuvati. Što se tiče djeteta roba koje je psihički zrelo, onome ko ga ukrade ne treba odsjeći ruku, jer iako se radi o imetku koji se može prodati i kupiti, ono se može samo brinuti o sebi, tako da se ne smatra imetkom koji se čuva.

Što se tiče imetka koji je dozvoljeno posjedovati, a zabranjeno prodavati, radi se npr. o psu kojeg je dozvoljeno posjedovati, o kurbanskom mesu, Ešheb, učenjak malikijskog mezheba, veli: “Onome ko ukrade psa kojeg je dozvoljeno posjedovati²³⁴ treba odsjeći ruku, ali ne treba odsijecati ruku onome ko ukrade psa kojeg nije dozvoljeno posjedovati.”

Asbeg, učenjak malikijskog mezheba, o kurbanskom mesu veli: “Ako ukrade kurban prije nego što se zakolje, kradljivcu treba odsjeći ruku, a ako to učini nakon klanja, ne treba mu odsijecati ruku.”

Kada je u pitanju krađa vode, snijega, trave, soli, zemlje, autor djela *El-Mugni* o tome veli: “Ako neko ukrade vodu, ne treba mu odsjeći ruku. To mišljenje zastupali su: Ebu Bekr, Ebu Ishak, jer je to imetak koji se ne može uvećavati, i u tome ne postoji razilaženje među učenjacima. O onome ko ukrade travu ili so, Ebu Bekr veli: ‘Ne treba mu odsijecati ruku jer se u šerijatskim tekstovima navodi da ljudi imaju zajedničko

²³³ Ebu Jusuf veli: “Ruka će mu biti odsječena ukoliko se radi o onoj količini nakita zbog koje se inače odsijeca ruka, jer bi mu ruka bila odsječena da je ukrao samo odjeću ili samo imetak, tako da mu treba odsjeći ruku ako bi ukrao još nešto mimo toga.”

²³⁴ Pas kojeg je dozvoljeno posjedovati jeste pas koji se drži zbog čuvanja imetka, čuvanja usjevca, zbog lova i sl.

pravo na to.' Ishak ibn Šamila rekao je: 'Treba mu odsjeći ruku jer je to imetak koji se može uvećavati tako da sliči pšenici i ječmu.' O krađi snijega El-Kadi veli: 'On je poput vode jer se tu ustvari radi o stvrdnutoj vodi i postupak dobivanja vode iz snijega sličí postupku dobijanja soli koja se procesom isparavanja dobiva od morske vode. Što se tiče zemlje, ako se radi o običnoj ilovači ili glini koja se koristi za pravljenje čerpiča ne treba odsijecati ruku onome ko je ukrade, jer je to imetak koji se ne može uvećavati. A ako se radi o zemlji koja ima neku posebnu vrijednost i koja se koristi kao lijek, o tome postoje dva mišljenja:

prvo: da ne treba odsijecati ruku, jer je to također stvar koja se ne može umnožavati i uvećavati tako da je slična vodi;

drugo: treba odsjeći ruku, jer je to imetak koji se obično umnožava i prenosi u druga mjesta kao trgovačka roba, pa stoga sličí indijskim mirisima."²³⁵

Što se tiče krađe imetka koji je u osnovi dozvoljen, npr. riba i ptica, ne treba odsijecati ruku onome ko ih ukrade osim ako nisu bile pod nadzorom, a ako su bile pod nadzorom, učenjaci se razilaze o tom pitanju. Učenjaci malikijskog i šafijskog mezheba smatraju da treba odsjeći ruku onome ko ih ukrade, jer je ukrao imetak koji je bio pod zaštitom. Učenjaci hanefijskog i hanbelijskog mezheba smatraju da ne treba odsijecati ruku onome ko ukrade nešto od ovoga, jer se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

الصَّيْدُ لِمَنْ أَخَذَهُ.

"Lovina pripada onome ko je se prije domogne." Ovaj hadis donosi sumnju da li se ovdje radi o krađi, a postojanje sumnje oslobađa čovjeka kazne.

Abdullah ibn Jesar prenosi da je pred Omera ibn Abdulaziza doveden čovjek koji je ukrao kokoš, pa je htio da mu zbog toga odsijeće ruku, ali Salim bin Abdurrahman, obavijestio ga je da je Osman, r.a., rekao: "Ne treba odsijecati ruku onome ko ukrade pticu." U drugom predanju stoji da je Omer ibn Abdulaziz zatražio mišljenje od Saiba bin

²³⁵ Tom 10., str. 247., *Fil-Mugni*.

Jezida, pa mu je on rekao: “Nisam čuo da je neko naredio da se odsiječe ruka onome ko ukrade pticu, tako da ni ovome čovjeku ne treba odjeći ruku”, pa ga je Omer bin Abdul-Aziz oslobodio. Međutim, neki učenjaci kažu: “Ptica koju je dozvoljeno uzeti jeste ona koja se lovi kao divljač, a to se ne odnosi na kokoši i patke, tako da onome ko ih ukrade treba odsijeći ruku.”

Ebu Hanifa veli: “Ne treba odsijeći ruku onome ko ukrade nešto od hrane poput mlijeka, mesa, voća, hurmi, kao ni onome ko ukrade travu, drva niti bilo šta što se brzo kvari, pa makar količina ukradenog bila ona zbog koje se inače odsijeca ruka. To je zbog toga što ove stvari nisu toliko privlačne ljudima, a ni njihov se vlasnik ne brine mnogo oko njih, tako da je odsijecanje ruke nepotrebno. Razlog tome, jeste i to što te stvari nisu pod nadzorom, a prenosi se da je i Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثِيرٍ.

‘Ne treba odsijecati ruku onome ko ukrade hurmu ili neki drugi palmin plod.’” Razlog tome jeste i to što postoji sumnja kada je u pitanju vlasništvo nad time, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

النَّاسُ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثَةٍ: الْمَاءِ، وَالْكَلَالِ وَالنَّارِ.

“Ljudi imaju jednako pravo nad tri stvari: vodom, pašnjacima i vatrom.”

U pitanja o kojima se razilaze učenjaci spada i krađa Kur’ana. Ebu Hanifa smatra da ne treba odsijeći ruku onome ko ukrade Kur’an, jer se Kur’an ne smatra ničijim imetkom, i stoga svi ljudi imaju jednako pravo na njega.

Malik, Eš-Šafi, Ebu Sevr, Ebu Jusuf, učenjak hanefijskog mezheba, i Ibn el-Munzir kažu: “Onome ko ukrade Kur’an treba odsijeći ruku ukoliko njegova vrijednost doseže veličinu imetka zbog koje se kradljivcu odsijeca ruka”;

drugo: druga stvar koja se mora uzeti u obzir kada je u pitanju ukradeni imetak jeste to da se radi o određenoj količini imetka (*nisabu*).

To je zbog toga što se moraju postaviti određene norme kada je u pitanju izvršenje kazne i potrebno je da se radi o imetku čija će krađa predstavljati štetu za njegovog vlasnika. Naime, obično ljudi halale ukoliko se radi o neznatnoj količini imetka, pa zbog toga, prijašnja praksa nije bila da se zbog sitnica odsijeca ruka. Učenjaci se razilaze u tome o kojoj količini imetka se radi. Većina učenjaka smatra da će se ruka odsjeći onome ko ukrade nešto u vrijednosti četvrtine dinara (zlatnika) ili nešto u vrijednosti tri dirhema (srebrenjaka). U ograničavanju ove vrijednosti postoji očigledna mudrost jer je to dovoljno čovjeku da se hrani i izdržava svoju porodicu jedan dan. Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odsijecao ruku kradljivcu koji ukrade nešto u vrijednosti jedne četvrtine dinara ili više. U jednom hadisu stoji:

لَا تُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ إِلَّا فِي رُبْعِ دِينَارٍ فَضَاعِدًا .

“Kradljivcu će se ruka odsjeći samo ako ukrade četvrtinu dinara ili više.”²³⁶

U drugom predanju stoji:

لَا تُقَطَّعُ الْيَدُ فِيمَا دُونَ ثَمَنِ الْمِجْبَنِ .

“Ruku ne treba odsjeći osim onome ko ukrade nešto u vrijednosti štita.”²³⁷

Neko je rekao Aiši, r.a.: “Kolika je vrijednost štita.?” Ona je odgovorila: “Četvrtina dinara.”

Ovo potvrđuje i hadis koji prenosi Ibn Omer, r.a., a bilježi se u dva *Sahiha*, a u njemu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se odsijeca ruka čovjeku koji je ukrao štit čija je vrijednost bila tri dirhema.

Prema mišljenju učenjaka hanefijskog mezheba potrebno je da se radi o imetku koji vrijedi deset dirhema ili više i da onome ko ukrade manje od toga ne treba odsijecati ruku. Kao dokaz, oni navode predanje Ibn Abbasa, r.a., i Amra ibn Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda, koji tvrde da je vrijednost štita deset dirhema.²³⁸

²³⁶ Bilježe ga Ahmed, Muslim, En-Nesai i Ibn Madža.

²³⁷ Bilježi ga En-Nesai.

²³⁸ Bilježe ga: El-Bejheki, Et-Tahavi i En-Nesai.

Hasan el-Basri, Davudez-Zahiri i dr. smatraju, na osnovu općenitosti ajeta, da treba odsjeći ruku kradljivcu bez obzira o kolikoj se količini imetka radilo. Kao dokaz, oni navode predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَعَنَ اللَّهُ السَّارِقَ، يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فُقُطِعَ يَدُهُ وَيَسْرِقُ الْجَمَلَ فُقُطِعَ يَدُهُ.

“Allah, dž.š., prokleo je kradljivca; ukrade jaje, pa mu zbog toga odsijeku ruku, ukrade devu, pa mu i zbog toga odsijeku ruku.”²³⁹ Međutim, većina učenjaka navodi da je E‘meš, prenosilac ovog hadisa, ukazao da se pod jajetom ovdje misli na štit od željeza koje se koristi u ratu, a njegova vrijednost može biti i veća od vrijednosti štita. Vrijednost četvrtine dinara bila je tri dirhema. U djelu *Er-Revdatun-nedija* prenosi se da je Eš-Šafi rekao: “Prema onome što se prenosi, četvrtina dinara bila je jednaka vrijednosti tri dirhema. U vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jedan dinar mijenjao se za dvanaest dirhema.” To se podudara s određivanjem visine krvarine koja, kada se plaća u zlatu, iznosi hiljadu dinara, a kada se plaća u srebru, iznosi dvanaest hiljada dirhema.

Ebu Hanifa i njegovi učenici smatraju da ukradeni imetak treba biti u vrijednosti od deset dirhema ili više, i prema njima, onome ko ukrade manje od toga ne treba odsijecati ruku, jer je vrijednost štita za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bila deset dirhema, kao što to prenosi Amr ibn Šuajb od svoga oca, a on od njegovog djeda.

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je to bila vrijednost štita. Učenjaci hanefijskog mezheba kažu: “Ovo određivanje vrijednosti štita obuhvatnije je, a postojanje bilo kakve sumnje znači oslobađanje čovjeka od kazne, i to treba primijeniti u praksi.”

Međutim, istina je da je određivanje vrijednosti štita u iznosu od deset dirhema u suprotnosti s drugim vjerodostojnijim predanjima.

Malik i Ahmed kažu: “Kradljivac će biti kažnjen ako ukrade četvrtinu dinara ili tri dirhema ili nešto što ima tu vrijednost.”

²³⁹ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

Neki se pak suprotstavljaju mišljenju da ruku treba odsjeći zbog četvrtine dinara kada je kazna za onoga ko nekome bespravno odsiječe ruku petsto dinara. Jedan od pjesnika veli:

*“Ruka koja petsto dinara vrijedi
zbog četvrtine dinara da bude odsječena.
To je oprečno, zato bolje da šutimo
i zatražimo od Gospodara da se više ne sramotimo.”*

Ovaj pjesnik koji se suprotstavlja mišljenju da treba odsjeći ruku kradljivcu koji ukrade nešto u vrijednosti od tri dirhema potpuno je promašio, jer je islam to propisao kako bi zaštitio imetke. Također, propisao je kaznu za onoga ko nepravedno odsiječe nečiju ruku, koja iznosi petsto dinara, kako bi tu ruku zaštitio i sačuvao. Ta je ruka vrijedila petsto dinara kada je bila pouzdana, a kada je pronevjerila, izgubila je na svojoj vrijednosti. Zbog toga, pjesnik veli:

*“Ruka koja petsto dinara vrijedi
zbog četvrtine dinara biva odsječena.
Skupom ju je učinilo čuvanje krvi nedužnog,
a jeftinom krađa; pa razmisli o mudrosti Uzvišenog.”*

Kada je u pitanju vrijednost ukradenog imetka, gleda se koliko je vrijedio onoga dana kada je ukraden, i to mišljenje zastupaju Malik, Eš-Šafi i učenjaci hanbelijskog mezheba. Ebu Hanifa veli: “Vrijednost ukradenog imetka mjeri se na osnovu njegove vrijednosti onog dana kada se sudi kradljivcu.”

Organizirana grupa kradljivaca

Ako bi grupa ljudi ukrala količinu imetka koja bi, kada bi se podijelila na sve njih, imala vrijednost zbog koje se ruka odsijeca, prema mišljenju većine učenjaka, svima njima treba odsjeći ruku.

Ako bi se radilo o imetku čija bi vrijednost, kada bi se imetak podijelio na sve njih, bila manja od potrebne vrijednosti zbog koje se

odsijeca ruka, u tom slučaju, učenjaci se razilaze. Većina učenjaka smatra da im svima treba odsjeći ruku.

Ebu Hanifa veli: “Ne treba im odsjeći ruke sve dok se ne bude radilo o količini imetka koji bi kada bi se podijelio na sve njih, iznosio količinu zbog koje se odsijeca ruka.”

Ibn Rušd veli: “Oni koji smatraju da im svima treba odsjeći ruku to pojašnjavaju činjenicom da se u obzir uzima količina ukradenog imetka, tj. ruke će im biti odsječene zbog zaštite imetka. Oni koji smatraju da treba uzeti u obzir količinu imetka zbog koje se odsijeca jedna ruka zbog svetosti te ruke kažu: ‘Kako da se zbog male količine imetka odsijeku tolike ruke?’”

Okolnosti koje se uzimaju u obzir kad je u pitanju mjesto s kojeg je imetak ukraden

Kada je u pitanju mjesto s kojeg je imetak ukraden, uzima se u obzir činjenica da li se radi o privatnom posjedu i zaštićenom mjestu. Pod zaštićenim mjestom misli se na kuću, prodavnicu, ogradu, tor, skladište i sl., i u Šerijatu kao ni u jeziku ne postavljaju se jasno određene granice, nego se gleda na običaj koji je prisutan među narodom. Šerijat uzima u obzir da li je imetak ukraden sa zaštićenog mjesta, jer je to znak da mu je njegov vlasnik pridavao pažnju i da mu je stalo do tog imetka, te da ne bi želio da ga izgubi.

رَوَى عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ الْحَرِيسَةِ تَوَجَّدَ فِي مَرَاتِعِهَا قَالَ: فِيهَا ثَمَنُهَا مَرَّتَيْنِ وَضَرْبُ نِكَالٍ وَمَا أَخَذَ مِنْ عِطْنِهِ فِيهِ الْقَطْعُ إِذَا بَلَغَ مَا يَأْخُذُ مِنْ ذَلِكَ ثَمَنَ الْمُحْجَنِّ. قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالْثَوْبُ وَمَا أَخَذَ مِنْهَا فِي أَكْثَامِهَا؟ قَالَ: مَنْ أَخَذَ فِيهِ وَلَمْ يَتَّخِذْ حُبْنَةً فَلَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ احْتَمَلَ فَعَلَيْهِ ثَمَنُهُ مَرَّتَيْنِ وَضَرْبُ نِكَالٍ وَمَا أَخَذَ مِنْ أَجْرَانِهِ فِيهِ الْقَطْعُ إِذَا بَلَغَ مَا يَأْخُذُ مِنْ ذَلِكَ ثَمَنَ الْمُحْجَنِّ.

Dokaz za to jeste predanje koje prenosi Amr bin Šuajb od svoga oca, a on od njegovog djeda, koji je rekao: “Čuo sam kako je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o čovjeku koji ukrade stoku koja se čuva na pašnjaku, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: ‘Treba platiti dvostruku vrijednost životinje koju je ukrao i bit će, za opomenu, bičevan. Ako ukrade životinju koja se nalazi u toru, bit će mu odsječna ruka ukoliko je vrijednost te životinje poput vrijednosti štita.’ Čovjek ponovo upita: ‘Allahov Poslaniče, ako ukrade odjeću i plodove s granc?’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: ‘Ko se samo najede i ne ponese ništa u svojim džepovima neće snositi nikakvu odgovornost, a ko nešto od toga ponese sa osobom morat će platiti njegovu dvostruku vrijednost i bit će, za opomenu, bičevan. Ako neko ukrade nešto iz podruma ili skladišta, bit će mu odsječna ruka ukoliko je ukrao nešto u vrijednosti jednog štita.’”²⁴⁰

رَوَى عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ مُعَلَّقٍ وَلَا حَرَسَةِ الْجَبَلِ».

Amr bin Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ne treba odsijecati ruku onome ko ukrade hurmu s granc niti stoku koja pase u planinama.” Ako ukrade stoku koja se nalazi u toru ili voće koje se nalazi u skladištu, i ako je količina ukradenog u vrijednosti štita, kradljivcu će biti odsječna ruka. U ova dva hadisa uzima se u obzir mjesto s kojeg je imetak ukraden. Ibn Kajjim veli: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., oslobodio je odsijecanja ruke onoga ko ukrade plodove s grane, ali je ukazao da je to obavezno učiniti ukoliko voće ukrade iz skladišta.

Prema Ebu Hanifi, kradljivac je u ovom slučaju oslobođen odsijecanja ruke zbog toga što vlasnik toga voća nema potpunu vlast nad njime, jer ono brzo propada. On ovo uzima kao osnovu i, prema njemu, nad svim što se brzo kvari njegov vlasnik nema potpuno vlasništvo. Međutim, mišljenje je većine učenjaka ispravnije, jer Allahov

²⁴⁰ Bilježe ga: Ahmed, Ebn-Nesai, El-Hakim, a Et-Tirmizi ga ocjenjuje kao *hasen-sahih* hadis.

Poslanik, s.a.v.s., ukazao je na tri situacije: situaciju u kojoj kradljivac ne snosi nikakvu odgovornost, a to je slučaj kada uzme samo ono što može pojesti; situaciju kada treba platiti dvostruku vrijednost onoga što je uzео i treba, za opomenu, biti bičevan, ali mu ruka neće biti odsječena, i to je slučaj kada iznese plodove iz bašče; i situacija kada treba odsjeći ruku kradljivcu, a to je u slučaju kada ukrade iz podruma ili skladišta, bez obzira da li se to voće osušilo ili ne. U obzir će se uzimati mjesto s kojeg je to ukradeno, a ne to da li se voće osušilo ili je svježе. Hadis ukazuje i na to da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., oslobodio od kazne odsijecanja ruke čovjeka koji ukrade ovцу s pašnjaka, ali je naredio da se odsiječe ruka čovjeku koji je ukrao ovцу iz njenog tora, jer se to smatra zaštićenim mjestom.”

Većina učenjaka smatra da se treba uzimati u obzir mjesto s kojeg je imetak ukraden. Oni koji to ne uzimaju u obzir, kada je u pitanju odsijecanje ruke, jesu: Ahmed, Ishak, Zufer, učenjaci zahirijskog mezheba, jer ajet koji govori o odsijecanju ruke kradljivcu ima općenito značenje i, prema njima, hadisi koje prenosi Amr ibn Šuajb ne mogu ograničiti njegovo značenje jer se radi o različitim situacijama. To spominje ibn Abdulberr, pa kaže: “Po hadisima Amra ibn Šuajba obavezno je postupati ukoliko ih prenose pouzdani prenosioci.”

Različitost zaštićenog mjesta shodno različitosti imetka

Postoje različite vrste zaštićenih mjesta shodno različitosti imetka, i to se sve vraća na običaj naroda. Može se desiti da se neko mjesto smatra zaštićenim, a kasnije da se ne smatra takvim.

Kuća se smatra zaštićenim mjestom kada je u pitanju pokućstvo; skladište se smatra zaštićenim mjestom ako se radi o plodovima; štala, ako se radi o stoci, tor, ako se radi o ovčama, itd.

Čovjek se smatra zaštitnikom samog sebe

Čovjek se smatra zaštitnikom svoje odjeće, postelje u kojoj spava, bez obzira da li spavao u mesdžidu ili van njega. Ako bi neko sjedio pored puta i sa sobom imao svoje stvari, on će se smatrati zaštitnikom tih stvari, bez obzira da li je budan ili spava. Ko ukrade od čovjeka njegov novac ili njegove stvari, bit će mu odsječena ruka zbog toga jer je otuđio njegovo pravo.

Kada je u pitanju čovjek koji spava, učenjaci postavljaju uvjet da stvari koje su mu ukradene budu odmah pored njega, pod njegovom glavom. Oni kao dokaz navode predanje Safvana ibn Umejje, koji je rekao: “Jednom prilikom spavao sam u mesdžidu na svom ogrtaču pa mi je ukraden. Uhvatio sam kradljivca i odveo ga pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on je naredio da mu se odsiječe ruka. Rekoh: ‘Allahov Poslaniče, zar da mu odsiječeš ruku zbog jednog ogrtača koji vrijedi trideset dirhema.? Ja mu ga, evo, poklanjam!’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

فَبَلَّا كَانَ قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَنِي .

‘Zašto to nisi učinio prije nego što si ga meni tužio’²⁴¹, tj. zašto mu nisi oprostio i poklonio mu taj ogrtač prije nego što si tog čovjeka doveo pred mene. U ovom je hadisu dokaz da je tužba zbog ukradenog imetka razlog zbog kojeg se odsijeca ruka. Ako bi čovjek od koga je ukradeno poklonio to kradljivcu ili prodao prije nego što ga tuži organima vlasti, kradljivac će biti oslobođen kazne. Na to nedvosmisleno ukazuje Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada kaže: “Zašto to nisi učinio prije nego što si ga doveo pred mene?”

Džeparoš

Učenjaci se razilaze o pitanju džeparoša.

Jedna skupina učenjaka kaže: “Treba mu, općenito, odsjeći ruku bez obzira da li je stavio ruku u džep i uzeo imetak, ili je rasporio džep

²⁴¹ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, Ibn Madža, En-Nesai i El-Hakim.

i pobrao novac koji je ispao.” Ovo mišljenje zastupaju: Malik, El-Evzai, Ebu Sevr, Jakub, Hasan, Ibn el-Munzir, Ebu Hanifa, Muhammed ibn Hasan i Ishak, te kažu: “Ako je novac van novčanika, i on ga se dočepa, ne treba mu odsjeći ruku, a ako se nalazi u unutrašnjosti, onda mu treba odsjeći ruku.”

Mesdžid se smatra zaštićenim mjestom

Mesdžid se smatra zaštićenim mjestom jer ljudi običavaju ostaviti u njemu prostirku, hasuru, svijeću ili korpu i sl.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se odsiječe ruka čovjeku koji je ukrao kacigu, koja se nalazila u dijelu mesdžida gdje klanjaju žene, a vrijedila je tri dirhema.²⁴²

Isti je slučaj ako bi neko ukrao vrata s mesdžida, ili neki od ukrasa u mesdžidu koji ima svoju vrijednost, jer se to smatra zaštićenim imetkom, i u to nema nikakve sumnje. Učenjaci šafijskog mezheba zastupaju suprotno mišljenje kada se radi o svjetiljkama u mesdžidu, i, prema njima, onome ko ih ukrade ne treba odsjeći ruku jer je to dano da se njime koriste muslimani, pa i kradljivac ima svoje pravo u tome. Oni prave razliku u slučaju da se radi o kradljivcu koji je nevjernik, a živi u islamskoj zemlji, i, prema njima, treba mu odsjeći ruku jer on nije musliman i nema pravo u tim svjetiljkama.

Provala u kuću

Učenjaci se slažu u mišljenju da će se kuća smatrati zaštićenim mjestom samo ako je zaključana. Također se slažu da onome ko uzme nešto iz kuće u kojoj nema pravo na stanovanje neće biti odsiječena ruka sve dok to što je ukrao ne iznese iz kuće. Međutim, razilaze se u nekim drugim pitanjima koje navodi autor djela *El-Ifsah an meanis-sibah*, pa kaže: “Učenjaci se razilaze u mišljenju o slučaju ukoliko se dvojica lopova udruže, pa jedan kroz otvor na zidu uđe u kuću i doda onome ko je na otvoru i nalazi se van kuće ili mu to dobaci, i on uzme. Malik, Eš-Šafi

²⁴² Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai.

i Ahmed kažu: 'Ruku treba odsjeći samo onome ko je u unutrašnjosti kuće, a ne onome ko je vani.' Također se razilaze u mišljenju o slučaju ako se udruži više ljudi i oni uđu kroz rupu u zidu u kuću, i jedan od njih ukrade količinu imetka zbog koje se odsijeca ruka, a ostali ne uzmu ništa niti mu pomognu u krađi. Ebu Hanifa i Ahmed kažu: 'Treba im svima odsjeći ruke.' Malik i Eš-Šafi kažu: 'Ruku treba odsjeći samo onima koji iznesu ono što su ukrali van kuće.' Razilaze se i kada se radi o situaciji ukoliko onaj ko je unutra primakne ono što želi ukrasti otvoru u zidu, pa onaj ko je na otvoru to dobavi i iznese iz kuće. Ebu Hanifa veli: 'Ne treba ni jednom od njih odsjeći ruku.' Malik veli: 'Treba odsjeći ruku samo onome ko to iznese van kuće', i u ovome se slažu svi učenjaci malikijskog mezheba, a razilaze se glede onoga ko je u unutrašnjosti kuće na dva mišljenja. Šafi veli: 'Ruku treba odsjeći samo onome ko iznese ukradeni imetak van kuće.' Ahmed veli: 'Treba im obojici odsjeći ruku.'" Šejh Ebu Ishak u svom djelu *El-Mezheb* veli: "Ako bi dvojica ljudi provalili u tuđu kuću, pa jedan od njih stavi ono što je uzeo na otvor, a drugi to preuzme, o tome postoje dva mišljenja:

prvo: treba odsjeći ruku obojici, jer ako bismo oslobodili jednog od njih, ljudi bi se opustili ne bojeći se da će biti kažnjeni;

drugo: ne treba odsjeći ruku ni jednom od njih. Ovo mišljenje zastupa Ebu Hanifa, i ono je ispravno, jer ni jedan od njih nije iznio imetak iz zaštićenog mjesta.

Ako bi jedan od lopova provalio u zaštićeno mjesto, a drugi ušao i iznio imetak, tada postoje dva pristupa tom pitanju. Neki učenjaci kažu: 'O tome postoje dva mišljenja kao i o prethodnom slučaju', a drugi kažu: 'Ne treba odsjeći ruku ni jednom od njih, jer je jedan napravio rupu u zidu, a drugi ušao u kuću koja se u tom slučaju ne smatra zaštićenom.'

Na koji se način utvrđuje kazna? I da li se treba ograničiti samo na tužbu onoga od koga je imetak ukraden?

Kazna neće biti izvršena osim ako onaj od koga je ukraden imetak ne bude tražio njeno izvršenje²⁴³, jer njegovo sporenje s lopovom i zahtjev za povratom imovine jeste uvjet za izvršenje kazne. Krađa će se utvrditi pomoću svjedočenja dvojice pravednih ljudi, ili priznanjem kradljivca, i dovoljno je da to prizna jednom. Ovo mišljenje zastupaju: Malik, Eš-Šafi i Ebu Hanifa, i kao dokaz navode to što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se odsiječe ruka čovjeku koji je ukrao Safvanov ogrtač, a ne prenosi se da je tražio od njega da prizna krađu više od jednom. Ponavljanje priznanja koje se spominje u nekim slučajevima desilo se samo zbog potvrđivanja.

Ahmed, Ishak, Ibn Ebu Lejla smatraju da se priznanje treba desiti dva puta.

Tvrdnja kradljivca da se radi o njegovom imetku

Ako bi kradljivac tvrdio da se radi o njegovom imetku koji je uzео iz zaštićenog mjesta koje pripada drugom čovjeku, ali ne donese nikakav dokaz za to, gledat će se da li je ukrao količinu imetka zbog koje se odsijeca ruka. Malik veli: "U svakom slučaju treba mu odsjeći ruku, i njegova tvrdnja neće biti prihvaćena." Ebu Hanifa i Šafi kažu: "Ne treba mu odsjeći ruku." Šafi ovakvog čovjeka naziva: "Snalažljivi lopov."

Nagovaranje kradljivca da učini ono što će ga osloboditi od kazne

Preporučljivo je da kadija nagovara kradljivca da učini ono što će ga osloboditi od kazne.

رَوَى أَبُو أُمَامَةَ الْخَزُومِيُّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِلَصٍّ اعْتَرَفَ وَلَمْ يَوْجِدْ مَعَهُ مَتَاعَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا إِخَالَك سَرَقْتَ؟ قَالَ: بَلَى، مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

²⁴³ Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Ahmeda, učenjaka šafijskog mezheba. Malik veli: "Nije potreban njegov zahtjev za izvršenje kazne."

Ebu Umama el-Mahzumi prenosi da je pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden lopov koji je priznao da je ukrao, ali sa sobom nije imao ukradene stvari. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Ne mislim da si ukrao.” Lopov odgovori: “Jesam.”²⁴⁴

Ata veli: “Kada bi pred kadije bili dovedeni lopovi, oni bi ih upitali: ‘Jesi li ukrao? Reci: ‘Nisam.’” To je bila praksa Ebu Bekra, r.a., i Omera, r.a. Pred Ebu Derdaa, r.a., dovedena je neka djevojka koja je bila nešto ukrala, pa ju je on upitao: ‘Jesi li ukrala? Reci: ‘Nisam.’ Ona je rekla: ‘Nisam ukrala’, pa ju je on pustio.” Prenosi se da je pred Omera, r.a., doveden čovjek koji je bio nešto ukrao, i on ga je upitao: “Jesi li ukrao’, reci: ‘Nisam.’” Čovjek je rekao da nije ukrao i Omer, r.a., ga je pustio.”

Kazna za krađu

Ako se potvrdi da je neko nešto ukrao, obavezno je izvršiti kaznu nad njim, i bit će mu odsiječena desna ruka do zgloba šake²⁴⁵, jer je Uzvišeni rekao:

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾

“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove.”

U tom slučaju, nije dozvoljeno da im se oprost i da se poštede kazne, bilo od onoga od koga je imetak ukraden bilo od kadije, niti je dozvoljeno da se umjesto ove kazne propiše neka druga kazna koja je blaža, niti je treba odgađati toliko da se zaboravi na njeno izvršavanje. Šiije zastupaju suprotno mišljenje i smatraju da će kradljivcu biti pošteđena

²⁴⁴ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, En-Nesai, a prenosioci ovog hadisa pouzdani su.

²⁴⁵ Odsijecanje ruke kradljivcu prakticirano je i u doba džahilijeta pa je islam to potvrdio, s tim što je postavio dodatne uvjete za izvršenje kazne. Pripovijeda se da je prvo plemo koje je počelo s odsijecanjem ruke plemo Kurejš. Odsjekli su ruku Duvcjku, štićeniku plemena Benu Mulih ibn Amr ibn Huzaa. On je ukrao riznice Ka'be. Neki pripovijedaju da su te riznice pokrali neki drugi ljudi i njemu podmetnuli. Kurtubi veli: “Kradljivcu je ruka odsijecana i u doba džahilijeta, a prvi koji je presudio odsijecanje ruke bio je Velid bin Mugira, pa je i islam potvrdio tu vrstu kažnjavanja. Prvi čovjek kome je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio odsijecanje ruke jeste Hizar ibn Adij Nevfel ibn Abdi Menaf, prva žena kojoj je ruka odsiječena jeste Mura bint Sufjan ibn Abdul-Ėsed. Ebu Bekr, r.a., naredio je da se odsiječe ruka čovjeku iz Jemena koji je ukrao platno koje je pripadalo Ėsmi bin Umejs, supruzi Ebu Bekra, r.a., i naredio je da mu odsijeku lijevu ruku. Omer, r.a., naredio je da se odsiječe ruka Ibn Semuri, bratu Abdullaha ibn Semure, r.a.”

ruka ukoliko mu čovjek od koga je ukrao oprostiti. Također, smatraju da imam, i pored toga što je odsijecanje ruke kradljivcu stroga obaveza, ima pravo oprostiti nekim ljudima radi opće koristi. Ovo je mišljenje u suprotnosti s mišljenjem ehli-suneta, koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

تَجَافُوا الْمُعَوَّبَةَ بَيْنَكُمْ فَإِذَا انْتَهَى بِهَا إِلَى الْإِمَامِ فَلَا عَفَاَ اللَّهُ عَنْهُ إِنْ عَفَا .

“Nastojite oprostiti jedni drugima, a ako tužba stigne do kadije, Allah, dž.š., neće oprostiti čak i ako oprostí onaj kome je nepravda učinjena.” Ako bi kradljivac kome je odsječena ruka opet to učinio, odsjeći će mu se noga. Učenjaci se razilaze u tome kakva kazna treba biti ako bi to učinio i treći put, i nakon što mu je odsječena ruka i noga. Ebu Hanifa veli: “Kadija će mu odrediti primjerenu kaznu i zatvorit će ga u zatvor.” Eš-Šafi veli: “Treba mu odsjeći lijevu ruku. Nakon toga, ako bi ukrao, odsjeći će mu se desna noga, a ako i nakon toga ukrade, bit će zatvoren.”

Medicinska briga oko osakaćene ruke kradljivca

Nakon što se odsiječe ruka kradljivcu, zaustavit će se krvarenje na bilo koji medicinski način jer postoji opasnost od posljedica krvarenja.

فَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِسَارِقٍ قَدْ سَرَقَ شَعْلَةً فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا قَدْ سَرَقَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَخَالَهُ سَرَقَ. فَقَالَ السَّارِقُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: إِذْهَبُوا بِهِ فَاقْطَعُوهُ ثُمَّ احْصَمُوهُ ثُمَّ انْثَوِي بِهِ، فَقُطِّعْ فَأَتَيْتُ بِهِ. فَقَالَ: تَبُّ إِلَى اللَّهِ. قَالَ: قَدْ ثُبْتُ إِلَى اللَّهِ. فَقَالَ: تَابَ اللَّهُ عَلَيْكَ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden čovjek koji je ukrao ogrtač, pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Ne mislim da si ti to ukrao.” Čovjek reče: “Jesam, Allahov Poslaniče.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Odvedite ga i odsijecite mu ruku, a zatim mu zaustavite krvarenje, a nakon toga mi ga dovedite.” Kada su mu odsjekli ruku i doveli ga pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s.,

on reče: “Pokaj se Allahu, dž.š.” Čovjek reče: “Pokajao sam se.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Allah, dž.š., primio je tvoje pokajanje.”²⁴⁶

Vješanje odsječne šake o vrat kradljivca

Stvar koja će povećati kaznu i koja će djelovati kao opomena drugim ljudima jeste vješanje odsječne šake o vrat kradljivcu. Abdullah ibn Muhajriz rekao je: “Upitao sam Fudalu o vješanju odsječne šake o vrat kradljivca, da li je to sunnet, pa mi je odgovorio: ‘Pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden je kradljivac pa je on naredio da mu se odsiječe ruka i da mu se objesi o vrat.’”²⁴⁷

Presuda da kradljivac nakon kazne nadoknadi imetak koji je ukrao

Ako je imetak koji je kradljivac ukrao kod njega, bit će vraćen njegovom vlasniku, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

عَلَى الْيَدِ مَا أَخَذَتْ حَتَّى تُؤَدِّيَهُ.

“Kradljivac je dužan nadoknaditi imetak koji je ukrao.” Ovo mišljenje zastupaju Eš-Šafi i Ishak.

Ako je kradljivac potrošio ili uništio imetak koji je ukrao, morat će to nadoknaditi, a odsijecanje ruke ne znači da je oslobođen nadoknade za štetu koju je načinio. Nadoknada štete pravo je čovjeka, a odsijecanje ruke jeste, pravo koje zahtijeva Allah, dž.š., tako da izvršenje jednog ne znači oslobađanje od drugog, kao što je slučaj s krvarinom i iskupom.

Ebu Hanifa veli: “Ako imetak koji je ukraden bude uništen, kradljivac neće biti obavezan nadoknaditi ga jer je kažnjen odsijecanjem ruke, a ne treba spajati dvije kazne, jer je Allah, dž.š., spomenuo odsijecanje ruke, a nije spomenuo nadoknadu štete.”

Malik i njegovi sljedbenici kažu: “Ako je imućan i ako je potrošio imetak koji je ukrao, bit će obavezan to nadoknaditi a ako je siromašan i ako je potrošio ono što je ukrao, neće biti obavezan to nadoknaditi.”

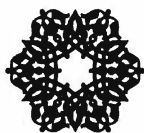
²⁴⁶ Bilježe ga: Ed-Darekutni, El-Hakim, El-Bejheki, a Ibn Hibban ocjenjuje ga vjerodostojnim.

²⁴⁷ Bilježe ga: Ebu Davud, En-Nesai i Et-Tirmizi, koji kaže da je ovaj hadis *hasen-garib*.

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNO PRAVO

Riječ *džinajat* (zlodjela), množina je riječi "*džinaje*", što u arapskom jeziku označava uzimanje, npr. uzimanje plodova s grane, ili označava čovjeka koji je prekršio pravila svoga naroda, pa će zbog toga biti uhvaćen i kažnjen. U šerijatskoj terminologiji ova riječ označava svako zabranjeno djelo, a zabranjeno djelo jeste ono koje je vjera zabranila, jer činjenje tog djela ima štetne posljedice po vjeru čovjeka, njegov život, razum, čast i imetak.

Učenjaci ova djela dijele na dvije vrste:

prva vrsta: djela zbog kojih njihov počinitelj treba biti kažnjen *haddom*;

druga vrsta: djela zbog kojih će se nad njihovim počiniocem izvršiti odmazda (*el-kisas*). To su djela ili postupci koji ugrožavaju tuđi život, nanose rane ili se radi u odsijecanju tuđih organa. Ovo su opća prava svakoga čovjeka, koja treba pomno čuvati. Prvo ćemo govoriti o brizi koju islam posvećuje čuvanju života ljudi i usporedit ćemo zakone koji su vladali u doba prije islama i one s kojima je došla vjera islam. Nakon toga, govorit ćemo o propisima odmazde za ubistvo i za nanošenje druge fizičke štete.

Što se tiče zlodjela, u krivičnom pravu koje trenutno vlada u našem državnom sistemom, pod zlodjelima se smatraju najopasnija zlodjela, a o njima se govori o desetom paragrafu kaznenog prava, i to su djela zbog kojih se njihov počinitelj kažnjava smrću, doživotnom robijom ili dugogodišnjim zatvaranjem.

ZAŠTITA ŽIVOTA

Čast ljudskosti

Allah, dž.š., odlikovao je čovjeka, stvorio ga je Svojom rukom, u njega je udahnuo Svoga duha, naredio je melekima da mu učine sedždu, potčinio je čovjeku sve što je na nebesima i na Zemlji. Učinio ga je Svojim namjesnikom na Zemlji, podario mu je snagu i razne sposobnosti kako bi vladao na Zemlji i kako bi što više, u granicama svojih mogućnosti, dostigao stupnjeve materijalnog i duhovnog savršenstva.

Čovjek neće moći ostvariti svoje ciljeve niti dospjeti do savršenstva ako mu ne budu osigurane sve potrebne predispozicije i ukoliko ne bude imao sva prava koja mu pripadaju.

Prava koja je islam zagarantirao čovjeku jesu: pravo na život, pravo na privatnu imovinu, pravo na čuvanje časti, pravo na slobodu, pravo na jednakost i pravo na obrazovanje.

Ova prava pripadaju svakom čovjeku bez obzira na boju kože, vjeroispovijest, nacionalnost, domovinu, i položaj u društvu.

Uzvišeni je rekao:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾

“Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali; dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili.”²⁴⁸

وَقَدْ خَاطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا. فِي بَلَدِكُمْ هَذَا أَلَّا هَلْ بَلَغْتُ: اللَّهُمَّ فَاشْهَدْ، كُلُّ نَسْلٍ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ.

²⁴⁸ El-Isra, 70.

Na Oproštajnom hadžu Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “O ljudi, vaša krv i imeci su vam sveti kao što je svet ovaj dan, ovaj mjesec i ovaj sveti grad... Jesam li vam dostavio!? Allahu, Ti budi svjedok. Svakom muslimanu strogo je zabranjeno prolijevati krv drugog muslimana, uzimati njegov imetak ili kaljati čast.”

Pravo na život

Prvo i najvažnije od ovih prava jeste pravo na život, i to je najpreče da se čuva. To je sveto pravo koje je strogo zabranjeno napadati i narušavati. Allah, dž.š., rekao je:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

“I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio, osim kad pravda zahtijeva!”²⁴⁹

Tu pravdu protumačio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u predanju koje prenosi Ibn Mesud, r.a., u kojem stoji:

لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا بِإِذْنِ ثَلَاثٍ: زَنَى بَعْدَ إِحْصَانٍ أَوْ كُفَّرَ بَعْدَ إِيْمَانٍ أَوْ قُتِلَ نَفْسٌ بغيرِ نَفْسٍ.

“Nije dozvoljeno proliti krv muslimana koji svjedoči da nema boga osim Allaha, dž.š., da sam ja Allahov poslanik, osim u tri slučaja: ako, kao oženjen, učini preljubu, ubije nedužnog čovjeka, ili se odmetne od vjere i napusti džemat muslimana.”²⁵⁰ Allah, dž.š., rekao je:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا﴾

“Ne ubijajte djecu svoju zbog straha od neimaštine, i njih i vas Mi hranimo, jer je ubijati njih doista veliki grijeh.”²⁵¹

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَإِذَا الْمُؤُودَةُ سَلَّتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾

²⁴⁹ El-Isra, 33.

²⁵⁰ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

²⁵¹ El-Isra, 31.

“...i kada živa sahranjena djevojčica bude upitana zbog kakve krivice je umorena.”²⁵²

Allah, dž.š., odredio je žestoku kaznu onome ko je prvi počinio ubojstvo među ljudima.

يَقُولُ الرَّسُولُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ كُلِّ مَنْ دَمَهَا لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Kad god neko bude bespravno ubijen, Ademov sin (Kabil) ima udjela u tome, jer je on prvi koji je počinio ubojstvo.”²⁵³

Od stvari koje ukazuju na veličinu pažnje koju islam pridaje čuvanju života jeste i to što je ubojici propisao žestoku kaznu. Allah, dž.š., rekao je:

﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾

“Onome ko hotimično ubije vjernika kazna će biti - Džehennem, u kojem će vječno ostati; Allah će na njega gnjev Svoj spustiti i proklet će ga i patnju mu veliku pripremiti.”²⁵⁴

U ovom ajetu, potvrđuje se da je kazna za bespravno ubojstvo na onom svijetu bolna patnja, vječni boravak u Džehennemu, Allahova, dž.š., srdžba i prokletstvo i velika patnja.

Zbog toga, Ibn Abbas, r.a., veli: “Onaj ko namjerno ubije vjernika ne može se pokajati”, jer je ovo među posljednjim ajetima koji su objavljeni i nije derogiran, iako se većina učenjaka razilazi u tome!...

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَزَوَالِ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِغَيْرِ نَفْسٍ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli: “Propast ovog svijeta kod Allaha, dž.š., manje je važna od ubijanja nevinog vjernika.”²⁵⁵

²⁵² Sura Fit-Tekvir, 8,9.

²⁵³ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

²⁵⁴ Sura En-Nisa, 93.

²⁵⁵ Bilježi ga Ibn Madža s dobrim nizom prenosilaca od Berraa ibn Aziba, r.a.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ اشْتَرَكُوا فِي دَمِ مُؤْمِنٍ لَكَبَّهُمُ اللَّهُ فِي النَّارِ.

Ebu Seid, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada bi se desilo da se svi stanovnici nebesa i Zemlje ujedine u ubijanju nevinog vjernika, Allah, dž.š., bacio bi ih sve u vatru.”²⁵⁶

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَعَانَ عَلَى دَمِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ كُتِبَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: آيَسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko potpomogne ubojstvo nevinog vjernika makar i s pola riječi, na Sudnjem danu, među njegovim očima bit će ispisano: ‘Onaj ko je izgubio svaku nadu u Allahovu, dž.š., milost.’”²⁵⁷

To je zbog toga što se bespravno ubijanje suprotstavlja Allahovoj, dž.š., volji, što se time nepravedno oduzima čovjekov život, nanosi bol njegovim potomcima kojima je bio oslonac i pomoć, te zbog njegovog gubitka oni ostaju bespomoćni. Ista je zabrana i kada je u pitanju bespravno ubojstvo, bez obzira da li se radilo o muslimanu, zimmijji, nevjerniku podaniku u islamskoj državi, i samoubojstvo.

O bespravnom ubijanju zimmijja preneseni su hadisi koji obećavaju onome ko to učini džehenemsku vatru.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا لَمْ يَرَحْ رَاحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنْ رِيحُهَا يُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا.

Abdullah ibn Amr ibn el-As, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko ubije muslimana koji živi u miru s muslimanima neće osjetiti miris Dženneta, iako se njegov miris osjeća na udaljenosti od četrdeset godina putovanja.”²⁵⁸

²⁵⁶ Bilježi ga Et-Tirmizi s dobrim nikzom prenosilaca.

²⁵⁷ Bilježi ga El-Bejhki.

²⁵⁸ Bilježi ga El-Buhari.

Što se tiče samoubojstva, Allah, dž.š., rekao je: “I sami sebe u propast ne dovodite.”²⁵⁹

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾

“I jedni druge ne ubijajte! Allah je, doista, prema vama milostiv.”²⁶⁰

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى فِيهَا خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَتَنَمُّهُ فِي يَدِهِ يَحْسَاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko se baci s brda i tako se ubije, vječno će padati u džehennemskoj vatri. Ko se ubije tako što upotrijebi otrov, u džehennemskoj će vatri vječno uzimati otrov. Ko se ubije nekim oštrim predmetom, u džehennemskoj će se vatri vječno probadati tim predmetom.”²⁶¹

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ، وَالَّذِي يَطْعُنُ نَفْسَهُ يَطْعُنُ نَفْسَهُ فِي النَّارِ وَالَّذِي يَقْتَحِمُ يَقْتَحِمُ فِي النَّارِ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko se objesi, vječno će biti obješen u džehennemskoj vatri. Onaj ko se ubije tako što se probode, vječno će to činiti u džehennemskoj vatri. Ko se ubije tako što se baci s visine, vječno će padati u džehennemskoj vatri.”²⁶²

عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جَرْحٌ فَبَجَرَ: فَأَخَذَ سِكِّينًا فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ: حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ.

²⁵⁹ El-Bekara, 195.

²⁶⁰ F.n-Nisa, 29.

²⁶¹ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

²⁶² Bilježi ga El-Buhari.

Džundub ibn Abdullah prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Prije vas živio je čovjek koji je bio veoma bolestan, pa se prepaao od te bolesti, uzeo nož i prerezao vene na rukama, i na taj se način ubio. Uzvišeni Allah rekao je: ‘Moj rob Mi se suprotstavio svojom odlukom; učinio sam mu Džennet zabranjenim.’”²⁶³

وَبَيَّنْتُ فِي الْحَدِيثِ: مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عَذَبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

U jednom hadisu stoji: “Ko se ubije nekim predmetom, bit će mučen njime na Sudnjem danu.”

Neke od stvari koje, uz prethodna predanja, slikovito govore o ubojicama jesu i to što islam onoga ko ubije jednog čovjeka smatra kao da je pobio sve ljude. Ovo na najbolji način govori o veličini ovog grijeha. Allah, dž.š., rekao je:

﴿أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾

“Ako neko ubije nekoga ko nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini, kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, kao da je svim ljudima život sačuvao.”²⁶⁴

Zbog veličine grijeha prolijevanja nedužne krvi prvo što će se među ljudima presuditi na Sudnjem danu jesu bespravna ubojstva kao što to bilježi Muslim.

Islam je za bespravno ubojstvo propisao odmazdu i pogubljenje onoga ko je to učinio. Cilj toga jeste da se ljudi zastraše i da se društvo očisti od ovakvih i sličnih zločina koji narušavaju javni red i mir. Allah, dž.š., rekao je:

﴿وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

“U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanju okanili!”²⁶⁵

²⁶³ Bilježi ga El-Buhari.

²⁶⁴ El-Maida, 179.

²⁶⁵ El-Bekara, 179.

Ova kazna prisutna je i u prijašnjim Božanskim vjerama. U Musaovom vjerozakonu, u dvadeset prvom poglavlju u “Knjizi izlaska” stoji: “Onaj ko udari čovjeka i on od toga umre, bit će i sam ubijen. Ako neko učini nekome nepravdu, otme mu imetak i ubije ga, bit će također pogubljen. Ko udari svoga oca ili majku, i oni od toga umru, bit će ubijen. Ko uznemiri nekog drugog, bit će mu uzvratio: oko za oko, zub za zub, ruka za ruku, noga za nogu, rana za ranu, a lom za lom.”

U kršćanskom zakonu stoji da pogubljenje ubojice nije bilo njihovo izvorno učenje. U petom poglavlju Jevanđelja po Matiji stoji da je Isa, a.s., rekao: “Nemojte činiti zlo; nego ako neko tebe udari po desnom obrazu ti mu ponudi i lijevi obraz. Ko se s tobom spori želeći uzeti tvoju odjeću, ti mu daj i ogrtač. Ko te natjera sa ideš s njime jednu milju, ti idi s njime dvije milje.”

Neki pak tvrde da i kršćanstvo priznaje kaznu pogubljenja i kao dokaz navode riječi Isaa, a.s.: “Nisam došao da derogiram prijašnji vjerozakon nego da ga upotpunim.”

Ovo mišljenje potvrđuje i ajet:

﴿وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ﴾

“...da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat.”²⁶⁶

Na to ukazuje i slijedeći ajet:

﴿وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَلْفَ بِالْأَلْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ
بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ﴾

“Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti.”²⁶⁷

Kada je u pitanju odmazda, islam ne pravi nikakvu razliku među ljudima. Odmazda je svačije pravo i svejedno je da li je ubijeni bio odrasla osoba ili maloljetnik, muškarac ili žena. Svi imaju jednako pravo na život, i niko ne smije to pravo ugroziti. Čak, i ako se radi o nenamjernom

²⁶⁶ Es-Saff, 6.

²⁶⁷ El-Maida, 45.

ubojstvu, Allah, dž.š., ubojicu nije oslobodio odgovornosti, pa mu je naredio da oslobodi roba i da plati krvarinu. Uzvišeni je rekao:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَحَرِيرٌ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا﴾²⁶⁸

“Nezamislivo je da vjernik ubije vjernika, to se može dogoditi samo nehotice. Onaj ko ubije vjernika nehotice mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika i predati krvarinu porodici njegovo; oslobođen je od krvarine jedino ako oni opreste.”²⁶⁸

Ovu novčanu kaznu za nenamjerno ubojstvo islam je propisao samo zbog toga da ne bi neko pomislio da se desilo nešto beznačajno, i kako bi ljudi sve ono što se veže za život i prolijevanje krvi smatrali golemim, i kako bi se djelovalo preventivno, i da neko ne ubije čovjeka pa počne tvrditi da je to greškom učinio.

U stvari koje ukazuju na veličinu čuvanja nevinih života spada i to što je islam zabranio abortuse nakon što bude udahnut život djetetu koje se nalazi u majčinoj utrobi. To je dozvoljeno samo u slučaju ako postoji neki opravdan razlog, npr. postoji bojazan da će majka umrijeti od posljedica trudnoće ili porođaja. U tom slučaju abortus će postati obavezan.

Pitanje odmazde u doba džahilijeta i nakon dolaska islama

U predislamsko doba pitanje odmazde počivalo je na osnovama po kojim je pleme iz kojeg ubojica potječe snosilo kolektivnu odgovornost, osim u slučaju da su ga se oni odrekli i to javno saopćili.

Zbog toga, nasljednik ubijene osobe svoja prava potraživao je kod vođe plemena iz kojeg potječe ubojica ili od drugih članova tog plemena. U ovom potraživanju često je dolazilo do nesuglasica koje su dovodile do izbijanja rata između dva plemena.

Potraživanja su bila posebno velika ukoliko je ubijeni bio ugledan čovjek ili poglavar plemena. Često se dešavalo da pleme iz kojeg potječe

²⁶⁸ E:n-Nisa, 92.

ubojica ne prida nikakvu važnost zahtjevima oštećene strane, tako da su izbijali ratovi koji su sa sobom odnosili mnoge nevine živote.

Kada je došao islam, postavio je granice ovom nepravdom zakonu i oglasio je, da je ubojica jedini odgovoran za ono što je učinio i da će jedino on odgovarati za svoj zločin. Uzvišeni Allah rekao je:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَىٰ بِالْأُنثَىٰ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

“O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena za ženu, a onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili!”²⁶⁹

Ako porodica ubijenog želi odmazdu i ne želi oprostiti

Komentirajući gore spomenuti ajet, El-Bejdavi veli: “U doba džahilijeta, između dva plemena postojao je spor oko krvarine. Jedno od tih plemena bilo je jače od drugog, pa se njegovi pripadnici zakleše i rekoše: ‘Za našeg ubijenog roba ubit ćemo vašeg slobodnog čovjeka, za našu ubijenu ženu ubit ćemo vašeg muškarca.’ Kada je došao islam, zatražili su presudu od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je Allah, dž.š., objavio ovaj ajet i naredio im da budu pravedni.”

Ovaj ajet ukazuje na sljedeće stvari:

1. Allah, dž.š., poništio je zakone koji su vladali u doba džahilijeta i naredio je da se prilikom odmazde pravedno postupa. Ako porodica ubijenog želi odmazdu i ne želi oprostiti u tom slučaju slobodan čovjek bit će ubijen ako ubije slobodnog čovjeka, rob će biti ubijen ako ubije roba, žena će biti ubijena ako ubije ženu.

²⁶⁹ El-Bekara, 178.

El-Kurtubi veli: "Ovaj ajet pojašnjava na koji način treba učiniti odmazdu ako se radi o istoj kategoriji ljudi. Pa ako slobodan čovjek ubije slobodnog čovjeka, nad njim će se izvršiti odmazda; rob će biti ubijen ako ubije roba; žena će biti ubijena ako ubije ženu. Međutim, ovaj ajet ne tretira ubistvo koje se desi između različitih kategorija, jer je općeg karaktera, a pojašnjava ga i konkretizuje drugi ajet:

﴿وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسُ بِالنَّفْسِ﴾

'Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu.'

Praktično ga je pojasnio i Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je naredio da se pogubi jevrej koji je ubio ženu."

Ovo su Mudžahidove riječi;

2. ako nasljednik ubijenog oslobodi ubojicu odmazde, imat će pravo tražiti krvarinu, ali će to učiniti na lijep način, neće biti osoran i grub, a ubojica je dužan platiti krvarinu bez odgađanja i varanja;

3. ovo je propis koji je Allah, dž.š., propisao, a to je dozvola traženja odmazde, ali i oprosta uz traženje plaćanja krvarine, što ukazuje na Allahovu, dž.š., milost i olakšanje koje je podario Svojim robovima;

4. ko učini nepravdu ubojici i ubije ga nakon što mu se oprostí zaslužít će bolnu patnju; bilo tako što će biti pogubljen na ovom svijetu ili će na onom svijetu biti u džehenemskoj vatri.

Ibn Abbas, r.a., rekao je: "Među Israelćanima postojao je zakon odmazde, ali nije postojala krvarina, pa im je Allah, dž.š., rekao: **'Propisao sam vam odmazdu za ubijene...'** (ajet)²⁷⁰; "...a onaj kome rod ubijenog oprostí..." Ibn Abbas, r.a., o ovim riječima veli: 'Pod oprostom ovdje se misli na to da rod ubijenog, u slučaju da se radi o namjernom ubojstvu, umjesto odmazde prihvati krvarinu: **'Neka oni velikodušno postupe.'** Pod velikodušnošću ovdje se misli na to da onaj od koga se uzima krvarina to uradi na najbolji mogući način i da to ne odgađa. **'To je olakšanje od Gospodara vašeg'** tj. olakšanje narodu koji je živio prije vas.'";

5. Allah, dž.š., propisao je odmazdu, jer se u tome ogleda velika briga za ljudskim životom, briga o pojedincu, jer ako ubojica zna da će,

²⁷⁰ Bilježi ga El-Buhari.

ukoliko ubije, biti i sam ubijen, to će ga uplašiti. Na taj način poštedjet će svoj život, ali i život čovjeka koga je želio ubiti;

6. islam je potvrdio da će brigu oko odmazde i potraživanja krvarine voditi nasljednik ubijene osobe, kao što je to bio običaj kod predislamskih Arapa. Uzvišeni je rekao:

﴿وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا﴾

“A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast.”²⁷¹

U ajetu se pod “veli” misli na onoga ko ima pravo na odmazdu, a to je nasljednik ubijenog. On, a ne vlast, ima pravo tražiti odmazdu. Ako nasljednik ne traži odmazdu onda ona neće biti ni izvršena. Riječ “sultan” u ajetu ima značenje vlasti nad ubicom. To je zbog toga što postoji bojazan da će ubojici biti oprošteno bez suglasnosti nasljednika. Naime, nasljednik je osoba koja je pogođena ovim zločinom, i ako se ubojica ne kazni, to će u njemu rasplamsati želju za osvetom, što će dovesti do ponovnog ubijanja i prolijevanja krvi;

7. komentirajući ovaj ajet, autor djela *El-Menar* veli: “Ovaj mudri ajet potvrđuje da je život čovjeka ono što se u svakom slučaju treba čuvati te da je odmazda jedan od načina čuvanja ljudskog života. Naime, onaj ko zna da će biti ubijen ako bespravno ubije nedužnog čovjeka – uplašit će se i odustati od ubojstva. U tom slučaju, bit će sačuvan i život potencijalnog ubojice kao i život čovjeka koga je želio ubiti. Zadovoljavanje samo krvarinom neće uplašiti svakog čovjeka i odvratiti ga od prolijevanja nevine krvi, jer postoje mnogi ljudi koji bi dali ogroman imetak samo da se riješe svog neprijatelja. U ovom ajetu ogleda se vrhunac rječitosti što čini da se neutrališe neprijatan osjećaj koji se javlja pri spomenu gubitka života do čega dolazi kaznom. Također se prihvata propis i načelo jednakosti, jer se ova kazna, ne naziva ubijanjem ili pogubljenjem, nego je nazvana izjednačavanjem ljudi, što će ih svakako učiniti sretnim.”

²⁷¹ El-Isra, 33.

ODMAZDA ZA UBOJSTVO

Ne obavezuje se da se za svako ubojstvo izvrši odmazda, jer se ubojstvo može desiti namjerno, može biti slično namjernom i može se desiti greškom. Zbog toga, potrebno je govoriti o vrstama ubojstva i ukazati na ubojstvo zbog kojeg je obavezno izvršiti odmazdu.

VRSTE UBOJSTAVA

Postoje tri vrste ubojstva:

1. namjerno;
2. slično namjernom;
3. greškom.

Namjerno ubojstvo

Namjerno ubojstvo jeste ono kada punoljetna i pametna osoba ima svjesnu namjeru da ubije čovjeka koji je nevin predmetom koji uglavnom ubija. Iz ove definicije može se razumjeti da ukoliko neko ubojstvo želimo nazvati namjernim, za to se moraju ispuniti određeni uvjeti:

1. da to učini čovjek koji je zdrave pameti, punoljetan, i da on svjesno želi to učiniti.

Dokaz za to da treba uzimati u obzir da li se radi o punoljetnom čovjeku zdrave pameti jeste hadis Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

عَنْ عَلِيٍّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ،
وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْلُمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ.

“Postupci tri osobe ne zapisuju se: onoga ko spava, sve dok se ne probudi, djeteta, sve dok ne postane punoljetno, i maloumnog, sve dok mu se ne vrati pamet.”²⁷²

²⁷² Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

Dokaz da treba uzimati u obzir i to da li se radi o svjesnoj namjeri jeste predanje Ebu Hurejre, r.a., koji pripovijeda:

رَوَى أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَتَلَ رَجُلٌ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ قَرِيعَ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَفَعَهُ إِلَى وَلِيِّ الْقَتُولِ فَقَالَ الْقَاتِلُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ قَتْلَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوَلِي الْقَتُولِ: أَمَا إِنَّهُ إِنْ كَانَ صَادِقًا ثُمَّ قَتَلْتَهُ دَخَلْتَ النَّارَ. فَحَلَّ سَبِيلَهُ.

“Za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ubijen je neki čovjek, pa je njegov ubojica doveden pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on ga predade nasljedniku ubijenog da nad njim izvrši odmazdu. Međutim, ubojica reče: ‘Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, dž.š., nisam ga namjerno ubio.’ Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče nasljedniku ubijenog: ‘Ako istinu govori i ako ga ti nakon toga ubiješ, ući ćeš u Vatru’, pa ga nasljednik ubijenog ostavi na miru.”

Ubojici su ruke bile svezane na leđima kožom, pa on počeo trčati vukući tu kožu za sobom, pa ga prozvaše: “Onaj s kožom.”²⁷³

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَمْدُ قَوْدٌ إِلَّا أَنْ يَغُفَّ وَلِيُّ الْقَتُولِ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Za namjerno ubojstvo ubojicu treba pogubiti, osim ako nasljednik ubijenog ne oprosti.”²⁷⁴

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَتَلَ عَامِدًا فَهُوَ قَوْدٌ وَمَنْ حَالَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko ubije nekoga namjerno, nad njim će biti izvršena odmazda, a ko ubojicu zaštititi od izvršenja odmazde, neka je na njega Allahovo, dž.š., prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi, a Allah, dž.š., od takvog neće primiti ni jedno dobro djelo”²⁷⁵;

2. da je ubijeni ljudsko biće, da je nevin i da mu je krv zaštićena, tj. da nije dozvoljeno prolijevanje njegove krvi;

²⁷³ Bilježe ga: Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madža i Et-Tirmizi, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

²⁷⁴ Bilježi ga Ebu Davud.

²⁷⁵ Bilježi ga Ibn Madža.

3. da je ubijen predmetom koji uglavnom ubija onoga ko njime bude udaren.

Ako se ne ispune svi ovi uvjeti, ubojstvo se neće smatrati namjernim.

Predmeti kojim se vrši ubijanje

Kada se radi o predmetima kojima se vrši ubijanje, jedini uvjet koji se postavlja u vezi s njima jeste da spadaju u predmete koji uglavnom ubijaju onoga ko njima bude udaren bez obzira da li se radilo o oštrom predmetu ili o predmetu koji lomi, jer posljedice su iste.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se kamenom razbije glava jevreja koji je to isto učinio jednoj muslimanki.²⁷⁶

Ovaj hadis je argument protiv Ebu Hanife, Eš-Šafija i En-Nehajja, koji smatraju da ne treba vršiti odmazdu nad onim ko nekoga ubije teškim predmetom.

U ovo spada i ubijanje spaljivanjem, utapanjem u vodu, bacanjem s visine, rušenjem nečega na čovjeka, davljenjem, zatvaranjem sve dok zatvoreni ne umre od gladi i predavanje zvijerima.

U to se ubraja i situacija kada svjedoci posvjedoče protiv nekog čovjeka i to bude uzrok njegovog pogubljenja, pa nakon toga priznaju da su lažno svjedočili protiv njega jer su željeli da bude ubijen. Sve ovo ubraja se u sredstva pomoću kojih čovjek uglavnom bude ubijen.

Neko će to učiniti pomoću zatrovane hrane, i ako to učini, nad njime će se izvršiti odmazda.

Prenosi se da je neka jevrejka zatrovala meso ovce i donijela je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je on uzeo zalogaj tog mesa, a zatim ga je ispljunuo. To meso jeo je i Bišr ibn el-Bera, r.a., pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., oprostio, prije nego što je Bišr ibn el-Bera, r.a., umro. Nakon toga, naredio je da ta jevrejka bude pogubljena.²⁷⁷ Ebu Davud bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da ta jevrejka bude pogubljena.

²⁷⁶ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

²⁷⁷ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

Ubojstvo koje je slično namjernom

Ubojstvo koje je slično namjernom ubojstvu jeste ono u kojem čovjek ima namjeru ubiti drugog čovjeka predmetom koji uglavnom ne ubija onoga ko njime bude udaren, npr. da ga udari lahkim štapom, ili malim kamenom, ili ga udari rukom, bičem i sl. Ako bi udario čovjeka lahkim štapom ili malim kamenom jedanput ili dvaput, i čovjek od toga umre, to bi se smatralo ubojstvom koje je slično namjernom.²⁷⁸

Ukoliko se udarac desi na osjetljivom mjestu na tijelu, ili je udarena osoba maloljetna, bolesna, tako da uglavnom od toga udarca umire, ili se radi o snažnom udarcu koji onaj ko udara ponavlja sve dok napadnuta osoba ne umre, radit će se o namjernom ubojstvu, ali je to ubojstvo nazvano "slično namjernom" jer je na stepenu između namjernog i nenamjernog ubojstva zbog toga što je cilj bilo udaranje, a ne ubijanje. Zbog toga se ovo ubojstvo naziva "slično namjernom" jer se ne može potpuno nazvati namjernim niti ubojstvom iz greške. Pošto se ne smatra namjernim, isključuje se odmazda, jer se život može oduzeti samo ako postoji do kraja jasan argument. Razlog zbog kojeg se to ne može nazvati nenamjernim ubojstvom, jeste to što postoji namjera da se čovjek udara, ali ne postoji namjera da bude ubijen, i ubojica je u ovom slučaju obavezan platiti krvarinu.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلْعَمْدُ قَوْدٌ أَيْدٍ وَالْخَطَأُ عَقْلٌ لَا قَوْدَ فِيهِ وَمَنْ قَتَلَ فِي عَمِيَةٍ بِحَجَرٍ أَوْ عَصَا أَوْ سَوْطٍ فَهُوَ دَيَّةٌ مُغَطَّلَةٌ فِي أَسْنَانِ الْإِبْلِ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Za namjerno ubojstvo vrši se odmazda. Za nenamjerno ubojstvo slijedi krvarina a ne vrši se odmazda, a ko bude ubijen kamenom, štapom ili bičem, za njega će se platiti velika krvarina odraslim devama."²⁷⁹

²⁷⁸ Ovo je mišljenje Ebu Hanife, Eš-Šafija i većine učenjaka. Suprotno ovome mišljenju, Malik, El-Lejs, smatraju da se ovo ipak smatra namjernim ubojstvom, i da nad ubojicom treba izvršiti odmazdu. Naime, osnova kod njih jeste to što ne uzimaju u obzir predmet kojim je čovjek ubijen, i, prema njima, korištenje svega što može ubiti obavezuje izvršenje odmazde.

²⁷⁹ Bilježi ga E'd-Darekutni.

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَقَلَ شِبْهُ
الْعُمْدِ مُغْلَظَ كَمَقْلِ الْعُمْدِ وَلَا يَقْتُلُ صَاحِبَهُ وَذَلِكَ أَنْ يَنْزُو الشَّيْطَانُ بَيْنَ النَّاسِ فَتَكُونُ الدِّمَاءُ
فِي غَيْرِ ضَغِينَةٍ وَلَا حِمْلٍ سِلَاحٍ.

Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Krvarina za ubojstvo slično namjernom velika je poput krvarine za namjerno ubojstvo s tim što se ne vrši odmazda. To je zbog toga kako bi se spriječile šejtanove spletke među ljudima, jer u tom slučaju krv nije prolivena zbog mržnje niti pomoću oružja.”²⁸⁰

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom osvojenja Meke držao govor, pa je, između ostalog, rekao:

أَلَا وَإِنَّ قَتِيلَ الْخَطَا الْعُمْدِ بِالسَّوْطِ وَالْعَصَا وَالْحَجَرِ.

“Ubojstvo slično namjernom jeste ono koje se izvrši bičem, štapom ili kamenom.”²⁸¹

Ubojstvo greškom

Ubojstvo greškom jeste ono u kojem punoljetna i umno zdrava osoba uradi ono što je u osnovi dozvoljeno, npr. ima namjeru pogoditi lovinu ili metu, pa umjesto toga pogodi čovjeka i ubije ga. Ili npr. da iskopa bunar, pa u njega upadne čovjek, ili postavi zamku, pa na nju nagazi čovjek. U ubojstvo greškom ubraja se i namjerno ubojstvo koje učini osoba koja ne podliježe šerijatskopравnim propisima, maloljetna osoba i osoba koja je nenormalna.

²⁸⁰ Bilježe ga: Ahmed i Ebu Davud.

²⁸¹ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai.

POSLEDICE UBOJSTAVA

Rekli smo da postoji: namjerno ubojstvo, ubojstvo koje je slično namjernom i ubojstvo greškom. Svako od ovih ubojstava ima svoje posljedice. U narednim redovima govorit ćemo posebno o svakoj od ovih posljedica.

Posljedice ubojstva greškom

Ubojstvo greškom ima dvije posljedice:

prva: manja krvarina koju treba isplatiti porodica ubojice, i imat će tri godine da to učini, a o tome ćemo govoriti u poglavlju o krvarini;

druga: iskupljenje (*kefaret*), koje se ogleda u oslobađanju zdravog roba koji je sposoban da radi i privređuje, a ako nije u stanju to učiniti, onda će, umjesto toga, uzastopno postiti dva mjeseca.²⁸²

Osnova za to jesu riječi Uzvišenog:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾

“Nezamislivo je da vjernik ubije vjernika, to se može dogoditi samo – nehotice. Onaj ko ubije vjernika nehotice mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika i predati krvarinu porodici njegovoj; oslobođen je krvarine jedino ako oni oproste. Ako on pripada narodu koji vam je neprijatelj, a sam je vjernik, mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika; a ako pripada narodu s kojim ste u savezu, mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi ropstva jednog roba vjernika. Ne nađe li, mora uzastopce postiti dva mjeseca

²⁸² Učenjaci šafijskog mezheba smatraju da iskupljenje za ubojstvo greškom, ako ubojica nije u stanju zbog starosti ili bolesti postiti, može biti i to da nahrani šezdeset siromaha tako što će svakome od njih dati hrane koliko je dovoljno da se nahrane. Međutim, ostali učenjaci, ne slažu se s time jer ne postoji dokaz koji upućuje na to.

da bi Allah primio pokajanje, a Allah sve zna i mudar je.”²⁸³

O slučaju da skupina ljudi ubije jednog čovjeka, učenjaci kažu: “Svaki od njih bit će dužan učiniti kefareti, iskup.”

Mudrost koja se krije u kefaretu, iskupljivanju

El-Kurtubi veli: “Učenjaci se razilaze u značenju ovog iskupljivanja, pa neki kažu: ‘Propisano je zbog brisanja grijeha i čišćenja ubojice, a njegov je grijeh u tome što nije dovoljno pazio i bio oprezan, pa je svojim rukama ubio nedužnog čovjeka.’ Drugi kažu: ‘Ovo iskupljenje propisano je zbog toga što je ovim nenamjernim ubojstvom oskrnavio Allahovo, dž.š., pravo nad tim robom a to je blagodat života koji mu je podario i korištenje dozvoljenih ovodunjalučkih blagodati. Allah, dž.š., imao je nad tim robom Svoje pravo, jer mu je on bio rob koji Ga je obožavao, bez obzira da li je bio maloljetan i odrastao čovjek, slobodan ili rob, musliman ili *zimmi*, a što ga čini različitim u odnosu na životinje. Pored toga, postojala je nada da će imati potomke koji će obožavati Allaha, dž.š., i biti Mu pokorni. Onaj ko ga je ubio spriječio je da se to desi i poništio nabrojane koristi, pa je zbog toga obavezan učiniti kefareti, iskupljenje.’ Bez obzira o kojem se spomenutom značenju radilo, ovo ukazuje da se šerijatski tekst, iako govori o ubojstvu greškom, odnosi i na namjerno ubojstvo jer su posljedice iste, čak je preče učiniti iskup za namjerno ubojstvo nego za ubojstvo greškom, a o tome ćemo detaljnije govoriti.”

Posljedice ubojstva koje je slično namjernom

Ubojstvo koje je slično namjernom ima dvije posljedice:

1. grijeh, jer je ubio čovjeka koga je Allah, dž.š., zabranio da se ubije osim ako za to ima šerijatsko opravdanje;
2. velika krvarina koju će isplatiti porodica ubojice, a o čemu ćemo kasnije govoriti.

²⁸³ Sura En-Nisa, 92.

Posljedice namjernog ubojstva

Namjerno ubojstvo za sobom povlači četiri posljedice:

1. grijeh;
2. zabrana nasljeđivanja i oporuke;
3. iskup (*kefareti*);
4. odmazda ili oprost.

Ubojica, ukoliko je nasljednik, neće imati pravo naslijediti imetak čovjeka koga je ubio niti krvarinu koja je isplaćena na ime njegovog ubojstva, bez obzira da li se radilo o namjernom ili ubojstvu greškom. Šerijatski pravnici postavili su sljedeće pravilo: “Ko bude požurivao nešto prije njegovog vremena bit će kažnjen njegovom zabranom.”

Hilas prenosi da je neki čovjek bacio kamen i pogodio svoju majku, i ona je umrla od toga. On je želio uzeti svoj dio nasljedstva koji je ostao nakon smrti njegove majke, ali mu njegova braća rekoše: “Ti nemaš pravo na to.” Oni svoj problem iznesoše pred Aliju, r.a., pa im on reče: “Ti jedino imaš pravo naslijediti onaj kamen kojim si je pogodio.” Nije mu dao ništa, nego mu je naredio da plati krvarinu.²⁸⁴

وَرَوَى عُمَرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ لِلْقَاتِلِ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ.

Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ubojica nema pravo na nasljedstvo.”

Ovo predanje ima određene manjkavosti, jer se učenjaci razilaze u mišljenju da li se radi o riječima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ili su ovo riječi nekog ashaba. Međutim, postoje neka druga predanja koja ga pojačavaju.

وَرَوَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ لِلْقَاتِلِ شَيْءٌ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَارِثٌ فَوَارِثُهُ أَقْرَبُ النَّاسِ إِلَيْهِ وَلَا يَرِثُ الْقَاتِلُ شَيْئًا.

²⁸⁴ Bilježi ga El-Bejheki.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ubojica nema pravo na nasljedstvo, a ako ubijeni ne bude imao drugog nasljednika, naslijedit će ga onaj ko mu je bio najbliži, ali ubojica neće ništa naslijediti.”²⁸⁵

Ovo mišljenje zastupa većina učenjaka, kao i učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba. El-Hadevije i imam Malik smatraju da će u slučaju ubojstva greškom ubojica imati pravo naslijediti imetak, ali neće imati udjela u krvarini.

Ez-Zuhri, Seid ibn Džubejr i dr. kažu: “Ubojica će imati pravo naslijediti onoga koga je ubio.”

Isto tako, oporuka će biti poništena ako onaj kome je oporučeno ubije onoga ko je oporučio.

Autor djela *El-Bedai* veli: “Bespravno ubojstvo ubraja se u velike grijeha kojih se treba maksimalno kloniti, a poništavanje oporuke utjecat će na to da se ljudi sustežu od ubijanja, kao što je slučaj i sa sprečavanjem nasljeđivanja. To je propis bez obzira da li se radilo o namjernom ili ubojstvu greškom, jer se i u jednom i u drugom slučaju radi o ubojstvu, pa logika nalaže da se treba kazniti bez obzira da li se oporuka desila nakon zločina ili prije njega.”

3. Iskup (*kefare*t) u slučaju da nasljednik oprosti ili se zadovolji samo krvarinom

Ako nad ubojicom bude izvršena odmazda, neće biti obavezan izvršiti iskup (*kefare*t).

عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْتَمِّ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرَّ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ قَالُوا: إِنَّ صَاحِبًا لَنَا قَدْ أُوجِبَ. قَالَ: فَالْيَعْتَقُ رَقَبَةً يَدُ اللَّهِ بِكُلِّ عَضْوٍ مِنْهَا عَضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ. وَرَوِي أَيْضًا بِسَنَدٍ آخَرَ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَاحِبٍ لَنَا قَدْ أُوجِبَ قَالَ: إِعْتَقُوا عَنْهُ يَعْتَقِ اللَّهُ بِكُلِّ عَضْوٍ مِنْهُ عَضْوًا مِنَ النَّارِ.

²⁸⁵ Tj. ako bi neko od nasljednika ubio čovjeka čiji je nasljednik bit će mu zabranjeno naslijediti ga, nego će ga naslijediti oni koji nisu učestvovali u ovom zločinu. Ako ubijeni ne bude imao drugog nasljednika osim svoga ubojice, naslijedit će ga najbliži rođak poslije ubojice. Npr. desi se da čovjeka ubije njegov jedini sin, u tom slučaju bit će zabranjeno sinu da naslijedi svoga oca, ali ako taj sin bude imao potomka, taj će potomak naslijediti svoga djeda. (*Mealimus-sunne* od El-Hattabija)

Vasila ibn el-Eska prenosi da je skupina ljudi iz plemena Benu Sulejm došla pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa su rekli: "Jedan naš čovjek zaslužuje Džhennem zbog ubistva." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Neka oslobodi roba, Allah, dž.š., za svaki organ toga roba oslobodit će njegov organ od vatre."²⁸⁶

Ovaj hadis prenosi se i s drugim nizom prenosilaca, gdje stoji: "Došli smo pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zbog jednog našeg čovjeka koji je zaslužio Džhennem zbog ubistva." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Oslobodite roba u njegovo ime, Allah, dž.š., za svaki organ toga roba oslobodit će njegov organ od vatre."²⁸⁷

Eš-Ševkani, u svom djelu *Nejlul-evtar* veli: "U hadisu koji prenosi Vasila jeste dokaz da treba učiniti kefareti i onaj ko učini namjerno ubojstvo, i to u slučaju da bude pošteđen odmazde ili se nasljednik zadovolji samo krvarinom. Ako nad ubojicom bude izvršena odmazda, on neće biti obavezan učiniti iskup (*kefareti*), nego će se njegovim kefaretom smatrati njegovo pogubljenje. Dokaz za to jeste hadis koji prenosi Ubada, r.a., a koji smo prethodno spominjali. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

الْفُلْ كَفَّارَةٌ.

'Pogubljenje ubojice jeste njegovo iskupljenje.'²⁸⁸ Ovaj hadis prenosi Huzejma bin Sabit, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ibn Lchia.

Ibn Hadžer veli: "Međutim, hadis bilježi i Ibn Vehb, tako da je on na stupnju dobrog hadisa.

Bilježi ga i Et-Taberani u svom *El-Kebiru* od Hasana ibn Alije, r.a., kao njegove riječi."

4. Odmazda ili oprost?

Pred nasljednikom je izbor da zatraži odmazdu ili da oprosti, bilo da taj oprost bude uz krvarinu ili uz pomirenje koje podrazumijeva određeni iznos novca koji čak može biti i veći od krvarine. Pored toga,

²⁸⁶ Bilježi ga Ahmed.

²⁸⁷ Bilježi ga Ebu Davud i En-Nesai. U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji da je taj čovjek učinio nešto zbog čega zaslužuje da gori u Vatri.

²⁸⁸ Bilježi ga Ebu Nuajm u svom djelu *Fil-Ma'rifat*.

nasljednik će imati pravo bezuvjetno oprostiti ubojici i ne tražiti ništa zauzvrat, i to je najbolje.

﴿وَأَنْ تَعْمُوا أَقْرَبَ لِلتَّقْوَىٰ وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

“A ako se odreknete, to je bliže čestitosti. I ne zaboravite da jedni prema drugima velikodušni budete.”²⁸⁹

Ako nasljednik oprostí ubojici, kadija neće imati pravo da ga kažnjava. Malik i El-Lejs kažu: “Zatvorit će ga godinu dana u zatvor i bičevati sa stotinu udaraca bičem.”²⁹⁰

O obaveznosti odmazde ili oprosta govori sljedeći ajet:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَىٰ بِالْأُنثَىٰ فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدِّاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَعَدَّى بِغَدٍّ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

“O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan za slobodna, i rob za roba, i žena za ženu, a onaj kome rod ubijenog oprostí, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka.”²⁹¹

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قُتِلَ لَهُ قَتِيلٌ فَهُوَ بِخَيْرٍ النَّظَرَيْنِ: إِمَّا أَنْ يَتَّقِدِيَ وَإِمَّا أَنْ يَقْتَلَ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kome bude ubijen rođak imat će pravo na izbor²⁹² između dvije stvari: ili da prihvati otkup ili da traži odmazdu.”²⁹³

²⁸⁹ Sura El-Bekara, 237.

²⁹⁰ Učenjaci kažu: “Ako je ubojica poznat kao zao čovjek ili kadija bude smatrao da je opća korist da ga ipak kazni primjerenom kaznom, zatvorom ili pogubljenjem, imat će pravo to učiniti.”

²⁹¹ Sura El-Bekara, 178.

²⁹² U ovom je hadisu dokaz da nasljednik ima pravo na izbor; ako htjedne, tražit će pogubljenje ubojice, a ako htjedne, prihvatit će krvarinu pa makar time i ne bio zadovoljan ubojica. Neki pak kažu: “Imat će pravo samo tražiti odmazdu, a prihvatit će krvarinu samo pod uvjetom da je time zadovoljan ubojica.” Međutim, prvo mišljenje jeste ispravnije.

²⁹³ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

Pravo na traženje odmazde ili na oprost imat će nasljednici ubijenog; ako htjednu, zahtijevat će odmazdu, a ako htjednu, oprostit će. Bit će dovoljno da oprost i jedan od nasljednika.

Muhammed ibn Hasan, učenik Ebu Hanife, prenosi da je pred Omera, r.a., doveden čovjek koji je počinio namjerno ubojstvo, pa je Omer, r.a., naredio da ga pogube. Jedan od nasljednika ubijenog oprost mu, ali Omer, r.a., i pored toga naredi da pogube ubojicu. Abdullah ibn Mesud, r.a., reče mu: "Pravo na njegov život imaju svi nasljednici, i kada je ovaj oprostio, zaštitio je život ubojice, tako da niko nema pravo uzeti mu njegovo pravo, tj. oni koji nisu oprostili." Omer, r.a., upita ga: "Pa šta ti predlažeš?" Abdullah reče: "Predlažem da odrediš da ubojica plati krvarinu, ali da onaj ko je oprostio nema pravo na nju." Omer, r.a., reče: "I ja se slažem s tim mišljenjem." Muhammed veli: "I ja se slažem s tim mišljenjem, i to je mišljenje koje je zastupao Ebu Hanifa."

Ako među nasljednicima postoji maloljetna osoba, sačekat će se dok ne postane punoljetna kako bi imala pravo na izbor, jer je pravo na odmazdu pravo svih nasljednika, a dijete nema pravo na izbor prije nego što postane punoljetno. Ako svi nasljednici ili neko od njih oprost, ubojica će biti obavezan platiti veliku krvarinu iz svoga imetka, a o tome ćemo opširnije govoriti u poglavlju o krvarini.

UVJETI OBAVEZNOSTI IZVRŠENJA ODMAZDE

Odmazda nije obavezna osim ako se ne ispune sljedeći uvjeti:

1. Da je ubijena osoba zaštićenog života

Ako bi se radilo o čovjeku koji je u ratu protiv muslimana, ili oženjenom bludniku, ili odmetniku od islama, u tom slučaju ubojica neće snositi posljedice kao što je odmazda ili krvarina, jer život nije zaštićen spomenutim kategorijama ljudi.

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا بِأَحَدِي ثَلَاثٍ: زَنَى بَعْدَ إِحْصَانٍ أَوْ كَفَرَ بَعْدَ إِيمَانٍ أَوْ
قَتَلَ نَفْسٍ بِغَيْرِ نَفْسٍ.

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Nije dozvoljeno proliti krv muslimana koji svjedoči da nema boga osim Allaha, dž.š., da sam ja Allahov poslanik, osim u tri slučaja; ako, kao oženjen, učini blud, ubije nedužnog čovjeka, ili se odmetne od vjere i napusti džemat muslimana”²⁹⁴;

2. / 3. Da je ubojica punoljetan i zdrave pameti

Odmazda neće biti izvršena nad maloljetnom osobom, maloumnikom, senilnom osobom jer oni ne potpadaju pod šerijatskopravne propise i nemaju kontrolu nad svojim postupcima niti slobodnu volju.

Ako se radi o maloumnoj osobi koja se na momente vrati pamet, i ona u tim trenucima počini ubojstvo, nad njom će se izvršiti odmazda. Isti je slučaj i s pijanom osobom koja se namjerno opila. Malik prenosi da je Mervan bin Hakem napisao pismo Muaviji ibn Ebu Sufjanu, r.a., u kojem ga je obavijestio da mu je doveden čovjek koji je u pijanom stanju ubio čovjeka, pa mu je Muavija, r.a., odgovorio: “Izvrši odmazdu nad njim.”

Ako bi slučajno popio alkohol vjerujući da ne pije opojno piće, pa zbog toga izgubi pamet i ubije nekoga, nad njim neće biti izvršena odmazda.

U jednom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli:

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الثَّامِرِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحِلَّمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ
حَتَّى يَمُتَ.

“Postupci tri osobe ne zapisuju se: onoga ko spava, sve dok se ne probudi, djeteta, sve dok ne postane punoljetno, i maloumne osobe, sve dok mu se ne vrati pamet.”

²⁹⁴ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

Malik veli: "Ono u čemu se mi slažemo jeste da se odmazda ne izvršava nad djecom i da se njihova ubojstva smatraju greškom sve dok ne postanu punoljetni, jer dijete može ubiti samo greškom";

4. Da ubojica ima slobodu izbora

Naime, ako bi ga neko prisilio na ubojstvo, to znači da on nije imao slobodu volje, a onaj ko nema slobodu volje ne odgovara za svoje postupke. Ako bi neko ko ima moć²⁹⁵ prisilio čovjeka da počini ubojstvo, odmazda će se izvršiti nad onim ko je to naredio, a bit će kažnjen nekom kaznom onaj kome je naređeno. Ovo mišljenje zastupaju Ebu Hanifa, Davud, a to je i jedno od mišljenja imama Eš-Šafija.

Učenjaci hanefijskog mezheba kažu: "Ako bi neko bio prisiljen da uništi imetak muslimana tako što mu je zapriječeno gubitkom života ili da će izgubiti jedan od organa tijela, imat će pravo to učiniti, a vlasnik imetka tražit će odmazdu od onoga ko je prisilio tog čovjeka. A ako bi ga neko silio da ubije nedužnu osobu, neće imati pravo to učiniti, nego će se strpjeti i riskirati da bude ubijen. Ako bi izvršio naređenje, bio bi grešan, a odmazda bi bila izvršena nad onim ko ga je prisilio ukoliko je to učinio namjerno."

Drugi kažu: "Bit će ubijen onaj kome je naređeno, a ne onaj ko je naredio", i ovo je drugo Eš-Šafijevo mišljenje.

Drugi, među njima Malik i učenjaci hanbelijskog mezheba, kažu: "Bit će ubijeni i jedan i drugi ako im ne oprosti nasljednik ubijenog. Ako im oprosti, bit će obavezni platiti krvarinu, jer onaj ko je ubio učinio je to kako bi sačuvao svoj život, a onaj ko ga je prisilio bio je uzrok tog ubojstva." Ako bi osoba koja je *mukellef*, tj. osoba na koju se odnose šerijatski propisi, prisilila osobu koja nije *mukellef*, tj. osobu na koju se ne odnose šerijatski propisi, npr. maloljetnu ili maloumnu osobu, da ubije nekoga, odmazda će biti izvršena samo nad onim ko je naredio ubojstvo, jer je ubica poput alatke za ubijanje u rukama naredbodavca, i nad njim neće biti izvršena odmazda, a bit će obavezna nad onim ko je naredio

²⁹⁵ Prema mišljenju hanbelija prisila se uzima u obzir samo ako čovjek kaže drugom: «Ako ti ne ubiješ, ja ću tebe ubiti.»

ubojstvo. Ako vladar nepravedno naredi da neko bude ubijen, onda onaj kome je to naređeno može znati da se radi o nepravdi ili to ne zna. Ako bude znao da se radi o nepravdi i izvrši naređenje, obavezno je izvršiti odmazdu nad njim, osim ako mu nasljednici ubijenog ne oprostite. U tom slučaju bit će dužan platiti krvarinu, jer počinio je ubojstvo, mada je znao da se radi o nepravednom ubojstvu. Zbog toga, on nema nikakvog opravdanja niti može reći da mu je to naređeno, jer je islamsko pravilo:

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مُعَصِيَةِ الْخَالِقِ .

“Nema pokornosti stvorenome u grijeshnju prema Stvoritelju”, kao što je to rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Ako ne bude znao da optuženi ne zaslužuje da bude ubijen, pa ga ubije, u tom slučaju, odmazda ili krvarina, ako nasljednik ne oprost, bit će izvršena nad onim ko je naredio to ubojstvo, jer je njegovo opravdanje to što je dužan slušati vladareva naređenja u onome što nije grijeh prema Allahu, dž.š.

Ko doda osobi na koju se ne odnose šerijatski propisi oružje, i ona njime ubije nekoga, nad njim se neće izvršiti odmazda niti će snositi neke posljedice;

5. Da ubojica nije roditelj ili predak ubijenoj osobi

Nad ocem neće biti izvršena odmazda ako ubije svoje dijete ili dijete svoga djeteta bez obzira o kakvom se namjernom ubojstvu radilo. Suprotno tome jeste slučaj ako dijete ubije jednog od svojih roditelja, prema mišljenju svih učenjaka, bit će pogubljeno. Naime, roditelj je uzrok njegovog postojanja, i nad njim neće biti izvršena odmazda, a ako bi dijete ubilo jednog od svojih roditelja, nad njim će biti izvršena odmazda.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَقْتُلُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ .

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Roditelj se ne ubija zbog svog djeteta.”²⁹⁶

²⁹⁶ Bilježi ga Et-Tirmizi.

Ibn Abdulberr veli: "Ovaj je hadis poznat učenjacima Hidžaza i Iraka i oni prema njemu postupaju. To je praksa učenjaka Medine, a prenosi se i od Omera, r.a."

Jahja ibn Seid prenosi od Amra ibn Šuajba da je neki čovjek iz plemena Benu Mudledž po imenu Katada gađao svog sina sabljom, pa ga je pogodio u stegno, i on je od te rane umro. Suraka bin Džu'sum došao je kod Omera ibn el-Hattaba, r.a., i spomenuo mu to, pa mu je Omer, r.a., odgovorio: "Pripremi mi stotinu dvadeset deva kada dođem u tvoje pleme." Kada je Omer, r.a., došao u njegovo pleme, izdvojio je trideset odraslih deva, trideset mladih deva i četrdeset mladunčadi pa je rekao: "Gdje je brat ubijenog?" On odgovori: "Evo me!" Omer, r.a., reče mu: "Uzmi ove deve, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَيْسَ لِلْقَاتِلِ شَيْءٌ.

"Ubojica nema pravo na imetak ubijenog."

Ovom mišljenju suprotstavlja se imam Malik i smatra da roditelja treba pogubiti ako ubije svoje dijete ako ga povali i zakolje, jer to ukazuje da je to učinio namjerno i svjesno. Naime, u obzir se uzima da li je onaj ko je ranio ubijenog imao namjeru da ga stvarno ubije. Međutim, namjere su stvari koje su skrivene od ljudi, tako da ne preostaje ništa drugo osim da se sudi na osnovu onoga što je vidljivo i što se može zaključiti. Ako se ne desi na ovakav način, onako kako to ne podrazumijeva sigurnu smrt, nego otac bude imao namjeru odgojno djelovati, to se neće smatrati namjernim ubojstvom. A ako se ne bude radilo o ocu, to će se smatrati namjernim ubojstvom. To je zbog toga što otac prirodno osjeća ljubav prema svom djetetu i ima namjeru odgojiti svoje dijete kada ono učini nešto što ga ljuti. Zbog toga, njegovi postupci tumače se tako da nije imao namjeru ubiti zbog veličine ljubavi koju, kao otac, osjeća prema svom sinu;

6. Da ubijeni, u trenutku ubijanja bude jednak svom ubojici kada je u pitanju vjera, sloboda

Odmazda neće biti učinjena nad muslimanom koji ubije nevjernika, ili ako slobodan čovjek ubije roba, jer u tom slučaju ne postoji jednakost između ubojice i ubijenog. Suprotno tome jeste slučaj ako se npr. desi da nevjernik ubije vjernika, ili rob ubije slobodnog čovjeka, u tom će se slučaju nad njima izvršiti odmazda.

Iako islam pravi razliku u ovim pitanjima, ipak to ne čini kada je u pitanju ugledan ili običan čovjek, niti između ružnog i lijepog čovjeka, imućnog i bogatog, visokog i niskog, snažnog i slabog, zdravog i bolesnog, sakatog i onoga koji to nije, maloljetnog i odraslog, muškarca i žene²⁹⁷, jedino pravi razliku između muslimana i nevjernika, i slobodnog čovjeka i roba. Ako bi musliman ubio nevjernika, ili slobodan čovjek roba, nad njima se neće izvršiti odmazda.

عَنْ عَلِيٍّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا لَا يَقْتُلُ الْمُؤْمِنُ كَافِرًا.

Dokaz za to jeste predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Vjernik se ne ubija zbog nevjernika."²⁹⁸

Prenosi se, također, od Alije, r.a., da mu je Ebu Džuhajfa rekao: "Postoji li kod vas neka objava koja nije zabilježena u Kur'anu." Alija, r.a., odgovorio je: "Ne, tako mi Onoga Koji daje da sjemenke i biljke rastu, ne postoji ništa drugo osim razumijevanja Kur'ana koje Allah, dž.š., podari nekom čovjeku i ono što se nalazi na ovim stranicama." Upitao sam: "Šta se to nalazi na tim stranicama?" Alija, r.a., odgovori: "Krv svih vjernika jednako je vrijedna, osim krvi roba, a musliman se ne ubija zbog nevjernika."

U ovome se slažu svi učenjaci ako se radi o nevjerniku koji je u ratu protiv muslimana, jer ako se desi da musliman ubije takvog nevjernika,

²⁹⁷ Većina učenjaka smatra da će muškarac koji ubije ženu također biti ubijen. Ibn el-Munzir prenosi konsenzus učenjaka o ovom pitanju. Ebu Velid el-Badži i El-Hattabi prenose od Hasana el-Basrija da je on smatrao da ne treba pogubiti muškarca koji ubije ženu. Međutim, ovo je mišljenje neprihvatljivo. U djelu Amra ibn Hazma, koje je prihvaćeno među ljudima, stoji da će muškarac koji ubije ženu biti pogubljen.

²⁹⁸ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, En-Nesai i El-Hakim, koji ga ocjenjuju vjerodostojnim.

neće snositi posljedice zbog toga. Međutim, ako se radi o zimmiji nevjerniku, podaniku u islamskoj državi, i nevjerniku koji je sklopio mirovni sporazum s muslimanima u tom slučaju, mišljenja učenjaka su različita. Većina njih smatra da ni u tom slučaju musliman neće biti pogubljen jer su u vezi s tim preneseni vjerodostojni hadisi i ne postoji neki drugi dokaz koji bi tvrdio suprotno. Učenjaci hanefijskog mezheba i Ibn Ebu Lejla kažu: "Musliman neće biti ubijen ako ubije nevjernika koji je u ratu s muslimanima, i to je mišljenje većine učenjaka." Međutim, oni se suprotstavljaju većini učenjaka kada je u pitanju zimmija i nevjernik koji je sklopio mirovni sporazum s muslimanima, pa kažu: "Ako bi musliman bespravno ubio zimmiju ili nevjernika koji je sklopio mirovni sporazum s muslimanima, bit će i sam ubijen, jer je Allah, dž.š., rekao:

﴿وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسُ بِالنَّفْسِ﴾

'Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu...'

Abdurrahman el-Bejlemani prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se ubije musliman koji je ubio nevjernika koji je sklopio mirovni sporazum s muslimanima.

أَنَا أَكْرَمُ مَنْ وَفَى بِدِمَّتِهِ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Ja sam najčasniji kada je u pitanju ispunjenje ugovora.'²⁹⁹ Oni također kažu: "Učenjaci se slažu da ukoliko musliman ukrade imetak zimmije, bila bi mu odsiječena ruka. Ako je imetak zimmije nepovrediv, kao što je nepovrediv imetak muslimana, onda je i njegova krv nepovrediva kao i krv muslimana."

Kadiji, Ebu Jusufu tužen je musliman koji je ubio zimmiju nevjernika, i on presudi da se nad njim izvrši odmazda. Međutim, pred njega istupi čovjek koji mu dađe komadić papira na kojem je pisalo:

*"O ti koji vjernika zbog nevjernika ubi,
nepravdu učini, a pravednik i nepravedni jednaki nisu.*

Stanovnici Bagdada i okolnih mjesta

²⁹⁹ Bilježi ga El-Bejheki.

*koji su učeni ili pjesnici su,
saberite se, i plačite nad vjerom svojom,
i strpljivi budite, a nagrada onima koji strpljivi su.
Nepravdu vjeri Ebu Jusuf učini
kad ubi vjernika zbog jednog od onih koji muslimani nisu."*

Ebu Jusuf ode kod Er-Rešida, obavijesti ga o ovom slučaju i pročita mu pismo, pa mu Er-Rešid reče: "Dobro provjeri ovaj slučaj kako ne bi nastala smutnja." Ebu Jusuf nakon toga otiđe kod porodice ubijenog i zatraži od njih dokaz i potvrdu o podaništvu, i kada mu je ne dadoše, oslobodi optuženog. Malik i El-Lejs kažu: "Muslimana ne treba ubijati zbog zimmije osim ako ne bude potpuno jasno da ga je ubio namjerno i s predumišljajem, tj. da ga je povalio na zemlju i zaklao samo iz želje za njegovim imetkom."

Ovo je propis ukoliko se radi o nevjerniku. Što se tiče roba, ako bi se desilo da ga ubije slobodan čovjek, ne bi bio pogubljen zbog toga. Suprotna tome jeste situacija ako bi se desilo da rob ubije slobodnog čovjeka, rob bi u tom slučaju bio ubijen.

Amr ibn Šuajb, od svoga oca, a on od svoga djeda, prenosi da je neki čovjek ubio svoga roba, namjerno i s predumišljajem, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da ga kazne sa stotinu udaraca bičem, protjerao ga je godinu dana iz njegovog mjesta, ukinuo mu primanja iz državne blagajne, naredio da oslobodi roba, ali nije izvršio odmazdu nad njime, jer je Allah, dž.š., rekao: "Slobodan – za slobodnog..." Ovaj ajet ukazuje na to da se slobodan čovjek ubija samo ako ubije slobodnog čovjeka, a ako je to tako, onda je dužan platiti vrijednost ubijenog roba bez obzira kolika je njegova cijena, pa makar bila veća od krvarine za slobodnog čovjeka. Ovaj propis važi u slučaju da neko ubije tuđeg roba.

A ako se desi da vlasnik ubije svoga roba, njegova kazna spominje se u prethodno citiranom hadisu. Ovo mišljenje zastupa većina učenjaka, a među njima Malik, Eš-Šafi, Ahmed, El-Hadevije. Ebu Hanifa veli: "Slobodan čovjek bit će pogubljen ako ubije roba, osim u slučaju ako je vlasnik toga roba. To je zbog toga što u ajetu stoji: 'Mi smo im u njemu

propisali: glava za glavu. Ovaj ajet odnosi se općenito na sve situacije, osim na one koje su izuzete. Jedna od izuzetih situacija spominje se u hadisu u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli:

لَا يُقَادُ الْمَمْلُوكُ مِنْ مَالِكِهِ وَلَا وَلَدٌ مِنْ وَالِدِهِ.

‘Vlasnik se ne ubija zbog svoga roba niti roditelj zbog svoga djeteta.’³⁰⁰

Da je ovaj hadis vjerodostojno prenesen, bio bi jak dokaz, međutim prenosi ga Amr ibn Isa, za koga El-Buhari tvrdi da je nepouzdan prenosilac.

En-Nehai veli: “Općenito, slobodan čovjek ubija se zbog roba, i dokaz za to jeste općenitost riječi Uzvišenog:

﴿وَكُنَّا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسِ بِالنَّفْسِ﴾

‘Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu’;

7. Da u ubojstvu, osim ubojice, ne učestvuje još neko ko ne zaslužuje da nad njim bude izvršena odmazda

Ako bi se to desilo, npr. da s ubojicom koji namjerno želi ubiti učestvuje i neko ko je to učinio greškom; ili osoba koja podliježe šerijatskim propisima i zvijer; ili osoba koja podliježe šerijatskim naredbama i zabranama i osoba koja tome ne podliježe, npr. maloljetnik ili nenormalna osoba, u tom slučaju odmazda neće biti izvršena ni nad jednim ni nad drugim, nego će platiti krvarinu, jer postoji sumnja zbog koje se optuženi oslobađa od kazne, a i zbog toga što se ubojstvo ne može dijeliti. To je zbog toga što postoji vjerovatnoća da je ubojstvo učinila osoba nad kojom se ne izvršava odmazda, i zbog te sumnje oslobađa se odmazde i osoba nad kojom se inače može izvršiti odmazda. A ako se ne izvrši odmazda, onda je obavezno platiti krvarinu.

Ovome se suprotstavljaju Malik i Eš-Šafi, pa kažu: “Nad osobom koja podliježe šerijatskim naredbama i zabranama bit će izvršena odmazda, a osoba koja ne podliježe tome platiti će pola krvarine.”

³⁰⁰ Bilježi ga El-Bejheki.

Malik smatra da će krvarinu platiti porodica ubojice, a učenjaci šafijskog mezheba smatraju da će se krvarina platiti iz imetka ubojice.

Mučko ubojstvo

Prema imamu Maliku, mučko ubojstvo jeste ono kada ubojica prevari čovjeka, uđe u njegovu kuću pa ga ubije ili opljačka njegov imetak.

Malik veli: "Smatram da u ovom slučaju treba obavezno pogubiti ubojicu, a nasljednik ubijenog neće imati pravo oprostiti mu, i stvar će biti prepuštena kadiji."

Drugi učenjaci kažu: "Nema razlike između mučkog ubojstva ili običnog ubojstva kada je u pitanju izvršenje odmazde ili opraštanje, i obje stvari prepuštaju se nasljedniku ubijenog."

Ako skupina ljudi ubije jednog čovjeka, njegov će nasljednik imati pravo odabrati jednog od njih i ubiti ga, i tražit će krvarinu od koga želi. Ovo mišljenje prenosi se od ilbn Abbasa, r.a., Seida ibn el-Musejjeba, Šafija, Ibn Sirina, Ataa, Katade, Ahmeda i Ishaka.

Desilo se jednom prilikom da su neka žena i njen ljubavnik ubili sina njenog muža, pa je Jala ibn Umejja napisao pismo Omeru ibn el-Hattabu, r.a., čiji je bio namjesnik, tražeći od njega mišljenje. Omer, r.a., bio je u nedoumici sve dok mu Alija, r.a., nije rekao: "Vladaru pravovjernih, šta misliš ako bi se više ljudi udružilo da ukradu zaklanu devu, pa svako od njih uzme po jedan njen dio, da li bi im svima odsjekao ruku?" Omer, r.a., odgovori: "Svakako da bih." Alija, r.a., reče mu: "Učini to i u ovom slučaju." Nakon toga, Omer, r.a., napisa svome namjesniku Jalai ibn Umejji: "Pogubi ih oboje, da su se svi stanovnici Sane udružili u ubojstvu tog čovjeka, sve bih ih pogubio."

Eš-Šafi smatra da nasljednik ubijenog ima pravo tražiti pogubljenje svih osoba koje su učestvovalе u ubojstvu i pogubiti koga god želi od njih, a od ostalih tražiti krvarinu. Ako se radi o dvojici ljudi, pa jednog od njih pogubi, imat će pravo uzeti pola krvarine od drugog čovjeka. Ako se radi o trojici ljudi, pa on pogubi dvojicu, od trećeg će imati pravo tražiti trećinu krvarine.

Skupina ljudi ubija se zbog jednog čovjeka koga su ubili

Ako se desi da skupina ljudi ubije jednog čovjeka, svi će biti pogubljeni, bez obzira da li se radilo o velikoj ili maloj skupini ljudi i bez obzira da li su svi od njih direktno učestvovali u činu ubijanja. Prenosi se da je Omer ibn el-Hattab, r.a., naredio da se pogubi skupina ljudi koji su s predumišljajem ubili jednog čovjeka. Omer, r.a., rekao je: “Da su se svi stanovnici Sane udružili u njegovom ubojstvu, sve bi ih pogubio.”

Učenjaci šafijskog i hanbelijskog mezheba uvjetuju da svako od onih koji su učestvovali u ubojstvu učini onoliko koliko je dovoljno da se čovjek ubije, tako da je i jedan od njih sam to učinio, čovjek bi podlegao bez nečijeg drugog učestvovanja. Ako se taj uvjet ne ispuni, odmazda neće biti izvršena.

Malik veli: “Ja smatram da treba pogubiti skupinu ljudi koja namjerno ubije jednog čovjeka, i skupinu žena koja ubije jednu ženu, skupinu robova koja ubije jednog roba itd.”

Autor djela *El-Mesva* veli: “U skladu s ovim postupa većina učenjaka koji kažu: ‘Ako bi se skupina ljudi udružila u ubijanju jednog čovjeka, svi bi bili pogubljeni.’”

Ovi učenjaci smatraju da to treba učiniti zbog općih, društvenih koristi, jer je odmazda propisana kako bi se sačuvali životi nevinih ljudi. Ako se zbog jednog čovjeka ne bi odmazda vršila nad skupinom ljudi koji su ga ubili, onda bi se svako udruživao kako bi ubio koga želi, i na taj bi način izbjegavao odmazdu. Zbog toga, bila bi uništena mudrost propisivanja odmazde.

Ibn Zubejr, Ez-Zuhri, Davud, i zahiriye smatraju da se skupina ljudi ne ubija zbog jednog čovjeka koga su ubili, jer je Allah, dž.š., rekao:

﴿وَكُنَّا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسِ بِالنَّفْسِ﴾

“Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu.”

Ako jedan uhvati čovjeka, a drugi ga ubije

Ako jedan uhvati čovjeka i drži ga da bi ga drugi mogao ubiti, a ubojica nije u stanju ubiti ga, osim uz pomoć ovoga koji ga drži, i ubijeni nije u stanju zbog toga pobjeći, obojica će biti pogubljeni, jer su suučesnici u ubojstvu. Ovo je mišljenje El-Lejsa, Malika, En-Nehaija.

Tome se suprotstavljaju učenjaci šafijskog i hanefijskog mezheba, pa kažu: "Onaj koji ga je držao bit će zatvoren sve dok ne umre, kao kazna zbog toga što je držao čovjeka koji je ubijen.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَمْسَكَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ وَقَتْلَهُ الْآخَرُ يُقْتَلُ الَّذِي قَتَلَ وَيُحْبَسُ الَّذِي أَمْسَكَ.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ako jedan bude držao čovjeka, a drugi ga ubije, onaj koji ga je ubio bit će pogubljen, a onaj koji ga je držao bit će zatvoren.'³⁰¹

Ibn Kattan ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim, a hafiz Ibn Hadžer veli: "Prenosioci ovog hadisa pouzdani su."

Eš-Šafi bilježi da je Alija, r.a., u slučaju kada je jedan držao čovjeka, a drugi ga ubio, presudio da ubojica bude ubijen, a da onaj ko ga je ubio bude zatvoren sve dok ne umre.

Utvrđivanje odmazde

Odmazda se utvrđuje na sljedeći način:

prvi: priznanjem, jer je priznanje kao što kažu: "Prvak među dokazima".

عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: إِنِّي لَقَاعِدٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ يُقَوِّدُ آخَرَ بِنِسْعَةٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَذَا قَتَلَ أَخِي. فَقَالَ: إِنَّهُ إِنْ لَمْ يَعْرِفْ أَقَمْتُ عَلَيْهِ الْبَيِّنَةَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَقَلَّتْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَتَلْتُهُ.

³⁰¹ Bilježi ga Ed-Darekutni.

Vail ibn Hudžr pripovijeda: “Jednom prilikom sjedio sam s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., kada dođe neki čovjek vodeći za sobom svezanog, drugog čovjeka, pa reče: ‘Allahov Poslaniče, ovaj čovjek ubio je moga brata. Ako ne prizna, ja ću donijeti dokaze protiv njega.’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita optuženog: ‘Jesi li ga ubio?’ Optuženi odgovori: ‘Da, ubio sam ga.’”³⁰²;

drugi: svjedočenjem dvojice pravednih ljudi.

فَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ: أَصْبَحَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِخَيْرٍ مَقْتُولًا فَأَنْطَلَقَ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: لَكُمْ شَاهِدَانِ عَلَى قَتْلِ صَاحِبِكُمْ؟ إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ.

Rafi ibn Hadidž, r.a., pripovijeda da je neki čovjek, ensarija, osvanuo ubijen u Hajberu. Njegovi nasljednici otišli su kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i obavijestili ga o tome, pa ih on upita: “Imate li dvojicu svjedoka koji bi posvjedočili ko je ubio vašeg rođaka?”³⁰³

Ibn Kudama u svom *El-Mugniju* veli: “U ovom slučaju ne prima se svjedočenje jednog čovjeka i dvije žene, niti svjedočenje jednog čovjeka i zakletva osobe koja traži svjedočenje, i nije nam poznato da se neko od učenjaka razilazi o ovom pitanju. To je zbog toga što je odmazda prolijevanje krvi ubojice zbog zločina koji je počinio, pa se traži da protiv njega svjedoče dvojica pravednih ljudi, kao što je to slučaj i s ostalim šerijatskim kaznama. To je propis bez obzira da li se radilo o odmazdi nad muslimanom ili nevjernikom, slobodnim čovjekom ili robom, jer mora postojati sigurnost kada su u pitanju kazne.”

Izvršenje kazne nad zločincem

Da bi se kazna izvršila nad zločincem, potrebno je da se ispune sljedeći uvjeti:

1. da je osoba koja zasluhuje kaznu pametna i punoljetna.

Ako je zločinac maloljetnik, osoba koja je nenormalna, umjesto njih neće biti kažnjen njihov otac niti neko drugi. Maloljetnik će biti

³⁰² Bilježe ga Muslim i En-Nesai.

³⁰³ Bilježi ga Davud.

zatvoren sve dok ne postane punoljetan, a nenormalna osoba sve dok joj se ne vrati pamet. Muavija, r.a., zatvorio je Hudbu ibn Hašrema sve dok nije napunio starosnu dob čovjeka koga je ubio. To se desilo za vrijeme života mnogih ashaba, i niko od njih nije mu to osporio;

2. da svi nasljednici ubijenog zahtijevaju odmazdu nad ubojicom i da niko od njih ne želi oprostiti ubojici. Ako je neko od njih odsutan, maloljetan, nenormalan, onoga ko je odsutan treba sačekati dok se ne vrati, maloljetnog dok ne postane punoljetan, nenormalnog sve dok mu se pamet ne vrati, i onda će mu se ponuditi da izabere. Naime, nije dozvoljeno uskratiti nečije pravo da bira ono na što ima pravo.

Ebu Hanifa veli: "Samo će odrasli nasljednici imati pravo odlučivanja o odmazdi, a neće se čekati dok maloljetnici narastu. Ako i jedan od nasljednika oprosti, odmazda neće biti izvršena jer je to stvar koja se ne može dijeliti";

3. zbog čovjekovog zločina neće se kažnjavati neko ko je nedužan. Ako odmazdu treba izvršiti nad ženom koja je trudna, ona neće biti pogubljena sve dok se ne porodi i dijete ne nahrani mlijekom. Ako bi ona bila ubijena dok je još trudna, ubijeno bi bilo i dijete koje nosi u stomaku, a i ako bi bila ubijena prije nego što ga nahrani mlijekom, to bi škodilo djetetu. Ako nakon što ga nahrani bude u stanju naći neku drugu ženu koja će ga dojiti, učinit će to, a nad njom će biti izvršena odmazda. U tom slučaju starateljstvo nad djetetom bit će preneseno na nekog drugog. A ako ne bude u stanju naći nekoga drugog, onda će se ona ostaviti da ga doji dvije pune godine, a nakon toga će biti pogubljena.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا قَتَلَتِ الْمَرْأَةُ عَمْدًا لَمْ تُقْتَلْ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا إِنْ كَانَتْ حَامِلًا وَحَتَّى تَكْمِلَ وَلَدَهَا. وَإِذَا زَنَتْ لَمْ تُرْجَمْ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا إِنْ كَانَتْ حَامِلًا وَحَتَّى تَكْمِلَ وَلَدَهَا.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ako žena ubije nekoga namjerno, neće biti pogubljena sve dok se ne porodi, ako je trudna, i poštedit će se dok ne nađe staratelja svome djetetu. Ako počini blud, neće biti kamenovana sve dok ne se ne porodi, ako je bila trudna, i poštedit će

se dok ne nađe staratelja svome djetetu.”³⁰⁴ Isto tako, odmazda neće biti izvršena nad trudnicom kada je u pitanju odsijecanje organa tijela koje je ona odsjekla nekome drugom, sve dok se ne porodi, i tu se ne mora čekati da doji dijete.

Kada će odmazda biti izvršena

Odmazda će biti izvršena onog momenta kada se okupe punoljetni nasljednici ubijenog i zatraže da odmazda bude izvršena. U tom slučaju, odmazda će biti odmah izvršena pod uvjetom da je utvrđeno da je optuženi uistinu ubio njihovog rođaka. Izuzetak je ako se radi o ženi trudnici, odmazda nad njom bit će izvršena dok se ne porodi, kao što smo to prethodno spominjali.

Na koji će način odmazda biti izvršena

Osnova je da odmazda biva izvršena na način na koji je ubojica ubio čovjeka zbog kojeg se kažnjava, jer to podrazumijeva pravdu i jednakost. Jedino se izuzima ako će taj način predstavljati dugo mučenje i kažnjavanje, u tom slučaju udarac sabljom bit će bolji za njega. Allah, dž.š., rekao je:

﴿فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ﴾

“Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom.”³⁰⁵

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَلِإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ﴾

“Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno.”³⁰⁶

عَنْ بَرَاءٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ عَرَّضَ عَرَضَنَا لَهُ، وَمَنْ حَرَّقَ حَرَقَنَا، وَمَنْ عَرَّقَ عَرَقَنَا.

³⁰⁴ Bilježi ga Ibn Mađža.

³⁰⁵ Sura El-Bekara, 194.

³⁰⁶ Sura En-Nahl, 126.

El-Bera, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko ubije nekoga gađajući ga oružjem, i mi ćemo njega pogubiti na isti način. Ko ubije nekoga tako što će ga spaliti, i mi ćemo spaliti njega. Ko nekoga utuši u vodi, i mi ćemo njega utušiti u vodi.”³⁰⁷

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se jevrej koji je kamenom ubio muslimanku, pogubi na isti način. Međutim, učenjaci ovo ograničavaju time da je dozvoljeno izvršiti odmazdu na isti način ako se radi o dozvoljenoj stvari, a ako se radi o nedozvoljenoj stvari, onda je to zabranjeno, npr. ako je neko ubio nekoga pomoću sihra. U tom slučaju neće biti uzvraćeno na isti način.

Neki učenjaci šafijskog mezheba kažu: “Ako neko ubije nekoga tako što ga natjera da popije veliku količinu alkohola, uzvratit će mu se tako što će biti natjeran da popije veliku količinu sirćeta.” Neki pak smatraju da u tom slučaju ne važi pravilo da se uzvraća istom mjerom.

Učenjaci hanefijskog mezheba i hadeviše smatraju da se odmazda vrši samo sabljom, a kao dokaz navode predanje Ebu Bekre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَا قَوْدَ إِلَّا بِالسَّيْفِ .

“Odmazda se izvršava samo sabljom.”³⁰⁸ Oni navode i hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se muči prije ubijanja.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْبِسُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْبِسُوا الذَّبْحَةَ .

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Kada ubijate, učinite to na najljepši mogući način, kada koljete, učinite to na najljepši mogući način.”

Međutim, odgovor na ove dokaze jeste da su sva predanja koja prenosi Ebu Bekre, r.a., slaba.

Što se tiče zabrane mučenja prilikom ubijanja, ona je specificirana ajetom:

﴿وَلِنْ عَاقِبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ﴾

³⁰⁷ Bilježi ga El-Bejheki.

³⁰⁸ Bilježe ga Ibn Adijj i El-Bezzar.

“Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno”, kao i sa ajetom:

﴿فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ﴾

“Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom.”

Da li se ubojica može pogubiti u haremu Meke

Učenjaci se slažu da je dozvoljeno pogubiti u haremu Meke onoga ko na tom mjestu ubije nekoga. Ako je ubojstvo počinio van harema Meke, a zatim pobjegao u Meku, ili je zaslužio iz nekog drugog razloga da bude ubijen, npr. zbog odmetništva od islama, Malik kaže: “Bit će pogubljen u haremu Meke.”

Ahmed i Ebu Hanifa kažu: “Neće biti ubijen u haremu Meke, ali će na njega biti vršeni pritisci, pa se neće od njega kupovati niti će mu se prodavati sve dok ne izađe van granica Meke, pa će tada biti pogubljen.”

Oslobađanje od odmazde

Nakon što izvršenje odmazde bude obavezno, može se desiti da okrivljeni bude oslobođen. Tome može biti povod jedan od sljedećih uzroka:

1. da svi nasljednici, ili jedan od njih, oprostite ubojici. Uvjetuje se da onaj ko je oprostio bude zdrave pameti i punoljetan jer ovo spada u situacije o kojima ne može odlučivati maloljetnik niti maloumna osoba³⁰⁹;

2. smrt optužnog ili gubitak dijela tijela koji mu je za odmazdu trebao biti odsiječen. Ako bi ubojica umro, ili ako bi izgubio dio tijela koji mu je trebao u znak odmazde biti odsiječen, bit će oslobođen izvršenja odmazde. Ako bude oslobođen odmazde, njegova porodica bit će obavezna isplatiti krvarinu. Ovo mišljenje zastupaju učenjaci

³⁰⁹ Ako nasljednici oprostite, kadija neće imati pravo da ih sprečava u oprostima kao što neće imati pravo da zločinca oslobodi kazne ako oni budu zahtijevali odmazdu.

hanbelijskog mezheba i jedno je od mišljenja u šafijskom mezhebu.

Malik i učenjaci hanefijskog mezheba kažu: "Isplaćivanje krvarine neće biti obavezno jer je porodica ubijenog imala pravo na njegov život, a nema pravo na imetak koji je porodica ubojice naslijedila od njega."

Argument kojim prva skupina opravdava mišljenje jeste činjenica da porodica ubijenog ima pravo ili na život ubojice ili na krvarinu, te da ima pravo da bira šta želi od ovoga. Tako, ukoliko ne dobije jedno od toga, obavezno će dobiti drugo;

3. ako se desi sporazum između zločinca i onoga kome je zločin učinjen ili njegovih nasljednika.

Odmazda je obaveza vlasti

Zahtijevanje odmazde pravo je nasljednika ubijenog, a to smo prethodno spominjali, a omogućivanje realizacije odmazde jeste obaveza vlasti.

El-Kurtubi veli: "Nema nikakvog razilaženja u mišljenju da odmazdu za ubojstvo izvršavaju predstavnici vlasti koji su dužni naređivati izvršenje odmazde i šerijatskih kazni. Allah, dž.š., naredio je svim vjernicima da izvršavaju odmazdu, ali nisu svi u stanju to učiniti, tako da će to u njihovo ime učiniti njihov vladar."

Razlog za takav stav, spominje Es-Savi u svom djelu *Hašijetu alel-dželalejn*, gdje kaže: "Ako se ustvrdi da se ubojstvo desilo namjerno i bespravno, predstavnik vlasti dužan je nasljednicima ubijenog omogućiti izvršenje odmazde i sprovesti njihovu želju, a to je ili pogubljenje ili oprost ili krvarina. Nasljednik ubijenog nema pravo izvršavati odmazdu nad ubojicom osim uz dozvolu predstavnika vlasti jer bi to uzrokovalo smutnju i nered na Zemlji. Ako bi to učinio prije dozvole predstavnika vlasti, bit će kažnjen primjerenom kaznom." Predstavnik vlasti obavezan je kontrolirati oružje pomoću kojeg će odmazda biti izvršena, jer postoji bojazan da će ubojica biti mučen više nego što je on mučio osobu koju je ubio. Također je obavezan pronaći dželata koji će vješto obaviti svoj posao. Nadoknada za njegov posao bit će iz državne kase.

Situacija u kojoj neko drugi umjesto nasljednika pogubi čovjeka koji je ubio njihovog rođaka

Ibn Kudama veli: “Ako bi ubojicu ubio neko drugi mimo rodbine ubijenog, nad njim će biti izvršena odmazda, a porodica ubijenog naplatit će krvarinu.” Ovo je mišljenje i Eš-Šafija.

Hasan i Malik kažu: “Onaj koji ga je ubio bit će također pogubljen, ali će nestati druga prava vezana za prvo ubojstvo.”

Od Katade i Ebu Hašima prenosi se da odmazda neće biti izvršena nad onim ko je ubio ubojicu jer je njegova krv dozvoljena, tako da nad onim ko ga ubije neće biti izvršena odmazda.

Dokaz većine učenjaka za obaveznost odmazde jeste to što nikome osim nasljednika ubijenog nije dozvoljeno ubiti onoga ko je ubio njihovog rođaka, tako da će nad onim ko to učini biti izvršena odmazda.

Odmazda — između prakticiranja i ukidanja

Oko ovog pitanja vođene su ozbiljne rasprave, pisane su knjige, teoretisali su filozofi, pravnici, npr. Ruso, Pentam, Bekarija i dr.

Oni koji smatraju da smrtna kazna treba biti ukinuta kao dokaz navode sljedeće:

prvo: kazna je pravo koje pripada državi, a u ime društva i sprovodi se u cilju zaštite i očuvanja tog društva. Ta društvena zajednica nije dala čovjeku život pa da mu ga može oduzeti;

drugo: utjecaj okolnosti i loša sreća mogu dovesti do toga da i nevin čovjek to učini pa zbog te greške treba biti pogubljen. U tom slučaju njegova greška neće biti ispravljena jer nemoguće je vratiti život čovjeku koji je već ubijen;

treće: ova je kazna okrutna i nepravedna;

četvrto: u krajnjem slučaju, njeno izvršenje nije obavezno, i ne postoji dokaz da će njeno sprovođenje umanjiti zločine zbog kojih se ona sprovodi.

Oni koji zagovaraju praktíciranje smrtné kazne ne slažu se s ovim dokazima i kao odgovor na prvi dokaz kažu: "Tačno je da društvo nije poklonilo čovjeku život te mu ga ne bi trebalo ni oduzimati. Ali, isto tako, društvo nije poklonilo čovjeku ni slobodu, ali, i pored toga, mu je oduzima tako što ga kažnjava za neke druge prijestupe, a kažnjavanje za prijestupe znači gubitak slobode.

Razmišljanje se ne treba svoditi samo na prava koje ima zločinac, nego se treba brinuti i za prava ostalih članova društva tako što će pojedincima biti zabranjeno da narušavaju njihova prava i red. Ova činjenica dokazuje da je smrtna kazna neophodna i da je to, u osnovi, čuvanje nevinih života i javnog reda u društvu."

U odgovoru na drugi dokaz koji glasi: «Smrtna kazna prouzrokuje veliku štetu koju nije moguće popraviti», kažu: "To je samo u slučaju ako se donese nepravedna presuda. Međutim, postoji velika vjerovatnoća da će se greška desiti i u izricanju drugih kazni i neće se biti u stanju da se te greške isprave. Greške u izricanju smrtné presude gotovo su nemoguće, jer suci, u tom slučaju, provjeravaju sve moguće okolnosti i nastoje doći do nepobitnih dokaza."

Na tvrdnju da se radi o nepravednoj kazni, oni kažu: "Kazna je shodna zločinu koji je počinjen."

Što se tiče tvrdnje da je izvršavanje ove kazne neobavezno, ona je neprihvatljiva jer istina je, kada je u pitanju kazneno pravo, da je kazna stvar koja sa sobom donosi koristi koje se ogledaju u čuvanju društva od zla kriminalaca. To podrazumijeva da veličina kazne treba biti srazmjerna veličini zločina koji je počinjen. Zločin koji zločinac poćini ispunjava porive njegove duše, ali, s druge strane, moguće izvršenje kazne nad njim plaši ga. Sve što više kazna odgovara veličini zločina, zločinac će se sve više sustezati da ga poćini jer će odmjeravati između dvije stvari: zločina koji želi poćiniti i kazne koja će ga zbog toga zadesiti. Strah od kazne odvratić će ga od činjenja zločina ukoliko je kazna predviđena za taj zločin velika.

Pod utjecajem ova dva mišljenja većina zakona prihvatila je smrtnu kaznu, među njima kazneno pravo u Egiptu, i to se praktícira u određenim

situacijama. Međutim, neke su države, pod utjecajem prvog mišljenja, ukinule smrtnu kaznu i izbacile je iz prakse.

Odmazda za neki drugi zločin mimo ubojstva

Kao što se odmazda prakticira u slučaju bespravnog ubojstva, prakticira se i kada je u pitanju neki drugi zločin. Radi se o dvije vrste tog zločina, a to su:

1. odsijecanje dijelova tijela;
2. ranjavanje.

Kur'an nas obavještava o zakonima odmazde koji su bili zapisani u Tevratu. Allah, dž.š., rekao je:

﴿وَكَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

“Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane bit će mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici.”³¹⁰

Naime, Allah, dž.š., propisao im je u Tevratu da onaj ko ubije nevinu osobu treba također biti ubijen, ako neko iskopa nekome oko, i njegovo će oko biti iskopano bez pravljenja razlike da li se radi o malom ili velikom oku, ili da li se radi o oku odraslog čovjeka ili djeteta. Ko odsiječe nekome nos, i njegov će nos bit odsiječen. Ko odsiječe tuđe uho, i njegovo će uho biti odsiječeno. Ko izbije nekom zub, i njegov će zub biti izbijen.

Ko nanese nekome ranu, i njemu će biti nanijeta ista rana.

Ko dobrovoljno odustane od odmazde, to će mu biti otkup za grijeha koje je učinio. Ovaj propis važi i za nas iako je propisan narodu koji je živio prije nas, jer ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., potvrdio.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ الرُّبَيْعَ بَنَتَ النَّضَرَ بْنِ أَنَسٍ كَسَرَتْ ثَنِيَّةَ جَارِيَةٍ فَعَرَّضُوا عَلَيْهِمُ الْأَرْضَ فَأَبَوْا

³¹⁰ El-Maida, 45.

إِلَّا الْقِصَاصَ فَجَاءَ أَخُوهَا أَنَسُ بْنُ النَّضْرِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ تَكْثُرُ ثَنِيَّةُ الرَّبِيعِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا تَكْثُرُ ثَنِيَّتُهَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَنَسُ كَتَابَ اللَّهُ الْقِصَاصَ. قَالَ: فَعَمَّا الْقَوْمُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبْرَهُ.

Enes ibn Malik, r.a., prenosi da je Er-Rubejjia bint en-Nadr ibn Enes, r.a., izbila zub nekoj ropkinji. Njena porodica ponudila je nešto od imetka kao odštetu, ali je vlasnik ropkinje odbio sve osim odmazde. Njen brat Enes ibn en-Nadr, r.a., došao je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: “Allahov Poslaniče, zar ćeš narediti da se izbije Rubejin zub?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Enese, odmazda je Allahov, dž.š., propis.” Enes, r.a., reče: “A šta ako oni oprostite.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Među Allahovim, dž.š., robovima ima onih koji kada nešto zatraže od Allaha, dž.š., On udovolji njihovoj molbi.” Ovaj propis važi ukoliko se šteta nanese namjerno. U slučaju da se to desi greškom, isplatit će se krvarina.

Uvjeti izvršenja ovakve vrste odmazde

Kada se radi o ovoj vrsti odmazde, postavljaju se sljedeći uvjeti:

1. da štetu nanese čovjek koji je zdrave pameti;
2. čovjek koji je punoljetan;
3. da to učini namjerno;
4. da onaj kome je šteta načinjena bude dostojan onoga ko mu je tu štetu nanio.

Kada je u pitanju ovaj, zadnji, uvjet, u obzir se uzima činjenica da li se tu radi o robu ili nevjerniku. Nad onime ko rani roba ili mu odsiječe dio tijela odmazda neće biti izvršena jer oni nisu jednaki. Isto tako, odmazda neće biti izvršena nad muslimanom koji rani zimmiju ili mu odsiječe neki dio tijela jer njihova krv nije jednaka.³¹¹ U slučaju da odmazda nije obavezna, isplatit će se krvarina. Ako rob ili zimmija rane ili odsijeku neki dio tijela muslimana, nad njima će biti izvršena odmazda. Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da je obavezno izvršavanje odmazde i u

³¹¹ Danas nema ni robova ni zimmija, tako da svi propisi koji se tiču ove dvije kategorije nisu aktuelni, ali zbog naučnog emaneta nismo htjeli da izbacujemo neke dijelove ovog vrijednog djela. Inače, ove propise treba razumijevati u kontekstu ondašnjih prilika. (op. prev.)

slučaju da musliman nanese štetu nevjerniku. Oni također smatraju da odmazda neće biti izvršena ako čovjek i žena jedno drugome nanesu ozljede.

Odmazda za odsijecanje dijelova tijela

Pravilo, kada je u pitanju odmazda za odsječene dijelove tijela glasi: za svaki dio tijela koji ima zglob, npr. podlaktica, šaka, i sl., bit će izvršena odmazda. Zbog dijela tijela koji u sebi ne sadrži zglob odmazda neće biti izvršena, jer je u prvom slučaju moguće uzvratiti istom mjerom, a u drugom nije. Npr. čovjeku koji je nekome odsjekao cijeli prst ili cijelu šaku, ili ruku do podlaktice, ili mu odsjekao stopu, ili prolio oko, ili odsjekao uho, ili izbio zub, ili oštetio spolni organ ili mošnje bit će uzvraćeno istom mjerom.

Uvjeti za izvršenje odmazde zbog povreda dijelova tijela

Kada se radi o odmazdi zbog povreda dijelova tijela, postavljaju se tri uvjeta:

1. da ne postoji bojazan da će zbog odmazde biti učinjena nepravda čovjeku nad kojim se odmazda izvršava, tj. da se odmazda izvršava na dijelu tijela koji ima zglob ili svoj prepoznatljiv završetak, kao što smo to prethodno u primjerima navodili. Odmazda neće biti izvršena u slučaju da se slomije neka kost mimo zuba i sl., jer u ovom slučaju postoji bojazan da će biti učinjena nepravda čovjeku nad kojim se ona izvršava;

2. da se izvršava na istom djelu tijela i na istom organu. Desna ruka neće biti odsiječena zbog lijeve ruke, niti lijeva zbog desne, niti mali prst zbog nekog većeg prsta ili obratno jer se ne radi o istim prstima. Čak i u slučaju da se čovjek, nad kojim se izvršava odmazda složi da mu se odsiječe veći dio od onoga koji je on odsjekao, to se neće učiniti jer se ne radi o istim dijelovima tijela;

3. izjednačavanje zločinca i čovjeka kome je nanio štetu kada su u pitanju dijelovi tijela. Neće se odsjeći zdrav dio tijela zbog sakatog,

niti zdrava ruka zbog ruke kojoj nedostaju neki od prstiju, a dozvoljeno je postupiti suprotno. Sakata ruka bit će odsječena zbog zdrave ruke i čitave ruke.

Odmazda zbog namjerno nanesenih rana

Što se tiče namjerno nanesenih rana, odmazda za njih nije obavezna ukoliko nije moguće nanijeti istu takvu ranu, ni veću ni manju. Naime, to nije moguće, ili ako postoji opasnost da se ugrozi život čovjeka nad kojim se odmazda izvršava, u tom slučaju, odmazda nije obavezna, ali je obavezno plaćanje oštete, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio izvršenje odmazde nad onim ko razbije nekome čelo, lobanju, potiljak, i isti je propis kada se radi o bilo kojoj rani koja je opasna po život, npr. lomljenje vrata, kičme, stegna i sl.

Za rane koje se nanesu na glavi i licu ne vrši se odmazda osim zbog rane kada se prilikom ranjavanja otkrije kost, a koja je nanesena namjerno.

O ovakvim i sličnim ranama govorit ćemo u poglavlju o krvarinama za rane.

Odmazda se ne izvršava ni zbog odsijecanja jezika niti lomljenja kosti osim zuba, jer ni u ovom slučaju nije moguće izvršiti odmazdu a da se ne prekorači mjera.

Ko rani nekoga po glavi, pa njegova rana zaraste, ili mu odsiječe ruku na pola podlaktice, nad njim neće biti izvršena odmazda i ruka mu neće biti odsječena na tom mjestu nego od ručnog zgloba umjesto od pola podlaktice. Ako bi nekome slomio kost, osim zuba, npr. rebro, ili odsjekao sakatu ruku, ili stopu na kojoj nema prstiju, ili jezik pomoću kojeg nije bio u stanju govoriti, ili mu iskopao oko kojim nije mogao gledati, ili mu odsjekao prst koji je višak, u svim ovim slučajevima postupit će se po procjeni pravednih osoba.

O tome kad se udruži skupina ljudi da rani jednog čovjeka

Učenjaci hanbelijskog mezheba smatraju da ukoliko se udruži skupina ljudi da odsiječe organ jednog čovjeka ili da ga rani, odmazda će biti obavezna. Ako se ne mogne utvrditi ko je od njih to uradio, nad njima svima bit će izvršena odmazda. Prenosi se od Alije, r.a., da su pred njim dvojica ljudi svjedočili protiv nekog čovjeka za krađu, pa mu je on odsjekao ruku. Međutim, kasnije je došao neki drugi čovjek, pa oni rekoše: “Ovo je kradljivac, pogriješili smo kada je u pitanju ovaj, prvi, čovjek.” Alija, r.a., naredi im da plate krvarinu za greškom odsječenu ruku i reče: “Da znam da ste to namjerno uradili, obojici bi vam ruke odsjekao.”

Ako bi nastupali pojedinačno, ili ako bi svako od njih napravio ranu na drugom dijelu tijela, odmazda ne bi bila izvršena.

Malik i Eš-Šafi kažu: “Odmazda će nad svima njima biti izvršena ukoliko je to moguće. Dijelovi tijela koje su odsjekli bit će i njima odsječeni i uzvratit će im se istim ranama kao što bi se skupina ljudi pogubila u slučaju da ubije jednog čovjeka.”

Učenjaci hanefijskog mezheba i zahirije smatraju da ne treba odsijecati dvije ruke zbog jedne ruke, pa ako bi se desilo da dvojica ljudi odsijeku ruku jednom čovjeku, neće se izvršiti odmazda nad jednim, nego će obojica isplatiti pola krvarine.

Odmazda za šamar, udarac i vrijeđanje

Čovjeku je dozvoljeno uzvratiti onome ko ga je ošamario, udario ili vrijeđao. Allah, dž.š., rekao je:

﴿فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ﴾

“Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte.”³¹²

I rekao je Uzvišeni:

³¹² T]-Bekara, 194.

﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا﴾

“Nepravda se može uzvratiti istom mjerom.”³¹³

Po ovome se postupa kada je u pitanju odmazda ovakve vrste. Međutim, uvjetuje se da uzvraćanje bude istom mjerom i da se u njemu ne pretjeruje, jer i u ovom slučaju odmazda treba biti pravedna pošto je to i svrha odmazde. Još se uvjetuje da udarac zbog kojeg se vrši odmazda ne bude u oko ili u neko drugo vitalno mjesto.

Kada je u pitanju odmazda za vrijeđanje, uvjetuje se da to vrijeđanje ne bude riječima koje je Allah, dž.š., zabranio, tako da čovjek nema pravo nazivati nevjernikom muslimana koji je njega nazvao nevjernikom, ili slagati na onoga ko je slagao na njega, proklinjati oca čovjeka koji je proklinjao njegovog oca, psovati majku čovjeka koji je psovao njegovu majku, jer nazivanje muslimana nevjernikom ili izmišljanje laži o njemu jesu stvari koje su u islamu strogo zabranjene i zbog toga što ga nije proklinjao otac tog čovjeka, pa da i on njega proklinje. Isto tako, nije ga psovala njegova majka, pa da i on nju psuje. Ima pravo proklinjati samo onoga ko i njega proklinje, vrijeđati onoga ko njega vrijeđa, ali da to učini istom mjerom.

El-Kurtubi veli: “Onome ko ti učini nepravdu uzvрати istom mjerom. Ako te neko bude vrijeđao, na isti način vrijeđaj i ti njega, ko ti okalja čast, i ti isto učini njemu, ali nemoj spominjati njegove roditelje, niti njegovu djecu niti rodbinu. Nemoj izmišljati laži o njemu, pa makar on lagao o tebi, jer se na učinjeni grijeh ne uzvraća činjenjem drugog grijeha. Ako ti npr. kaže: ‘Nevjerniče’, i tebi će biti dozvoljeno reći: ‘Ti si nevjernik’. Ako bi ti rekao: ‘Bludniče’, tvoja će odmazda biti da mu kažeš: ‘Ti si lažov, grješniče’, jer ako mu kažeš: ‘Ti si bludnik’, i ti ćeš biti lažac, pa ćeš učiniti grijeh. Ako namjerno ne bude htio da ti vrati dug, a bude to u stanju učiniti, reci mu: ‘Nasilniče, o ti koji bespravno jedeš tuđe imetke.’

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْتَ الْوَاجِدَ يُحِلُّ عِرْضَهُ وَعُقُوبَتَهُ.

³¹³ Fš-Šura, 40.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: ‘Kaljanje časti i kažnjavanje dozvoljeno je prema čovjeku koji namjerno neće da vrati dug, a u stanju je to učiniti.’ Što se tiče kaljanja časti, o tome smo govorili, a pod kažnjavanjem misli se na njegovo odvođenje u zatvor.”³¹⁴

Odmazda za udarac i vrijeđanje bila je praksa hulefair-rašidina i drugih ashaba i tabiina.

Prenosi se od Ebu Bekra, r.a., Alije, r.a., Ibn ez-Zubejra, r.a., Suvejda ibn Mukarrena da su oni izvršavali odmazdu zbog udarca.³¹⁵

Ibn el-Munzir veli: “Svaki udarac koji se nanese bičem, štapom ili kamenom, a koji ne usmrti jeste udarac zbog kojeg se izvršava odmazda. Ovo je mišljenje velikog broja ashaba i tabiina.”

El-Buhari u svom *Sabihu* bilježi da je Omer, r.a., naredio da se izvrši odmazda zbog jednog udarca bičem; Alija, r.a., naredio je da se izvrši odmazda zbog tri udarca bičem, a Šurejh je naredio da se izvrši odmazda zbog udarca bičem i šamara.

Međutim, ovome mišljenju suprotstavlja se veliki broj učenjaka iz raznih krajeva islamskog svijeta. Oni kažu: “Ne postoji šerijatska utemeljenost kada je u pitanju ovakva vrsta odmazde, jer se u ovom slučaju, uglavnom, ne može uzvratiti istom mjerom. U slučaju da odmazda nije obavezna, obavezno je primjereno kažnjavanje.”

Šejhul-islam, Ibn Tejmijja ispravnim ocjenjuje prvo mišljenje i kaže: “Što se tiče onih koji smatraju da je u ovom slučaju nemoguće uzvratiti istom mjerom, odgovorit ćemo im: ‘Ova nepravda ne smije proći nekažnjena, ili se vrši odmazda ili neka druga primjerena kazna. Ako je dozvoljeno da to bude neka druga primjerena kazna koja je neodređena, onda je preče da počinilac bude kažnjen na isti način na koji je učinio nepravdu. Kada se radi o odmazdi, nastoji se da se bude pravedno što je više moguće. Općepoznato je da ukoliko se uzvрати na isti način, to će biti bliže pravdi nego da se umjesto udarca rukom udari bičem. Oni koji u ovom slučaju zabranjuju odmazdu zbog bojazni da će biti učinjena

³¹⁴ El-Kurtubi, tom. 2., str. 360.

³¹⁵ Bilježi ga El-Buhari.

nepravda dozvoljavaju još veću nepravdu od one koju nastoje izbjeći, a poznato je da je ono što se bilježi u sunnetu najbolje i najpravednije.”

Odmazda zbog uništenog imetka

Ako bi čovjek uništio tuđi imetak, npr. posjekao drvo, uništio usjeve, srušio kuću, spalio odjeću, da li oštećeni ima pravo na odmazdu pa da mu uzvрати istom mjerom?

Učenjaci o ovom pitanju imaju dva mišljenja:

1. mišljenje onih koji smatraju da odmazda u ovom slučaju nema šerijatsko utemeljenje, jer je to činjenje nereda, s jedne strane, a, s druge strane, imetak koji oni posjeduju nije jednak;

2. mišljenje onih koji smatraju da ova odmazda ima svoje šerijatsko utemeljenje jer odmazda za oduzeti život i odsječene dijelove tijela važnija je od odmazde za uništeni imetak. Pa, ako je odmazda dozvoljena za oduzeti život, onda je dozvoljena i zbog uništenog imetka, koji je manje vrijedan od života.

Zbog toga, dozvoljeno nam je uništiti imetak nevjernika koji su u ratu s muslimanima a koji unište imetak muslimana, npr. posijeku voćnjak. Međutim, postoji mišljenje kako je ovo zabranjeno učiniti ukoliko nema stvarne potrebe za tim.

Ibn el-Kajjim ocjenjuje ovo mišljenje ispravnim, pa kaže: “Kada se radi o uništavanju imetka koji se poštuje kao što je stoka i robovi, njegov vlasnik nema pravo uništiti imetak onoga ko je uništio njegov imetak. Ako se bude radilo o imetku koji ne uživa posebno poštovanje, poput odjeće i posuđa, prošireno je mišljenje kako neće uništavati imetak onoga ko je uništio njegov imetak, nego će se platiti njegova protuvrijednost. Međutim analogija upućuje na to da će vlasnik imetka imati pravo na to da učini odmazdu na isti način na koji je nasilnik uništio njegov imetak; iscijepat će njegovu odjeću, kao što je on iscijepao njegovu odjeću, slomit će njegov štap na isti način na koji je on slomio njegov štap, ako se radi o imetku iste vrijednosti, i to će biti pravedno. Ne postoji šerijatski tekst koji to zabranjuje, niti analogija niti konsenzus islamskih učenjaka. Ovo

Allah, dž.š., nije zabranio, i svetost imetka nije veća od svetosti života i dijelova tijela. Ako je u Šerijatu dozvoljeno da čovjek učini odmazdu zbog odsječenog dijela tijela, onda je preče da bude dozvoljena odmazda zbog uništenog imetka. Neće doći do duševne satisfakcije i stišavanja srdžbe ukoliko se ne izvrši odmazda. Može se desiti da neko ima namjeru vrijeđati i uznemiravati drugog čovjeka, pa mu npr. podere odjeću i plati njenu vrijednost, ali mu to ne padne teško zato što je imućan, i na taj se način iskupi za svoj postupak. Samo plaćanje cijene odjeće neće onoga ko je uvrijeđen učiniti smirenim, pa kako onda da to bude adekvatna kazna za onoga ko mu je pocijepao odjeću...?”

Opći ciljevi Šerijata i njegova mudrost to ne prihvataju.

Allah, dž.š., rekao je:

﴿فَمَنْ أَعْدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعِدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْدَىٰ عَلَيْكُمْ﴾

“Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom.”

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا﴾

“Nepravda se može uzvratiti istom mjerom.”

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ﴾

“Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno.”

Ovi ajeti podrazumijevaju ono što smo gore spomenuli.

Učenjaci smatraju da je dozvoljeno spaliti usjeve nevjernika, posjeći njihove voćnjake ukoliko oni to isto učine muslimanima. Zar se i ovdje ne radi o odmazdi za uništavanje imetka!?

Allah, dž.š., dopustio je ashabima da posijeku palmovike jevreja jer je to bio način da budu poraženi, a to upućuje na to da Allah, dž.š., voli da nasilnici i nevjernici budu poraženi.

Ako je dozvoljeno spaljivanje imetka varalice koji je prevarom uzeo imetak iz ratnog plijena muslimana, onda je spaljivanje imetka onome ko je zapalio imetak nedužnog muslimana preče.

Ako je Allah, dž.š., propisao novčane kazne koje Njemu, Uzvišenom, nisu nimalo potrebne onda je preče da čovjek koji živi od toga imetka učini odmazdu za uništeni mu imetak.

Allah, dž.š., propisao je odmazdu kako bi se ljudi sustežali od činjenja nasilja, i bilo je moguće da umjesto odmazde bude propisana odšteta, ali je propisivanje odmazde potpunije i bolje za ljude jer efikasnije smiruje nemir u njihovim dušama. Odmazda na najbolji način štiti ljudske živote i njihove dijelove tijela jer bi se ljudi lakše upustili u nasilje prema drugima ako bi bili u stanju da umjesto odmazde plate krvarinu, ali mudrost i milost prema ljudima to odbija. Svi ovi elementi prisutni su i kada je u pitanju odmazda za uništeni imetak.

Ako neko kaže: “Da li ovo isključuje mogućnost da se oštećenom preda isti imetak poput uništenog?”, odgovorit ćemo mu da ako onaj kome je nasilje učinjeno bude zadovoljan time, to je onda poput čovjeka koji je zadovoljan da umjesto odmazde za svoga ubijenog rođaka naplati krvarinu, i to je ispravna analogija. Ovo mišljenje zastupali su dvojica Ahmeda: Ahmed ibn Hanbel i Ahmed ibn Tejmijja. U predanju koje prenosi Musa ibn Seid on kaže: “Vlasniku imetka pruža se mogućnost izbora: ako htjedne, i on će pocijepati odjeću, a ako htjedne, uzet će nadoknadu.”

Nadoknada onoga što je uništeno

Učenjaci se slažu da je onaj ko uništi nešto od hrane, pića, ili nešto drugo što se može vagati, obavezan je nadoknaditi istu količinu.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ صَانِعًا طَعَامًا مِثْلَ صَفِيَّةَ. صَنَعَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَبَعَثَتْ بِهِ فَأَخَذَنِي أَفْكَلٌ فَكَسَرْتُ الْإِنَاءَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كَهَّارَةٌ مَا صَنَعْتُ؟ فَقَالَ: إِنَاءٌ مِثْلُ إِنَاءٍ وَطَعَامٌ مِثْلُ طَعَامٍ.

Aiša, r.a., pripovijeda: “Nisam vidjela da neko zna poput Safije pripremiti hranu. Jednom prilikom, pripremila je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., neku hranu i poslala mu je, ali sam zbog ljubomore bacila posudu

s tom hranom i razbila je. Upitala sam: ‘Allahov Poslaniče, kakav je iskup za moje djelo?’ Odgovorio mi je: ‘Da joj vratiš istu posudu kao što je ona koju si razbila i da pripremiš istu hranu koju je i ona pripremila.’”³¹⁶

Međutim, učenjaci se razilaze u slučaju kada se radi o imetku koji se ne može mjeriti niti vagati.

Učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba smatraju da počinilac treba nadoknaditi isto ono što je i uništio i da se jedino u nemogućnosti toga pribjegava plaćanju protuvrijednosti, jer je Allah, dž.š., rekao:

﴿فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ﴾

“Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom.”

Ovaj je ajet općenit bez obzira o kakvom imetku se radilo, a potvrđuje ga i predanje Aīše, r.a.

Učenjaci malikijskog mezheba smatraju da treba platiti njegovu protuvrijednost, a ne imetak poput onog koji je uništen.

Ranjavanje čovjeka ili otimanje nečijeg imetka

Ako čovjek bude napadnut tako što ga neko rani ili mu otme imetak, ima li pravo izvršiti odmazdu bez dozvole predstavnika vlasti?

Učenjaci o ovom pitanju zastupaju više mišljenja. Imam El-Kurtubi smatra da je to dozvoljeno, pa kaže: “Ispravno je da je to dozvoljeno bez obzira na koji način došao do onoga što mu pripada sve dok se ne bude ubrajao u kradljivce.” Ovo je mišljenje Eš-Šafija, Davud ga prenosi od Malika, zastupali su ga i Ibn el-Munzir i Ibn el-Arebi. Ovo se neće smatrati prevarom, nego je to borba čovjeka za svoja prava.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتَضْرِبُ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا .

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Pomozi svoga brata bez obzira da li je nasilnik ili mu se nasilje čini.” Ako je nasilnik, pomaže mu se tako što mu se ne dopušta nasrtanje na tuđe pravo.

³¹⁶ Bilježi ga Ebu Davud.

يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا سَفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ وَلَيْسَ يُعْطِينِي وَوَلَدِي إِلَّا مَا أَخَذْتُ مِنْهُ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ. قَالَ: خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَيَكْفِي وَلَدَكَ بِالْمَعْرُوفِ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je Hindi bint Utbe, supruzi Ebu Sufjana, kada mu je rekla: “Ebu Sufjan je škrt čovjek, ne daje mi dovoljno koliko je potrebno meni i mome djetetu, osim ako nešto ne uzmem mimo njegovog znanja. Je li mi to grijeh?” “Uzmi onoliko koliko je uobičajeno potrebno tebi i tvome djetetu.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio joj je da uzme onoliko koliko joj i pripada, a ovo predanje bilježi se u El-Buharijevom *Sabihu*.

Allah, dž.š., rekao je:

﴿فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ﴾

“Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom.”

Učenjaci se razilaze u mišljenju u situaciji kada se čovjek domogne imetka koji nije od iste vrste imetka koji mu je i oduzet.

Neki kažu da će to uzeti samo nakon presude predstavnika vlasti.

Eš-Šafi o ovom pitanju ima dva mišljenja. Ispravnije je ono po kojem će imati pravo to uzeti na osnovu analogije da bi mu to bilo dozvoljeno ako bi se domogao imetka koji je od iste vrste imetka koji mu je oduzet.

Prema drugom mišljenju, neće imati pravo to uzeti zato što se ne radi o istoj vrsti imetka.

Neki kažu: “Uzet će u vrijednosti imetka koji mu je oduzet”, i ovo je mišljenje ispravno jer ga potkrepljuje dokaz koji smo naveli.

Odmazda nad predstavnikom vlasti

Predstavnik vlasti jeste samo jedan od članova islamskog umeta i nimalo se ne razlikuje od ostalih ljudi. On je poput osobe kojoj je nešto oporučeno ili je opunomoćena da u nečije ime nešto učini. Na njega se odnose svi propisi koji se odnose i na ostale članove umeta.

Ako bi učinio nasilje nad jednim od članova umeta, nad njim će biti sprovedena odmazda, jer nema nikakve razlike između njega

i ostalih muslimana kada je u pitanju sprovođenje Allahovih, dž.š., propisa. Allahovi, dž.š., propisi općeniti su i odnose se na sve muslimane podjednako. Ebu Nadra prenosi od Ebu Firasa koji pripovijeda da je Omer ibn el-Hattab, r.a., jednom prilikom držao govor, pa je, između ostalog, rekao: “Ljudi, tako mi Allaha, dž.š., ja nisam poslao svoje namjesnike da vas bičuju i oduzimaju vam imetke, nego sam ih poslao da vas podučavaju vašoj vjeri i sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ako neko od njih bude radio nešto mimo ovoga, meni ga tužite, i tako mi Onoga u Čijoj je ruci Omerova duša, učinit ću odmazdu nad njim za svaku nepravdu koju je učinio.”

Amr ibn el-As, r.a., veli: “Ako bi neko od namjesnika učinio nepravdu nad nekim od svojih podanika, izvršio bih odmazdu nad njim.”

Također je rekao: “Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, izvršio bih odmazdu nad njim, a kako da to ne učinim kad sam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako izvršava odmazdu nad samim sobom.”³¹⁷

Ebu Scid ibn Džubejr, r.a., pripovijeda: “Jednom prilikom dok je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dijelio neki imetak, među nama iznenada se pred njega postavio neki čovjek, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nehotice ranio palminom granom koja mu je bila u ruci. Čovjek vrisnu, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Dođi i izvrši odmazdu nada mnom.’ Ali čovjek reče: ‘Allahov Poslaniče, opraštam ti.’”

Prenosi se da je Ebu Bekr, r.a., rekao čovjeku koji mu se žalio da mu je neki od namjesnika nepravedno odsjekao ruku: “Ako istinu govoriš, izvršit ću odmazdu nad njim zbog tebe.”

U predanju koje prenosi Er-Rebi stoji da je Eš-Šafi rekao: “U jednom od predanja stoji da je Omer, r.a., rekao: ‘Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako izvršava odmazdu nad samim sobom, isto to činio je i Ebu Bekr, r.a., i ja ću to isto, ako bude potrebe, činiti nad sobom.’”

³¹⁷ Bilježe ga Ebu Davud i En-Nesai.

Izvršava li se odmazda nad mužem koji rani svoju ženu

Ibn Šihab veli: “Praksa je da se ukoliko muž rani svoju ženu, brine o tome da se ta rana zaliječi, ali se neće nad njim izvršavati odmazda.”

Malik pojašnjava ovih riječi i veli: “Ako bi čovjek namjerno prolio oko svoje žene, ili joj slomio ruku, ili odsjekao prst i sl., i to učini namjerno i svjesno, nad njim će se izvršiti odmazda.”

Što se tiče čovjeka koji udari svoju ženu užetom ili bičem, pa je nehotice udari po mjestu koje nije ciljao, bit će dužan izliječiti ranu koju je prouzrokovao, ali se neće nad njim izvršavati odmazda.

Autor djela *El-Mesva* veli: “Učenjaci na ovaj način tumače ovaj propis.”

Odmazda neće biti izvršena sve dok rana ne zaraste

Odmazda nad optuženim za nanescene rane niti krvarina neće biti izvršene sve dok ne zaraste rana kod onoga kome je nanesena i dok ne budemo sigurni da neće doći do njenog širenja. Ako se rana proširi i na druge dijelove tijela, optuženi će odgovarati za njih.

Odmazda neće biti izvršena u vrijeme dok vladaju velike hladnoće ili vrućine, zbog postojanja bojazni da će onaj nad kime se to izvršava umrijeti od posljedica kažnjavanja. Ako bi se odmazda izvršila u vrijeme velikih hladnoća ili vrućina ili tupim predmetom ili zatrovanim oružjem, pa optuženi od toga umre, bit će obavezno plaćanje krvarine za njega.

Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, da je neki čovjek proboden rogom u nogu, pa je došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: “Allahov Poslaniče, izvrši odmazdu zbog mene.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: “Ne, sve dok rana ne zaraste.” Kada je ponovo došao i rekao: “Allahov Poslaniče, izvrši odmazdu zbog mene”, Allahov Poslanik, s.a.v.s., to i učini. Nakon toga, čovjek dođe i reče: “Allahov Poslaniče, ostao sam hrom.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

قَدْ نَهَيْتُكَ فَعَصَيْتَنِي فَأَبْعَدَكَ اللَّهُ وَبَطَلَ عُرْجُكَ .

“Ja sam te odvrćao od toga, ali me ti nisi htio poslušati. Da te Allah, dž.š., udalji od mene i izliječi te od tvoje hromosti.” Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je da se izvršava odmazda zbog nanesene rane sve dok ta rana ne zaraste.

Eš-Šafi iz ovoga razumijeva da je čekanje poželjno, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio u stanju izvršiti odmazdu prije zacjeljivanja rane.

Drugi učenjaci smatraju da je čekanje obavezno, a dozvola za izvršenje odmazde bila je prije njegovog saznanja kakve se sve posljedice mogu pojaviti.

Ako bi čovjek namjerno odsjekao nekome prst, pa onaj kome je to učinjeno oprost, ali se rana zarazi, pa mu bude odsječena cijela ruka ili čak podlegne od toga, oprost se neće odnositi na to. Ako bi ranjenik oprostio onome ko ga je ranio ali uz materijalnu nadoknadu, onaj ko je ranjen imat će pravo naplatiti i štetu koja je nastala kasnije kao posljedica zaraze, s tim da će se odreći onoga što ja naplatio za prvobitnu ranu, a ostalo će naplatiti.

Smrt osobe nad kojom se izvršava odmazda

Učenjaci imaju različito mišljenje o situaciji kada osoba nad kojom je izvršena odmazda umre od posljedica ranjavanja.

Većina učenjaka smatra da onaj ko je izvršio odmazdu neće snositi nikakve posljedice jer nije učinio ništa što se smatra nepravdom. Tome ide u prilog i činjenica da onaj ko kradljivcu odsiječe ruku, pa on od toga umre, neće snositi nikakve posljedice, i u tome se slažu svi učenjaci.

Ebu Hanifa, Es-Sevri i Ibn Ebu Lejla kažu: “Ako bi umro, rodbina onoga ko je izvršio odmazdu bit će obavezna platiti krvarinu jer se to smatra ubojstvom greškom.”

K R V A R I N A

Definicija krvarine

Krvarina je imetak koji se isplaćuje zbog počinjenog zločina i daje se osobi nad kojom je zločin počinjen ili njegovim nasljednicima. Krvarina se plaća i zbog zločina za koje se vrši odmazda kao i za zločine za koje se ne izvršava odmazda. Krvarina se još naziva i *“el-akl”* (sputavanje i vezivanje) zbog toga što onaj ko je ubio veže i sputava svoje deve i predaje ih porodici ubijenog.

Praksa plaćanja krvarine bila je prisutna i u džahilijetsko doba pa ju je i islam potvrdio. Dokaz za obaveznost isplaćivanje krvarine jeste ajet:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ نُؤْفَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾

“Nezamislivo je da vjernik ubije vjernika, to se može dogoditi samo – nehotice. Onaj ko ubije vjernika nehotice mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika i predati krvarinu porodici njegovoj; oslobođen je krvarine jedino ako oni oprostite. Ako on pripada narodu koji vam je neprijatelj, a sam je vjernik, mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika, a ako pripada narodu s kojim ste u savezu, mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi ropstva jednog roba vjernika. Ne nade li, mora uzastopce postiti dva mjeseca da bi Allah primio pokajanje – a Allah sve zna i mudar je.”³¹⁸

Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, koji pripovijeda: “Vrijednost krvarine u vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bila je osamsto dinara ili osam hiljada dirhema, a krvarina sljedbenika Knjige tada je bila upola manja nego krvarina muslimana. To je trajalo

³¹⁸ En-Nisa, 92.

sve dotle dok Omer, r.a., nije ustao i rekao: 'Deve su u ovo vrijeme poskupjele.' Nakon toga, Omer, r.a., odredio je da krvarina za one koji kao valutu koriste zlato bude hiljadu dinara, a da za one koji kao valutu koriste srebro bude dvanaest hiljada dirhema. Oni koji uzgajaju krave dužni su da na ime krvarine dadnu dvjesto krava, oni koji uzgajaju ovce, dvije hiljade ovaca, a oni koji trguju odjećom da dadnu dvjesto odijela."³¹⁹

Eš-Šafi, dok je boravio u Egiptu, rekao je: "Od onih koji kao valutu koriste zlato ili srebro uzima se vrijednost u devama bez obzira kolika bila." Argument je to što se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne prenosi da je on na ime krvarine određivao nešto drugo mimo deva, ali je Omer, r.a., odredio još neke druge vrste imetka zbog toga što su to zahtijevali okolnosti i potrebe vremena u kojem je on živio.

Mudrost koja se krije u propisivanju krvarine

Svrha krvarine jeste da se zaštite ljudski životi, upozore i zastraše svi oni koji žele ubijati nevine ljude.

Krvarina postoji s ciljem da onaj ko će je eventualno isplatiti, osjeti bol i teškoću, a to će se postići samo ako novčana kazna bude velika tako da je taj imetak teško sakupiti i izručiti onome ko ima pravo na njega ili njegovim nasljednicima. Krvarina je propis koji u sebi objedinjuje kaznu i nadoknadu štete.³²⁰

³¹⁹ Bilježi ga Ebu Davud.

³²⁰ *Taribul-fikih*, str. 82.

Veličina krvarine

Krvarinu je propisao Allahov Poslanik, s.a.v.s., i odredio je njenu veličinu. Krvarina za slobodnog muslimana iznosi stotinu deva³²¹ onima koji gaje deve, dvjesto krava, onima koji gaje krave, dvije hiljade ovaca, onima koji uzgajaju ovce, hiljadu zlatnika, onima koji kao valutu koriste zlato, i dvanaest hiljada dirhema, onima koji kao valutu koriste srebro, dvjesto odjela, onima koji se bave trgovinom odjelima. Šta god od ovoga donese onaj ko je obavezan platiti krvarinu, nasljednik ubijenog dužan je to prihvatiti bez obzira da li onaj ko je počinio zločin posjeduje to što je donio ili je to nabavio posebno za tu priliku. U svakom slučaju on je učinio ono što mu je bila obaveza.

Vrste ubojstava zbog kojih je obavezno plaćanje krvarine

Učenjaci se slažu da je plaćanje krvarine obavezno u slučaju ubojstva greškom i u slučaju ubojstva koje je slično namjernom, kao i u slučaju namjernog ubojstva koje je počinila osoba koja ne podliježe šerijatskim propisima, npr. maloljetna osoba ili osoba koja je maloumna.³²²

Krvarina se isplaćuje i u slučaju kada ubijeni nema isti status kao i njegov ubojica, npr. u slučaju da slobodan čovjek ubije roba.

Krvarina je obavezna i čovjeku koji se u snu prevrne na nekog čovjeka, i na taj način ga ubije. Obavezna je i onom ko iskopa jamu, pa u nju neko padne i umre. Krvarina se plaća i zbog čovjeka koji umre od posljedica gužve i guranja.

³²¹ Ebu Hanifa i Ahmed u jednom predanju vele: "Krvarina za namjerno ubojstvo sastoji se iz četiri četvrtine. Prva četvrtina su mladunčad, druga četvrtina su deve koje su već prestale s dojenjem, treća četvrtina su trogodišnje deve i četvrta četvrtina su deve starije od tri godine." Prema njima, ovakva krvarina isplaćuje se i u slučaju ubojstva koje je slično namjernom. U jednom od predanja, Eš-Šafi veli: "Dat će trideset trogodišnjih deva, trideset deva starijih od tri godine i četrdeset steonih deva." Što se tiče krvarine za ubojstvo greškom, učenjaci se slažu da se ona sastoji iz pet perina: dvadeset deva starijih od tri godine, dvadeset trogodišnjih deva, dvadeset deva koje su prestale s dojenjem, dvadeset mladunčadi. Malik i Šafi smatraju da umjesto dvadeset mladunčadi treba dati dvadeset deva koje su prestale s dojenjem mlijeka.

³²² Prema Ebu Hanifi i Maliku, porodica nenormalne ili maloljetne osobe obavezna je da umjesto nje plati krvarinu ukoliko počinio ubojstvo. Eš-Šafi veli: "Ukoliko maloljetna osoba počinio ubojstvo, krvarina će biti isplaćena iz njenog imetka."

Haneš ibn el-Mutemir prenosi od Alije, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao me je u Jemen, pa smo došli kod jednog naroda koji je bio pripremio zamku za lava, pa je lav upao u nju. Kada su se okupili oko zamke, jedan je čovjek zateturao i padajući u jamu povukao drugog čovjeka koji je, opet, uhvatio trećeg, a treći je uhvatio četvrtog, pa su svi završili u toj jami, i lav im je zadao smrtonosne rane. Tada je neki čovjek bacio koplje i ubio lava. Nasljednici prvog čovjeka digli su se protiv nasljednika drugog čovjeka i prihvatili se oružja da se bore. U tom je pristigao Alija, r.a., i rekao im je: 'Zar želite da se borite jedni protiv drugih, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., još je živ? Ja ću presuditi među vama ako ste time zadovoljni? A ako niste zadovoljni mnome kao sucem, onda idite kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa neka vam on presudi. Ko ne želi nešto od ovoga neće imati nikakvog udjela u krvarini. Od plemena koja su učestvovala u kopanju jame sakupite: jednu četvrtinu krvarine, jednu trećinu krvarine, jednu polovinu krvarine i jednu cijelu krvarinu. Prvom koji je pao u jamu pripast će četvrtina krvarine. Drugome će pripasti trećina krvarine, trećem polovina, a četvrtom cijela krvarina.' Oni se nisu složili s ovom presudom, pa su otišli kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i zatekli ga u Meki kod Mekami-Ibrahima. Kada su mu ispričali svoj slučaj, Allahov Poslanik, s.a.v.s., potvrdio je presudu Alije, r.a.³²³"

Od Alije ibn Rebbaha el-Lahmija prenosi se da je neki slijepac za vrijeme hilafeta Omera, r.a., na skupovima citirao sljedeće stihove:

*"I_judi, neobičnu stvar doživljeh,
zar da čovjek koji vidi zbog slijepca krvarinu plaća
zato što su obojica u bunar pali
i zajedno se polomili."*

³²³ Bilježi ga Ahmed i u drugoj sličnoj formi, a tu stoji da je za plaćanje krvarine obavezao pripadnike plemena koji su se gurali oko jame.

Povod ovim stihovima bio je slučaj kada je jednom prilikom čovjek koji vidi vodio za sobom slijepca, pa su upali u bunar. Prvo je pao onaj koji nije bio slijep, a zatim slijepac na njega i ubio ga. Omer, r.a., naredio je da slijepac plati krvarinu za onog koji nije bio slijep.³²⁴

U jednom hadisu stoji da je neki čovjek u pustinji zatražio od mještana nekog naselja da ga napoje vodom, pa su oni to odbili, i on je umro od žeđi. Omer, r.a., naredio je da zbog toga plate krvarinu.³²⁵

Ako neko iznenadi i prepadne nekoga povikom, i on od toga umre, obavezan je platiti krvarinu. Ako bi se prerušio i prepao dijete, pa ono od toga poludi, obavezan je platiti štetu.

Velika i mala krvarina

Krvarina može biti i velika i mala. Mala se isplaćuje u slučaju ubojstva greškom, a velika u slučaju namjernog ubojstva i ubojstva koje je slično namjernom.

Ako bi se desilo da porodica ubijenog oprostí ubojici i oslobodi ga odmazde, prema imamu Eš-Šafiju i učenjacima hanbelijskog mezheba, u tom slučaju obavezno je plaćanje velike krvarine.

Prema Ebu Hanifi, krvarine se neće isplaćivati ako se radi o namjernom ubojstvu, nego će se učiniti ono o čemu se dogovore obje strane, a ono što se dogovore mora biti sprovedeno istog momenta. Velikom krvarinom smatra se stotinu deva od kojih je četrdeset steonih.

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ أَوْسٍ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الصَّحَابَةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا إِنَّ قَتِيلَ الْخَطَا شَبِهُ الْعَمْدَ بِالسُّوْطِ وَالْعَصَا وَالْحَجَرِ فِيهِ دِيَّةٌ مُعْطَلَةٌ: مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ مِنْهَا أَرْبَعُونَ مِنْ ثَنِيَّةٍ إِلَى بَازِلٍ عَامِهَا .

Ukba ibn Evs prenosi od jednog ashaba da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Za osobu ubijenu greškom i čije je ubojstvo slično namjernom, a to su ona koja se dese pomoću biča, štapa, kamena plaća

³²⁴ Bilježi ga Ed-Darekutni.

³²⁵ Bilježi ga Ahmed u predanju Ibn Mensura i kaže: "Slažem se s ovom presudom."

se velika krvarina: stotinu deva, od kojih je četrdeset u šestoj godini života i koje su steone.”³²⁶

Kada se radi o velikoj krvarini, u obzir dolaze samo deve jer se u šerijatskim tekstovima u ovom kontekstu spominju samo deve. Kada se radi o jasnim šerijatskim tekstovima, onda se u obzir ne uzimaju druga mišljenja.

Plaćanje velike krvarine zbog ubojstva koje se desi u svetim mjesecima, u Meki i u slučaju da neko ubije svog bližeg rođaka

Eš-Šafi i neki drugi učenjaci smatraju da se zbog ubojstva ili ranjavanja koje se desi u Meki krvarina uvećava. Isti je slučaj ako bi se to desilo u jednom od svetih mjeseci ili ako bi čovjek to učinio nekom od svojih bližih rođaka. Šerijat to smatra krupnim, tako da se krvarina povećava shodno veličini prekršaja.

Prenosi se od Omera, r.a., Kasima ibn Muhammeda i Ibn Šihaba da se u ovom slučaju krvarina povećava za jednu trećinu.

Ebu Hanifa i Malik smatraju da krvarina ne treba biti uvećana zbog ovoga jer je to stvar Zakonodavca, povećavanje krvarine zbog ubojstva greškom daleko je od osnovnih učenja Šerijata.

Ko je obavezan platiti krvarinu

Postoje dvije vrste krvarine, a to su:

1. krvarina koju prijestupnik mora platiti iz svoga imetka, i to u slučaju namjernog ubojstva ako bi ga nasljednici ubijenog oslobodili od odmazde.

Ibn Abbas, r.a., veli: “Porodica ubojice ne plaća krvarinu umjesto njega u slučaju namjernog ubojstva, u slučaju da prizna da je to učinio namjerno, niti ako se desi sporazum između ubojice i nasljednika ubijenog.”

Niko od ashaba nije se razilazio s njim o ovom pitanju.

³²⁶ Bilježega: Ahmed, Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madža.

Malik prenosi da je Ibn Šihab rekao: “Sunnet je da, ukoliko se desi da porodica ubijenog oslobodi ubojicu od odmazde, ubojica će platiti krvarinu samo iz svoga imetka, osim ako njegova rodbina dobrovoljno pristane da ga pomogne.”

Rodbina ne mora učestvovati u isplaćivanju krvarine u tri slučaja:

a.) u slučaju namjernog ubojstva, priznanja i sporazuma između porodice ubijenog i ubojice. U ovim slučajevima on nema prava na olakšice tako što će umjesto njega krvarinu platiti njegova rodbina;

b.) neće to učiniti ni u slučaju da prizna da je namjerno počinio ubojstvo, jer je krvarina obavezna zbog priznanja namjernog ubojstva, a ne zbog samog ubojstva. Priznanje je nepobitan dokaz koji se desio od onoga ko je priznao, tako da se posljedice tog priznanja ne odnose na njegovu rodbinu;

c.) isto tako, rodbina neće plaćati krvarinu ni nakon sporazuma između ubojice i rodbine ubijenog, tako da plaćanje krvarine nije obavezno zbog samog čina ubojstva nego zbog sporazuma. To je zbog toga što onaj ko je počinio ubojstvo sam snosi posljedice svoga djela, jer svako ko nešto uništi mora to lično nadomjestiti;

2. krvarina koja je obaveza ubojice, a koju umjesto njega plaća njegova rodbina s namjerom da mu pomogne i olakša. Ovo je u slučaju ako se radi o ubojstvu koje je slično namjernom ili ako se radi o ubojstvu greškom.³²⁷

Ubojica je poput ostalih članova rodbine, i on je taj koji je počinio ubojstvo tako da njegovo izuzimanje nema nikakvog značenja. Eš-Šafi veli: “U ovom slučaju ubojica ne mora plaćati krvarinu jer je to učinio nenamjerno.”

Termin koji se u fikhu koristi za rodbinu koja pomaže u isplaćivanju krvarine jeste *akile*, a dolazi od glagola *akale*, što, između ostalog, znači isplaćivanje krvarine.

U *akile* spadaju, punoljetni umno zdravi i bogati muški rođaci ubice s očeve strane. Iz njih se ne izuzimaju oni koji su slijepi, hronično

³²⁷ Isto tako, ako bi maloljetnik ili maloumna osoba počinili ubojstvo, njihova bi porodica platila krvarinu. Karađā, Ebu Sevr, Ibn Ebu Lejla i Ibn Šubruma kažu: “U slučaju ubojstva koje je slično namjernom krvarina se plaća iz imetka ubojice.” Ovo je mišljenje veoma slabo.

bolesni, senilni pod uvjetom da su imućni. Među rodbinom koja nije obavezna plaćati krvarinu su: žene, siromašni, maloljetni, maloumne osobe kao i oni koji ispovijedaju različitu vjeru od one koju ispovijeda njihov rođak ubojica. Pitanje krvarine zasniva se na potpomaganju, a nabrojane kategorije nisu u stanju drugima pomagati.

Dokaz koji potvrđuje da je rodbina obavezna platiti krvarinu jeste predanje u kojem stoji da su se dvije žene iz plemena Huzejl potukle pa je jedna od njih uzela kamen i ubila drugu koja je bila trudna. Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio je da krvarinu plati rodbina te žene.³²⁸

U vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., krvarinu je plaćalo pleme kojem je pripadao ubojica. To se prakticiralo sve do vremena Omera, r.a. Kada je ustrojio vojsku i razvio administraciju, odredio je da krvarinu plaća (državna) administracija, što je suprotno praksi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Ovaj Omerov, r.a., postupak komentira Es-Serahsi pa kaže: “Ako bi neko upitao: ‘Kako to da se svi ashabi slažu da postupaju suprotno praksi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?’”, odgovorit ćemo: ‘Mišljenje ashaba podudara se s presudom Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer su oni znali da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio da krvarinu plaća pleme zbog toga što je uzimao u obzir da se snaga jednog pojedinca vezala za snagu njegovog plemena. Kada je Omer, r.a., formirao vladu, ona je posjedovala vlast i postala je obaveza da joj se pomaže. Tako se dešavalo da se čovjek zbog interesa vlade borio protiv svoga plemena.’”

Učenjaci hanefijskog mezheba prihvataju ovo objašnjenje. Međutim, učenjaci malikijskog i šafijskog mezheba ne slažu se s njime, jer je nemoguće da neki propis bude derogiran nakon smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Niko poslije njega nije imao pravo mijenjati njegovu praksu. Plaćanje krvarine koja je obaveza rodbine može biti odgođeno tri godine³²⁹, i u tome se slažu svi učenjaci.

³²⁸ Bilježe ga El-Buhari i Muslim, kao predanje Ebu Hurejre, r.a.

³²⁹ Allahov Poslanik, s.a.v.s., krvarinu je isplaćivao odjednom u cijelosti s namjerom da odobrovolji ljudska srca i popravi odnose među njima. Međutim, kasnije, neki to nisu bili u stanju učiniti. Ako bi predstavnik vlasti vidio da je bolje da se požuri s isplaćivanjem krvarine, imao bi pravo to narediti.

Prema imamu Eš-Šafiju, krvarinu koja se isplaćuje iz imetka ubojice treba isplatiti istog momenta, jer se odgađanje dopušta kako bi se olakšalo rodbini, a rodbina je u ovom slučaju oslobođena.

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da se i ova krvarina može odgoditi tri godine poput krvarine koja se plaća zbog ubojstva greškom.

Obavezivanje rodbine da plati krvarinu zbog ubojstva koje je slično namjernom i ubojstva greškom, jeste izuzetak iz općeg pravila u islamu, a ono glasi:

- Svaki čovjek odgovoran je za svoje postupke i polagat će račun za njih, jer Allah, dž.š., rekao je:

﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾

“I nijedan grešnik neće tuđe grijehe nositi.”

لَا يُؤْخَذُ الرَّجُلُ بِجُرِيرَةِ أَبِيهِ وَلَا بِجُرِيرَةِ أَخِيهِ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Niko ne treba biti kažnjavan zbog grijeha koji je počinio njegov otac ili njegov brat.”³³⁰

Islam je propisao da rodbina učestvuje u plaćanju krvarine zbog toga da bi mu pomogla jer je nenamjerno počinio ubojstvo.

Ovaj propis potvrdio je praksu predislamskih Arapa, koji su ga prakticirali među plemenima s namjerom da štite i pomažu svoje pripadnike.

U ovome postoji očigledna mudrost, a to je da će pleme koje zna da će snositi posljedice zbog ubojstva koje poćini njegov pripadnik raditi na tome da ga sprijeći da poćini taj zloćin i da ga usmjeri na Pravi put, na kojem neće ćiniti takve i slićne greške.

Većina ućenjaka smatra da će rodbina ubojice platiti samo trećinu iznosa krvarine, a ostalo će platiti ubojica.³³¹

³³⁰ Bilježi ga E'n-Nesai od Ibn Mesuda, r.a.

³³¹ Eš-Šafi veli: “Krvarinu zbog ubojstva greškom plaća rodbina ubojice bez obzira da li se radi o većem ili manjem zloćinu, jer onaj ko garantuje za malo garantuje i za mnogo. Ako se radi o namjernom ubojstvu ubica sam plaća, bez obzira da li se radi o manjem ili većem zloćinu.

Malik i Ahmed smatraju da količina imetka koju treba dati rodbina nije određena, a predstavnik vlasti odredit će svakome od njih da da ono što ga neće opterećivati mimo njegovih mogućnosti. Počet će od rodbine koja je u bližoj rodbinskoj vezi.

Eš-Šafi smatra da imućni rođak treba dati dinar, a siromašni pola dinara.³³² Prema njemu, veličina udjela u krvarini zavisi od bliskosti kada se radi o rodbinskim vezama. Najbliža su braća, zatim amidže, zatim unuci. Ako ubojica nema nasljednika iz reda potomaka niti staratelja, krvarina će biti plaćena iz državne blagajne.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَا وَلِيُّ مَنْ لَا وَلِيَ لَهُ .

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ja sam staratelj onome ko nema staratelja."

Isto tako, ako bi ubojica bio siromašan, a i njegova porodica siromašna, i nije u stanju podnijeti taj teret, krvarina će biti plaćena iz državne blagajne. Ako bi muslimani za vrijeme bitke ubili muslimana misleći da je nevjernik, a nakon toga ispostavi se da je musliman, krvarina će biti plaćena iz državne blagajne.

Eš-Šafi i dr. bilježe da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odredio da krvarina za Jemana, oca Huzejfe, r.a., koga su greškom ubili muslimani, bude plaćena iz državne blagajne. Isti slučaj je i s čovjekom koji pogine u gužvi koja nastaje u borbi. Krvarina za njega bit će plaćena iz državne blagajne jer je on poginuo boreći se za opće interese muslimana.

Musedded prenosi da je neki musliman poginuo u gužvi za vrijeme džuma-namaza, pa je Alija, r.a., iz državne kase platio krvarinu za njega.

Iz riječi učenjaka hanefijskog mezheba može se zaključiti da se u ovim slučajevima krvarina plaća iz državne kase.

U djelu *Eid-Durrul-muhtar* stoji: "Međusobno potpomaganje osnovni je cilj kada je u pitanju plaćanje krvarinc. Pa ukoliko treba platiti krvarinu, to će učiniti rodbina onoga ko je to dužan učiniti. Ako čovjek koji je dužan platiti krvarinu nema plemena kojem se može pripisati niti porodice, onda će krvarina biti plaćena iz državne kase. Ako ne postoji

³³² Radi se o zlatnicima (op. prev.)

državna kasa, ili postoji, ali nije dobro uređena, onda će se krvarina platiti iz imetka ubojice.”

Ibn Tejmijja veli: “Prema najispravnijem mišljenju učenjaka, krvarina će biti plaćena iz imetka ubojice ukoliko njegova rodbina nije u stanju to učiniti.”

Krvarina za dijelove tijela

Na čovječijem tijelu postoje organi koji nemaju para, poput nosa, jezika, spolnog organa i sl., a postoje i organi koji su u paru, npr. oči, uši, usne, obrve, ruke, noge, mošnje, dojke kod žena, a postoje i organi koji se sastoje od više dijelova.

Ako bi se desilo da čovjek uništi organ koji je samo jedan drugog čovjeka, ili oba organa kada su parni, obavezan je platiti krvarinu u cijelosti, a ako bi uništio jedan od parnih organa, obavezan je platiti pola krvarine.

Krvarina u cijelosti obavezna je u slučaju da odsiječe nekome nos, jer svrha nosa jeste prepoznavanje raznovrsnih mirisa, što će biti nemoguće ako mu nos bude odsječen.

Isto tako, potpuna krvarina bit će obavezna i onome ko odsiječe jezik drugome čovjeku jer će mu na taj način uskratiti mogućnost raspoznavanja okusa, a što spada u odlike kojima je odlikovan čovjek u odnosu na životinje. Isto tako, izgubit će sposobnost govora, što je osnovna odlika čovjeka, jer se on pomoću govora sporazumijeva s drugim ljudima i izražava svoje želje.

Krvarina će biti obavezna i u slučaju da odsiječe dio jezika pa usljed toga čovjek ne bude u stanju govoriti zbog toga što su posljedice iste kao da mu je odsjekao jezik u cijelosti.

Ako ne bi bio u stanju izgovarati pojedina slova, a bude u mogućnosti izgovarati druga, krvarina će se određivati shodno broju slova koja nije u stanju izgovarati.

Prenosi se od Alije, r.a., da je on u ovom slučaju određivao veličinu krvarine shodno broju slova koja oštećeni čovjek nije u stanju izgovarati.

Krvarina je obavezna i onome ko odsiječe nečiji spolni organ, pa makar se radilo samo o glaviću, jer je čovjek u ovom slučaju oslobođen slasti spolnog odnosa i nije u stanju zadržavati mokraću.

Krvarina je obavezna i onome ko slomi nekome kičmu, i na taj ga način učini nepokretnim. Krvarinu u cijelosti platit će onaj ko iskopa nekome oči, a ko iskopa jedno oko platit će pola krvarine. Onaj ko odsiječe očne kapke nekome platit će pola krvarine, a ko odsiječe jedan očni kapak platit će četvrtinu krvarine. Ko odsiječe nekome uši platit će krvarinu u cijelosti, a ko odsiječe jedno uho platit će pola krvarine. Ko odsiječe nekome usne platit će krvarinu u cijelosti, a ko odsiječe jednu usnu platit će pola krvarine. U ovom slučaju ne pravi se razlika da li se radi o gornjoj ili donjoj usni. Ko odsiječe nekome ruke platit će krvarinu u cijelosti, a ko odsiječe samo jednu ruku platit će pola krvarine. Isti je slučaj ako bi odsjekao nekome noge; platit će krvarinu u cijelosti, a ako odsiječe jednu nogu, platit će pola krvarine. Onaj ko odsiječe nekome prste ruku ili nogu platit će krvarinu u cijelosti. Za svaki prst dat će deset deva, i ne uzima se u obzir o kojem se prstu radi. Za svaku jagodicu prsta platit će trećinu desetine krvarine. Svaki prst ima tri zgloba, jedino palac ima dva zgloba. Za svaki zglob platit će pola desetine krvarine. Za odsječene mošnje platit će krvarinu u cijelosti, a za jednu mošnju pola krvarine. Isti je slučaj i sa stražnjicom. Onaj ko odsiječe dojke žene ili grudi muškarca platit će krvarinu u cijelosti, a onaj ko odsiječe jednu od njih platit će pola krvarine. Ko izbije nekome zube platit će krvarinu u cijelosti. Za svaki zub dat će pet deva i ne gleda se o kojem se zubu radi. Ako izbije samo jedan zub platit će krvarinu za njega. Isti je propis i ako bi izbilo pokvareni zub.

Plaćanje krvarine kao naknade zbog štete koja je nastala gubitkom funkcije nekog organa

Onaj ko udari čovjeka i on od toga udarca izgubi pamet, platit će krvarinu u cijelosti jer je razum osobina pomoću koje se čovjek razlikuje od životinja. Isti je slučaj i s onim ko uništi jedno od čovjekovih čula: npr. sluh, vid, čulo mirisa, okus, moć govora, jer svako od ovih čula ima svoju posebnu korist koja čovjekov život čini lijepim i potpunim. Omer, r.a., presudio je da čovjek koji je udario čovjeka, pa je on od toga udarca izgubio sluh, vid, moć govora i razum, plati četiri krvarine iako je čovjek ostao živ.

Ako bi izgubio vid na samo jedno oko, onaj ko ga je udario platiti će pola krvarine, ili ako bi postao gluh na jedno uho, onaj ko mu je nanio tu štetu platit će pola krvarine bez obzira da li je drugo oko ili uho bilo zdravo prije toga ili ne.

Ko odsiječe ženi obje dojke platit će krvarinu u cijelosti, a ko odsiječe jednu dojku platit će pola krvarine. Ko odsiječe rubove stidnice platit će krvarinu u cijelosti, a ko odsiječe jedan rub platit će pola krvarine. Ko čovjeku koji je slijep u jedno oko izbije ono zdravo, platit će krvarinu u cijelosti. To je presuda Omera, r.a., Osmana, r.a., Alije, r.a., Ibn Omera, r.a., i niko od ashaba nije im se suprotstavljao u tome. Razlog tome jeste to što izbijanje preostalog oka znači potpuni gubitak vida jer mu je ono jedino bilo preostalo.

Zbog uništavanja jedne od četiri vrste dlaka krvarina se plaća u cijelosti, a to su:

1. dlaka kose,
2. dlaka brade,
3. dlaka obrva,
4. dlaka trepavica.

Zbog uništavanja dlaka jedne od obrva plaća se pola krvarine, a za uništavanje jedne od trepavica plaća se četvrtina krvarine.

Kada se radi o brkovima, stvar se prepušta kadiji da on procjeni kolika će krvarina biti.

Krvarina za štetu naneseu u predjelu glave

Postoji deset vrsta povreda ove vrste i ni za jednu od njih ne izvršava se odmazda osim za ranu koja učini kost glave vidljivom, u slučaju da se radi o namjernoj povredi. Razlog tome jeste to što je nemoguće, kada se radi o ovim ranama, uzvratiti istom mjerom.

Radi se o sljedećim ranama, a to su:

1. povreda u kojoj je koža samo malo nasječena;
2. povreda u kojoj je nakon pucanja kože oštećeno i meso;
3. povreda zbog koje poteče krv;
4. povreda u kojoj je duboko oštećeno meso;
5. povreda u kojoj između mesa i kosti ostale samo tanka kožica;
6. povreda u kojoj se ukaže kost;
7. povreda u kojoj pukne kost;
8. povreda u kojoj pukne kost i pomjeri se sa svoga mjesta;
9. povreda koja dopre do omota mozga;
10. povreda koja nastane u unutrašnjosti glave.

Zbog svih ovih rana, osim zbog rane koja ogoli kost, treba platiti krvarinu, a neki kažu da treba platiti usluge liječnika. Što se tiče rane u kojoj se ogoli kost, ako je naneseu namjerno, zbog nje će biti izvršena odmazda. Ako je rana naneseu nenamjerno, onaj ko ju je nanio platit će pola desetine krvarine bez obzira da li se radi o maloj ili velikoj rani. Krvarina će iznositi pet deva, kao što se to prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s, u pismu Amru ibn Hazmu. Ako bude naneseu više rana koje su ogolile kosti, za svaku od njih bit će plaćeno po pet deva. Ovakva vrsta rane naneseu na nekom drugom mjestu mimo glave i lica obavezuje izvršenje odmazde.

Nanošenje povrede u kojoj pukne kost obavezuje krvarinu koja iznosi deset deva. Ovo mišljenje prenosi se od Zejda ibn Sabita, r.a., i niko od ashaba nije mu se suprotstavljao u tome.

Krvarina za povredu u kojoj je pukla kost koja se pomjerila sa svog mjesta iznositi će petnaest deva.

Krvarina za ranu koja dopre do omotača mozga iznositi će trećinu krvarine.

Krvarina za ranu koju prodre u unutrašnjost glave iznositi će trećinu od ukupnog iznosa krvarine, a ako se nanese više takvih rana, za svaku od njih bit će plaćena posebna krvarina.

Krvarina za ženu

Ukoliko se desi da neko greškom ubije ženu, platiti će polovinu od ukupnog iznosa krvarine za muškarca. Isti je slučaj i s krvarinom za njene dijelove tijela kao i za nanesene rane. Prema mišljenju većine učenjaka, bit će plaćena polovina od ukupnog iznosa krvarine za muškarca.

Prenosi se od Omera, r.a., Alije, r.a., Ibn Mesuda, r.a., Zejda ibn Sabita, r.a., da su o krvarini za ženu rekli: "Krvarina za ženu iznosi pola krvarine za muškarca." Ne prenosi se da im se neko od ashaba suprotstavljao u ovom mišljenju tako da se može reći da je postignut konsenzus o ovom pitanju. Razlog tome jeste i to što žena nasljeđuje upola manje od muškarca.

Međutim, neki učenjaci smatraju da je krvarina za muškarca i za ženu ista dok se ne dođe do trećine krvarine, a razlikuje se kada pređe polovinu.

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَقْلُ الْمَرْأَةِ مِثْلُ عَقْلِ الرَّجُلِ حَتَّى يَبْلُغَ الثُّلُثَ مِنْ دِمَتِهِ.

Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Krvarina za ženu ista je kao i krvarina za muškarca sve dok se ne dođe do trećine krvarine."³³³

Prenosi se da je Rebia ibn Abdurrahman rekao: "Upitao sam Seida ibn el-Musejjeba o tome kolika je krvarina za odsječeni prst žene?, pa mi je odgovorio: 'Deset deva.' Upitao sam ga: 'Kolika je krvarina za dva odsječena prsta?', pa mi je odgovorio: 'Dvadeset deva.' Upitao sam: 'Kolika je krvarina za tri odsječena prsta?' Odgovorio mi je: 'Trideset deva.'

³³³ Bilježe ga: Ebn-Nesai, Ebd-Darekutni, a Ibn Huzejma ocjenjuje ga vjerodostojnim.

Upitao sam: 'Kolika je krvarina za četiri odsječena prsta?' Odgovorio je: 'Dvadeset deva.' Rekao sam: 'Zar se kada joj bude nanescna veća šteta, krvarina za to smanjuje?' On upita: 'Jesi li ti iz Iraka?' Ja mu odgovorih: 'Ja sam ili učenjak koji se želi provjeriti ili neznalica koja se želi podučiti?' Seid mi reče: 'Brate moj, ovo je sunnet.'³³⁴

Imam se Eš-Šafi suprotstavlja ovom mišljenju i tvrdi da se riječ "sunnet" odnosi na praksu Zejda ibn Sabita, r.a., koji je zastupao ovo mišljenje, a ne na sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Eš-Šafi veli: "Kada se upotrebljava riječ 'sunnet', to ukazuje na praksu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Prenosi se da su veliki učenjaci među ashabima zastupali suprotno mišljenje onom koje je zastupao Zejd bin Sabit, r.a., a da je to bila praksa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne bi zastupali mišljenje suprotno njegovom mišljenju. Riječ 'sunnet' može se protumačiti tako da se odnosi na sunnet Zejda ibn Sabita, r.a., jer se ovo mišljenje prenosi samo od njega. Pored toga, u ovom mišljenju stoji da što je god veća bol i šteta nanescna ženi, kazna za onog ko to učini jeste manja. Međutim, ovo je u suprotnosti s mudrošću koja se ogleda u Šerijatu. Zbog toga nije dozvoljeno pripisati ovo mišljenje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., jer je nemoguće da on propiše ovako nešto i da oslobodi od kazne onoga ko je počinio ovakav zločin."

Krvarina za sljedbenike Knjige

Krvarina za greškom ubijenog sljedbenika Knjige bit će pola krvarine za ubijenog muslimana. Krvarina za njihovog ubijenog muškarca bit će pola krvarine za ubijenog muslimana, a krvarina za njihovu ubijenu ženu iznosi pola krvarine za ubijenu ženu muslimanku. Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio da je krvarina za sljedbenika Knjige pola krvarine za muslimana.³³⁵

³³⁴ Bilježe ga Malik, u *El-Murrettau*, i El-Bejhcki, u *Es-Sunenu*.

³³⁵ Bilježi ga Ahmed.

Kao što je krvarina za oduzeti život upola manja, isto tako, krvarina za nanijete rane upola je manja. Ovo mišljenje zastupali su Malik i Omer ibn Abdulaziz.

Ebu Hanifa i Es-Sevri, smatrali su da je krvarina za ubijenog sljedbenika Knjige poput krvarine za ubijenog muslimana. Ovo mišljenje prenosi se i od Omera, r.a., Osmana, r.a., i Ibn Mesuda, r.a. Oni kao dokaz navode sljedeći ajet:

﴿وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدْيَةٌ مَسْلُومَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٌ﴾

“A ako pripada narodu s kojim ste u savezu, mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi ropstva jednog roba.”

Ez-Zuhri veli: “Krvarina za jevreja, kršćanina, i za svakog zimmiju jeste poput krvarine za muslimana.” On, dalje, veli: “To se prakticiralo za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za vrijeme hilafeta Ebu Bekra, r.a., Omera, r.a., Osmana, r.a., i Alije, r.a. Muavija, r.a., odredio je da pola krvarine za ubijenog sljedbenika Knjige ide u državnu kasu, a da se pola da njegovoj porodici. Nakon njega, Omer ibn Abdulaziz ukinuo je polovicu koja je uzimana u državnu kasu, a ostavio je polovicu koja je davana porodici ubijenog.”

Ez-Zuhri, dalje, veli: “Nije mi bilo suđeno da odem kod Omera bin Abdulaziza i da ga obavijestim da je krvarina za ubijenog sljedbenika Knjige bila poput krvarine za ubijenog muslimana.”

Eš-Šafi smatra da je krvarina za ubijenog sljedbenika Knjige trećina od ukupne krvarine za muslimana, a krvarina za ubijenog mnogobošca i vatropoklonika koji ima mirovni sporazum s muslimanima dvije trećine desetine krvarine. Njegov dokaz jeste to što je ovo najmanje što se spominje o ovoj temi a krvarina će biti isplaćena tek nakon što se sigurno utvrdi ko je počinio zločin. U ovom slučaju krvarina će iznositi osamsto dirhema, od onih dvanaest hiljada koji se isplaćuju kada se radi o cijelom iznosu krvarine.

Je li obavezno iskupljivanje, pored krvarine, kada je u pitanju ubojstvo zimmije ili nevjernika koji ima mirovni sporazum s muslimanima?

Među onima koji su smatrali da je to potrebno su: Ibn Abbas, r.a., Eš-Šabi, En-Nchai, Eš-Šafi i Et-Taberi.

Krvarina zbog uzrokovanja pobačaja

Ako se desi da umre plod koji je u utrobi usljed nasilja koje je izvršeno nad njegovom majkom, a njegova majka ne umre, bit će obavezno plaćanje krvarine bez obzira da li se plod otkinuo od svoje majke pa nakon toga izašao mrtav ili je umro u utrobi. U ovome se ne pravi razlika u tome da li se radi o muškom ili ženskom djetetu. Ako bi se desilo da dijete izađe živo, pa nakon toga umre, onaj ko je uzrokovao njegovu smrt platit će krvarinu u cijelosti. Ako se radi o muškom djetetu, dat će stotinu deva, a ako je žensko dijete, dat će pedeset deva. Da li je dijete živo prepoznat će se po tome da li je kihnulo, diše li, da li plače, da li se pokreće i sl.

Eš-Šafi uvjetuje da se, ukoliko je dijete umrlo u majčinoj utrobi, provjeri da li je uopće i oživjelo i da li se formiralo kao ljudsko biće.

Imam Malik ne postavlja ovaj uvjet i kaže: “Za svaki plod koji izađe iz majčine utrobe bez obzira u kojoj je fazi stvaranja bio plaća se krvarina.”

Mišljenje imama Eš-Šafija ispravnije je, jer je osnova nevinost i neobaveznost plaćanja krvarine, pa ako se nije sigurno da li je dijete bilo živo, u tom slučaju onaj ko je uzrokovao abortus ne treba plaćati krvarinu.³³⁶

³³⁶ Učenjaci se slažu da ukoliko umre majka prije nego što dijete izađe iz nje, za njega krvarina neće biti plaćena. Međutim, razilaze se u situaciji ako dijete umre od posljedica udarca dok je još bilo u stomaku, a nakon toga izađe vani nakon majčine smrti. Većina učenjaka smatra da se ni u ovom slučaju krvarina neće plaćati za to dijete, a Lejs ibn Sa'd, i Davud smatraju da će se za to dijete platiti krvarina, jer se u obzir uzima njegovo stanje u trenutku kada je njegova majka udarena.

Visina krvarine

Krvarina će u ovom slučaju iznositi pet stotina dirhema, kao što to smatraju Eš-Ša'bi, učenjaci hanefijskog mezheba, ili stotinu ovaca, kao što se to bilježi u hadisu Ebu Burejde.³³⁷ Neki pak smatraju da će se na ime krvarine u ovom slučaju dati pet deva.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio da krvarina za dijete u utrobi bude rob.

Malik bilježi predanje od ibn Šihaba, od Seida ibn el-Musejjeba, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio da krvarina za dijete koje bude ubijeno još u majčinoj utrobi bude rob. Onaj protiv koga je ta presuda bila donesena rekao je: "Kako da plaćam krvarinu zbog nečega što još nije pilo niti jelo, niti pričalo, niti je bilo sposobno za bilo što. To je neznatna šteta."

إِنَّ هَذَا مِنْ إِخْوَانِ الْكُفَّانِ .

Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ovaj je čovjek poput vračara."

Ovi propisi važe ako se radi o djetetu koje je potomče muslimana. U slučaju da se radi o djetetu koje je potomak zimmije, autor djela *Bidajetul-mudžtehid* veli: "Malik, Eš-Šafi i Ebu Hanifa kažu: 'Za ovo dijete platiti će se desetina krvarine za njegovu majku.' Međutim, Ebu Hanifa smatra da je krvarina za zimmiju poput krvarine za muslimana. Eš-Šafi smatra da je krvarina za zimmiju trećina krvarine za muslimana. Malik pak smatra da krvarina za zimmiju iznosi pola krvarine za muslimana."

Ko je obavezan platiti ovu krvarinu

Malik i njegovi učenici, Hasan el-Basri, smatraju da će ova krvarina biti plaćena iz imetka onoga ko je počinio zločin.

Učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba i učenjaci Kufe smatraju da će ovu krvarinu platiti rodbina čovjeka koji je počinio zločin jer se radi o ubojstvu greškom³³⁸, tako da će krvarinu platiti rodbina.

³³⁷ Bilježe ga Ebu Davud i En-Nesai.

³³⁸ Izazivanje abortusa ne znači u svakom slučaju da se desilo namjerno. Namjerno je udarcna njegova majka, a greškom je šteta nanesena plodu.

Prenosi se od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odredio da krvarinu za ubijeni plod u majčinoj utrobi plati rodbina čovjeka koji ga je ubio.

Malik i Hasan smatraju da je ova krvarina poput krvarine za namjerno ubojstvo ukoliko se udarac desio namjerno. Međutim, prvo je mišljenje ispravnije.

Kome će se dati ova krvarina

Učenjaci malikijskog, šafijskog mezheba i dr. smatraju da će se ova krvarina dati nasljednicima koji, po šerijatskom učenju, imaju pravo naslijediti ga. To je zbog toga što oni kao njegovi nasljednici imaju pravo naslijediti i imetak koji se dadne na ime krvarine. Neki smatraju da će ova krvarina pripasti njegovoj majci jer je plod u njenoj utrobi poput jednog od njenih organa, tako da krvarina pripada isključivo njoj.

Obaveznost iskupljivanja

Učenjaci se slažu da ukoliko dijete izađe živo, a nakon toga umre, treba učiniti *kefare*t (iskupljenje) pored plaćanja krvarine.

Je li kefaret obavezan, pored plaćanja krvarine, u slučaju da dijete izađe mrtvo?

Eš-Šafi i dr. smatraju da je kefaret, u ovom slučaju, obavezan, jer, prema njegovom mišljenju, kefaret je obavezan i u slučaju ubojstva greškom i namjernog ubojstva.

Ebu Hanifa veli: "Kefaret nije obavezan jer se ovo smatra namjernim ubojstvom, a, prema njemu, kefaret se ne čini u slučaju namjernog ubojstva."

Imam Malik smatra da je kefaret, u ovom slučaju, preporučljiv jer se on dvoumi da li se ovdje radi o namjernom ili ubojstvu greškom.

Krvarina se ne plaća sve dok ranjeni čovjek ne ozdravi

Malik veli: “Prema nama, u slučaju da se radi o ranjavanju greškom, krvarina se neće plaćati sve dok ranjeni čovjek ne ozdravi. Ako bi neko greškom slomio čovjeku kost, ruku ili nogu i sl., pa taj čovjek ozdravi i ruka mu zaraste i bude u stanju u kojem je bila prije lomljenja, u tom slučaju krvarina neće biti plaćena.³³⁹ Ako pak ne zaraste u cijelosti, krvarina će biti plaćena u onoj mjeru u kojoj je šteta nanesena. Ako se radi o kosti o kojoj se prenosi hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da za nju treba platiti krvarinu, onda će se to i učiniti, a ako u vezi s tim ne prenosi hadis, onda će stvar biti prepuštena idžtihadu.

Smrt čovjeka koji je poginuo u gužvi koja je nastala kao rezultat svađe

Ako se desi da neko pogine u gužvi koja je nastala kao rezultat svađe, a ne zna se ko ga je ubio niti je moguće otkriti njegovog ubojicu, za njega će biti plaćena krvarina.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَمَنْ قَتَلَ عَمِيًّا فِي رِمْيًا يَكُونُ بَيْنَهُمْ بِحِجَارَةٍ أَوْ
بِالسُّوْطِ أَوْ ضَرْبٍ بَعْضًا فَهُوَ الْخَطَأُ وَمَنْ قَتَلَ عَمْدًا فَهُوَ قَوْدٌ وَمَنْ حَالَ دُونَهُ فَعَلَيْهِ نَعْنَةُ اللَّهِ
وَعَصْبُهُ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Ko bude ubijen u gužvi kada se ljudi udaraju kamenjem, bičevima, štapovima, to će se smatrati ubojstvom greškom, pa će krvarina biti kao da se radi o nenamjernom ubojstvu. Ko bude ubijen namjerno, za njega će biti izvršena odmazda. Ko spriječi provođenje odmazde, neka je na njega Allahovo, dž.š., prokletstvo i srdžba, i od njega neće biti primljeno ni jedno dobro djelo.”

Učenjaci se razilaze o tome ko je obavezan platiti krvarinu?

³³⁹ Ovo je mišljenje Ebu Hanife, jer se u ovom slučaju nije desila nikakva šteta čovjeku koji je udaren osim boli, a na to se ne treba osvrnati. Primjer toga jeste čovjek koji uvrijedi drugog čovjeka pa mu nanese duševnu bol. U ovom slučaju neće biti obavezan platiti nadoknadu. Ako to vrijeđanje pređe granicu, onaj ko je vrijeđao bit će kažnjen nekom vrstom kazne ili će nad njim biti izvršena odmazda, kao što je to pojašnjeno u poglavlju koje govori o ovoj temi. Ebu Jusuf veli: “Onome ko je nanio bol bit će uzvraćeno istom mjerom.” Muhammed veli: “Bit će obavezan platiti liječnika i snositi troškove lijekova.”

Ebu Hanifa veli da će platiti muškarci plemena koji su učestvovali u toj tuči, pod uvjetom da rodbina ubijenog nije tužila nekog drugog.

Malik veli: “Njegovu će krvarinu platiti oni s kojima se svađao.”

Eš-Šafi veli: “Ako se ne bude u stanju dokazati ko ga je tačno ubio: pojedinac ili skupina, krvarina neće biti plaćena niti će odmazda biti izvršena.”

Ahmed veli: “Krvarinu će platiti svi oni koji su učestvovali u tuči osim ako ne ukažu na pojedinca koji ga je ubio.”

Ibn Ebu Lejla i Ebu Jusuf kažu: “Krvarinu će platiti obje skupine koje su učestvovala u tuči.”

El-Evzai veli: “Krvarinu će platiti obje skupine osim ako se ne dokaže ko ga je lično ubio, pa će nad tim čovjekom biti izvršena odmazda, i platit će krvarinu.”

Ubijanje nakon uzete krvarine

Ako nasljednik odluči umjesto izvršenja odmazde uzeti krvarinu, nakon toga mu nije dozvoljeno ubiti ubojicu svoga rođaka.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَلَا أَغْفَى مَنْ قَتَلَ بَعْدَ
أَخَذِ الدِّيَةِ.

Džabir bin Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Dabogda ne imao nikakva bereketa u imetku onaj ko uzme krvarinu pa nakon toga ubije.”³⁴⁰

عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخَزَاعِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَصِيبَ بِدَمٍ
أَوْ خَبَلٍ فَهُوَ بِالْخِيَارِ بَيْنَ إِحْدَى ثَلَاثٍ: فَإِنْ أَرَادَ الرَّابِعَةَ فَخُذُوا عَلَى سَبِيلِهِ: بَيْنَ أَنْ يَقْتَصَّ أَوْ
يَعْفُو أَوْ يَأْخُذَ الْعَقْلَ فَإِنْ قَبِلَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ عَدَا بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ النَّارُ خَالِدًا فَلَهَا مُحَلَّدًا .

Ebu Šurejh el-Huzai prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kome bude ubijen ili ranjen rođak ima pravo izabrati jednu od tri stvari, a ako htjedne četvrtu, spriječite ga u tome: birat će da li želi odmazdu, ili

³⁴⁰ Bilježi ga Ebu Davud.

će oprostiti, ili će uzeti krvarinu, a ako se odluči na jednu od ovih stvari pa nakon toga počini ubojstvo vječno će u Vatri boraviti.”³⁴¹

O njegovom statusu učenjaci raspravljaju, pa kažu: “Ako počini ubojstvo, on je poput ubojice koji je ubio njegovog rođaka. Ako njegov nasljednik htjedne, izvršit će nad njim odmazdu, a ako htjedne, oprostit će mu, a on će biti kažnjen na onom svijetu.”

Neki pak smatraju da ovaj treba biti obavezno pogubljen, a predstavnik vlasti neće pružiti nasljednicima ubijenog mogućnost da mu oproste.

Neki smatraju da će njegova stvar biti prepuštena predstavniku vlasti, i on će s njime učiniti što želi.

Sudar onih koji upravljaju prijevoznim sredstvom

Ebu Hanifa i Malik smatraju da ukoliko se desi da se sudare dva prijevozna sredstva kojima upravljaju dvojica ljudi, te oni poginu, za svakog od njih će biti plaćena krvarina, a platit će je njihovi nasljednici.

Eš-Šafi veli: “Svaki od njih duguje pola krvarine jer je svaki od njih umro zbog svoje i zbog greške čovjeka koga je ubio.”

Nadoknada vlasnika životinje

Ako bi neka životinja uništila nešto svojom nogom, ustima i sl., njen je vlasnik dužan nadoknaditi štetu koju je ta životinja načinila. Ovo mišljenje zastupaju: Eš-Šafi, Ibn Ebu Lejla i Ibn Šubruma.

Malik, El-Lejs, El-Evzai, kažu: “Neće nadoknađivati štetu ukoliko nije jahao, vodio životinju ili njome upravljao. A ako je naveo tu životinju da načini štetu tako što ju je usmjerio na tuđi imetak išaretom, udarcem, ili na neki drugi način, bit će dužan nadoknaditi štetu.” Ako šteta koja je načinjena podrazumijeva izvršenje odmazde, odmazda će biti izvršena, jer se u ovom slučaju životinja smatra poput oružja.

³⁴¹ Bilježi ga Fīd-Darekurni.

Ako životinja upadne bez namjere da se nanese šteta, krvarinu će platiti rodbina čovjeka koji je prouzrokovao tu štetu. Ako je šteta nanesena u imetku, nadoknada će biti izvršena iz imetka onoga ko je tu štetu prouzrokovao.

Ebu Hanifa veli: “Ako životinja koju jaše čovjek udari drugog čovjeka zadnjom nogom, to se neće uzimati u obzir. Ako to učini prednjom nogom, njen će jahač biti dužan nadoknaditi štetu, jer je u stanju kontrolirati njen prednji dio, što nije slučaj sa zadnjim dijelom. A ako bude vodio tu životinju pa ispusti povodac, ili uzde, i životinja nekoga udari, bit će dužan nadoknaditi štetu.”

Ako bi se životinja prevrnula pa uništila imetak ili udarila čovjeka, danju ili noću, njen vlasnik neće biti obavezan nadoknađivati štetu jer se to desilo mimo njegove volje.

Ako bi neko jahao na životinji, pa neko tu životinju podbode, i ona udari drugog čovjeka, štetu će nadoknaditi onaj ko ju je podbo, a ne onaj ko ju je jahao. Ako bi životinja udarila onoga ko ju je podbo, niko neće snositi posljedice jer je on taj koji je isprovocirao tu životinju. Ako bi se životinja propela i zbacila sa sebe jahača, pa on od toga umre, krvarinu će platiti onaj ko je podbo životinju.

Ako bi se životinja pomokрила ili izbacila izmet na put, pa se neko poklizne, njen vlasnik neće snositi odgovornost za to pa makar je on zaustavio na putu da se pomokri ili izbaci izmet.

Nadoknada štete onoga ko jaše, vodi ili upravlja životinjom

Ako životinja koju neko jaše, vodi ili upravlja njome načini štetu, onaj koji upravlja njome nadoknadit će štetu koju je ta životinja učinila. Omer, r.a., presudio je da krvarinu plati čovjek koji je potjerao konja u galop, pa tako ubio čovjeka.

Zahirije smatraju da niko od spomenutih ljudi ne treba nadoknađivati štetu jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Rana koju napravi dromedar mimo je volje njegovog vlasnika, upadanje u bunar mimo je volje onoga ko je bunar iskopao, ujed psa mimo je volje njegovog vlasnika...”

Hadis koji zahirije navode znači da ukoliko životinja bez jahača i vodiča načini štetu, njen vlasnik neće nadoknađivati štetu.

Šteta koju načini svezana životinja

Prema Ebu Hanifi, ako bi životinja koja je svezana načinila štetu, njen vlasnik nadoknadit će tu štetu pa makar je svezao na mjesto na koje mu je dozvoljeno da je sveže.

فَقَنَّ النُّعْمَانُ بْنُ بَشِيرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ وَقَفَ ذَابْتَةً فِي سَبِيلٍ مِنْ سُبُلِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ فِي سَوْقٍ مِنْ أَسْوَاقِهِمْ فَأَوْطَأَتْ بَيْدٍ أَوْ بِرَجُلٍ فَهُوَ ضَامِنٌ.

En-Numan ibn Bešir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko sveže svoju životinju na putu kojim prolaze muslimani ili na jednoj od njihovih pijaca, pa ona udari nekoga, njen će vlasnik nadoknaditi štetu.”³⁴²

Eš-Šafi veli: “Ako je sveže na mjesto koje i priliči da se na njega sveže životinja, njen vlasnik neće nadoknađivati eventualnu štetu, a ako je sveže na mjesto koje ne priliči, snosit će posljedice.”

Nadoknada za štetu koju na poljoprivrednim usjevima načini stoka

Većina učenjaka, među njima imam Malik i Eš-Šafi, kao i većina učenjaka Hidžaza, smatra da zbog štete koju stoka prouzrokuje danju: ubije nekoga, uništi tuđi imetak, njen vlasnik neće snositi posljedice. Razlog tome jeste činjenica da je svima poznato da vlasnici vrtova i bašči danju čuvaju svoje usjeve, a da pastiri puštaju svoja stada da slobodno pasu, a noću ih zatvaraju u torove. Ko postupi suprotno ovim običajima nije dovoljno čuvao svoj imetak i izložio ga je riziku. Ovaj propis važi u slučaju da vlasnik stoke nije u njenom prisustvu. Ako bude sa stokom, bit će obavezan naplatiti štetu koju je ona načinila bez obzira da li ju je jahao, vodio ili upravljao tom stokom, ili je pak stajao pored nje, i bez obzira da li je štetu načinila gazeći ili jedući.

³⁴² Bilježi ga Ed-Darekutni.

Kao dokaz ovi učenjaci navode predanje³⁴³ Ibn Šihaba, od Harama ibn Seida ibn el-Muhajjisa, koji prenosi da je deva El-Beraa ibn Aziba, r.a., ušla u tuđi vrt i uništila usjeve u njemu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio je da: vlasnici vrtova čuvaju svoje usjeve danju, a da štetu koju stoka načini noću nadoknađuje njen vlasnik.

Ebu Omer ibn Abdulberr veli: "Ovaj je hadis poznat iako je njegov niz prenosilaca prekinut. Učenjaci njegov niz ocjenjuju prekinutim iako ga prenose pouzdani prenosioci. Učenjaci Hidžaza citiraju ga i koriste kao dokaz, a i učenjaci Medine sprovode ga u praksu. Dovoljno nam je što učenjaci Medine i ostali učenjaci Hidžaza prakticiraju ovaj hadis."

Sahnun, učenjak malikijskog mezheba, smatra da se ovaj hadis može prakticirati u Medini jer su njeni vrtovi ograđeni. Međutim, u drugim mjestima vrtovi su međusobno povezani i neograđeni, tako da vlasnici stoke moraju nadoknaditi štetu koju njihova stoka nanese i danju i noću.

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da ukoliko sa stokom nije njen vlasnik, on neće biti odgovoran za štetu koju je njegova stoka prouzrokovala bez obzira da li se to desilo danju ili noću. Dokaz tome jeste što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Rana koju napravi dromedar mimo je volje njegovog vlasnika." Učenjaci hanefijskog mezheba ranu porede s bilo kojom drugom štetom. Ako je sa stokom njen vlasnik; ako je vodi bit će obavezan nadoknaditi štetu u bilo kojem slučaju. Ako je jaše ili upravlja njome, morat će nadoknaditi štetu koju je životinja načinila ustima ili prednjim nogama, ali ne i ono što je oštetila stražnjim nogama. Međutim, većina učenjaka odgovara učenjacima hanefijskog mezheba činjenicom da je hadis koji oni citiraju općenit, a da ga specificira hadis koji prenosi El-Bera ibn Azib, r.a. Ovaj propis važi kada su u pitanju usjevi i plodovi. Što se tiče ostalih stvari, Ibn Kudama u *El-Mugniju* veli: "Ako bi stoka uništila nešto drugo mimo usjeva, njen vlasnik neće nadoknaditi štetu koju je ta stoka uništila bez obzira da li se to desilo danju ili noću pod uvjetom da je ne drži na povocu."

³⁴³ Bilježi ga Malik.

Pripovijeda se od Šurejha da je on presudio da vlasnik ovce koja je ušla u ograđeni vrt nadoknadi štetu koju je ona načinila. Tom prilikom Šurejh je proučio ajet:

﴿وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفِثَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحَكْمِهِمْ شَاهِدِينَ﴾

“...i Davudu i Sulejmanu, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle.”³⁴⁴

Prenosi se od Es-Sevrija da je rekao: “Nadoknadić će štetu pa makar se desila i danju jer je odgovoran što je pustio tu ovcu da luta.”

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: جَرَحَ الْمُجْمَاءُ جُبَارًا.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Rana koju napravi dromedar mimo je volje njegovog vlasnika.” Ovaj je hadis muttefekun alejh.

Nadoknada štete koju načine ptice

Neki učenjaci smatraju da su pčele, golubovi, guske, kokoši i ptice poput ostale stoke i da ukoliko ih njihov vlasnik pusti danju, i one se domognu zrnjevlja, on neće nadoknađivati tu štetu jer je običaj da se ove životinje puštaju da se slobodno kreću.

Drugi pak smatraju da i za štetu koju načine ovakve životinje treba platiti krvarinu. Isto tako, ako bi neko posjedovao pticu grabljivicu, npr. orla, jastreba i sl., pa ona napadne tuđe ptice, morat će nadoknaditi štetu. Ovo je mišljenje ispravnije.

Nadoknada štete koju načine pas ili mačka

U djelu *El-Mugni* stoji: “Ko bude imao psa kojeg pusti, pa on napadne čovjeka ili životinju, danju ili noću, ili pocijepa nečiju odjeću, bit će dužan nadoknaditi štetu koju je prouzročio njegov pas jer je pogriješio onog momenta kada je pustio tog psa da se slobodno kreće. Međutim, ukoliko bi neko ušao u tuđu kuću bez dozvole, u tom slučaju vlasnik kuće koji posjeduje psa neće snositi nikakve posljedice, jer je pas bio

³⁴⁴ Sura El-Enbija, 78.

isprovociran njegovim ulaskom. Ako bi ušao nakon dozvole vlasnika kuće, onda će vlasnik nadoknaditi eventualnu štetu koju načini njegov pas. Ako bi pas nanio štetu, manju od ranjavanja, npr. ako bi lizao tuđu posudu, ili se pomokrio u nju, njegov vlasnik ne bi nadomještao štetu. Kadi veli: 'Ako bi neko pustio svoga mačka da jede tuđu pilad, bit će obavezan nadoknaditi štetu koju je prouzrokovao, kao što bi nadoknadio ono što uništi pas. U ovome nema nikakve razlike da li se to desilo danju ili noću. Ako običaj životinje nije da napada druge, onda njen vlasnik neće nadoknađivati štetu koju ta životinja učini. Ako bi pas ili mačak učinio štetu mimo volje svoga vlasnika, vlasnik ne bi snosio posljedice zbog toga jer se šteta nije desila kao rezultat njegove volje.'"

Koje je životinje dozvoljeno, a koje zabranjeno ubiti

Dozvoljeno je ubijati samo one životinje za koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se ubijaju, a to su: gavran, lunja (vrsta sokola), miš, zmija, akrep, i geke (vrsta guštera). Ovim životinjama mogu se pridodati i one koje su im slične po štetnosti: osa, tigar, leopard, lav. I ove životinje dozvoljeno je ubijati pa makar i ne napadale čovjeka.

Aiša, r.a., veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se ubija pet vrsta štetočina pa makar to bilo i u haremu Mke: gavran, lunja, akrep, miš i bijesan pas."³⁴⁵

Ummu Šerik prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se ubija vrsta guštera po imenu geko i nazvao ih je štetočinama.³⁴⁶

Onaj ko ubije neku od ovih životinja ne treba nadoknađivati štetu. Isto to vrijedi i za druge deraće životinje i insekte mimo ovih nabrojanih, i jedino, ako se radi o mački, onaj ko je ubije mora nadoknaditi njenu vrijednost, osim ako je ta mačka nanosila štetu tuđem imetku.

Zabranjeno je ubijati pupavce, mrave, pčele, lovačke pse, sarda (vrsta ptice), žabe, jer ove životinje ne nanose štetu.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَقْتُلُ عُصْفُورًا فَمَا فَوْقَهَا

³⁴⁵ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

³⁴⁶ Hadis je zabilježen u dva *Sabiba*.

بَغَيْرِ حَقِّهَا إِلَّا سَأَلَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَنْهَا . قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ : وَمَا حَقُّهَا ؟ قَالَ : يَذْبُحُهَا
فَيَأْكُلُهَا وَلَا يَقَطَعُ رَأْسَهَا يَرْمِي بِهَا .

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Koji god čovjek bespravno ubije vrapca ili nešto veće, Allah, dž.š., pitat će ga o tome na Sudnjem danu.” Neko upita: “Allahov Poslaniče, a koje je vrapčevo pravo.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Njegovo je pravo da ga zakolješ i pojedeš, a ne da mu otkineš glavu i baciš ga.”³⁴⁷ Onaj ko ubije vrapca treba se pokajati Allahu, dž.š., ali ne treba nadoknađivati štetu.

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je da se ubijaju četiri vrste životinja: mrave, pčele, pupavce, i sard (vrsta ptice).”

Slučajevi u kojima nije obavezno nadoknađivanje štete

Nema odmazde niti krvarine osobi koja svojim nasilničkim postupkom izazove ličnu štetu.

Primjer toga jesu slučajevi koje ćemo objasniti.

1. Izbijanje zuba onome ko ugriza

Ako bi čovjek ugrizao drugog čovjeka, pa se taj čovjek trzne i pri tome izbije zub ili mu počupa bradu, neće biti odgovoran za svoje postupke jer se ne smatra nasilnikom.

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّ رَجُلًا عَضَّ يَدَ رَجُلٍ فَتَنَعَ يَدَهُ مِنْ فِيهِ فَسَقَطَتْ ثَنِيَّتَاهُ فَأَخْصَصُوا
إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَعْضُ أَحَدُكُمْ يَدَ أَخِيهِ كَمَا يَعْضُ الْفَحْلُ لَا دِيَةَ لَكَ .

Imran ibn Husajn prenosi da je neki čovjek ugrizao drugog čovjeka za ruku, i kad je on trznuo rukom, izbilo mu je zube. Kada su se sporili pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., on je rekao: “Zar da jedni druge ugrizate kao da ste dromedari? Nemaš pravo na krvarinu.”³⁴⁸

³⁴⁷ Bilježi ga En-Nesai.

³⁴⁸ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

Malik veli: “Treba platiti krvarinu.” Međutim, ovaj hadis dokaz je protiv njega.

2. Gledanje u unutrašnjost tuđe kuće bez dozvole njenog vlasnika

Ko bude gledao u unutrašnjost tuđe kuće kroz otvor na krovu ili na vratima i sl., to mu je zabranjeno, osim ako se ne desi nenamjerni pogled.

وَرَوَى مُسْلِمٌ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ نَظَرَةِ الْفَجَاءَةِ؟ فَقَالَ: إِصْرِفْ بَصْرَكَ.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o iznenadnom pogledu, pa je odgovorio: “Skreni svoj pogled.”³⁴⁹

وَرَوَى أَنَّهُ قَالَ لِإِلْيَاسَ: لَا تَتَّبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَإِنَّ لَكَ الْأَوَّلَى وَلَيْسَتْ لَكَ الثَّانِيَةُ.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Aliji, r.a.: “Nemoj upućivati pogled za pogledom, imaš pravo na prvi, iznenadni pogled, a ne na drugi.”³⁵⁰ Onome ko namjerno bude gledao u unutrašnjost tuđe kuće njen vlasnik će imati pravo da mu izbije oko i neće biti dužan platiti krvarinu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَطَّلَعَ فِي بَيْتٍ قَوْمٍ بَغَيْرِ إِذْنِهِمْ فَفَقَّوْا عَيْنَهُ لَا دِيَّةَ لَهُ وَلَا قِصَاصَ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko bude gledao u unutrašnjost tuđe kuće bez dozvole njenog vlasnika, pa mu on izbije oko, onaj ko mu je izbio oko neće morati platiti krvarinu niti će nad njim biti izvršena odmazda.”³⁵¹

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَطَّلَعَ عَلَيْكَ بَغَيْرِ إِذْنٍ فَخَذَفْتَهُ بِحِصَاةٍ فَفَقَّاتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ جُنَاحٌ.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ako bi neko gledao u unutrašnjost tvoje kuće bez tvoje dozvole, pa ti baciš kamen i izbiješ mu oko, to ti se neće upisati kao grijeh.”³⁵²

³⁴⁹ Bilježi ga Muslim.

³⁵⁰ Bilježe ga Ebu Davud i Et-Tirmizi.

³⁵¹ Bilježe ga Ahmed i En-Nesai.

³⁵² Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَجُلًا أَطْلَعَ فِي حَجَرٍ بَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَذْرِيٍّ يُرْجِلُ بِهَا نَقْمَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَوْ أَعْلَمَ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَنَعْتُ بِهَا عَيْنَكَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِذْنُ مِنْ أَجْلِ النَّظَرِ.

Sehl ibn Sa'd prenosi da je neki čovjek gledao kroz otvor na vratima u sobu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok se on češljao, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Da znam da gledaš u unutrašnjost sobe, iskopao bih ti oko. Traženje dozvole za ulazak propisano je kako se ne bi desio neželjeni pogled."

Ovo mišljenje prakticiraju učenjaci šafijskog i hanbelijskog mezheba.

Njima se suprotstavljaju učenjaci hanefijskog i malikijskog mezheba, pa kažu: "Ko bude gledao u unutrašnjost tuđe kuće bez dozvole njenog vlasnika, pa ga on pogodi kamenom u oko, ili mu ga probode oštrim predmetom, morat će platiti krvarinu. Naime, ako čovjek pogleda u unutrašnjost tuđe kuće vidjet će ženu vlasnika te kuće, ali neće vidjeti njeno stidno mjesto, pa mu zbog toga nije dozvoljeno proliti oko ili nanijeti neku drugu ranu. Razlog tome jeste to što činjenje ovog grijeha nije toliko veliko da bi se kažnjavalo na ovakav način." Međutim, ovo je mišljenje u suprotnosti s vjerodostojnim hadisima koje smo prethodno spomenuli.

Ibn el-Kajjim ocjenjuje prvo mišljenje ispravnijim pa kaže: "Odbija se mišljenje da su ovi hadisi u suprotnosti s osnovnim učenjima vjere, jer je po njihovom mišljenju Allah, dž.š., dozvolio da oko bude proliveno samo u znak odmazde za proliveno oko, a ne zbog grijeha koji je rezultat gledanja u ono što je zabranjeno. Zbog toga, ako bi neko učinio grijeh jezikom, ne bi mu bio jezik odsječen zbog toga; ako bi slušao ono što je zabranjeno, uho mu ne bi bilo odsječeno zbog toga. Međutim, odgovorit ćemo im da ovi hadisi ukazuju na neke od najvećih osnova vjere, i sve što je u suprotnosti s njima suprotstavlja se osnovama vjere. Vaše riječi: 'Allah, dž.š., propisao je da se oko izbija u znak odmazde za izbijeno oko', odnose se na ustanovu odmazde. Međutim, ajet ne tretira slučaj

kada se prestup nekog nasilnika može spriječiti jedino udarcem u njegov organ. Pošto to ajet nije ni odobrio ni zabranio, sunnet donosi propis u vezi s tim slučajem. Ovdje se ne radi o izbijanju oka zbog odmazde niti je to otklanjanje štete na što bezbolniji način, nego se radi o tome da se automatski želi spriječiti nanošenje štete. U ovom slučaju radi se o čovjeku koji se skriva pa je to specifična situacija u odnosu na ostale situacije. Ovo se uglavnom dešava potajno i tako da ga može vidjeti i posvjedočiti samo onaj ko ga trenutno gleda. Ako bi se od onoga čija se intima gleda tražilo da predoči dokaz, to bi bilo nemoguće.

Također ako bi se od njega tražilo da to spriječi na bezbolniji način, prestup gledanja njegove intime prošao bi nekažnjeno.

Međutim, naš savršeni Šerijat to odbija, tako da je najbolje i za onoga kome je nepravda učinjena i za onoga ko čini tu nepravdu ono što se spominje u hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ako neko posumnja da ga neko gleda kroz otvor i baci kamen, pa pogodi nečije oko, neka onaj ko je gledao ne kori nikog drugog osim sebe jer on je taj koji se sam izložio toj opasnosti, a onaj ko je bacio kamen ne smatra se nasilnikom. Onaj ko potajno gleda u tuđe kuće nasilnik je. Zato Šerijat nastoji sačuvati pravo onoga čija je svetinja oskrnavljena, i ne dozvoljava da njegova intima bude narušena zbog pribavljanja dokaza. Allahov, dž.š., propis jeste ono što je propisao Svome Poslaniku, s.a.v.s., a ko bolje donosi propise od Allaha, dž.š.?"

Ubojstvo u samoodbrani ili prilikom zaštite imetka i časti

Ko u samoodbrani ubije čovjeka ili neku životinju, ili to učini štiteći nekog drugog neće snositi nikakve posljedice zbog toga. Razlog tome jeste to što je otklanjanje opasnosti po život ili po imetak stroga obaveza svakog vjernika. Ako to nije moguće postići ničim drugim osim ubojstvom, to će biti i učinjeno, a onaj ko ubije neće snositi nikakve posljedice.

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ جَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَخْذَ مَالِي؟ قَالَ: فَلَا تُنْطِهِ مَالَكَ. قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَاتَلَنِي؟ قَالَ: فَتَأْتِلُهُ. قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلَنِي؟ قَالَ: فَأَنْتَ شَهِيدٌ. قَالَ: فَإِنْ قَتَلْتُهُ: قَالَ: هُوَ فِي النَّارِ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je upitao: “Allahov Poslaniče, šta da učinim s čovjekom koji dođe s namjerom da mi uzme imetak?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Nemoj mu to dozvoliti.” Čovjek upita: “A šta ako se počne boriti protiv mene?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Bori se i ti protiv njega.” Čovjek upita: “Šta ako me ubije?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Ti si onda šehid.” Čovjek upita: “A šta ako ja ubijem njega?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “On će u Vatru.”³⁵³

Ibn Hazm veli: “Ko htjedne nepravedno uzeti nečiji imetak, vlasnik imetka, ako je u stanju, treba ga otjerati i spriječiti u tome, i nije mu dozvoljeno da ga odmah ubije, a ako to učini, nad njim će biti izvršena odmazda. Ako i malo pretpostavi da bi ga lopov mogao ubiti, on će ubiti lopova, i ako to učini, neće snositi nikakve posljedice jer je to učinio u samoodbrani.”

Tvrdnja ubojice da je počinio ubojstvo u samoodbrani

Ako bi ubojica tvrdio da je ubojstvo koje je počinio bilo u samoodbrani, ili radi zaštite časti, imetka i ako za to donese dokaz, njegova tvrdnja bit će prihvaćena, i bit će oslobođen odmazde i krvarine. Ako ne bude imao dokaz za svoju tvrdnju, to mu neće biti prihvaćeno, a njegova stvar bit će prepuštena nasljednicima ubijenog. Ako htjednu, oprostiti će mu, a ako htjednu, izvršit će odmazdu nad njime, jer osnovno je pravilo da je čovjek nevin sve dok se ne dokaže da je kriv. Alija, r.a., upitan je o čovjeku koji zatekne svoju ženu s nekim čovjekom pa ih oboje ubije? Odgovorio je: “Ako ne dovede četvericu svjedoka, bit će prepušten nasljednicima ubijenog.”

³⁵³ Bilježi ga Muslim.

Ako ubojica ne bude imao dokaza da je ubojstvo počinio u samoodbrani, ali nasljednici ubijenog priznaju da govori istinu, bit će oslobođen od odgovornosti i pošteđen odmazde i krvarine.

Seid ibn Mensur prenosi da je Omer, r.a., jednog dana ručao kad pred njega bahnu čovjek noseći u ruci okrvavljenu sablju, a za njim su trčali neki ljudi. Kada su se svi okupili oko Omera, r.a, rekoše: "Vladaru pravovjernih, ovaj je ubio našeg rođaka."

Omer, r.a., upita ga: "O čemu ovi pričaju?"

Čovjek odgovori: "Vladaru pravovjernih, ja sam sabljom udario po nogama svoje žene, pa ako je neko bio među njima, ubio sam ga."

Omer, r.a., upita: "O čemu on priča?"

Ljudi mu pojasniše: "Vladaru pravovjernih, on je mahnuo sabljom koja je udarila čovjeka po sredini i po stegnima njegove žene."

Omer, r.a., uze sablju, potrese je i reče: "Ako to ponove, opet učini isto."

Prenosi se od Zubejra da je on jednom prilikom malo zaostao za vojskom, a s njime je bila njegova ropkinja. Stigla su ga dvojica ljudi i zatražila nešto od njega, a on im dade da jedu. Međutim, oni rekoše: "Posudi nam svoju ropkinju." Na te riječi Zubejr mahnu sabljom i jednim udarcem ih obojicu posiječe.

Ibn Tejmijsa veli: "Postoji mogućnost da ubojica tvrdi da ga je čovjek koga je ubio napao, pa da ga je on u samoodbrani ubio. Ako je ubijeni bio poznat kao dobar čovjek i ako je ubijen na mjestu koje ne ukazuje na to da je činio nešto sumnjivo, tvrdnje ubojice neće biti prihvaćene. A ako je ubijeni bio poznat kao grešnik, a ubojica kao dobar čovjek, nakon što se zakune da istinu govori, njegove riječi bit će prihvaćene, posebno ako se zna da ga je ubijeni prije toga napadao i provocirao."

Nadoknada za štetu koju je prouzrokovala vatra

Ako bi neko, kao što je to i uobičajeno, zapalio vatru, pa iskra odleti i zapali nekoga ili nečiji imetak, onaj ko je potpalio vatru neće nadoknađivati štetu.

Veki prenosi od Abdulaziza ibn Husajna, a on od Jahjaa ibn Jahjaa el-Gassana da je rekao: “Neki je čovjek potpalio sebi vatru, pa je iskra odletjela iz njegove kuće i zapalila nešto kod komšije. On napisa pismo Abdulazizu ibn Husajnu žaleći se na to, a on mu odgovori da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

الْمَجْمَاءُ جَبَّارٌ.

‘Rana koju napravi dromedar mimo je volje njegovog vlasnika.’ ‘A ja smatram da je vatra to učinila mimo njegove volje.’”

Uništavanje tuđih usjeva

Ako bi neko zalio svoje usjeve više nego što je to inače potrebno, pa dio vode pređe u tuđe usjeve i uništi ih, morat će nadoknaditi štetu. Ako bi naveo vodu preko nekog mjesta ne znajući da se tu nalaze tuđi usjevi, neće nadoknađivati štetu jer to nije učinio namjerno.

Potapanje broda

Ako bi neko imao brod kojim prevozi ljude i stoku, pa taj brod potone, a da on njegovo potonuće nije prouzrokovao svojim nemarom, neće nadoknađivati štetu koja nastane tom prilikom. Ako se to desi zbog njegovog nemara, nadoknadit će štetu.

Nadoknada štete koju načini liječnik

Učenjaci se slažu da ukoliko se čovjek koji ne poznaje medicinu upusti u liječenje nekoga pa mu zbog svoga neznanja nanese štetu, bit će odgovoran za svoje postupke i morat će nadoknaditi štetu koju je nanio. Razlog tome jeste to što se on u ovom slučaju smatra prijestupnikom, i šteta će biti nadoknađena iz njegovog imetka.

رَوَى عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ تَطَبَّبَ وَلَمْ يَلَمْ مِنْهُ قَبْلَ ذَلِكَ الطَّبِّ فَهُوَ ضَامِنٌ.

Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, a on od njegovog djeda, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se počne baviti liječenjem, a ne bude obučen za to morat će nadoknaditi štetu koju nanese."³⁵⁴

وَقَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ: حَدَّثَنِي بَعْضُ وَفِدِ الَّذِينَ قَدَّمُوا عَلَى أَبِي قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّمَا طَبِيبٍ تَطَبَّبَ عَلَى قَوْمٍ لَا يَعْرِفُ لَهُ تَطَبُّبٌ قَبْلَ
ذَلِكَ فَأَعْنَتْ فَهُوَ ضَامِنٌ.

Abdulaziz ibn Omer ibn Abdulaziz veli: "Neki ljudi koji su posjetili moga oca pripovijedali su mi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Koji god se čovjek počne baviti liječenjem, a ne bude se znalo da je on učio medicinu, pa nanese nekome štetu morat će tu štetu nadoknaditi.'"³⁵⁵

Međutim, ako liječnik koji je stručan pogriješi, neki učenjaci smatraju da treba platiti krvarinu, i, prema većini njih, krvarinu će platiti njegova rodbina. Neki pak smatraju da će se krvarina naplatiti iz njegovog imetka.

Propisivanje nadoknade kada su u pitanju greške prilikom liječenja propisano je kako bi se sačuvali nevini životi i kako bi liječnici bili odlučni da što savjesnije ispunjavaju svoje obaveze i kako bi preuzeli sve potrebne mjere prije liječenja.

Prenosi se od Malika da je on smatrao da u ovom slučaju liječnik neće snositi nikakve posljedice.

Šteta koju muž nanese svojoj ženi

Ako bi čovjek prilikom spolnog odnosa nanio štetu svojoj ženi, u slučaju da se radi o odrasloj ženi koja je u stanju imati spolni odnos, on neće nadoknađivati štetu³⁵⁶, a ako se radi o neodrasloj ženi koja inače nije u stanju imati spolni odnos, morat će platiti krvarinu.

³⁵⁴ Bilježe ga: Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madža.

³⁵⁵ Bilježi ga Ebu Davud.

³⁵⁶ Ovo je mišljenje Ebu Hanife i Ahmeda, dok Eš-Šafi i Malik pema jednoj predaji smatraju da će muž biti odgovoran.

Riječ “*ifda*” označava prostrano mjesto, a u ovom slučaju odnosi se na spolni odnos. Ova riječi spominje se u ajetu:

﴿وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾

“Kako biste mogli i oduzeti to kada ste jedno s drugim živjeli i kada su one od vas čvrstu obavezu uzele.”

Ova riječ može označavati i dodir.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَفْضَى أَحَدُكُمْ إِلَى ذَكَرِهِ فَلْيَتَوَضَّأْ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Kada neko od vas dodirne rukom svoj spolni organ, neka uzme abdest.”

Pod štetom, ovdje se misli na štetu koju joj nanese na njenom spolnom organu.

Zid se sruši i ubije čovjeka

Ako bi se zid nagnuo prema putu ili prema tuđem posjedu, a nakon toga pao na čovjeka i ubio ga, u slučaju da je od njegovog vlasnika prije toga traženo da ga popravi, a on to, iako je bio u stanju, ne učini, morat će nadoknaditi štetu. Ako to nije traženo od njega neće snositi nikakve posljedice.³⁵⁷

Ešheb prenosi od Malika da je on smatrao da ukoliko zid bude toliko nagnut da niko nije siguran da se neće srušiti na njega, njegov vlasnik bit će obavezan nadoknaditi štetu bez obzira da li ga je popravljao ili nije i bez obzira da li su tome prisustvovali svjedoci ili nisu.

Najpoznatije predanje od Ahmeda i Eš-Šafija jeste ono u kojem stoji da vlasnik zida neće snositi nikakve posljedice.

Nadoknada štete čovjeka koji je iskopao bunar

Ako bi neko iskopao bunar, i u njega padne čovjek, u slučaju da ga je iskopao na svom posjedu ili na tuđem posjedu uz dozvolu vlasnika tog posjeda, neće snositi nikakve posljedice zbog toga. Ako bi iskopao

³⁵⁷ Ovo je mišljenje učenjaka hanefijskog mezheba.

bunar na zemlji koju ne posjeduje ili bez dozvole vlasnika zemlje morat će nadoknaditi štetu ukoliko se desi. Štetu neće nadoknađivati ako bunar iskopa na svojoj zemlji ili uz dozvolu vlasnika zemlje ili u mjestu gdje niko ne živi, jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

الْبُرُّ جُبَارٌ.

“Upadanje u bunar mimo je volje čovjeka koji ga je iskopao”, tj. za čovjeka koji upadne u bunar ne treba se plaćati krvarina.

Malik veli: “Ako se bunar iskopa u mjestu gdje se inače kopaju bunari, onaj ko ga je iskopao neće snositi nikakve posljedice, a ako bi to učinio na nekom drugom mjestu, onda će biti odgovoran za štetu koja nastane. Ako bi neko zamolio čovjeka da se spusti u bunar ili popne na drvo, i on to učini, pa pogine zbog toga, onaj ko ga je zamolio neće snositi nikakve posljedice jer ga nije prisilio da to učini. Primjer toga jeste i situacija ako bi predstavnik vlasti unajmio nekog čovjeka da obavi sličan posao, pa taj čovjek pogine, u tom slučaju predstavnik vlasti ne bi snosio nikakve posljedice jer ga nije prisilio da to učini.”

Ako bi čovjek povjerio sebe ili svoje dijete čovjeku koji dobro pliva, ali se stjecajem okolnosti, uguši, plivač ne bi snosio nikakve posljedice.

Traženje dozvole za uzimanje hrane

Većina učenjaka smatra da nije dozvoljeno nikome pomusti tuđu ovcu bez dozvole njenog vlasnika. Ako bi zbog velike gladi bio prinuđen to učiniti, učinit će to i napiti se mlijeka, ali će kasnije platiti vlasniku. Isti je propis kada su u pitanju druge vrste hrane i plodova koji rastu na grani, jer ako je neko bio prisiljen to uzeti zbog gladi, to ne znači da vlasnik te hrane gubi pravo na nju.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِنَاحِدٍ مَاشِيَةٍ أَحَدٍ بَغَيْرِ إِذْنِهِ، أَيْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يُؤْتِيَ مَشْرَبَهُ فَتَكْسِرَ خِرَاتَهُ فَيَنْقِلَ مِنْهَا طَعَامَهُ وَإِنَّمَا تُخْزَنُ لَهُمْ ضُرُوعُ مَوَاشِيهِمْ أَطْعِمَانَهُمْ فَلَا يَحِلُّ لِنَاحِدٍ مَاشِيَةٍ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِهِ.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Neka niko ne muze tuđu ovcu bez dozvole njenog vlasnika. Zar biste željeli da vam neko dođe u vašu ostavu i uzme hranu koju ste u njoj ostavili. Vime ovce poput je ostave u kojoj se čuva mlijeko. Zato neka niko ne muze tuđu ovcu bez dozvole njenog vlasnika.”³⁵⁸

Eš-Šafi veli: “Onaj ko je zbog gladi bio prisiljen pomusti tuđu ovcu neće nadoknađivati štetu jer ga ta situacija oslobađa od odgovornosti zato što mu je, po Šerijatu, dozvoljeno to učiniti. A ako postoji dozvola, šteta se ne nadoknađuje.”

ZAKLINJANJE (*EL-KASAME*)

Riječ *kasame* u osnovi ima značenje ljepote. Međutim, ovdje se pod *kasame* misli na zakletvu i dolazi od infinitiva *kasem*.

Pod zaklinjanjem ovdje se misli na situaciju da neki čovjek bude ubijen, ali se ne zna ko ga je ubio. Od skupine ljudi za koje se može pretpostaviti da bi mogli imati veze s ubojstvom traži se da se zakunu da ga nisu oni ubili pod uvjetom da postoji opravdana sumnja na njih, npr. da je čovjek ubijen među narodom s kojim je bio u neprijateljstvu, ili npr. da se skupina ljudi osami u kući ili u pustinji, pa jedan od njih bude ubijen, ili da čovjek bude pronađen mrtav, a u njegovoj blizini drugi čovjek uprskan krvlju.

Ako se desi da ubijeni bude pronađen u nekom mjestu, ili na putu koji vodi u to mjesto ili u blizini toga mjesta, zakletva će biti tražena od stanovnika tog mjesta. Ako njegov leš bude pronađen između dva mjesta, zakletva će se tražiti od stanovnika mjesta koje je bliže ubijenom.

Način zaklinjanja jeste sljedeći: nasljednik ubijenog izabrat će pedeset ljudi iz tog mjesta da se zakunu Allahom, dž.š., da ga nisu ubili niti da znaju ko ga je ubio.

Ako se zakunu, bit će oslobođeni od plaćanja krvarine, a ako se

³⁵⁸ Bilježi ga Malik od Nafija.

odbiju zakleti, svi stanovnici tog mjesta bit će obavezni platiti krvarinu. Ako se ne mogne odrediti od kojih će se ljudi, tj. stanovnika jednog ili drugog mjesta, tražiti zaklinjanje, krvarina će biti plaćena iz državne kase.

Arapski zakon koji je islam potvrdio

U predislamsko doba ovakav način zaklinjanja prakticirao se među Arapima, a kada je došao islam, potvrdio je taj zakon.

Mudrost koja se krije u tome jeste to što se na ovaj način štite nevini životi, a krv ubijenog ne biva uzalud.

Ibn Abbas, r.a., pripovijeda o prvom slučaju u doba džahilijeta, kada se desilo ovakvo zaklinjanje, pa kaže: "Čovjek iz plemena Kurejš unajmio je čovjeka iz porodice Benu Hašim da ode s njim u pustinju kako bi mu pomogao oko deva. Kada su otišli u pustinju, pored njih prođe drugi čovjek iz Benu Hašima kome su bili popucali kaiševi na tovaru, pa reče: 'Daj mi povodac jedne od deva kako bih privezao tovar; neće ti deva pobjeći.' On mu dade povodac, i ovaj svezao tovar. Kada se smrknulo, sve su deve bile svezane osim jedne deve, pa vlasnik deva upita: 'Zbog čega ova deva nije svezana?' Ovaj odgovori: 'Ona nema povoca.' Kurejšija upita: 'Pa gdje je njen povodac?', pa snažno udari štapom ovog čovjeka. Pored njega prođe neki čovjek iz Jemena pa ga Hašimija upita: 'Hoćeš li prisustvovati ovogodišnjem hadžu u Meki?' Jemenac odgovori: 'Neću, ali postoji mogućnost i da odem.' Hašimija upita: 'Hoćeš li, ako nekada odeš u Meku prenijeti moju poruku...?' Jemenac reče: 'Hoću.' Hašimija reče: 'Kada dođeš u Meku, poviči: 'O Kurejšije!' Ako ti se odazovu, onda poviči: 'O Hašimije!' Ako ti se odazovu, pozovi Ebu Taliba i obavijesti ga da me je ovaj ubio zbog devinog povoca.' Nakon toga Hašimija umrije. Kada je onaj koji ga je bio iznajmio došao u Meku, došao mu je Ebu Talib i upitao: 'Šta je s našim rođakom?' Ovaj odgovori: 'Razbolio se pa se sam se lijepo brinuo o njemu, i kada je umro, ukopao sam ga.' Ebu Talib reče: 'Tome smo se od tebe i nadali.' Nakon nekog vremena onaj Jemenac dođe u Meku na hadž pa povika: 'O Kurejšije.' Oni odgovoriše: 'Mi smo

Kurejšije! Čovjek zatim povika: 'O Hašimije!' Oni odgovoriše: 'Mi smo Hašimije.' Čovjek upita: 'Gdje je Ebu Talib? Pokazaše na Ebu Taliba i rekoše: 'Ovo je Ebu Talib.' Čovjek reče: 'Vaš me je rođak zadužio da vam prenesem poruku da ga je ovaj ubio zbog povoca deve.' Ebu Talib otiđe kod Kurejšije i reče mu: 'Izaberi jednu od tri stvari: plati kao krvarinu stotinu deva jer si ubio našeg rođaka, ako hoćeš, neka se pedeset tvojih rođaka zakunu da ga nisi ubio, a ako i to odbiješ, mi ćemo te za odmazdu ubiti.' Kada su njegovi rođaci došli i kada ih je on obavijestio o čemu se radi oni rekoše: 'Zaklet ćemo se.' Ebu Talibu dođe žena Hašimijka koja je bila udata za Kurejšiju i s kojim je imala djecu, pa reče: 'Ebu Talibe, željela bih da se moj sin uvrsti u ovih pedeset koji se trebaju zakleti, ali da on umjesto zakletve dadne dvije deve i da se ne zaklinje kao ostali.' Ebu Talib pristade na ovaj prijedlog. Nakon toga mu dođe neki čovjek i reče: 'Ovih pedeset ljudi žele da se zakunu umjesto da daju stotinu deva tako da će svaki od njih sačuvati dvije deve. Ja ti, evo, dajem dvije deve i ne želim da se zaklinjem kao oni, pa primi ono što sam ti dao.' Preostalih četrdeset osam dođoše i zakleše se.'" Ibn Abbas, r.a., dalje veli: "Nije prošla ni godina dana, a niko od ovih četrdeset osam nije ostao živ, svi su pomrli."

Razilaženje učenjaka o pitanju ovakvog zaklinjanja

Učenjaci se razilaze o obaveznosti pristupanja ovakvom načinu zaklinjanja.

Većina učenjaka smatra da je to obavezno.

Međutim, jedna skupina učenjaka kaže: "Nije dozvoljeno suditi pomoću ovakvog zaklinjanja."

Ibn Rušd u svom djelu *Bidajetul-mudžtehid* veli: "Što se tiče obaveznosti prakticiranja ovakvog zaklinjanja, to je mišljenje koje zastupa većina učenjaka, a među njima: Malik, Eš-Šafi, Ebu Hanifa, Ahmed, Sufjan, Davud i njihovi učenici. Skupina učenjaka, a među njima: Salim ibn Abdullah, Ebu Kulaba, Omer ibn Abdulaziz i Ibn Alija kažu: 'Nije dozvoljeno prakticirati ovakvo zaklinjanje.' Dokaz većine učenjaka jeste

predanje koje prenose Huvejsa i Muhajsa, a za koje se svi učenjaci slažu da je vjerodostojno s tim što se razilaze u mišljenju kada se radi o tekstu tog predanja. Dokaz onih koji tvrde suprotno jeste to što se, prema njima, ovakav postupak suprotstavlja osnovama Šerijata o ovom pitanju, a s čime se svi slažu, npr:

osnova u Šerijatu jeste da se niko ne zaklinje osim za ono za što je siguran i što je vidio. Ako je to tako, pa kako onda da se rođaci ubojice zaklinju, a za vrijeme ubojstva oni su bili u drugom mjestu. Zbog toga El-Buhari bilježi predanje Ebu Kilabe, koji prenosi da je Omer ibn Abdulaziz jednog dana pokazao svoj prijestol ljudima, a nakon toga im je dozvolio da uđu kod njega, pa ih je upitao: 'Šta mislite o zaklinjanju zbog ubojstva?' Ljudi ušutješe, a zatim rekoše: 'Smatramo da je zaklinjanje odmazda koju su prakticirale prijašnje halife.' Omer bin Abdulaziz reče: 'Ebu Kilaba, šta ti kažeš?' Ebu Kilaba reče: 'Vladaru pravovjernih, oko tebe su najčasniji Arapi i zapovjednici vojski. Šta misliš, ako bi pedeset ljudi posvjedočilo za nekog čovjeka da je učinio blud u Damasku, ali ga oni nisu vidjeli, da li bi ga kamenovao zbog toga?...' Omer odgovori: 'Ne bih.'

Ebu Kilaba upita: 'Šta misliš ako bi pedeset ljudi posvjedočilo protiv nekog čovjeka da je ukrao u Homsu, ali ga oni nisu vidjeli, da li bi mu odsjekao ruku zbog toga?...' Omer odgovori: 'Ne bih.'

U neki predanjima stoji da je rekao: "Kako to da činiš odmazdu nad čovjekom zbog toga što pedeset ljudi svjedoči protiv njega da je počinio ubojstvo, ali ga oni nisu vidjeli." Zbog toga, Omer je napisao svojim namjesnicima da, kada se radi o ovom zaklinjanju, zahtijevaju svjedočenje dvojice ljudi koji trebaju posvjedočiti da je dotični čovjek počinio ubojstvo i da tek onda izvrše odmazdu, ali da ne izvršavaju odmazdu zbog zakletve pedeseterice ljudi koji se zakunu za ono što nisu vidjeli.

Ovi učenjaci također kažu da je osnovno učenje Šerijata da onaj ko nešto tvrdi mora donijeti dokaz, a onaj ko niječe mora se zakleti.

Jedan od njihovih dokaza jeste i to što oni ne shvaćaju iz hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je on odredio da se prakticira ovo

zaklinjanje, nego je to bila praksa ljudi u doba džahilijeta, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na blag način pokušao pojasniti im kako to nije obavezno prakticirati jer postoji propis koji je donio Šerijat. Zbog toga je jednom prilikom upitao ensarije: "Hoćete li se zakleti s pedeset zakletvi?"

Oni su odgovorili: "Kako da se zakunemo za ono što nismo vidjeli!?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: "Hoćete li da se umjesto vas zakunu jevreji?" Oni odgovoriše: "Kako da prihvatimo zakletve nevjerničkog naroda?"

Ovi učenjaci vele: "Da je sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bio da se zakunu za ono što nisu vidjeli, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao bi im: "To je moj sunnet."

Ako ova predanja jasno ne ukazuju na to da treba prakticirati ovo zaklinjanje te da se to može tumačiti na razne načine, onda je preče prakticirati ono što je osnovno učenje Šerijata.

Što se tiče učenjaka koji smatraju da ovo treba prakticirati, posebno imama Malika, on smatra da je to sunnet koji je jedinstven i koji specificira osnovno učenje Šerijata, kao što je to slučaj i s ostalim sličnim sunetima koji nešto specificiraju. Malik smatra da je razlog prakticiranja ovog običaja to što su ubojstva postala česta pojava, a bilo je teško naći nekoga ko bi svjedočio za ubojice, jer su ubojice uglavnom to činile na osamljenim mjestima, tako da je ovo postalo praksa kako bi se sačuvala nevina krv. Međutim, onda se u ovo može svrstati i drumsko razbojništvo kao i krađa jer je i u ovim slučajevima teško pronaći svjedoka. Zbog toga, imam Malik dozvoljava da oni od kojih je oduzet imetak svjedoče protiv onih koji su im ga oduzeli iako se oni smatraju stranom koja tuži.

DISKRECIONO PRAVO SUDIJE (*TAZIR*)

Definicija

Riječ "*tazir*" može imati značenje "veličanje" ili "potpomaganje". Allah, dž.š., u jednom ajetu veli:

﴿تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ﴾

"...da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete"³⁵⁹, tj. da ga veličate i pomognete.

Ova riječ može označavati i ponižavanje, tj. kažnjavanje zbog učinjenog prijestupa i grijeha.

U šerijatskoj terminologiji ova riječ označava: odgojnu mjeru zbog učinjenog prijestupa za koji nije određena jasna šerijatska kazna niti kefareti, iskup.

Naime, tazir je odgojna mjera koju određuje predstavnik vlasti zbog učinjenog prijestupa ili grijeha za koje u Šerijatu nije predviđena konkretna kazna ili je određena, ali se nisu ispunili svi potrebni uvjeti da bi ta kazna bila izvršena. Primjer toga jeste nedozvoljeni seksualni kontakt, ali ne u spolni organ, ili krađa nečega zbog čega se ne odsijeca ruka, zločin za koji se ne izvršava odmazda, lezbijstvo, potvaranje za nešto drugo mimo bluda. Razlog tome jeste što postoje tri vrste grijeha:

1. grijeh za koji je predviđena tačna šerijatska kazna, ali nije propisan kefareti, iskup, za taj grijeh. Ovdje se radi o šerijatskim kaznama o kojima smo prethodno govorili;

2. grijesi za koje su propisani kefareti, iskupi, ali nisu predviđene šerijatske kazne, npr. spolni odnos za vrijeme posta u mjesecu ramazanu, spolni odnos dok je hadžija još pod ihramima;

3. grijesi za koje nije predviđen ni kefareti niti šerijatska kazna, tako da se prakticira tazir, kazna koja nije tačno određena.

³⁵⁹ El-Feth, 9.

Šerijatska utemeljenost

Dokaz za šerijatsku utemeljenost tazira jeste predanje Behza ibn el-Hakima, od njegovog oca, a on od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se zatvori neki čovjek na osnovu sumnje.³⁶⁰

عَنْ هَانِيٍّ بْنِ نِيَّارٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا تَجْلِدُوا فَوْقَ عَشْرَةِ
أَسْوَاطٍ إِلَّا فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ تَعَالَى.

Hani ibn Nijar, r.a., prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: “Nemojte određivati više od deset udaraca bičem osim za kaznu za prijestup za koji je u Šerijatu predviđena veća šerijatska kazna.”³⁶¹

Prenosi se da je Omer ibn el-Hattab, r.a., prakticirao tazir kao odgojnu mjeru; nekima je brijao glavu, neke protjerivao, a nekima određivao udarce bičem, naređivao je da se spale bačve ljudi koji su proizvodili alkohol, spaljivao je sela koja su se bavila prodajom alkohola. Naredio je da se zapali dvorac Sa'da ibn Ebu Vekkasa, r.a., u Kufi, jer se u njemu izolirao od svojih podanika.

Naredio je da se napravi poseban bič za one koji zaslužuju da budu bičevani, uveo je zatvorsku kaznu, naredio je da se bičuje žena koja je naricala.

Trojica imama u mezhebiga smatraju da je prakticiranje tazira obavezno.

Eš-Šafi veli: “To nije obavezno.”

³⁶⁰ Bilježe ga: Ebu Davud, Et-Tirmizi, En-Nesai i El-Bejhcki, a El-Hakim ga ocjenjuje vjerodostojnim.

³⁶¹ Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

Mudrost koja se krije u propisivanju tazira i razlika između njega i šerijatske kazne — hada

Islam je propisao tazir kao odgojnu mjeru za grešnike i prijestupnike. Mudrost koja se krije u njemu ista je kao i kod propisivanja šerijatskih kazni, a o tome smo prethodno govorili. Razlika između tazira i šerijatske kazne jeste u tri stvari:

1. kada se radi o šerijatskim kaznama, svi ljudi budu kažnjeni na isti način, ali kada se radi o taziru, te kazne su različite.

Ako se npr. desi da neki častan i plemenit čovjek pogriješi, njemu se može i oprostiti, a ako bude i kažnjen, njegova kazna treba biti manja od kazne za nekoga drugog koji nije častan i ugledan poput njega.

رَوَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اقْبَلُوا ذَوِي الْهَيْئَاتِ عَثَرَاتِهِمْ إِلَّا الْحُدُودَ.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Pravite razliku u kažnjavanju osim ako se radi o šerijatskim kaznama”³⁶², tj. ako se desi da čovjek koji nije poznat po zlu i griješenju pogriješi, ili učini neki manji grijeh ili se desi da prvi put pogriješi, nemojte ga kažnjavati. Ako baš mora biti kažnjen neka to bude blaža kazna;

2. ako se radi o šerijatskim kaznama nakon što stvar bude predložena predstavniku vlasti, nije dozvoljeno zauzimati se za oslobođenje od kazne. Međutim, ako je u pitanju tazir, to je dozvoljeno;

3. ako se desi da neko umre prilikom kažnjavanja putem tazira, za njega će biti plaćena krvarina. Omer, r.a., prepao je neku ženu koja je bila trudna, pa je ona pobačila i on je platio krvarinu³⁶³ za to dijete.³⁶⁴

Ebu Hanifa i Malik kažu: “Krvarina neće biti plaćena niti će onaj ko je izvršavao kaznu snositi ikakve posljedice jer su tazir i šerijatska kazna glade ovoga jednaki.”

³⁶² Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, En-Nesai i El-Bejheki.

³⁶³ Dio uleme smatra da se u tom slučaju krvarina isplaćuje iz državne kase, dok drugi dio smatra da je to obaveza rodbine predstavnika vlasti.

³⁶⁴ Neki kažu da će krvarina biti plaćena iz državne blagajne a neki pak smatraju da će krvarinu platiti rodbina ubojice.

Način kažnjavanja putem tazira

Tazir može biti riječima, npr, grdnja, korenje, savjetovanje, a može biti i fizičko kažnjavanje, shodno tome kako to situacija zahtijeva. Ova kazna može se sastojati od udaranja, zatvaranja, vezivanja, protjerivanja, izoliranja, prekidanjem kontakta i sl.

وَرُوِيَ أَنَّهُ أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمُخَنَّثٍ قَدْ خَضَبَ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا بَالُ هَذَا؟ فَقَالُوا: يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ. فَأَمَرَ بِهِ فَنُفِيَ إِلَى التَّعْيِيقِ. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَقُولُهُ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي نَهَيْتُ عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّينَ.

Prenosi se da je pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden ženskonja, koji je obojio ruke i noge kanom, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: “Šta je s ovim čovjekom.” Odgovoriše: “Želi sličiti ženama.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi da ga protjeraju u mjesto En-Neki.’ Ashabi upitaše: “Allahov Poslaniče, zar ga nećemo ubiti?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Zabranjeno mi je ubijati one koji obavljaju namaz.”

U slučaju *tazira* nije dozvoljeno da se kažnjava brijanjem brade, rušenjem kuća, uništavanjem vrtova i usjeva, plodova i sječom drveća. Isto tako, nije dozvoljeno odsijecanje nosa, uha, jagodica prstiju, jer se to ne prenosi kao praksa ashaba.

Kažnjavanje tazirom s više od deset udaraca bičem

Prethodno smo naveli hadis koji prenosi Hani ibn Nijar, r.a., u kojem se zabranjuje da se u taziru kažnjava s više od deset udaraca bičem.

Ovo mišljenje prakticiraju imam Ahmed, El-Lejs, Ishak i skupina učenjaka šafijskog mezheba. Oni kažu: “Nije dozvoljeno kažnjavanje s više od deset udaraca bičem jer je Šerijatom to ograničeno.”

Malik, Eš-Šafi, Zejd ibn Alija i dr., smatraju da je dozvoljeno kažnjavanje i s više od deset udaraca bičem, ali da taj broj ne smije prelaziti najveću šerijatsku kaznu kada se radi o bičevanju.

Jedna skupina učenjaka kaže: “Kada se radi o kažnjavanju tazirom zbog nekog grijeha, ono ne smije biti jednako šerijatskoj kazni. Zbog krađe koja se desi s mjesta koje nije zaštićeno ne odsijeca se ruka niti se zbog vrijeđanja kažnjava kao za potvoru.”

Neki kažu: “Predstavnik će vlasti na osnovu svoje procjene odrediti visinu kazne shodno veličini prijestupa.”

Pogubljenje prilikom kažnjavanja tazirom

Neki učenjaci dozvoljavaju da se kao kazna tazirom odredi i smrtna kazna, a drugi pak smatraju da je to zabranjeno. Ibn Abidin prenosi da je Ibn Tejmijja rekao: “Prema osnovama hanefijskog mezheba zbog prijestupa za koji inače nije predviđena smrtna kazna, kao što je ubistvo tupim predmetom, zatim nemoral koji se počne širiti, predstavnik vlasti ima pravo odrediti smrtnu kaznu počiniocu tog grijeha. Isto tako, imat će pravo izreći kaznu veću od hada – šerijatski precizirane kazne, ako ocijeni da bi to postiglo opću korist.”

Oduzimanje imetka kao kazna tazirom

Dozvoljeno je prilikom kažnjavanja tazirom oduzimanje imetka. Ovo je mišljenje Ebu Jusufa i Malika.

Autor djela *Muinul-bukeam* veli: “Ko smatra da je novčana kazna derogirana pogriješio je, prema učenju sva četiri mezheba, jer za to nema nikakva dokaza. Onome ko to tvrdi nije lahko dokazati da je taj propis derogiran jer nema kao dokaz ni sunnet niti konsenzus učenjaka koji bi ukazivao na ispravnost toga mišljenja. Jedino može reći: ‘Po našem mišljenju to nije dozvoljeno.’”

Ibn el-Kajjim veli: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaznio je neke tako što im je uskratio njihov dio ratnog plijena i naredio je da se onaj ko spriječi davanje zekata kazni tako što će mu se oduzeti pola imetka. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ أَعْطَاهَا مُؤْتَجَرًا فَلَهُ أَجْرُهَا وَمَنْ مَنَعَهَا فَإِنَّا أَخَذُوهَا وَشَطَرُ مَالِهِ عَزْمَةٌ مِنْ عَزَمَاتِ رَبِّنَا .

‘Ko dadne zekat drage volje imat će nagradu za to. A ko spriječi davanje zekata bit će kažnjen za to i oduzet će mu se pola imetka. To je jedna od odredbi našega Gospodara.’”³⁶⁵

Kažnjavanje tazirom isključivo je pravo predstavnika vlasti

Sprovođenje kažnjavanja tazirom na sebe će preuzeti predstavnik vlasti jer on zastupa opće interese muslimana.

U djelu *Subulus-selam* stoji: “Jedino predstavnik vlasti ima pravo kažnjavati tazirom. Izuzetak su tri slučaja:

1. otac, on ima pravo kažnjavati svoje maloljetno dijete kako bi ga odgojio i odvratio od lošeg ponašanja. Ono što se može zaključiti jeste to da i majka ima pravo na to sve dok se brine o tom djetetu. Naređivat će mu obavljanje namaza, udarat će ga zbog njegovog izostavljanja. Otac neće imati pravo kažnjavati svoje punoljetno dijete pa makar i griješilo;

2. vlasnik roba, on će imati pravo kažnjavati svoga roba kada se ogriješi prema njemu ili kada načini prijestup prema Allahu, dž.š., i ovo je mišljenje najispravnije;

3. muž, on će imati pravo kažnjavati svoju ženu zbog neposlušnosti, kao što to jasno stoji u Kur’anu. Hoće li imati pravo da je udara zbog izbjegavanja namaza i sl.? Ono što se može zaključiti jeste to da će imati pravo na to ukoliko savjetovanje i prijetnje ne budu dovoljni, jer je to sprečavanje zla a muž je zadužen sprečavati činjenje zla svojom rukom, jezikom i da to prezire srcem. Ovdje se misli na prve dvije stvari. Isto tako, učitelju je dozvoljeno kažnjavati učenike.”

³⁶⁵ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai.

Nadoknada štete koja nastane prilikom kažnjavanja

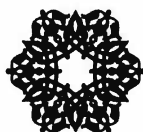
Otac koji odgaja svoje dijete neće snositi nikakve posljedice zbog toga. Isti je slučaj i s mužem koji kažnjava svoju ženu.

Ni predstavnik vlasti neće biti odgovoran za eventualnu štetu. Odgovorni će biti u slučaju da pretjeraju i učine više od onog što je potrebno. Ako pretjeraju, smatrat će se prijestupnicima i morat će nadoknaditi štetu koju su nanijeli.

MIR U ISLAMU

MIR U ISLAMU

Mir je, uistinu, jedno od načela čije je korijene islam uronio duboko u muslimanska srca, tako da je postao dio njihovog bića i jedna od njihovih vjerskih dogmi.

Islam je, otkako mu je prva zora svanula i svjetlost zasjala, odaslao probojan glas dunjalučkim horizontima pozivajući na mir i postavljajući razborit plan kojem vodi čovječanstvo.

Islam voli život, smatra ga svetim i privoljava ljude da ga vole. Zbog toga ih i oslobađa od straha i iscertava im idealan način po kojem bi čovječanstvo živjelo usmjereno ka vlastitim ciljevima izobilja i napretka, zaklonjeno dubokim hladom sigurnosti.

Termin *islam* (pokornost), koji ova vjera, uzgred rečeno, nosi kao vlastito ime, deriviran je iz istog korijena kao i riječ *selam* (mir), jer oba termina teže ka istom: donijeti smirenost, sigurnost i spokoj. Jedno od imena Gospodara ove vjere jeste *Selam*, jer On ljudima daje sigurnost kroz načela koja im je propisao i planove i metode koje im je iscertao.

Nosilac ovog poslanstva ujedno je i nosilac zastave mira, zato što on čovječanstvu donosi uputu, svjetlost, dobro i istinu. On o sebi govori, kazujući:

إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ.

“Ja sam samo milost poklonjena.”

Kur'an o njegovom poslanstvu kazuje:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

“A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali.”¹

Muslimanski pozdrav koji spaja srca, ojačava veze i vezuje čovjeka za brata mu čovjeka jeste selam.

Allahu su najpreči i najbliži oni ljudi koji prvi nazivaju selam.

Doprinošenje miru u svijetu i njegovo širenje dio je vjerovanja.

Allah je tu riječ učinio pozdravom muslimana kako bi obznanio da je njihova vjera vjera mira i sigurnosti i da su oni zagovarači mira i njegovi ljubitelji.

U jednom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ السَّلَامَ تَحِيَّةً لِّأُمَّتِنَا، وَأَمَانًا لِأَهْلِ دِينِنَا .

“Allah je mir učinio pozdravom našeg ummeta, a garancijom sigurnosti zimijama.”²

Čovjeku ne dolikuje da razgovara s drugim čovjekom prije nego što mu nazove selam. Poslanik islama, s.a.v.s., kaže:

السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ.

“Selam prethodi razgovoru.”

Uzrok tome leži u činjenici da je selam sigurnost, a razgovor dolazi samo nakon sigurnosti.

Musliman je dužan da prilikom obraćanja svome Gospodaru uputi selam Poslaniku, s.a.v.s., sebi samome i svim dobrim Allahovim robovima. Kada završi sa svojim dovama i pristupi svakodnevnom životu, pristupa mu iz mira, milosti i blagodarenosti.

Čak i na bojnom polju, ako bi neprijateljski ratnik svojim jezikom izgovorio riječ *mir*, obaveza je prestati boriti se protiv njega.

Allah, dž.š., kaže:

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَن آتَىٰ إِلَيْكُمُ السَّلَامُ لَسْتَ مُؤْمِنًا﴾

¹ El-Enbija, 107.

² Zimije su nemuslimani koji žive u okrilju islamske države (prim. prev.).

“I onome ko vam nazove selam ne recite: ‘Ti nisi vjernik!’”³

Selam je Allahov pozdrav vjernicima:

﴿تَحِيَّاتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ﴾

“A na Dan kad oni pred Njega stanu, On će ih pozdraviti: ‘Mir vama!’”⁴

Selam je pozdrav koji će meleci na ahiretu upućivati ljudima:

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ﴾

“I meleci će im ulaziti na vrata svaka: ‘Mir neka je vama!’”⁵

Smještaj dobrih robova bit će kuće sigurnosti i mira:

﴿وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ﴾

“Allah poziva u kuću mira.”⁶

﴿لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾

“Njih čeka Kuća blagostanja u Gospodara njihova.”⁷

Stanovnici će Dženneta isključivo riječi mira slušati i jezikom mira govoriti:

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا * إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾

“U njima neće slušati prazne besjede ni govor grešni, nego samo riječi: ‘Mir, mir!’”⁸

Mnogostrukost ponavljanja ove riječi, selam, na ovakav način, uz okruženje vjerske produhovljene atmosfere, prirodno je da razbudi sva osjetila i usmjeri misli i poglede ka ovom velikom i veličanstvenom načelu.

³ En-Nisa, 94.

⁴ El-Ahzab, 44.

⁵ Er-Ra'd, 23-24.

⁶ Junus, 25.

⁷ El-En'am, 127.

⁸ El-Vakia, 25-26.

Stremljenje islama ka idealizmu

Islam zahtijeva pravdu, a zabranjuje nepravdu. Svojim veličanstvenim učenjima i uzvišenim vrijednostima, kao što su ljubav, milost, međusobno potpomaganje, nesebičnost, žrtvovanje, skromnost, nastoji život učiniti nježnijim, srca milostivijim i unijeti bratstvo među ljude.

On, uz sve navedeno, uvažava čovjekov razum, cijeni čovječansku misao te intelekt i misao čini jednima od sredstava međusobnog razumijevanja i uvjeravanja.

Islam nikoga ne prisiljava na neko određeno religijsko uvjerenje i nikoga ne tjera da vjeruje u posebnu teoriju o bitku, prirodi ili čovjeku. Čak je i o pitanju vjerske problematike donio odluku: *“U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti”*. Njegovo je sredstvo ophođenja upotrebljavanje razuma i misli te gledanje u stvari koje je Allah, dž.š., stvorio. Allah, dž.š., kaže:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ * قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

“U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti – pravi se put jasno razlikuje od zablude!”⁹

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَن فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾

“Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi doista bili svi vjernici. Pa zašto onda ti da nagoniš ljude da budu vjernici?”

﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْهَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾

“Nijedan čovjek nije vjernik bez Allahove volje; a On kažnjava one koji neće da razmisle?”

﴿قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنَّذْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

“Reci: ‘Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!’ – A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje.”¹⁰

⁹ El-Bekara, 256.

¹⁰ Junus, 99-101.

Zadaća Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zahtijevala je od njega samo da bude prenosilac onoga što mu Allah objavljuje i pozivač Njegovoj vjeri. Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَمُبَشِّراً وَنَذِيراً وَدَاعِياً إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجاً مُنِيراً﴾

“O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje, da – po Njegovom naređenju – pozivaš k Allahu, i kao svjetiljku koja sija.”¹¹

LJUDSKI ODNOSI

Islam se ne zaustavlja samo na uzdizanju i slavljenju ovog načela, nego formira kontakt među pojedincima, zajednicama i državama, kontakt mira i sigurnosti. U tome su jednaki međusobni odnosi muslimana i odnosi muslimana prema drugima. Slijedi objašnjenje.

Međusobni odnosi muslimana

Islam je došao kako bi spojio srce uz srce i pridodao saf safu, uzimajući za cilj uspostavljanje jednog bića, a štiteći se od činjenica razjedinjavanja i slabljenja te uzroka neuspjeha i poraza, kako bi to jedinstveno biće dobilo moć za realizaciju viših ciljeva, plemenitih namjera i dobrih želja s kojima je došlo najveličanstvenije poslanstvo: robovanje Allahu, dž.š., uzdizanje Njegove riječi, uspostavljanje istine, izvršavanje dobra, te borba koja za cilj ima uspostavljanje načela u čijem hladu žive ljudi, bezbrižni.

On, zbog svega toga, formira veze i spojeve između jedinki društva kako bi stvorio i podržao takvu egzistenciju.

Te veze posebne su po tome što je riječ o duhovnim vezama, sklonim razvijanju i opstanku, a ne poput drugih, materijalnih činilaca vezivanja koji prestaju postojati nestankom svojih motiva i prekidaju se prekidom potrebe za njima.

¹¹ El-Ahzab, 45-46.

Uistinu, ove su veze jače i od krvnih, i od rasnih, i od jezičkih, i od domovinskih, i od interesnih i bilo kojih drugih međuljudskih veza.

U prirodi je ovih veza da među muslimanima načini snažne međuodnose i uspostavi život kojem je razjedinjavanje strano i koji je daleko od razilaženja.

Prva od tih duhovnih veza jeste veza vjerovanja. Ona je jezgro oko kojeg se okuplja muslimanska zajednica. Vjerovanje kod muslimana pravi jače bratstvo i od bratstva po porijeklu.

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾

“Vjernici su samo braća.”¹²

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ﴾

“A vjernici i vjernice prijatelji su jedni drugima.”¹³

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ .

“Musliman je muslimanu brat.”

Priroda je vjerovanja takva da ono spaja, a ne razdvaja, ujedinjuje, a ne razbija:

الْمُؤْمِنُ إِفْرَ مَالُوفٍ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ .

“Vjernik je prisan i druželjubiv. Nema dobra u čovjeku koji se ne upoznaje i ne biva upoznat.”

Vjernik je svome bratu potpora:

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا .

“Muslimani su poput građevine, jedan drugog podupiru.”

Vjernik osjeća ono što i njegov brat, gaji iste emocije, raduje se njegovoj radosti, tuguje zbog njegove tuge, smatra da je dio njega:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِهِمْ وَتَرَاحِمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالْحَمَى وَالسَّهَرِ .

¹² El-Hudžurat, 10.

¹³ Et-Tevba, 71.

“Vjernici svojom međusobnom ljubavlju, samilošću i osjećajnošću podsjećaju na tijelo: kada se jedan njegov organ požali, ostatak tijela odaziva mu se temperaturom i nesanicom.”

Islam toj povezanosti daje podršku i tu vezu ojačava pozivom ka zbijanju u džemaat i organiziranosti na putu kojim vodi.

Islam zabranjuje sve u čijoj je prirodi da ponižava snagu zajednice i slabi njenu čvrstinu, tako da je džemaat uvijek pod Allahovim pokroviteljstvom i Njegovom zaštitom:

يَدُ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ، وَمَنْ شَذَّ، شَذَّ فِي النَّارِ.

“Allahova ruka je uz džemaat, a ko zastrani u vatru je zastranio.”

Džemaat je za čovjeka prirodni disajni put i zbog toga predstavlja milost:

الْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ.

“Džemaat je milost, a razjedinjavanje je kazna.”

Džemaat je, koliko god bio malen, u svakom slučaju bolji od samoće. Što je džemaat veći, bolji je i manje griješi. Poslanik, s.a.v.s., kaže:

الْإِثْنَانِ خَيْرٌ مِنْ وَاحِدٍ، وَالثَّلَاثَةُ خَيْرٌ مِنَ الْإِثْنَيْنِ، وَالْأَرْبَعَةُ خَيْرٌ مِنَ الثَّلَاثَةِ، فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَجْمَعَ أُمَّتِي إِلَّا عَلَى هُدًى.

“Dvojica su bolja od jednog, trojica od dvojice, a četverica od trojice, tako da vam je džemaat obaveza, jer će Allah, dž.š., moj ummet okupiti samo oko istine.”

Svi islamski obredi izvršavaju se samo u džemaatu. Poslanikov je sunnet da se namaz klanja u džemaatu, i takav namaz bolji je od namaza pojedinca dvadeset i sedam puta. Zekat predstavlja saradnju između bogatih i siromašnih. Post je zajedničko učešće i solidarnost u gladi u jednom određenom vremenskom periodu. Hadž je opće okupljanje svih muslimana jednom u godini. Oni dolaze sa svih strana Zemlje radi najsvetije namjere:

وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ الْقُرْآنَ وَيَدَارِسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ
السَّكِينَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِي مَلَأَ عِنْدَهُ.

“Uvijek kada se okupe ljudi u jednoj od Allahovih kuća kako bi učili Kur'an i između sebe ga proučavali, spustit će se na njih smiraj, okružiti će ih milost i Allah će ih kod Sebe na zboru spomenuti.”

Božiji Poslanik, s.a.v.s., vodio je brigu o tome da se muslimani skupljaju, čak i formalno. Jednog dana ugledao ih je kako sjede rastrkani pa im je rekao da se skupe, te se toliko skupiše da je svoju haljinu po njima pružio, prekrila bi ih.

Ako je džemaat ta snaga koja štiti Allahovu vjeru i čuva muslimanski svijet, onda je razjedinjavanje ono što ubija i vjeru i dunjaluk. Islam je razjedinjavanje najstrože zabranio, jer ono predstavlja otvoren put porazu. Islamu ni s jedne strane nije došlo toliko štete, gubitka, poniženja i ostalih nedaća kojima je izložen, koliko od razjedinjavanja koje odnosi snagu muslimana i koje sprečava njeno razvijanje.

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

“I ne budite kao oni koji su se razjedinili i u mišljenju podvojili kad su im već jasni dokazi došli, njih čeka patnja velika.”¹⁴

﴿وَلَا تَنَارَعُوا فَنَفْسَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾

“I ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali.”¹⁵

﴿وَأَعِصُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا، وَلَا تَفَرَّقُوا﴾

“Svi se čvrsto Allahova užeta držite i nikako se ne razjedinjujte.”¹⁶

﴿وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيْعًا﴾

“I ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili.”¹⁷

¹⁴ Alu Imran, 105.

¹⁵ El-Enfal, 46.

¹⁶ Alu Imran, 103.

¹⁷ Er-Rum, 31-32.

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾

“Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili”¹⁸

لَا تَخْتَلِفُوا، فَإِنْ مَن كَانَ قَبْلَكُمْ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا

“Ne razjedinjujte se, jer oni koji su živjeli prije vas razjedinili su se pa su bili uništeni.”

Džemaat se može održati čvrstim samo ako svaki pojedinac dadne sve od sebe i bude od pomoći zajednici u svakoj situaciji u kojoj se ona nađe, bilo da je riječ o materijalnoj ili duhovnoj pomoći: imetkom, znanjem, mišljenjem i dogovorom.

Ljudi su Allahovi šticećnici. Allahu su najdraži oni koji su najkorisniji Njegovim šticećnicima.

خَيْرَ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ .

“Najbolji ljudi jesu oni koji su ljudima najkorisniji.”

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِغَاثَةَ اللَّيْمَانِ .

“Allah uistinu voli kada se žalosnom pomogne.”

اسْتَعْنُوا تَوْجَرُوا .

“Zauzmite se za druge, bit ćete nagrađeni.”

Vjernik je ogledalo vjerniku. Susteže se od njegove izgubljene stvari i iza sebe je ostavlja zaštićenom:

إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرَاةُ أَخِيهِ، فَإِنْ رَأَى مِنْهُ أَدْوًى فَلْيَحِطْهُ عَنْهُ .

“Musliman je ogledalo svome bratu. Kad vidi kakav loš postupak koji on učini, ukloni ga.”

Ovako islam radi na realiziranju tih veza, sve dok ne stvori homogenu zajednicu i čvrsto biće koje može spremno dočekati sva iskušenja i uzvratiti na napade agresora. Kako je samo muslimanima ovog doba potrebna takva zajednica. Oni bi time izvršili jednu islamsku

¹⁸ El-En'am, 159.

naredbu, izvojevali bi politički profit, ostvarili vojnu silu koja bi ih štitila i ekonomsko jedinstvo koje bi im donosilo sva bogatstva koja bi im bila potrebna.

Kolonijalizacija je ostavila zle posljedice: slabost pobožnosti, padanje morala, zaostalost u nauci. Ove opasne društvene bolesti moguće je okončati samo ako bi ummet ponovo postao jedinstven u cilju, stamen u konstrukciji i okupljen oko zajedničke riječi, poput čvrste građevine čiji dijelovi jedan drugi podupiru.

BORBA PROTIV NASILNIKA

To je temelj odnosa i relacija koji međusobno vezuju muslimane. Ako bi se dogodilo da se ti odnosi među njima pokidaju, bratske veze popucaju te jedni na druge nasrnu, naređena je borba protiv nasilnika (*el-buga*) sve dok se ne vrate pravdi i redu na putu kojim hodi zajednica. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا، فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا، فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ
فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَنِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ، فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا،
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista, pravedne voli.”¹⁹

Ajet potvrđuje da, ako se vjernici između sebe sukobe, obaveza je na zvaničnicima da se hitno umiješaju i izmire dvije sukobljene strane. Ako jedna skupina napadne drugu, ako ne pristane na primirje i ne povinuje se njegovim zahtjevima, naređuje se svim muslimanima da se dignu na borbu protiv te nasilničke skupine.

¹⁹ El-Hudžurat, 9.

Imam Alija, r.a., borio se protiv nasilničke skupine, kao i Ebu Bekr, r.a., protiv onih što su odbili davati zekat. Islamski pravnici slažu se da nasilnička skupina ne izlazi iz islama svojim nasilnim aktom, jer Kur'an je, i pored njenog borbenog stava, karakterizira vjerovanjem:

﴿وَأِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتُلَا . . .﴾

“Ako se dvije skupine vjernika sukobe...”

Zbog toga se ne ubijaju ni oni koji se predaju ni njihovi ranjenici. Njihova imovina ne postaje plijenom, i njihove žene i djeca ne idu u zarobljeništvo. Nisu dužni nadoknaditi ono što unište tokom rata: ni ljudstvo ni imovinu. Oni među njima koji budu ubijeni bivaju ogasuljeni, u kefine umotani i klanja im se dženaza.

Međutim, pripadnici pravedne skupine koji budu ubijeni smatraju se šehidima, ne gasule se niti im se klanja dženaza, jer poginuli su u borbi koju je Allah, dž.š., naredio. Oni su poput šehida iz bitaka protiv nevjernika.

Takav je propis ako se radi o ustanku protiv muslimanskog poglavara protiv koga se digla skupina u nekom mjestu i ako je taj ustanak popraćen ncizvršavanjem obaveza propisanih u interesu zajednice ili interesu pojedinaca. Uz to, cilj borbe ustanika mora biti svrgavanje imama.

Najkraće rečeno, neophodne su posebne karakteristike kojima se odlikuju ustanici kako bi im se dodijelio naziv “nasilnici”. Te karakteristike jesu:

- odbijanje pokornosti pravednom vladaru, pokornosti koju je Allah, dž.š., naredio muslimanima kao dužnost prema njihovim poglavarima;
- da ustanak bude podignut od jake skupine koja posjeduje probojnost i silu, toliku da vladaru bude neophodno pojačanje u ljudstvu, imetku i borbi kako bi ih vratio pokornosti.

Ako nasilnici ne posjeduju snagu, ako se radi o pojedincima, ili ako nemaju sredstava kojim bi se odbranili, ne smatraju se nasilnicima, jer ih je lahko spriječiti i iznova načiniti pokornim;

- da zagovaraju tumačenje koje im dopušta bunu i koje poziva na ustanak protiv vlasti poglavara; ako ne zagovaraju takvo tumačenje, oni su neprijateljski vojnici, ne i nasilnici;

- da imaju vođu kome se pokoravaju i koji predstavlja izvor njihove snage, jer skupina koja nema vođstva ne posjeduje snagu.

Takvi su Allahovi propisi kada je riječ o nasilnicima.

Međutim, kada je riječ o borbi radi ovosvjetskih stvari, preuzimanja vlasti i sukob protiv poglavara, takav se ustanak smatra vojnom pobunom (*el-muhareba*), a na te se vojnike odnosi drugi propis, drukčiji od propisa o nasilnicima. Taj je propis Allah, dž.š., naveo rekavši:

﴿ إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْرَأَ عَلَيْهِمُ الْكُفْرَ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ رَحِيمٌ ﴾

“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”²⁰

Kazna za takve vojnike jeste: ubistvo, ili razapinjanje, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku, ili da se pohvataju i iz zemlje protjeraju, shodno mišljenju poglavara i sukladno zločinima koje su počinili. Ko od njih pogine ide u vatru, a ko pogine od onih koji su se s njima sukobili, taj je šehid.

Ako bi sukob dolazio podjednako s obje strane, iz šovinizma ili pohlepe za vlašću, obje bi se strane smatrale nasilnima i podlijevale bi propisu o nasilnicima.

²⁰ El-Maida, 33-34.

Odnos između muslimana i drugih

Odnos muslimana s drugima jeste odnos upoznavanja, međusobnog potpomaganja, dobročinstva i pravde.

O upoznavanju koje vodi međusobnom potpomaganju Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ، وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

“O ljudi, mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha jeste onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.”²¹

Allah, dž.š., preporučujući dobročinstvo i pravdu, kaže:

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični.”²²

Smisao ovog odnosa jeste razmjena interesa, kontinuitet u korisnim stvarima i ojačavanje veza među ljudima.

Ovo nije u suprotnosti sa zabranom prijateljevanja s nevjernicima, jer zabrana “prijateljevanja” podrazumijeva zabranu sklapanja saveza s njima i zabranu pružanja pomoći protiv muslimana, kao i zadovoljstva nevjerstvom u kojem se nalaze. Razlog tome leži u činjenici da pomaganje nevjernicima protiv muslimana nanosi ogromnu štetu egzistenciji islama i slabi snagu zajednice vjernika. A zadovoljstvo je nevjerovanjem, ustvari, nevjerovanje, od čega se islam ograđuje i što strogo zabranjuje.

²¹ El-Hudžurat, 13.

²² El-Mumtehina, 8.

Međutim, kada je riječ o prijateljevanju u značenju pomirenja, lijepih odnosa, saradnje u dobru, razmjene interesa i međusobnog potpomaganja u dobročinstvu i pobožnosti – to je ono čemu islam poziva.

Jamčenje vjerskih sloboda nemuslimanima

Zbog toga je islam donio odluku o izjednačavanju *zimmiya* i muslimana. Njima pripada što i muslimanima i nose obaveze koje nose i muslimani. Vjerska sloboda zajamčena im je u sljedećem:

prvo: Zabranjeno je ikoga od njih prisiliti da ostavi svoju vjeru, ili ga prisiliti da prihvati neko drugo vjerovanje. Allah, dž.š., kaže:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

“U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti – Pravi put se jasno razlikuje od zablude!”²³;

drugo: sljedbenici Knjige imaju pravo vršiti svoje vjerske obrede. Zabranjeno je srušiti im crkvu ili slomiti krst.

Poslanik, s.a.v.s., kaže:

أَتْرَكُوهُمْ وَمَا يَدِينُونَ.

“Pustite na miru, i njih i ono u što vjeruju!”

Ne samo to, nego supruga muslimana (jevrejka ili kršćanka), ima pravo otići u crkvu ili sinagogu, a njen suprug nema pravo u tome je spriječiti;

treće: islam im je dozvolio ono što im dozvoljava njihova vjera, bilo da je riječ o hrani ili nečem drugom. Zabranjeno je ubiti im svinju ili im prosuti alkoholno piće, dok god njihova vjera to dozvoljava;

četvrto: imaju slobodu u pitanjima vezanim za brak, razvod, izdržavanje i dr. U tim stvarima mogu se ponašati kako hoće, a ne smiju im nametati u tome neke stege i zabrane;

peto: islam štiti njihovu plemenitost, vodi brigu o njihovim pravima i daje im slobodu da vode debate i rasprave u domenu razuma i logike,

²³ El-Bekara, 256.

uz pridržavanje kulture ophođenja i udaljavanje od grubosti i okrutnosti. Rekao je Allah, dž.š.:

﴿وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ، إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ، وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي
أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأَنْزَلَ إِلَيْكُمُ وَالْهَنَا وَالْهَكْمُ وَاحِدٌ، وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

“I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, ne onima među njima koji su nepravedni, i recite: ‘Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno vama, a naš Bog i vaš Bog jeste jedan, i mi se Njemu pokoravamo’²⁴;

šesto: izjednačio je nemuslimane i muslimane kad je riječ o kaznama, prema mišljenju nekih mezheba.

Kada je riječ o nasljedstvu, izjednačio ih je tako što im je oboma ukinuo na njega pravo – zimiya ne nasljeđuje rođaka muslimana niti musliman nasljeđuje rođaka zimiju.

sedmo: islam je njihovu hranu učinio dozvoljenom. Dozvolio je i da se jede ono što su oni zaklali i odobrio je ženidbu njihovim kćerima. Allah, dž.š., kaže:

﴿الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ، وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ،
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ، وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

“Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša su jela njima dozvoljena; i čestite su vam vjernice dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kad im vjenčana darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za prilježnice uzimate. A onaj ko otpadne od prave vjere – uzalud će mu biti djela njegova i on će, na onom svijetu, nastradati²⁵;

²⁴ El-Ankebut, 46.

²⁵ El-Maida, 5.

osmo: islam je dozvolio da ih se posjećuje, da se obidu njihovi bolesnici, da im se daju pokloni, da se s njima obavlja kupoprodaja i druge vrste saradnji. Vjerodostojno predanje kazuje da je Poslanik, s.a.v.s., preselio, a da mu je štit bio založen kod jednog jevreja, zbog duga koji je kod njega imao. Neki su ashabi, kada bi zaklali ovcu, govorili svojim slugama: “Počni dijeliti prvo od našeg komšije jevreja!”

Autor djela *El-Bedai* kaže: “Stanuju u gradovima muslimana, kupuju i prodaju, je ugovor sa zimijama propisan da bi bio sredstvo njihovog prelaska na islam, a omogućavanje da žive u muslimanskim gradovima najbolji je način za postizanje toga cilja. Jedan od ciljeva jeste i korist koju muslimani dobivaju od kupoprodaje.”

Prijateljstvo koje je zabranjeno

Bio je to temelj odnosa muslimana prema drugima. Taj se odnos mijenja samo ako bi nemuslimani, sa svoje strane, počeli raditi na upropaštavanju i raskidanju te veze napadom na muslimane i proglašavanjem rata protiv njih. Time bi prekidanje odnosa postalo vjerski čin i islamska naredba, a da ne govorimo o tome kako se radi o pravednom političkom postupku – uzvraćanju istom mjerom.

Kur'an usmjerava poglede svojih sljedbenika ka toj činjenici i o tome donosi jasnu presudu, kazujući:

﴿لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيَحْذَرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾

“Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike kad ima vjernika; a onoga ko to čini – Allah neće štititi. To učinite jedino da biste se od njih sačuvali. Allah vas podsjeća na Sebe...”²⁶

Ajet sadržava sljedeća značenja:

prvo: upozorenje da se neprijatelji ne uzimaju za prijatelje i da se s njima međusobno ne potpomaže, zbog opasnosti kojoj bi se time mogli izložiti muslimani;

²⁶ Alu Imran, 28.

drugo: onaj ko to čini odsječen je od Allaha, dž.š., i ne postoji veza koja bi ga mogla s Njim povezati;

treće: u slučaju slabosti i straha da bi nam mogli nauditi, dozvoljeno je prividno ih uzeti za prijatelje dok se ne bude spremno suprotstaviti prijetnjama.

Na jednom drugom mjestu u Kur'anu plemenitom stoji:

﴿بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا * الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَمِيتُوا عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا * قَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَعْدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا * الَّذِينَ يَرِيضُونَ بِكُمْ فِإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْخُودْ عَلَيْكُمْ وَنَنْفَعُكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

“Bolnu patnju navijesti licemjerima, koji prijateljuju s nevjernicima, a ne s vjernicima! Zar kod njih traže snagu, a sva snaga pripada samo Allahu? On vam je već u Knjizi objavio: kad čujete da Allahove riječi poriču i da im se izruguju, ne sjedite s onima koji to čine dok ne stupe u drugi razgovor, inače, bit ćete kao i oni. Allah će sigurno zajedno sastaviti u Džehennemu licemjere i nevjernike, one koji iščekuju šta će biti s vama: pa ako vam Allah daruje pobjedu, oni reku: ‘Zar nismo bili uz vas?’ a ako sreća posluži nevjernike, onda govore njima: ‘Zar vas nismo mogli pobijediti i zar vas nismo odbranili od vjernika?’ Na Sudnjem danu Allah će vam svima presuditi! A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike.”²⁷

Ajet sadrži sljedeće:

prvo: da su licemjeri oni koji uzimaju nevjernike za prijatelje, s njima s ljubavlju prijateljuju i u tajnosti ih potpomažu, prelazeći preko prijateljstva s muslimanima i odbijajući ga;

drugo: oni, tim svojim gestom, kod nevjernika traže snagu, griješeći pri tome, jer sva snaga i sva moć pripada Allahu, dž.š., i vjernicima:

²⁷ En-Nisa, 138-141.

﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

“A snaga je u Allaha i u Poslanika Njegova i u vjernika, ali licemjeri neće to da znaju”²⁸;

treće: ti licemjeri čekaju šta će se desiti s muslimanima. Ako im Allah, dž.š., pruži pomoć i podari pobjedu, govore: “S vama smo u vjeri i borbi!”, a ako nevjernici izvojevaju kakvu pobjedu, ovi nevjerni licemjeri kazuju: “Zar vas nismo čuvali i štitili da vam vjernici ne napakoste, njih ponizujući, a vas uzdižući nad njima, sve dok ne pobijediste. Dajte nam nešto od toga što zaplijeniste?!”;

četvrto: Allah, dž.š., uistinu neće dati nevjernicima načina da pobijede vjernike, one koji su iskreni u svom vjerovanju, postojani u izvršavanju Allahovih naredbi i čuvanju od Allahovih zabrana. Znači, nevjernici vjernike ne mogu savladati.

Bilo je ljudi među muslimanima koji su prijateljevali s ljudima iz reda nevjernika, bilo zbog rodbinske veze, ili komšijskih odnosa, ili nekog saveza. To prijateljstvo predstavljalo je opasnost po muslimane, tako da je Allah, dž.š., spustio objavu, upućujući na oprez od tog štetnog prijateljstva, rekavši:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُؤًا مَا عَنْتُمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾

“O vjernici, za prisne prijatelje uzimajte samo svoje, ostali vam samo propast žele: jedva čekaju da muka dopadnete, mržnja izbija iz njihovih usta, a još je gore ono što kriju njihova prsa. Mi vam iznosimo dokaze, ako pameti imate.”²⁹

U ovom se ajetu nalazi zabrana uzimanja nevjernika za drugove i prijatelje, posebno da im otkrivате svoje tajne, jer ta družina nikoga i ništa ne štedi kako bi vašu vjeru upropastila. Oni vole i priželjkuju nanijeti vam štetu.

²⁸ El-Munafikun, 8.

²⁹ Alu Imran, 118.

Izišli su na vidjelo pokazatelji njihove mržnje prema vama kroz riječi njihove. Ta je njihova mržnja silna, teško im je sakriti je. A mržnja prema vama što je u grudima njihovim još je jača i silnija od one što im s jezika silazi.

Priroda vjerovanja ne da vjerniku da prijateljuje sa svojim neprijateljem koji mu pravi zamke, makar mu i najveći rod bio. Plemeniti Kur'an veli:

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ﴾

“Ne treba da ljudi koji u Allaha i onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio.”³⁰

Ajet objašnjava da nije ispravno da vjernici prijateljuju sa svojim neprijateljima makar ti neprijatelji bili očevi njihovi, ili sinovi, ili braća najbliža.

Kur'anska presuda kad je riječ o onima koji se međusobno pomažu s kolonijalističkim silama i neprijateljima Arapa i muslimana očigledna je i jasna. To je izdaja prema Allahu, Njegovoj knjizi, Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., prema muslimanskim vođama i običnom puku. Oni nisu brigu vodili o pravu islama, ni o pravu historije, ni o pravu komšija, ni o pravima ugnjetavanih, ni o pravu sadašnjosti ovog područja, ni o pravu njegove budućnosti.

Ti prevaranti su, takvim svojim ponašanjem, duše šejtanu prodali. Na sebe su žig poniženja i srama utisnuli – poniženja ovog vremena i srama vječnosti.

³⁰ El-Mudžadela, 22.

Priznanje prava pojedinca i njegove časti

Islam je, nakon što je uzdigao načelo mira i odnos među ljudima učinio odnosom mira i sigurnosti, iskazao poštovanje prema čovjeku i počastio ga, onako kako se čovjeku ukazuje počast, ne gledajući na njegov spol, rasu, vjeru, jezik, domovinu, naciju ni društveni sloj. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾

“Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali: dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili.”³¹

Neke od stvari koje ukazuju na te počasti jesu i činjenice da je Allah, dž.š., čovjeka stvorio Svojom rukom, da je u njega dio Svog duha udahnuo i da je melecima naredio da Mu sedždu učine. Sve što je na nebesima i Zemlji za čovjeka je stvorio, učinio ga je poglavarom planete Zemlje i halifom, da bi je on izgradio i dobro joj donio.

Kako bi ova počast bila stvarna činjenica i staza vodilja u životu, islam je čovjeku zajamčio sva prava, učinio obavezom njegovu odbranu i zaštitu, bez obzira da li se radi o vjerskim, građanskim, ili političkim pravima.

U daljem tekstu spomenut ćemo to pravo.

1. Pravo na život

Svaki je čovjek pravno zaštićen: i njegov život i njegova ličnost.

Dozvoljeno ga je napasti samo ukoliko izvrši ubistvo ili na Zemlji načini neki nered koji za sobom vuče smrtnu kaznu. Allah, dž.š., kaže:

﴿مَنْ أَجَلَ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا﴾

³¹ El-Isra, 70.

“Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, - kao da je svim ljudima život sačuvao.”³²

U vjerodostojnom hadisu stoji:

لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: النَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالثَّيْبُ الزَّانِي، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ
الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ...

“Ubiti čovjeka muslimana dopušteno je samo u tri slučaja: za odmazdu, život za život; oženjenog bludnika i odmetnika od svoje vjere i svoje zajednice.”

2. Pravo na zaštitu imovine

Kao što je zaštićen život, zaštićena je i imovina, tako da nije dozvoljeno uzeti imetak na bilo kakav ilegalan način. Kaže Allah, dž.š.:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾

“Ovjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imanja ne prisvajajte, ali dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak.”³³

A Poslanik, s.a.v.s., kazuje:

مَنْ أَخَذَ مَالَ أَخِيهِ بِبَيْعِهِ أَوْ حَبَّ اللَّهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. فَقَالَ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئًا سِيراً يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: وَإِنْ كَانَ عُوداً مِنَ الْأَرَاكِ...

“Onaj ko nepravredno prisvoji imetak svoga brata, Allah mu je vatru propisao i Džennet mu zabranio. Neki čovjek upita: ‘Čak i ako se radi o nečemu neznatnom, Allahov Poslaniče? Allahov mu Poslanik, s.a.v.s., odgovori: ‘Čak i ako se radi o grančici od eraka.’” Erak je drvo s kojeg se uzima misvak.

³² El-Maida, 32.

³³ En-Nisa, 29.

3. Pravo na čast

Nije dozvoljeno nikoga obeščastiti, makar i neprikladnom riječju. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ﴾

“Teško svakom klevetniku podrugljivcu”³⁴

4. Pravo na slobodu

Islam se nije zadovoljio samo time što je što je donio odluku o zaštititi života i čuvanja časti i imetka, nego je propisao slobodu obreda, slobodu misli, slobodu izbora zanimanja koje čovjek vrši, kako bi za život zaradio, i slobodu korištenja svih državnih institucija.

Islam je obavezao državu time da mora voditi brigu o svim ovim pravima. Ovo nije kraj ljudskih prava. Postoje i druga.

1. Pravo na boravište

Čovjek ima pravo naseliti se u bilo kojem mjestu, stanovati bilo gdje i kretati se po Zemlji, a da ne bude izvrgnut ograničavanju kretanja ili stavljanju prepreka na put. Nije dozvoljeno nikoga protjerati, udaljiti ga ili zatvoriti, izuzev u slučaju da je atakovao na pravo drugoga i da zakon smatra da ga treba kazniti protjerivanjem ili zatvaranjem. Takav je postupak u slučaju napada na drugog, narušavanja sigurnosti i teroriziranja nevinih ljudi. Allah, dž.š., kaže:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْرَأَ عَلَيْهِمُ الْكُفْرَ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se

³⁴ El-Humeza, 1.

unakrst noge i ruke odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”³⁵

2. Pravo na obrazovanje i slobodu mišljenja

Svaki čovjek ima pravo koristiti obrazovanje koje mu prosvjetljava um, unapređuje život i uzdiže ga na viši nivo.

Čovjekovo je pravo, također, da objasni svoj stav, da ga potkrijepi argumentima, da obznanjuje istinu i o njoj otvoreno govori.

Islam zabranjuje ugrožavanje slobode mišljenja i borbu protiv slobodne misli, osim ako se ne radi o nečemu štetnom za zajednicu.

Poslanik, s.a.v.s., od svojih je ashaba, r.a., uzimao prisegu da će javno govoriti istinu, makar i gorka bila, i da se pri tome neće bojati ničijeg prijekora. Božiji Poslanik, s.a.v.s., obavještava nas da je:

السَّائِثُ عَنِ الْحَقِّ شَيْطَانٌ أَخْرَسٌ.

“Onaj koji prešućuje istinu nijemi šejtan.”

O tome Kur'an plemeniti kazuje:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾

“One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a proklet će ih i oni koji imaju pravo da proklinju; oprostit ću samo onima koji se pokaju i poprave i to javno ispolje, a Ja primam pokajanje i Ja sam milostiv.”³⁶

Iako se o ovoj temi može još dosta toga kazati, mi dodajemo samo sljedeće:

³⁵ El-Maida, 33-34.

³⁶ El-Bekara, 159-160.

islam propisuje da je pravo gladnoga da bude nahranjen, gologa da bude obučen, bolesnoga da bude liječen, uplašenoga da mu se osigura sigurnost, bez obzira koje rase ili vjere bio. Svima pripadaju jednaka prava.

Ovo su vam bila islamska učenja o propisima nekih ljudskih prava. To su učenja u kojima se nalazi svako dobro za cijeli naš svijet.

Najveličanstvenije jeste to što su ova učenja prethodila svim ideologijama i pravcima koji su govorili o pravima čovjeka i to što je islam ova učenja učinio vjerom koja nas približava Allahu, dž.š., baš kao što to čine namaz i drugi ibadeti.

Zločin zanemarivanja prava

Ova prava pružaju čovjeku mogućnost da dospije do prostranih horizonata, kako bi postigao svoju savršenost i došao do progressa koji mu je određen, bilo u duhovnom ili materijalnom smislu.

Otuda potječe i stav da je svako ugrožavanje ili uskraćivanje prava zločin. To je istinski razlog zbog kojeg islam zabranjuje rat, ma kakve vrste bio, jer rat je nasrtaj na život, a život je sveto pravo. Znači, rat predstavlja uništenje onoga što čini život.

Islam zabranjuje rat koji za cilj ima širenje teritorija, jačanje utjecaja i preuzimanje uloge vodeće sile. Kur'an kazuje:

﴿ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يَرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴾

“Taj drugi svijet dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj.”³⁷

Zabranio je islam i rat iz osвете ili radi agresije, rekavši:

﴿ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نَ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ

وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

“I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih

³⁷ El-Kasas, 83.

napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava.”³⁸

Zabranio je i rat radi ugrožavanja i uništavanja tuđe imovine i ljudi, kazavši:

﴿وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

“I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen,”³⁹

KADA SE ZAKONSKI ODOBRAVA RAT

Ako je, uistinu, mir temelj, a rat izuzetak, onda nema zakonske osnove za podizanje rata, prema islamskom stavu, ma kakvi uvjeti bili, osim u ova dva slučaja:

prvi: u slučaju odbrane vlastitog života, časti, imetka i domovine od agresije. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

“I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinjite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu.”⁴⁰

عَنْ سَعْدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ.

Prenosi se od Sa'da ibn Zejda, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Šehid je onaj ko pogine braneći svoj imetak; šehid je i onaj ko pogine braneći svoj život; šehid je i onaj ko pogine braneći svoju vjeru; šehid je i onaj ko pogine braneći svoju porodicu.”⁴¹

³⁸ El-Maida, 2.

³⁹ El-E'raf, 56.

⁴⁰ El-Bekara, 190.

⁴¹ Hadis bilježe: Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai.

Kaže Allah, dž.š.:

﴿وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجَنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَانِنَا﴾

“Zašto da se ne borimo na Allahovom putu, mi koji smo iz zemlje naše prognani i od sinova naših odvojeni?”⁴²;

drugi: u slučaju odbrane pozivanja Allahovoj vjeri, ako bi joj neko stao na put, mučeći onoga ko u nju vjeruje, ili odvrćajući onoga ko bi je želio primiti, ili sprečavajući misionara da izvrši svoj zadatak. Dokaz za to jeste:

Prvo: riječi Uzvišenog:

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَأَقْتُلُوا حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجَكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلَكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ * فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

“I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu. I napadajte takve gdje god ih sretnete i progonite ih odande odakle su oni vas prognali. A zlostavljanje je teže od ubijanja! I ne borite se protiv njih kod Časnog hrama, dok vas oni tu ne napadnu. Ako vas napadnu, onda ih ubijajte! – neka takva bude kazna za nevjernike. A ako se prođu, pa, Allah zaista prašta i samilostan je. I borite se protiv njih sve dok mnogoboštva ne nestane i dok se Allahova vjera slobodno ispovijedati ne mogne. Pa ako se prođu, onda neprijateljstvo prestaje, jedino protiv nasilnika ostaje.”⁴³

Ovaj ajet podrazumijeva sljedeće:

- naredbu da se vojuje protiv onih koji započinju napade i da se bori protiv napadača kako bi se zaustavila njihova agresija. Borba s ciljem odbrane života jeste stvar koja je u svim zakonima i u svim pravnim pravcima propisana. To je jasno iz riječi Uzvišenog:

⁴² El-Bekara, 246.

⁴³ El-Bekara, 190-193.

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ﴾

“I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas”⁴⁴;

- međutim, protiv onih koji ne zapodijevaju sukob nije dozvoljeno započinjati borbu, jer Allah je agresiju, nasilje i nepravdu zabranio riječima:

﴿وَلَا تَعْدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعَدِّينَ﴾

“...ali vi ne otpočinite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu”⁴⁵;

- razlog zabranjivanja nasilništva zbog toga što Allah, dž.š., ne voli nasilnike dokaz je da je ova zabrana važeća presuda, nepodložna derogiranju. Razlog je tome obavijest o nepostojanju Allahove ljubavi prema nasilništvu, obavijest koja ne ostavlja prostor derogiranju zbog toga što je nasilništvo nepravda, a Allah nikada neće voljeti nepravdu;

- da ovaj zakonom propisani rat ima cilj kojem stremi, a to je sprečavanje smutnje među vjernicima i vjericama zaustavljanjem nasilja nad njima i pružanjem slobode da čine ibadet Allahu i Njegovu vjeru ispovijedaju, sigurni za svoje živote od svakog nasilja.

Drugo: Allah, dž.š., kaže:

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْضَعِفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا﴾

“A zašto se vi ne biste borili na Allahovu putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju: ‘Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada, čiji su stanovnici nasilnici, i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!’”⁴⁶

Ovaj je ajet pojasnio dva razloga za borbu:

prvi: borba na Allahovom putu. To je ujedno i cilj kojem teži vjera, kako ne bi bilo smutnje i kako bi se vjera Allahu ispovijedala.

⁴⁴ El-Bekara, 190.

⁴⁵ El-Bekara, 190.

⁴⁶ En-Nisa, 75.

drugi: borba za ugnjetavane, one koji su u Meki islam primili, a nisu mogli hidžru učiniti. Onda ih je pleme Kurejš izlagalo patnji i smutnju im pravilo, dok od Allaha nisu pomoć zatražili. Tim je ljudima bila neophodna zaštita koja bi ih odbranila od nasrtaja nasilnika i koja bi im omogućila slobodu onoga što vjeruju i ispovijedaju.

Treće: Allah, neka je slavljen, kaže:

﴿ فَإِنْ اعْتَذَرُواكُمْ فَلَمْ يَمَاتِلُوكُمْ وَالْقَوَا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴾

“Ako vas takvi ostave na miru i ne napadaju vas, i ako vam ponude mir, onda vam Allah ne daje nikakva prava protiv njih.”⁴⁷

Radi se o narodu koji ne vodi rat protiv svog naroda niti ratuje protiv muslimana. Oni su se sklonili od sukoba između dvije skupine. To njihovo povlačenje jeste istinsko povlačenje kojim žele postići mir. Protiv takvih ljudi vjernici nemaju nikakva prava.

Četvrto: Allah, dž.š., kaže:

﴿ وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْتَنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنْ حُبَبَكَ اللَّهُ ﴾

“Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzda se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna. A ako htjednu da te prevare, - pa, tebi je dosta Allah.”⁴⁸

U ovome ajetu nalazi se naredba o sklonosti miru, ako mu i neprijatelj teži, makar ta težnja bila prevara i zamka.

Peto: svi ratovi koje je vodio Allahov Poslanik, s.a.v.s., bili su odbrambeni i nijedan nije bio napadački.

Rat protiv mnogobožaca iz reda Arapa i jamčenje njihove sigurnosti nakon oslobođanja Meke tekli su u skladu s ovim pravilom. To je pojašnjeno u Allahovim, dž.š., riječima:

﴿ أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَوْا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَّوْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ اتَّخَذْتُهُمْ قَالَةً

⁴⁷ En-Nisa, 90.

⁴⁸ El-Enfal, 61-62.

أَحَقُّ أَنْ تَحْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيُنْصِرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ * وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿

“Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali protjerati Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici. Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti, i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. – Allah sve zna i mudar je.”⁴⁹

A ako se svi sakupe i iz zajedničkog oružja napadnu muslimane, Allah naređuje borbu protiv svih njih. Kaže, dž.š.:

﴿... وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾

“A borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas; i znajte da je Allah na strani onih koji se Allaha boje i grijecha klone.”⁵⁰

Međutim, kada se radi o vojevanju protiv jevreja, ta, oni su dali obećanje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., nakon Hidžre, a nedugo zatim prekršili su sporazum i pridružili se mnogobošcima i licemjerima u borbi protiv muslimana. Njima su se u borbi pridružili prilikom “Pohoda saveznika” (*el-ahzab*), pa je Allah, dž.š., objavio:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

“Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno.”⁵¹

Također je kazao:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾

⁴⁹ Et-Tevba, 13-15.

⁵⁰ Et-Tevba, 36.

⁵¹ Et-Tevba, 29.

“O vjernici, borite se protiv nevjernika koji su u blizini vašoj, i neka oni osjete vašu strogost! I znajte da je Allah na strani čestitih.”⁵²

Šesto: Poslanik, s.a.v.s., prošao je pored ubijene žene pa je rekao:

مَا كَانَتْ هَذِهِ لَتَقَاتِلَ.

“Ova se sigurno nije borila.”

Iz ovoga saznajemo da je razlog zabranjivanja njenog ubijanja činjenica da ona nije učestvovala u bici s ratnicima. Ubistva koja oni nanose nama jesu uzrok ubistava koje mi činimo njima, a nikako njihovo nevjerstvo. Ono nije uzrok.

Sedmo: Poslanik, s.a.v.s., zabranio je ubijanje monaha i djece, iz istog razloga iz kojeg je zabranio i ubijanje žena.

Osmo: islam prisilu nije učinio sredstvom ulaska u vjeru, nego je tu ulogu dodijelio upotrebi razuma, aktiviranju misli i pogledu prema vidljivom svijetu nebesa i Zemlje. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ * وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ * قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

“Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi doista bili svi vjernici. Pa zašto onda ti nagoniš ljude da budu vjernici? Nijedan čovjek nije vjernik bez Allahove volje; a On kažnjava one koji neće da razmisle. Reci: ‘Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!’ – A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje.”⁵³

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

“U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti – Pravi put se jasno razlikuje od zablude!”⁵⁴

⁵² Et-Tevba, 123.

⁵³ Junus, 99-101.

⁵⁴ El-Bekara, 256.

Činjenica je da je Poslanik, s.a.v.s., zarobljavao neprijateljske vojnike i nije poznato da je ikoga od njih prisilio da pređe na islam. Isto su tako postupali i njegovi ashabi, r.a.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ ثُمَامَةَ الْخَنْفِيَّ أَسْرَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْدُو عَلَيْهِ فَيَقُولُ: مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ؟ فَيَقُولُ: إِنِّي تَقَلُّ تَقَلُّ ذَا دَمٍ، إِنْ تَمُنُّنْ تَمُنُّنْ عَلَى شَاكِرٍ، وَإِنْ تُرِدِ الْمَالَ نَعْطِكَ مِنْهُ مَا شِئْتَ.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Sumama el-Hanefi bio zarobljen i da mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rano ujutro dolazio te ga pitao: “Šta ima kod tebe, Sumama?” On mu je odgovorio: “Ako ubiješ, ubit ćeš ljudsko biće, ako milost ukažeš, ukazat ćeš je zahvalnome, a ako želiš imetak, dat ćemo ti što od njega želiš.”⁵⁵

Pošto su ashabi Božjeg Poslanika, s.a.v.s., voljeli otkupninu, rekli su: “Kakva nam je korist ako ovoga ubijemo?” Onda mu je Poslanik, s.a.v.s., došao pa je ovaj primio islam. Zatim ga je oslobodio i s nekim poslao u vrt Ebu Talhe. Naredio mu je da se okupa. Okupao se i klanjao dva rekata, nakon čega je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- s razlogom, iz nekog interesa, radi neke koristi.

لَقَدْ حَسَنَ إِسْلَامَ أَخِيكُمْ.

“Iskreno je primio islam vaš brat.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije vodio rat s kršćanima i drugima, sve dok nije, nakon hudejbijskog primirja, poslao izaslanike svim vladarima, pozivajući ih u islam. Poslao ih je i Cezaru, i perzijskom Kisri, i Mukavkisu u Egipat, i Negusu u Abesiniju, i arapskim vladarima na istoku i u Šam. Islam su primili ljudi iz reda kršćana, a i drugi. Onda su se digli kršćani u Šamu te su pobili jednu grupu ljudi koja je prešla na islam. Znači, kršćani su ti koji su prvi digli ruku na muslimane i borili se protiv onih među njima koji su prešli na islam, nasilno i nepravedno.

Kada su kršćani započeli s ubijanjem muslimana, Poslanik, s.a.v.s., poslao je vojsku na čije je čelo postavio Zejda ibn Harisu, zatim Džafera,

⁵⁵ Prenosi Ahmed.

a potom Abdullaha ibn Revvahu. Bila je to prva vojna koju su muslimani digli protiv kršćana, u Mu'ti, na području Šama. Skupila se protiv njegovih ashaba, r.a., velika grupa kršćana. Poginuše zapovjednici, r.a., i zastavu preuze Halid ibn el-Velid.

Iz ovoga što je prethodilo kristalno se pojasnilo da islam odobrava rat jedino kao: odbranu od agresije, zaštitu poziva u islam, sprečavanje nasilja i omogućavanje slobode vjeroispovijedanja. Tada rat postaje jednom od vjerskih naredbi i jednom od svetih obaveza koja nosi naziv *el-džihad*.

DŽIHAD

Džihad je termin deriviran iz riječi *džuhd*, koja označava snagu i napor. Glagol je *džahede*, s glagolskim imenicama *džihad* i *mudžahede*. Koristi se za iskazivanje radnje nekoga ko je iscrpio svoj kapacitet, uložio energiju i podnio napor u borbi i odbrani protiv neprijatelja. Džihad je ono što se modernim rječnikom naziva rat, a rat je oružani sukob između dvije države ili više njih. To je prirodna pojava kod ljudi, i skoro da ga nijedan narod i nijedna generacija nisu bili pošteđeni. Potvrdili su ga i prijašnji Božiji vjerzakoni. U Tevratu koji koriste jevreji nalazi se potvrda propisanosti rata i vojevanja, iskazana u najružnijem prikazu razaranja, rušenja, uništavanja i protjerivanja. U Knjizi petoj (Deutronomiumu), u dvadesetom poglavlju, pasusu broj deset, i u tekstu što nakon njega slijedi, stoji:

“Kada prideš nadomak gradu da bi s njihovim stanovnicima zaratio, pozovi ih na primirje. Ako ti prihvate primirje i otvore ti kapije, onda je sav narod koji se u njemu nalazi tebi potčinjen i porobljen. A ako ne pristanu na mir, već zarate s tobom, opkoli ih. Ako ga tvoj Gospod Bog da tebi u ruke, svu mušku čeljad udari oštricom sablje, a žene, djeca, stoka i sve što je u gradu – sve je tvoj plijen, sebi ga uzmi i jedi plijen uzet od neprijatelja svojih koji ti je Gospod Bog dao. Tako učini sa svim gradovima koji su od tebe mnogo udaljeni, koji ne spadaju u gradove ovih naroda ovdje. A gradovima ovih naroda, u kojima ti Gospod Bog udio daje, daha im

ne ostavljaj, nego ih žestoko pritisni – Hetite, Amorićane, Kaneance, Farizeje, Huvejite i Jusite, kao što ti Gospod Bog zapovijeda.”

U Indžilu, koji je u rukama kršćana, u desetom poglavlju, u pasusu broj dvadeset četiri, stoji:

“Ne mislite da sam došao da bih uspostavio mir na Zemlji! Nisam došao da uspostavljam mir, nego sablju. Došao sam da rastavim čovjeka od oca njegova, kćer od majke njezine, snahu od svekrve njene. Čovjekovi su neprijatelji članovi porodice njegove. Onaj ko zavoli oca ili majku više od mene, ne zaslužuje me, i onaj koji zavoli sina ili kćer više od mene ne zaslužuje me, i onaj koji ne uzme krst i ne bude me pratio ne zaslužuje me. Ko život svoj pronađe – izgubit će ga, a ko život radi mene izgubi – naći će ga.”

Međunarodno pravo odredilo je uvjete i okolnosti pod kojima se legalizira rat. Postavilo mu je pravila, načela i uređenja koja umanjuju zlo i nesreću koju rat donosi, premda se ništa od toga ne primjenjuje u praksi.

Kada islam propisuje džihad

Allah, dž.š., poslao je Svoga Poslanika svim ljudima i naredio mu da poziva uputi i vjeri istine. On je misionario u Meki, pozivajući Allahu, dž.š., mudro i lijepim riječima. Bilo je neizbježno da naiđe na otpor protiv vlastitog naroda koji je mislio da nova vjera predstavlja opasnost po njihovu materijalnu i duhovnu egzistenciju. Allah, dž.š., usmjerio ga je da se prema tom otporu odnosi strpljivo, milostivo i velikodušno praštajući:

﴿وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا﴾

“A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, Mi tebe i vidimo i štitimo;”⁵⁶

﴿فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾

⁵⁶ Et-Tur, 48.

“Ti se oprostí od njih i reci: ‘Ostajte u miru!’ ta, sigurno će oni zapamtiti!”⁵⁷

﴿ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴾

“Zato ti velikodušno oprostí.”⁵⁸

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ ﴾

“Reci vjernicima da oprostí onima koji ne očekuju Allahove dane...”⁵⁹

Allah nije dozvolio da se loše lošim uzvraća, ni povreda povredom, niti da se zarati protiv onih koji su s vjerom zaratili, niti da se bori protiv onih koji smutnju prave među vjernicima i vjericama.

﴿ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴾

“Ti lijepim zlo uzvрати, mi dobro znamo šta oni iznose,”⁶⁰

Sve što je naredio da se upotrebljava u džihadu u ovom periodu bilo je: Kur'an, argument i dokaz.

﴿ ... وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴾

“i Kur'anom se svim silama protiv njih bori.”⁶¹

A kada su se napadi pojačali, a uz njih došla i maltretiranja koja su svoj vrhunac dosegla zagovaranjem da se mučki likvidira Muhamed, a.s., Poslanik plemeniti, s.a.v.s., bio je prisiljen preseliti se iz Meke u Medinu i svojim ashabima narediti da se u nju isele. Bilo je to trinaest godina nakon dobivanja poslanstva.

﴿ وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴾

﴿ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴾

“I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili, ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli, a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije.”⁶²

⁵⁷ Ez-Zuhruf, 89.

⁵⁸ El-Hidžr, 85.

⁵⁹ El-Džasija, 14.

⁶⁰ El-Mu'minun, 96.

⁶¹ El-Furkan, 52.

⁶² El-Enfal, 30.

﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ﴾

“Ako ga vi ne pomognete, pa, pomogao ga je Allah.”⁶³

A u Medini, novoj islamskoj prijestolnici, propisana je dozvola ratovanja kada su muslimane neprijatelji pritisli i kada su vjernici bili prisiljeni naoštriti mačeve radi odbrane života i osiguravanja vjere. Prvi ajet koji je spušten bile su riječi Allaha, dž.š.:

﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنفُسِهِمْ ظُلُمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ * الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الصَّوَامِعُ وَبِيعَ الصَّلَوَاتُ وَمَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ * الَّذِينَ إِنْ مَكَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾

“Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini – a Allah je, doista, kadar da ih pomogne – onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: ‘Gospodar naš je Allah!’ A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, i džamije, u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, ta, Allah je zaista moćan i silan; one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, molitvu obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvrćati od nevaljalih – a Allahu se na kraju sve vraća.”⁶⁴

U ovome se ajetu nalazi razlog zbog kojeg se odobrava borba. Radi se o tri stvari:

1. nevjernici su učinili nasilje time što su napali vjernike i iz njihovih domova ih, bespravno, protjerali, samo zbog toga što su vjeru istine ispovijedali i govorili: ‘Naš je gospodar Allah!’;
2. da Allah nije dozvolio ljudima ovakav način odbrane, sve bogomolje u kojima se Allahovo ime mnogo spominje bile bi srušene, zbog nepravednosti nevjernika koji ne vjeruju ni u Allaha ni u Sudnji dan;

⁶³ Fit-Tevba, 40.

⁶⁴ El-Hadždž, 39-41.

3. cilj pobjede, učvršćivanja na Zemlji i vlasti jeste: obavljanje namaza, davanje zekata, naređivanje dobra i odvrćanje od zla.

Džihad kao dužnost

U drugoj hidžretskoj godini Allah naređuje borbu, kazujući:

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

“Propisuje vam se borba mada vam nije po volji! – Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; volite nešto, a ono ispadne zlo po vas.
– Allah zna, a vi ne znate.”⁶⁵

Džihad – farzi-kifaja⁶⁶

Džihad nije obaveza svakog muslimana. Riječ je o obavezi koja mora biti zadovoljena – ako je izvrši jedna grupa, ako otjera neprijatelja i zadovolji traženo, s ostalih spada dužnost.

Kaže Allah, dž.š.:

﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾

⁶⁵ El-Bekara, 216.

⁶⁶ Postoje farzovi (naredbe) koje svaki pojedinac mora izvršiti i ta obaveza s njega ne spada ako je neko drugi izvrši. To su: vjerovanje, higijena, namaz, zekat, post, hadž. Nazivaju se farzi-ajn – svaki ih pojedinac mora izvršavati i nije mu dozvoljeno bilo šta uskratiti vezano za njih. Postoje naredbe koje su neki dužni obaviti, dok drugi nisu. Nazivaju se farzi-kifaja i postoje nekoliko vrsta takvih naredbi:

- prva vrsta – vjerska, poput: znanja, obrazovanja, presude i odgovora u vezi sa sumnjivim stvarima koje se vrte oko islama, dženaza namaza, formiranja džemata, ezana i ostalih sličnih stvari;
- druga vrsta vezana je za poboljšanje životnog standarda, kao npr.: poljoprivreda, industrija, medicina, itd. čijim bi se ukidanjem nanijela šteta i vjerskom i svjetovnom segmentu;
- treća vrsta jeste ona koja je uvjetovana time da je mora izdati vladar, poput džihada i izvršavanja šerijatskih kazni, jer na to pravo polaže samo vladar. Nikome drugom nije dozvoljeno izvršiti kaznu nad nekim;
- četvrta vrsta nije uvjetovana time da je izrečena od vladara ili sudije. Radi se o: naređivanju dobra, odvrćanju od zla, pozivanju lijepim stvarima, a odgovaranju od ružnih.

Ovi farzi-kifaje nisu obaveza svakog pojedinca, nego je obaveza da ih izvrši nekoliko ljudi. Ako ih nekoliko ljudi izvrši i to bude dovoljno, obaveza spada sa svih ostalih. A ako ih niko ne izvrši, svi snose grijeh.

“Svi vjernici ne trebaju ići u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potruži da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobožali.”⁶⁷

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا تَبَاتٍ أَوْ انْفِرُوا جَمِيعًا﴾

“O vjernici, budite oprezni i nastupajte u četama ili odjednom svi.”⁶⁸

U El-Buharijevoj zbirci spominje se predanje od Ibn Abbasa u kojem stoji da riječi “*nastupajte u četama*” (*fenfiru subatin*) znači: “u borbenim jedinicama.”

Uzvišeni kaže:

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرَ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا﴾

“Vjernici koji se ne bore – osim onih koji su za borbu nesposobni – nisu jednaki onima koji se na Allahovu putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se budu borili ulažući imetke svoje i živote svoje Allah će odlikovati čitavim stepenom nad onima koji se ne budu borili, i On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji se ne bore, dati veliku nagradu.”⁶⁹

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعَثًا إِلَى بَنِي لِحْيَانَ - مِنْ هَذِيلٍ - فَقَالَ: «لَيَنْتَبِعَ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا، وَالْأَجْرُ بَيْنَهُمَا».

Prenosi se od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., poslao odred plemenu Benu Lihjan iz Huzejla pa je rekao: “Neka bude poslan po jedan od svaka dva muškarca, a nagradu će podijeliti.”⁷⁰

Naime, da je borba dužnost svakog muškarca, propali bi ovosvjetski interesi ljudi, tako da je propisana samo određenoj skupini.

⁶⁷ Et-Tevba, 122.

⁶⁸ En-Nisa, 71.

⁶⁹ En-Nisa, 95.

⁷⁰ Prenosi Muslim.

Kada je džihad farzi-ajm

Džihad može biti farzi-ajm samo u sljedećim slučajevima:

1. kada je musliman obveznik (*el-mukellef*) prisutan na borbenoj liniji. U tom slučaju džihad postaje farzi-ajnom.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا﴾

“O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite!”⁷¹

Allah, neka je slavljen i uzvišen, također kazuje:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُلْهِمُهُمُ الْأَدْبَارَ﴾

“O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite”⁷²;

2. kada neprijatelj upadne u mjesto ili državu u kojoj žive muslimani, onda su svi stanovnici tog područja dužni ići u borbu. Nikome nije dozvoljeno ne izvršiti obavezu koju ima prema borbi, ako se odbrana može ostvariti samo uz pomoć opće mobilizacije i okršaja s neprijateljem.

Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾

“O vjernici, borite se protiv nevjernika koji su u blizini vašoj!”⁷³;

3. kada vladar pozove na vojnu nekoga od muslimana obveznika, zabranjeno je ne odazvati mu se, što potvrđuje predanje koje ćemo navesti:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَبَيْتَةٌ، وَإِذَا اسْتَفْرُغْتُمْ فَأَنْقِرُوا.

⁷¹ El-Enfal, 45.

⁷² El-Enfal, 15.

⁷³ Et-Tevba, 123.

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Nema iseljavanja (hidžre) nakon ove pobjede, ali džihad i dobra namjera ostaju, tako da kada budete u borbu pozvani, odazovite se.”⁷⁴ Ovo znači da kada se od vas bude zahtijevalo da idete u rat, vi krenite. Kaže Allah, dž.š.:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ افْعُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتُمُ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾

“O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: ‘Krenite u borbu na Allahovu putu!’, kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onome na onom svijetu, nije ništa.”⁷⁵

Čija je dužnost džihad

Dužnost džihada pada na osobu koja morabiti: musliman, muškarac, umno zdrav, šerijatski punoljetan i zdrav, i mora imati dovoljno imovine za sebe i svoju porodicu dok se ne vrati iz džihada.

Džihad nije obaveza nemuslimana, ni žene, ni djeteta, ni maloumne osobe, ni bolesnika, tako da nije nikakav grijeh ako neko iz ovih grupa izostane iz džihada, jer njihova se slabost ispriječila između njega i boja. Oni nemaju ni sredstava pomoću kojih bi spremni izašli na mejdan, a izvjesno je da bi njihovo prisustvovanje na bojnopolju donijelo više štete nego koristi.

O tome Allah, dž.š., kazuje:

﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا
نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

“Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni.”⁷⁶

⁷⁴ Hadis bilježi El-Buhari. Hadis nosi značenje da nema hidžre iz Meke u Medinu nakon oslobađanja Meke. Ta je hidžra bila vjerska naredba, ali ovim je hadisom derogirana. Međutim, iseljenje iz mjesta u kojem se ne mogu slobodno praktikovati islamski propisi (*darul-harb*), u mjesto u kojem se mogu praktikovati islamski propisi (*darul-islam*) nije derogiran propis, nego je farz onima čija je vjera u određenom mjestu na bilo koji način ugrožena.

⁷⁵ Et-Tevba, 38.

⁷⁶ Et-Tevba, 91.

On, dž.š., još dodaje:

﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ...﴾

“Nije grijeh slijepom, ni hromom ni bolesnom...”⁷⁷

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je rekao: “Doveden sam pred Poslanika, s.a.v.s., na dan Bitke na Uhudu, kao četrnaestogodišnjak, pa mi nije dozvolio da učestvujem u borbi.”⁷⁸

Razlog leži u činjenici da je džihad ibadet, a ibadet je obaveza samo zrelim osobama.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ:
الْحِجُّ وَالْعُمْرَةُ.

Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: “Rekoh: ‘O Allahov Poslaniče, da li je džihad dužnost žena?’ Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Jeste, džihad u kojem nema ratovanja – hadž i umra.’” Postoji verzija koja glasi:

لَكِنْ أَفْضَلُ الْجِهَادِ: حِجٌّ مَبْرُورٌ.

“Međutim, najbolji je džihad čestito obavljen hadž.”⁷⁹

El-Vahidi i Es-Sujuti u djelu *Ed-Durrul-mensur* bilježe hadis koji prenosi Mudžahid: “Ummu Selema, r.a., reče: ‘Allahov Poslaniče, muškarci idu u bitke, a mi ne, i samo nam pola naslijeđa pripada!’” Potom je Allah, dž.š., objavio:

﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾

“I ne poželite ono čime je Allah neke od vas odlikovao. Muškarcima pripada nagrada za ono što oni urade, a ženama nagrada za ono što one urade.⁸⁰ I Allaha iz obilja Njegova molite. – Allah, zaista, sve dobro zna!”⁸¹

⁷⁷ El-Feth, 17.

⁷⁸ Hadis su zabilježili El-Buhari i Muslim.

⁷⁹ Bilježe Ahmed i El-Buhari.

⁸⁰ Odnosno, muškarci imaju sebi svojstvene poslove i za njih su odgovorni, a žene imaju ono što je svojstveno njima, i za to odgovaraju, tako da nije ispravno da jedni priželjkuju poslove drugih.

⁸¹ En-Nisa, 32.

Prenosi se od Ikreme, r.a., koji navodi da su žene pitale o džihadu, rekavši: “Voljele bismo da je Allah nama propisao borbu pa da budemo nagrađene nagradom kojom se nagrađuju muškarci.” Nakon toga objavljen je prethodni ajet. Ovo što je do sada rečeno ne podrazumijeva zabranu ženama da idu u bitke u sklopu sanitetske podrške ili neke slične funkcije. Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao: “Kada je bila Bitka na Uhudu, ljudi su se dali u bijeg, ostavljajući Poslanika, s.a.v.s. Ja vidjeh Aišu, kćer Ebu Bekrovu, i Ummu Sulejm kako, žureći toliko da su im se vidjele halhale na nogama, na leđima nose mješine s vodom i prazne ih u usta boraca, zatim se vraćaju pa ih pune, a zatim ponovo dolaze i napajaju borce.”⁸²

On, također, prenosi: “Borio se Vjerovjesnik, s.a.v.s., a s njim su bile i Ummu Sulejm i žene ensarija. Donosile bi vodu i zbrinjavale ranjenike.”⁸³

Dopuštenje roditelja

Džihad koji je obavezan (vadžib) nije uvjetovan roditeljskim dopuštanjem. Međutim, za dobrovoljni džihad neophodno je dopuštenje oba roditelja, ako su muslimani i slobodni ljudi, ili barem jednog od njih.

قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَفِّهَا. قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ. قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Ibn Mesud kaže: “Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koje je djelo Allahu najdraže?” On mi reče: ‘Namaz u pravo vrijeme.’ Rekoh: ‘A zatim koje?’ ‘Dobročinstvo roditeljima’, odgovori mi. Upitah: ‘A koje zatim?’ ‘Džihad radi Allaha’, reče mi.”⁸⁴

⁸² Hadis bilježe i El-Buhari i Muslim. Halhale su grivne na nogama, urađene s dva otvora, jer su vjerovatno bile sastavljane nečim od zlata i srebra.

⁸³ Bilježe ga: Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

⁸⁴ El-Buhari i Muslim navode ga u svojim zbirkama.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَأْذَنَهُ فِي الْجِهَادِ . فَقَالَ: أَحْيَى وَالِدَاكَ؟ قَالَ: نَعَمْ . قَالَ: فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ .

Ibn Omer veli: “Došao je neki čovjek Vjerovjesniku, s.a.v.s., te mu je zatražio odobrenje za odlazak u džihad. Upita ga Poslanik: ‘Jesu li ti živi roditelji?’ – ‘Jesu’ odgovori on. Poslanik mu reče: ‘Pa onda se potrudi oko njih!’”⁸⁵

U knjizi *El-Ahkamul-islamijja* stoji: “U džihad odlazi samo čovjek koga ne obavezuje porodica, djeca i briga o roditeljima, jer je to preče od džihada, odnosno, to je najbolji džihad.”

Dopuštenje zajmodavca

Također, dobrovoljac džihada ne može biti dužnik koji nije podmirio dug, osim uz dopuštenje zajmodavca, ili pohranjeni zalog, ili da ima sigurnog jamca.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَكْفَرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ . . . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَعَمْ . . . وَأَنْتَ صَابِرٌ مُخْتَصِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ، إِلَّا الدِّينَ فَإِنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لِي ذَلِكَ .

Od Ebu Katade prenosi se dio hadisa u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., bio upitan: “Znaš li hoće li mi se, ako na Allahovom putu budem ubijen, poništiti grijesi?” – ‘Hoće, ako budeš strpljiv, savjestan i jurišnik bez povlačenja – osim duga, jer mi je, uistinu, Džibril to rekao’, reče Allahov Poslanik, s.a.v.s.”⁸⁶

Uzimanje u ispomoć grešnike i nevjernike

Dozvoljeno je u pomoć uzeti licemjere i grešnike u borbi protiv nevjernika. Abdullah ibn Ubejj i njegovi licemjeri išli su u bitke uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Postoji priča o Ebu Mihdženu es-Sekafiju,

⁸⁵ Bilježe ga: El-Buhari, Ebu Davud, En-Nesai i Et-Tirmizi, koji ga smatra vjerodostojnim.

⁸⁶ Bilježe ga Ahmed i Muslim.

ovisniku o alkoholnim pićima, i golgoti kroz koju je prošao u čuvenom ratu s Perzijancima. Međutim, islamski učenjaci imaju različite stavove o tom pitanju: Mogu li nevjernici ratovati uz muslimane? Imami Malik i Ahmed kažu: “Nije dozvoljeno uzeti ih u ispomoć niti ih na bilo koji način podupirati.”

Malik dodaje: “Jedino ako su muslimanske sluge, tada je dozvoljeno.” Ebu Hanifa veli: “Uzimaju se u ispomoć i njima se pomaže, apsolutno, dok god podliježu islamskoj vlasti i dok god se ta vlast nad njima sprovodi. Ako su pod mnogobožačkom vlašću, onda je pokuđeno.” Imam Eš-Šafi zastupa mišljenje da je to dozvoljeno uz dva uvjeta:

- da su muslimani u malom broju, a mnogobošci u velikom;
- da onaj ko ih uzima u ispomoć zna da je njihovo mišljenje o islamu lijepo i da su na njegovoj strani. Kada ih uzme u ispomoć, nagrađuje ih, ali mu nisu ortaci, što znači da im daje nagradu, ali im ne daje učešće u podjeli plijena s muslimanima.

Traženje pomoći od nejakih

عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ: رَأَى أَبِي أَنَّهُ لَهُ فَضْلًا عَلَى مَنْ دُونَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ تُنْصِرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلَّا بِضِعْفَانِكُمْ.

Prenosi se od Mus‘aba ibn Sa‘da ibn Ebu Vekkasa da je rekao: “Mislio je moj otac da je bolji od drugih pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Pa zar ne pobjeđujete i opskrbu ne stječete sa svojim nejakima...?”⁸⁷

En-En-Nesai je zabilježio:

إِنَّمَا يُنْصَرُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضِعْفَيْنِهَا، بِدَعْوَتِهِمْ، وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ.

“Allah ovom ummetu pruža pomoć zbog njegove nejači – njihove dove, njihovog namaza i njihove iskrenosti.”

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ابْغُيْ فِي الضُّعَفَاءِ، فَإِنَّمَا تُرْزَقُونَ وَتُنْصَرُونَ بِالضُّعَفَاءِ.

⁸⁷ Bilježe ga El-Buhari i En-Nesai.

Prenosi se da je Ebu ed-Derda rekao: “Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Želio bih da sam među nejakima, jer vi pobjeđujete i opskrbu dobivate samo zbog svojih nejakih.’”

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَبُّ أَشْعَثُ، مَدْفُوعٌ
بِالْبَابِ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبَرَةٍ.

Ebu Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: “Ima ljudi neugledne kose, odbačenih s vrata, a kada se Allahu, dž.š., obrate, odmah im molbu usliša.”⁸⁸

Korist od džihada i pogibije u borbi

Džihad je najbolja vrsta dobrovoljnog ibadeta. Podrazumijeva uzdizanje Allahove riječi, učvršćivanje Njegove upute na Zemlji i osiguravanje centralne pozicije vjeri Istine. Otuda i razlog zbog kojeg je džihad bolji i od dobrovoljnog obreda, hadža, umre, namaza i posta. Uz sve ovo, on u sebi niže sve vrste ibadeta: i javnih i skrivenih. U njemu mjesto zauzimaju skriveni ibadeti, poput ustezanja od ovog svijeta (*zuhd*), rastanka s domovinom i napuštanja žudnji, koji su zastupljeni do te granice da ga islam naziva “redovništvom.” (*rehbaniyya*)

U jednom se hadisu kazuje: “Redovništvo je mog ummeta – džihad na Allahovom putu.”

Džihad sa sobom nosi žrtvovanje i života i imetka i njihovu prodaju Allahu. Džihad je plod ljubavi i vjerovanja, uvjerenja i povjerenja u Allaha, dž.š. Kur'an nam plemeniti kazuje:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

⁸⁸ Odnosno, postoje ljudi koji svojim izgledom ne privlače pažnju, ali im je vjerovanje snažno i uvjerenje iskreno, toliko da ako bi Gospodara svoga dovom zamolili, uslišao bi im je odmah, čim bi Mu je uputili.

“Allah je o dvjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet, koji će im dati – oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu, a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.”⁸⁹

Islam je džihadu dodijelio ogromnu važnost. Istakao ga je u svim medinskim surama, a one koji ga zanemaruju i od njega glave okreću pokudio je i takvo je ponašanje okarakterisao licemjerstvom i bolešću srca.

Mudžahid – najbolji među ljudima

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ! رَجُلٌ مُمَسِّكٌ بِمَتَانِ فَرْسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِالَّذِي يَتْلُوهُ: رَجُلٌ مُغْتَرِلٌ فِي غَنِيمَةٍ لَهُ يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ فِيهَا. أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ: رَجُلٌ يُسَالُّ بِاللَّهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ.

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Zar vas ne obavijestih o najboljem čovjeku? To je čovjek koji, na Allahovom putu, čvrsto drži uzde svoga konja. A rekoh li vam o onome koji slijedi iza njega? To je čovjek koji se nađe sam s ratnim plijenom i ispoštuje Allahov zakon kojem taj plijen podliježe. A ne obavijestih li vas o najgorem čovjeku? To je onaj koga preklinju Allahovim imenom da udijeli milostinju a on ne udijeli.”

سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ يُحَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، قَالُوا: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ فِي شُعْبٍ مِنَ الشَّعَابِ يَتَّقِي اللَّهَ وَيَدْعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ.

“Upitan je Vjerovjesnik, s.a.v.s., o najboljem čovjeku, pa reče: ‘Vjernik koji se svojim životom i svojim imetkom bori na Allahovom putu.’ Ljudi upitaše: ‘A zatim?’ On im reče: ‘Vjernik koji u nekom usamljenom mjestu živi, Allaha obožava i ljudima zlo ne čini.’”

⁸⁹ Et-Tevba, 111.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

مُؤْمِنٍ فِي شُعْبٍ مِنَ الشَّعَابِ يَعْبُدُ رَبَّهُ وَيَدْعُ النَّاسَ مِنْ شِرِّهِ.

“...a zatim vjernik koji u nekom usamljenom mjestu živi, Allaha obožava i ljudima zlo ne čini” sadrže argument za one koji zagovaraju prednost osamljivanja nad društvenim životom. U vezi s tim postoji poznata rasprava. Stav šafijskog mezheba i većine učenjaka glasi: “Društveni je život bolji, uz uvjet da mu je namjera spas od smutnji.” Neke manje grupe uleme preferiraju osamu. Odgovor većine bio je taj da hadis podrazumijeva osamljivanje u vrijeme smutnji i ratova ili govori o nekome ko ugrožava ljude, o nekome ko s ljudima nema strpljenja, ili o nekim sličnim izuzecima. Vjerovjesnici, a.s., i većina ashaba, tabiina, uleme i asketa (*zāhida*) živjeli su društvenim životom. Prisustvovali su društvenim koristima: džuma-namazu, namazu u džematu, dženazama, obilascima bolesnika, skupovima u kojima se Allah spominje, itd. Riječ *šā‘ibun* označava rascjep između dva brda, odnosno tjesnac. Ovdje nije riječ isključivo o tjesnacu, nego o njegovom metaforičkom značenju – osamljivanju i izoliranju. Kao primjer uzet je tjesnac, jer ljudi u njega većinom ne zalaze. Ovaj hadis je poput drugog hadisa u kojem je Poslanik, s.a.v.s., upitan o spasu. Rekao je:

أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلِئْسَكَ بَيْتَكَ، وَأَبِكْ عَلَى خَطِيئَتِكَ.

“Pazi na svoj jezik, drži se svoje kuće, i plači zbog svoje grješke.”

Džennet za mudžahida

Et-Tirmizi navodi kako je neki čovjek poželio da se izolira. Upitao je o tome Poslanika, s.a.v.s., pa mu je on rekao:

لَا تَفْعَلْ، فَإِنَّ مَقَامَ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ سَبْعِينَ عَامًا، أَلَا تَحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ الْجَنَّةَ؟ اغْرُزُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ!

“Ne čini to, jer stupanj vjernika koji se bori na Allahovom putu bolji je od njegovog namaza koji sedamdeset godina u kući klanja. Zar

ne volite da vam Allah oprost i u Džennet vas uvede? Borite se na Allahovom putu!”

مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَوَاقَ نَاقَةَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.

“Onome ko se na Allahovom putu bori i kratko vrijeme slijedi Džennet.”

Mudžahidovo džennetsko uzdizanje na stoti stupanj

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ. فَعَجِبَ لَهَا أَبُو سَعِيدٍ، فَقَالَ: أَعِدَّهَا عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَفَعَلَ ثُمَّ قَالَ: وَأُخْرَى يُرْفَعُ بِهَا الْعَبْدُ مِائَةَ دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. قَالَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “O Ebu Seide, ko bude zadovoljan time da mu Allah, dž.š., bude Gospodar, islam vjera, a Muhammed vjerovjesnik, slijedi mu Džennet.” Ebu Seid bi iznenađen tim riječima, pa reče: ‘Ponovi mi to, Allahov Poslaniče’, te mu Poslanik to ponovi. Zatim reče: ‘Ima nešto drugo što Božijeg roba u Džennetu uzdiže stotinu stupnjeva. Između svakog stupnja razlika je tolika koliko je između neba i Zemlje.’ Prenosilac upita: ‘Šta je to, Božiji Poslaniče?’ ‘Džihad na Allahovom putu... džihad na Allahovom putu...’ odgovori mu Poslanik.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

لَنْ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ، أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا سَأَلْتُمْ اللَّهَ فَسَأَلُوهُ الْفَرْدُوسَ، فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ، وَأَعْلَى الْجَنَّةِ، وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفْجَرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ.

“U Džennetu postoji stotinu stupnjeva. Allah ih je pripremio borcima na Svome putu. Između svaka dva stupnja razlika je tolika koliko

je između neba i Zemlje. Kada Allaha molite, molite Ga za Firdevs, jer to je centralni i najviši džennet, iznad njega je Arš Milostivog i iz njega džennetske rijeke izviru.”

Ništa nije ravno džihadu

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يَعْدُلُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: لَا تَسْتَطِيعُونَهُ. وَأَعَادَ عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا كُلَّ ذَلِكَ يَقُولُ: لَا تَسْتَطِيعُونَهُ.

Ebu Hurejra, r.a., kazuje: “Upitaše ga ljudi: ‘O Allahov Poslanice, šta je ravno džihadu na Allahovom, dž.š., putu?’ ‘Ne možete ga dostići’, reče. Ponovi im to dva puta, ili tri, svaki put govoreći: ‘Ne možete ga dostići.’” Treći put reče:

مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْقَائِتِ بِآيَاتِ اللَّهِ، لَا يَقْتَرُ مِنْ صَلَاةٍ وَلَا صِيَامٍ حَتَّى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

“Mudžahid je na Allahovom putu poput čovjeka koji posti, klanja i pokorava se Allahovim ajetima ne prekidajući ni namaz ni post, sve dok se mudžahid na Allahovom putu ne vrati.”⁹⁰

Vrijednost pogibije na Allahovom putu

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

وَلَا يَكُفُّ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يَكُفُّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجُرْحُهُ يَنْعَبُ دَمًا، اللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ، وَالرَّيْحُ رِيحُ الْمِسْكِ.

“Ko god bude ranjen na Allahovom putu, a Allah najbolje zna ko je na Njegovom putu ranjen, doći će na Sudnjem danu, a iz rane će mu curiti krv. Boja će joj biti boja krvi, a miris miris miska.” Muhammed ibn Ibrahim kazuje: “Ove mi je stihove izrecitovao Abdullah ibnul-Mubarek, kada sam ga ispraćao u borbu, i preko mene ih poslao El-Fudajlu ibn Ijadu:

⁹⁰ Hadis bilježe autori *El-Kutubus-sitte* osim Ibn Madže.

"O robe dvaju Harema, da nas vidiš,
 znao bi da se ti u svom ibadetu zabavljaš.
 Ko svoj obraz suzama boji,
 ta grla se naša krvlju našom boje.
 Il ko svoga konja isprazno umara,
 ta, naši se konji na dan tamnocrveni umaraju.
 Vaš je miris šafrana, a naš fijuk pernate strijele
 što do usijanja dovodi vrh kopita i prašinu lijepu.
 Stigle su nam riječi našeg Vjerovjesnika,
 riječi ispravne i iskrene...ne lažu.
 Nije jednaka prašina Allahovih robova u
 nosu čovjeka, i dim vatre...ne laže.
 Knjiga Allahova među nama govori:
 šehid nije mrtav... ne laže."

Prenosilac nastavi: "Sretoh El-Fudajla ibn Ijada, noseći njegovo pismo, u Mesdžidul-haramu. Kada ga pročita, oči mu zasuziše i reče: 'Istinu je rekao Ebu Abdurrahman i savjet mi je dao', a zatim kaza: 'Jesi li ti jedan od onih što zapisuju hadis?' 'Jesam', odgovorih. 'Onda zapiši ovaj hadis, nagrađen bio što nam donese Ebu Abdurrahmanovo pismo.'"

Saopćio mi je El-Fudajl ibn Ijad: "Ispričao nam je Mensur ibnul-Mu'temer, prenoseći od Ebu Salih

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَّمَنِي عَمَلًا آتَالُ بِهِ ثَوَابَ
 الْمَجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. فَقَالَ: هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصِلَنِي فَلَا تُفَرُّ، وَتَصُومَ وَلَا تَقَطُرَ؟
 فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَا أَضْعَفُ مِنْ أَنْ أَسْتَطِيعَ ذَلِكَ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ طَوَّقْتَ ذَلِكَ مَا بَلَغْتَ الْمَجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

da se prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je neki čovjek kazao: 'Allahov Poslaniče, pouči me kakvom djelu s kojim ću dostići nagradu mudžahida na Allahovom putu.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Možeš li neprekidno

klanjati i ne mrseći postiti?” Čovjek odgovori: ‘Allahov Poslaniče, slab sam da bih takvo što mogao.’ Zatim kaza Vjerovjesnik, s.a.v.s.: ‘Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, i da možeš, ne bi dostigao mudžahida na Allahovom putu.”’

Naime, nisi znao da se mudžahidu upisuju dobra djela dok god je u vezi s borbom.

Rekao je Božiji Poslanik, s.a.v.s., svojim ashabima:

لَمَّا أُصِيبَ إِخْوَانُكُمْ بِأَحَدٍ، جَعَلَ اللَّهُ أَرْوَاحَهُمْ فِي جَوْفِ طَيْرٍ خُضِرٍ، تَرَدُّ أَهَاَرُ الْجَنَّةِ، وَتَأْكُلُ مِنْ ثَمَارِهَا، وَتَأْوِي إِلَى قَنَادِيلَ مِنْ ذَهَبٍ، مُعَلَّقَةٍ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ، فَلَمَّا وَجَدُوا طَيْبَ مَا كُلُّهُمْ، وَمَشَرَهُمْ وَمَقِيلَهُمْ قَالُوا: مَنْ يُبَلِّغُ إِخْوَانَنَا عَنَّا أَنَّا أَحْيَاءٌ فِي الْجَنَّةِ تُرْزَقُ لئَلَّا يَزْهَدُوا فِي الْجِهَادِ.

“Kada su vaša braća ubijena na Uhudu, Allah im je duše u utrobe zelenih ptica stavio. Piju iz rijeka Dženneta i Džennetske plodove jedu. Slijeću pod svjetiljke od zlata, okačene u hladu El-Arša. Pošto pronađu hranu, piće i odmaralište, govore: ‘Ko će nam braću obavijestiti da smo živi, u Džennetu opskrbljeni, kako ne bi u borbi popustili.’ Onda Allah, dž.š., kaže: ‘Ja ću im o vama vijest prenijeti.”’ Zatim je Allah, dž.š., objavio ajet:

﴿وَلَا تَحْزَنَ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ أَنْ اللَّهُ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, radosni zbog onoga što im je Allah od dobrote Svoje dao i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim neće tugovati; radovat će se Allahovoj nagradi i milosti i tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada onima koji su bili vjernici.”⁹¹

Poslanik, s.a.v.s., veli:

أَرْوَاحُ الشُّهَدَاءِ فِي حَوَاصِلِ طَيْرٍ خُضِرٍ، تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ.

⁹¹ Alu Imran, 169-171.

“Duše su šehida u utrobama zelenih ptica. Slobodno se po Džennetu kreću, gdje god žele.”

Poslanik, s.a.v.s., također kaže:

الشَّهِيدُ لَا يَجِدُ أَلَمَ الْقَتْلِ إِلَّا كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ أَلَمَ الْقَرْصَةِ.

“Šehid pri pogibiji osjeti samo onoliko bol koliko osjetite i vi pri ujedu kakvog insekta.”

Kazao je Poslanik, s.a.v.s.:

أَفْضَلُ الْجِهَادِ أَنْ يُعَمَّرَ جَوَادُكَ وَيُرَاقَ دَمُكَ.

“Najbolji je džihad onaj u kojem ti konj bude ranjen i tvoja krv poteče.”

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الشَّهَادَةُ سَبْعٌ سَوَى الْقَتْلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - الْمَطْعُونُ شَهِيدٌ وَالْغَرِقُ شَهِيدٌ، وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيدٌ، وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ، وَصَاحِبُ الْحَرَقِ شَهِيدٌ، وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ، وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ بِجُمُعٍ شَهِيدَةٌ.

Od Džabira ibn Atika prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Postoji, osim pogibije na Allahovom putu, još sedam vrsta šehida. Šehid je onaj ko umre od kuge, i utopljenik je šehid, i onaj ko umre od oboljenja poplućnice⁹², i onaj ko umre od dizenterije, i izgorjeli u požaru, i onaj ko umre pod ruševinom, i žena koja umre pri porodu jeste šehid.”⁹³

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا تُعَدُّونَ الشَّهِيدَ فِيكُمْ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَهُوَ الشَّهِيدُ. قَالَ: إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذْنٌ لِقَلِيلٍ. قَالُوا: فَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهُوَ شَهِيدٌ. وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ.

⁹² Bolest u toku koje se pojavljuju čirevi koji se javljaju unutar poplućnice ili porebrice i izazivaju temperature i proliv.

⁹³ Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai s vjerodostojnim nizom prenosilaca.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., upitao: “Koga među vama smatrate šehidom?” ‘O Allahov Poslaniče, ko pogine na Allahovom putu, taj je šehid’, ashabi odgovoriše. Poslanik reče: “Šehidi su iz mog ummeta malobrojni.” ‘Ko su onda oni, Božiji Poslaniče?’, upitaše. ‘Šehid je onaj ko pogine na Allahovom putu, i onaj ko umre na Allahovom putu, i onaj ko umre od kuge, i onaj ko umre od stomachne bolesti, i onaj ko se utopi’, odgovori im.”⁹⁴

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ، فَهُوَ شَهِيدٌ،
وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ.

Od Seida ibn Zejda prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: “Onaj ko pogine u odbrani svog imetka jeste šehid, i onaj ko pogine u odbrani vlastitog života šehid je, i onaj ko pogine braneći porodicu jeste šehid.”⁹⁵

Stav uleme glasi: “Pod pojmom šehid svih ovih kategorija, izuzimajući ubijenog na Allahovom putu, podrazumijeva se da njima na ahiretu pripada nagrada šehida. Međutim, na ovome svijetu podliježu propisima obične smrti – gasule se i klanja im se dženaza.

“Pojašnjenje prethodno rečenog jeste da postoje tri kategorije šehida: šehid i dunjaluka i ahireta – onaj ko pogine u ratu protiv nevjernika; šehid ahireta, koji ne podliježe dunjalučkim propisima – kategorije koje su spomenute u hadisu; isključivo dunjalučki šehid – onaj ko potkrada ratni plijen ili pogine bježeći.”

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَغْفِرُ اللَّهُ
لِلشَّهِيدِ كُلِّ ذَنْبٍ إِلَّا الدَّنْثَ.

Prenosi se od Abdullaha ibn Omera da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Allah će šehidu oprostiti svaki grijeh, osim duga.” Uz dug se mogu svrstati i nasilja prema Božijim robovima, poput ubistva, nepravednog korištenja ljudskog imetka i sličnih neljudskosti.

⁹⁴ Bilježi ga Muslim.

⁹⁵ Navode ga Ahmed i Et-Tirmizi, smatrajući ga vjerodostojnim.

Džihad radi uzdizanja Allahove riječi

Džihad se naziva istinskim samo ako mu je namjera Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, ako se njime želi uzdići Njegova riječ, podići zastava Istine, protjerati laž i založiti život radi Njegovog, dž.š., zadovoljstva. Kada se želi postići nešto mimo toga, neka ovosvjetska sreća, onda se ne radi o istinskom džihadu. Zato onaj ko se bori kako bi došao do položaja, ili se dočepao ratnog plijena, ili pokazao hrabrost, ili zadobio slavu, nema udjela u nagradi niti ikakva sevapa.

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ
وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيَرَى مَكَانَهُ، فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ: مَنْ قَاتَلَ لِيَكُونَ
كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Ebu Musa je rekao: “Došao je Poslaniku, s.a.v.s., neki čovjek pa ga je upitao: ‘Neko se bori radi ratnog plijena, neko radi spomena, a neko da bi se hrabrošću proslavio. Ko je onda na Allahovom putu?’ Poslanik mu odgovori: ‘Onaj ko se bori kako bi Allahova riječ bila najuzvišenija, taj je na Allahovom putu.’”

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ رَجُلًا غَزَا يُلْتَمَسُ الْأَجْرُ وَالذِّكْرُ، مَا لَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا شَيْءَ لَهُ. فَأَعَادَهَا عَلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. فَقَالَ: لَا شَيْءَ لَهُ. إِنَّ
اللَّهَ لَا يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا كَانَ خَالِصًا وَابْتِغَى بِهِ وَجْهَهُ.

Neki je čovjek upitao: “O Allahov Poslaniče, kakvo je tvoje mišljenje o čovjeku koji se bori zbog plijena i spomena, šta njemu pripada?” Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Ništa mu ne pripada.’ Odgovori mu tako tri puta. Zatim nastavi: ‘Ne pripada mu ništa. Allah prima samo djelo koje je iskreno i koje je radi Njega učinjeno.’”⁹⁶ Namjera je, uistinu, duša djela, tako da ako bi se djelo od nje odvojilo, bilo bi mrtvo i kod Allaha ne bi imalo vrijednosti.

⁹⁶ Navode Ebu Davud i En-En-Nesai.

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى.

Prenosi se od Omera ibn el-Hattaba da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Djela se samo prema namjerama cijene, i svakom čovjeku pripada ono što je namjerio.”⁹⁷

Iskrenost je ta koja djelima daje njihovu istinsku vrijednost. To je i razlog zbog kojeg čovjek svojom iskrenošću doseže do stupnja šehida, makar i ne poginuo u borbi. Poslanik, s.a.v.s., veli:

مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ.

“Ko Allaha za šehadet iskreno moli, Allah će mu podariti šehidske stupnjeve, makar umro u vlastitoj postelji.” Vjerovjesnik, s.a.v.s., također kaže:

إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا، وَلَا قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ، حَبَسَهُمُ الْعُدُورُ.

“Ima ljudi u Medini koji su, kad god ste vi nekim putem pošli i dolinom kakvom prošli, bili s vama. Opravdan ih je razlog zadržao.”

Ako motiv džihada nije iskrenost, nego neka druga ovosvjetska svrha i namjera, ne samo da će mudžahidu biti uskraćeni sevap i nagrada, nego će time sebe izložiti patnji na Sudnjem danu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ: رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ. فَأَتَى بِهِ فَعَرَفَهُ نَعْمَهُ، فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ: جَرِيءٌ. قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَجُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى آتَى فِي النَّارِ. وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ، وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأَتَى بِهِ فَعَرَفَهُ نَعْمَهُ فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ، وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ: عَالِمٌ، وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ: هُوَ قَارِئٌ. فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَجُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى آتَى فِي النَّارِ. وَرَجُلٌ وَسَّعَ

⁹⁷ Hadis bilježi El-Buhari.

اللَّهُ عَلَيْهِ، وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ. فَأَتَى بِهِ فَعَرَفَهُ بِمَنْهُ فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟
 قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُتَّقَى فِيهَا إِلَّا أَتَقَمْتُ فِيهَا لَكَ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ
 قَعَلْتَ لِيَقَالَ: هُوَ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ.

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Ljudi kojima će se prvo suditi na Sudnjem danu jesu:

čovjek koji pogine u borbi, pa bude doveden, a zatim i upoznat sa svojim blagodatima. Prepoznat će ih. Allah će ga upitati: 'Šta si za njih činio?' Odgovorit će: 'Radi Tebe sam se borio sve dok nisam poginuo.' Allah, dž.š., kazat će mu: 'Lažeš.' Borio si se da bi se pričalo: 'Kako je hrabar!', i pričalo se.' Zatim će narediti, pa će na licu po zemlji vučen biti, dok u vatru ne bude bačen. Čovjek koji je stekao znanje, njemu poučavao i Kur'an učio, bit će doveden, a zatim će ga Allah s blagodatima njegovim upoznati. Prepoznat će ih. Allah će ga upitati: 'Šta si za njih učinio?' 'Stekao sam znanje, njemu poučavao i Kur'an, radi Tebe, učio', odgovorit će. 'Lažeš', reći će mu Allah, 'znanje si stekao da bi se pričalo: 'Kakav učenjak!', a Kur'an si učio da bi se kazalo: 'On je učač!', i kazano je.' Zatim će narediti, pa će na licu po zemlji biti vučen, dok u vatru ne bude bačen. Čovjek prema kome je Allah milostiv bio i svakovrsnog mu imetka podario, bit će doveden, a zatim će ga Allah s blagodatima njegovim upoznati. Prepoznat će ih. Reći će mu Allah: 'Šta si za njih učinio?' Čovjek će odgovorit: 'Za sve za šta si Ti želio da se milostinja daje, davao sam radi Tebe.' 'Lažeš', kazat će mu, 'činio si to da bi se reklo: 'Kako je samo darežljiv!', i rečeno je.' Zatim će Allah narediti, pa će biti na licu po zemlji vučen, dok u vatru ne bude bačen.'"

Nagrada plaćenika

Koliko god mudžahid bio iskren, ako uzme dio plijena, to će mu umanjiti nagradu.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ غَازِيَةٍ

أَوْ سَرِيَّةٍ تَغْزُوا، فَنُفَعِمُمْ وَنَسْلِمُ، إِلَّا كَانُوا قَدْ تَعَجَّلُوا لِّئَلَّا أُجَوِّرَهُمْ. وَمَا مِنْ غَارِيَةٍ أَوْ سَرِيَّةٍ تُخَفَّقُ أَوْ تُصَابُ، إِلَّا تَمَّ أُجَوِّرُهُمْ.

Abdullah ibn Omer prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Svaka bojna skupina koja ratuje te uzme plijen i prođe neozlijeđena naplatila je dvije trećine svoje nagrade, a svaki odred koji se vrati bez plijena ili bude ozlijeđen ima potpunu nagradu."⁹⁸

En-Nevevi kazuje: "Značenje hadisa, jedino ispravno značenje, jeste to da borci koji prođu neozlijeđeno i koji osvoje ratni plijen imaju manju nagradu od onih koji budu ranjeni, ili ne budu ranjeni, a ne osvoje ratni plijen. Ratni plijen zamjenjuje dio nagrade za njihovu borbu, tako da ako do njega dođu, naplatili su trećinu nagrade koja im je slijedila zbog borbe, i taj plijen biva izuzet iz cjelokupne nagrade. Ovakav je stav u skladu s čuvenim vjerodostojnim predanjima od ashaba, r.a. Tako jedan od njih kaže: 'Među nama je bilo i onih koji su umrli, a svoj dio plijena nisu ni okusili, a bilo je i onih čiji bi plijen narastao, te bi ga oni ubirali.'"

Mišljenje koje smo naveli ispravno je i jasno se vidi iz hadisa. Nijedan ozbiljan i vjerodostojan hadis nije tome oprečan, što potpuno ide u prilog onome što smo zabilježili. Čak i El-Kadi Ijad zagovara značenje koje smo mi naveli.

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَتُفَعِّحُ عَلَيْكُمُ الْأَنْصَارُ وَتَكُونُونَ جُنُودًا مُجَنَّدَةً، تُقَطَّعُ عَلَيْكُمُ فِيهَا بَعُوثٌ، فَيَكْرَهُ الرَّجُلُ مِنْكُمْ الْبُعْثَ فِيهَا، فَيَتَخَلَّصُ مِنْ قَوْمِهِ، ثُمَّ يَتَصَفَّحُ الْقَبَائِلَ يَعْزِضُ نَفْسَهُ عَلَيْهِمْ، يَقُولُ: مَنْ أَكْهَيْهِ بَعْثَ كَذَا، وَذَلِكَ الْأَجِيرُ، إِلَى آخِرِ قَطْرَةٍ مِنْ دَمِهِ.

Ebu Ejjub prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Otvorit će vam se gradovi i bit ćete mobilizirani vojnici. Bit će vam nametnuto da ih pohodite. Ljudi iz vaših redova prezirat će te pohode. Napuštat će svoj narod, a zatim će promatrati prilike u plemenima, pokazujući im se i govoreći: 'Kome ću pomoći u borbi protiv ovakve vojske?' To je plaćenik, do posljednje kapi svoje krvi."⁹⁹

⁹⁸ Hadis bilježi Muslim.

⁹⁹ Prenosi Ebu Davud.

Vrijednost stražarenja na Allahovom putu

Postoje pogranična mjesta koja mogu biti otvori koji neprijatelju ostavljaju mogućnost prodiranja u islamsku teritoriju. Obaveza je da se ti pogranični dijelovi izuzetno dobro osiguraju, kako ne bi bili slaba tačka koju bi neprijatelj iskoristio i učinio je mjestom s kojeg će prodrijeti.

Islam želi da se te granice zaštite dobrim pripremanjem vojnika koji bi predstavljali snagu muslimana. Stražarenje na ovim pograničnim utverdama s ciljem džihada na Allahovom putu nazvano je *ribat*.¹⁰⁰ Njegov najkraći period iznosi pola sata, a potpun je s četrdeset dana. Najbolje je stražarenje na utverdama za koje se najviše strahuje. Sva se ulema slaže da je stražarenje bolje i od boravka u Meki. O dobru koje ono nosi govore nam hadisi koje ćemo spomenuti:

عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: رِبَاطُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ، وَإِنْ مَاتَ جَرَى عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُهُ، وَأُجْرِي عَلَيْهِ رِزْقُهُ، أَمِنَ الْفَتَانُ.

Prenosi se od Selmana, r.a., da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Stražarenje jedan dan i jednu noć bolje je od mjesec dana posta i namaza. Kada stražar umre, i dalje će mu se pisati kao da radi to djelo, bit će opskrbljen¹⁰¹ i siguran od kaburskih meleka.”¹⁰²

Također je kazao:

كُلُّ مَيِّتٍ يُحْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ، إِلَّا الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَإِنَّهُ يُنْمِي عَمَلَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَيَأْمَنُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ.

“Svaki umrli stavlja pečat na svoja djela¹⁰³, osim onoga koji umre stražareći na Allahovom putu, jer njegova se dobra djela povećavaju sve do Sudnjeg dana, a siguran je i od kaburske smutnje.”

¹⁰⁰ Riječ *ribat* ima više značenja: veza, sveza, okovratnik, utvrda, garnizon, srce, duh itd. Ovdje ima značenje stražarenja na utvrdi pred neprijateljem. (op. prev.)

¹⁰¹ Shodno Allahovim, dž.š., riječima: “Živi su, kod Gospodara njihova opskrbljeni.”

¹⁰² Hadis prenosi Muslim.

¹⁰³ Prekidla mu se djelo i sevap mu ne pristiže.

Vrijednost gađanja s namjerom džihada

Islam za poželjno uzima učenje gađanja i vojnih vještina u svrhu džihada na Allahovom putu. Privoljava na treniranje i uvježbavanje tijela kroz treniranje gađanja i odgovarajuća nadmetanja.

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَنَبْرِهِ وَهُوَ يَقُولُ: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾ أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ.

Prenosi se od Ukbe ibn Amira da je čuo Poslanika, s.a.v.s., kako s mimbera kazuje: “**I protiv njih pripremite koliko god možete snage**, a zatim: ‘Uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje.’”¹⁰⁴

وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: سَقَّحَ عَلَيْكُمْ أَرْضُونَ، فَلَا يَعْجَزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يُلْهَوْ بِأَسْنِهِمْ، إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ الْجَنَّةَ ثَلَاثَةَ نَفَرٍ: صَاحِبُهُ وَالْمِدَّةُ بِهِ وَالرَّامِي بِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Od njega se, također, prenosi i da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: ‘Otvorit će vam se zemlje, tako da ćete svi biti u mogućnosti zabavljati se svojim strijelama. Allah će zbog jedne strijele trojicu u Džennet uvesti: njenog proizvođača, onoga koji je dodaje strijelcu i strijelca na Allahovom putu.’” Islam zauzima izuzetno strog stav o pitanju zaboravljanja gađanja nakon njegova savladavanja. Takav čin čovjeka koji gađanje, bez opravdanja, zapostavi vrlo je pokuđen. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ عَلِمَ الرَّمْيَ ثُمَّ تَرَكَهُ فَلَيْسَ مِنَّا.

“Ko savlada gađanje, a zatim ga zaboravi ne pripada nama” (Ovo znači: zgriješio je).¹⁰⁵ Poslanik također kaže:

كُلُّ شَيْءٍ يُلْهَوْ بِهِ الرَّجُلُ بَاطِلٌ، إِلَّا رَمْيُهُ بِقَوْسِهِ، وَتَأْدِيَتُهُ قَرَسَهُ، وَمُلَاعَبَتُهُ أَهْلَهُ، فَإِنَّهُ مِنَ الْحَقِّ.

¹⁰⁴ Hadis navodi Muslim.

¹⁰⁵ Bilježi ga Muslim.

“Samo tri stvari kojima se čovjek zabavlja nisu isprazne: gađanje, dresiranje konja i poigravanje sa svojom ženom, jer to spada u obaveze.”

El-Kurtubi veli: “Značenje hadisa, a Allah najbolje zna, jeste sljedeće: sve čime se čovjek zabavlja, od stvari koje mu neće donijeti koristi ni na ovome ni na onome svijetu, isprazno je i najpreče je sustegnuti se od toga. Ove tri stvari, čak i ako ih čini kako bi se zabavio i poigrao, jesu obaveza zato što su povezane sa stvarima koje mogu biti od koristi. Gađanje i dresiranje konja usko je vezano za borbu, a poigravanje sa ženom može dovesti do nečega iz čega će se izroditi dijete koje će Allaha ispravno vjerovati i obožavati. Zbog toga su ove tri stvari ispravne.” Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je:

يَا بَنِي إِسْمَاعِيلَ، ارْمُوا فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًا .

“O Ismailovi potomci, gađajte. Uistinu je i vaš otac bio strijelac.” Savladavanje jahanja i upotreba oružja jeste *farzi-kifaja*, a može postati i *farzi-ajn*.

Ratovanje na moru bolje je od ratovanja na kopnu

Pošto je borba na moru opasnija, to je nagrada veća.

عَنْ أَبِي حَزَامٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَائِدُ فِي الْبَحْرِ لَهُ أَجْرُ شَهِيدٍ، وَالْفَرَقُ لَهُ أَجْرُ شَهِيدَيْنِ.

Od Ummu Hama prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Oboljeli od morske bolesti ima nagradu šehida, a utopljenik nagradu dvojice šehida.”¹⁰⁶

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: شَهِيدُ الْبَحْرِ مِثْلُ شَهِيدِي الْبَرِّ، وَالْمَائِدُ فِي الْبَحْرِ كَالْمَشْحُطِ فِي دَمِهِ فِي الْبَرِّ وَمَا بَيْنَ الْمُوجِبَيْنِ كَقَاطِعِ الدُّنْيَا فِي طَاعَةِ اللَّهِ، وَإِنَّ اللَّهَ وَكُلَّ مَلَكٍ الْمَوْتِ يَقْبِضُ الْأَرْوَاحَ، إِلَّا شَهِيدَ الْبَحْرِ فَإِنَّهُ يَتَوَلَّى قَبْضَ

¹⁰⁶ Bilježi ga Ebu Davud.

أَرْوَاحِهِمْ. وَيَغْفِرُ لَشَهِيدِ الْبَرِّ الذُّنُوبَ كُلَّهَا إِلَّا الدِّينَ، وَيَغْفِرُ لَشَهِيدِ الْبَحْرِ الذُّنُوبَ وَالْدِّينَ.

Ebu Umama kazuje: “Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Šehid mora jeste kao dva šehida kopna, a oboljeli je od morske bolesti kao krvlju obliveni na kopnu. Ono što je između ta dva bitna djela slično je onome koji se s dunjalukom oprašta, Allahu se pokoravajući. Za uzimanje duša Allah je ovlastio meleka smrti, izuzev kada se radi o šehidima mora, jer On se stara o uzimanju njihovih duša. Šehidu kopna oprašta sve grijehe osim duga, a šehidu mora oprašta i grijehe i dug.’”¹⁰⁷

Svojstva vojskovođe

El-Fahri je pobrojao svojstva koja kod predvodnika vojske moraju biti prisutna. On kazuje: “Neki su turski vladari izjavili: ‘Vojskovođu bi trebalo krasiti deset životinjskih osobina: lavlja hrabrost, svinjska otpornost, lisičije lukavstvo, pseća izdržljivost pri ranjavanju, vučiji prijepad, ždralsko stražarenje, pijetlova darežljivost i samilost prema pilićima, opreznost gavrana i korpulentnost *ta’rua*, horosanske životinje koja jača prilikom putovanja i napora.’”

Džihad pod vodstvom čestitoga i grešnika

Džihad nije uvjetovan time da vladar mora biti pravedan ili vojskovođa čestit, nego je borba dužnost u svakom slučaju. Moguće je da grješnika na bojnopolju zadese iskušenja veća nego bilo koga drugog.

Dužnost vojskovođe

Obaveze vojskovođe prema vojsci jesu sljedeće:

1. međusobno dogovaranje i prihvatanje mišljenja vojnika. Zabranjena je samovolja, u bilo kojoj odluci, bez njihova suglasja, jer Allah, dž.š., kaže:

¹⁰⁷ Hadis navodi Ibn Madža.

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

“...i dogovaraj se s njima.”¹⁰⁸

Prenosi se da je Ebu Hurejra, r.a., rekao: “Nikada nikoga nisam vidio da se sa svojim drugovima više dogovarao od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.”¹⁰⁹;

2. samilost i nježnost prema vojnicima.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّيِّ شَيْئًا فَرَّقَ بِهِمْ فَارْقُ بِهِ.

Aiša, majka pravovjernih, r.a., kazuje: “Čula sam Poslanika, s.a.v.s., kako govori: ‘Bože moj, kome pripadne vlast nad mojim ummetom pa prema njemu milostiv bude, smiluj se i Ti njemu.’”¹¹⁰

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أُمُورَ الْمُسْلِمِينَ، ثُمَّ لَا يَجْهَدُ لَهُمْ، وَلَا يَنْصَحُ لَهُمْ إِلَّا لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ.

Prenosi se od Ma’kila ibn Jesara da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Nijedan vladar koji vlada muslimanima, a oko njih se ne trudi i savjete im ne daje neće ući u Džennet.”

Bilježi Ebu Davud da je Džabir, r.a., rekao: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., zastajkivao bi na putu pa bi pogurao nejake. Hodio bi iza njih i upućivao ih”;

3. naređivanje dobra i odvrćanje od zla, kako vojnici ne bi zapali u nepokornost;

4. obilazak vojske, s vremena na vrijeme, kako bi bio upoznat sa stanjem svojih vojnika i spriječio sve što ne koristi ratu, bilo da je riječ o ljudima ili oružju – huškače na dezerterstvo koji ljude odgovaraju od borbe, ili demoraliste koji širi glasine, govoreći: “Nemaju oni ni opreme ni snage!”, ili uljeza koji prenosi vijesti o vojsci, otkriva njena kretanja i ubacuje smutnje;

¹⁰⁸ Alu Imran, 159.

¹⁰⁹ Navode ga Ahmed i Fš-Šafi, r.a.

¹¹⁰ Bilježi ga Muslim.

5. imenovanje pomoćnika;
6. dodjeljivanje barjaka;
7. odabiranje pogodnih mjesta za odsjedanje i osiguravanje skrovišta;
8. slanje špijuna radi saznanja o stanju neprijatelja.

Poslanik, kada bi namjeravao ići u pohod, spominjao je nešto drugo kako bi zametnuo trag. Slao bi i špijune da mu donesu informacije o neprijatelju. Postrojavao bi vojsku i uzimao barjake. Ibn Abbas veli: “Ratni barjak Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bio je crni, a zastava mira bijela.”¹¹¹

Poslanikove, s.a.v.s., oporuke svojim zapovjednicima

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا بَعَثَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ قَالَ: بَشِّرُوا، وَلَا تَنْفَرُوا، وَيَسِّرُوا وَلَا تُعْصِرُوا .

Ebu Musa, r.a., kazuje: “Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., slao nekoga od svojih drugova kao upravnika ili namjesnika, govorio bi mu: ‘Radosne stvari kazujte, a ne rastjerujte, i olakšavajte, a ne otežavajte.’”¹¹²

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: يَسِّرُوا وَلَا تُعْصِرُوا، وَيَسِّرُوا وَلَا تَنْفَرُوا، وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْلِفَا .

Ebu Musa također veli: “Poslao me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., s Muazom u Jemen, rekavši nam: ‘Olakšavajte, a ne otežavajte, radosne vijesti kazujte, a ne rastjerujte, i slažite se međusobno, a razmirica se klonite.’”¹¹³

¹¹¹ Hadis bilježi Ebu Davud.

¹¹² Hadis ima sljedeće značenje: obradujte ih time da će grešnik koji se islamu približi i pokaje, širinom Allahove milosti, imati veliku nagradu – pripast će onima koji budu vjerovali i dobra djela činili. Ne rastjerujte ih spominjući im raznolika zastrašivanja i prijetnje. Olakšavajte ljudima i ne budite strogi prema njima, jer to potiče na ljubav prema vjeri.

¹¹³ Hadis bilježe oba hadiska velikana. Znači, ostavite nesuglasice i radite na slozi, jer to dovodi do pobjede i uspjeha. Prva dva imperativa jesu imperativi množine, a posljednji dvojine – odnosi se na njih dvojicu.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: انْطَلِقُوا بِاسْمِ اللَّهِ، بِاللَّهِ
وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، وَلَا تَقْتُلُوا شَيْخًا قَائِمًا وَلَا طِفْلًا صَغِيرًا وَلَا امْرَأَةً، وَلَا تَعْلُوا، وَضَمُّوا
غَنَائِمَكُمْ، وَأَصْلَحُوا، وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

Prenosi se od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Krenite u ime Allaha i radi Allaha, u vjeri Njegovog Poslanika, i ne ubijajte starca¹¹⁴, ni malo dijete, ni ženu.¹¹⁵ Ne prelazite granice, saberite svoj ratni plijen, red i mir uspostavite i lijepo postupajte. Allah voli one koji lijepo čine.”¹¹⁶

Omerova, r.a., oporuka

Napisao je Omer ibn el-Hattab pismo Sa'du ibn Ebu Vekkasu, r.a., i vojnicima koji su bili s njim, u njemu kazujući: “Naređujem tebi i vojnicima koji su s tobom bogobožnost u svakoj situaciji, jer bogobožnost je najbolja sprema protiv neprijatelja i najjača spletku u ratu. Tebi i tvojoj vojsci naređujem da se čuvate grijeha više nego vašeg neprijatelja, jer grijesi su vojsci opasniji od neprijatelja. Muslimani pobjeđuju samo zbog grešnosti svoga neprijatelja prema Allahu, dž.š. Da toga nema, mi protiv njih ne bismo snage imali, jer nejednaki smo i u broju i u spremi. Ako bismo se izjednačili s njima u grešnosti, oni bi nad nama imali prednost u snazi. U suprotnom, mi njih pobjeđujemo svojom krepošću, a ne snagom. Znaite da vas, dok hodite, prate Allahovi čuvari koji znaju šta činite. Stid pred njima osjećajte i nemojte se o Allaha ogriješiti dok ste na Njegovom putu. Ne govorite: ‘Naš je neprijatelj gori od nas, neće nas pobijediti’, jer ima naroda koje je gori od njih pobijedio. Izraelćane su, kada su činili djela koja su Allahovu srdžbu izazvala, pobijedili vatropoklonici, pa su uzduž i poprijeko zemlju njihovu pregazili – i prijetnja se ispunila.

¹¹⁴ Osim ako se ne radi o borcu ili idejnom savjetniku, jer Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se ubije Zejd ibn el-Samma, koji je bio u vojsci plemena Hevazin, zbog toga što je bio savjetnik. Tada mu je bilo stotinu i dvadeset godina.

¹¹⁵ Izuzev ako se ne radi o ženi borcu, ili njihovom predvodniku, ili ženi čije mišljenje u njenom narodu vrijedi.

¹¹⁶ Bilježi ga Ebu Davud.

Molite Allaha da vam pomogne, kao što Ga molite da vam pobjedu nad neprijateljem da. Molite Allaha i za nas i za sebe.

Budi milostiv prema muslimanima dok hode i ne prisiljavaj ih na put koji ih umara. Ne uskraćuj im stanište koje im je ugodno, dok ne stignu do neprijatelja kojeg putovanje nije zamorilo, jer oni idu ka utvrđenom neprijatelju, zaštićenim ljudstvom i konjicom. Odsjedni sa svojom vojskom u svakoj sedmici jedan dan i noć kako bi dobila odmor u kojem bi živnula i oružje i opremu svoju u red dovela. Udalji im logore od naselja u kojem žive oni s kojima si ugovor o primirju potpisao i kojima si zaštitu zajamčio. Neka u njih ulaze samo tvoji prijatelji u čiju vjeru imaš povjerenje. Nikoga od stanovnika tih naselja nemoj oštetiti, jer oni imaju zaštitu i jamstvo. Na kušnju ste stavljeni time što njihova prava morate ispoštovati, kao što su oni iskušani činjenicom da takav odnos moraju strpljivo podnijeti. Dok god oni podnose takav odnos, vi ih dobrim nagrađujte. Ne potpomažite se protiv onih s kojima ste u ratu nasiljem prema onima s kojima ste mir sklopili.

Kada kročiš na zemlju neprijatelja, pošalji špijune među njih i neka ti pod budnim okom budu. Neka budu iz reda Arapa, ili iz reda domaćeg stanovništva u čije savjete i iskrenost ne sumnjaš, jer vijest lažova tebi ne koristi, makar ti on i poneku ispravnu vijest prenio. Varalica je špijun koji radi protiv tebe, ne za tebe. Neka neko od tvojih bude u blizini teritorije neprijatelja kako bi raspoređivao brojne izvidnice i slao u neprijateljske redove diverzantske patrole, tako da im patrole presijeku pojačanja i logistiku, a izvidnice uoče njihove slabe tačke. Za svoje izvidnice odaberi promišljene i odvažne vojnike iz reda svojih drugova i dodijeli im najbolje konje, jer kad se susretnu s neprijateljem, prvo što će ih zateći jeste snaga tvoje promućurnosti. Diverzantske patrole prepusti prekaljenim i u borbi strpljivim ratnicima. Ne odlikuj tim zadatkom nikoga prema svom hiru, pa da ti se razboritost i vlast pomute više nego što bi ti koristi tvojim ljudima donijeli. Ni u kojem slučaju ne šalji izvidnicu ili patrolu putem za koji se bojiš da bi ona na njemu mogla biti savladana, napadnuta ili pobijena.

Kada ugledaš neprijatelja, združi oko sebe najudaljenije odrede, izvidnice i patrole. Skupi vještinu i snagu i ne požuruj bitku dok na nju ne budeš prisiljen. Tako ćeš uočiti slabost neprijatelja i njegovih boraca i upoznati zemlju, kao što je njeni stanovnici poznaju, te neprijatelju uraditi ono što bi on inače tebi. Zatim bodri svoje vojnike i budi izuzetno oprezan na noćnoj straži. Na koga god zarobljenika koji je pod ugovorom naideš, ubij ga, kako bi zastrašio Allahova i svoga neprijatelja. Allah je nadležan za tebe i tvoje vojnike, i za vašu pobjedu nad neprijateljem. Allah je Onaj od Koga se pomoć traži.”

Dužnost vojnika

Dužnost vojnika prema njihovom vojskovođi jeste pokornost u svemu što nije grijeh.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يُعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Ko je pokoran meni pokoran je i Allahu, a ko prema meni zgriješi zgriješio je i prema Allahu. Ko se zapovjedniku pokorava pokorava se i meni, a ko je njemu nepokoran nepokoran je i meni.”¹¹⁷ Kad je riječ o poslušnosti u grijesima, ona je zabranjena, jer je pokornost stvorenju zabranjena u onome što predstavlja nepokornost Stvoritelju. Alija, Allah mu lice oplemenio, kazao je: “Poslao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jedan odred i postavio na njegovo čelo nekog čovjeka od ensarija. Naredio im je da ga slušaju i da mu se pokoravaju. U nečemu mu se nisu pokorili, pa im je zapovjednik rekao: ‘Sakupite mi drva!’, te mu ih sakupiše. Zatim im reče: ‘Zapalite vatru!’, pa je zapališe. Potom ih upita: ‘Nije li vam Poslanik, s.a.v.s., naredio da budete poslušni i pokorni?’ ‘Jeste’, odgovoriše. ‘Potom im reče: ‘Ulazite u nju!’, pa se zgledaše i rekoše: ‘Od vatre smo Allahovom

¹¹⁷ Prenose El-Buhari i Muslim.

Poslaniku pobjegli', i tako ostadoše dok mu bijes ne splasnu i vatra se ne ugasi. Kada su se ashabi vratili, spomenuli su to Božijem Poslaniku, s.a.v.s., a on reče:

لَوْ دَخَلُوهَا، مَا خَرَجُوا مِنْهَا أَبَدًا، وَقَالَ: لَا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ، إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ.

'Da su u nju ušli, nikada više iz nje ne bi izišli.' Još je dodao: 'Ne pokorava se u neposlušnosti prema Stvoritelju, pokorava se samo u onome što je dobro.'¹¹⁸

Dužnost pozivanja u islam prije bitke

Muslimani su, prije borbe, dužni uputiti poziv u islam.

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَ أَمِيرًا عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْ صَاهٍ فِي خَاصَّتِهِ بِقَوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ: اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا وَلَا تَغْلُوا وَلَا تَدْعُوا وَلَا تُسَلُّوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ، فَإِنْ هُمْ مَا أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، اذْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، ثُمَّ اذْعُهُمْ إِلَى التَّحُولِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ، وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ، وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ، فَإِنْ أَبَوْا أَنْ يَتَحَوَّلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ، يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللَّهِ الَّذِي يَجْرِي عَلَى الْمُؤْمِنِينَ. وَلَا يَكُونُ لَهُمْ فِي الْغَنِيمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنْ أَبَوْا فَسَلِّمُ الْجَزْيَةِ، فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِنَ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حَصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تَجْعَلَ ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ، فَلَا تَجْعَلَ لَهُمْ ذَلِكَ. وَلَكِنْ اجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّتَكَ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكَ، فَإِنْ كُنْتُمْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّتَكُمْ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكُمْ أَهْوَى مِنْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ رَسُولِهِ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حَصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تُزِلَّهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، فَلَا تَقْبَلْ مِنْهُمْ، وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِكَ، فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي أَتُصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لَا.

¹¹⁸ Prenose El-Buhari i Muslim.

Burejda, r.a., rekao je: “Kada bi Vjerovjesnik, s.a.v.s., postavio zapovjednika nekoj vojnoj jedinici ili patroli, oporučio bi mu da bude bogobožan prilikom ophođenja prema onome što mu je povjereno i da dobro postupa prema muslimanima koji su s njim. Zatim bi rekao: ‘Pohodite s Allahovim imenom i na Njegovom putu. Borite se protiv onih koji Allaha niječu. Borite se i ne varajte u ratnom plijenu, ne kršite sporazum, ne kasapite ubijene i ne ubijajte djecu. Kada se s mnogobožčkim neprijateljima susretnete, pozovite ih na tri stvari¹¹⁹ na koju ti god pristanu, prihvati je i ne diraj ih. Pozovi ih u islam. Ako pristanu, prihvati njihov pristanak i na miru ih ostavi. Zatim ih pozovi da iz svoje zemlje pređu u zemlju iseljenika i obavijesti ih da će, ako to učine, imati i jednaka prava i jednake odgovornosti kao i iseljenici. Ako odbiju da pređu¹²⁰, saopći im da će biti smatrani kao i ostalo muslimansko stanovništvo, tj. na njih će se odnositi Allahovi propisi koji važe i za vjernike.¹²¹ U ratnom će plijenu i danku sudjelovati samo ako budu ratovali rame uz rame s muslimanima. Ako to odbiju, traži od njih *džizju*.¹²² Ako ti daju pristanak, primi ga i ne diraj ih. Ako odbiju, od Allaha pomoć zatraži i bori se protiv njih. Ako opkoliš stanovnike nekog utvrđenog grada, te oni od tebe budu tražili da im daš jamstvo Allaha i Njegova Vjerovjesnika, to im ne daj, nego im daj svoje jamstvo i jamstvo svojih drugova. Naime, ako bi prekršio svoje jamstvo i jamstvo svojih drugova, to bi bilo bezbolnije nego da prekršiš jamstvo Allaha i Njegova Poslanika. Ako opkoliš stanovništvo kakvog utvrđenog grada, pa oni od tebe zatraže da im sudiš prema Allahovim propisima, ne prihvati njihov zahtjev, nego ih svom sudu prepusti, jer ti ne znaš da li ćeš na ispravan način Allahove propise među njima sprovesti.”¹²³

¹¹⁹ Tri stvari: islam, iseljenje i, u suprotnom, džizja.

¹²⁰ Da pređu iz svoje zemlje i da se bore.

¹²¹ Allahovi propisi koji se odnose na seosko vjerničko stanovništvo: ratni će im plijen i danak pripasti samo u slučaju da se bore. (Bilježi Muslim)

¹²² Ako odbiju prijeći na islam, traži od njih džizju. Moguće je da je ovaj hadis rečen prije nego što je objavljen ajet iz sure Tevba koji obavezuje sljedbenike Knjige na davanje džizje.

¹²³ Ovdje se želi istaci opreznost s Allahovim jamstvom i propisima, iz poštovanja prema njima. Od pet čuvenih hadiskih zbirki jedino ga El-Buharijeva ne bilježi.

Jedna muslimanska vojska, pod vodstvom Selmana el-Farisija, opkolila je neki dvorac u Perziji. Vojnici upitaše Selmana: “O Allahov robe, zar ih nećemo napasti?” ‘Pustite me da ih u islam pozovem, kao što sam čuo da Allahov Poslanik, s.a.v.s., poziva’, odgovori im.

Otišao je do neprijatelja pa im je rekao: ‘Ja sam čovjek iz vašeg naroda, Perzijanac, a Arapi mi se pokoravaju. Ako predete na islam, imat ćete ista prava i iste odgovornosti koje i mi imamo. Ako odbijate i na vašoj vjeri insistirate, pustit ćemo vas da svoju vjeru ispovijedate. Dajte nam džizju i ponizni budite.’ Obraćao im se stranim, perzijskim, jezikom: ‘Nećete hvale vrijedni biti. Ako odbijete, upoznat ćemo vas s alternativom.’ Perzijanci rekoše: ‘Nismo mi od onih koji džizju daju, borit ćemo se.’ ‘Allahov robe, zar ih nećemo napasti?’, vojnici ga upitaše. Tri dana ih je tome pozivao, a zatim je rekao: ‘Napadnite ih!’, ‘pa ih napadosmo te osvojismo taj dvorac’”, veli prenosilac.¹²⁴

Ebu Jusuf kazuje: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada se ni s jednim narodom nije sukobio, a da ga Allahu i Poslaniku Njegovu nije pozvao.”

Autor djela *Abkam sultanija* kazuje: “zabranjeno nam je napasti na prepad noću, ubijajući i paleći, onoga do koga ne dođe islamski poziv. Zabranjeno nam je započinjati bitku prije nego što neprijateljima predočimo poziv u islam i obznanimo mu džize poslanstva i jasne dokaze koji bi ih naveli na prihvatanje istine.”

El-Serahsi, jedan od učenjaka hanefijske pravne škole, mišljenja je da je poželjno da se neprijatelj ne napada odmah nakon pozivanja u islam, nego da se ostavi da prenoći jednu noć, kako bi razmislio o prihvatanju islama i spoznao koristi koje u njemu ima.

Islamski pravnici smatraju da je zapovjednik vojske, ako započne borbu prije upozorenja – dokazom i pozivom na jednu od tri mogućnosti – i pobije jedan broj neprijatelja iz prepada ili noćne zasjede- dužan dati krvarinu za njihove živote.

El-Belazuri u svome djelu *Osvajanje zemalja* navodi da je stanovništvo Samarkanda kazalo svome namjesniku Sulejmanu ibn Ebus-Surri:

¹²⁴ Hadis bilježi Et-Tirmizi.

“Kutejba ibn Muslim el-Bahili iznevjerio nas je i zulum nam je učinio. Uzeo nam je našu zemlju, a Allah je objavio pravdu i jednakost. Dozvoli nam da pošaljemo delegaciju Vođi pravovjernih kako bi mu se požalili na nepravdu koja nam je učinjena. Ako na to polažemo pravo, daj nam ga, jer zaista za tim imamo potrebu.” Sulejman im to dozvoli, pa tako oni uputiše jednu grupu svojih ljudi do Omera ibn Abdulaziza, r.a. Kad je Omer saznao za nepravdu koja im je nanesena, napisao je pismo Sulejmanu, u njemu mu kazujući: ‘Stanovništvo Samarkanda žalilo mi se na nepravdu koja ih je zadesila i na nasilje koje im je učinjeno od Kutejbe, kada ih je iz zemlje njihove protjerao. Ako ti stigne moje pismo, dodijeli im kadiju, neka razmotri njihov problem. Ako presudi u njihovu korist, vrati vojsku u logore kao što je bilo i ranije, prije nego što ih je nadvladao Kutejba. Sulejman im potom dodijeli kadiju Džemia ibn Hadira, koji presudi da se Arapi Samarkanda moraju vratiti u logore i obavijestiti stanovnike pokrajine o onome što slijedi ako odbiju poziv: ili novo primirje, ili pobjeda silom. Na to stanovništvo Sinda odgovori: ‘Zadovoljni smo onim kako je bilo, nećemo obnavljati rat’, zbog toga što su njihovi razboriti predvodnici kazali: ‘Izmiješali smo se s ovim narodom, s njima stanovali, mi smo od njihove ruke sigurni bili, a i oni od naše. Ako se vratimo ratu, ne znamo kome će pobjeda pripasti. Ako ne pripadne nama, izazvat ćemo nasilje u sukobu.’ Ostaviše stvar onakvom kakva je bila. Bili su zadovoljni i nisu se sukobljavali nakon što im se svidjela pravednost islama i muslimana. Veličali su je. To je bio povod da slobodnom voljom uđu u islam.” Ovo je akt pravednosti za koji ne znamo da ga je iko dostigao.

Dova pri samoj borbi

U lijepe običaje ponašanja u borbi jeste i to da mudžahidi zamole za pomoć Gospodara, neka je slavljen, i da Ga mole za pobjedu, jer pobjeda je u Allahovoj ruci. Takva je bila prava uputa Poslanika, s.a.v.s., a nakon njega i njegovi su drugovi isto činili. Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

ثَنَانٌ لَا تُرَدَّانِ: الدُّعَاءُ عِنْدَ النَّدَاءِ، وَعِنْدَ الْبَاسِ، حِينَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا.

“Dvije se dove ne odbijaju: dova pri ezanu, i dova u teškoj situaciji, kada vojnici jedni na druge nasrću.”¹²⁵ Allah, dž.š., kaže:

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ﴾

“I kad ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao.”¹²⁶

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ، انتَظَرَ حَتَّى مَالَتِ الشَّمْسُ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ. لَا تَتَمَتَّعُوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوا اللَّهَ الْعَاقِبَةَ، فَإِذَا لَقِيتُموهُمْ فَاصْبِرُوا وَعَلِّمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ الشُّيُوفِ.

Abdullah ibn Ebu Evfa kazuje da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u nekim danima u kojima bi se susreo s neprijateljem, čekao da sunce krene prema zapadu, a zatim bi stao pred ljude pa rekao: “O ljudi, ne priželjkujte susret s neprijateljem i Allaha za oprost molite. Ako se s njim susretnete, strpljivi budite i znajte da je Džennet pod hladom sablji.”

Zatim bi rekao:

اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْأَخْرَابِ، اهْزِمْهُمْ وَأَنْصُرْنَا عَلَيْهِمْ.

“Bože moj, Ti Koji Knjigu objavljuješ, Koji oblake šalješ i saveznicima poraz nanosiš, porazi ih i nama pobjedu nad njima daj.”¹²⁷

Poslanikova bi, s.a.v.s., dova u borbi glasila:

اللَّهُمَّ أَنْتَ عِزِّي وَنَصِيرِي، بِكَ أَجُولُ وَبِكَ أَصُولُ وَبِكَ أَقَاتِلُ.

“Ti si moj pomagač i Onaj Koji mi pobjedu daje, radi Tebe neprijateljske spletke raskrinkavam, radi Tebe na neprijatelja nasrćem i radi Tebe se borim.”¹²⁸

Zabilježeno je da je Poslanik, s.a.v.s., na dan bitke protiv saveznika uputio dovu:

¹²⁵ Predanje bilježi Ebu Davud.

¹²⁶ El-Enfal, 9.

¹²⁷ Bilježe ga trojica.

¹²⁸ Bilježe ga autori hadiskih zbirki (*sunena*).

اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابِ، اللَّهُمَّ اهْزِمْنَاهُمْ وَزَلِّلَهُمْ.

“Bože moj, Ti Koji Knjigu spuštaš i brzo račun svodiš, porazi saveznike, Bože, porazi ih i potresi.”¹²⁹

BITKA

Islam vodi brigu o pozivanju čovječanstva da uđe u okrilje njegove pravoupute kako bi blagodati te upute koristilo i u njenu se debelu hladovinu zaklonilo. Islamski je ummet od Allaha pozvan da Njegovu riječ uzdigne i Objavu Njegovu prenese. Također je pozvan i da narodima i ljudskim zajednicama donese slobodu. On je, s te tačke gledišta, najbolji ummet. Njegov položaj naspram drugih naroda jednak je položaju profesora spram učenika.

Kada je već tako, onda je na njemu obaveza da očuva svoje unutarnje stanje, da se bori kako bi svojom rukom uzeo pravo koje mu pripada i da se trudi da bi zauzeo mjesto na koje ga je Allah, dž.š., postavio. Svako neizvršavanje navedenih dužnosti smatra se velikim prekršajem koji Allah nagrađuje poniženjem i slabošću, ili prolaznošću i nestankom.

Islam zabranjuje slabost i pozivanje na miroljubivost, dok god ummet ne postigne svoj cilj i ne ostvari svoju namjeru. U tom se slučaju primirje smatra kukavičlukom i zadovoljstvom poniznim životom. O tome Allah, neka je slavljen, kazuje:

﴿فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَهْزِمَ أَعْمَالَكُمْ﴾

“I ne budite kukavice i ne nudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas neće nagrada za vaša djela lišiti.”¹³⁰

Međutim to znači: “...kad ste jači...” uvjerenjem, pobožnošću, moralom, odgojem, znanjem i djelom. Mir u islamu dolazi samo kao produkt snage i moći. Zbog toga ga Allah, dž.š., ne propisuje isključivo, nego ga vezuje uz uvjet da se neprijatelj kloni agresije, da ne ostane nepravde na Zemlji, i da niko u svojoj vjeri ne bude izložen smutnjama.

¹²⁹ Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

¹³⁰ Muhammed, 35.

Ako je prisutna neka od ovih stvari, Allah dozvoljava borbu. Ta je borba, ustvari, borba u kojoj se životi smatraju jeftinima i u kojem srca i duše bivaju žrtvovane. Zaista ne postoji nijedna vjera – osim islama – koja svoje sljedbenike tjera u korita ratnih vrtloga i baca ih na poprišta bitaka, radi Allaha i Istine, radi nemoćnih, radi dostojanstvenog života. Ko dobro prouči kur’anske ajete, Poslanikov, s.a.v.s., život u praksi i životne puteve njegovih halifa koji su za njim slijedili uvidjet će to kristalno jasno, jer Allah, neka je slavljen, odredio je ovom ummetu da uloži sve što je u njegovoj moći, rekavši:

﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ...﴾

“...i borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti!”¹³¹

Pojasnio je Allah da je džihad praktična strana vjerovanja, bez kojeg vjera nije potpuna, kazavši:

﴿أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ * وَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ﴾

“Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: ‘Mi vjerujemo!’ i da u iskušenje neće biti dovedeni? A Mi smo u iskušenje dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu.”¹³²

Postaje sasvim jasno da je Allah vjernicima tako odredio i da do pobjede i Dženneta drugog puta nema. Allah, dž.š., kaže:

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلْزَلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ﴾

“Zar vi mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji su prije vas bili i nestali? Njih su satirale neimaština i bolest, i toliko su bili uznemiravani da bi i poslanik, i oni koji su s njim vjerovali – uzviknuli: ‘Kada će već jednom Allahova pomoć!?’ Eto, Allahova pomoć je zaista blizu!”¹³³

¹³¹ El-Hadždž, 78.

¹³² El-Ankebut, 2-3.

¹³³ El-Bekara, 214.

Pripremanje ratne opreme i uzimanje oružja u ruke jeste dužnost, kao što Gospodar, dž.š., kaže:

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾

“I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje.”¹³⁴

Pripremanje se vrši shodno uvjetima i okolnostima. Termin “snaga” podrazumijeva svako sredstvo koje može dokrajčiti neprijatelja. Vjerodostojan hadis kazuje:

أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيَ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيَ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيَ.

“Uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje.”

U pripremanje spada mobilizacija i novačenje svih sposobnih ljudi.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ بَعِرٍ جَمِيعًا﴾

“O vjernici, budite oprezni i nastupajte ili u četama ili odjednom svi.”¹³⁵

Opreznost je potpuna samo ako se izvrši i kopnena, i mornarička i zračna priprema. Allah, dž.š., naređuje izlazak u susret neprijatelju i u teškoći i u blagostanju, i kad je to ljudima po volji i kad je mrsko, govoreći:

﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾

“Krećite u boj, bili slabi ili snažni.”¹³⁶

Islam se više oslanja na snagu duha, nego na materijalnu silu. Zbog toga raspiruje energičnost i odlučnost, pa kaže:

﴿فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا * وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا

¹³⁴ El-Enfal, 60.

¹³⁵ En-Nisa, 71.

¹³⁶ Et-Tevba, 41.

مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿

“I neka se zato na Allahovu putu bore oni koji ne žale da žrtvuju život na ovom svijetu za onaj svijet. A onoga ko se bori na Allahovu putu, pa pogine ili pobijedi, Mi ćemo, sigurno, obilno nagraditi. A zašto se vi ne biste borili na Allahovu putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju; ‘Gospodaru naš, izbavi nas iz ovog grada čiji su stanovnici nasilnici i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!’”¹³⁷

On vjernike na strpljivost poziva, jer ako oni osjećaju bol, ta i neprijatelj njihov također boluje, s tim da postoji ogromna razlika u ciljevima te dvije skupine. Allah, dž.š., govori:

﴿وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ﴾

“I ne gubite hrabrost i ne žalostite se; vi ćete pobijediti ako budete pravi vjernici. Ako vi dopadate rana, i drugi rana dopadaju.”¹³⁸

﴿الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا﴾

“Vjernici se bore na Allahovom putu, a nevjernici na šejtanovom. Zato se borite protiv šejtanovih štićenika, jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo.”¹³⁹

To znači da vjernici imaju uzvišeni cilj i misiju zbog koje vode borbu. Riječ je o misiji istine, dobra i uzdizanja Allahove riječi. Allah, dž.š., naređuje postojanost u borbi, kazujući:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ * وَمَنْ يُولِهِمْ يُؤْخَذْ دُورُهُ إِلَّا مُنَحَرَفًا لِمَقَالٍ أَوْ مُنَحْزِئًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَنَسِ الْمَصِيرَ﴾

“O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tad leđa okrene, osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi, vratit

¹³⁷ En-Nisa, 73-74.

¹³⁸ Alu Imran, 139-140.

¹³⁹ En-Nisa, 76.

će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište.”¹⁴⁰

Allah, također, upućuje na snagu duha, rekavši:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

“O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih.”¹⁴¹

Allah, dž.š., otkriva mentalitet vjernika, tj. da je u njihovoj prirodi priželjkivanje smrti prilikom odbrane, jer vjernici stoje između dvije mogućnosti, treće nemaju: ili bitka ili pogibija. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

“Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet, koji će im dati – oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.”¹⁴²

U prvom im slučaju pripada pobjeda, u drugom šehadet – pogibija na Allahovom putu:

﴿قُلْ هَلْ تَرْتَضُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ﴾

“Reci: ‘Očekujete li za nas što drugo već jedno od dva dobra?’”¹⁴³

¹⁴⁰ El-Enfal, 15-16.

¹⁴¹ El-Enfal, 45-46.

¹⁴² Et-Tevba, 11 l.

¹⁴³ Et-Tevba, 52.

Pogibija na Allahovom putu nije vječna smrt, nego je samo prijelaz u nešto što je naprednije i trajnije. Nestanak na Allahovom putu ustvari je sama vječnost.

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, radosni zbog onoga što im je Allah od dobrote Svoje dao i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim neće tugovati; radovat će se Allahovoj nagradi i milosti i tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada onima koji su bili vjernici.”¹⁴⁴

Allah je s mudžahidima, nikada ih ne napušta:

﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَالِّي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾

“Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: ‘Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!’ U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prsima.”¹⁴⁵

Zatim ih Allah, neka je uzvišen, za to nagrađuje dunjalučkom, a i najljepšom, ahiretskom, nagradom. Uzvišeni kazuje:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَذِلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِينٍ ظَلِيلَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ * وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne; u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu putu se borite – to vam je, da

¹⁴⁴ Alu Imran, 169-171.

¹⁴⁵ El-Enfal, 12.

znate, bolje - On će vam grijehе vaše oprostiti i u džennetske bašče vas, kroz koje će rijeke teći, uvesti, i u divne dvorove u edenskim vrtovima - to će biti veliki uspjeh, a dat će vam i drugu blagodat koju jedva čekate: Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom vješću vjernike!”¹⁴⁶

Na ovaj je način Kur'an časni odgajao prve muslimane, usadivao u njihova srca vjerovanje, praveći razliku između Istine i laži, i uzdizao ih ka pobjedi, osvajanju i ustoličenju na Zemlji:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَانَكُمْ﴾

“O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti.”¹⁴⁷

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْخِلَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا . . .﴾

“Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati.”¹⁴⁸

Dužnost postojanosti tokom bitke

Obaveza je biti postojan tokom susreta s neprijateljem. Bježanje je zabranjeno. Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

“O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite.”¹⁴⁹

¹⁴⁶ Es-Saff, 10-13.

¹⁴⁷ Muhammed, 7.

¹⁴⁸ En-Nur, 55.

¹⁴⁹ El-Finfal, 45.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ * وَمَنْ يُولُوهُمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرُهُ إِلَّا مَحْزَفًا لِقَالٍ أَوْ مَخِيزًا إِلَى قِتَّةٍ بَاءَ بَعْضٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبَسَّ الْمَصِيرُ﴾

“O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tad leđa okrene – osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi – vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište.”¹⁵⁰

Ajet naređuje postojanost, a zabranjuje povlačenje, izuzev u dva slučaja u kojima je dozvoljeno uzmaći pred neprijateljem. Prvi je slučaj kada se vojnik povuče s ciljem ponovne borbe, tj., kada uzmakne s jedne na drugu stranu, shodno onome što situacija iziskuje. On ima pravo prebaciti se iz nekog tjesnaca na neko pogodnije mjesto, ili s brisanog prostora na poziciju koja će ga skriti, ili iz neke nizine na neku čuku. Znači, sve ono što mu na bojnopolju pruža veću korist dozvoljeno mu je. Drugi je slučaj kada borac pristupi nekoj drugoj četi, tj., kada se priključi nekoj grupi muslimana, kao ratnik, rame uz rame s njima, ili kada ih uzme za ispomoć. Svejedno je da li je ta četa blizu ili daleko.

Seid ibn Mensur prenosi da je Omer, r.a., rekao: “Da mi se Ebu Ubejda priključio, ja bih mu bio priključna četa.”¹⁵¹ Ebu Ubejda je tada bio u Iraku, a Omer u Medini. Omer, r.a., također veli: “Ja sam priključna četa svakog muslimana.”

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُمَا أَقْبَلُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ، وَكَانُوا قَدْ قَرَأُوا مِنْ عُدُوهِمْ، فَقَالُوا: نَحْنُ الْفَرَارُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَلْ أَنْتُمْ الْكَارُونَ، أَنَا قِتَّةٌ كُلِّ مُسْلِمٍ.

Ibn Omer, r.a., kazuje kako su prišli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kada je izlazio iz kuće prije sabah-namaza, a već su bili ustuknuli pred neprijateljem, pa su mu rekli: “Mi smo pobjegulje.” Poslanik im reče: ‘Niste, vi ste pridružnici. Ja sam priključna četa svakog muslimana.’”

¹⁵⁰ El-Enfal, 15-16.

¹⁵¹ *Fietun* (četa), riječ koju navodi kur'anski ajet koji govori o opravdanom povlačenju s ciljem priključivanja drugoj četi. (op. prev.)

U dva prethodno navedena slučaja ratniku je dozvoljeno uzmaknuti pred svojim neprijateljem, ako je povlačenje neizbježno, jer, se tu ustvari radi o pokušaju zauzimanja pogodnijeg položaja za suprotstavljanje neprijatelju. Ako je riječ o nekim drugim rješenjima, onda se bijeg smatra jednim od najvećih grijeha i propašću koji za sobom vuku bolnu kaznu.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli:

اجْتَبُوا السَّعَ الْمُؤَبَّاتِ، قَالُوا: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الشُّرُكُ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ.

“Klonite se sedam propasti.” Ashabi ga upitaše: ‘A koje su to propasti, Allahov Poslaniče?’ On odgovori: ‘Pripisivanje Allahu ortaka, vraćanje, uzimanje života onome čiji je život Allah zabranio da se uzme, uzimanje siročetova imetka, povlačenje prilikom borbe i potvora bačena na vjernice, čestite i nesvjesne.”

Laž i obmana u ratu

U ratu je dozvoljeno obmanjivati i lagati, radi zbunjivanja neprijatelja, dok god se ne radi o raskidanju sporazuma ili povredi date sigurnosti. Jedan od oblika obmane jeste i taj da vojskovođa zavarava svog neprijatelja time što ga navodi da pomisli kako je broj njegovih vojnika ogroman i kako su opremljeni najboljim naoružanjem.

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْحَرْبُ خَدَعَةٌ.

U hadisu koji prenosi Džabir, r.a., stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Rat je varka.”¹⁵²

Ummu Kulsum, kćer Ukbe, r.a., kaže: “Nisam čula da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., dozvoljavao laž koju ljudi izriču, izuzev laži u ratu, laži radi pomirenja ljudi i laži pri udvaranju čovjeka svojoj ženi i žene svome mužu.”

¹⁵² Hadis bilježi El-Buhari.

Uzmicanje pred dvostruko većim neprijateljem

Prethodno je rečeno da je povlačenje prilikom borbe dozvoljeno jedino u dva slučaja: s namjerom ponovne borbe ili priključenja drugoj četi. Ostalo je da kažemo da je povlačenje tokom bitke dozvoljeno i kada je neprijatelj više nego dvostruko brojniji. Ako je pak dvostruko brojniji, ili manje od toga, uzmicanje će biti zabranjeno. Allah, dž.š., kaže:

﴿الْآن خَفَّ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ
وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

“Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobjedit će dvije stotine; a ako vas bude hiljada, pobijedit će, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi.”¹⁵³

U *El-Mubezzebu* stoji: “Ako je njihov broj više nego dva puta veći od broja muslimana, povlačenje je dozvoljeno.” Međutim, ako prevladava mišljenje da poraz nije neminovan, onda je bolje ostati postojan. Ako se ipak smatra da je poraz neizbježan, postoje dva mišljenja:

prvo, koje kaže da je povlačenje obavezno, jer Allah, dž.š., veli:

﴿... وَلَا تَلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ...﴾

“I ne bacajte se vlastitim rukama u propast”;

drugo, koje smatra da je bolje povući se, ali nije obavezno. Naime, ako mudžahidi i poginu, osvojiti će šehadet. Ako broj neprijatelja ne prelazi dvostruki broj muslimana te ako muslimanska vojska ne smatra da će biti poražena, bijeg nije dozvoljen. Ako, ipak, smatra da je poraz neminovan, o tome, također, postoje dva stava:

- prvi, da je bijeg dozvoljen, jer Allah, dž.š. kaže:

﴿... وَلَا تَلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ...﴾

“I ne bacajte se vlastitim rukama u propast”;

¹⁵³ El-Enfal, 66.

- drugi, da bijeg nije dozvoljen. Ovo se mišljenje smatra vjerodostojnim, zbog ajeta koji o tome jasno govori. El-Hakim veli:

“Odluka zavisi od mišljenja ratnika i njegovog vlastitog uvjerenja. Ako ratnik smatra da može pružiti otpor, bijeg nije dozvoljen, a ako misli da će biti poražen, dozvoljeno je povući se do priključne čete, makar i daleko bila, uz uvjet da ne namjerava napustiti džihad.”

Ibnul-Madžišun smatra, prenoseći Malikovo mišljenje, da se slabost može mjeriti samo kroz snagu, a ne kroz broj, i da je dozvoljeno da borac ustukne pred nekim ko ima bržeg konja, bolje oružje i jaču silu. Misli da je to najispravniji stav.

Milost u ratu

Kada je već islam dozvolio rat kao jednu neminovnost, on je onda postavio određene kriterije, tako da se ubija samo onaj ko učestvuje u borbi. Nije dozvoljeno ubiti onoga ko se kloni rata niti ga je dozvoljeno izložiti nekoj vrsti mučenja. Islam zabranjuje ubijanje žena, djece, bolesnika, staraca, monaha, pobožnjaka i sluga. Zabranjuje islam i masakriranje mrtvih, i ne samo to, nego i ubijanje životinja, upropaštavanje oranica, zagađivanje voda i bunareva i rušenje kuća. Zatim, zabranjuje dokrajčivanje ranjenika i proganjanje odbjeglih, jer rat je kao hirurški zahvat, nije dozvoljeno prekoračiti intervenciju izvan mjesta oboljenja.

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بَرْزَةَ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَمَرَ أَمِيرًا عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ، أَوْ ضَأً فِي خَاصَّةِ بَيْتِ اللَّهِ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ: اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ، فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا وَلَا تَغْلُوا، وَلَا تَقْدُرُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا.

Prenosi Sulejman ibn Burejda od svog oca hadis: “Kada bi Vjerovjesnik, s.a.v.s., postavio zapovjednika nekoj vojnoj jedinici ili patroli, oporučio bi mu da bude bogobojazan u ophođenju prema onome što mu je povjereno i da dobro postupa prema muslimanima koji su s njim. Zatim bi rekao: ‘Pohodite s Allahovim imenom i na Njegovom putu, borite se protiv onih koji Allaha niječu. Borite se i ne varajte u

ratnom plijenu, ne kršite sporazum, ne masakrirajte ubijene i ne ubijajte djecu.”

Nafi nam kazuje da je čuo od Abdullaha ibn Omera kako je neka žena pronađena ubijena u nekoj od Poslanikovih, s.a.v.s., bitaka pa je Poslanik prezreo takav čin i zabranio ubijanje žena i djece.¹⁵⁴

عَنْ رِثَاحِ بْنِ رَيْعٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى امْرَأَةٍ مَقْتُولَةٍ فِي بَعْضِ الْغَزَوَاتِ - وَلَعَلَّهَا هِيَ الْمَرْأَةُ فِي الْحَدِيثِ الْمَذْكُورِ قَبْلَ هَذَا - فَوَقَّفَ عَلَيْهَا ثُمَّ قَالَ: مَا كَانَتْ هَذِهِ لَتَقَاتِلَ، ثُمَّ نَظَرَ فِي وَجْهِهِ أَصْحَابِهِ وَقَالَ لِأَحَدِكُمْ: الْحَقُّ بِخَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، فَلَا يَقْتُلَنَّ ذَرِيَّةً، وَلَا عَسِيفًا (أَيَّ أَجِيرًا) وَلَا امْرَأَةً.

Prenosi nam Rebbah ibn Rebi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u nekoj od bitaka, naišao na ubijenu ženu, moguće je da je u pitanju žena iz prethodno navedenog hadisa, te je kraj nje stao, a zatim rekao: “Ova se sigurno nije borila.” Zatim je pogledao u lica svojih ashaba pa je jednom od njih rekao: ‘Sustigni Halida ibn el-Velida, neka nipošto ne ubije ni dijete, ni slugu, ni ženu.”

Bilježi se da je Abdullah ibn Zejd rekao: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio je zagađivanje rijeka i masakriranje poginulih.”¹⁵⁵

Imran el-Husajn kazuje: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., podsticao nas je na davanje sadake, a zabranjivao nam je masakriranje mrtvih.”

U oporuci Ebu Bekra koju je oporučio Usami, kada ga je poslao u Šam, stoji: “Ne varajte, ne zakidajte na ratnom plijenu, ne kršite sporazum, ne masakrirajte ubijene, ne ubijajte malo dijete, ni oronulog starca, ni ženu. Ne sijecite i ne palite palme, ne sijecite plodno drvo. Ne koljite ovcu, ni kravu, ni devu, izuzev da se nahranite. Naći ćete na ljude koji su se isposništvu predali. Ostavite na miru i njih i ono čemu su se predali.”

Isto je činio i naš Omer ibnul-Hattab, r.a. U njegovom pismu stoji: “Ne varajte pri dijeljenju ratnog plijena, na kršite dogovor, ne ubijajte

¹⁵⁴ Hadis bilježi Muslim.

¹⁵⁵ Bilježi ga El-Buhari.

dijete i budite bogobožni u ophođenju prema ratarima.” Jedna od njegovih oporuka vojnim zapovjednicima glasi: “Ne ubijajte oronulog starca, ni ženu, ni dijete. Čuvajte se da ih ne ubijete kada se dvije vojske sukobe i prilikom poduzimanja napada.”

Napad na neprijatelja noću

Dozvoljeno je na neprijatelja nasrnuti noćnim prepodom. Et-Et-Tirmizi kaže: “Jedan dio islamskih učenjaka dozvoljava noćni prepad, a drugi to smatraju pokuđenim.”

Ahmed i Ishak iznose svoj stav: “Nema ništa loše u tome da se neprijatelj napadne noću.”

سَلَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَهْلِ الدَّارِ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يَبْتَغُونَ، فَيَصَابُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَذُرَارِهِمْ، فَقَالَ: هُمْ مِنْهُمْ.

Upitan je Božiji Poslanik, s.a.v.s., o mnogobošcima koji budu napadnuti noću, pa pogine jedan broj njihovih žena i djece. Poslanik je rekao: “Oni pripadaju njima.”¹⁵⁶

Imam Eš-Šafi kaže: “Zabranjeno je ubiti žene i djecu samo u slučaju kada se mogu raspoznati i kada su izdvojeni.” Znači, noćni je prepad dozvoljen, iako nosi mogućnost pogibije žena i djece.

Svršetak rata

Rat se okončava u jednom od sljedećih slučajeva:

- ako ratnici neprijateljske vojske prime islam, ili jedan dio njih primi islam i uđe u Allahovu vjeru. U tom slučaju oni postaju muslimani, imaju ista prava i iste dužnosti kao i ostali muslimani;
- ako zatraže prekid borbe na određeno vrijeme. Tada im se mora ispuniti ono što su tražili, kao što je učinio Poslanik, s.a.v.s., prilikom primirja na Hudejbiji;

¹⁵⁶ Bilježe ga El-Buhari i Muslim preko Es-Sa'ba ibn Džessame.

- ako žele ostati u svojoj vjeri, uz davanje džizje. U ovakvoj se situaciji između njih i muslimana sklapa ugovor o zaštiti (*akduz-żimma*);

- ako budu poraženi i mi nad njima izvojujemo pobjedu. Time postaju ratni plijen muslimana;

- dešava se da neki neprijateljski ratnici traže sigurnost. Udovoljava se njihovom zahtjevu. Isti je propis i kada traže ulazak u islamsku teritoriju. Zbog toga ćemo u daljem izlaganju govoriti nešto šire o sljedećim ugovorima:

1. ugovoru o primirju i pomirenju (*akdul-hudneti vel-muvadeati*)
2. ugovoru o zaštiti (*akduz-żimme*)
3. ratnom plijenu (*el-gana'im*)
4. ugovoru o sigurnosti (*akdul-eman*)

PRIMIRJE

Kada su pomirenje i primirje obavezni

Ugovor o primirju i pomirenju jeste sporazum o obustavljanju borbenog djelovanja na određen vremenski period. Moguće je da se završi mirom. Ovaj je ugovor obavezan u dva slučaja:

prvi slučaj: kada ga neprijatelj zatraži, onda se udovoljava njegovom zahtjevu, čak i ako time smjera prevaru, uz obavezan oprez i pripravnost. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَبْلَ اللَّهِ الَّذِي آتَاكَ بِخَيْرِهِ بِالْمُؤْمِنِينَ﴾

“Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna. A ako htjednu da te prevare, - pa tebi je doista dovoljan Allah”¹⁵⁷

Prilikom Bitke na Hudejbiji, Allahov Poslanik, s.a.v.s., sklopio je primirje s mekanskim mnogobošcima. Primirje je trajalo deset godina. Razlozi su bili sprečavanje krvoprolića i želja za mirom.

¹⁵⁷ El-Enfal, 61-62.

El-Bera, r.a., kazuje: “Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., spriječen da obiđe Božiji hram, stanovnici Meke nagodili su se s njime da ipak uđe i u njoj proboravi tri dana, da od oružja unese samo lično naoružanje, sablju s koricama, da nikoga od njenih stanovnika sa sobom ne povede i da nikome od svojih ljudi ne zabrani da u njoj ostane.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ: أَكْتُبِ الشَّرْطَ بَيْنَنَا: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، هَذَا مَا قَضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ. فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ: لَوْ عَلِمَ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ تَابَعْنَاكَ، وَلَكِنْ أَكْتُبْ: مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، فَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يَمْحُوهَا فَقَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا أَمْحُوهَا! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرِنِي مَكَانَهَا. فَأَرَاهُ فَمَحَاهَا وَكَتَبَ: إِنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ، فَأَقَامَ بِهَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمَ الثَّلَاثِ قَالُوا لِعَلِيٍّ: هَذَا آخِرُ يَوْمٍ مِنْ شَرْطِ صَاحِبِكَ فَمُرْهُ فَلْيُخْرِجْ! فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ فَقَالَ: نَعَمْ، فَخَرَجَ.

Poslanik je rekao Aliji, r.a.: ‘Zapiši ovaj uvjet!’: “U ime Allaha Svemilosnog, Samilosnog, o ovome se nagodio Muhammed, Allahov poslanik.” Mnogobošci mu rekoše: ‘Da znamo da si Allahov Poslanik, slijedili bismo te, nego ti napiši: “Muhammed, sin Abdullahov.”’ Naredio je Poslanik Aliji da izbriše napisano, na šta mu je ovaj odgovorio: ‘Ne, tako mi Allaha, neću to izbrisati.’ Poslanik, s.a.v.s., reče mu: ‘Pokaži mi gdje je!’ Alija mu pokaza, pa Poslanik obrisa i napisa: ‘Sin Abdullahov.’ Proboravi u njoj tri dana. Kada je nastupio treći dan, mušrici rekoše Aliji: ‘Ovo je posljednji dan prema uvjetima postavljenim tvome drugu. Naredi mu neka izađe.’ Alija ga o tome obavijesti, na šta Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Da’, a potom je napusti.”¹⁵⁸

Prenosi se od El-Misvera ibn Mahrema, r.a.: “Sklopljen je sporazum o obustavi rata na deset godina u kojima bi ljudi bili sigurni, između nas i njih postavljena je čvrsta perda i nema pljačke i prevare.”¹⁵⁹

¹⁵⁸ Dogovoreno je da se Vjerovjesnik, s.a.v.s., te godine vrati s muslimanima, da se naredne godine ponovno vrate radi obavljanja umre, da od oružja unesu samo lično naoružanje, da sa sobom ne vode nikoga od stanovnika Meke, ni onoga ko im se pridruži ni one muslimane koji zakasne, i da u Meki samo tri dana ostanu. Dogovorena je međusobna obustava rata na deset godina i da ljudi budu jedni od drugih sigurni.

¹⁵⁹ Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim i Ebu Davud.

drugi slučaj, kada je primirje obavezno: U svetim mjesecima. U njima nije dozvoljeno započinjati borbu. To su: zul-ka'de, zul-hidždže, muharrem i redžeb. Izuzetak je ako u tom periodu neprijatelj započne bitku. Tada je borba dužnost, kao odbrana od nasrtaja. Također je dozvoljeno borbeno djelovati ako rat već traje i zađe u period ovih mjeseci, a neprijatelj ne pristane na primirje. Allah, dž.š., kaže:

﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حَرَمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ﴾

“Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera. U njima ne griješite!”¹⁶⁰

Allahov je Poslanik, s.a.v.s., u hutbi na Oproštajnom hadžu rekao:

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ، يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا، يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ، وَلِإِنَّ الزَّمَانَ قَدْ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حَرَمٌ، ثَلَاثٌ مَوَالِيَاتٍ، وَوَاحِدٌ فَرْدٌ: ذُو الْقَعْدَةِ، وَذُو الْحِجَّةِ، وَالْمَحَرَّمُ وَرَجَبٌ فَهُوَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ .

“O ljudi, odgađanje svetih mjeseci samo je pojačanje nevjerovanja kojim se zabludjuju oni koji ne vjeruju – jedne ga godine dozvoljavaju, druge godine zabranjuju, samo da bi prekoračili broj koji je Allah zabranjenim učinio. Zaista se vrijeme vrti kao i onoga dana kada je Allah nebesa i Zemlju stvorio. Kod Allaha je, uistinu, broj mjeseci dvanaest, prema Knjizi Njegovoj, na dan kada je nebesa i Zemlju stvorio. Među njima su četiri sveta. Tri su uzastopna, a jedan je izdvojeni: zul-ka'de, zul-hidždže, muharrem i redžeb – to je onaj koji bude između džumade i ša'bana. Zar vas nisam obavijestio? Bože moj, posvjedoči.”

Predanja koja govore da je ovaj hadis derogiran jesu slaba, jer se u njemu ne nalazi ništa što navodi na takav stav.

¹⁶⁰ Et-Tevba, 36.

UGOVOR O ZAŠTITI (EZ-ZIMMA)

Termin *ez-zimma*, ili *zimmet*, označava zaštitu i sigurnost, a ugovor o zimmetu podrazumijeva to da vladar, ili njegov opunomoćenik, ostavi sljedbenicima Knjige – ili nekoj drugoj grupi iz reda nemuslimana – pravo na zadržavanje u njihovom nevjerovanju, uz dva uvjeta:

- da se pridržavaju generalnih islamskih propisa;
- da daju glavarinu (*el-džizja*).

Ovaj ugovor vrijedi za osobu koja ga je potpisala dok je god živa, i za njene potomke nakon nje. Pravna osnova ovog ugovora jesu Allahove, dž.š., riječi:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

“Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno.”¹⁶¹

Bilježi El-Buhari da je El-Mugira, u pohodu na Nehavend, rekao: “Naš nam je Vjerovjesnik naredio da se protiv vas borimo sve dok ne budete Allaha Jedinog obožavali ili glavarinu davali.”

Ovaj ugovor nije vremenski ograničen, sve do trenutka kada se pojavi nešto što ga raskida.

Pravne posljedice ovog ugovora

Kada dođe do sklapanja ugovora o zaštiti, on za sobom povlači zabranu ubijanja zimija, čuvanje njihovih imetaka, zaštitu njihove časti, jamčenje njihovih sloboda i obustavu svakog uznemiravanja, jer prenosi se da je Alija, r.a., rekao: “Oni glavarinu daju samo zato da bi njihova krv i njihovi imeci bili jednaki našima.” Opće pravilo, prema mišljenju

¹⁶¹ Et-Tevba, 29.

islamskih učenjaka iz oblasti prava, glasi: “Oni imaju što i mi i podliježu odgovornostima kojima i mi podliježemo.”

Propisi kojima podliježu zimije

Islamskim propisima zimije podliježu u dvije oblasti.

Prva je oblast ekonomije. Nije im dozvoljeno poslovati na način koji se ne podudara s islamskim učenjima, poput kamatnih i drugih zabranjenih poslovnih ugovora.

Druga je oblast šerijatskog kaznenog prava. Sudi im se i nad njima se izvršavaju kazne kada učine nešto što za sobom te kazne povlači. Potvrđeno je da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kamenovao dvojicu oženjenih jevreja koji su učinili blud. Međutim, u onome što je vezano za vjerska obilježja, poput vjerovanja i vjerskih obreda, i u onome što je u vezi s porodičnim pravom, poput braka i razvoda, oni u tome imaju apsolutnu slobodu, shodno propisanom fikhskom pravilu: “Ne dirajte ni njih ni ono što vjeroispovijedaju.”

Ako zatraže našu presudu, imamo pravo suditi im prema islamskom zakonu ili im to odbiti. Allah, dž.š. kaže:

﴿... فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصْرُوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“... pa ako ti dođu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo, jer Allah voli pravedne.”¹⁶²

To bi bilo sve što je u vezi s prvim uvjetom, a uvjet davanja glavarine tek ćemo pojasniti.

¹⁶² El-Maida, 42.

GLAVARINA (*EL-DŽIZJA*)

Definicija

El-džizja je termin izveden iz riječi *el-džezza* ("nagrada" ili "naknada"), a podrazumijeva: "određeni novčani iznos koji se propisuje onome ko uđe pod muslimansku zaštitu i jamstvo iz reda sljedbenika Knjige."

Šerijatskopravno utemeljenje

Njena zakonska propisanost temelji se na kur'anskom ajetu:

﴿ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴾

"Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno."¹⁶³

Abdurrahman ibn Avf prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzimao glavarinu od vatropoklonika Hedžera.¹⁶⁴

Et-Tirmizi prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzimao džizju od vatropoklonika Bahreina, da ju je Omer, r.a., uzimao od Perzijanaca, a Osman, r.a., od Perzijanaca ili barbara.

Razlog njenog uzakonjenja

Islam nameće glavarinu zimijama umjesto zekata koji je propisan muslimanima, kako bi se ove dvije skupine izjednačile. Naime, i muslimani i zimije koriste hlad jedne zastave, uživaju sva prava i pogodnosti države u jednakoj mjeri. Zbog toga Allah, dž.š., propisuje glavarinu u korist muslimana u zamjenu za njihovu odbranu i zaštitu koju pružaju zimijama u islamskoj zemlji u kojoj su nastanjeni.

¹⁶³ Et-Tevba, 29.

¹⁶⁴ Hedžer je naselje na Arapskom poluostrvu. Hadis bilježe El-Buhari i Et-Tirmizi.

Od koga se uzima

Glavarina se uzima od svih vjerskih zajednica, svejedno da li je riječ o sljedbenicima Knjige, vatropoklonicima ili nekome drugom, i bez obzira da li se radi o Arapima ili strancima.¹⁶⁵

Kur'anskim je tekstom potvrđeno da se glavarina uzima od sljedbenika Knjige, a sunnetom da se uzima od vatropoklonika. Ostali slijede za njima.

Ibn el-Kajjim kazuje: "Razlog je tome to što su vatropoklonici mnogobošci, a oni nemaju Knjigu, tako da je uzimanje glavarine od njih dokaz i za njeno uzimanje od svih drugih mnogobožaca. Poslanik, s.a.v.s., nije je uzimao samo od idolopoklonika Arapa, jer svi su oni primili islam prije objavljivanja ajeta o glavarini. On je objavljen nakon Bitke na Tebuku, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., tada je već bio prekinuo rat s Arapima, i svi su se oni osigurali svojim prelaskom na islam. Zbog toga je nije uzimao ni od jevreja koji su ratovali protiv njega, jer ajet još nije bio objavljen. Nakon objave ajeta, uzimao ju je od kršćana Arapa i od vatropoklonika. Da je tada iko od idolopoklonika davao džizju, i od njega bi je primao, kao što ju je primao od kršćana, idolopoklonika i vatropoklonika.

To što je nevjerstvo nekih skupina teže od drugih ne pravi nikakvu razliku niti ima ikakvog utjecaja. Zatim, nevjerstvo idolopoklonika nije teže od nevjerstva poklonika vatre. Kakve, uopće, razlike ima između nevjerstva jednih i drugih. Uostalom, nevjerovanje je vatropoklonika teže. Idolopoklonici su priznavali jednoću Gospodnje moći i činjenicu da je Allah jedini stvoritelj. Oni su se klanjali svojim božanstvima samo da bi se približili Allahu, neka je slavljen i uzvišen. Nisu priznavali dva stvoritelja svijeta: jednog – stvoritelja dobra, drugog – stvoritelja zla, kako vatropoklonici kazuju, niti su dozvoljavali brak s majkama, kćerima i sestrama. Ispovijedali su ostatke Ibrahimove, a.s., vjere.

¹⁶⁵ Ovo je stav koji zastupaju Malik, El-Evzai i islamski pravnici s područja Šama. Imam Eš-Šafi, r.a., kaže: "Prihvata se glavarina od sljedbenika Knjige, bili oni Arapi ili stranci. Za njima slijede vatropoklonici. Od idolopoklonika se apsolutno ne prihvata." Ebu Hanife, r.a., veli: "Od Arapa se prihvata samo islam, ili slijedi sablja."

Međutim, vatropoklonici nikada nisu slijedili Objavu, niti su ispovijedali vjeru ijednog od poslanika, ni u svojim vjerovanjima, ni u vjerskim obredima. Predanje o tome da su oni imali Objavu, da je nestala i ona i njihov vjerozakon zato što je njihov kralj obljubio vlastitu kćer, nije vjerodostojno. I da je vjerodostojno, time se ne bi smatrali sljedbenicima Objave, jer Objava im je izgubljena, a vjerozakon je propao, tako da im ništa od toga nije ostalo.

Poznato je da su Arapi slijedili Ibrahimovu, a.s., vjeru, da je on imao objavljene listove i vjerozakon. Izopačavanje Ibrahimove, a.s., vjere od idolopoklonika nije strašnije od izopačivanja koje vatropoklonici čine vjeri svog poslanika, ako je predanje vjerodostojno. Doista nije poznato da se oni pridržavaju ičega s čime su došli vjerovjesnici, a.s., za razliku od Arapa. Kako onda da se vatropoklonicima čija je vjera najlošija pruži bolja situacija nego mnogobošcima Arapima? Ovo je mišljenje, uzimajući u obzir dokaze, najvjerodostojnije, kao što vidite.”

Uvjeti pod kojima se uzima džizja

Prilikom uzimanja džizje vodi se briga o slobodi, pravičnosti i milosti. Zbog toga se onima od kojih se glavarina uzima uvjetuje:

- muški spol;
- pravna obveznost/šerijatsko punoljetstvo i mentalno zdravlje;
- sloboda.

Allah, dž.š., kaže:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

“Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru, sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno.”¹⁶⁶

¹⁶⁶ Et-Tevba, 29.

To znači da se džizja daje prema mogućnostima i bogatstvu, tako da toj obavezi ne podliježu žene, djeca, robovi i maloumnici. Davanje glavarine također nije dužnost siromahu kojem se udjeljuje, niti onome ko nije u mogućnosti privređivati. To nije dužnost ni slijepome, ni nepokretnome, ni drugim osobama sa sličnim nedostacima. Džizja nije propisana ni redovnicima u manastirima, izuzev ako je riječ o bogatom staležu.

Imam Malik, r.a., kaže: “Sunnet je presudio da pod dužnost davanja glavarine ne potpadaju žene sljedbenika Knjige niti njihova djeca i da se glavarina uzima samo od punoljetnih muškaraca.”

Eslem prenosi da je Omer, r.a., napisao vojskovođama: “Ne obavezujte glavarinom žene i djecu, obvezujte njome samo one koji su se s brijaćem susreli.”¹⁶⁷

Šerijatski propis koji se odnosi na maloumnog čovjeka jednak je onome koji se odnosi na dijete.

Njen iznos

Autori hadiskih zbirki (*es-sunen*) prenose od Muaza, r.a., da mu je Vjerovjesnik, kada ga je poslao u Jemen, naredio da od svakog punoljetnog muškarca uzme jedan dinar, ili jednak iznos u jemenskoj odjeći.”¹⁶⁸ Zatim je Omer, r.a., povećao njen iznos, tako da ju je podigao na četiri dinara onima koji plaćaju u zlatu, a četrdeset dirhema onima koji plaćaju u srebru, za svaku godinu. Poslanik, s.a.v.s., znao je za neimaštinu stanovnika Jemena, a Omer, r.a., poznao je bogatstvo stanovnika Šama i njihove mogućnosti.”

El-Buhari bilježi da je Mudžahid upitan: “Koji je razlog da je stanovništvo Šama dužno davati četiri dinara, a stanovništvo Jemena jedan dinar?” To je određeno prema njihovim mogućnostima, odgovori Mudžahid.”

¹⁶⁷ Misli se na to da je glavarina dužnost samo muškarcima, i to kada im dlake izrastu.

¹⁶⁸ Riječ meafira, odjevni predmeti u Jemenu, dobila je naziv po istoimenom naselju u Hemedanu.

Tim stavom vodio se i Ebu Hanifa, r.a., a postoji isto predanje i od Ahmeda, pa je rekao: "Imućni je dužan platiti četrdeset i osam dirhema, čovjek iz srednjeg staleža dvadeset i četiri, a siromašni dvanaest dirhema." Odredio je i njen najniži i njen najviši iznos.

Imam Eš-Šafi, također vođen Ahmedovim predanjem, smatra da je određen samo najniži iznos glavarine, a to je jedan dinar, a da njen najviši iznos nije određen i da se prepušta slobodnom mišljenju namjesnika.

Stav imama Malika, ujedno i prevladavajući, i jedno Ahmedovo predanje glase: "Nije postavljena granica ni njenom najmanjem ni njenom najvećem iznosu. Problem se prepušta slobodnom mišljenju namjesnika kako bi svakoj osobi odredili iznos koji odgovara njenom položaju." Niko ne treba biti opterećen preko svojih mogućnosti.

Dodatak na glavarinu

Dopušteno je uvjetovati zimijama dodatak na glavarinu, recimo da ugoste muslimane koji im svrate. El-Ahnef ibn Kajs kazuje da je Omer, r.a., uvjetovao zimijama da budu gostoprимljivi i danju i noću, da ispravno mjere na kantar, i da su, ako na njihovoj zemlji bude ubijen neko od muslimana, dužni platiti krvarinu.¹⁶⁹

Prenosi Eslem da su zimije iz reda stanovnika Šama došle Omeru, r.a., pa mu kazale: "Muslimani, kada nam svrate, obavezuju nas da zakoljemo ovcu i kokoš prilikom njihova ugošćavanja." Omer im reče: "Nahranite ih onime što i vi jedete i više im od toga ne dajte."

¹⁶⁹ Bilježi ga Ahmed.

Zabrana uzimanja onoga što je sljedbenicima Knjige i drugim šticećenicima tegobno

Naredio je Poslanik, s.a.v.s., samilost prema sljedbenicima Knjige i zabranio je da ih se obavezuje nečim što je izvan njihove moći.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ قَالَ: اِحْفَظُونِي فِي ذِمَّتِي.

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je posljednje što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Čuvajte moj sunnet u onome što nam je povjereno.”

U jednom hadisu stoji:

مَنْ ظَلَمَ مُعَاهِدًا أَوْ كَفَّهُ فَوْقَ طَاقَتِهِ فَأَنَا حَبِيبُهُ.

“Ko nepravdu učini onome s kim je potpisan sporazum i obaveže ga preko njegove mogućnosti, bit ću dokaz protiv njega.”

Od Ibn Abbasa, r.a., prenosi se: “Prema imecima zimija odnosi se samo čedno.”

Glavarina spada s onoga ko primi islam

Dužnost davanja glavarine spada s čovjeka koji primi islam, prema hadisu:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ حِزْبَةٌ.

Ibn Abbas prenosi od Poslanika a.s.: “Glavarina nije dužnost muslimana.”¹⁷⁰

Ebu Ubejda kazuje: “Neki je jevrej prešao na islam, a zatim mu je tražena glavarina. Rečeno mu je: ‘Prešao si na islam samo da bi utočište našao.’ ‘U islamu je utočište’, reče. Problem je stigao do Omera, r.a., koji je rekao: ‘Uistinu je u islamu utočište’, i propisao da se od njega ne uzima glavarina.”

¹⁷⁰ Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

UGOVOR O ZAŠTITI ZA DOMAĆE I NEZAVISNO STANOVNIŠTVO

Kao što je dozvoljeno ugovor o zaštiti sklopiti s nekim ko želi živjeti s muslimanima i pod okriljem islama, dozvoljeno je sklopiti ga i sa stanovništvom koje živi u nezavisnoj državi, daleko od muslimana.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., sklopio je ugovor s kršćanima Nedžrana – da ostanu u svojim mjestima i da borave u svojim domovima, bez uvjeta da s njima bude neko od muslimana. Ovaj je sporazum jamčio: njihovu zaštitu, čuvanje njihove lične i vjerske slobode, uspostavljanje pravde među njima i procesuiranje onoga ko počinji nepravdu.

Halife nakon Poslanika, s.a.v.s, nastavile su sprovoditi taj ugovor, sve do vladavine Haruna cr-Rešida, koji ga je želio raskinuti. U tome ga je spriječio Muhammed ibnul-Hasan, učenik imama Ebu Hanife. Ovo je tekst ugovora:

لِنَجْرَانَ وَحَاشِيَتِهَا جَوَارُ اللَّهِ، وَذِمَّةُ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَا تَحْتَ أَيْدِيهِمْ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ، وَلَا يَغْيَرُ أَسْفَفُ مَنْ أَسْقَفِيَتْهُ، وَلَا رَاهِبٌ مِنْ رَهْبَانِيَّتِهِ، وَلَا كَاهِنٌ مِنْ كَهَانَتِهِ، وَلَيْسَ عَلَيْهِ دَيْتَةٌ (أَيُّ لَا يُعَامَلُ مُعَامَلَةَ الضَّعِيفِ وَلَا دَمَ جَاهِلِيَّةٍ)، وَلَا يَخْسَرُونَ وَلَا يَعْسِرُونَ، وَلَا يَطْأُ أَرْضَهُمْ جَيْشٌ، وَمَنْ سَأَلَ مِنْهُمْ حَقًّا فَبَيْنَهُمُ النِّصْفُ، غَيْرَ ظَالِمِينَ وَلَا مَظْلُومِينَ، وَمَنْ أَكَلَ رِبًّا مِنْ ذِي قَبْلِ (أَيُّ فِي الْمُسْتَقْبَلِ) فَذِمَّتِي مِنْهُ بَرِيَّةٌ، وَلَا يُؤْخَذُ رَجُلٌ مِنْهُمْ بِظُلْمٍ آخَرَ، وَعَلَى مَا فِي هَذَا الْكِتَابِ جَوَارُ اللَّهِ، وَذِمَّةُ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ رَسُولِ اللَّهِ أَبَدًا، حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ.

“Nedžran i njegovi stanovnici imaju Allahovu zaštitu i jamstvo Muhammeda, vjerovjesnika i Allahova poslanika, s.a.v.s., za sve što je u njihovom vlasništvu, bilo malo ili veliko. Biskup ne mora mijenjati svoje biskupstvo, ni monah svoje monaštvo, ni svećenik svoje svećenstvo. Ne priređuju im se poniženja, (prema njima se ne postupa kao da su jadnici ili krv neznabožačka). Ne nanosi im se šteta i ne nameću poteškoće.

Njihovom zemljom ne gaji vojska. Ko od njih zatraži pravo, pravično se prema njemu postupa. Ne dopušta se da on bude onaj koji nepravdu čini niti onaj kome se nepravda čini. Ako neko od njih nakon ovoga kamatu bude uzimao, moje jamstvo za njega ne vrijedi. Njihov čovjek neće odgovarati za nepravdu koju je drugi učinio. Ono što je u ovom spisu zapisano zauvijek je pod Allahovom zaštitom i jamstvom nepismenog vjerovjesnika, Muhammeda, Allahovog poslanika, dok Allah Svoju presudu ne donese.”

Ako bi neko od glavara želio iskoristiti sporazum u svoju korist i svome narodu nanijeti nepravdu, u tome će biti spriječen. U Es-Serahsijevom djelu *El-Mesutu* stoji:

“Ako vladar nad ugovorom o zaštiti bude zahtijevao da mu se daju odriješene ruke da on svojim podanicima presuđuje kako hoće: ubijanjem, otimanjem, ili sličnim stvarima koje na islamskoj teritoriji nisu dozvoljene, njegovom se zahtjevu neće udovoljiti, jer pomirenje s nepravdom uz mogućnost da je se spriječi jeste haram. Razlog jeste i to što zimija spada među one koji se pridržavaju islamskih propisa koji se odnose na međuljudske odnose. Uvjetovati zimiji nešto što ne pripada ugovoru o zaštiti nije valjano. Ako mu se ponudi takav sporazum i takav ugovor o zaštiti, uvjeti koji u islamu nisu dozvoljeni neće vrijediti, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže:

كُلُّ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ بَاطِلٌ .

“Nijedan uvjet koji Allahova knjiga ne podržava ne vrijedi.”

Čime se raskida sporazum

Sporazum o zaštiti raskida se: nedavanjem glavarine, odbijanjem pridržavanja islamskog propisa, ako ga zakonodavac donese, napadom na muslimana - bilo ubijanjem ili opstruiranjem njegovog vjeroispovijedanja, bludom s muslimankom i ženidbom njome, neprirodnim aktom koji je činio Lutov narod, drumskim razbojništvom, špijuniranjem ili pružanjem utočišta špijunu, ružnim spominjanjem Allaha, Njegovog Poslanika,

Njegove knjige i vjere. Razlog je taj što takvi postupci štete i životima muslimana, i njihovoj časti, i njihovim imecima, i njihovom moralu, i njihovoj vjeri.

Ibn Omeru, r.a., rečeno je: “Jedan monah vrijeđa Vjerovjesnika, s.a.v.s.’ Ibn Omer reče: ‘Da sam ga čuo, ubio bih ga. Mi mu zbog toga ne jamčimo sigurnost.’”

Takav je propis ako se prekršilac nalazi u *darul-harbu*, nemuslimanskoj ratnoj teritoriji, uz razliku da se, ako javno učini neki grijeh ili potvori nekog muslimana, ugovor s njim se ne prekida. Ako se poništi njegov ugovor, time se ne poništava jamstvo koje imaju njegove žene i djeca, jer on je inicirao raskid ugovora i sam snosi posljedice.

Posljedice raskida ugovora

Ako se ugovor sa zimijom prekine, pravni postupak prema njemu isti je kao i prema zatvoreniku. Ako primi islam, zabranjeno je ubiti ga, jer prelazak na islam potiskuje ono što je bilo prije.

ULAZAK NEMUSLIMANA U DŽAMIJE I ISLAMSKE ZEMLJE

Islamski pravnici razišli su se u mišljenjima o pitanju ulaska nemuslimana nevjernika u Časni hram i druge džamije te u islamske zemlje. Sva su islamska područja, prema pravima nevjernika, podijeljena na tri predjela.

Prvipredio jeste područje Časnog hrama. Nevjerniku nije dozvoljeno ući u njega, bio on zimija ili azilant, zbog jasne poruke Allahovih, dž.š., riječi:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الشُّرُكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ هَذَا﴾

“O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadža.”¹⁷¹

¹⁷¹ Et-Tevba, 28.

Ovo mišljenje zastupaju imami: Eš-Šafi, Ahmed i Malik. Ako bi došao glasnik iz nevjerničke zemlje, a muslimanski vođa bio u Haremu, ne treba mu dozvoliti da uđe unutar Harema, nego vođa treba izići pred njega ili mu poslati nekoga ko bi saslušao njegovu poruku, van Harema. Ebu Hanifa i kufski pravnici dozvoljavaju ulazak u područje Harema onome ko je pod ugovorom.¹⁷² Dopuštaju da on u njemu može boraviti kao putnik, ali da ga ne može naseliti. Prema mišljenju Ebu Hanife, dozvoljen im je ulazak i u Kabu.

Drugi predio jeste Hidžaz, područje okruženo Jemamom, Jemenom, Nedždom i časnom Medinom. Neki kažu da je polovina tog područja tihamska, a druga polovina hidžaska. Neki opet kažu da je cjelokupno područje hidžasko.¹⁷³

El-Kelbi veli: "Hidžaz je područje između dva brda Tajja i Iračkog puta, nazvan je Hidžazom (pojas, planinski vijenac) jer razdvaja Tihamu i Nedžd. Neki kažu: "Tako je nazvan zato što razdvaja Nedžd i Serat", a neki opet vele: "...zato što razdvaja Nedžd, Tihamu i Šam."

El-Harbi kaže: "I Tebuk spada u Hidžaz. Nevjericima je dozvoljen ulazak u zemlju Hidžaza s dozvolom, ali u njoj ne mogu boraviti više od boravka putnika, a to je tri dana."

Ebu Hanifa kazuje: "Ne zabranjuje im se da se na tom području nasele i u njemu borave." Argument većine jeste hadis koji prenosi Ibn Omer, r.a., u kojem stoji da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

لَا تُخْرِجَنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، فَلَا أَتْرُكُ فِيهَا إِلَّا مُسْلِمًا.

"Uistinu ću s Arapskog poluotoka protjerati jevreje i kršćane. Na njemu ću ostaviti samo muslimane."¹⁷⁴

U predanju koje prenose drugi prenosiooci još je rečeno: "Oporučio je a zatim rekao:

¹⁷² Znači, s dozvolom vođe, ili halife, ili njegovog zamjenika u vlasti.

¹⁷³ To je vjerodostojno u islamskoj tradiciji. Međutim, rasprava se vodi oko izgleda područja koje je nazvano Hidžaz - zbog čega je "hidžaz", i zašto je Nedžd nazvan Nedždom.

¹⁷⁴ Hadis bilježi Muslim.

أَخْرِجُوا الْمُشْرِكِينَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ.

‘Protjerajte mnogobošce s Arapskog poluotoka.’”

Ebu Bekr nije za to imao vremena. Omer ih je, za svoje vladavine, protjerao, a počastio bi s tri dana boravka onoga ko je dolazio kao trgovac.

عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَجْمَعُ دِينَانِ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ.

Prenosi se od Ibn Šihaba da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Dvije se vjere na Arapskom poluotoku neće spojiti.”¹⁷⁵

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ بَسَّ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ.

Džabir je rekao: “Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Šejtan je izgubio nadu da će ga klanjači na Arapskom poluotoku obožavati, ali će ih jedne protiv drugih poticati.’”¹⁷⁶

Seid ibn Abdulaziz kazuje: “Arapski je poluotok područje koje seže od Doline do kraja Jemena i od granice Iraka do mora.”

Drugi kažu: “Granice Arapskog poluotoka protežu se od kraja Adn Ebjena do periferije Iraka dužinom, a od Džedde i njene morske obale do Šama širinom.

Treći predio predstavljaju ostale muslimanske zemlje. Nevjerniku je dozvoljeno u njima boraviti pod jamstvom, siguran i zaštićen. Međutim, bez dozvole muslimana ne može ulaziti u džamije, prema mišljenju imama Eš-Šafija. Ebu Hanifa kaže: “Dozvoljeno im je da u džamije ulaze bez dopuštenja.”

Imami Malik i Ahmed vele: “Ulazak u džamije njima ni u kojem slučaju nije dozvoljen.”

¹⁷⁵ Bilježi ga Malik u zbirci *EJ-Muvetta*, kao *murse*-hadis – hadis koji tabiün prenosi od Muhammeda, s.a.v.s.

¹⁷⁶ Bilježi Muslim.

RATNI PLIJEN

Definicija

Ratni plijen, *el-gana'im*, množina je riječi *el-ganima*. U jeziku nosi značenje onoga što čovjek stekne uz napor. Pjesnik kaže:

"Lutao si horizontima dok se nisi i povratkom bez plijena zadovoljio."

U islamskom pravu taj termin označava imovinu uzetu od neprijatelja islama, ratom i borbom. Obuhvata sljedeće vrste imovine:

- pokretnu imovinu,
- zarobljenike,
- zemlju.

Naziva se i *el-enfal* – množina riječi *en-nefel* (povećanje, višak), jer predstavlja povećanje u imecima muslimana. Arapska plemena, u vrijeme predislamskog neznaboštva, kada bi međusobno ratovala i odnijela pobjedu, uzimala bi plijen i dijelila ga ratnicima. Od toga bi veliki dio odvajala vođi, na što ukazuje jedan pjesnik, rekavši:

*"Od njega je četvrtina tvoja i što sebi probereš,
I ono što se prije bitke ubere i što poslije podjele dobro ostane."*

Plijen je odlika isključivo ovoga ummeta

Allah je ovome ummetu ratni plijen učinio dozvoljenim. Allah, neka je slavljen, Svojim riječima, upućuje ka dopuštenost uzimanja te imovine:

﴿فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

"Sad jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha. – Allah zaista prašta i milostiv je."¹⁷⁷

¹⁷⁷ El-Enfal, 69.

Vjerodostojan hadis ukazuje na to da se radi o posebnoj odlici islamskog ummeta, jer prijašnjim narodima ništa od toga nije bilo dozvoljeno.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ نَبِيٌّ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرَّغَبِ مِيزَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهْرًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُ الصَّلَاةَ فَلْيَصِلْ. وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ؛ وَلَمْ تَحِلْ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً.

Prenosi se od Džabira ibn Abdullaha da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Dano mi je pet stvari koje nisu dane nijednom vjerovjesniku prije mene: Potpomognut sam time da me se neprijatelj boji na udaljenosti od mjesec dana hoda. Cijela mi je Zemlja učinjena mesdžidom i čistom, tako, gdje god čovjeka iz moga ummeta zadesi namasko vrijeme, neka klanja. Dozvoljen mi je ratni plijen, a nikome prije mene nije bio dozvoljen. Odlikovan sam zauzimanjem za druge. Poslan sam svim ljudima.”¹⁷⁸

U prilog tome ide i hadis:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَلَمْ تَحِلْ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ قَبْلَنَا.

Prenosi Ebu Hurejra da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Ratni plijen nikome prije nas nije bio dozvoljen.”¹⁷⁹

“To je zato što je Allah, neka je slavljen i uzvišen, uvidio našu slabost i nemoć, pa nam ga je lijepim učinio,” što znači dozvoljenim.

Kome pripada plijen

Prvi oružani sukob između Poslanika, s.a.v.s., i mnogobožaca dogodio se sedamnaestog ramazana druge hidžretske godine na Bedru. Taj sukob završio se velikom pobjedom i grandioznim uspjehom

¹⁷⁸ Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

¹⁷⁹ Navode ga El-Buhari i Muslim.

Vjerovjesnika, s.a.v.s., i muslimana. Prvi put nakon poslanstva muslimani su osjetili slast pobjede. Allah im je podario nadmoć nad neprijateljem koji ih je tokom petnaest godina ugnjetavao, koji ih je protjerao iz njihovih domova i bespravno ih odvojio od njihovih imetaka, samo zato što su govorili: “Naš Gospodar je Allah.”

Poraženi su mnogobošci iza sebe ostavili ogromna sredstva. Pobjednici muslimani sakupili su ih, a zatim su se međusobno sporili oko toga kome će ta sredstva pripasti? Hoće li pripasti onima koji su izišli u susret neprijatelju, ili će se plijen dodijeliti onima koji su napravili krug oko Poslanika, s.a.v.s., i zaštitili ga od neprijatelja? Potom je Kur'an časni ukazao na to da presudu o ratnom plijenu donose Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s. U prvom ajetu sure El-Enfal Allah, neka je slavljen i uzvišen, kaže:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْاَنْفَالِ، قُلِ الْاَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ﴾

“Pitaju te o plijenu. Reci: ‘Plijen pripada Allahu i Poslaniku.’”¹⁸⁰

Način njegove podjele

Allah, dž.š., objasnio je način podjele plijena, rekavši:

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلّٰهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنتُمْ أَمْنْتُمْ بِاللّٰهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجُمُعَانِ وَاللّٰهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

“I znajte da od onoga što u borbi zaplijenite¹⁸¹ jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske, - a Allah sve može.”¹⁸²

¹⁸⁰ El-Enfal, 1.

¹⁸¹ Zaplijenite – u ratu uzmite od neprijatelja. Ne podrazumijeva sve, nego uvodi specifikaciju *min šej'in* (od nečega, od jednog djela), jer ono što je zaplijenjeno od ubijenog neprijatelja pripada onome ko ga je ubio, a vladaru ostaje pravo izbora šta će uraditi sa zarobljenicima i zemljom. Značenje će biti: samo ono što zaplijenite od zlata, srebra i druge raznovrsne robe.

¹⁸² El-Enfal, 41.

Plemeniti ajet ističe pet grupa za koje se izdvaja iz dijela koji navodi Allah, dž.š., a to su: Allah i Njegov Poslanik, njegova rodbina, siročad, sirotinja i putnici namjernici. Allah se ovdje spominje iz počasti i bereketa. Udio Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., troši se kao i plijen. Iz njega se izdvaja za siromahe, oružje, borbu i slične javne interese.

عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْسَةَ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى بَيْعِرٍ مِنَ الْمَغْنَمِ، وَلَمَّا سَلَّمَ أَخَذَ وَبَرَةً مِنْ جَنْبِ الْبَيْعِرِ ثُمَّ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِي مِنْ غَنَائِمِكُمْ مِثْلُ هَذَا إِلَّا الْخُمْسُ، وَالْخُمْسُ مَرْدُودٌ فِيكُمْ.

Omer ibn Abesa veli: "Poslanik, s.a.v.s., predvodio nas je na namazu kraj jednog zaplijenjenog mužjaka deve. Kada je predao selam, uhvatio je rukom za kostrijet sa bočne strane mužjaka deve, a zatim rekao: 'Od vašeg plijena, poput ovoga, meni je dozvoljena samo petina, a i ta se petina vraća vama.'"¹⁸³

To znači da se iz nje izdvaja za sirotinju, oružje i džihad. Kada je riječ o izdacima namijenjenim Poslaniku, s.a.v.s., oni su uzeti iz imovine Benu Nadira koju mu je Allah, dž.š., podario. Prenosi se od Omera, r.a., da je rekao: "Imovina Benu Nadira bila je imovina koju je Allah, dž.š., podario Svome Poslaniku, s.a.v.s., i za koju muslimani nisu morali potjerati ni konjicu ni ljudstvo. Pripadala je isključivo Poslaniku, s.a.v.s., tako da je trošena na njegovu bližu porodicu u periodu od jedne godine. Ono što je preostalo dao je za konje i oružje – spremu na Allahovom putu."¹⁸⁴

Udio njegove rodbine, Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., rođaka iz plemena Benu Hašim i Benu el-Muttalib, odnosi se na rodbinu koja mu je pružila podršku i pomoć, izuzimajući iz nje njegove rođake koji su mu tu pomoć uskratili i koji su mu se suprotstavili.

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمَ خَيْبَرَ قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَهْمَ ذِي الْقُرْبَى بَيْنَ بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ. فَأَتَيْتُ أَنَا وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ،

¹⁸³ Navode Ebu Davud i En-Nesai.

¹⁸⁴ Hadis bilježi Muslim.

أَمَّا بَنُو هَاشِمٍ فَلَا تُشْكِرُ فَضْلَهُمْ لِمَكَانِكَ الَّذِي وَضَعَكَ بِهِ مِنْهُمْ، فَمَا بَالُ إِخْوَانِنَا مِنْ بَنِي الْمُطَّلِبِ، أَعْطَيْنَاهُمْ وَتَرَكْنَا، وَإِنَّمَا نَحْنُ وَهُمْ مِنْكَ بِمَنْزِلَةِ وَاحِدَةٍ، فَقَالَ: إِنَّهُمْ لَمْ يَفَارِقُونِي فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلَا إِسْلَامٍ، وَإِنَّمَا بَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ شَيْءٌ وَاحِدٌ. وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ.

Prenosi se da je Džubejr ibn Mut'im rekao: "Kada je bila Bitka na Hajberu, Poslanik, s.a.v.s., podijelio je udio svoje rodbine između plemena Benu Hašim i plemena Benu el-Muttalib. Dođosmo Osman ibn Affan i ja te mu rekosmo: 'Allahov Poslaniče, što se Benu Hašima tiče, njihovu zaslugu ne niječemo, zbog tvog položaja na koji te je Allah postavio u odnosu prema njima. Ali šta je s našom braćom iz Benu el-Muttaliba, njima si dao, a nas si izostavio, a i mi i oni smo, u odnosu prema tebi, na istom položaju?'" Poslanik im reče: 'Oni me ni u neznaboštvu ni u islamu nisu napustili. Benu Hašim i Benu el-Muttalib jedna su porodica.' Tada je sastavio svoje prste."¹⁸⁵

Plijen se izdvaja i za bogatu rodbinu¹⁸⁶, i siromašnu, i bližu, i dalju, i mušku i žensku.

﴿لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَىٰ﴾

"Muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima."¹⁸⁷

Ovakvo mišljenje zastupaju imami Eš-Šafi i Ahmed. Prenosi se od Ibn Abbasa, Zejnulabidina i El-Bakira da se jednak udio daje i bogatom i siromašnom rođaku, i muškom i ženskom, i djetetu i odraslom, jer ih naziv "rodbina" sve obuhvaća, zato što im se tako nadoknađuje uskraćivanje zekata i zato što im je Allah, dž.š., to dodijelio. Poslanik, s.a.v.s., podijelio im ga je, i u njegovoj se tradiciji ne bilježi da je dao prednost jednima nad drugima.

Imam Eš-Šafi smatra da je njihov udio zaslužen rodbinskom vezom te ga poredi s nasljedstvom. Vjerovjesnik, s.a.v.s., davao je udio i svome amidži Abbasu, a amidža mu je bio bogat, i svojoj tetki Safiji.

¹⁸⁵ Bilježe ga El-Buhari i Ahmed.

¹⁸⁶ Ebu Hanifa kaže: "Udjeljuje im se zbog njihovog siromaštva, ako su siromašni." Imam Eš-Šafi veli: "Daje im se zbog rodbinskog odnosa s Poslanikom, s.a.v.s."

¹⁸⁷ En-Nisa, 11.

Kada je riječ o udjelu siročadi, muslimanske djece, mišljenja se razlikuju. Jedni kažu: “Daje se isključivo siromašnoj siročadi.” Drugi kažu: “Daje se i bogatoj i siromašnoj, jer ta su djeca nemoćna, makar bila i bogata.”

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ رَجُلٍ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِوَادِي الْقُرَى، وَهُوَ مُعَرِّضٌ فَرَسًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا تَقُولُ فِي الْغَنِيمَةِ؟ قَالَ: اللَّهُ خُمْسُهَا، وَارْبَعَةُ أَخْمَاسِهَا لِلْجَيْشِ. قُلْتُ: فَمَا أَحَدٌ أَوْلَى بِهِ مِنْ أَحَدٍ؟ قَالَ: لَا، وَلَا السَّهْمُ تَسْخَرُجُهُ مِنْ جَيْبِكَ، لَيْسَ أَنْتَ أَحَقُّ بِهِ مِنْ أَخِيكَ الْمُسْلِمِ.

Prenosi se od Abdullaha ibn Šekika da je neki čovjek rekao: “Došao sam Vjerovjesniku, s.a.v.s., u Vadil-kura, dok je umirivao nekog konja, pa sam mu rekao: ‘O Allahov Poslaniče, šta da kažemo o ratnom plijenu?’ ‘Jedna njegova petina pripada Allahu, a četiri petine pripadaju vojsci’, reče. Upitah: ‘Zar niko pri dijeljenju nije prioritet u odnosu na ostale?’ Poslanik odgovori: ‘Ne, nema udjela koji bi ti iz svog džepa vadio, nisi ti preči od svog brata muslimana.’”¹⁸⁸

U drugom hadisu stoji:

وَأَيُّمَا قَرْيَةٍ عَصَتْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَإِنَّ خُمْسَهَا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ، ثُمَّ هِيَ لَكُمْ.

“Koje god naselje iskaže neposlušnost prema Allahu i Njegovom Poslaniku, petina od plijena koji se od njih zaplijeni pripada Allahu i Njegovom Poslaniku, a ostalo vama.”

Preostale četiri petine daju se vojsci. Plijen se, isključivo, daje muškarcima: slobodnim, punoljetnim i umno zdravim. Ženama, robovima, djeci i maloumnima ne daje se, jer su muški spol, sloboda, punoljetstvo i razum uvjeti za učešće u ratnom plijenu. Pri dijeljenju ne pravi se razlika između jakog i slabog čovjeka, onoga koji se bori i onoga koji se ne bori.

¹⁸⁸ Navodi El-Bejheki, s vjerodostojnim nizom prenosilaca.

عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يَكُونُ حَامِيَةً الْقَوْمِ، وَيَكُونُ سَهْمُهُ وَسَهْمُ غَيْرِهِ سَوَاءً؟ قَالَ: ثَكَلْتُكَ أَتُكِّ أَيْنَ أُمِّ سَعْدٍ، وَهَلْ تُرْزَقُونَ وَتُنْصَرُونَ إِلَّا بِضِعْفَانِكُمْ؟!

Sa'd ibn Malik veli: "O Allahov Poslaniče, čovjek može biti zaštitnik svog naroda, a njegov je udio jednak udjelima drugih!?" Poslanik reče: 'Majka te oplakala, majčin sine, zar vam opskrba i pomoć ne dolaze samo zbog vaših nemoćnih.'¹⁸⁹

U knjizi *Hudždžetullahil-baliga* kaže se: "Koga zapovjednik pošalje zbog vojnog interesa kao kurira, izvidnicu, ili špijuna, pripada mu udio, makar i ne prisustvovao bitki, kao što je bio slučaj s Osmanom prilikom Bitke na Bedru. On je, prema naređenju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., izostao zbog bolesti svoje žene Rukajje, Poslanikove, s.a.v.s., kćerke. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao mu je:

إِنَّ لَكَ أَجْرَ رَجُلٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمُهُ.

"Ti imaš nagradu i udio u plijenu kao i čovjek koji je prisustvovao Bedru."¹⁹⁰

Plijen se dijeli tako da pješadincu pripadne jedno sljedovanje, a konjaniku tri.

Vjerodostojni jasni hadisi kazuju da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., dodjeljivao konjaniku i njegovom konju tri dijela, a pješadincu jedan. Razlog tome jeste dodatna konjska oprema i njegova potreba za održavanjem i opremanjem konja, a moguće je da je razlog i taj što u borbi konjanik na konju¹⁹¹ daje tri puta veći doprinos od pješadinca.¹⁹²

Ostale jahaće životinje nemaju udjela, jer se od Poslanika, s.a.v.s., ne prenosi da je nekoj drugoj životinji, izuzev konja, dao udio, a sa sobom je na Bedru imao sedamdeset mužjaka deve. Nijedna njegova bitka

¹⁸⁹ Prenosi Ahmed.

¹⁹⁰ Hadis navodi El-Buhari, prenoseći ga od Ibn Omera, r.a.

¹⁹¹ Konjanik na konju – Ebu Hanifa smatra da mu pripadaju dva dijela, a pješadincu jedan. Ovo je mišljenje oprečno vjerodostojnim predanjima.

¹⁹² Jedan dio uleme smatra da nema razlike između čistokrvnog arapskog konja i mješanca. Ovi konji nazivaju se *el-birzevi* i *el-ekediš*. Drugi dio uleme smatra da oni nisu jednaki, i da konj, ako nije čistokrvni arapski, ne dobiva udio. On je u tom slučaju poput deve kojoj je udio uskraćen.

nije izostavila deve, one su i najbrojnije jahaće životinje. Da je za njih dodjeljivao udio, to bi stiglo do nas. Ni njegovi drugovi nakon njega nisu davali dio ratnog plijena za deve. Udio se ne dodjeljuje za više od jednog konja, zato što se ni od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ni od njegovih drugova ne prenosi da su davali udio za više konja i zato što se protiv neprijatelja bori samo na jednom konju.

Ebu Hanifa, r.a., kaže: "Udio se daje za više od jednog konja, jer tako je konjanik opremljeniji i pruža veću korist." Daje se udio i za posuđenog i za unajmljenog konja, kao i za otetog, s tim što taj udio ide njegovom vlasniku.

Povišica iz ratnog plijena

Vođi je dozvoljeno da nekim borcima iz svog dijela da povišicu u iznosu trećine, ili četvrtine, i da ta povišica bude iz istog tog plijena. Uvjet je da borac nanese neprijatelju znatne gubitke, čime bi zaslužio tu povišicu. Takvo mišljenje zastupaju Ahmed i Ebu Ubejda.¹⁹³

Argument na kojem se zasniva ovakvo mišljenje jeste hadis koji prenosi Habib ibn Meslema u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., davao povišicu nekim patrolama u iznosu četvrtine, nakon petine, u početku, a davao im je trećinu, nakon petine, po povratku.¹⁹⁴

Poslanik, s.a.v.s., u nekim svojim pohodima, spajao je za Selemu ibnul-Ekveu udjele pješadinca i konjanika, te bi mu davao pet dijelova, zbog njegove grandiozne dostatnosti u tom pohodu.

Lična oprema ubijenog neprijatelja pripada ratniku

Pod ličnom opremom podrazumijeva se oružje i ratna oprema koja se pronađe na ubijenome neprijatelju, kao i ono čime se neprijateljski vojnik ukrašavao za rat. Međutim, nakit, novac i slične stvari ne spadaju u ličnu opremu, nego spadaju u ratni plijen.

¹⁹³ Imam Malik smatra da se povišica daje iz petine koja pripada državnoj kasi (*bejtul-mal*). Fîš-Šafi veli: "Daje se iz petine, što je ustvari udio vođe."

¹⁹⁴ Bilježe ga Ebu Davud i Et-Et-Tirmizi.

Ponekad vojskovođa podstrekuje želju za borbom pa borce mami time da mogu uzeti ličnu opremu ubijenih i da je ona vlastiti plijen u kojem ne učestvuje ostatak vojske. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ličnu je opremu ubijenog neprijatelja davao onome ko ga ubije, i nije je svrstavao u petinu.¹⁹⁵

Prenosi Ibn Ebu Šejba od Enesa ibn Malika: “El-Bera ibn Malik naišao je u Bici na Daretu na jednog satrapa pa ga je pogodio kopljem kroz unkaš njegova sedla. Ubio ga je. Njegova lična oprema iznosila je trideset hiljada. Vijest je stigla do Omera ibn el-Hattaba. Nakon što je Omer čuo vijest, rekao je Ebu Talhi:

‘Ličnu opremu ubijenog nismo svrstavali u petinu, ali El-Beraov lični plijen uistinu je velik i meni preostaje jedino da ga uvrstim u petinu.’”

Ibn Sirin veli: “Enes ibn Malik pričao mi je da je to prvi lični plijen koji je, otkako je islama, bio uvršten u petinu.”

عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَيْنٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَهُوَ فِي سَفَرٍ
فَجَلَسَ مَعَ أَصْحَابِهِ يَحْدُثُ، ثُمَّ انْقَلَبَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَكْبُوهُ وَأَقْتُلُوهُ،
قَالَ: فَقَتَلْتُهُ، فَنَقَلَنِي سَلْبُهُ.

Prenosi se da je Selema ibn el-Ekvea rekao: “Dok je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio na putovanju, došao mu je neki špijun iz reda mnogobožaca. Sjeo je s njegovim drugovima i razgovarao. Zatim se krišom izvukao, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: ‘Tražite ga, a potom ga ubijte!’ Prenosilac kazuje: ‘Ubio sam ga, pa mi je Poslanik dodijelio njegovu ličnu opremu.’”

Ko nema udjela u ratnom plijenu

Ranije je rečeno da je uvjet učešća u ratnom plijenu: punoljetstvo, umno zdravlje, muški spol i sloboda. Ko ne ispunjava ove uvjete nema udjela u plijenu, mada ima pravo iz njega nešto uzeti, ali ne kao propisani udio. Seid ibn el-Musejjeb veli:

¹⁹⁵ Prenosi ga Ebu Davud od Avfa ibn Malika el-Eščlzeija i Halida ibn el-Velida.

“Djecu i robove, kada bi prisustvovali borbi, darovali su predvodnici ovoga ummeta.”

Ebu Davud prenosi od Umejra da je rekao:

“Sa svojim sam vlasnikom bio učesnik Bitke na Hajberu. Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kazano je za mene. Poslanik reče da sam ja rob i naredi da mi se da nešto od slabije robe.”

U hadisu Ibn Abbasa stoji da je upitan o tome imaju li žena i rob propisan udio kada dođe do dijeljenja plijena. Odgovorio je da nemaju propisan udio, izuzev što se za njih izdvaja iz ratnog plijena ratnika s pravom udjela.

Prenosi se da je Ummu Atijja rekla: “Borili smo se uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Liječili smo ranjenike i zbrinjavali bolesnike, a on nas je darivao iz ratnog plijena.”

Od El-Evzaija se prenosi: “Vjerovjesnik je, s.a.v.s., dječacima na Hajberu dao udio.”¹⁹⁶

Ovdje se pod davanjem udjela podrazumijeva darivanje.

Jezid ibn Hurmuz kazuje da je Nedžda el-Haruri poslao Ibn Abbasu, r.a., pismo, pitajući ga o pet stvari: “Naposljedku, obavijesti me: je li Vjerovjesnik, s.a.v.s., ratovao zajedno sa ženama? Je li im davao udio? Je li ubijao djecu? Kada se okončava status siročeta? Kome pripada petina?” Ibn Abbas reče: ‘Da nisam upućen, ne bih mu pisao.’ Zatim mu uzvрати pismo, odgovarajući mu: ‘U pismu me pitaš je li Allahov Poslanik, s.a.v.s., u rat vodio žene? Vodio ih je. Zbrinjavale su ranjenike i bivale su darivane iz ratnog plijena. Kada je riječ o udjelu, nisu ga imale. Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije ubijao djecu. Ni ti ih ne ubijaj!’

Pitaš me kada okončava status siročeta? Života mi, čovjeku će niknuti brada, a bit će nesposoban sebi pomoći i nemoćan da za sebe šta uhvati. Kada počne koristiti dobra koja koriste ljudi, prestaje njegov status siročeta.

Pitaš me kome petina pripada. Mi smo znali reći: ‘Ona je naša’, pa su nam naši ljudi to odbili.”¹⁹⁷

¹⁹⁶ Navodi ga Et-Tirmizi kao mursel.

¹⁹⁷ Prenose: Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai.

Plaćenici i nemuslimani ne učestvuju u plijenu

Isto tako, na ratni plijen nemaju pravo ni plaćenici koji postaju vojskom zbog plaće iz ratnog plijena, makar se i borili, jer njihova namjera nije borba, niti su u nju krenuli kao mudžahidi. Tu spadaju i savremene armije, jer je to danas posao i profesija.

Kada je riječ o nemuslimanima iz reda zimija, o njima se mišljenja islamskih pravnika razilaze – ako se uzmu kao ispomoć u ratu i ratuju zajedno s muslimanima.

Pravnici hancifijskog mezheba kažu, a to je mišljenje preneseno od imama Eš-Šafija, r.a., da se zimije darivaju, ali da nemaju propisanog učešća u plijenu.

Od imama se Eš-Šafija također prenosi: “Unajmljuje ih vođa iz sredstava koja nemaju imenovanog vlasnika. Ako tako ne postupi, onda im daje Vjerovjesnikov, s.a.v.s., udio.”

Es-Sevri i El-Evzai vele: “Daje im se udio.”

Utaja (el-gulul)

Zabrana utaje

Utaja se zabranjuje, a pod tim terminom podrazumijevamo krađu iz ratnog plijena, jer utaja slama srca muslimana, uzrokuje podvajanje njihove riječi, pljačkom ih odvraća od borbe, a sve to vodi porazu. Zbog toga utaja spada u velike grijehе, prema mišljenju većine islamskih učenjaka. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

“Nezamislivo je da Vjerovjesnik šta utaji! A onaj ko nešto utaji donijet će na Sudnji dan to što je utajio.”¹⁹⁸

Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio je da se kazni utajivač, da se spali njegova roba i da ga se udari, radi zabrane i suzbijanja takvih pojava među ljudima.

¹⁹⁸ Alu Imran, 161.

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا وَجَدْتُمُ الرَّجُلَ قَدْ غُلَّ فَأَخْرِقُوا مَتَاعَهُ وَاضْرِبُوهُ.

Prenosi se od Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Ako vidite čovjeka da je utajio ratni plijen, zapalite mu robu i udarite ga.”¹⁹⁹

Prenosilac kazuje: “Nađosmo u nečijim stvarima jedan Mushaf pa za njega upitasmo Salima. On reče: ‘Prodaj ga i uzetu svotu podijeli kao sadaku.’”

Omer ibn Šuajb prenosi od svog oca i djeda: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., Ebu Bekr i Omer spaljivali su robu utajivača i udarali ga.”

Postoje drugi Vjerovjesnikovi, s.a.v.s., hadisi koji govore da Poslanik, s.a.v.s., nije naređivao da se spali utajivačeva roba, niti da ga se udari. Iz toga se razumije da vlastodržac ima pravo postupiti prema interesu koji uvidi. Ako dobrobit podrazumijeva spaljivanje i udaranje, neka se potrebno spali i neka utajivač bude udaren. Ako je dobrobit u nečemu drugom, neka učini ono što nosi dobrobit.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ عَلَى ثَقَلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ كِرْكِرَةٌ، فَكَانَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هُوَ فِي النَّارِ. فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَجَدُوا عَبَاءَةً قَدْ غُلَّتْهَا.

U Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., vlasništvu bio je čovjek koga su nazivali Kirkira. Kada je umro, Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: “On će u vatru.” Otidoše ga pogledati pa pronađoše ogrtač koji je ukrao.

أَنَّ رَجُلًا مَاتَ يَوْمَ خَيْبَرَ مِنَ الْأَصْحَابِ، فَبَلَغَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ، فَتَغَيَّرَتْ وَجْهُ النَّاسِ فَقَالَ: إِنَّ صَاحِبَكُمْ غُلَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَفَشُوا مَتَاعَهُ، فَوَجَدُوا خَرَزًا مِنْ خَرَزِ الْيَهُودِ لَا يَسَاوِي دِرْهَمَيْنِ.

Neki je čovjek iz reda Poslanikovih drugova umro prilikom Bitke na Hajberu. Vijest je stigla do Vjerovjesnika, s.a.v.s., pa on reče: “Klanjajte dženazu svom drugu! Ijudi se zgledaše. ‘Vaš je drug krao na Allahovom

¹⁹⁹ Bilježe ga Ebu Davud i Et-Tirmizi.

putu', reče Poslanik. Pretresoše njegove stvari te nađoše nekakav jevrejski broš koji nije vrijedio ni dva dirhama."²⁰⁰

Korištenje hrane prije podjele plijena

Iz prethodno navedenog propisa izuzima se hrana, i ljudska i stočna, tako da je borcima dozvoljeno da se njome koriste dok god su u zemlji neprijatelja, makar im i ne bila podijeljena.

Prenosi se od Abdullaha ibn Mugaffela da je rekao: "Dopao mi je jedan komad loja u Bici na Hajberu pa ga uzeh. Rekoh: 'Danas nikome nimalo ovoga ne dam.' Okrenuh se, kad vidjeh Poslanika, s.a.v.s., nasmijanog."²⁰¹

Ibn Ebi Evfa kazuje: "Prilikom Bitke na Hajberu pronađosmo nekakvu hranu. Ljudi bi dolazili i uzimali onoliko koliko im je bilo dovoljno, a zatim bi odlazili."²⁰²

Postoji predanje od Ibn Omera koje glasi: "U našim pohodima nailazili smo na med i grožđe. Jeli smo ga i nismo ga prijavljivali."²⁰³

U drugim predanjima istog hadisa, kod Ebu Davuda, stoji: "Od toga nije uzimano za petinu."

Malik, u djelu *El-Muvetta'*, kaže: "Ne vidim ništa loše u tome da muslimani, kada uđu u zemlju neprijatelja, jedu njihovu hranu, sve što nađu prije nego što dođe do dijeljenja."

On također veli: "Hranom smatram i deve, i krave, i ovce; muslimani ih mogu jesti kada uđu u zemlju neprijatelja, kao što jedu svu drugu hranu."

Imam dalje kazuje: "Ako se ne bi jelo dok ljudi ne bi pristupili podjeli i dok se podjela ne bi izvršila, to bi napravilo štetu vojsci." Nastavlja: "Ne vidim ništa loše u tome da čovjek od svega toga pojede, normalno i prema potrebi, i da sakupi nakon toga nešto s čim bi se vratio svojoj porodici."

²⁰⁰ Prenosi Ebu Davud.

²⁰¹ Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

²⁰² Bilježe ga Ebu Davud, El-Hakim i El-Bejhcki.

²⁰³ Hadis bilježi El-Buhari.

Musliman ima pravo na svoju imovinu koju pronade kod neprijatelja

Kada borci povrate imovinu muslimana koja je bila u neprijateljskim rukama, najviše prava na nju polažu njeni vlasnici. Borcima ne pripada ništa od toga, jer ta imovina nije ratni plijen. Prenosi se od Ibn Omera da mu je konj izmakao iz vida pa ga je neprijatelj uzeo. Nakon toga muslimani su savladali neprijatelja, te mu je konj vraćen. Bilo je to u vrijeme Vjerovjesnika, s.a.v.s. Od Imrana ibn Husajna prenosi se predanje u kojem on kaže:

“Mnogobošci su nasrnuli na Medinu i odveli Poslanikovu, s.a.v.s., devu po imenu El-Adba i jednu ženu muslimanku. Kada je nastupila noć, žena je ustala, a oni su već bili zaspali. Krenula je stavljati ruku na deve, i svaka bi zarikala, sve dok nije došla do El-Adbe. Prišla je mirnoj devi, uzjahala je, a zatim se uputila prema Medini. Zaklela se da će je, ako je Allah spasi, sigurno preklati. Kada je stigla u Medinu, ljudi devu prepoznaše pa je odvedoše Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., te ga žena obavijesti na šta se zarekla. Poslanik joj reče:

بُئْسَ مَا جَزَيْتَهَا، لَا نَذَرُ فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ، وَلَا نَذَرُ فِي مَعْصِيَةٍ.

‘Loše li je ono čime si je nagradila. Ne zariče se čovjek na ono što nije u njegovom vlasništvu niti se zariče na grijeh.’”

Isti je slučaj i kada neprijateljski ratnik pređe na islam, a posjeduje imovinu nekog muslimana. On je, u tom slučaju, vraća njenom vlasniku.

Neprijateljski ratnik koji primi islam

Ako neprijateljski vojnik primi islam i odseli na islamsku teritoriju, a kod kuće u neprijateljskoj zemlji ostavi dijete, ženu i imetak, oni mu bivaju zaštićeni, poput čeljadi i imovine muslimana. Ako ih muslimani zarobe, oni ne ulaze u dio ratnog plijena, jer Poslanik je, s.a.v.s., rekao:

فَإِذَا قَالُوا عَصَوْا مِيتِي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ.

“Ako riječi šehadeta izgovore, od mene su zaštitili i živote i imetke.”

RATNI ZAROBLJENICI

Oni spadaju u ratni plijen i podijeljeni su u dvije grupe.

Prvu grupu čine žene i djeca.

Drugu grupu čine punoljetni muškarci ratnici iz reda nevjernika, ako ih muslimani zatoče žive.

Islam je vladaru ustupio pravo da s muškarcima ratnicima nad kojima ostvari pobjedu i koji padnu u zarobljeništvo postupi onako kako je najkorisnije i u interesu: ili da ih pomiluje, ili da za njih traži otkupninu, ili da ih pobije. Pod pomilovanjem podrazumijeva se njihovo oslobađanje bez ikakve naknade.

Otkupnina može biti u novcu, a može se izvršiti i razmjenom sa zarobljenicima muslimanima. U Bici na Bedru bila je novčana otkupnina. Postoji vjerodostojno predanje od Poslanika, s.a.v.s., da je otkupio dvojicu svojih drugova jednim čovjekom mnogobošcem iz plemena Benu Ukajl.²⁰⁴ Allah, dž.š. kaže:

﴿فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثْنَتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدَ
وَأَمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا﴾

“Kada se u borbi s nevjernicima sretnete, po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane.”²⁰⁵

Enes, r.a., prenosi: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., pustio je na slobodu one koje je zarobio, a njihov je broj iznosio osamdeset. Sručili su se na njega i njegove drugove s brda Et-Ten‘im, u vrijeme sabahskog namaza, kako bi ih pobili.”²⁰⁶ U vezi s tim, objavljene su Allahove, dž.š., riječi:

﴿وَهُوَ الَّذِي هَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّخَذَ مِنْهُمْ بَطْنَ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ﴾

²⁰⁴ Hadis bilježe Ahmed i Et-Tirmizi, smatrajući ga vjerodostojnim.

²⁰⁵ Muhammed, 4.

²⁰⁶ Hadis bilježi Muslim.

“On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Meke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite.”²⁰⁷

Stanovnicima je Meke na dan Pobjede rekao:

اَذْهَبُوا فَاتِمُ الطَّلَاءُ .

“Idite, vi ste slobodni.”

I pored svega rečenog, vođi je dozvoljeno ubiti zarobljenika ako interes nalaže njegovo ubijanje, kao što vjerodostojno predanje kazuje da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ubio En-Nadra ibn el-Harisa i Ukbu ibn Ebu Muajta, na dan Bedra, kao i Ebu Izzau el-Džemhija na dan Bitke na Uhudu. O tome Allah, dž.š., kaže:

﴿مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يُكُونَ لَهُ أُسْرَىٰ حَتَّىٰ يُبْخِنَ فِي الْأَرْضِ﴾

“Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji.”²⁰⁸

Većina uleme zastupa takav stav i kaže: “Vođa ima pravo na jednu od tri prethodne stvari.”

El-Hasan i El-Ata vcle: “Zarobljenik se ne ubija, nego biva pomilovan ili se za njega uzima otkupnina.”

Mišljenje El-Zuhrija, Mudžahida i još jedne grupe islamskih učenjaka glasi: “Nije dozvoljeno uzeti otkup za nevjerničke zarobljenike ni u kojem slučaju.”

Malik smatra: “Nije dozvoljeno pomilovanje bez otkupnine.”

Pravnici hanefijskog mezheba kažu: “Pomilovanje nikako nije dozvoljeno, ni uz otkupninu ni uz išta drugo.”

Postupanje prema zarobljenicima

Islam se prema zarobljenicima ophodi na jedan human i samilostan način. On poziva na to da im se ukaže plemenitost i dobročinstvo. Hvali one koji im dobro čine i o njima lijepo pohvale iznosi. Uzvišeni Allah kaže:

²⁰⁷ El-İ'eth, 24.

²⁰⁸ El-İ'nfal, 67.

﴿وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا * إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا﴾

“I hranu su davali – mada su je i sami željeli – siromahu i siročetu i sužnju. ‘Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo.’”²⁰⁹

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَكُّوا الْعَانِي، وَأَجْبِئُوا الدَّاعِي، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَعَوِّدُوا الْمَرِيضَ.

Ebu Musa el-Eš‘ari, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Oslobodite zarobljenika, odgovorite onome koji zove, nahranite gladnoga i obidite bolesnoga.”

Prethodilo je da je Sumaka ibn Esal kao zarobljenik pao u muslimanske ruke. Dovedi su ga Vjerovjesniku, s.a.v.s., koji je rekao:

وَأَحْسِنُوا إِسَارَهُ، وَقَالَ: اجْمَعُوا مَا عِنْدَكُمْ مِنْ طَعَامٍ فَأَتِعُوا بِهِ إِلَيْهِ.

“‘Lijepo prema njemu postupajte!’, dodavši: ‘Skupite hranu koju imate pa mu je pošaljite!’ Stalno su mu donosili mlijeko Poslanikove, s.a.v.s., deve muzare. Poslanik, s.a.v.s., pozvao ga je u islam. Ovaj je odbio i rekao mu: ‘Ako želiš otkupninu, traži što želiš od imovine.’ Poslanik, s.a.v.s., pomilovao ga je i oslobodio bez otkupnine. To je bilo jedan od uzroka njegovog prelaska na islam.”

وَقَدْ جَاءَ فِي الصَّحَاحِ فِي شَأْنِ أَسْرَى غَزْوَةِ بَنِي الْمُصْطَلِقِ، وَكَانَ مِنْ بَيْنِهِمْ جُوبَيْرَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ أَنَّ أَبَاهَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي ضِرَارٍ حَضَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَمَعَهُ كَثِيرٌ مِنَ الْإِبِلِ لِيَقْتَدِيَ بِهَا ابْنَتَهُ، وَفِي وَادِي الْعُقَيْقِ قَبْلَ الْمَدِينَةِ بِأَمْيَالٍ أَخْفَى اثْنَيْنِ مِنَ الْجَمَالِ أَعَجَبَاهُ فِي شُعْبٍ بِالْجَبَلِ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: يَا مُحَمَّدُ أَصَبْتُمُ ابْنَتِي، وَهَذَا فِدَاؤُهَا، فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: فَأَيْنَ الْبَعِيرَانِ اللَّذَانِ غَنِيَتُهُمَا بِالْعُقَيْقِ فِي شُعْبٍ كَذَا؟ فَقَالَ الْحَارِثُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. وَاللَّهِ مَا أَطْلَعْتُكَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا اللَّهُ.

U zbirkama vjerodostojnih hadisa, u poglavljima o zarobljenicima, zabilježen je Pohod na Benul-Mustalik. Među zarobljenicima bila je i Džujevrija bintul-Haris. Njezin otac, El-Haris ibn Ebu Darar došao je u Medinu vodeći sa sobom brojne deve koje bi dao za otkup svoje kćeri. U Vadil-Akiku, nekoliko milja prije Medine, on dvije deve, koje su mu se dopadale, sakri unutar nekog tjesnaca u brdu. Kada je ušao kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., kaza mu: “O Muhammede, zatočili ste mi kćer, ovo je otkupnina za nju.” Poslanik, s.a.v.s., upita: ‘Gdje su dva mužjaka koja si skrio u El-Akiku, u takvom i takvom tjesnacu?’ Čovjek reče: ‘Svjedočim da je samo Allah Bog i da si ti Allahov Poslanik. Allaha mi, samo ti je On to mogao pokazati.’

S El-Harisom islam primiše i njegova dva sina. Na islam također pređe i njegova kćer, a zatim Poslanik, s.a.v.s., od njenog oca zatraži njenu ruku i oženi se njome. Ljudi rekoše: ‘Ovi zarobljenici, koji su u našim rukama, postadoše Poslanikova, s.a.v.s., tazbina. Pomilujte ih bez otkupnine.’”

Aiša, r.a., kazuje: “Ne znam da je ijedna žena svome narodu donijela blagodati više od Džujevrije, jer njenom je udajom za Poslanika, s.a.v.s., oslobođeno stotinu pripadnika plemena Benul-Mustalik.”

Zbog toga se Vjerovjesnik i oženio Džujevrijom, ne zato da bi udovoljio svojoj strasti, nego zbog vjerskog interesa koji je želio. Da mu je motiv bila strast, uzeo bi je u svoje vlasništvo kao ratnu zarobljenicu.

Porobljavanje

Kur'an ne navodi nikakav tekst koji dozvoljava posjedovanje roblja. U njemu se nalazi samo poziv da se roblje oslobodi. Nije potvrđeno da je Poslanik, s.a.v.s., uzeo u roblje ijednog zarobljenika, nego je oslobađao zarobljenike Meke, plemena Benul-Mustalik i Hunejn.

Potvrđeno je da je Poslanik, s.a.v.s., oslobodio sve robove koje je posjedovao u vremenu neznaboštva. Također je oslobodio i roblje koje mu je poklonjeno.

Premda je potvrđeno da su četverica pravednih halifa, r.a., uzimali u roblje neke zarobljenike, povodeći se pravilom uzvraćanja istom mjerom, oni nisu dozvoljavali porobljavanje u svakom obliku, kao što je bila praksa u Božanskim i čovjekom ustanovljenim zakonima, nego su porobljavali samo ono što bi zarobili u zakonski propisanom ratu, objavljenom od muslimana protiv njihovog nevjerničkog neprijatelja. Sve su druge oblike isključili, smatrajući ih Vjerozakonom zabranjenim, ni u kojem slučaju dozvoljenim.

Pored toga što islam sužava izvore porobljavanja i na ovakav ih način sužava, on se, s druge strane, prema robovima plemenito odnosi, širom im otvara vrata oslobođenja, kao što će se pojasniti u tekstu što slijedi.

Postupanje prema robu

Islam se prema robu ponio plemenito, ukazao mu dobročinstvo, pružio mu ruku utjehe i nije ga učinio predmetom ponižavanja i podsmijavanja. To postaje jasnim iz onoga što slijedi: Allah nam je robove povjerio, rekavši:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ
وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾

“I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i komšijama, bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima namjernicima, i onima koji su u vašem posjedu.”²¹⁰

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اتَّقُوا اللَّهَ فِيمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ.

Od Alije, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Bojte se Allaha prilikom ophođenja prema onima koje posjedujete.”

Islam zabranjuje da se rob doziva imenom koje ukazuje na to da ga ponižavamo i smatramo robom, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže:

²¹⁰ En-Nisa, 36.

لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ: عَبْدِي، أَوْ: أَمِّي، وَلَيَقُلْ: قَتَايَ، وَ: قَتَايَ، وَ: غَلَامِي.

“Neka niko od vas ne govori: ‘Moj rob, ili moja robinja.’ Neka kaže: ‘Moj mladić, moja djevojka, moj dječak.’”

Naredio je islam da rob mora jesti i oblačiti isto što i njegov vlasnik jede i oblači.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَوْلُكُمْ إِخْوَانَكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تَكْلِفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَأَعِينُوهُمْ.

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Vaše su sluge vaša braća koju je Allah pod vašu vlast stavio. Ko bude imao brata pod svojom vlašću neka ga nahrani onim što i sam jede i neka ga obuče onim što i sam oblači. Ne obavezujte ih onim što će ih svladati. Ako ih obavezete onim što bi ih moglo svladati, onda im pomozite.”

Islam je zabranio da se robovima čini nepravda i da budu vrijeđani.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَطَمَ مَمْلُوكَهُ أَوْ ضَرَبَهُ فَكَفَّارَتُهُ عِقْدُهُ.

Ibn Omer, r.a., kazuje: “Allahov je Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Ko ošamari svoga roba ili ga udari, iskup mu je da ga oslobodi.’”

عَنْ أَبِي مُسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَضْرِبُ غُلَامًا إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنْ خَلْفِي، فَإِذَا هُوَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اإِغْلَمْ أَبَا مُسْعُودٍ أَنَّ اللَّهَ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَى هَذَا الْغُلَامِ. فَقُلْتُ: هُوَ حُرٌّ لَوْجِهَ اللَّهِ. فَقَالَ: لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَسَّكَ النَّارُ.

Od Ebu Mesuda el-Ensarija prenosi se da je rekao: “Dok sam udarao jednog dječaka (roba), čuh iza sebe neki glas, kad ono Poslanik, s.a.v.s., govori: ‘Znaj, Ebu Mesude, da je Allah moćniji nad tobom nego što si ti nad ovim dječakom.’ Rekoh: ‘Slobodan je, radi Allaha.’ Poslanik mi reče: ‘Da nisi tako učinio, uistinu bi te vatra dohvatila.’”

Islam je kadiji dao pravo na oslobađajuću presudu u slučaju da se potvrdi da se neko prema robu surovo odnosi. Potaknuo je islam na to da se roblju pruži obrazovanje i odgoj. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazuje:

مَنْ كَانَتْ لَهُ جَارِيَةٌ فَعَلَّمَهَا، وَأَحْسَنَ إِلَيْهَا وَتَزَوَّجَهَا، كَانَ لَهُ أَجْرَانِ فِي الْحَيَاةِ وَفِي الْآخِرَى.
أَجْرٌ بِالنِّكَاحِ وَالْعَلِيمِ، وَأَجْرٌ بِالْعِتْقِ.

“Ko bude imao robinju pa joj omogući obrazovanje, lijepo prema njoj postupi i oženi se njome, imat će dvije nagrade u ovom životu i na onom svijetu: nagradu zbog braka i obrazovanja i nagradu zbog oslobađanja.”

Put oslobađanja

Zaista je islam otvorio mnoga vrata oslobađanju, obznanio je puteve spasa i poduzeo raznovrsna sredstva da se robovi izvuku iz robovanja:

- oslobađanje je roba put ka Allahovoj milosti i Džennetu. Allah, dž.š., kazuje:

﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ * فَكُ رَقَبَةً﴾

“Pa, zašto on na blagodatima zahvalan bio nije? – A šta ti misliš: kako se može na blagodatima zahvalan biti? – roba ropstva osloboditi.”²¹¹

جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذُلِّي عَلَى عَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، فَقَالَ: عِتْقُ النَّسَمَةِ، وَفَكَ الرَّقَبَةَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْلَيْسَا وَاحِدًا؟ قَالَ: لَا، عِتْقُ النَّسَمَةِ أَنْ تَنْفِرَ بِعِقَّتِهَا، وَفَكَ الرَّقَبَةَ أَنْ تَعِينَ فِي ثَمَنِهَا.

Došao je neki beduin Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mu je rekao: “O Allahov Poslaniče, uputi me na djelo koje će me u Džennet uvesti!” ‘Osloboditi roba i pomoći u oslobađanju.’ Beduin upita: ‘Allahov Poslaniče, zar to nije isto?’ Poslanik mu odgovori: ‘Nije isto. Osloboditi roba podrazumijeva da ga ti sam oslobodiš, a pomoći u oslobađanju znači da materijalno pomogneš nečije oslobađanje;”

²¹¹ El-Beled, 11-13.

- oslobađanje je roba iskup za ubistvo nehotice. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ﴾

“Onaj ko ubije vjernika nehotice – mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika”²¹²;

- ono je iskup za prekršenu zakletvu, jer je Svevišnji rekao:

﴿فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفُ ثَمَرٍ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ﴾

“Otkup za prekršenu zakletvu jeste: da deset siromaha običnom hranom, kojom hranite čeljad svoju, nahranite, ili da ih odjenete, ili da roba ropstva oslobodite”²¹³;

- oslobađanje je roba iskup i u slučaju *zihara* – samozabranjivanja intimnog odnosa s vlastitom suprugom. Kaže Allah, dž.š.:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ بَنَاتِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا﴾

“Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče da s njima nastave da žive, dužni su, prije nego što jedni drugo dodirnu, da jednog roba ropstva oslobode”²¹⁴;

- islam je jednim od polja raspodjele zekata učinio i kupovinu robova i njihovo oslobađanje. Allah, neka je slavljen, kaže:

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ﴾

“Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva”²¹⁵;

- naredio je islam da se robu dopusti samootkup za određeni novčani iznos. Uzvišeni veli:

﴿وَالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَافُّوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ

مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾

²¹² En-Nisa, 92.

²¹³ El-Maida, 89.

²¹⁴ El-Mudžadela, 3.

²¹⁵ Et-Tevba, 60.

“A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite. I dajte im nešto od imetka koji je Allah vama dao”²¹⁶;

- onaj ko se zarekne da će roba osloboditi, mora, kada mu se namjera ostvari, to i ispoštovati.

Ovim se objelodanjuje da je islam suzio izvore ropstva, da prema robovima postupa plemenito, da otvara vrata oslobađanja, kao početak za konačno izvlačenje iz vatre ponižavanja i potcjenjivanja. Time je islam robovima učinio uslugu koja se, dok je svijeta i vijeka, ne može zaboraviti.

Zaplijenjena zemlja ratnika

Zemlja koja je uzeta silom

Kada muslimani zaplijene zemlju, s tim da je osvoje silom, posredstvom rata i borbe, i protjeraju s nje domaće stanovništvo, vladaru ostaju dvije mogućnosti:

- da zemlju podijeli borcima koji su je zaplijenili²¹⁷;
- da je kao vakuf dodijeli muslimanima.

Ako je vladar uvakufi u korist muslimana, nameće trajni *harač*²¹⁸ koji se uzima od onoga ko je zemlju zaposjeo, svejedno je li to musliman ili zimija. *Harač* je, ustvari, najamnina za zemlju koja se uzima svake godine.

Harač je pravno utemeljen na postupku Vođe pravovjernih, Omera, r.a., u zemljama koje je osvojio, poput teritorija Šama, Egipta i Iraka.

²¹⁶ En-Nur, 33.

²¹⁷ Imam Malik veli. “Ta se zemlja dodjeljuje muslimanima kao vakuf. Nije je dozvoljeno podijeliti osvajačima.”

²¹⁸ *Harač* (porez, zemljarina) nameće se na zemlju koja ima vodu koja služi za napajanje, makar se zemlja i ne obrađivala.

Zemlja koju je njeno stanovništvo napustilo zbog straha ili prema sporazumu

Kao što je obavezno podijeliti osvojenu zemlju onima koji su je zaplijenili, ili je uvakufiti u korist muslimanske zajednice, dužnost je ista i kada se radi o zemlji koju je njeno stanovništvo napustilo iz straha od nas, ili prema sporazumu po kojem ona pripada nama. Muslimane imenujemo njenim namjesnicima, obavezujući ih zemljarinom.

Kada je riječ o zemlji za koju smo napravili sporazum da ona pripada njima, a da nama pripada *harač* koji se za nju izdvaja, ona je poput glavarine, prestaje biti dužnost njihovim prelaskom na islam.

Ako *harač* predstavlja najamninu, onda je njegovo određivanje na vladaru – nameće ga shodno svom slobodnom mišljenju, jer *harač* se razlikuje od mjesta do mjesta, i od vremena do vremena. Nije dužnost osvrtni se na *harač* koji je nametnuo Omer, r.a. Ono što su nametnuli Omer i druge vođe ostaje onako kako jeste i niko nema pravo mijenjati ga ako se ne promijeni uzrok, jer njegova je odredba pravna norma.

Nemogućnost održavanja zemlje za koju se izdvaja *harač*

Onaj ko bude namjesnik nad zemljom za koju izdvaja *harač* pa je ne mogne održavati, primoran je na jednu od dvije mogućnosti:

- ili je iznajmiti;
- ili dići od nje ruke.

Naime, ta zemlja ustvari pripada muslimanima i nije je dozvoljeno zapustiti na njihovu štetu.

Nasljeđivanje zaplijenjene zemlje

Ta se zemlja nasljeđuje, tako da prelazi na nasljednika onoga u čijoj je nadležnosti, u formi u kakvoj je i bila pod nadležnošću te osobe od koje se nasljeđuje.

PLIJEN (EL-FEJ')

Definicija:

Riječ *el-fej'u*, koja označava plijen, derivirana je iz glagola *sae – jefiu* ("vratiti se", "ponovno učiniti"). Plijen (el-fej') podrazumijeva imovinu koju su muslimani bez borbe uzeli od svog neprijatelja. Allah, neka je slavljen, spominje ga u Svome ajetu:

﴿وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطْ رَسُولَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * مَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ * لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصَرُونَ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ * وَالَّذِينَ تَبَوَّأُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوَفِّقْ شَيْئًا فَاُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ * وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾

"A vi niste kasom tjerali ni konje ni kamile radi onoga što je Allah od njih, kao plijen, darovao Poslaniku Svome²¹⁹, nego, Allah prepušta vlast poslanicima Svojim nad onima nad kojima On hoće, Allah sve može. Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjima njegovim, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima – da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših; ono što vam Poslanik kao nagradu da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite, i bojte se Allaha jer Allah, zaista, strahovito kažnjava – i siromašnim muhadžirima koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine

²¹⁹ Znači: Niste jahali niti pokretali ni konje ni deve, odnosno, niste opremali ni konje ni deve kako bi do toga došli, nego ste ga dobili bez borbe.

svoje lišeni, koji žele da Allahovu milost i naklonost steknu, i Allaha i Poslanika Njegova pomognu, to su, zaista, pravi vjernici, i onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se ušćuvaju lahkosti, oni će sigurno uspjeti. Oni koji poslije njih dolaze – govore: ‘Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv!’”²²⁰

Spomenuo je Allah, dž.š., muhadžire koji su izbjegli u Medinu, muhadžire iz reda onih koji su primili islam prije oslobođanja Meke. Naveo je i ensarije, stanovnike Medine, koji su pružili utočište muhadžirima. Spomenuo je i one koji će nakon njih dolaziti, do Sudnjeg dana.

Njegova raspodjela

El-Kurtubi navodi Malikove riječi: “Plijen je povjeren razmatranju vode i njegovom ličnom uvjerenju (*el-idžtihat*). On iz njega uzima neodređenu količinu i daje blišnjima, prema svom uvjerenju. Ostatak troši za interese muslimana.” Tako su kazali četverica pravednih halifa, tako su i postupali, a na to upućuju i Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

مَا لِي مِمَّا آفَاءَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِلَّا الْخُمْسُ، وَالْخُمْسُ مَرْدُودٌ عَلَيْكُمْ.

“Od onoga što vam Allah kao plijen dodjeljuje, meni pripada samo petina, a i ta se petina vraća vama.”

On je nije podijelio na petine ili na trećine. U ajetu su navedene ove kategorije ljudi samo da bi se na njih posebno ukazalo, jer su one najbitnije kategorije za koje se izdvaja.

Ez-Zudžadž, opravdavajući Malika, navodi Allahove, dž.š., riječi:

﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾

²²⁰ El-Hašr, 6-10.

“Pitaju te kome će udjeljivati: Reci: ‘Imetak koji udjeljujete neka pripadne roditeljima, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima.’”²²¹

Čovjeku je, jedinstvenim stavom uleme, dozvoljeno udjeljivati i drugim grupama ljudi, ako uvidi da je to preče.

En-En-Nesai, prenoseći od Ataa, navodi: “Allahova petina i petina Njegovog Poslanika jeste jedno te isto. Allahov Poslanik, s.a.v.s., iz nje je i nosio i davao. Raspoređivao ju je kako je htio i činio je s njom što je htio.”

U djelu *Hudždžetullabi-baliga* (Allahov potpuni argument) stoji:

“Kada je riječ o načinu podjele plijena, tradicija se razlikuje. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi mu stizao plijen, dijelio bi ga u tom istom danu. Porodičnom čovjeku davao bi dva dijela, a neoženjenom jedan. Ebu Bekr, r.a., davao je različite udjele slobodnom čovjeku i robu, težeći za zadovoljenjem potrebe.

Omer, r.a., načinio je registar prema prioritetima i potrebama, uzimajući u obzir čovjekovu starosnu dob, situaciju u kojoj se nalazi, brojnost njegove porodice i potrebe koje ima.” Ono na čemu su utemeljeni svi različiti postupci slični ovima jeste da su činjeni samo prema vlastitom uvjerenju. Svi su stremili dobrobiti, shodno onome što bi u svom vremenu uvidjeli.

²²¹ El-Bekara, 215.

UGOVOR O SIGURNOSTI

Ako bilo koji pojedinac iz reda neprijateljskih ratnika zatraži sigurnost (*el-eman*), njegov će zahtjev biti prihvaćen. On time postaje siguran, i nije ga, ni na koji način, dozvoljeno napasti. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ اتِّلْغَهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ﴾

“Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To je zato što oni pripadaju narodu koji ne zna.”²²²

Pravu na pružanje sigurnosti podliježu i muškarci, i žene, i slobodni ljudi, i robovi, tako da svaka od navedenih kategorija ima pravo pružiti sigurnost bilo kome iz reda neprijatelja ko traži sigurnost. Među muslimanima tog su prava oslobođeni samo djeca i maloumne osobe. Ako neko dijete ili neka maloumna osoba zagarantira sigurnost nekome od neprijatelja, ta sigurnost neće vrijediti nijednom od njih.

عَنْ عَلِيٍّ، كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، يَسْعَى بِهَا أَدْنَاهُمْ، وَهُمْ يَدُّ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ.

Prenosi se od Alije, Allah mu lice oplemenio, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Zaštita koju daju muslimani jedinstvena je, sprovodi je i najniži među njima, i oni su protiv neprijatelja ujedinjeni.”²²³

عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زَعَمَ ابْنُ أُمِّ عَلِيٍّ أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلًا قَدْ أُجِرْتُهُ فَلَانَ (ابْنَ هُبَيْرَةَ)، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَدْ أُجِرْنَا مَنْ أُجِرْتَ يَا أُمُّ هَانِيٍّ.

Prenosi se da je Ummu Hani, r.a., kćer Ebu Taliba, rekla: “Rekoh: ‘O Allahov Poslaniče, sin Alijine majke misli da može ubiti čovjeka kome sam već garantirala sigurnost, nekog Ibn Hubejru’, pa je Poslanik, s.a.v.s.,

²²² Et-Tevba, 6.

²²³ Hadis bilježe: Ahmed, Ebu Davud, En-En-Nesai i El-Hakim.

rekao: ‘Mi garantiramo sigurnost onome kome si je i ti zagarantirala, Ummu Hani.’”²²⁴

Rezultat sigurnosti

Kako god se sigurnost odredila, eksplicitnim izrazom ili implicitnim ukazom, napad na onoga kome je ona garantirana nije dozvoljen, jer davanjem sigurnosti njegov je život sačuvan od uništenja, a njegova glava od ropstva.

Prenosi se od Omera, r.a., kako mu je stigla vijest da je jedan od mudžahida rekao nekom perzijskom ratniku: “‘Ne boj se’, a zatim ga je ubio. Potom je Omer, r.a., napisao tamošnjem vojskovođi: ‘Do mene je stigla vijest da neki ljudi među vama tragaju za nevjernikom, sve dok on ne bude stisnut u brdu i dok ne ostane bez izlaza. Kazuju mu: ‘Ne boj se!’, pa kad ga sustignu, ubiju ga. Tako mi Onog u Čijoj je vlasti moj život, čujem li da je neko to učinio, zaista ću mu glavu odsjeći.’”

Prenosi se od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao:

مَنْ أَمَّنَ رَجُلًا عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ، فَإِنَّا بَرِيءٌ مِنَ الْقَاتِلِ، وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِرًا.

“Ukoliko neko zagarantira sigurnost nekom čovjeku, a potom ga ubije, ja se ubojice odričem, makar ubijeni čovjek bio nevjernik.”²²⁵

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يُعْرَفُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao: “Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: ‘Svaki će varalica na Sudnjem danu imati zastavu po kojoj će se poznavati.’”²²⁶

²²⁴ Hadis bilježe: El-Buhari, Ebu Davud i El-Tirmizi.

²²⁵ Hadis bilježi El-Buhari u *Fil-Taribu*, i En-En-Nesai.

²²⁶ Bilježe ga El-Buhari, Muslim i Ahmed.

Kada ovo pravo biva utvrđeno

Pravo na sigurnost biva utvrđeno samim njenim garantiranjem i smatra se da je stupilo na snagu od trenutka davanja, izuzev što se konačna garancija daje samo uz odobrenje vladara, ili vojnog zapovjednika. Kada sigurnost bude konstatirana i potvrđena od strane vladara ili zapovjednika vojske, onaj kome je dana sigurnost postaje pripadnik zimija i dobiva prava i odgovornosti koje imaju i muslimani.

Nije dozvoljeno uskratiti mu sigurnost, izuzev ako se utvrdi da je to pravo želio zloupotrijebiti kako bi nanio štetu muslimanima, recimo kada bi bio špijun u korist svog naroda, a uhoda protiv muslimana.

Ugovor o sigurnosti za neku grupaciju

“Ugovor o sigurnosti dan od muslimana pojedinca vrijedi samo ako je sigurnost garantirao jednoj ili dvjema osobama.

Međutim, ugovor o sigurnosti za stanovništvo jednog kraja, općenito, vrijedi samo ako je odobren od vođe, prema njegovom ličnom uvjerenju, i ako teži interesu, poput ugovora o zaštiti. Ako bi to bilo dopušteno pojedincima, takav bi čin postao sredstvo za ukidanje džihada.”²²⁷

Glasnik (izaslanik) ima garanciju sigurnosti

Glasnik je poput onoga kome je sigurnost zagantirana, bilo da nosi poruke, ili između dva zaraćena tabora pronosi proglas o primirju, ili pokušava zaustaviti bitku na određeni period u kojem bi se olakšalo prebacivanje ranjenih i poginulih.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je dvojici Musejleminih glasnika:

لَوْ لَا أَنَّ الرُّسُلَ لَا تُقْتَلُ لَضَرَبْتُ أَعْنَاقَكُمْ .

“Da nije pravila po kojem se glasnici ne ubijaju, sigurno bih vam glave posjekao.”²²⁸

²²⁷ *Er-Rendatun-nedijja*, str. 408

²²⁸ Navode ga Ahmed i Ebu Davud, a prenosi ga Nu'ajm ibn Mesud. Poslanik, s.a.v.s., primio je Musejleminu poruku i upitao ih: “Šta vas dvojica na to kažete?” “Kažemo isto što i on”, odgovoriše.” To znači da priznaju njegovo vjerovjesništvo.

أَوْفَدْتُ قُرَيْشَ أَبَا رَافِعٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَقَعَ الْإِيمَانُ فِي قَلْبِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَا أَرْجِعُ إِلَيْهِمْ وَأَتَّبِعُ مَعَكُمْ سُلُكًا، فَقَالَ الرَّسُولُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي لَا أَحْبِسُ بِالْعَهْدِ، وَلَا أَحْبِسُ الْبُرْدَ فَارْجِعْ إِلَيْهِمْ آمِنًا، فَإِنْ وَجَدْتَ بَعْدَ ذَلِكَ فِي قَلْبِكَ مَا فِيهِ الْآنَ، فَارْجِعْ إِلَيْنَا.

Kurejšije su Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., izaslale Ebu Rafia kao glasnika. U srcu mu se rodi vjerovanje pa reče: “O Allahov Poslaniče, neću im se vratiti, ostat ću s vama kao musliman.’ Poslanik mu, s.a.v.s., kaza: ‘Ja ne kršim dogovor i ne hapsim glasonoše. Vрати im se siguran. Ako nakon ovoga u svom srcu pronađeš isto što i sada, vrati se nama.”²²⁹

U djelu *Kitabul-baradž*, autora Ebu Jusufa, i u knjizi *Es-Sijerul-kebir*, koju potpisuje Muhammed, stoji: “Ako se, kada je riječ o glasniku, dogovore uvjeti, muslimani su dužni ispoštovati ih. Nije im dozvoljeno obmanuti neprijateljske izaslanike, makar nevjernici pobili muslimanske zarobljenike koji se kod njih nalaze. Mi ne ubijamo njihove glasnike, jer naš Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže:

وَفَاءٌ بَعْدَ خَيْرٍ مِنْ عَدْرِ بَعْدٍ.

‘Uzvratiti na obmanu izvršavanjem dogovorenog bolje je nego na obmanu uzvratiti obmanom.”

Privremeni korisnik sigurnosti (el-muste'min)

Definicija:

Privremeni korisnik sigurnosti jeste ratnik koji uđe u islamsku teritoriju uz garanciju sigurnosti²³⁰, ne namjeravajući se u njoj naseliti i trajno boraviti, nego namjeravajući ostati određeni period koji nije duži od jedne godine. Ako ga pređe i namjeri još ostati, postaje zimija i na njega se odnose propisi koji se odnose i na zimiju u podređenosti islamskoj državi. Sigurnost koju ima privremeni korisnik obuhvata i

²²⁹ Bilježe ga Ahmed, Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Hibban, i smatraju ga vjerodostojnim.

²³⁰ Ako ratnik uđe kako bi dostavio pismo ili nešto slično, ili da bi čuo Allahove riječi, on je siguran, bez potrebe za ugovorom. Međutim, ako uđe radi trgovine i dobije odobrenje od onoga ko mu ga može dati, on je korisnik sigurnosti, *el-muste'min*.

njegovu ženu, maloljetne sinove, sve kćeri, majku, nene i sluge, dok god žive s vojnikom kome je pružena sigurnost. Ova je tvrdnja utemeljena na Allahovin, dž.š., riječima:

﴿وَأِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ﴾

“Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega.”²³¹

Njegova prava

Ako ratnik uđe u islamsku teritoriju s garancijom sigurnosti, ima pravo na očuvanje svog života, imetka i ostalih interesa, dok god se drži ugovora o sigurnosti, tj. dok god ga ne prekrši.

Nije dozvoljeno sputavati mu slobodu niti ga hapsiti, bilo s namjerom ratnog zarobljavanja ili uobičajenog zatvaranja, samo zato što je jedan od neprijateljskih podanika ili samo zato što je između nas i njih nastalo ratno stanje.

Es-Serahsi veli: “Njihova imovina postaje sigurna pravnom odlukom o sigurnosti, tako da nije moguće prisvojiti je pod izgovorom izvorne dopustivosti.”

Taj propis vrijedi sve dok se ratnik ne vrati na neprijateljsku teritoriju, nakon čega se ukida garancija sigurnosti za njegov život, a ostaje sigurnost koja se odnosi na njegovu imovinu.

U djelu *El-Mugni* stoji: “Ako ratnik uđe u islamsku teritoriju s garancijom sigurnosti pa svoju imovinu povjeri na čuvanje nekom muslimanu ili zimiji, ili im je posudi, a zatim se vrati na teritoriju neprijatelja, prema našem mišljenju – ako uđe kao trgovac, ili glasnik, ili turista, ili da bi neku svoju potrebu zadovoljio, te se ponovno vrati na islamsku teritoriju, ima garanciju sigurnosti i za svoj život i za svoju imovinu. On time nije napustio namjeru boravka na islamskoj teritoriji. Zbog toga je poput zimije. Ako u neprijateljsku teritoriju uđe kao naseljenik, ukida se garancija sigurnosti za njegov život, a ostaje za njegov imetak, jer ulaskom

²³¹ Et-Tevba, 6.

u islamsku teritoriju pod garancijom sigurnosti potvrdio je sigurnost za svoj imetak. Samim tim, ako je poništena garancija sigurnosti za njegov život prelaskom na teritoriju neprijatelja, njegova imovina ostaje sigurna, jer sam je ukinuo garanciju svojim izlaskom, tako da se ukidanje garancije odnosi samo na njega, odnosno na njegov 'život.'

Njegove dužnosti

Dužan je čuvati sigurnost i javni red i ne ugrožavati ih time što bi bio uhoda ili špijun. Ako bi bio špijun među muslimanima u korist neprijatelja, tada bi bilo dozvoljeno ubiti ga.

Podliježe islamskim propisima

Na privremenog korisnika sigurnosti primjenjuju se islamski zakoni vezani za ekonomsku saradnju, tako da može sklapati kupoprodajne i druge ugovore, prema islamskom uređenju. Zabranjeno mu je poslovati s kamatom, jer je takav čin u islamu zabranjen.

Kada je riječ o kaznenom pravu, ako privremeni korisnik sigurnosti nasrne na pravo nekog muslimana, biva kažnjen prema islamskom zakonu.

Također, on će biti kažnjen ako je posrijedi nasrtaj na zimu ili nekog drugog privremenog korisnika sigurnosti, kao što je on, jer omogućavanje oštećenom da postigne svoje pravo kod nasilnika i uspostavljenje pravde spadaju u dužnosti u kojima nema kompromisa.

Ako je riječ o kršenju nekog od Allahovih prava, poput počinjenja bludne radnje, bit će kažnjen kao i musliman, jer taj zločin spada među one zločine koji upropaštavaju islamsko društvo.²³²

²³² Ebu Hanifa se ne slaže s tim stavom. Kaže: "Kazne koje su propisane zbog kršenja Allahovih prava (ne zbog kršenja ljudskih prava) ili je prevladavajući razlog kršenje Njegovih prava, ne izvršavaju se nad privremenim korisnikom sigurnosti." Ovo je slabo mišljenje.

Konfiskacija njegove imovine

Imovina privremenog korisnika sigurnosti bit će oduzeta samo ako je ratovao protiv muslimana, a potom bude zarobljen, porobljen i postane rob. On, u tom slučaju, prestaje posjedovati svoju imovinu, jer postaje pripadnik staleža koji nema pravo posjedovanja.

Također, on ne zaslužuje nasljednike, makar nešto značili u islamskoj zemlji, jer oni polažu pravo umjesto njega i to samo nakon njegove smrti, a on nije umro. Njegova imovina, u tom slučaju, slijeva se u imovinu muslimana, zbog toga što spada u ratni plijen.

Ako je neko od muslimana ili zimija imao prema njemu neki dug, taj dug spada s dužnika jer ne postoji niko ko bi ga potraživao.

Njegova zaostavština

Ako privremeni korisnik sigurnosti umre na islamskoj teritoriji ili na teritoriji neprijatelja, on ne gubi pravo vlasništva nad svojom imovinom. Njegova imovina prelazi u ruke njegovih nasljednika, prema mišljenju većine. Stav imama Eš-Šafija razlikuje se.

Islamska je država dužna njegovu imovinu prenijeti i poslati njegovim nasljednicima. Ako nasljednici ne postoje, imovina će biti muslimanski plijen.

SPORAZUMI I UGOVORI

Poštivanje sporazuma

Poštivanje sporazuma i ugovora islamska je dužnost – zbog lijepog traga koji za sobom ostavlja, velike uloge koju ima u očuvanju mira i njegove neizmjerne važnosti za rješavanje problema, otklanjanje sukoba i popravljavanje odnosa.

Arapci su znali reći: “Onaj ko prema ljudima postupa tako da im zlo ne čini, s njima razgovara tako da ih ne laže, daje im obećanje pa ga ne

iznevjeri – pripada ljudima čija je ljudskost potpuna, čija je pravednost istaknuta i s kojima se dužnost bratimiti.”

To je istina, jer lijepo ophođenje s ljudima, ispunjavanje im obećanog i iskrenost prema njima jeste dokaz upotpunjenja pozitivnih ljudskih osobina i jedna od manifestacija pravednosti. Takva djela nameću dužnost bratimljenja i prijateljavanja s onim ko ih čini.

Allah, neka je slavljen, naređuje izvršavanje svih ugovora i obaveza, svejedno jesu li sklopljeni s Allahom ili s ljudima. On, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوفُوا بِالْعُقُودِ﴾

“O vjernici, ispunjavajte obaveze!”²³³

Svaki propust u izvršavanju ovoga naređenja smatra se velikim grijehom i za sobom povlači Božiju omraženost i srdžbu:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾

“O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite! O kako je Allahu mrsko kad govorite riječi koje djela ne prate!”²³⁴

Čovjek će, za sve što uskrati od dogovora, biti odgovoran i za to će račun polagati:

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾

“I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista, odgovarati!”²³⁵

Pravo sporazuma ima prednost u odnosu na pravo vjere:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَفْزَعُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ﴾

“A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili – vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da ih u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate.”²³⁶

²³³ El-Maida, 1.

²³⁴ Es-Saff, 2-3.

²³⁵ El-Isra, 34.

²³⁶ El-Enfal, 72.

Izvršavanje je dogovora dio vjerovanja. Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ.

“Lijep odnos prema ugovorenom spada u vjerovanje.”²³⁷

Za izvršavanje dogovorenog nagrada je samo Džennet:

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ * أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

“...i koji o povjerenim im emanetima i obavezama svojim brigu brinu, i koji molitve svoje na vrijeme obavljaju - oni su dostojni nasljednici, koji će Džennet naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti.”²³⁸

Izvršavanje je obaveza bilo u prirodi vjerovjesnika, a.s.:

﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا﴾

“I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik.”²³⁹

Poslanik, a.s., bio je najsvjetliji primjer te vjerovjesničke čudi.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْحَمَاءِ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْعَ قَبْلِ أَنْ يُبْعَثَ وَيَبْعَثَ لَهُ بَيْعَةٌ فَوَعَدْتُهُ أَنْ آتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ فَتَسَيَّتُ ثُمَّ ذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلَاثٍ فَجِئْتُ فَإِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا فَتَى لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ، أَنَا هَا هُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَتَطْرُكُ.

Abdullah ibn Ebu el-Hamsa veli: “S Allahovim sam Poslanikom, s.a.v.s., prije nego što mu je stigla objava, sklopio kupoprodajni ugovor. Ostadoh mu dužan jedan iznos te mu obećah da ću mu ga donijeti tamo gdje odsjeda. Zaboravio sam na to i sjetih se tek poslije tri dana. Dođoh, a on je još bio na tom mjestu. Kad sam mu ga donio, on mi reče.: ‘Opteretio si me, momče. Ovdje sam tri noći, tebe čekajući.’”²⁴⁰

²³⁷ El-Hakim veli: “Hadis je vjerodostojan.” Podržava ga i Ez-Zehebi.

²³⁸ El-Mu'minin, 8-11.

²³⁹ Merjem, 54.

²⁴⁰ U hadisu stoji: “Ovdje sam tri”, u značenju tri noći. Čekao ga je toliki period da bi ispunio dogovoreno.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., sklopio je nakon Hidžre sporazum s jevrejima. Dozvolio im je da svoju vjeru ispovijedaju i garantirao im je sigurnost njihove imovine, uz uvjet da ne pruže podršku mnogobošcima. Prekršili su sporazum, a zatim su se izvinili. Zatim ga ponovno prekršiše, pa Allah, dž.š., objavi:

﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ عَاهَدَتْ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ
عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ﴾

“Najgora bića kod Allaha jesu oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju, oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj.”²⁴¹

Sa'leba je prisegao svome Gospodaru da će udijeliti svakome kome se treba udijeliti samo ako mu Allah veliku opskrbu podari i bogatim ga, iz Svoje dobrote, učini. Kada mu je Allah pružio opskrbu i veliku mu imovinu i bogatstvo dao, prekršio je danu riječ. Bio je škrt prema Allahovim robovima, pa je Allah, dž.š., u vezi s njim, objavio:

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهُ لِنُؤْتِيَهُمْ فَضْلَهُ لَنُصَدِّقَهُ وَلَنُكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ * فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ
فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ * فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهُ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾

“Ima ih koji su se obavezali Allahu: ‘Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivat ćemo, zaista, milostinju, i bit ćemo, doista, dobri!’ A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se – a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim, sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu.”²⁴²

Kada je Abdullahu ibn Omru stigao smrtni čas, on reče: “Jedan čovjek iz plemena Kurejš prosio je od mene ruku moje kćeri. Dao sam mu neko poluobećanje. Tako mi Allaha, neću zadobiti trećinu licemjerstva. Svjedoci ste mi, dajem mu ruku svoje kćeri.”

²⁴¹ El-Enfal, 55-56.

²⁴² Et-Tejba, 75-77.

On ovim ukazuje na Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

ثَلَاثٌ مِنْ كُلِّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ، مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِنَ خَانَ.

“Ko ogrize u trima stvarima, taj je licemjer, makar postio, klanjao i mislio da je musliman: onaj ko, kada priča – laže, kada obeća – iznevjeri i kad mu se nešto povjeri – pronevjeri.”²⁴³

Grdeći one koji krše sporazume, Allah, dž.š., kaže:

﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَلِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ * وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزَلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَخْذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبُلُوكُمْ اللَّهُ بِهِ وَلِيُبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخَلِّفُونَ

“I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali, a Allaha kao jamca sebi uzeli, jer Allah zna ono što radite. I ne budite kao ona koja bi svoju pređu rasprela kad bi je već bila čvrsto oprela, i ne služite se zakletvama svojim da biste jedni druge prevarili samo zato što je jedno pleme mnogobrojnije od drugog. Allah vas time samo iskušava, a na Sudnjem danu će vam, doista, objasniti ono oko čega ste se razilazili.”²⁴⁴

Uvjeti valjanosti ugovora

Uvjeti ugovora koji se moraju poštivati i izvršavati iziskuju sljedeće:

1. da ugovori nisu oprečni nijednom od potvrđenih šerijatskih propisa.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

كُلُّ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَهُوَ بَاطِلٌ، وَإِنْ كَانَ مَائَةً شَرْطٍ.

²⁴³ Hadis bilježi El-Buhari.

²⁴⁴ En-Nahl, 91-92.

“Svaki uvjet koji se ne nalazi u Allahovoj knjizi²⁴⁵ ništavan je, makar bilo u pitanju i stotinu uvjeta”;

2. da budu sklopljeni uz zadovoljstvo i slobodan izbor, jer primoravanje negira htijenje. Ugovor pri čijem sklapanju nije osigurana sloboda apsolutno ne iziskuje poštivanje;

3. da budu očiti i jasni, bez ikakvog prikrivanja i zataškavanja, kako ne bi doveli do tumačenja koje bi uzrokovalo podvojenost pri realizaciji.

Raskid ugovora

Ugovor se raskida samo u jednom od sljedećih slučajeva:

1. ako je ugovor vremenski određen ili ograničen nekom okolnosti pa se taj period završi i ta okolnost prođe.

عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَّسَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ، فَلَا يَحُلْنَ عَهْدًا، وَلَا يَسُدُّنَهُ حَتَّى يَمُضِيَ أَمَدُهُ، أَوْ يَنْبِذَ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ.

Prenosi se od Amra ibn Abese da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: “Onaj ko s nekim narodom ima sklopljen sporazum neka ga nikako ne raskida i neka ga ni u kojem slučaju vremenski ne sputava do te granice da mu rok prekorači i na taj ga način pogazi.”²⁴⁶

Kur'an plemeniti kazuje:

﴿إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْهِمْ عَهْدُهُمْ إِلَىٰ مَدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

“Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne”²⁴⁷;

²⁴⁵ U Allahovoj knjizi, tj. u Allahovom zakonu.

²⁴⁶ Hadis bilježe Ebu Davud i Et-Tirmizi.

²⁴⁷ Et-Tevba, 4.

2. ako neprijatelj prekrši sporazum:

﴿فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

“...sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne.”²⁴⁸

﴿وَإِنْ نَكَوْا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا إِنَّهُ الْكُفْرُ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْهَوْنَ * أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَوْا أَيْمَانَهُمْ وَهُمْ بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَّوْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

“A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva – za njih, doista, ne postoje zakletve – da bi se prošli. Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici”²⁴⁹;

3. Ako se pojave predznaci izdaje i pokazatelji prevare:

﴿وَأِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾

“Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkazi ugovor – Allah uistinu ne voli vjerolomnike.”²⁵⁰

Obznana prekidanja ugovora iz opreznosti od prevare

Ako vladar sazna za prevaru od nevjernika koji imaju neki sporazum s muslimanima, dozvoljeno je s njima zaratiti, ali samo nakon objavljivanja prekida sporazuma i nakon što im se ta vijest dostavi, i onima koji su blizu i onima koji su daleko, kako ne bi bili zatečeni.

Allah, neka je slavljen, u suri El-Enfal, kaže:

﴿وَأِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾

²⁴⁸ Et-Tevba, 7.

²⁴⁹ Et-Tevba, 12-13.

²⁵⁰ El-Enfal, 58.

“Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkazi ugovor. Allah uistinu ne voli vjerolomnike.”²⁵¹

Islamsko pravilo glasi: “Uzvratiti na obmanu izvršavanjem dogovorenog bolje je nego na obmanu uzvratiti obmanom.”

Muhammed ibn el-Hasan u knjizi *Es-Sijerul-kebir* kaže: “Ako muslimanski vođa i pošalje neprijateljskom vladaru nekoga ko će ga obavijestiti o raskidu sporazuma zbog pojave uzroka, muslimanima ne dolikuje da neočekivano napadnu ni njih ni predjele njihove zemlje, izuzev nakon proteka dovoljnog vremenskog perioda, da bi njihov vladar uspio izaslati do tih predjela vijest o tom prekidu – kako ne bi bili iznenađeni napadom. Uz to, ako muslimani budu sa sigurnošću znali da tom narodu njihov vladar nije prenio vijest, onda je poželjno da ih iznenadno ne napadaju dok ih ne obavijeste o prekidu sporazuma, jer, bi to nalikovalo prevari.

Kao što je muslimanima dužnost kloniti se prevare, tako im je dužnost kloniti se i stvari koje su slične prevari.”

Dogodilo se da je stanovništvo Kipra izazvalo veliki incident u vrijeme vladavine Abdumelika ibn Mervana, pa je on želio poništiti ugovor i prekinuti primirje koje je bilo s njima postignuto. Tražio je savjet od islamskih pravnika svog vremena, a bili su to: El-Lejs ibn S’ad i Malik ibn Enes. El-Lejs ibn S’ad napisao je: “Doista je stanovništvo Kipra još uvijek optuženo za prevaru muslimana i razmjenjivanje savjeta s neprijateljem (Rimljanima), a Allah, dž.š., kaže:

﴿وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾

‘Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkazi ugovor. Allah uistinu ne voli vjerolomnike.’²⁵²

Smatram da trebaš prekinuti ugovor s njima i sačekati ih godinu dana.”

Međutim, Malik ibn Enes iznio je svoju fetvu, rekavši: “Sigurnost stanovnika Kipra i ugovor koji je s njima sklopljen traju već dugo, a dali

²⁵¹ El-Enfal, 58.

²⁵² El-Enfal, 58.

su im ih namjesnici njihove pokrajine. Nisam čuo da je ijedan namjesnik pogazio obećano im primirje niti da ih je protjerao iz njihovih domova. Smatram da trebaš požuriti s prekidom ugovora kako bi se dokaz protiv njih okrenuo, jer Allah, dž.š., kaže:

﴿فَآتُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مَدَنِهِمْ﴾

‘ispunite im ugovore do ugovorenog roka’²⁵³

Ako se ni poslije toga ne poprave i ne prođu se varanja i ako vidiš da su čvrsto odlučili obmanuti, napadni ih, ali nakon što ugovor prekineš i upozoriš ih – izvojevat ćeš pobjedu.”

Neki od Poslanikovih, s.a.v.s., ugovora

1. Vjerovjesnik, s.a.v.s., imao je sporazum s arapskim plemenom Benu Damra. Tekst tog sporazuma glasi:

هَذَا كِتَابُ مُحَمَّدٍ، رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَنِي ضَمْرَةَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ، وَأَنَّ لَهُمُ النَّصْرَ عَلَىٰ مَنْ رَأَوْهُمْ، إِلَّا أَنْ يُحَارِبُوا فِي دِينِ اللَّهِ، مَا بَلَ بَحْرٍ صَوْفَةً، وَإِنَّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَعَاهُمْ إِلَى النَّصْرِ أَجَابُوا، عَلَيْهِمْ بِذَلِكَ دِمَةٌ اللَّهِ وَرَسُولِهِ،
وَلَهُمُ النَّصْرُ مِنْ بَرٍّ مِنْهُمْ وَاتَّقَىٰ.

“Ovo je pismo Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., upućeno plemenu Benu Damra – da su njihova imovina i životi sigurni i da imaju pomoć protiv onoga ko ih napadne, samo ako nikada ne napadnu Allahovu vjeru. Ako ih Vjerovjesnik, s.a.v.s., pozove u ispomoć, odazvat će mu se. Oni će za to imati zaštitu Allaha i Njegovog Poslanika, a pomoć će imati onaj ko bude čestit i bogobožan.”

2. Napravio je Poslanik, s.a.v.s., dogovor s jevrejima o lijepom suživotu, odmah nakon što se naselio u Medinu. Tekst sporazuma bio je sljedeći:

²⁵³ Et-Tevba, 4.

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

“Ovo je sporazum vjerovjesnika Muhammeda (Allahovog Poslanika), između vjernika muslimana iz plemena Kurejš, stanovništva Medine i onih koji ih budu slijedili, pridružili im se i uz njih ratovali. Oni su jedna zajednica, neovisna od drugih ljudi.

Muhadžiri iz plemena Kurejš ostaju pri svom zakonu – uzimat će i davat će krvarinu za ubijene, plaćajući otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu Avf ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benul-Haris ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu Saida ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu Džušem ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu En-Nedždžar ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Amr ibn Avf ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benun-Nubejt ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benul-Evs ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pravovjernici neće na cjedilu ostaviti jednika iz svojih redova, a da mu ne dadnu da plati otkupninu ili krvarinu.

Vjernik se neće suprotstavljati prijatelju vjerniku u korist nekoga drugog.

Bogobojazni su vjernici protiv onih koji su prema njima nasilni, ili koji traže podršku za nepravdu, ili grijeh, ili agresiju, ili širenje nereda među muslimanima. Složni su protiv takvih pojedinaca, makar bila riječ o djetetu nekoga od njih.

Vjernik neće ubiti vjernika zbog nevjernika, niti će nevjerniku pružiti pomoć protiv vjernika.

Allahova je zaštita jedinstvena, obuhvata i najniže među njima. Pravovjernici su jedni drugima zaštitnici.

Jevreji koji nas budu slijedili imaju podršku i jednakost prava.²⁵⁴ Neće im se nepravda učiniti, niti će oni biti napadnuti.

Primirje je vjernika jedinstveno. Vjernik će sklopiti primirje u borbi na Allahovom putu s nekim ko nije vjernik samo uz pristanak vjernika i prema pravdi među njima zastupljenoj.²⁵⁵

Svaka jedinica koja uz nas ratuje zajedno će se s nama i smjenjivati.

Vjernici jedni od drugih za krvarinu uzimaju živote, zbog onoga što je njihova krv stekla na Allahovom putu.

Bogobojazni vjernici hode po najljepšoj i najpostojanijoj uputi.

²⁵⁴ Iz ovoga proizlazi da pomoć i jednakost prava imaju i oni koji budu slijedili jevreje.

²⁵⁵ Iz ovoga se zaključuje da je objava rata jednoj muslimanskoj grupi ustvari objava rata cijelom islamskom ummetu.

Mnogobožac neće dati zaštitu, ni imovine ni života, plemenu Kurejš, niti će ikome pomoći protiv muslimana.

Onaj ko bespravno ubije vjernika bit će procesuiran²⁵⁶, izuzev ako se staratelj ubijenog zadovolji plaćanjem krvarine. Vjernici su u tome jedinstveni i dozvoljeno im je dići se samo protiv krivca.

Vjerniku koji je suglasan s onim što je na ovome papiru i koji vjeruje u Allaha i u Sudnji dan nije dozvoljeno pružiti pomoć i utočište novatoru. Onaj ko mu pomogne i pruži mu utočište natovarit će na sebe Allahovo prokletstvo i gnjev na Sudnjem danu, od njega se neće uzimati ni postupak ni pravda.²⁵⁷

Oko čega se god vi podvojili, odgovor ćete naći kod Allaha i kod Muhammeda.

Jevreji će zajedno s pravovjernima snositi troškove, dok god budu ratovali.²⁵⁸

Jevreji plemena Benu Avf čine društvenu zajednicu s pravovjernima. Jevreji imaju svoju vjeru, a muslimani svoju, i njihovi štićenici i oni sami, izuzev onoga ko nepravdu i prijestup počini – taj će uništiti samo sebe i svoju porodicu.²⁵⁹

Jevrejima plemena Benu en-Nedždžar pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu el-Haris pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu Saida pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu Džušem pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu el-Evs pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

²⁵⁶ Priveden i ubijen.

²⁵⁷ Ovaj dio teksta sadrži zabranu pomaganja zločinca.

²⁵⁸ Ovdje se vidi samostalnost obiju zajednica: i muslimanske i jevrejske. Tekst također sadrži i vojni savez koji podrazumijeva saradnju dvije zajednice u svakom ratu, kao i to da svaka od njih posebno snosi troškove opremanja vojske.

²⁵⁹ U ovome se dijelu nalazi potvrda vjerske i ekonomske slobode.

Jevrejima plemena Benu Sa'leba pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Ovo se ne odnosi samo na onoga koji nepravdu i prijestup počini – taj će uništiti samo sebe i svoju porodicu.

Džefna, ogranak plemena Sa'leba, ima isti status kao i samo pleme Sa'leba.

Plemenu Benu eš-Šatbijja pripada isto što i Jevrejima plemena Benu Auf. Bit će zastupljena čestitost, bez grijeha.

Štićenici plemena Sa'leba imaju isti status kao i sami pripadnici tog plemena.

Prijatelji jevreja imaju isti status kao i sami jevreji.

Bilo ko iz njihovih redova izlaziti će samo uz Muhammedovo odobrenje.

Jevreji će snositi svoje troškove, a muslimani svoje. Međusobno će se potpomagati protiv onih koji budu zaratili sa stanovnicima navedenim na ovom listu. Međusobno će se dogovarati i savjetovati. Jedni će drugima dobro činiti, a neće jedni prema drugima griješiti.²⁶⁰

Čovjek prema svome savezniku neće prijestup napraviti, a pomoć će se pružiti onome ko bude nepravедno napadnut.²⁶¹

Jevreji će zajedno s pravovjernicima snositi troškove dok god budu ratovali.

Narodu navedenom na ovome listu zabranjeno je napasti Medinsku kotlinu.

Komšija je kao i vlastiti život – ne nanosi mu se šteta niti se prema njemu čini zločin.

S onim što je u privatnom vlasništvu može se trgovati samo uz odobrenje vlasnika.

Razmirice i sukobi koji budu između onih na koje se ovaj list odnosi, a od čijeg se nereda strahuje, rješavat će Allah i Njegov poslanik Muhammed, s.a.v.s. Allah je nad onim što je najispravnije i najčestitije na ovome listu.

²⁶⁰ Ovdje se obje skupine obavezuju na dogovor i međusobno savjetovanje prije ulaska u rat.

²⁶¹ Rat mora biti zakonski odobren kako bi muslimani mogli u njemu učestvovati.

Zabranjena je svaka trgovina s Kurejšijama, kao i s onima koji im pomažu.

Sporazumom navedeni međusobno će se potpomagati protiv onih koji nasrnu na Medinu.

Ako učesnici sporazuma budu pozvani na primirje, da ga sklope i da ga se pridržavaju, sklopit će ga i pridržavat će ga se. Ako i oni pozovu na takvo primirje, od muslimana će ga dobiti, izuzev s onima koji protiv vjere ratuju.

Jevreji plemena El-Evs, njihovi štićenici i oni sami imaju isti status kao i sporazumom navedeni, uz dobročinstvo potaknuto od spomenutih sporazumom. Bit će zastupljeno dobročinstvo bez zločina – počinitelj ga samo sebi čini, a Allah je nad onim što je najiskrenije i najčestitije na ovome listu.

Ovaj je zapis prepreka samo nepravedniku i prijestupniku. Siguran je i onaj ko izađe i onaj ko ostane u Medini, izuzev nepravednika i prijestupnika. Allah je uz onoga ko je čestit i bogobožan, kao i Allahov poslanik Muhammed, s.a.v.s.”²⁶²

²⁶² Preneseno iz knjige *Er-Risaletul-balida* (Vječna poslanica), djela koje govori o političkim dokumentima u vjerovjesničko doba i u doba pravednog hilafeta, autora dr. Muhammeda Hamidullaha, profesora međunarodnog prava na Osmanskom univerzitetu u Dekanu (Južna Indija).

Sadržaj

Poništenje bračnog ugovora -----	5
<i>Primjeri iznenadnih situacija koje nastavak braka čine nemogućim -----</i>	<i>5</i>
<i>Poništenje bračnog ugovora koje je rezultat kadijine presude -----</i>	<i>6</i>
Lian (međusobno proklinjanje supružnika) -----	6
Šerijatskoppravna utemeljenost -----	7
Kada će se desiti proklinjanje -----	9
Predstavnik vlasti jeste taj koji donosi presudu o proklinjanju -----	9
Uvjetovanje da supružnici budu zdrave pameti i punoljetni -----	10
Proklinjanje nakon svjedočenja svjedoka -----	10
Da li se proklinjanje smatra zakletvom ili svjedočenjem -----	11
Proklinjanje među supružnicima u slučaju kada je muž slijep ili nijem -----	13
Ko će prvi početi s proklinjanjem -----	13
Neprihvatanje proklinjanja -----	14
Rastavljanje među supružnicima koji su se proklinjali -----	15
Kada će nastupiti rastava -----	16
Da li se ova rastava smatra razvodom braka ili poništenjem bračnog ugovora -----	16
Dijete će pripasti majci -----	17
Iddet -----	18
Definicija -----	18
Mudrost koja se krije u propisivanju iddeta -----	18
Vrste iddeta -----	19
Iddet žene s kojom muž nije imao spolni odnos -----	19
Iddet žene s kojom je njen muž imao spolni odnos -----	20
Iddet žene koja ima menstruaciju -----	20
Najkraći period iddeta koji se mjeri mjesečnim pranjem -----	22
Iddet žene koja nema menstruaciju -----	22

Status žene koja ima mjesečni ciklus pa se to nakon razvoda braka poremeti -----	24
Starosna dob u kojoj žena prestaje dobijati menstruaciju-----	24
Iddet trudnice -----	25
Iddet žene čiji je muž umro-----	26
Iddet žene koja ima menstruaciju-----	26
Obaveznost iddeta i nakon brakova koji nisu sklopljeni na ispravan način -----	27
Promjena mjerenja iddeta menstruacijama u mjerenje mjesecima-----	27
Razvod braka čovjeka koji želi da razvodom uskrati ženi njena prava -----	27
Promjena mjerenja iddeta mjesecima u mjerenje mjesečnim pranjem -----	29
Prestanak iddeta -----	29
<i>Žena koja je u iddetu treba boraviti u kući svoga muža-----</i>	<i>30</i>
<i>Razilaženje učenjaka o pitanju da li je ženi dozvoljeno izlaziti iz kuće dok je u iddetu-----</i>	<i>32</i>
Žalost žene koja je u iddetu-----	33
Izdržavanje žene koja je u iddetu -----	33
Starateljstvo-----	35
Starateljstvo je zajedničko pravo -----	35
Majka ima veće pravo na starateljstvo nad djetetom od oca -----	36
Ko od srodnika ima više prava na starateljstvo-----	38
Uvjeti da bi se ostvarilo starateljstvo -----	39
1. Zdrava pamet -----	39
2. Punoljetnost-----	39
3. Sposobnost nekoga da se brine o djetetu -----	40

4. <i>Povjerljivost i pozitivne moralne osobine</i> -----	40
5. <i>Islam</i> -----	41
6. <i>Da žena ne bude udata</i> -----	42
7. <i>Sloboda</i> -----	43
Uzimanje naknade za starateljstvo -----	43
Dobrovoljno starateljstvo bez naknade -----	44
Prestanak starateljstva -----	45
<i>Pravna praksa u Sudanu o ovom pitanju</i> -----	46
Davanje djetetu izbora nakon što istekne doba u kojem mu je potrebno starateljstvo -----	48
Dijete između oca i majke -----	51
Selidba s djetetom -----	52
<i>Današnja praksa u sudnicama</i> -----	53

KAZNENO PRAVO (*EL-HUDUD*) 55

KAZNENO PRAVO (<i>EL-HUDUD</i>) -----	57
Definicija kaznenog prava -----	57
Djela zbog kojih njihov počinitelj zaslužuje da bude kažnjen -----	58
Pravednost ovih kazni -----	60
Obaveznost izvršenja kazne -----	62
Zauzimanje za neizvršenje šerijatskih kazni ---	63
Oslobađanje od izvršenja kazne zbog nekih sumnji -----	65
Vrste sumnji -----	66
<i>Mišljenje učenjaka šafijskog mezheba</i> -----	66
<i>Mišljenje učenjaka hanefijskog mezheba</i> -----	67
Ko će izvršiti šerijatsku kaznu -----	68

Propisanost sakrivanja greški koje su ljudi počinili	69
Sakrivanje sopstvenih mahana	71
Izvršenje kazne nad grešnikom biva uzrokom brisanja njegovih grijeha	72
Izvršavanje šerijatskih kazni u mjestima gdje žive nevjernici, a protiv kojih muslimani vode rat	73
Zabrana izvršavanja kazni u džamijama iz brige da se ne onečiste	74
Je li kadiji dozvoljeno suditi samo na osnovu svoga znanja	74
Alkohol	75
Postepenost u zabranjivanju alkohola	75
Strog stav islama kada je u pitanju zabrana alkohola	78
Zabrana konzumiranja alkohola u kršćanstvu	80
Štetne posljedice konzumiranja alkohola	81
Šta je to alkohol	84
Najpoznatije vrste alkohola	92
Pijenje sokova u kojima je došlo do vrenja, ali se nisu pretvorili u alkohol	92
Vino koje prelazi u sirće	94
Droge	95
Trgovanje narkoticima i drogama s ciljem materijalnog profita	100
Uzgajanje biljaka koje spadaju u narkotike s namjerom da se prodaju ili da se od njih pravi droga	101
<i>Da li je novac koji se na ovaj način zaradi dozvoljen ili zabranjen</i>	<i>103</i>
Kažnjavanje onoga ko je konzumirao alkohol	107
Na koji se način utvrđuje kazna	109

Uvjeti izvršenja kazne-----	109
<i>Neuvjetovanje slobode i pripadnosti islamu kada je u pitanju izvršavanje kazne-----</i>	<i>111</i>
Upotrebljavanje alkohola u medicinske svrhe -----	113
Kazna za blud -----	114
Postepenost zabranjivanja činjenja bluda-----	117
Kakav to blud obavezuje izvršenje kazne nad njegovim počiniocem-----	119
Vrste bludnika-----	121
<i>Kazna za bludnika koji nije u braku-----</i>	<i>121</i>
<i>Spajanje između bičevanja i prot jeivanja -----</i>	<i>121</i>
<i>Kažnjavanje oženjenog muškarca ili udate žene koji počine blud-----</i>	<i>124</i>
<i>Uvjeti koji se trebaju ispuniti da bi se čovjek smatrao oženjenim ili žena udatom-----</i>	<i>126</i>
<i>Kada je u pitanju izvršenje šerijatske kazne, u tome se neće praviti razlika između vjernika i nevjernika -----</i>	<i>127</i>
<i>Mišljenje učenjaka-----</i>	<i>129</i>
<i>Spajanje bičevanja i kamenovanja-----</i>	<i>130</i>
Uvjeti za obaveznost izvršenja kazne -----	131
Na koji se način dokazuje krivica-----	132
Izvršenje kazne na osnovu čovjekovog priznanja -----	132
Ukoliko se čovjek koji je priznao da je počinio blud predomisli, nad njim neće biti izvršena šerijatska kazna -----	133
Čovjek koji prizna da je učinio blud s nekom ženom, a ona to porekne-----	134
Izvršenje kazne na osnovu svjedočenja svjedoka -----	134
Ako manje od četiri svjedoka budu svjedočili, da li će biti kažnjeni zbog toga-----	135
Može li kadija suditi samo na osnovu svog znanja---	139
Da li se neudata žena može kazniti zbog bluda ukoliko se ustanovi da je trudna -----	140

Oslobađanje od kazne zbog dokaza koji negira da su čovjek ili žena počinili blud-----	141
Žena koja se porodi šest mjeseci nakon udaje -----	141
Vrijeme izvršavanja kazne -----	142
Ukopavanje osobe koju treba kamenovati-----	143
Prisustvovanje kadije i svjedoka kamenovanju -----	144
Prisustvovanje jedne skupine vjernika izvršavanju šerijatske kazne -----	145
Udaranje prilikom bičevanja -----	146
Odgađanje izvršenja kazne ako se radi o neoženjenom muškarcu i neudatoj ženi koji su počinili blud -----	146
Ako bi osoba koja se bičuje podlegla, da li treba za nju platiti krvarinu -----	147
1. Homoseksualizam (grieh Lutovog, a.s., naroda) -	147
<i>Homoseksualizam uništava naklonost i želju za ženama</i> -----	149
<i>Homoseksualizam ima štetne posljedice na nervni sistem</i> -----	150
<i>Štetne posljedice na čovjekov razum</i> -----	150
<i>Melanholija</i> -----	151
<i>Nezasitnost homoseksualaca</i> -----	151
<i>Narušavanje zdravlja nekih organa i njihovo uništavanje</i> -----	151
<i>Utjecaj homoseksualizma na moral</i> -----	151
<i>Utjecaj homoseksualizma na opće zdravlje</i> -----	152
<i>Utjecaj na genitalni sistem</i> -----	152
<i>Tifus i dizenterija</i> -----	152
<i>Bolesti koje se pojavljuju kao rezultat bluda</i> -----	152
<i>Mišljenje učenjaka o pitanju homoseksualizma</i> -----	153
2. Onanija (samozadovoljavanje)-----	155
3. Lezbijstvo -----	157
4. Zoofilija (spolni odnos sa životinjama) -----	157
5. Silovanje-----	159

6. Spolni odnos koji se desi greškom-----	160
<i>Negubljenje djevičanstva -----</i>	<i>161</i>
7. Spolni odnos koji se desi nakon braka oko čije se ispravnosti učenjaci razilaze -----	161
8. Spolni odnos nakon neispravno sklopljenog braka -----	162
Kazna za potvoru -----	162
Definicija potvore -----	162
Zabrana potvaranja-----	162
Uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju potvora --	164
Uvjeti koji treba da se ispune kada je u pitanju osoba koja je potvorila-----	165
1. <i>Zdrava pamet -----</i>	<i>165</i>
2. <i>Punoljetnost-----</i>	<i>165</i>
3. <i>Da to učini slobodnom voljom -----</i>	<i>165</i>
Uvjeti koji se odnose na osobu koje je potvorena ---	165
1. <i>Zdrava pamet -----</i>	<i>165</i>
2. <i>Punoljetnost-----</i>	<i>166</i>
3. <i>Islam -----</i>	<i>166</i>
4. <i>Sloboda -----</i>	<i>167</i>
5. <i>Potvoreni čovjek treba biti poznat po svojoj čestitosti-----</i>	<i>168</i>
Uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju ono zbog čega se čovjek optužuje-----	168
Na koji se način ustvrđuje da je neko učinio potvoru -----	169
Ovodunjalučka kazna za onoga ko je potvorio vjernika -----	169
Način pokajanja-----	172
Hoće li čovjek biti kažnjen ako potvori nekog od svojih potomaka -----	173

Potvaranje jednog čovjeka više puta -----	173
Potvaranje jedne skupine ljudi -----	173
Da li je izvršenje šerijatske kazne Allahovo, dž.š., pravo ili spada u domen ljudskih prava -----	174
Oslobađanje od kazne -----	175
Odmetništvo -----	176
Definicija odmetništva -----	176
Da li se smatra odmetništvom kada nevjernik konvertira u neku drugu vjeru koja je isto tako nevjerna -----	177
Muslimana nije dozvoljeno nazivati nevjernikom zbog grijeha koji učini -----	178
U kojem slučaju se musliman smatra odmetnikom -----	180
Kazna za odmetnika -----	182
Mudrost koja se krije u pogubljenju odmetnika -----	184
Traženje od odmetnika da se pokaje -----	185
Propisi koji se odnose na odmetnika -----	187
1. Bračna veza -----	187
2. Nasljedstvo -----	187
3. Odmetnik gubi pravo da bude staratelj nekome drugom -----	188
Imetak odmetnika -----	188
Priključivanje odmetnika nevjernicima koji su u ratu s muslimanima -----	189
Odmetništvo zindika -----	189
Treba li pogubiti čovjeka koji se bavi sihrom (magijom) -----	191
Vračar i astrolog -----	192
Drumsko razbojništvo -----	193
Definicija -----	193
Drumsko razbojništvo ubraja se u velike grijehe -----	194

Uvjeti koji su potrebni da bi se neko smatrao	
drumskim razbojnikom -----	195
1. Zrelost (<i>tekليف</i>)-----	195
2. Naoružanost -----	196
3. Vršenje napada u nenaseljenim mjestima -----	196
4. Činjenje prepada javno -----	197
Šerijatska kazna za drumsko razbojništvo -----	199
Pojašnjenje mišljenja učenjaka koji smatraju da je za svaku	
vrstu zločina predviđena posebna kazna -----	206
Otklanjanje kontradiktornosti i sumnji -----	209
I vladar i muslimani obavezni su boriti se protiv drumskih	
razbojnika-----	210
Pokajanje drumskih razbojnika prije nego što ih se vlast	
dočepa-----	211
Uvjeti za ispravnost pokajanja-----	212
Oslobađanje od kazne zbog pokajanja koje se desi prije	
stizanja tužbe do vladara -----	214
Samoodbrana i odbrana -----	217
Kazna za krađu -----	219
Mudrost koja se krije u ovako žestokoj kazni-----	219
Vrste krađe-----	220
Definicija krađe -----	221
Varalica, otimač i prevarant ne smatraju se	
kradljivcima-----	221
Negiranje pozajmice -----	222
Pljačkaš grobova-----	224
Osobine koje obavezno treba uzeti u obzir kada je u	
pitanju krađa -----	224
Osobine koje se uzimaju u obzir kada je u pitanju	
kradljivac-----	224

Svojstva koja treba uzimati u obzir kada je u pitanju imetak koji je ukraden -----	228
Organizirana grupa kradljivaca -----	234
Okolnosti koje se uzimaju u obzir kad je u pitanju mjesto s kojeg je imetak ukraden -----	235
Različitost zaštićenog mjesta shodno različitosti imetka -----	237
Čovjek se smatra zaštitnikom samog sebe -----	238
Džeparoš -----	238
Mesdžid se smatra zaštićenim mjestom -----	239
Provala u kuću -----	239
Na koji se način utvrđuje kazna? I da li se treba ograničiti samo na tužbu onoga od koga je imetak ukraden? -----	241
Tvrdnja kradljivca da se radi o njegovom imetku ----	241
Nagovaranje kradljivca da učini ono što će ga osloboditi od kazne -----	241
Kazna za krađu -----	242
<i>Medicinska briga oko osakaćene ruke kradljivca -----</i>	<i>243</i>
<i>Vješanje odsječene šake o vrat kradljivca -----</i>	<i>244</i>
Presuda da kradljivac nakon kazne nadoknadi imetak koji je ukrao -----	244

KRIVIČNO PRAVO 245

KRIVIČNO PRAVO -----	247
Zaštita života -----	248
Čast ljudskosti -----	248
Pravo na život -----	249
Pitanje odmazde u doba džahilijeta i nakon dolaska islama -----	255

<i>Ako porodica ubijenog želi odmazdu i ne želi oprostiti</i> -----	256
Odmazda za ubojstvo -----	259
Vrste ubojstava -----	259
Namjerno ubojstvo -----	259
<i>Predmeti kojim se vrši ubijanje</i> -----	261
Ubojstvo koje je slično namjernom -----	262
Ubojstvo greškom-----	263
Posljedice ubojstava -----	264
Posljedice ubojstva greškom-----	264
<i>Mudrost koja se krije u kefaretu, isкупljivanju</i> -----	265
Posljedice ubojstva koje je slično namjernom -----	265
Posljedice namjernog ubojstva -----	266
Uvjeti obaveznosti izvršenja odmazde -----	270
1. Da je ubijena osoba zaštićenog života -----	270
2. / 3. Da je ubojica punoljetan i zdrave pameti ----	271
4. Da ubojica ima slobodu izbora-----	272
5. Da ubojica nije roditelj ili predak ubijenoj osobi--	273
6. Da ubijeni, u trenutku ubijanja bude jednak svom ubojici kada je u pitanju vjera, sloboda -----	275
7. Da u ubojstvu, osim ubojice, ne učestvuje još neko ko ne zaslužuje da nad njim bude izvršena odmazda -----	278
Mučko ubojstvo -----	279
Skupina ljudi ubija se zbog jednog čovjeka koga su ubili -----	280
Ako jedan uhvati čovjeka, a drugi ga ubije -----	281
Utvrđivanje odmazde -----	281
Izvršenje kazne nad zločincem-----	282
Kada će odmazda biti izvršena-----	284
Na koji će način odmazda biti izvršena-----	284

Da li se ubojica može pogubiti u haremu Meke -----	286
Oslobađanje od odmazde -----	286
Odmazda je obaveza vlasti -----	287
Situacija u kojoj neko drugi umjesto nasljednika pogubi čovjeka koji je ubio njihovog rođaka -----	288
Odmazda – između prakticiranja i ukidanja -----	288
Odmazda za neki drugi zločin mimo ubojstva -----	290
Odmazda za odsijecanje dijelova tijela -----	292
Uvjeti za izvršenje odmazde zbog povreda dijelova tijela -----	292
Odmazda zbog namjerno nanesenih rana -----	293
O tome kad se udruži skupina ljudi da rani jednog čovjeka -----	294
Odmazda za šamar, udarac i vrijeđanje -----	294
Odmazda zbog uništenog imetka -----	297
Nadoknada onoga što je uništeno -----	299
Ranjavanje čovjeka ili otimanje nečijeg imetka -----	300
Odmazda nad predstavnikom vlasti -----	301
Izvršava li se odmazda nad mužem koji rani svoju ženu -----	303
<i>Odmazda neće biti izvršena sve dok rana ne zaraste -----</i>	<i>303</i>
Smrt osobe nad kojom se izvršava odmazda -----	304
KRVARINA -----	305
Definicija krvarine -----	305
Mudrost koja se krije u propisivanju krvarine -----	306
Veličina krvarine -----	307
Vrste ubojstava zbog kojih je obavezno plaćanje krvarine -----	307
Velika i mala krvarina -----	309

Plaćanje velike krvarine zbog ubojstva koje se desi u
svetim mjesecima, u Meki i u slučaju da neko ubije svog bližeg
rođaka -----310

Ko je obavezan platiti krvarinu-----310

Krvarina za dijelove tijela -----315

Plaćanje krvarine kao naknade zbog štete koja je nastala
gubitkom funkcije nekog organa -----317

Krvarina za štetu nanesenu u predjelu glave -----318

Krvarina za ženu-----319

Krvarina za sljedbenike Knjige-----320

Krvarina zbog uzrokovanja pobačaja -----322

Visina krvarine-----323

Ko je obavezan platiti ovu krvarinu -----323

Kome će se dati ova krvarina-----324

Obaveznost iskupljivanja -----324

Krvarina se ne plaća sve dok ranjeni čovjek
ne ozdravi-----325

Smrt čovjeka koji je poginuo u gužvi koja je nastala
kao rezultat svađe -----325

Ubijanje nakon uzete krvarine-----326

Sudar onih koji upravljaju prijevoznim sredstvom---327

Nadoknada vlasnika životinje -----327

Nadoknada štete onoga ko jaše, vodi ili upravlja
životinjom -----328

Šteta koju načini svezana životinja-----329

Nadoknada za štetu koju na poljoprivrednim usjevima
načini stoka-----329

Nadoknada štete koju načine ptice -----331

Nadoknada štete koju načine pas ili mačka -----331

Koje je životinje dozvoljeno, a koje zabranjeno ubiti - 332

Slučajevi u kojima nije obavezno nadoknađivanje štete -----	333
Ubojstvo u samoodbrani ili prilikom zaštite imetka i časti -----	336
Tvrdnja ubojice da je počinio ubojstvo u samoodbrani -----	337
Nadoknada za štetu koju je prouzrokovala vatra -----	338
Uništavanje tuđih usjeva -----	339
Potapanje broda -----	339
Nadoknada štete koju načini liječnik -----	339
Šteta koju muž nanese svojoj ženi -----	340
Zid se sruši i ubije čovjeka -----	341
Nadoknada štete čovjeka koji je iskopao bunar -----	341
Traženje dozvole za uzimanje hrane -----	342
Zaklinjanje (<i>el-kasame</i>) -----	343
Arapski zakon koji je islam potvrdio -----	344
Razilaženje učenjaka o pitanju ovakvog zaklinjanja -----	345
Diskreciono pravo sudije (<i>Taxir</i>) -----	348
Definicija -----	348
Šerijatska utemeljenost -----	349
Mudrost koja se krije u propisivanju <i>taxira</i> i razlika između njega i šerijatske kazne – <i>hada</i> -----	350
Način kažnjavanja putem <i>taxira</i> -----	351
Kažnjavanje <i>taxirom</i> s više od deset udaraca bičem -----	351
Pogubljenje prilikom kažnjavanja <i>taxirom</i> -----	352
Oduzimanje imetka kao kazna <i>taxirom</i> -----	352
Kažnjavanje <i>taxirom</i> isključivo je pravo predstavnika vlasti -----	353
Nadoknada štete koja nastane prilikom kažnjavanja -----	354

MIR U ISLAMU 355

MIR U ISLAMU-----	357
Stremljenje islama ka idealizmu -----	360
Ljudski odnosi -----	361
Međusobni odnosi muslimana -----	361
Borba protiv nasilnika -----	366
Odnos između muslimana i drugih-----	369
<i>Jamčenje vjerskih sloboda nemuslimanima-----</i>	<i>370</i>
<i>Prijateljstvo koje je zabranjeno-----</i>	<i>372</i>
Priznanje prava pojedinca i njegove časti-----	376
1. Pravo na život -----	376
2. Pravo na zaštitu imovine -----	377
3. Pravo na čast-----	378
4. Pravo na slobodu-----	378
1. Pravo na boravište -----	378
2. Pravo na obrazovanje i slobodu mišljenja-----	379
Zločin zanemarivanja prava-----	380
Kada se zakonski odobrava rat-----	381
Džihad-----	388
Kada islam propisuje džihad-----	389
Džihad kao dužnost-----	392
Džihad – farzi-kifaja -----	392
Kada je džihad farzi-ajn -----	394
Čija je dužnost džihad -----	395
Dopuštenje roditelja -----	397
Dopuštenje zajmodavca -----	398
Uzimanje u ispomoć grešnike i nevjernike -----	398
Traženje pomoći od nejakih -----	399
Korist od džihada i pogibije u borbi -----	400

Mudžahid – najbolji među ljudima -----	401
<i>Džennet za mudžahida -----</i>	<i>402</i>
<i>Mudžahidovo džennetsko uzdizanje na stoti stupanj -----</i>	<i>403</i>
Ništa nije ravno džihadu -----	404
Vrijednost pogibije na Allahovom putu -----	404
Džihad radi uzdizanja Allahove riječi -----	409
Nagrada plaćenika -----	411
Vrijednost stražarenja na Allahovom putu -----	413
Vrijednost gađanja s namjerom džihada -----	414
Ratovanje na moru bolje je od ratovanja na kopnu -----	415
Svojstva vojskovođe -----	416
Džihad pod vođstvom čestitoga i grešnika -----	416
Dužnost vojskovođe -----	416
Poslanikove, s.a.v.s., oporuke svojim zapovjednicima -----	418
Omerova, r.a., oporuka -----	419
Dužnost vojnika -----	421
Dužnost pozivanja u islam prije bitke -----	422
Dova pri samoj borbi -----	425
Bitka -----	427
Dužnost postojanosti tokom bitke -----	433
Iaž i obmana u ratu -----	435
Uzmicanje pred dvostruko većim neprijateljem -----	436
Milost u ratu -----	437
Napad na neprijatelja noću -----	439
Svršetak rata -----	439
Primirje -----	440
Kada su pomirenje i primirje obavezni -----	440
Ugovor o zaštiti (ez-zimma) -----	443
Pravne posljedice ovog ugovora -----	443

Propisi kojima podliježu zimije-----	444
Glavarina (el-džizja) -----	445
Definicija-----	445
Šerijatskopravno utemeljenje -----	445
Razlog njenog uzakonjenja-----	445
Od koga se uzima -----	446
Uvjeti pod kojima se uzima džizja -----	447
Njen iznos -----	448
Dodatak na glavarinu -----	449
Zabrana uzimanja onoga što je sljedbenicima	
Knjige i drugim šticećenicima tegobno -----	450
Glavarina spada s onoga ko primi islam -----	450
Ugovor o zaštiti za domaće i nezavisno	
stanovništvo -----	451
Čime se raskida sporazum -----	452
Posljedice raskida ugovora -----	453
Ulazak nemuslimana u džamije	
i islamske zemlje -----	453
Ratni plijen -----	456
Definicija-----	456
Plijen je odlika isključivo ovoga ummeta -----	456
Kome pripada plijen? -----	457
<i>Način njegove podjele -----</i>	<i>458</i>
<i>Povišica iz ratnog plijena -----</i>	<i>463</i>
<i>Lična oprema ubijenog neprijatelja pripada ratniku -----</i>	<i>463</i>
Ko nema udjela u ratnom plijenu -----	464
<i>Plaćenici i nemuslimani ne učestvuju u plijenu -----</i>	<i>466</i>
Utaja (el-gulul) -----	466
<i>Zabrana utaje -----</i>	<i>466</i>
Korištenje hrane prije podjele plijena -----	468

Musliman ima pravo na svoju imovinu koju pronade kod neprijatelja-----	469
Neprijateljski ratnik koji primi islam -----	469
Ratni zarobljenici-----	470
Postupanje prema zarobljenicima-----	471
Porobljavanje-----	473
<i>Postupanje prema robu -----</i>	<i>474</i>
<i>Put oslobađanja -----</i>	<i>476</i>
Zaplijenjena zemlja ratnika -----	478
<i>Zemlja koja je uzeta silom-----</i>	<i>478</i>
<i>Zemlja koju je njeno stanovništvo napustilo zbog straha ili prema sporazumu</i>	<i>479</i>
<i>Nemogućnost održavanja zemlje za koju se izdvaja harač-----</i>	<i>479</i>
<i>Nasljeđivanje zaplijenjene zemlje-----</i>	<i>479</i>
Plijen (El-fej') -----	480
Definicija-----	480
Njegova raspodjela -----	481
Ugovor o sigurnosti -----	483
Rezultat sigurnosti-----	484
Kada ovo pravo biva utvrđeno-----	485
Ugovor o sigurnosti za neku grupaciju -----	485
Glasnik (izaslanik) ima garanciju sigurnosti-----	485
Privremeni korisnik sigurnosti (<i>el-muste'min</i>)-----	486
<i>Definicija -----</i>	<i>486</i>
<i>Njegova prava -----</i>	<i>487</i>
<i>Njegove dužnosti -----</i>	<i>488</i>
<i>Podliježe islamskim propisima-----</i>	<i>488</i>
<i>Konfiskacija njegove imovine-----</i>	<i>489</i>
<i>Njegova zaostavština-----</i>	<i>489</i>
Sporazumni ugovori-----	489
Poštivanje sporazuma-----	489

Uvjeti valjanosti ugovora-----	493
Raskid ugovora -----	494
Obznana prekidanja ugovora iz opreznosti od prevare -----	495
Neki od Poslanikovih, s.a.v.s., ugovora-----	497
Sadržaj -----	503